

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Merle_Robert-Dedictvi_otcu_06-Svitani.pdb

PDB Name: Merle - DO6 - Svitani
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 25.9.2007
Modification Date: 25.9.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

ROBERT MERLE

SVÍTÁNÍ

1. Předmluva

Svítání je šestým a posledním svazkem řady historických románů, jejichž první větu jsem napsal 24. března 1976. Protože jsem tehdy neuvažoval o tom, že bych dal řadě jméno - nebyl jsem si jist, zda ji dokončím -, označuji ji podle zvyku titulem prvního jejího románu: Osudy Francie (Fortune de France - v českém vydání pod názvem Dědictví otců.) O devět let později přikládám k tomuto obsáhlému dílu ruku naposledy. A jako jsem ve chvíli jeho početí nevěděl, zda je dovedu ke zdárnému konci, nemohu samozřejmě předpokládat, "zda šťastně přistane u břehů budoucích". V této chvíli jeho příklad a jeho úspěch podnítily alespoň znovuvzkříšení literárního žánru, k němuž patří, což v epoše, kdy historické vyprávění nebylo už v oblibě, může platit za dobrou věc.

Myšlenka přizpůsobit řeč historického románu době kdy hrdina žil, není v literatuře nová. Novost tkví spíše v tom, že tento vklad byl udržován po délku celých tří tisíc stránek a že tento archaický styl byl do té míry uzpůsoben, až získal osobní zabarvení. Tato sázka nebyla vyhrána předem a čtenáři je zcela ke cti, že se nedal odradit.

Největší nesnáze historického románu spočívá v jeho zdánlivé snadnosti. Zdá se, že scénář je vám dán už jakoby na talíři: stačí ho toliko přihřát. Chyba lávky! Pravý opak je pravdou! Všechno je třeba vytvořit znovu: dekoraci, jazyk, dialogy, postavy.

Druhá nesnáze tohoto literárního žánru tkví v tom, že člověk stojí tváří v tvář dvojímu a protichůdnému požadavku: při rekonstrukci, kterou provádí, musí popustit uzdu své fantazii, ale současně účta k historii mu zakazuje vymýšlení. Nicméně právě z této nesnáze, pokud ji překonáme, rodí se veliká přednost, totiž že historická událost zasazená do každodenní konkrétnosti stává se čtenáři bližší.

Na půlstoletí, jež jsem popsal, mě přitahovalo to, že se v něm dály sice hrozné věci, ale nakonec dobře skončilo, alespoň na čas: totiž mírem, snášenlivostí, svobodou svědomí... Zlí jsou potrestáni, dobří odměněni, a podlec, jak říkají Anglosasové, umírá, zděšen představou pekla. Tento konec je utěšlivý, zvláště v naší epoše hroící nukleární války. Avšak historie sama mi to vložila do pera, nebýt toho, neopovážil bych se si to vymyslet.

Robert Merle

2. Uloupený dům

"Milý Petře," pravil ke mně Miroul, když mě přišel ze spánku probudit na úsvitu v pátek 25. dne března měsíce, "přejete-li si dovědět se ode mne, o čem jsem přemýšlel po celý včerejší den a po celou minulou noc?"

"Pane podkoní," zívá jsem a moje zívání se skončilo pousmáním, "je-li pak potřebné se vás ptát, vždyť mi to stejně vypovíte."

"Nu tedy do toho: Jindřich toho jména Čtvrtý 22. dne března měsíce svoje sídelní město a svůj Louvre zpátky dobyl. Ale vy, pane markýzi, jste nuzák jako předtím, nalézá se váš dům od časů barikád v rukou ligistických."

"Štěstí jedněch neštěstím druhých. Sázím se, že nějaký malý vyližprd z rady šestnácti si tam zřídil co kukačka svoje hnízdo, a jak praví král, 'odcházím' ho vyzvat skrze soudního vykonavatele. s holí, aby se vystěhoval z mého majetku."

"Vzácný pane, to bude zbytečné."

"Prosím tě!"

"Slyšel jste, jak veliké trápení stihlo tři ligistické ženy z přenesmírného žalu nad tím, že Paříž se vydala Jindřichovi?"

"Diga me."

"První, paní Lebrunová, majitelka soukenického krámu ve Velké ulici svatodivišské, z rozrušení nad tím, že král do hradeb vstoupil, neprodleně duši vypustila. Druhá, komorná arciligisty Beriho, o hlas přišla. Třetí, žena advokáta Choppina, rozum pozbyla. K čemuž poznamenal pan z Hvězdy, který mě včera napojil těmito novinami, že alespoň neztratila příliš."

"Dobré žertěství! Pokračuj. Cítím, že se po krůčcích k mému domu blížíme..."

"Už jsme u něho, vzácný pane. Řečený Choppin je náhodou strýcem jistého Bahueta, který zrádlivě a nectně zabírá dnes váš příbytek z milosti šestnácti."

"Jak malý je svět!"

"Maličký! Neboť víte-li, kdo je ten Bahuet?"

"Poslouchám."

"Sekretáři rytíře z Aumale!"

"U všech rohatých! Štěstí, že král mě přiměl k mlčení, co se mé účasti na rytířově zmrdování dotýče. Jinak by mohlo vzniknout domněnka, že jsem chtěl bambitkou zjednat si pomstu osobní. Už běžím, abych tohoto Bahueta z mého doupěte vypudil."

"Vzácný pane, to bude zbytečné."

"Miroule, pořád stejné meleš."

"I toto! Tohle je už poslední a všechno ostatní se tím přebíjí: Slyšel jsem včera, že tento Bahuet je zapsán na listině stočtyřiceti, jež král z dobrého města vyobcoval, protože patřili k nejstarším odbojníkům ze šestnácti. Edikt nabývá účinku dnes 25. dne března měsíce o polednách."

"Není nutno běžet tam tak brzy."

"Vzácný pane, právě naopak. Město je plno královských hodnostářů, kteří od včerejška si střechu hledají, a někteří, vidouce tento příbytek prázdný, mohli by se v něm uhlemejdit."

"Pane podkoní, to jste správně vyspekuloval."

"Pane markýzi, smím-li vám připomenout naši úmluvu, že mezi sebou nebudeme tolik na ciráty dbát. Co mne se dotýče, chci být pro vás 'Miroul' jako předtím, a nikoli pan z La Surie nebo pan podkoní."

"A já jsem pro tebe 'Petr' a nikoli 'vzácný pán', ten vzácný pán přemíru ještě čpí périgorským sluhou. A také už nechci, abys mi vykal: Usted está de acuerdo?"

"Sí, señor. Quiero decir: sí, Pedro."

"Está bien."

"Petře," pokračoval Miroul, aby zůstal při věcech španělských, "cožpak učiníte s doňou Klárou?"

"Dumal jsem o tom. Bude-li si přát, zůstane tuto v ulici Božských panen. Nechci ji vystavovat náhodě, že by se setkala s Angelinou, napadne-li mou choť opustit mé zboží na Osekaném dubu a usídlit se v mém městském domě."

"A Heloisa?"

"Ach, Miroule! Jsi ferina! Zůstane ve službách doni Kláry. A Lizetka rovněž."

"Stran Lizetky, milý Petře, nečiníš libost mně, nýbrž panu z Hvězdy. A to vše, dobrý Bože, na vlastní náklady, protože budete nadále platit nájem za dům, v němž nebudete bydlet."

"K čemu je přítel, ne-li k tomu, abychom mu sloužili?"

"Milý Petře, to je hluboké. Zaznamenám si to do paměti."

"Od koho víš, že ten Bahuet je z města vyobcován?"

"Od mistra truhlářského Tronsona, jemuž on dluží peníze. Z té příčiny se Tronson snaží, aby svůj peníz zpátky dostal, prve než Bahuet z našich hradeb ven vyjde, a přeje si nás doprovázet."

"Nemůže za ním sám zajít?"

"Bojí se ho. Ten Bahuet je násilník a obklopuje se lidmi nanicdobrymi."

"V tom je věren způsobům rytíře Aumala."

"Ach, milý Petře! 'Způsobům Aumalovým!' Jaké gioco di parole."

"Neučinil jsem ji úmyslně. Pokládám ji za tvoji."

"Podrším si ji, bych jí mohl někdy sám použít."

Platí. Já však už mám dost toho 'povalování na lůžku', jak král rád pravívá. Pošli Poscance za 'hejtmanem' Tronsonem, ať je tuto co nevidět. A přikaz Lizetce, ať mě oblékne."

"Milý Petře, to mohu učinit já."

"Hanba! Podkoní mě smí do zbroje oblékat, ale nikoli mi kalhoty natahovat: toto je povinnost komorné."

"Krásná povinnost!" pravil Miroul a jeho kaštanově hnědé oko takřka stejně zajiskřilo jako oko modré. A po tomto píchnutí odlétl, elegantní a s postavou útlou jako vosa.

Můj soused z ulice Svatodivišské "hejtman Tronson" (byl hejtmanem toliko pro svou tlupu měšťtěníků, tihle pánové ze Šejdířova a Kramářova si mezi sebou rozdávali vojenské hodnosti, poněvadž za obléhání Paříže bránili hradby, jež král nikdy nenapadl), tedy tenhle "hejtman", vzpomíná-li si čtenář, byl chlap jako hora (což přimělo Miroula k výroku, že je-li toto Tronson, po našem odštěpek, jakýpak by byl štěp?), stvoření jak široké, tak dlouhé, mnicha břichatější, nadýmající se a holedbající více než kterýkoli dobré matky syn ve Francii. Svým stavem byl truhlář, ale jsa držgrešle, tahal peníze ze všeho a byl tuze mrzut z navrácení mír, poněvadž rakve, jež připravoval, nebudou teď po skončení obléhání už tak radostně početné. Jinak tento roduvěrný Pařížan co tolik ostatních bez úhony proplouval skrze proudy našich občanských válek, přidává se k jejich přílivům i odlivům: za Karla IX. se účastnil noci svatobartolomějské; za Jindřicha Třetího byl na barikádách, za Mayenna byl ligista a papeženec bez zbožnosti, toužící spolu s šestnácti po velikém pobití politiků dobrého města a po následném výnosném rabování jejich krásných domů; ale jak Liga ztrácela půdu a Navarrský ji získával - a navíc konvertoval -, Tronson konvertoval také, svlékl svoji starou ligistickou kůži, přeměnil se v politika, navlékl si bílou šerpu a připojil se posléze k těm, kteří v noci otevřeli houfcům královým brány hlavního města. Což z něho učinilo, alespoň v ulici Svatodivišské, hrdinu na věky věků...

Šest hodin odbilo na kostele Božských panen, náš hrdina se zjevil u mého prahu, obrněn od hlavy k patám, a s ním dva jeho tovaryši rovněž ozbrojení, jakkoli kdejakou veteší.

"Jakpak, pane markýzi?" pravil s důvěrností, která mě dokázala popudit, "v kabátci? A toliko s jediným mečem se

hotovíte postavit těm ohavným desperátům? Přesmíru svůj život všanc vydáváte!"

"Mistře truhláři," pravil jsem, "mám svůj meč a svoje právo: to by mělo postačit."

"Kýho výra! Ten Bahuet byl jedním ze šestnácti! Plémě po krvi žíznicí!"

"Na mou věru," pravil jsem posměšně, "kdopak je zná lépe než vy, kmotře? Byl čas kdy jste se těm šestnácti klaněl, až se vám řít rozvírala."

"Časy se změnily," pravil Tronson důstojně.

"A kdo se mění s nimi, nazývá se korouhvička."

"Pane markýzi," pravil Tronson vážně, "není vinou korouhvičky, že se točí: může za to vítr."

Toto čtveráctví mě pobavilo a já se zasmál, ale chtěl jsem uchovávat jistou odměřenost k tomuto drzému darebovi, který se ke mně choval takřka povýšeně, když jsem chodil v převlečení za mistra soukeníka, zrychlil jsem chůzi dobře věda, že jeho otylost mu nedovolí držet se mnou krok, a záhy jsem byl dva sáhy před ním a před jeho tovaryši - Miroul mi šel po boku a Poscanec a Poprda za mnou, tito dva bývali arkebuzíry v hugenotském vojsku pana ze Châtillonu a svolili stát se mými sluhy s jedinou podmínkou, že se sluhy nebudou nazývat. Všiml jsem si podle toho, jak prkenně kráčeli, že Miroul, jenž jim velel, nepochybně jim přikázal, aby si pod šat drátěnou košili oblékli.

"Pane markýzi," pravil Miroul, který mě před těmi dvěma kmány nikdy jinak neoslovoval, "mám svízel v otázce cti a nevím, jak se mám rozhodnout."

"Diga me."

"Není vám tajno, jak jsem zvládal vrhání nože."

"Dojista není. To vrhání mi nejednou život ratovalo."

"Díky vám za tuto připomínku."

"Díky vám, pane z La Surie. Pokračujte, je-li vám libo."

"Jenomže nůž je zbraň tuláků," pokračoval Miroul, "a vrhání nože je umění žebráckého cechu, tomu umění jsem se naučil (zde ztlil hlas) v časech svého hříšného mládí. Teď však mám své zboží, vzal jsem sobě jeho jméno, král mě učinil šlechticem nikoli úřednickým, nýbrž stavu vojenského, i přenýšlím, nemám-li se vším všudy zavrhnout užívání nože co věc nedůstojnou, zavrženíhodnou a urozeného muže skrznaskrz nehodnou."

"To je na uvážení," pravil jsem vážně. "Zbraň je konec konců zbraň. Může být špatná skrze své použití, nikoli ze zásady. Pakliže nějaký ničemník má v obou rukou bambitku, vystřelí na vás ze vzdálenosti nějakých pěti sáhů a chybí vás, nevidím, že by vás mohl kdo kárat za to, že jste naň vrhl nůž, prve než na vás vystřelil z druhé bambitky. Jiný příklad: když při souboji s Vasseliérovou v paláci montpensierském ona mě byla poranila a poté na zemi ležícího hotovila se mě bez milosti dýkou proklát, to bys ji byl nevrhl mezi lopatky nůž?"

"S radostí," pravil Miroul zuby svíraje.

"Buďto," pokračoval jsem, "každá zbraň budiž pokládána za bezectnou, a tehdy musíme kráčet nazí mezi vlky - nebo každá zbraň je dobrá, chrání-li nás před ničem. Ostatně marně se snažila církev za zakázat samostříl jakožto podlý a zrádný: ještě čtyři století poté se stále používá. A co je samostříl, pane z La Surie, ne-li šíp na dálku vrhaný jako nůž?"

"To je pravda," pravil La Surie. "Pane markýzi, vaše domnění neskonale ulehčuje mému svědomí a odklízí ten kámen z mých škorní, jež latiníci nazývali scrupulum. Od nynějška vím, že mohu vrhat nožem, aniž přestávám být urozeným..."

3. Maličká lest

Dům, jež mi rada šestnácti byla uloupila, když jsem musel před šesti léty uprchnout z Paříže po barikádách, které odtud vyhnaly mého vřele milovaného pána Jindřicha Třetího (mým zločinem bylo, že jsem mu přesmíru dobře sloužil), nacházel se tuze příhodně dva kroky od Louvru v ulici Na rozkvetlém lánu, a tato ulice běžela (a běží dosud) rovnoběžně s ulicí Pštrosí (po našem Autruche), která je bulvár ke hradu vedoucí. Někteří Pařížané, nevědouce nepochybně, co je to pštros - převeliké zvířátko pocházející z pouští afrických -, říkají raději ulice Autriche, Rakouská, toto slovo je jim bližší, leč je to chyba. Nikdy jsem to jméno takto nečetl.

Co se mé ulice Na rozkvetlém lánu dotýká, ta byla možná částí hradních zahrad, prve než ji zbudovali, byl prostor v hlavním městě tuze stísněný. Já pak jsem nabyl tento krásný dům za peníze, jež mi byl věnoval odměnou za má tajná posláni Jindřich Třetí, nejprejicnější a nejštědřejší ze všech vladařů. Nechtěl bych tímto naznačit, že Jindřich Čtvrtý, jak se to tvrdilo, byl držgrešle. Nanejvýš bylo by lze povědět, že byl potřebný peněz, aby mohl pokračovat ve válce proti Lize a Španělům, a tak jimi více šetřil, a také že dával méně svým šlechticům a více svým ve válce raněným vojákům - byť byli neurození - a jejich vdovám.

Stejně jako žádná ulice v Paříži (vyjma mostu Matky Boží), ani ulice Na rozkvetlém lánu nemá čísla, což činí nemožným, aby vás kurýr nalezl, aniž se na vás vpytá u sousedů, stávaly se pročež adresy na listech až hrůza složitými. Takto vypadala moje za času, kdy jsem byl toliko rytířem:

Pan rytíř ze Sioraku,
muž urozený,
bydlící v Paříži v ulici Na rozkvetlém lánu
naproti bývalému jehlářství

Nejzajímavější na této adrese bylo, že jehlářství bylo krám zavřelo, prodávat přestalo a vývěsní štít odstranilo, i bylo tak těžko k nalezení jako můj dům. Nicméně zvědavost Pařížanů přesahovala meze, i doporučoval jsem zprvu pozvaným hostům, aby se ptali na jehlářství. Marná námaha: doprovázeli je tam, aby uhlídali, kam odtud půjdou...

Po všecek čas, co jsem žil v obležené Paříži v převlečení za obchodníka suknem, netroufl jsem si nohou vkročit do ulice Na rozkvetlém lánu, neboť jsem se obával, že by mě poznaly kmotry, klábosící z jednoho konce ulice na druhý pod záminkou, že zalévají kytky, a mající oči stejně hbité co jazyky. A tak jsem se do ní vydal onoho svěžího jitra s hrdlem staženým a se srdcem do žeber prudce bušícím a uhlídal jsem, když jsem se blížil, že vrata jsou dokořán otevřena. Usoudil jsem, že Bahuet na mém dvoře balí svá zavazadla, i povelil jsem Miroulvi, aby prošel před řečenými vraty, aniž se zastaví, a aby při tom vrhl pohled dovnitř a přišel mi pak povědět, co byl uhlídal. Což on s obvyklou hbitostí učinil.

"Vzácný pane," pravil, když se zpátky navrátil, a nemohl přitom odolat dalšímu ze svých gioco, "nebalí svoje zavazadla, nýbrž vaše."

"Co pravíš?"

"Na mou duši, vzácný pane, nic než pravdu: ten Bahuet balí váš nábytek, čalouny, koberce, truhlice i stolky: nakládá všecko na dva veliké vozy."

"U všech rohatých, ten ohavník zvyjebený! Jdu ho ihned za uši vytahat!"

"Ach, vzácný pane," pravil Miroul, "zabrzďte maličko. Je s ním na dvoře takových patnáct ničemů nanicdobrých s hubami krvelačnými a všichni jsou ozbrojeni."

"Copak to slyším?" pravil "hejtman" Tronson, dobíhaje nás všecek udýchaný se svými dvěma tovaryši v patách, "patnáct? Pane podkoní, pravil jste patnáct! A nás je toliko šest!"

"Má rozmilá," pravil jsem švarné dívčině, jež kráčela po ulici, jdouc na nákupy, kterak jsme mohli alespoň soudit podle košíku, jež nesla na buclaté paži, "je-li ti povědomo, kdo jsou oni mužové, které vidím na dvoře pána Bahuetu?"

"Hrome," pravila svou pařížskou vyřídilkou, rychlou a překotnou, "to jsou pěkní ptáčci, to mi věřte! Nosiči, jatečníci a lodníci od Seiny, všichni pazhřivci nanicdobří! Je to hanba, takovýhle tulácký dvůr v této pořádné ulici na dva kroky od Louvru. Pane," pokračovala pak, v tu chvíli hledíc na mou tvář, v tu chvíli na mé oblečení, "jakkoli vyhlížíte co muž dobrého rodu a máte meč, váš kabátec je z hrubé kůže. Jste-li pak urozenec či nikoli? Co si žádáte v naší ulici? Kdopak jsou tihle lidé? A co chcete pánu Bahuetovi?"

"Má rozmilá," pravil jsem, hladě ji rukou po líci, "ty máš, zdá se, puslu dobře proříznutou. Toto jsou lidé dobří a já rovněž. Zde máš sold, kup si caletku a sněž ji na moje zdraví."

"Sold!" pravila, dokořán rozvírajíc krásné černé oči. "Pane můj a mistře, za ten vám povím všechno, co vím o všech obyvatelích naší ulice! A pane, pakli vám bude jedenkrát chybět komorná, vzpomeňte si na mne, jmenuji se Vilemínka, bydlím v domě napravo od bývalého jehlářství. Má dobrá paní za obléhání zahynula, i jsem teď bez díla a není mi po chuti být v šestnácti letech na obtíž rodičům"

Poté se na mě usmála, překrásnou reverenc učinila a odběhla.

"To je dobrá holka!" pravil Poscanec Poprdovi. "A pěkně by se to do ní zapíchlo!"

"Arkebuzíři," pravil Miroul, který od toho času, co ho král do stavu urozeného povýšil, rád zachovával mravný tón, "jaképak to řeči ohavné a necudné! Pane markýzi," pravil, ke mně se obraceje, "co tedy učiníme?"

"Miroule," pravil jsem (a bera ho za paži, odtáhl jsem ho stranou), "abych pravdu pověděl, tvářnost té věci se mi zhoza nelíbí: tihle ničemníci mají v sobě takovou zpupnost jako naši dvorští urozeněčkové, kteří si jdou po hrdlech pro jediný kosý pohled. Není ti tajno, jak se jich stráž bojí. A z druhé stránky dojde-li k potyčce, Tronson má ruce převelice levé a k ničemu se nehodí. Jeho tovaryši zmohou ještě méně. A tak budeme čtyři proti patnácti, a patnáct, Miroule, je přesmíru! Máme-li svoje kostry a svoje životy všanc vydávat pro pár kusů nábytku, byť je mi tak drahý?"

"Co tudíž učinit?" pravil Miroul. "Ponechat je s pokojem?"

"To nikoli! Miroule, poběžíš do Louvru pro Vitryho, poviš mu co a jak a poprosíš ho, aby nám s dvanácti arkebuzíři na pomoc přišel."

"Petře," odvětil Miroul, jeho modré oko bylo podezíravé a hnědé tuze znepokojené, "co budeš činit po ten čas, co se budu tímto zanášet?"

"S Bahuetem si pohovořím."

"Petře, to je nebezpečné, zvláště pakli do té myší pasti nohou vkročíš."

"To já dobře vím. Běž, Miroule."

Poté vida, že Vilemínka, zvědavá jako kolčavka, s prázdným košíkem se navrátila a opodál bloumala, šel jsem k ní, chopil ji za nahou paži, která byla plná, pevná a svěží, a pravil jí do ucha:

"Má rozmilá, dva soldy dostaneš, obstaráš-li mi psací náčiní a nějakého skočtam."

"Ach, pane, dva soldy je převelmi! Hrome, vy nejste žádný držgrešle! Už běžím! Uhlídáte, že se skokem zpátky navrátím!"

Slyše to "hejtman" Tronson, přistoupil ke mně, co páv se nadouvaje a tlače před sebou břich v kyrsu.

"Pane markýzi," pravil s větší úctou, než jakou jsem byl kdy u něho znamenal, "ani za mák nerozumím všemu tomu pobíhání a kvatlování. Račte mi mou lucernu rozsvítit."

"Chci Bahuetovi škartku poslat a požádat ho, aby sem za mnou přišel."

"Pane markýzi, v tom je nebezpečí."

"Neprosím se tě, abys toto nebezpečí se mnou sdílel. V každé případnosti chci si s ním promluvit mezi čtyřma očima."

"Račte mu připomenout, pane markýzi, moji malou pohledávku."

"Jak je vysoká?"

"Sto zlatých, jež mi měl zaplatit před třemi léty."

"U všech rohatých! Před třemi léty! Proč jsi proti němu žalobu nevznesl?"

"Pane markýzi, vy žertujete! Soud by se nikdy neopovážil dát mi za pravdu proti jednomu ze šestnácti, najmě po

popravě předsedy Brissona. A co se Bahueta dotýče, ten by mě dal do Bastilly uvrhnout!"

"A co teď, když se vítr obrátil?"

"Soud je pomalý. Bahuet by dávno vzal do zaječích, prve než by rozsudek vynesl! A jak ho chytit za pačesy, kdyby se uchýlil k Mayennovi nebo do Flander ke Španělům?"

"Máš pravdu. Kmotře, zmíním se mu o tom, budu-li mít příležitost."

Což řka uhlídal jsem, kterak se Vilemínka navrací s malým skočtam a s psacím náčiním, i ukázal jsem záda "hejtmanovi" Tronsonovi, daroval jsem té holčině dva soldy, posadil se na jeden z patníků, chránících průjezd před koly vozů, a napsal tato slova:

Místře Bahuete,

váš povoz a vy se vydáváte u veliké nebezpečnosti, jak z hradeb ven vyjedete. Setkáte-li se se mnou ihned před bývalým jehlářstvím, mohu vám poskytnout radu, ježto vás může proti těmto nebezpečnostem zaštitit.

S.

"Pane můj," pravila Vilemínka, sklánějíc se mi přes rameno, "neumím číst, ale to je div, jak hezky píšete. Máte sice meč, ale urozenec přec nejste."

"Pročpak to?"

"Kdybyste jím byl, nadiktoval byste tu cedulku sekretáři, místo abyste se tolik namáhal."

"To je správně vyspekulováno. Teď pryč odejdi, krasotinko. Mám práci. Zde vezmi svoje psací náčiní."

Vstřčila je do košíku a předstírala, že odchází, ale o dům dále se zastavila a postavila se do výklenku, jak jsem uhlídal, číhaje po ní koutkem oka.

"Skočtam," pravil jsem hošíkovi, který nebyl ani deset let stár, ale vyhlížel sdostatek chytře, "dones tuto cedulku pánu Bahuetovi a nikomu jinému ji nedávej, jenom s ním musíš mluvit. Zde máš sold."

"Sold!" pravila Vilemínka, vystupujíc ze své skrýše. "Pane, to je převlehl! Půl soldu by stačilo na pochůzku tak krátkou!"

"Vida tu holku bláznivou, chce mi výdělek zkrátit!" pravil ten malý skočtam, vztyčený jako hádek.

"Já ti dám bláznivou!" zavískala Vilemínka a přiběhla s rukou napřaženou. "Za uši tě vytahám, vurmajzlíku!"

"Ticho!" pravil jsem a uchopil ji za ruku, otočil jsem ji. "Jdi si po svých, Vilemínko, a nestrkej už nos do mých věcí!"

Ale jako předtím, poodešla toliko o několik kroků a opět se schovala, jsouc přitahována tímto divadlem jako železné piliny magnetem. A nebyla sama, neboť v prvním jitrním slunci pozlácujícím štíty a lomenice v ulici Na rozkvetlém lánu nejčasnější Pařížanky otvíraly okenice, vykláněly se z oken nad květináči s bazalkou a majoránkou, které tam pěstovaly, a hleděly na náš houfeček beze slova, aniž však z nás oči spustily. Tím spíše, že my jsme nepřestajně sem tam přecházeli, šuškali a do ucha si povídali, aniž kdokoli z nás přešel před obširnými rozevřenými vraty mého domu, měli jsme strach, aby nás nespátřilo těch patnáct ozbrojených ničemníků, kteří moje zařízení na vůz nakládali.

Nicméně poté, co jsem odeslal toho malého skočtam, dal jsem příkázání Tronsonovi a svým lidem, že se mají ještě více stáhnout a co nejlépe se skrýt, aby nebyli vidět skrze Bahueta, pakli za mnou přijde, a ještě jsem jim připověděl, aby se z místa nepohnuli, pokaváde je nezavolám. Což učiniv, šel jsem se postavit před branku bývalého jehlářství pěkně na dohled těch chlapců nanicdobrých, a opíraje se nedbale o dřevěné dveře, jal jsem si malými nůžtičkami nehty stříhat.

Čtenáři, přiznám se ti věru, že bylo v tomto postavení jisté theatrum - o to více, že prve než jsem se takto postavil, zastrčil jsem si pod mantlíkem do pochvy po italsku dvě dýky (jež na zádech nosím) dobře věda, že v nenadálém boji muže proti muži není čas ani místo na vytasení meče, a tak jediné dýka je jistá. Nedůvěruje z téže příčiny drátěné košili, jež vás v šarvátce zbavuje ohebnosti a čilosti, oblékl jsem si kabátec z buvolí kůže, jež čepel po mém soudu by nemohla tak snadno proříznout ani propíchnout, byla-li by rána zblízka vedena. A posléze jsem zaujal postavení ve výklenku branky pro pěší, ten výklenek, úzký a hluboký, mě zpola chránil zprava i zleva, dveře samy pak mi záda zajišťovaly. A proč k d'asu jsem se takto vystavoval nejhoršímu nebezpečí, místo abych vyčkával návratu Miroula a příchodu Vitryho a jeho mužů, to nevím, ledaže poté, co člověk vedl mezi patnáctým a čtyřicátým rokem věku svého život dobrodružný; zvykl si vyzývat vlastní statečnost, aby se ubezpečil, že stáří ho nijak nevymiškovalo.

Co se nůžek a nehtů dotýče, přičemž ty první stříhaly ty druhé, ustanovil jsem je k tomu, abych se ujistil, že se mi ruce netřesou, a abych o svém klidu Bahueta přesvědčil. Spátřiv ho však, jak z mého dvora ven vyšel v doprovodu dvou pobudů podlé tváře, jakmile byl na dva sáhy ode mne, zastrčil jsem řečené nůžky do kapsy a navlékl si rukavice, jež byly také z kůže a mohly mě ochránit před bodnutím, neboť jak povědomo, nejhorší na dýce je to, že se nedá předem uhlídat.

Tento Bahuet, jehož jsem mohl dosti dlouho pozorovat, zatímco se ke mně blížil, byl chlapík prostřední postavy, ale v ramenou sdostatek podsaditý, vzezření potměšilého a lišáckého, nosu tupého, pysků tenkých, zraku falešného a vyhýbavého a kníru tlustého a černého, jehož dva konce mu kolem retních koutků dolů spadaly. Všiml jsem si, že kráčel maličko do strany po způsobu krabů a že očima číhavě zleva doprava přejížděl. Měl dýku a jeho nohsledi tesáky za opasky zastrčené. Není-li to hanba, táži se tě, čtenáři, že tak veliké město jako Paříž je tak špatně opatrováno a že hlídky jsou tak zbabělé a nedostatečné, takže podobní hrdlořezi mohou takto ozbrojeni na dva kroky od Louvru přebývat, aniž jsou na šibenici posláni?

"Kmotře," pravil jsem s úsměvem a opět zaujímaje nedbalý postoj, ale jednu ruku jsem držel za zády na rukojeti jedné z dýk, "málo záleží na mém jménu, poněvadž já znám tvoje: zveš se Bahuet, byl jsi za života rytíře z Aumale (kež Bůh drží nad ním na nebesích svatou ochranu) jeho sekretářiusem, obsadil jsi zásluhou šestnácti dům pana ze Sioraku, známého politika, ten dům dnes opustíš, jsa vyobcován z Paříže skrze Navarrského."

Pravil jsem "Navarrského" a nikoli "krále", abych v něm vzbudil domnění, že jsem co on ryba ze stejných ligistických vod. A z téže příčiny jsem nebesům odporučil duši rytíře z Aumale, třebaž jsem byl přesvědčen; že Miroul a já jsme ho byli na místo zcela jině poslali.

"Kmotře," pravil Bahuet a jeho falešný zrak potměněl, "jeden každý toto ví."

"Ale já krom toho vím věci," pravil jsem s úsměvem tuze spikleneckým, "které znát bylo by ti v tvé nynější danosti tuze prospěšné: ty věci, brachu, budou tě stát pět zlatých."

"Pět zlatých!" pravil Bahuet s jízlivým smíchem a vrhl posměšný pohled na své biřice. "Slyšeli jste, braši? Ten pazhřívec ode mne žádá pět zlatých! Chce mi prodat to, co mi musí darem věnovat!"

Což řka, dobyl dýku z pochvy a opřel ji špičkou o můj kabátec.

"Kmotře," pravil jsem, "špatně mě platíš za moje namáhání, že jsem tě přišel varovat před nebezpečím, jež tě očekává. Cožpak jsem ti k d'asu učinil, že mě na životě ohrožuješ, zatímco já se snažím ratovat život tvůj?"

"Arci!" pravil Bahuet, "máš hubu dobře proříznutou, jak vidím, a jazyk se ti v ní mele tuze čile! Ale já nijak nemiluji, strká-li někdo nos do mých obchůdků. A ani za mák nevěřím tomu, že mi chceš posloužit."

"Nu tedy dobrá," pravil jsem a spánky mi bušily, když jsem hleděl na jeho ostří tak málo od mé hrudi vzdálené,

"odmítáte-li moji pomoc, jsem zticha a pryč odcházím."

"Bože pomoz! To je věru rychlý odchod!" zvolal Bahuet, chechtal se a ve falešných očích se mu ohavně zablesklo.

"Slyšeli jste, braši! Ten pazhřívec chce zmizet po anglicku! Aniž nám pověděl svoje jméno, svůj stav a tu zprávu, kterou nám prý přináší."

A toto řka, přitlačil ještě více dýku k mému kabátku, a třebas jej ta dýka zcela nepropíchla, cítil jsem nicméně skrze kůži její hrot necelý palec od svého bušícího srdce.

"Hrome zvyjebený!" pravil odranec po mé pravici (který strašlivě páchl česnekem a potem). "Pro Kristovo umučení, Bahuete, propíchni mu hrdlo! A nepokaž, prosím tě, ten dobrý buvoli kabátec: první jsem na něm zrakem spočinul a žádám si ho jakožto svůj podíl na vzacích, jakmile toho pantatíka vyřídíš."

"A já jeho škorně," pravil odranec po mé levici.

"A já meč," pravil Bahuet koutkem huby se usmívaje. "Vizte, dobře jsme se shodli."

"U všech rohatých!" pravil jsem, "pánové, cožpak to hodláte učinit? Poslat na onen svět počestného člověka za bílého dne na dva kroky od Louvru a před tolika svědky?"

"Mrkvance zasraný!" pravil Bahuet. "Za hodinu budu pryč z Paříže a tito stateční lidé také."

"Pryč z Paříže, nikoli však takto zdraví a čilí, jak jste tzeď," pravil jsem hbitě, "neboť markýz ze Sioraku, jehož dům jste šest let měl v držení a jehož nábytek s sebou odvážíte, dal postavit špehy do všech pařížských bran, a jakmile zví, kudy pojedete, vrhne se vám na krk se silným houfcem jezdců, aby vás vyřídil."

"Darebo!" vzkřikl Bahuet všecek bledý, "odkud to víš?"

"Od komorné markýzovy, jsem její amant."

"A kdopak jsi, mordíe!"

"Franc Muller, Lotrinčan, dříve seržant vévody z Guise v Remeši a teď bez díla."

"To vysvětluje, že má ten meč a kabátec," pravil pobuda po mé pravici.

"Nikoli však, že mi chce službu prokázat," pravil Bahuet.

"Za peníze," pravil sem.

"Poslechl jsem si tu písničku a nevěřím jí, zlosynu. Všechno je to šalba. Nevyhlížíš, že by ses hnal za pěti zlatými. Svůj prut bych si na to dal užznout. Braši, dosti již prodlévání. Uvězníme toho darebáka v domě. Lépe nám tam bude možno podrobit ho výslechu a zrno od slámy oddělit. Za námi, ohavníče!" dodal a uchopil mě rukou za límec.

Tehdy jsem uhlídal, že je nejvyšší čas přejít od mechu k octu, a opíraje se zády o vrátka pro pěší, prudce jsem ho kopl do břicha škorní, až se doprostřed ulice skutálel. Což učiniv, chytil jsem za zády svoje dvě dýky a nachýlen vpřed, pevně na obou nohách rozkročen mával jsem dýkami napravo nalevo a z plna hrdla křičel:

"Moji lidé, ke mně!"

Oba milí pobudové chtěli tehdy popadnout do rukou tesáky, jenomže já jsem co kočka sekal drápy na obě strany a tolik jsem jednoho každého z nich na pažích pobodal, že je přešla chuť ke mně se přiblížit, a k tomu ještě Poscanec a Poprda se na ně s meči v rukou hurtem vrhli a zasypali jejich hlavy tolika ranami na plocho, že jejich ústup se v střemhlavý úprk přeměnil a oni utíkali jako zajíci z pelechu vypuzení. Což vida Bahuet, který se postavil na nohy, leč jakoby ve dví přeražený a za břicho se držící, uprchl na můj dvůr a jeho vrata dal v okamžení skrze svoje spadaccini uzamknout.

"Bože pomoz, pane markýzi!" vzkřikl Tronson, který, blíže se drobnými krůčky, až se mu břich ořásal, běžel mému vítězství ku pomoci přispět s mečem taseným a tuze se co páv nadouvaje, "to je krásně vykaděno vyzpíváno! Řádně jsme jim záda i břicho vyprášili! A vizte, teď se do své díry zpátky stáhli!"

"Děkuji ti, kmotře," pravil jsem chladně, "za tvoji příhodnou pomoc."

"Vzácný pane markýzi," pravil Poscanec po provensálsku, "mám-li dát i tomuto ťulpasovi ránu na plocho?"

"Nikoli. Není tuto pro užitek, nýbrž pro ozdobu. Poscanče, běž do Louvru a podívej se, proč a nač se pan podkoní tolik zdržuje."

"Vzácný pane, není potřebí," pravil Poscanec, "hledte, tamhle běží kolem rohu ulice Pštrosí a maličko na ním pan z Vitry a jeho arkebuzíři."

"Pochválena budiž Svatá panna!" pravil Tronson.

"Která nemá s touto věcí pranic společného," pravil Poscanec potichu po provensálsku, Poscanec, který byl veliký velmi a hubený jako oškubaný čáp (na rozdíl od tlustého Poprda), a jakkoli tuze s krasotinkami laškovný, hugenot dobrý a poctivý.

4. Vrata se otevřela

"Pane markýzi!" vykřikl Miroul a běžel ke mně, jeho hnědé oko jiskřilo a modré ostalo jako led chladné, "co to má být?"

Kdo vám kabátec potrhál? Ach, vzácný pane!" dodal po provensálsku, "vy jste se s těmi lotry beze mne do šarvátky pustil? Beze mne? Budete-li stále tak jak střeček ztřeštěný?"

"Ticho, Miroule," pravil jsem potichu po provensálsku. "Už je zde Vitry! Ó ne, u všech rohatých, to není Vitry! To je Vic!"

Zasmál jsem se tomu, poněvadž pan z Viku byl guvernérem města Saint-Denisu, když rytíř z Aumale přepadl město a když vniknul do něho a domníváje se, že je dobyto, ponechal svoje houfce osudu a šel se milovat s La Raveriovou, nevěstkou vysokých kruhů, do níž byl ten holobrádek pominutý. Což mělo za následek, že Vic odrazil útok a na hlavu porazil ligisty zbažené svého generála, a ten pak byl zabít léčkou skrze Miroula a mne: zábavné na věci bylo to, že toto zahubení nemělo svědky, i zakázal mi král, abych se k němu hlásil, a tak se jim honosil pan z Viku a dostal co odměnu opatství z Beku, jehož byl Aumale držitelem a na něž ostatně nohou nevstročil, leda když poplatky vybíral. Nicméně když král mi vracel deset tisíc zlatých, jež jsem mu byl zapůjčil, abych pro něj mohl získat pana z Vitry - pravil jsem pana z Vitry a nikoli pana z Viku -, ztrojnásobil tu částku.

"Ach, sire!" pravil jsem, "to je převelmi!"

"Vousáči," pravil (neboť takovou mi dal přezdívku z té příčiny, že jsem si byl dal narůst vousy, abych dobře hrál úlohu kupce soukeníka při svých tajných posláních), "Vousáči," pravil, hovoře ke mně mezi čtyřma očima, "toť balzám na tvou ránu, že nejsi abbé z Beku ..."

"Ach, pane z Viku!" pravil jsem, kráčeje k "přemožiteli rytíře z Aumale" s tváří rozesmátou a pevně jsem ho objal, "přicházíte jako na zavalanou: ti darebové se opevnili na mém dvoře a vrata zabednili. Je jich patnáct, jsou jaksepatří vyzbrojeni a chtějí mě obrát o můj nábytek."

"Markýzi," pravil pan z Viku hlasem mocným, řízným a vojenským, "věc je nad slunce jasná a jako evangelium prostá: Strčím pod bránu petardu, a až se řečená brána na tisíc kousků rozletí, mordie, všechno pobiju a všechno pověším!"

"Hej, pane abbé z Beku!" pravil jsem s úsměvem, "to by bylo málo křesťanské a krom toho král by nijak nepřivítal pobiti tak blízko Louvru, on, který si tolik na mírnosti zakládá. Ostatně vaše petarda by rozbourala moji bránu a rozbila můj nábytek, jež bych si právě tuze rád uchoval. Jeho Veličenstvo by mi asi bylo povděčno, kdybych použil prostředků mírnějších."

"A jakých, bože pomoz! Jakých?" vykřikl tuším hlasem pan z Viku, který byl stejně vychloubačný co Tronson, ale na rozdíl od truhláře v boji statečnost sama. Rozdílnost tato po mém soudu spočívala toliko v tom, jak se s ním v dětství zacházelo, svým otcem byl vychován ke vzývání statečnosti, jako Tronson otcem svým k účtům k penězům. Je pravda, že k nim se naši krásní válečníci také nestaví jako kusy ledu, ale usilují o ně skrze meč a nikoli skrze umění řemeslnické. Každému kořist, jež mu patří, jak pravíval náš ovčák Jonáš na Mespechu.

"Pane z Viku, mám stran těch mírných prostředků jistý nápad," pravil jsem, "raďte mi dovolit, bych jej mohl vyzkoušet."

"K vašim službám," pravil pan z Viku s tvářností sdostatek mrzutou, "ale připomeňte si, Sioraku, pakli to selže, mžiknutím oka vám je vydám všechny oběšené."

Povolal jsem tehdy Poscance a pravil k němu, aby doběhl do ulice Zpěvácké, na níž stála jedna ze zdí dvora, aby hlídal řečenou zeď a vzkázal mi po nějakém skočtam, kolik těch ničemníků tamtudy uteče, jakmile se jim ohlásím. Načež Poscanec odběhl jako šíp ze samostřilu, já přistoupil ke své bráně a mocným hlasem křičel:

"Bahueté, jsem ten, jemuž jsi potrhál kabátec! Jsem markýz ze Sioraku, jehož sídlo jsi zrádně obsadil a jehož měblování se pokoušíš při útěku ukrást. Bahuete, mám s sebou pana z Viku, guvernéra Saint-Denisu, jehož statečnost je vyhlášena po celém okrsku zenském, a dobrých dvacet arkebuzírů. Pan z Viku si předsevzal podminovat bránu petardou a všechny vás pobít nebo pověsit pro rebelii. Nicméně budeš-li se kát a vrátíš-li nábytek na místo a otevřeš nám, mám od něho příslibení, že tě mohu ponechat naživě a tvoje pomocníky také vyjma těch, kteří se dostali do křížku s policejním lajtnantem. To ti přísahám na svou čest urozené!"

Když jsem toto pravil nebo spíše z plna hrdla vykřičel, rozpráhl jsem obě ruce do šíře, abych si vyžádal ticho, nicméně zcela daremně, neboť netoliko naši lidé, arkebuzíři, Tronson, Miroul a Vic drželi jazyk za zuby, nýbrž i celá ulice - myslím kmotry a kmocháčky za okny, neboť nikdo si netroufl na ulici paty vytáhnout ze strachu, aby se nepřimíchal do šarvátky - zůstávala s ústy zejícími a uši napínala, aby uslyšela odpověď Bahuetovu - a napínala je marně, neboť po dlouhé příští minuty ten pazhrivec slůvkem neodpovídal.

"Mordie! Ten ničemník nás za nohu táhá!" pravil posléze pan z Viku a vousy si cuchal. "Arkebuzíři, petardu! Sem! Pod tuhle bránu lejnem pokálenou! A rychle!"

"Ach! Pane markýzi! Pane z Viku! Pánové!" vzkřikl Tronson, strkaje náhle svůj tlustý břich mezi Vika a mne, "vyhodit do povětří tak krásnou bránu, to je zločin nad všechny zločiny! To vám pravím já, mistr truhlářský Tronson z ulice Svatodivišské! Je zhotovena z krásného dubu bez jediného suku, hustého zrna a pevné stavby, má krásné řimsy, které nejsou přidělané, nýbrž vyřezány v tom tvrdém dřevě, a to ani nepočítám, že následkem výbuchu se může polámat i kování, které je tuze vzácné a velmi pěkně vypracované, a navíc i porouchat zeď, neřkuli zřítit obruš z krásných kamenů, pakli se hlavní klenák v nejmenším poškodí! Pánové, sto let je potřebí, abyste dostali bránu tak dobře vypracovanou, hustou a tvrdou, jako je tato, že byste do ní ani hřebík nemohli zatlouci, kdybyste chtěli. A zmarnit v jediné vteřině dílo tak dlouhého času, mordie! To je škoda veliká velmi, a když mě slyší blahoslavená Panna, mrhání tuze bezbožné!"

"Mor na toho žvanila zatraceného!" pravil pan z Viku. "Máme tady věčně stát a čekat před vraty, poněvadž je nějaký ničema zevnitř zatarasil?"

"Pane z Viku," zvolal z jednoho okna v ulici jakýs kmotr, jehož kníry se věru vyrovnaly knírům saint-deniského guvernéra, "poslechněte mistra truhláře, má pravdu! To pravím já, mistr tesařský Gaillardet, řečený Dřevěná noha! Krásnějších vrat nad tato není v celé ulici Na rozkvetlém lánu!"

"Pane z Viku!" vykřikla z jiného okna statná matrona, jejíž prsy opřené o balkón visely tam takřka jako dva pytle s

obilím. "Však my dobře víme, pane z Víku, že jste hrdina! Ale petarda v ulici Na rozkvetlém lánu, co vás to napadá! Okna by se nám rozbila a prokristapána, kdo je zaplatí? A kde sehnat teď sklo? A co by to stálo?"

Tato promluva byla na všech stranách přivítána potleskem, i uhlídal jsem, že brzy nastane chvíle, kdy pro zachování mých krásných vrat a svých skleněných oken moji dobří sousedé mi zakáží, bych se domů navrátil...

"Jindřich Čtvrtý to správně praví," brumlal mi Vic do ucha. "Lid je jako hloupé hovado, jmenovitě ten pařížský. Žádný jiný není tak rebelantský a vzpurný. Ta cháska zpozdlá by se mi tu vzbouřila, kdybych odpálil tu zatracenou petardu! A vzbouří-li se mi tady, co tomu poví král?"

"Možná že pravdu máte, mistře Gaillardete," křičel jsem na kníratého kmotra, který se vyjádřil, že by stačila tesařská sekera, která by prorazila desku u dveří, a kdyby se otvorem ruka prostrčila, mohla by se závora odstranit. To by bylo menší zlo.

"Možná," pravil mistr Gaillardet.

"Pět soldů dostaneš, učiniš-li to!"

"Deset, pane markýzi, dřevo je tvrdé!"

"Platí?"

"Pane markýzi," pravila potichu Vilemínka a tahala mě za rukáv, "deset je převelmi. Napálil vás."

"Zase ty, Vilemínko!" pravil jsem sotto voce, nechtěje zapřičinit, aby ji rodiče hubovali, kdyby byli u oken. "Co činiš tuto, místo abys po nákupech běhala?"

"Není vidět v naší ulici každý den takový rumrajch jako dnes!" pravila ta šibalka, přejíždějíc si růžovým jazýčkem rty.

"Je možné, že dokonce umrlé uvidíme..."

"Pane markýzi," zaburácel Gaillardet, vykláněje široké plece z oken a přihlazuje si strašlivé kafry, "jen co si připnu dřevěnou nohu a pro sekery si zajdu, jsem vám k službám!"

Jak zmizel, "hejtman" Tronson pravil tónem nekonečného opovržení, nikoli však šeptem, leč polohlasně, nestaraje se o to, bude-li ho někdo slyšet a poví-li jeho slova tomu, jehož se týkají:

"Tesař pracuje se šířčinou a sekyrkou. Truhlář s pilou. To je veškerý rozdíl."

"U všech rohatých, vzácný pane!" pravil mi Miroul do ucha, "copak se stalo s Poscancem? Odešel dobře před půl hodinou a po skočtam, který nám má povědět, co se děje v ulici Zpěváké, ani vidu ani slechu!"

"Vyčkej maličko," pravil jsem. "Poscanec není nejspíš..."

"Pane markýzi," křičela z jednoho okna švarná dívčina s živůtkem tuze vystřiženým, "znáte-li mne? To jsem já, Žanetka. Dělal jsem u vás před deseti lety jako čepičářka pro paní Angelinu."

"Hrome!" zvolala kmotra s nestvůrnými prsy, "podívejte se, jak ta nestoudnice svou kůži ukazuje, sázím se, že tam zhotovovala věru jiné věci než čepce."

"Podívejte se na tu závistnici," zaječela ta holčinka a její modré zraky potemněly. "Ukazuj, kdo můžeš! Zakrývej, kdo musíš! Však já vím dobře, že kdyby si takovéhle nestrkaly svoje prsiska do pytle, spadla by jim až na kolena!"

Načež celá ulice od okna k oknu vybuchla v chechtání, a tak Žanetka, vychutnávajíc svou výhodu, pokračovala, tuze se honosíc před našimi sousedy, že takřka k mé služebné chasě patřila.

"Pane markýzi, jak se vede mistru umění fechtýřského Giacomimu?"

"Žel, ten padl v našich bitvách."

"A jeho paní choti, dámě Larisse?"

"Žel, zemřela na náhlé zapálení mozku."

"A paní Angelině?"

"Je zdravá a čilá. A naše děti také."

Tyto noviny neprodleně proběhly celou ulicí Na rozkvetlém lánu, která čítala značný počet zámožných měšťanů a urozenců z dobrých domů, ale ti se v tomto vyprávění, čtenáři, neobjevují, poněvadž pokládali za opovržlivé a své cti nedůstojné, aby se ukazovali v oknech a okouněli tam s hubami otevřenými, nicméně vysílali k tomu konci svoje četná sloužící, neboť byli neméně zvědaví co jejich sousedé, každá ulice v této veliké Paříži byla malou vesnicí, kde se jeden každý tuze zajímá o bližního svého, byť vznešeného či nikoli.

"Mordie!" pravil pana Víku, roztahuje ramena a nakrucuje si knír, "co činí k d'asu ten tesař zvyjebený? A co času mu trvá, než najde sekery!"

"Na mou duši, pane z Víku!" křičela ta prsatá kmotra z okna, "kdybyste měl jako Gaillardet dřevěnou nohu, asi by vám také nějaký čas trvalo, než byste ze schodů slezl..."

Všechny rozesmálo, a nikoli potají, že ta šibalka nalezla způsob, jak se postavit velkému královskému hodnostáři, aniž ten mohl na její slova cokoli namítnout. Načež vskutku nebohý Vic, sdostatek nadurděný, ale nechtěje se vydávat všanc slovnímu souboji s pařížskou hubou nevymáchanou, poprvé se obrátil zády k nepříteli, chytil mě za paži, odtáhl mě stranou a pravil mi do ucha:

"Sioraku, vztek mě jímá! Každý den lituji svého guyenneského kraje! Tihle Pařížané jsou nejdrzejší lid všeho stvoření a k ničemu úcty nemají, ani k urozencům, ani ke králům. A musíme je věru snášet, nemůžeme-li je všechny pověsit."

"Modlete se, Víku!" pravil jsem s úsměvem, "modlete se, kéž nebesa jednoho dne změní jejich rebelské choutky!"

Modlete se, protože jste abbé z Beku!"

"Vždyť já nejsem abbé z Beku!" pravil Vic tuze rozhorleně, "král na mou prosbu věnoval opatství mému synovi. A moje matka také nebyla komtesa ze Sarretu! Komtesa bylo její křestní jméno! A já rovněž nejsem admirál Francie. Jsem viceadmirál!"

"Jaký v tom rozdíl?"

"Že nikdy na loď nevzkročím, protože nesnáším moře."

"Pane markýzi," pravil Miroul, "vizte konečně Gaillardeta."

A vskutku v tom okamžení mistr tesařský velebně a klopýtavě vyšel ze svého domu, houpavě se šinul po uličním dláždění s velkou sekerou v ruce a ukloniv se tuze nedbale Víkovi a mně (myslím následkem dřevěné nohy, poněvadž hluboká poklona by ho z rovnováhy vyvedla) přistoupil k mé bráně a dlouze po ní přejížděl prsty, jež měl silné a lopatovité, nicméně při laskání dřeva obdivuhodně lehké.

"Tento dub," pravil posléze nikoli bez slavnostního výrazu a tak vážně jako ctihodný doktor medicíny, meloucí po latinsku svoji diagnózu, "tento dub je nejméně sto let starý a tvrdý co železo."

"Nepravil jsem to?" otázal se Tronson, vrhaje koldokola spokojený pohled.

"Zabrzdi maličko, kmotře," pravil Gaillardet, "mluvím teď já, Gaillardet. A krom toho, že je tuze tvrdé, je i tuze husté. A vydávám se převelikému nebezpečí, chci-li se do něho sekerou pustit, že si ostří otupím."

"Ostří se opět nabrousí, kmotře," pravil Tronson.

"Pakli se zoubky nenaděljají."

"Stačí toliko důkladně přebrousit ostří po celé délce čepele," pravil Tronson.

"Jsou-li zuby malé, arcit! Jsou-li velké, vůbec ne! Čepel je tudíž na zahození. A kde v dnešních časech koupím čepel tak dobrou, jako je tato? A zač, když teď všechno tolik podražilo?"

"Já jsem to věru říkal!" zvolal pan z Víku všecek z míry vyvedený: "Bože pomoz, arkebuzíre, práskni do těch vrat a beze všech cavyků!"

Ale po těch slovech se vzduto tak hněvivě a výhružně reptání a od okna k oknu se neslo, že arkebuzír zaváhal, bezpochyby dobře si vzpomínaje, že v čase barikád, jež vyhnaly Jindřicha Třetího, Pařížané pobili nevím kolik nebohých Švýcarů za jediný zločin, že pochodovali po jejich ulicích se zapálenými doutnáky u svých hákovnic. Já pak nechtěje, aby můj návrat do rodinné kolébky byl příčinou krvavého zmatku, při němž někteří z mých sousedů by mohli být poranění a jejich okna rozbita, položil jsem hbitě ruku na paži pana z Víku a promluvil k němu:

"Pane viceadmirále Francie, račte laskavě odročit svoje rozkázání. Nemáme nijak naspěch. Pokud vrata zůstanou zavřena, Bahueta nebude moci uloupit mi nábytek a mistr Gaillardet možná přivolí, aby za jeden zlatý ostří své sekery, dal v sázku."

Tato štědrost vpravdě výjimečná měla převeliký účinek na všechny obyvatele ulice a jmenovitě na mistra tesařského.

"Cože?" pravil Gaillardet a kníř se mu zachvěl, "pane markýzi, jeden zlatý? Čemu pravíte zlatý? Karolus?"

"Karolus! I toto! Henrikus! Pravý a neohryzaný! Tuto je!" vytáhl jsem jej z měšce. "Copak vás to napadlo? Pěkně-li vypadá?"

"Mohu ho ohmatat?" pravil Gaillardet.

"Ohmatat, pomačkat, pohladit i kousnout!" pravil jsem; a toto malé žertěřství rozesmálo lid a naklonil jsem si ho tím ještě více.

"Chytej!" pokračoval jsem a hodil minci Gaillardetovi, který ji sebral do obrovských dlaní zahnědlých jako vydělaná kůže a učinil s ní vše, co jsem byl pravil, což zdvojnásobilo chechtot, Pařížané mají ducha tak přelétavého, že mžiknutím oka přecházejí z nejhroznějšího hněvu k nejrozpustilejšímu veselí.

"Hrome!" pravil nakonec Gaillardet, nakláněje hlavu stranou s tváří melancholickou, "děkuji vám velice velmi, pane markýzi. Ale nastojte, jsem na tom tuze šmízově jako nikdy dosud, protože jsem nucen skromně před krásným zlatěákem zraky sklánět. Neboť abych pravdu pověděl, třebas je tato sekera převelmi dobrá, tu sekeru jsem podědil po nebožtíkovi otci, pochybuji, že se dostanu na kobyliku těmhle vratům, ledaže by se záznak stal!"

Jen to dopověděl, řečený záznak se stal, vrata se sama od sebe otevřela a obě křídla se do stran rozestoupila, aniž bylo lze uhlídat, kdo je otevřel, dvůr byl krom dvou vozů a zapřažených koní prázdný. A tak Míroul vida, jak chci vpřed postoupit, zadržel mě za ruku a po provensálsku pravil:

"Počkejte maličko. Možná že to je léčka."

Ale v tomtéž okamžení hlas, jež jsem dobře znal, křičel zpoza jedné křídla:

"Pane z Víku, to jsem já, Poscanec, arkebuzír pana ze Sioraku. Račte přikázat svým lidem, by na mě nestříleli, až se před nimi ukáži."

"Ukaž se, bože pomoz, ukaž se!" zařval Vic tuším hlasem.

"Mordie! Kdopak je ten, co ho vidím vycházet zpoza druhého křídla?"

"To je Caboche, kuchař pana Bahueta," pravil Poscanec, "který na nohu napadá a nemohl tudíž přeskočit přes zed' do ulice Zpěvacké, jak to učinili všichni jeden po druhém poté, co se pan ze Sioraku ohlásil."

"Bahuetův kuchař! Pro Kristovu svatou nohu! Já ho dám pověsit!" zařval Vic.

"Račte dovolit, nečinite to, pane z Víku," křičel Poscanec. "Nebyl ozbrojen, i slíbil jsem mu život uchovat! Krom toho jediným zločinem toho nebohého Caboche bylo, že ho nenapadlo otrávit Bahueta za času, kdy mu krmě připravoval, a za teto zločin ho oběsit nelze."

5. Špatné kočce špatná myš

Toto malé žertěřství pronesené po francouzsku s gaskoňským přízvukem (který přišel tuze do módy, jak se stal Navarrský pánem Paříže) nadmíru rozveselilo lid v oknech, jemuž se ostatně nesmírně ulevilo, že věc se skončila bez střelení, bez petardy a bez rozbitých oken.

"Milost udělena!" pravil pan z Víku, který, otáčeje se ke mně, připojil: "Sioraku, jsem velmi rád, že jsem skoncoval s touto nesnází a že jsem vás uspokojil, aniž jsem znepokojil Jeho Veličenstvo, jemuž neprodleně povím, co se stalo."

"Děkuji vám velice velmi, pane viceadmirále!"

"Za to, že jsem to já tak dobře zahrál," pravil Poscanec po provensálsku, ale potichu, protože měl podezření, že Vic, který byl rodem z kraje guyneneského, mohl by naší řeči rozumět.

"Že ti není hanba, Poscanče!" pravil Miroul, ale pouze zpola nahněvaný, protože nemiloval Vika z té příčiny, že nás obral o slávu za zhubení rytíře z Aumale.

"Poprdo," pokračoval Poscanec po provenzálsku, ale hlasitěji (vida, že Vic se vzdálil a je už teď mimo doslech); "znamenal jsi, co pravil viceadmirál, že prý ,skoncoval s touto nesnází'? U všech rohatých! Kdo jiný s ní skoncoval než markýz a já? Markýz, tím, že mě poslal do ulice Zpěváké a já tím, že mě napadlo; vida ty ničemníky, jak přeskakují přes zed', abych přeskočil opačným směrem a vrata otevřel."

"Poscanče," pravil tlustý Poprda s pokorností, "já dobře vím, že máš více ducha, jak praviš, v malíčku než já v celém svém velkém těle."

"Třesky plesky, mohu-li za to? A můžeš-li ty za to?" pravil Poscanec. "Nemluvme o tom! Příroda tomu tak chtěla. Nic naplat, všechny jsem je posadil na holý zadek, když jsem otevřel ta vrata zasraná, aniž jsem se ukázal. Všichni ti papeženští mrkvanci nejprv věřili, že to učinila ta jejich blahoslavená Panna, jak oni praví."

"Pane markýzi," pravil "hejtman" Tronson po mém boku, "zůstal-li tu veškerý váš majetek?"

"Pokud vidím, veškerý," pravil jsem, když jsem oba vozy zrakem přejel.

"Shledáte se tudíž netoliko se svým majetkem, ale seberete krom toho i překrásnou kořist, ty dva vozy a ty čtyři koně, co vám zůstanou, onen Bahueta vzal do zaječích a nemůže je od vás požadovat."

"To je možné," pravil jsem dobře věda, kam tento rozhovor směřuje, "to je možné, že budu mít dobrou kořist, alespoň není-li můj dům přesmíru poničen skrze nedbalost toho dareby."

To řka, vstoupil jsem dovnitř a provedl jsem přesnou a zevrubnou prohlídku všech jizeb jedné po druhé, Tronson mě na krok neopouštěl, ani Miroul a moji dva arkebuzíři, a kdo ještě? Milý čtenáři, kdo ještě? Inu "Vilemínka, držíc stále prázdný košík přes paži a majíc postavičku vypnutou, vklouzla za tlustého Poprdu s ušima našpicovanými a krásnými černými očima čile jako veverka číhala po všech věcech na všech stranách.

"Ten příbytek," pravil jsem nakonec, "je tuze špinavý, ale nic tu netřeba z gruntu opravovat."

"Tudíž vaše kořist," pravil "hejtman" Tronson, "je pro vás čistým ziskem a obnáší za čtyři koně, mladé a dobře stavěné, takových tisíc zlatých, a za dva vozy pět set. Dohromady vám spadne do měšce neméně než tisíc pět set zlatých."

"Kmotře," pravil jsem s úsměvem, "máš-li pak v úmyslu stát se strážcem mých pokladů?"

"Ani nápad," pravil Tronson, "mám svoje zaměstnání truhlářské, jež je řádné a pěkné a já se ho držím. Ale račte si připamatovat, pane markýzi, že mám u pana Bahuetu pohledávku..."

"Kterou," pravil jsem chladně, "nejsem povinen ti zaplatit, protože nejsem jeho dědicem a vstupuji v držení těchto jeho statků toliko skrze činnost válečnou a skrze zvykové právo na kořist."

"To je pravda," pravil Tronson polykaje slinu, "ale z druhé stránky jsem navázal s vaší urozeností za obléhání jistý početný svazek obchodní i přátelský, jež pan markýz, pakli ho dobře znám, bude mít dobrou snahu ocenit."

"Znáš mě dobře, Tronsone," pravil jsem. "Oznam svoji pohledávku vůči Bahuetovi."

"Dvě stě zlatých."

"U všech rohatých! Dvě stě! Nastojte, teď už to činí dvě stě! Ta pohledávka se nám za hodinu pěkně nafoukla; mistrě truhlářský! Neboť činila předtím toliko stovku!"

"To proto, pane markýzi, že jsem předtím nepočítal úroky, jež běžely za uplynulé tři roky."

"Šlaka! Ty úroky za tři roky vzrostly na dvojnásobek základu! Žádný žid by se neopovážil půjčovat na úrok tak nestydatý! A nepovídej mi, že ten Bahueta s tím souhlasil!"

"Pane markýzi, což vás mohu přirovnávat k Bahuetovi, když k vám chovám přátelství tak pokorné, vděčné a uctivé?"

"Přisám svatý Antonín, tvoje přátelství mě přijde draho! Ale nechme toho. Nemám čas. Nechci se už s tebou dále handrkovat. Z těch čtyř koní vezmi si toho černého a zmiz, prve než si to rozmyslím. Poprdo! Poscaný! Pomozte ho mistru Tronsonovi vypřáhnout!"

"Ach! Tisíckrátě vám děkuji, pane markýzi!" zvolal Tronson, který nebýt břichu a brnění, býval by se mi až k zemi poklonil.

"Milý Petře," pravil Miroul, jakmile mistr truhlářský pryč odešel, "to je bláznovství! Nebyls tomu skrblíkovi ani zlámanou grešli dlužen!"

"Ten skrblík sousedí s mým příbytkem v ulici Božských panen a má v sousedství tuze veliké slovo. Z té příčiny, protože si chci ten dům nadále podržet, nehodlám si z něho učinit nepřítele."

"Pěkný nepřítel! Vždyť je strachy podělaný!"

"Ale jazyka tuze hbitého!"

"Nic naplat, milý Petře, jak ses stal papežencem, jsi na nejlepší cestě zahodit svou dobrou hugenotskou šetrnost. Darovat tomu hrabivci černého koně! Který je nejkrásnější z těch čtyř."

"Špatně jste si ho prohlédli, pane podkoní," pravil jsem tónem tuze šibalským, "černý kůň má v očích jankovitost a špatné rozložení zadních nohou. Tronson za něj ani sto zlatých nedostane."

"U všech rohatých, Petře, ty jsi vykutálený!"

"Špatné kočce špatná myš!"

"Co má znamenat tato řeč?" pravila Vilemínka, jež odvážně strčila svůj hezký čumáček mezi Miroula a mne.

"Že když je kočka špatná, myš má být špatná taky. A ty, myšičko, můžeš-li mi povědět, co tu ohlodáváš?"

"Pane můj a mistrě, dobře jsem si prohlédla jizbu po jizbě a spočítala jsem si, že bude třeba nejméně jednoho týdne, aby se tento dům vyčistil, neboť všechno je tuze mastné, špinavé, popálené, zaneřáděné, pokálené a smrduté."

"Týden, Vilemínko?" pravil jsem zvedaje obočí. "Už jsem tě do služby přijal? Je-li to hotová věc?"

"Arci, pane markýzi!" pravila ta holčina, aniž okem mrkla, "ale za jistých podmínek."

"Kýho výra!" smál jsem se na celé kolo, "podmínky! Ty mi teď podmínky kladeš! A jaké to podmínky?"

"Že mi dáte čtyři zlaté za měsíc se stravou a bydlením."

"To je s dostatek rozumné."

"A že dáte poučení svým dvěma arkebuzírům, aby mi na zadek nesahali, jak se o to už pokoušeli."

"Jak jsi plachá! Jsi-li snad poctivá panenka?"

"Nikoli, můj pane a mistr. Panenka nejsem, ale nespouštím se s každým."

"Tudíž ani s Poscancem, ani s Poprdou. A s panem z La Surie?"

"Také ne."

"Pohlédme na tu holčici drzou!" zvolal Miroul se smíchem, leč maličko nakyslým.

"A se mnou?"

"To si rozmyslím," pravila Vilemínka, prohlížeje si mě od hlavy k patám.

"Ach, milý Petře!" pravil Miroul po provensálsku, "je to dívka od huby a s pánem takřka co paní jedná. Je-li pak rozumné do služby jít brát?"

"Možná že nikoli. Než sluší-li se vždy rozumným býti?"

6. Návštěva u vévodkyně z Guise

Koncem března dostal jsem dopis rukou Angelininou psaný - pravím věru její rukou a čtenáři není tajno proč -, dopis tuze dobře sesumírovaný, v němž mi oznamovala svůj úmysl, že nepřijede s dětmi do Paříže, pokud živobytí je tam tak obtížné - kdežto na mém panství na Osekaném dubu tak snadné - a také pokud bude řádit v hlavním městě ta morová rána prudkých horkostí, o níž se pravilo, že už byla více lidí zabila, než jich byl zkosil hlad v čase obléhání.

Nemohl jsem ovšem kárat Angelinu za toto rozhodnutí, jež jsem byl ponechal na jejím nejlepší vědomí a svědomí, a to tím spíše, že mě prosila a zapřísahala s nejlídnější náležitostí, bych ji přijížděl navštěvovat do Montfort-l'Amaury co nejčastěji, poněvadž moje nepřítomnost, pravila mile, její dny šedivé činí a její noci potěšení zbavuje."

Zatajil jsem doně Kláře, že nepřijede, z té příčiny, že kdyby o tom věděla, nepochybně by po mě žádala, buď abych bydlel v ulici Božských panen s ní, nebo abych ji vzal s sebou do ulice Na rozkvetlém láně.

Neboť jakkoli jsem se nikdy neuvolil překročit s ní, jak praví svatý Antonín, zářný práh přátelství, byl jsem jí oddán velice velmi a ona mně do té míry, že by si mě byla přála celého pro sebe. Čemuž jsem se bránil jak proto, abych nečinil příkoří Angelině, tak i z té příčiny, že doña Klára navzdory ušlechtilým vlastnostem srdce svého projevovala se časem dosti k žití nepřizpůsobivá, jsouc z oněch vášnivých a panovačných dam, jež, cítíce se popíchnuty vším, nedokáží se zdržet a píchají rovněž, přičemž pouštějí svými žahadly jed do ran, jež vám páší.

Nicméně bych si nepřál ani přestat se s ní stýkat, ani aby se do svých Španěl navrátila: z té příčiny, jak jsem byl pravil, jsem si podržel svoje bývalé sídlo v ulici Božských panen a ponechal v jejích službách a ve svém zaměstnání Heloisu a Lizetku, tu první, poněvadž utěšovala Miroula v nepřítomnosti jeho Floriny, dvorní dámy mé Angeliny, a tu druhou, poněvadž pán z Hvězdy, který ji nemohl ponechat u sebe z příčiny žárlivosti své manželky, mě byl prosil, bych ji zaměstnával já, a sám ji denně navštěvoval. Po pravdě řečeno lkal jsem maličko ve svém hugenotském srdci nad nemalými výdaji a náklady, jež pohlcoval tento druhý dům. Ale co jsem mohl činit? A kdo si troufá tvrdit, že přátelství nemá nad námi jistá práva, jež je třeba ze všech sil ctít i za tu cenu, že ze srdce svého vyženeme některé z nejsladších příjemností života?

Dobře si vzpomínám na onen 24. den května měsíce léta Páně 1594, kdy jsem dostal od paní z Guise (vdovy po zavražděném v Blois) po poslu dopis, v němž mě prosila, bych ji přišel navštívit do jejího paláce, a pamatuji se tak dobře na tento den a dokonce na to okamžení z příčiny té, že jednu hodinu předtím, přesně o jedenácté hodině, když jsem se chystal pojíst svou polední krmi, jsem se byl dověděl, že včera, jako by si spletl roční dobu, snesl se na vinice v okolí Paříže strašlivý a zhoubný mráz a v okamžení je vysušil a sežehl. Neprodleně jsem poprosil Miroula, aby odcválal k vinicím ležícím na svazích Montmartru a pověděl mi, jak to s nimi vypadá, a po smutné novině, kterou mi sdělil po návratu, že na nich nezůstala ani větévka neporušená, usoudil jsem, že i naše na Osekaném dubu a na La Surie jsou ztraceny: ta obava se v krátkosti potvrdila, ona zkáza, jak jsme se dověděli následujícího měsíce, zasáhla takřka celou Francii vyjma Provence a kraje languedockého.

Na Osekaném dubu pěstoval jsem vinic pouze tolik, kolik bylo potřebí pro mé panství, a to nebylo nijak hojně, abych musel naříkat, neboť já nijak neholduji božské láhvi jak ze své vrozené zdrženlivosti, tak i proto, že pokládám Bakcha za nejhoršího nepřítele Venuše, a nemohu pochopit, jak může být muž tak pošetilý a dávat přednost potěšení ze džbánu vína před slastmi, ježto sdílíme na lůžku s krásnější polovinou člověčenstva.

Ale nijak jsem neztrácel ze zřetele, že tento nelitostný mráz uvrhne do bíd nekonečný počet vinařů a s nimi celé království, víno patří k hlavním товарům, s nimiž obchodujeme s Angličany, Holanďany a Němci. Tudíž dovršení neštěstí a nádavek žalosti pro naši nehou zem, už tolik zbídačelou. půl stoletím občanských válek.

Item vzápětí po této zprávě a ve smutných úvahách jsem se onoho 24. dne května měsíce pouštěl do poledního jídla s Miroulem, oba s dostatek mlčenliví a k Vilemínce, jež nás obsluhovala, nevlídnějí více, než kdyby byla židli nebo křeslem, neboť náš duch se zcela zaobíral přemýšlením o nejzazší bídě, v níž se octne tolik dobrých lidí na venkově, a to jsme ani nebrali v úvahu, že žně tohoto roku také mnoho neslibují a že zoufalí robotníci, na výsost znepokojení svým nezměrným utrpením, se už bouří v Périgordsku - i můj rodný Mespech se musel opevnit proti vzburěným sedlákům. Item v těchto melancholických náladách zabušil na mé dveře malý skočtan a odevzdal mi překvapující kartku.

Pane ze Sioraku,

vzpomínajíc si, že jste se byl v přestrojení za mistra soukeníka Coulondra podílel z příkázání mého bratrance krále po čas obléhání Paříže na obživě mé item mých příbuzných paní z Nemours a z Moutpensieru, a obdivujíc už tenkrát podivuhodnou dovednost, s jakou jste se byl zhostil této obtížné úlohy, přivítala bych, kdybyste mě přišel navštívit

dnes odpoledne - bude-li vám to příjemné - neboť se vás hodlám na cosi optat a přijmout vaše zkušené rady stran otázky, jež mně tuze leží na srdci.

Vaše vskutku dobrá přítelkyně

Kateřina, vévodkyně z Guise.

Tato škartka mě ponechala s ústy zejícími a nevěda ihned, co si o tom myslet, podal jsem ji panu z La Surie, který ji přečetl s obočím pozvednutým.

"Přisátu svatý Antonín!" pravil, "je třeba si přiznat, že tyto vysoké dámy mají způsoby převelice zdvořilé, jak vás komandovat. 'Privítala bych, kdybyste mě přišel navštívit' nebo 'bude-li vám to příjemné' nebo dále 'vaše vskutku dobrá přítelkyně'."

"Vaše vskutku dobrá přítelkyně," pravil jsem, "není ani tak výraz laskavosti jako spíše zvyk, běží-li o knížete nebo kněžnu obracející se k urozenci. Jindřich Třetí, když se přiházelo, že mi psal, nepodepisoval se jinak. Nicméně," dodal jsem poté, co jsem opět vzal do ruky psaníčko a znovu je přečetl, "paní z Guise do toho psaní vkládá opravdu zdvořilé způsoby, byť je její vyzvání tak naléhavé a tak pánovitě."

"Ale pročpak takový spěch? Co ti chce? A jakápak otázka jí tolik na srdci leží?"

"Ona mi to doufám za hodinku poví."

"Ty půjdeš?"

"Ovšem! Vokanžení! Toho bohdá nebude, abych nebyl tak vznešené dámy poslušen!"

"A vezmeš mě s sebou, Petře?"

"Nikoli, Miroule," pravil jsem věda, že ho zarmoutím. "Vévodkyně by se možná obávala hovořit se mnou před svědkem. A jmenovitě před svědkem, jehož jsem si přivedl."

Tři princezny lotrinské, jakkoli dvě z nich byly Lotrinčanky toliko sňatkem, nemohly nepřináležet k Lize, ale navzdory tomu, že byly v táboře nepřátelském, král mě byl vskutku požádal, abych jim v čas obléhání skýtal obživu, jednak pro svou přirozenou dobrotivost a velikou lásku k ženám, jednak pro svou politickou obratnost a moudré chování s ohledem na budoucnost. Já pak, jakkoli věrně jsem byl u těchto tří žen své poslání plnil, choval jsem k jedné každé z nich city věru odlišné. Zbožňoval jsem tu první, oškřivil si tu druhou. A byť se mi ta třetí - ta, jež si teď mou pomoc žádala - převelmi líbila, znal jsem ji málo.

Paní z Nemours - předmět mého převelice vřelého platonického zbožňování - byla skrze lid pařížský, který se tuze rád všemu posmívá, přejmenována na královnu matku z té příčiny, že byla manželkou, matkou a babičkou tří vévodů z Guise, kteří, všichni tři pod záštitou Svaté ligy, si byli činili nárok na francouzský trůn; a jediný živoucí z této dynastie byl její vnuk Karel, starý dvacet tři let, a to byl právě syn vévodkyně, kterou jsem se hotovil navštívit.

Druhá, dcera paní z Nemours Montpensierová, nazývaná skrze politiky Belhavá, mě byla takřka násilím přinutila, abych ji při našem prvním setkání co kohout obskákal, ale jakmile se dověděla od slečny z La Vasselière, s jakou horlivostí sloužím Jindřichovi Třetímu, neúspěšně se mě potom pokusila dát odstranit a o několik let později zosnovala zmordování mého vřele milovaného pána, tento zločinný skutek se zdařil až příliš úspěšně.

Třetí - ale je-li pak nutné, abych se předem o ní zmiňoval, když už teď klepu na její dveře a jsem vzápětí před ni uveden skrze dva vyšňořené lokaje, oblečené v livreji v barvách Guisů s velkým lotrinským křížem na zádech.

Vévodkyně mě očekávala nikoli ve velikém salónu, ale v přílehláckém kamrlíku, kde hořel krásný oheň - tento květen byl měsíc takřka zimní - , a troufl bych si povědět že na dámu svého postavení byla přioděna tuze skromně do bledě zeleného brokátového šatu zlatými kosočtverci prošíváného a do živůtku bez okruží vpředu otevřeného a s velkým límcem z benátských krajek za šijí zvednutým, A zatímco honosná roucha našich vznešených dam ode dvora jsou tak drahokamy obtížena, že ty nebožačky se sotva hýbat mohou a musejí zůstávat vzpřímeně a bez hnutí, řečené odění ponechávalo vévodkyni veškeru volnost pohybu, a navíc ještě paní z Guise, aby se doma cítila příjemněji, nedovolovala, jak se mi jevílo, dát se upnout skrze své komorné do jednoho z oněch nelidských šněrovacích živůtků, jež mají za účel ztenčit postavu našich krasavic, pozvednout jejich prsy a roztáhnout jejich boky.

Co se jejich klenotů dotýče - velký rubín zasazený v démantech na pravé ruce, náhrdelník se třemi řadami perel na líbezném krku, zlaté náušnice pohupující se jí v uších - , zajisté ráčíte souhlasit, spanilá čtenářko, že to bylo málo na vévodkyni a že paní z Guise dávala onoho dne svým bližním - totiž ostatním princeznám u dvora - příklad překvapivé prostoty.

Byla o tři roky starší než já, i bylo jí tehdy čtyřicet šest let, a jakkoli naši spanilí dvorští šviháci tvrdí, že žena po třiceti letech není už hodna jejich pozornosti, osmělil bych se povědět, že být vévodou, tuze rád bych svou pozornost na ni namířil. Postavy byla spíš menší - tu malou postavu pohříchu zdědil i Karel z Guise - , ale u ní to byl spíše další půvab, její osoba byla drobná a nicméně zaoblená, živá a v pohybech čilá, ve způsobech výbušná, zraků levandulově modrých a ve své upřímnosti takřka nevinných, úst prozrazujících dobrotivost a vlasů podivuhodně plavých, hojných a kadeřavých, že bych se v nich tuze rád oběma rukama něžně probíral.

"Ach, pane!" promluvila ke mně, jakmile mi byla ruku k políbení podala, ta ruka byla jemná, hebká a tuze malá, "jak jsem vám povděčna, že jste tak rychle mému vyzvání vyhověl! A tím více," dodala svým nezkrotným způsobem, "že jsem vás vidala tuze málo po čas obléhání, leda když jste mi živobyťi dodával, neboť jste byl tenkrát příliš pečený vařený u mé vřele milované paní tchyně, než abyste ráčil přijít na návštěvu ke mně. Ale přijměte prosím místo, markýzi, nechtěla bych s vámi rozmlouvat vestoje."

Uklonil jsem se opětovně a uvědomiv si v duchu, že žena v této rozmluvě nesporně zvítězila nad vévodkyní, poněvadž mně od vstupu do hry kladla neoprávněné výčitky - což bylo obratné, než současně prozrazovalo jakous žárliivost na paní z Nemours, což bylo alespoň upřímné - , i neposadil jsem se na křeslo, které mi ukazovala, nýbrž uchopil jednou rukou jedno z těch sedátek, na něž naše dámy rády pokládají nohy k odpočinku, donesl jsem je takřka až k obšírné suknici paní z Guise a usedl jí k nohám celkem s drzostí i ponížeností, jež ji zahrnuje, jak jsem uhlídal, pocity smíšenými,

ty pak se nicméně obrátily v můj prospěch, jak jsem s tím od počátku počítal.

"Paní vévodkyně," pravil jsem hlasem tichým a skromným, než zaplavuje ji svými pohledy, "jsem vskutku tuze oddán paní z Nemours z té příčiny, že si ode mne vyžádala služby, jež mě s ní sblížily více než s vámi nebo s paní z Montpensieru. Ale já prohlašuji, že bych vás býval navštěvoval také tak často a s touž radostí (při těch slovech můj zrak dával na vědomost, že tato radost by byla větší), kdybyste bývala tenkrát dala vyzvání mé oddanosti. Má osobní přichylnost by mě k tomu vedla tolikéž co moje povinnost, neboť dobře vím, jak nesmírnou náklonnost k vám chová můj pán."

"Jakže? On vám toto pravil?" zvolala malá vévodkyně, jež zčervenala pod nápořem mých komplimentů vpřed se deroucích co pěšáci pod ochranou královské jízdy.

"Ach, madame! Slyšel jsem najedenkrát Jeho Veličenstvo, že není u dvora dámy, kterou by více než vás miloval."

"Markýzi, je to pravda?" zvolala na vrcholu blaženosti.

"Pravda jako evangelium, madame," pravil jsem. "Přisahám vám to na svoji čest."

Vévodkyně se tehdy odmlčela po čas potřebný k vylízení tohoto mlíčka, jež jsem jí nicméně nenalil všecko, protože král byl přidal k jejímu kontrfektu malý dotek štětcem, jež jsem pokládal za vhodné zamlčet, ale rád bych jej zde zaznamenal pro pobavení čtenáře: "Má dobrá sestřenka," byl pravil král při oné příležitosti s lišáckým pohledem (paní z Guise byla vskutku jeho nevlastní sestřenicí skrze svou matku Margaretu z Bourbonu), "jeví v tom, co praví a činí, jistou prostotu ducha, ta však pochází více z její roztomilosti a touhy líbit se nežli z těžkopádnosti, zpozdilosti nebo snahy někoho urazit, a tak právě tato jednoduchost přispívá k tomu, že její společnost patří k nejmilejším a nejpříjemnějším."

"Ach, pane!" strojila řeč dále malá vévodkyně, ještě všechna se tetelící z těch králových chvalozpěvů, "jakou radost mi činí vzácná náklonnost Jeho Veličenstva k mé osobě! Jak mě potěšuje a nadějí mi dodává! Abych vám to už déle nezatajovala, činím si starosti, že ani spát nemohu, kvůli svému nejstaršímu synovi Karlovi, jehož král nemá rád z té příčiny, že ho generální stavové v čas obléhání králem zvolili jemu navzdory. Volit krále Francie! Je-li to proboha možné? A z podněcování nebo spíše z příkázání vévody z Ferie a papežského legáta! Španěl! Vlach! Není-li to krásné? Pane synu, pravila jsem k němu, přivolíte-li, aby vás ti hlupáci Pařížané nazývali 'sirem', v životě vás nechci vidět! Být zvolen králem Francie! A to okleštěnými generálními stavy! Pod záštitou dvou cizozemců! Povězte mi, kde je vaše vojsko? Kde vaše vítězství? Kolik urozenectva máte za sebou? Jste-liž snad jako Navarrský velký hejtman od dvaceti let se svým kyrysem srostlý? Kolikpak činí váš válečný poklad? Já vám to povím: čtyři sta tisíc zlatých dluhů, jež vám zůstavil váš zesnulý otec. A co čerpáte ze svého guvernéřství v Champagni, jež ostatně držíte neoprávněně, neboť zlořečený Jindřich Třetí je byl věnoval vévodovi z Nevers po zavraždění vašeho nešťastného otce? A povězte mi, kdo skutečně vládne v Remeši? Vy, nebo hejtman od Svatého Pavla, který je španělštější nežli vévoda z Ferie? A i kdyby se Filipovi II. podařilo dotlačit vás na trůn francouzský, není vám přec tajno, že vás donutí, abyste si vzal za ženu jeho dceru Kláru Evženii Isabellu. Až do svého lože budete pošpanělštěni! Bože pomoz! Qué dolor! Qué vergüenza! Dopustil-li byste, aby kastilská kepka nad francouzským pyjem zvítězila? A nemůžete-li posléze pochopit, že toto směšné zvolení na trůn francouzský vám vynese žárlivost a opovržení všech vašich příbuzných? Vašeho strýce Mayenna, který by si jej býval přál sám pro sebe nebo alespoň pro svého syna! Vaší tety Montpensierové, jež přísahá toliko na svého bratra Mayenna! Vaší babičky Nemoursové, jež také usiluje o žezlo, ale pro svého syna Nemourse! A jako by na tom nebylo dosti, že se vám království a politikové posmívají, dív se smíchem nezalknou, i vaše vlastní rodina vás otevřeně pomlouvá. A vaše dobrá teta Montpensierová hlásá, že když jste spal u ní s jejími dvorními dámami, do lůžka jste se pokadil!"

Všecek tento rozhovor přednášela vévodkyně s nezkrotností, ježto ve mně úžas budila, a takřka jedním dechem, modré oči se jí blýskaly a červeň postupně zalévala její hebký krk a líce. Nicméně znovu dech popadla a pokračovala, než o oktávu níže.

"Co se kadění do lůžka dotýče, to je pravda. Neblahá nehoda, markýzi, zaviněná náhlou nevolností střev, jež neponechala nebožákovi čas, aby se zvedl a na stolicí odešel. Ale stran jeho nosu, pane, který jste mého syna Karla prince z Joinville viděl, není-liž to ryzí pomluva?"

"Dozajista, paní vévodkyně," pravil jsem vážně, "vévoda z Guise má nos - nos méně objemný, méně dlouhý a méně zahnutý, než má Jeho Veličenstvo - , leč nicméně nos."

"Chcete-li povědět," vykřikla malá vévodkyně a její živá a otevřená tvář prozrazovala jistý neklid, "že vévoda má nos tupý?"

"Ani zdaleka!" pravil jsem hbitě. "Vévoda má možná nos na konci maličko ukrácený, ale to právě dodává jeho vzezření cosi milého a oduševnělého."

"Ach, pane!" pravila vévodkyně, "jak hezky jste to vyjádřil!" A vděčně hledíc na mne, který jsem seděl u jejích nohou s bradou ve výši jejích kolenou, podala mi pravici a já, její prostotou celkem rozveselen a rozněžněn, chytil jsem líbeznu rukou její do svých silných rukou a počal ji po libosti líbat; toto mazlení strpěla vznešená dáma s roztržitým úsměvem, prve než odtáhla svoje prsty s předstíraným zmatkem a než poté navázala nit své vášnivé promluvy.

"Díky Bohu," pravila, "Karel nevytáhl zbraně proti králi a odejel do Champagne, aby se ujal držení Remeše, prve než hejtman od Svatého Pavla posádku přesmíru pošpanělští. Ale na tom není dosti, markýzi. Můj syn Karel se musí s Jeho Veličenstvem usmířit úplně, aby opět nalezl v království a u dvora místo, na něž mu jeho slavné jméno dává právo."

"Madame," pravil jsem, "jméno Guisů je vskutku slavné. Zaznělo v celém všehomíru a bývalo předlouho zárukou, oporou a praporcem Ligy domněle svaté, pročez Jeho Veličenstvo by zajisté s nadšením uhlídalo, kdyby se k němu princ z Joinville připojil, ale k tomu by ještě bylo třeba, aby to připojení nenastalo převelmi pozdě, totiž poté, co Remeš a Champagne se samy Jeho Veličenstvu vydají přes hlavu vašeho pana syna, ponechávající ho bez jakéhokoli příjmu a chudého jako předtím."

"A právě tuto mě střevíc tlačí," zvolala malá vévodkyně, jež se mi už nezdála tak prostoduchá teď, když se přecházelo k

činům, "ale připustíte, markýzi, že přinese-li vévoda z Guise králi krom svého jména Remeš a Champagne, bude za to potřebovat jisté odčinění."

"Dozajista, kéž se však mladý vévoda střeží klást žádání tak přehnaná jako jeho strýc Mayenne, který za to, že se poddá králi, nic menšího nepožadoval než generální místodržitelství království! A utrpěl vzápětí nejtvrďší odmítnutí! Nicméně, madame, jednání pokračuje, a jestliže strýc, který má vojsko, se poddá, poddání synovce v očích králových maličko na ceně ztratí."

"To je zajisté pravda," pravila vévodkyně, "nicméně, markýzi, ráčíte uznat, co se těch náhrad dotýče, že můj nebohý Karel nemůže chodit po království nahý."

"Madame," pravil jsem s úsměvem, "připouštím to milionkrát. Vévodu z Guise je třeba dobře obléci, ale otázka je ujistit se, po jakém oblečení on baží ..."

"Nevím," pravila vévodkyně, která po mém soudu to věděla tuze dobře, "vévoda vám to poví sám, učiníte-li mi tu laskavost, pane, a zavítáte k němu do Remeše, pokud to můj bratranec král za vhodné uzná."

Byl jsem tuze zkoprnělý nenadálostí a upřímností této žádosti, cítil jsem se jí zaskočen a mlčel jsem.

"Madame," pravil jsem, když jsem se zmohl na řeč, "Remeš není dvě míle od Paříže, nýbrž uprostřed kraje ligistického, zamořeného navíc španělskými vojáky, kteří tam z blízkých Flander přicházejí a opět odcházejí jako doma; není maličkostí dostat se k tomu dobrému městu a poté, co člověk k jeho hradbám dorazí, proniknout do nich a přiblížit se k vévodovi z Guise, protože hejtman od Svatého Pavla je hrubě zpupný a má se za jediného pána města."

"Pane," pravila vévodkyně s přerozkošným našpuhlením úst, "znám převelmi vaši chrabrost při vašich tajných poslánicích, abych pochybovala, že toto nepřijmete, běží-li tu o službu králi a mně. Pokud ovšem," dodala usmívajíc se a opět mi drobnou ručku podávajíc, "pokud mi nelhali řkouce, z jaké látky jste připraven - že totiž dámy, kolikrát vás o něco požádají, mají nad vaším srdcem svrchovanou moc."

Nastojte, to bylo hrubou nití ušito, a přesto mi to zalichotilo. Čtenáři, víš to stejně co já: čím větší moc má nad námi krása tohoto něžného pohlaví, tím zřejmější jsou nám jeho úskoky a tím více nás tyto úskoky dobývají.

"Madame, pravil jsem poté, co jsem ji byl ruku políbil, ale s větší zdrženlivostí než předtím, byl dar, jež mi tím činila, zdaleka nesouměřitelný s neslýchanými záluďnostmi, do nichž mě hodlala uvrhnout, "dozajista vám nelhali. Nicméně mějte maličko strpení, prve než přijmu posláni, jímž mě ráčíte obdařit, poradím se se svým panem králem o jeho příhodnosti."

"Ale král," pravila vévodkyně s letmým našpuhlením (cítil se maličko pohoršena, že jsem ji hned neuposlechl), "v této chvíli se zabývá obléháním Laonu, to město, jsouc ligistické, stále ještě se mu odmítá vzdát."

"Laon," pravil jsem, "není tolik od Remeše vzdálen, abych nemohl, bude-li Jeho Veličenstvo souhlasit, donést vašemu panu synovi list vaší rukou psaný, ten list by mi u jeho osoby pomohl důvěru zjednat."

"Tady je," pravila vytahujíc ho z klína a kladouc mi ho ještě teplý do rukou. "Aby můj pan syn nebyl v pochybnostech, že je ode mne, napsala jsem ho vlastním perem a vlastním písmem, jež je tak zvláštní, že nikdo by je nedokázal napodobit, a můj pravopis je podle nebožtíka manžela ještě prý chybnější než pravopis Kateřiny Medicejské."

"I toto, paní vévodkyně!" pravil jsem s ústy zejícími, "vy jste předběhla mému rozhodnutí!"

"Markýzi," pravila s úsměvem a zvedajíc se, aby mi půvabně naznačila, že se mám rozloučit, "není mi tajno, že u dvora mě mají za prostoduchou, poněvadž mluvím zpřímá, bez předstírání a bez zamlčování. Ale nejsem zdaleka tak pošetilá, abych nedokázala lidi posoudit, a já je posuzuji nikoli podle jejich slov, nýbrž podle očí. Vaše, markýzi, jsou střídavě vlídné a střídavě lišácké, ale vždy upřímné."

To řkouce a chtějíc přidat ještě něco k lichotkám, jimiž mě zahrnovala, malá vévodkyně ráčila vložit důvěrně svou paži do mé a doprovodit mě až ke dveřím komnatky.

7. Králův souhlas

Vykonal jsem cestu z Paříže do Laonu s panem z Rosny, čemuž jsem byl tuze rád, jeho ozbrojený průvod byl tak mocný a můj tak slaboučký, že bez toho jeho bych musel prchat jako šílený před sebemenšími ligistickými houfci po širém kraji se potloukajícími, nebo jak se praví mluvou vojenskou, "území pročešávajícími."

Nalezl jsem opevnění, jimiž byl král obklopil město Laon, aby je postihl obléháním už tuze pokročilým, a pan z Vitry (s nímž jsem byl sjednával odevzdání Meaux, jak si čtenář vzpomíná), jenž se s námi setkal u předních stráží, nás ráčil doprovodit až ke králově stanu a cestou nám pověděl, že Jeho Veličenstvo bylo proběhlo a prolezlo svahy a stráně v kopcích, jimiž je město obklopeno, aby navštívilo a opravilo zákopy, jež tam byly vztyčeny, a teď je na lůžku - dozajista čilo a zdrávo, ale s nohama opuchlými, plnými puchýřů a zkrvavenými, protože bylo tolik chodilo. Pan z Rosny, jemuž navzdory vysokým čnostem nechyběla pýcha, rád by byl po mém soudu uhlídal krále co první, ale Vitry (který si mě tuze oblíboval) byl pověděl Jeho Veličenstvu, že jsem přijel s ním, a ono nás ráčilo přijmout oba společně. I ležel král vskutku na dvou slamnicích na sobě položených bez dřevěného lůžka pod nimi (Jindřich Čtvrtý byl vždy ve válce tolik spartánský co prostý hejtman) a dal nám skrze sluhy donést dva polštáře, na něž jsme mohli pohodlně u jeho hlavy pokleknout, abychom ho slyšeli. Jak byl pravil Vitry, našli jsme ho díky Bohu jarého, veselého a statného, s tváří opálenou jako vydělaná kůže, s očima bystrými a se rty pod dlouhým bourbonským nosem posměvačnými, labužnickými a veselými.

"Ach, milí přátelé!" pravil, "buďte mi srdečně vítáni, obzvláště když vidím, že oba máte lice větrem ošlehané a jste spokojenější nad drozdy ve vinici. Mně se daří také tuze dobře a jak se přesvědčuji, jste nemálo udiveni, vidouce mě zde, neboť dobře víte, že nejsem zvyklý lenořit na lůžku a že naopak pokládám veliké spáče a veliké jedlíky za neschopny cokoli velikého učinit. Neboť duše, kterou přílišné spaní a přílišné hodování v hromadě těla pohřbívá,

nemůže mít hnutí vznešená a ušlechtilá."

Čemuž se zasmál a my se smáli rovněž, dobře vědouce, že vypočetl tuto Mayenna, který byl vypasený, zchromlý a dnou stížený a více času u stolu trávil než Jindřich na lůžku.

"Ale u svatého Nalitého!" pokračoval, "abyste nemysleli, že si tady hovím a odpočívám, rád bych, byste se na moje nohy podívali."

Což řka stáhl nohy z lůžka, měl je šlachovité a svalnaté, a kázal sluhovi, aby odstranil náplasti, jež je pokrývaly, a poté nám ukázal svoje chodidla, a ta byla vskutku samá oděrka a prasklina, opuchlina a puchýř a všechna zakrvácená.

"Vizte," pravil se směsí pýchy a bodrosti, což mě uchvátilo, "vizte, co jsem si uhnal, když jsem se trmácel celý včerejší den a celou minulou noc a vládel se po nesjízdných a příkrých stezkách v kopcích laonských, bych prohlédl a opravil práci jednoho každého. Neboť chci, aby má opevnění byla co možno nejsilnější, jednak abych obklíčil město a jednak abych se chránil před útoky Mayenna a Mansfeldových Španělů, o nichž je mi povědomo, že mi chtějí vpadnout do zad, buďto aby do města vrhli posily a potraviny, nebo aby mě zcela od obléhání odehnali. Příteli," obrátil se k panu z Rosny, "je třeba, byste neprodleně vyšel prohlédnout si, co jsem učinil v zájmu našeho útočení po mém příjezdu sem, pevnůstky a reduty, jež jsem dal zvýšit, abych pokryl místa průniku, a najmě umístění baterií, plošiny, zářezy a ostatní uložení hrubých kusů, jež jsem nařídil provést, neboť vím, že jste tuze dychtiv vycvičit se ve všech uměních válečných a jmenovitě v nejvýhodnějším používání děl, v čenž, jak dobře víte, rád bych vás viděl vynikat ..."

Což slyše pan z Rosny, jemuž král byl už naznačil, že ho pomýšlí jmenovat nejvyšším velitelem dělostřelectva, jak se to místo uprázdnilo, hbitě se zvedl a beze slova odběhl.

"Vousáči," pravil ke mně král s chytrým úsměvem, jakmile Rosny pryč odešel, "soudím, že sem nepřišel bez příčiny, protože jsem ti dal příkázání, abys v Paříži zůstal a abys tam s očima a ušima otevřenými bděl nad rozbroji, jež by tam mohly za mé nepřítomnosti vzniknout."

Vyprávěl jsem tehdy králi všechno, co se mě rozmluvy s paní z Guise dotýče, a jakkoli mi bylo povědomo, že král vítá, jsou-li jeho služebníci ve svých zprávách struční, obohatil jsem svoje vyprávění takřka o veškerý podrobnosti, jež si čtenář právě byl přečetl, nebylo mi tajno, že běží-li o ženu (byl do žen tak zblázněný) a nadto o jeho dobrou a vše milovanou sestřenku, jeho ucho bude trpělivé. Když jsem skončil, podal jsem mu dopis, jež mi paní z Guise svěčila pro svého syna, pokládaje za jisté, pakli ho nezavřela do obálky a nezapечатila, že si přeje, aby se král na něj podíval, prve než dá souhlas k mému poslání.

"Vousáči," pravil král s úsměvem, jakmile jej očima přelétl, "to je hanba, že naše knížata nevychovávali lépe svoje dcery, neboť tu čmáranici sotva dokáží rozluštit, tak je pravopis chybný a písmo přeházené. Ale moje dobrá sestřenka není žádná hlupačka, lépe se ve věcech vyzná než její syn."

"Sire," pravil jsem zíraje, "rače mi pověďte, co vás k tomuto úsudku vede."

"Zaprvé, že si dovedla vybrat znamenitého vyslance. Zadruhé: dověděla se, že měšťané a obyvatelé města Troyes v Champagni jejího syna a ligisty ven z hradeb vyhnali a mně se vydali."

"Ale o tom se mi ani slovem nezmínila, sire! Možná že to nevěděla!"

"I věděla. Dal jsem jí to vzkázat skrze Víka."

Načež jsem byl tolik zaražen, že mě ta malá vévodkyně byla obalamutila, až jsem nadobro oněměl.

"Oběs se, Vousáči!" pravil král a z plna hrdla se rozchechtal. "Dověděl ses dnes, že i ta nejprostší žena má svoje drobné úskoky ..."

"Sire," pravil jsem, vzpamatovav se, "nechovám dozajista nijakou nelibost vůči paní z Guise, že mlčela o Troyes z té příčiny, že kdyby mi oznámila vzdání města, oslabila by převelmi svoji věc a tím i moji chuť jí sloužit, ale soudíte-li, sire, že poslání, jež mi svěčila, nemám splnit, poněvadž jsem je přijal toliko proto, abych vám byl užitečný, a odmítnete-li dát mi přivolení, ihned od něho upustím."

"To nečín, Vousáči," pravil král vážně. "Ve válce není si člověk nikdy jist, zda zvítězí. I kdybych porazil Mayenna a Mansfelda a sebral Laon, i kdyby se mi odevzdala další města Pikardie, není nijak jisté, že Remeš je bude následovat, najmě když hejtman od Svatého Pavla odtamtud vévodu z Guise vyžene. Je tudíž dobré, pojeděš-li navázat styky s vévodou a zasadíš se o jeho spojení, vévoda, třebaš by mi ani Remeš nedonesl, bude nesmírně důležitý jak pro Francii, tak i pro Řím, kde papež se tuze zdráhá zprostit mě exkomunikace a uznat moje konvertování."

"Sire," pravil jsem nadmíru rozohněný, že Jeho Veličenstvo nakonec tolik závažnosti mému poslání přikládá, "zítra odjíždím."

"Pozití," pravil král. "Neboť nejprve musíš požádat svého švagra Quéríbuse, aby tě doprovodil, protože je příbuzný Guisův a vlastní převelmi silný a dobrý zbrojný doprovod. A poté musíš poprosit vévodu z Nevers, aby ti pověděl něco o hejtmanovi od Svatého Pavla, neboť ho dobře zná a tuze málo je mu nakloněn ..."

8. Královým okem a královou paží

Jakkoli jsem už uváděl jeho jméno v těchto pamětech, Ludvík z Gonzagues, vévoda z Nevers, se zde objevuje poprvé ve své tělesné schránce. Ovšem častokrát jsem ho potkával u dvora, kde byl znám za času Jindřicha Třetího co osoba celkem znamenitá a nevšední, tuze katolická, nikoli však ligistická, tuze nepřátelská k hugenotům, aniž je chtěla vyhladit, a tuze uctívá k papeži, aniž však mu chtěla obětovat práva církve galikánské.

Byl Vlach po svém otci, vévodovi z Mantovy, než stal se vévodou z Nevers skrze sňatek s Henriettou z Clèves, jež byla dědičkou řečeného vévodství. Od toho času žil ve Francii a u dvora v okolí Kateřiny Medicejské, a považuje se posléze za Francouze, sloužil byl věrně Jindřichovi Třetímu i Jindřichovi Čtvrtému, tomuto po jeho konvertování, a v prosinci měsíci roku minulého se snažil, aby toto konvertování uznal i papež, leč nadarmo, což ho převelmi popudilo; toto popuzení ani neměl zapotřebí, byl už svým založením zakyslý a až hrůza malicherný, tuze prosáklý svou vysokou důstojností, nevraživý k nesnesení, celkově člověk vyhledávající třenice, hádky a soudní spory. Častokrát jsem

přemýšlel, že jeho povaha se zevnitř vtiskla i do jeho tváře a jeho těla, neboť postavou byl malý, neduživý a pokroucený, tváře hubené a vrásčité, rtů pohrdavých, řeči nakyslé a zraku planoucího. Nepřestajně chodil v černém a mlčival rád i ve společnosti, ale s ušima našpicovanými a s očima na stopkách, napravo nalevo pronikavé pohledy vrhaje. Když nevedl právě proces s tím neb s oním, svářil se s vlastním svědomím a bez přetrži se s ním přel, má-li sloužit Jindřichovi III. po jeho usmíření s Jindřichem IV. a má-li sloužit Jindřichovi IV. po jeho konvertování. Jinak to byl muž tuze chytrý a tuze učený, najmě v naukách ženijních, protože byl mnoho času a studování zasvětil umění obléhání a opevňování.

"Pane," pravil ke mně chladně, když byl konečně přivolívil přijmout mě poté, co mě přinutil dlouhou hodinu čekat v předjizbě, "nebýt naléhavé prosby Jeho Veličenstva, nebyl bych vás přijal z té příčiny, že váš otec je zarputilý hugenot a že vy sám jste hugenot tak-tak přetřený na barvy katolické."

"Monseigneur," pravil jsem s poklonou co nejkratší a nikoli bez jisté prudkosti, "můj otec, ač hugenot, sloužil tuze statečně Jindřichovi II. a Karlu IX. na bitevních polích. Nikdy nebyl ochoten chopit se zbraní proti Jindřichovi III. navzdory všemu vybízení vůdců reformovaných. A posléze ihned po nastoupení Jindřicha IV. přes svůj věk věrně sloužil svou paží i svými denáry zákonnému panovníkovi tohoto království. Račte tudíž považovat barona z Mespechu za člověka z rodu 'hugenotů neodbojných', pro něž jste ve své slavné zprávě z roku 1572 požadoval potrestání toliko tuze mírně: propadnutí šestiny jejich statků. Nuže, monseigneur, otec daroval mnohem více než jednu šestinu Jindřichovi Čtvrtému, aby podpořil jeho zbraně proti Lize a Španělovi. Co se tkne čtyř zjících dětí barona z Mespechu a mé matky rozené Isabelly z Caumontu, všechny dnes i se mnou samým už konvertovaly ke katolictví. A osměluji se tvrdit, monseigneur, s veškerou úctou, již jsem vám povinován, že není rozumný důvod popírat upřímnost jejich konvertování více než upřímnost královi."

Vévoda z Nevers poslouchal tuto promluvu s tváří neproniknutelnou a s očima jakoby do mých zraků zaklíněnými. Ale jak jsem skončil, zdálo se mi, že se umínil, a jeho hlas, jakmile promluvil, maličko ztratil předchozí kyselost.

"Pane," pravil, "vaše řeč je celkově obratná a poctivá a užíváte v ní slovo 'rozumný', na něž já jsem citlivý, protože se vždy snažím ozařovat své soudy světlem rozumu. Nicméně Jindřich Třetí podle toho, co mi pravil, měl vás vždy za urozence, který, aby mu sloužil, dobrovolně 'skasal plachty' a 'chodil na nucení'."

"Můj nebohý vřele milovaný pán," pravil jsem s úsměvem, "mě takto posuzoval, neboť sám byl na nejvyšší míru pobožný, jak je vám zajisté povědomo, monseigneur. Konal poutě, chodil na procesí, mrskal se, uchýloval se do klášterů. Ale já, který jsem byl hugenotem jedním z nejvlažnějších, jak bych se mohl stát po konvertování katolíkem horlivým, když k tomu moje rodina i já sami jsme ukrutně skrze kněze pronásledováni? A posléze, monseigneur, poněvadž jste citlivý k rozumu, mohu-li se vás otázat, je-li rozumné tak zevrubně zkoumat moji víru, když jste byl při svém nedávném poselství do Říma právem zakázal třem biskupům vašeho doprovodu, aby se podrobili zkoumání kardinála inkvizice, jak vám to byl Svatý otec přikázal?"

"V tom je obrovský rozdíl," pravil vévoda z Nevers s hřebínkem vztyčeným a s očima blesky metajícíma. "Pohnat tři francouzské biskupy před papežskou inkvizici pro jediný zločin, že byli pomáhali při králově konvertování, znamenalo smrtelnou urážku i krále Francie, i mne samotného, jeho vyslance."

"Dozajista," pravil jsem, "ale co se mne dotýče, já nelétám tak vysoko. Proto pak moje nynější poslání není duchovní, nevidím, že by horlivost mé víry katolické měla být zákonitě zpochybňována."

"Bude, pokud o tom takto rozhodnu," pravil vévoda z Nevers s očima černými jako jeho šat a s tváří povýšenou, že jsem zůstal všecek uzaslý.

"V této případnosti," pravil jsem, když jsem se vzpamatoval, "ať mi vaše Excellence dovolí odejít, protože nevím, zda ji můj král oprávnil, aby mě své inkvizici podřídila."

To praviv, hluboce jsem se tomu černému satanášovi vévodovi uklonil, a aniž jsem vyčkal svolení, abych mohl odejít, o něž jsem ho požádal, otočil jsem se na patách, když on zvolal

"Prosím vás, pane, posadte se. Co jsem pravil, bylo toliko proto, abych vyzkoušel, z jakého jste kovu, a jsem spokojen, že vaše železo odolalo mému, aniž se ohnulo."

U všech rohatých, přemýšlel jsem, se la scusa non é vera, é bene trovata a dokazuje pohotovost ducha. Ale já se přichyloji k domněnku, že ten malý prchlivý vévoda spíše měl strach, aby se králi neznelíbil, kdyby mě takto dále odbýval. Po tomto pomýšlení jsem se hbitě posadil, vyhovuje Neversově pozdní zdvořilosti, a poté s tváří celkem pevnou i přívětivou vyčkával jsem jeho dobrý úmysl s náznakem hrdé milostivosti.

"Pane," navázal hlasem libým jako bublavý potůček, aniž se však dokázal ubránit, aby se mu v očích neobjevilo cosi pichlavého a hašteřivého, "chtěl bych vám nejprve připomenout, že mě máte nazývat 'Vaše Výsosti' a nikoli 'Vaše Excellence', poněvadž jsem vévoda vládnoucí."

"Monseigneur," pravil jsem s úklonou, "měl jsem za to, že jste daroval vévodství rethelské svému panu synovi."

"Daroval jsem mu je co důhod," pravil vévoda z Nevers, "leč zůstávám jeho vladařem."

"Převelice se tudíž Vaši Výsosti omlouvám," pravil jsem s novou úklonou. "A dovolte mi," pokračoval jsem, nechťje mu ponechávat další podnět k rozhovoru, "právě kvůli Champagni a kraji rethelskému jsem požádal Vaši Výsost o audienci, tato severní provincie je přenesmírně důležitosti pro Jeho Veličenstvo, poněvadž otvírá cestu ke vpádu Španělů z Flander a poněvadž se teď nachází v rukou vévody z Mayenne, mladého vévody z Guise a pana od Svatého Pavla."

"Pan od Svatého Pavla!" zavyl náhle vévoda zlostí opilý, pozvedaje obě ruce k nebi, "pan od Svatého Pavla!"

opakoval, vztyčaje se a počínaje se točit a obracet kolem dokola, podoben malému černému hmyzu v poháru a cvakaje přitom zuby jako v návalu šílenství, "ach, pane ze Sioraku! Ach, markýzi! To znamená činit z jednoho ďábla dva a ze dvou ďáblů tři, nazývat panem, od a Svatého toho vyvrhele, který není ani pan, ani od, ani svatý, ani snad Pavel, nýbrž nejzhoubnější a nejničernější vurmajzl, jemuž kdy Pán Bůh dovolil plazit se po povrchu zemském!"

Nastojte, to bylo dobře "vykaděno vyzpíváno", jak by býval pravil Tronson, a po této první skice Svatého Pavla jsem už neměl starost o konečný portrét, i zapřisahal jsem ihned vévodu, aby mi ho vymaloval od hlavy k patám, Jeho Veličenstvo totiž není tomu zákeřníkovi nijak nakloněno, jak vévoda dozajista ví, a já pak jsem v této záležitosti toliko královým okem a královou paží, a to oko má být jeho přispěním osvěceno a ta paže ozbrojena. Což nikterak neznamená, čtenáři, že jsem měl v úmyslu řečeného sira ze světa sprovodit, byť to byl takový bídák. Nejsem člověk vhodný pro podobná posláná. A pakli Miroul a já jsme byli zhubili rytíře z Aumale v Saint-Denisu, bylo to proto, že on na mě střílel, prve než jsem měl čas vyzvat ho k zákonnému souboji, protože jsem měl na něj převelmí spadeno za to, že při rabování ve Svatém Symphorienu u Toursu byl znásilnil nebohrou slečnu z R., tehdy dvanáctiletou.

"Ten holomek," pravil dále vévoda z Nevers opět usedaje a mně znamení dávaje, abych to po něm učinil (neboť z uctivosti jsem byl zůstal stát, když byl on jako čert z krabičky vyskočil), "ten holomek je bez víry, bez zákona, beze jména, bez majetku, jsa synem jakéhosi majordoma jistého seigneura z Nangis, který měl tu slabost, že si ho vzal za páže a vycvičil ho v umění vojenském, v němž ten darebák tuze prospíval, neboť mu nechyběly smělost, ani duch, ani úskočnost. Takto se stalo, že přízni nebožtíka vévody z Guise, myslím Zjizveného, stal se nakonec plukovníkem v ligistických vojscích a vzal si - pod jménem seigneura od Svatého Pavla - půvabnou vdovu, bohatou a z tuze dobrého domu. Ale vy se usmíváte, pane," pravil vévoda přerušuje mě a vrhaje na mě zlostný pohled.

"Ať se vaše Výsost neráčí horšit nad tímto úsměvem," pravil jsem, "myslím, že četní jsou pohříchu ligisté, kteří díky našim občanským válkám na povrch vystoupili jako pěna, jejíž mají trvanlivost. Důkaz: šestnáct, praví to králové Paříže v čas obléhání."

"Bodejt'!" pravil vévoda. "A bylo to čím dále horší! Nazítří po popravě Zjizveného v Blois a po arestování jeho syna prince z Joinville Jindřich III. mě jmenoval guvernérem Champagne jak z té příčiny, že chtěl odměnit mou věrnost, tak i proto, že moje vévodství rethelské sousedí s touto provincií. Ale nemohl jsem se ujmout svého guvernéřství, protože Mayenne a. jeho španělská spojenci z blízkých Flander drželi Remeš a všechny okolní kraje, ani z téže příčiny se vydávat na nebezpečnou cestu do Rethelu, jež jsem ostatně, jak řečeno, daroval co úděl synovi! Nu a v nepřítomnosti prince z Joinville, jež Jindřich III. a později Jindřich IV. dále co vězně drželi, Mayenne jmenoval řečeného ohavného a lstivého Svatopavelského generálním místodržitelem Champagne a maličko poté maršálem Francie. Dobře jste mě slyšel! Jmenoval maršálem Francie tohoto ničemného člověka, který, opojen novou slávou a neslýchaným povýšením, zaplavil hrůzou Champagne, učinil se pánem značného počtu opevněných míst patřících mému synovi a uchvátil titul, který syn měl po mně, prohlásil se vévodou rethelským."

"U všech rohatých!" zvolal jsem s ústy zejícími. "Nehorázná drzost!"

"Ach, pane!" zařval vévoda a nadskočil na křesle, svíraje oběma rukama opěradlo, "ten ničemník ve své nezměrné nestoudnosti provedl ještě něco lepšího! Napsal mi! Měl tu drzost napsat mi tuto kartku," pokračoval, vytahuje ji z kabátce: Pane (všimněte si, markýzi, že pro tohoto pacholka z maštale vládnoucí vévoda není ani „monseigneur“), pane; přejete-li si, aby vaši lidé v Rethelsku se těšili míru, máte syna na ženění a dceru na vdávání. Já taktéž. Kdybychom je spolu zasnoubili, mohli bychom se dohodnout. Dobře jste slyšel! Není na tomto dosti, že mému synovi vévodství uloupil, ten vurmajzl chtěl se mnou vstoupit v příbuzenský svazek!"

"A co mu Vaše Výsost odpověděla?" pravil jsem. "Že Gonzaleguové jsou slovučná vlašská knížecí rodina, jejíž počátky se ztrácejí v noci časů?"

"Ale kdepak!" pravil vévoda, "to bych prokazoval přemíru cti tomu panákovi! Markýzi," pokračoval s vážnou tváří, "jsem křesťan a křesťan důsledný, než nicméně mám za to, že jsou danosti, kdy křesťan ve mně musí vévodovi ustoupit."

"To je rozumné," pravil jsem, přizpůsobuje svoji tvářnost jeho.

"Odpověděl jsem mu tudíž toto," pravil vévoda vstávaje (samo sebou se rozumí, že jsem vzápětí učinil totéž).

"Hejtmane (správně uhadujete, že mu nebudu dávat titul maršála, tento titul nebyl mu udělen skrze krále), hejtmane, nacpu vám tu kartku do chřtánu, dostanu-li se vám na kobytku. Poté dám příkázání svým mužům, aby vás pověsili na prvním dubu s papírovou vévodskou korunou na hlavě. Žel, markýzi, nastavil jsem poté na toho zlosyna nejednu léčku, ale vždy z ní vyklouzl. A teď se stal tak mocným v řečené provincii champagneské, že ani princ z Joinville, jenž se k němu přidal poté, co byl z našich vězení unikl, nemůže prosadit, aby ho byl Svatopavelský poslušen."

Když jsem v krátkosti tato slova opakoval Jeho Veličenstvu, poslouchalo mě, aniž ustalo po stanu na krátkých a svalnatých nohách sem tam přecházet (neboť nevydrželo déle než minutu sedět), a když jsem svoje vyprávění skončil, zastavilo se a otáčejíc ke mně dlouhý nos, pravilo se očima bystrýma a číhávýma:

"Vousáči, co si myslíš o Svatopavelském?"

"Že jednoho dne, sire, se k vám přidá mladý Guise a jednoho dne možná i vévoda z Mayenne, ale nikdy, nikdy hejtman od Svatého Pavla."

"Proč, Vousáči?"

"Poněvadž vyšel z takové hlubokosti a tak vysoko vystoupil. Nastojte, je maršálem Francie, generálním místodržitelem jedné provincie a vlastně vévodou rethelským. Ten dareba dobře ví, že pro nízký původ svého domu nemůže si uchovat veškeré svoje tituly, bude-li s vámi vyjednávat. Z té příčiny se stal Španělem."

"To je správně vymudrováno," pravil král. "A co vévoda z Nevers?" pokračoval se zajiskřením v oku a s úsměškem na rtu pod dlouhým nosem. "Jak s ním ses dohodl?"

"Špatně nejdříve. Dobře potom."

"Nevers je jako kaštan," smál se král. "Slupka je pichlavá. Leč vnitřek je chutný. Je nadto jediným velmožem tohoto království, který mi s veškerou oddaností slouží. Ach, Vousáči! Velmoži! Velmoži! Čím větší služby jim prokazují, tím více proti mně brojí! Vévoda z Bouillonu, který mi za tolik vděčí, popouzí proti mně moje hugenoty z příčiny mého konvertování. Vévoda z Mercoeuuru se španělskou pomocí usiluje oddělit Bretagne od Francie, čímž se ve své

pošetilosti snaží orloj o dobré století zpátky posunout. Vévoda z Epernonu, povolává na pomoc mé nepřátele, pracuje na tom, aby si zřídil v Provinci nezávislé vévodství. A nejnak je tomu s maršálem z Bironu ..."

"Jakže, sire, Biron?"

"Ach, Biron!" zvolal král. "Biron, Vousáči, je všecek marnivý a chvástavý a před kýmkoli, kdo mu sluch propůjčí, vede prapodivné hovory! Div že se celý svět nesnaží přesvědčit, že mi sám korunu na hlavu posadil! A takřka ode mne vymáhá guvernéřství Laonu, až to dobré město dobudu, mluví už o tom, jaká opevnění tam postaví, a vyhrožuje mi, že mi něco provede, pakli mu je odmítnu! Což já ostatně učiním, protože nechci mít tohoto velikáše v městě tak Flandrům blízkém, neboť ho pokládám za schopna ztropit mi při sebemenším dopálení, podporován skrze Španěly, nekonečné lapálie ... Ach, Vousáči, panování není jednoduché, nanejvýš v takovéto zemi."

"Než lid vás miluje, sire."

"Lid je lid," pravil král hlavou pokyvuje a s tvářností nenadále trpkou. "Včera mi spílal. Dnes mi vstříc jásá. Ale kdybych byl zítra poražen, jásal by vstříc mému přemožiteli. Nikoli, Vousáči, nelze důvěřovat lidu, ani mocným, ani," dodal šeptem a rozhlížeje se kolem sebe, "ani jezovitům ..."

"Sire," pravil jsem, "máte sdostatek služebníků předobrych, vám převelice oddaných a převelice věrných."

"Ovšem! Ovšem!" zvolal Jindřich zapomínaje, že toto příslovce prozrazuje hugenota, "ale to je věrnost osobní: velice málo těchto lidí, o nichž pravíš, má opravdový smysl pro velké zájmy království."

"Doufám, sire," pravil jsem s úsměvem a s úklonou, "že mi umožníte, abych se jednoho dne mezi ně počítal."

"Povím ti to, až se z Remeše navrátíš!" A nabývá opět svou živou a veselou tvářnost, král se smíchem pravil:

"Na koně, Vousáči, na koně! Tryskem uháněj! A pracuj dobře tam, kam odjíždíš, pro blaho království!"

9. U bran města Remeše

Odjel jsem tam vskutku se svým švagrem Quéribusem a s jeho "silným a dobrým doprovodem", nad nímž mi svěřil velení. Silný byl počtem, čítaje dobrých čtyřicet koní a tak rychlých, že když jsem byl vyslal před sebe a také na pravou a levou stranu hlídky na výzvědy a jeden z jezdců se navrátil povědět mi, sotva dechu popadaje, že jsme narazili na silnou ligistickou škadronu, úprkem jsem ji obejel, aniž nás mohla, spatřivši nás, dostihnout, a tak se stalo, že zhltila toliko prach z kopyt našich koní...

Po tomto nebezpečném setkání jsme jeli toliko co noha nohu mine, a notně opatrně, a jakkoli cesta z Laonu do Remeše není nikterak dlouhá, neboť se dá i v jednom dnu projet (alespoň s našimi skvělými oři), projížděli jsme pokud možno skrze houštiny a lesy, klusali jsme před rozedněním a za soumraku, přes den jsme tábořili v širém poli, a co se městysů a vsí dotýče, objížděli jsme je, abychom se jim vyhnuli.

Ještě dávno před úsvitem mohli jsme z malého návrší, ponořeni v našedlou mlhu, spatřit na obzoru hradby Remeše.

Nařídil jsem neprodleně, aby náš doprovod z koní sestoupil a kyrsy svlékl, nechtěje se objevit před Remešemi ve válečné zbroji, aby na nás stráž z vysokostí hradeb nestřílely.

"Bože pomoz, bratře!" pravil Quéribus, "vizte, krásně to vyhlíží! Ale jak hodláte vstoupit do dobrého města?"

"Jako jeden každý: požádáme o vpuštění u vstupního hrádka."

"Jakže? A vydáme se v nebezpečí, že nás hned po příchodu vykuchají nebo přinejmenším do vězení uvrhnou, aby z nás výkupné vymámili?"

"Při takovémto poslání," pravil jsem s úsměvem, "je třeba mnohé dávat v sázku. Nicméně máme dvě výhody: první, že jste bratranec mladého vévody z Guise. Druhá, že mu nesu dopis od jeho matky."

"První," pravil Quéribus, "by bylo výhodou toliko tehdy, kdyby Svatopavelský byl urozenec. Ale darebák tohoto ražení nedbá svazků krve!"

"A co se toho druhého dotýče," pravil pan z La Surie, "sázím se, že Svatopavelský nám s nožem na hrdle přikáže, abychom mu dopis vydali, a až si jej přečte, roztrhá jej na kusy a nás možná potom zamorduje jako pomahače kacířů."

Na což jsem slovem neodpověděl a jal se na družinu naléhat, aby skončila svlékání kyrsů a aby co nejrychleji na koně vsedla, chtěl jsem dorazit do města za kuropění. Po pravdě řečeno milerád bych se na tomto pahorku pozdržel, vánek tam byl čerstvý a mile zachvíval novými lístečky na topolech. Zatímco mužové se činili a přivazovali kyrsy na mezky, dal jsem rozdávat soldátům chleba a víno a doporučoval jsem jim, aby drželi jazyk za zuby, aby nezapalovali doutnáky u hákovnic a aby ukazovali obyvatelům a měšťánům tvář skromnou a přátelskou, aniž by se mračili, aniž by se chvástali a aniž by po meči sahali. Nakonec poté, co poslední mezek byl naložen a poslední ústa nasycena, přikázal jsem do sedel vsednout, ale bez trubky, a sám na koně vyskočiv vydal jsem se vpřed, pan Quéribus po mé pravici, pan z La Surie po levici, a všichni tři vedle sebe.

"Miroule," pravil jsem, "uvážil jsem tvá slova a myslím si, že máš pravdu. Netřeba zprvu vůbec hovořit o listu od vévodkyně: to bychom se sami do vrše cpali. Ale můžeme se zmínit třeba o tom, že ta dáma se ocitla v nesmírné peněžní tísní a že si žádá pomoc od svého syna, čemuž princ z Joinville nemůže nevěřit - on sám, jak mi král byl pravil, má čtyři sta tisíc zlatých dluhů."

"Pět set tisíc," pravil Quéribus, "které mu odkázali jeho děd a jeho otec. Tuze draho přišlo Guisy, že se chtěli stát králi Francie."

"Mimo jiné," pravil Miroul, "utrpěli i tu malou nehodu, že byli jeden po druhém zamordováni."

"Co se toho dopisu dotýče," pokračoval jsem, "ten by nás mohl také pod nože dostat, i naložím s ním lépe."

A ponechávaje je oba dva klusat bok po boku k Remeši, ujížděl jsem na konec družiny k Poscancovi, odtáhl ho stranou a pravil k němu po provensálsku sotto voce:

"Poscanče, nesu mladému vévodovi z Guise dopis od jeho matky, a kdyby ten dopis padl do rukou Svatopavelskému, začal by křesat oheň přes míru blízko prachu. Chceš-li si ho vzít k sobě? Nijak se nejeví, že by ligisté prohlíželi všech

čtyřicet lidí naší družiny jednoho po druhém."

"I tak sázím svou hlavu," pravil Poscanec, "že by ho nenašli. Kdepak je?"

"Počkej maličko, až naše družina zahne do zatáčky, kterou přímo před sebou spatřuješ, aby nikdo neviděl, že ti ho odevzdávám. Ale víš-li pak, kam ho schovat?"

"Propánaboha!" zvolal Poscanec, "byl bych teď chudý co Job, kdybych se býval nenaučil po boji svoji maličkou kořist před zraky kradařů ukrýt. Hej, co to má být!" zvolal, když v zatáčce, kde jsme byli skryti pohledům, jsem mu dopis svěřil, "toliko toto? Toť maličkost. Zlaťáky se mnohem hůře ukrývají, jsou těžké, blýskavé na světle a narážejí-li o sebe, zvonivě."

Když toto pravil, dohnali jsme pospolu hlavní roj družiny, kde Poprda, tuze znepokojený nepřítomností nerozlučného druha, neopomněl se ho po provensálsku otázat na toho příčinu.

"Kmotře," pravil Poscanec, "i ty drž jazyk za zuby, nechceš-li, abych ti nascal tam, kudy tvé pšouky ven vycházejí."

Načež Poprda bez zlobnosti, bez jakéhokoli záští v smích vybuchl.

"Pane bratře," pravil jsem ke Quéribusovi, "prosím vás, na slovíčko."

Což slyše pan z La Surie, žárlivý a zakaboněný, zabrzdil koně, až ho doprovod dohonil, umožňuje nám popojet tolik vpřed, co by kamenem dohodil.

"Pane bratře," pravil jsem, "pověděl bych pravdu, kdybych vyslovil mínění, že mě neskonale předčíte co do krásy, vybraného chování, způsobů, oblečení, starobylosti rodu, fechtování, hry s míčem a všech ostatních umění vojenských?"

"Dozajista," pravil Quéribus, jemuž duchaplnost nechyběla, "leč ..."

"Pročpak, leč?"

"To leč očekává žluč, kterou ta spousta medu ohlásila."

"To je pěkně pověděno. Ale shora uvedený med není nijak urážlivý. Tuto jest: uznal byste, že vás převyšuji - na oplátku - jistou dovedností v jednání s lidmi nebo v jejich přelstívání?"

"A přiznám-li vám toto jednání a přelstívání?"

"Mohl bych od vás žádat, jakmile mi dovolíte se Svatopavelským kostky rozhodit a karty rozložit, abyste předstíral nějakou nevolnost či chorobu, neboť to bude záminkou vašeho mlčení a toho, že mi volnou ruku ponecháváte."

"To proto, že mě pokládáte - na oplátku - za dobrého herce?"

"Arci, viděl jsem vás, že jste takřka omdlel, abyste vzbudil soucit krásných žen."

"Pane," pravil Quéribus s úsměvem, "uvážil jsem to a se Svatopavelským vám volnou ruku ponechávám: vy se mnou tuze dovedně jednáte."

"Vřele vám děkuji!"

"Mám-li zavolat pana z La Surie?" přidal ještě Quéribus. "Durdí se. A rád bych mu sám pověděl, oč běží."

"Beze všeho!" pravil jsem, zatímco on se obrátil v sedle a dal znamení Miroulvi, aby se k nám přidal, a jakmile byl vedle nás, pověděl mu:

"Pane z La Surie, dohodl jsem se s markýzem Siorakem, že budu předstírat nevolnost, jakmile rozhovor se Svatopavelským počne být choullostivý, a protože nechci omdlít tak, že bych na zem spadl, byl bych rád, kdybyste se držel u mne, abyste mi svými rukama ku pomoci přispěl."

"Pane markýzi, učiním to," pravil Miroul veselým hlasem, neboť v okamžení pochopil, že jsem se nechtěl obrátit na Quéribuse se svou žádostí před svědky, abych ho nezahanbil.

Byli jsme tehdy na půl míle od Remeše, harcující v kabátcích po trojstupech, což dozajista nepůsobilo nikterak bojovně, a jakkoli slunce ještě nevyšlo, podle slabého bělavého světla na východě dalo se tušit, že nebude dlouho trvat a rozední se.

"To je přímo chytat vlka za uši," pravil Quéribus, "takto se vrhat do drápů Svatopavelského."

"Modleme se," smál se Miroul, "modleme se, aby ruka Guisova nás z těchto drápů ratovala!"

Jsa člověkem vzácné neohroženosti a připraven následovat mě oddaně až do jícnu smrti (z něhož mě nejednou vyprostil), Miroul byl v této minutě čilý a veselý jako pěnkava. Quéribus klidný, jakkoli maličko bledý. A co mne se dotýče, pociťoval jsem tu podivnou směs bázně a vzrušení, kterou mi dodává blízkost nebezpečí: rozechvění toto je po tolik let náplní mého života, že mi bude myslím chybět tenkrát, až je přestanu znát.

Náš příchod byl skryt zrakům čihařů záclonou stromů, já pak pozoruje, že budeme-li postupovat přímo, dostaneme se k bráně vedle hradu, a soudě, že v řečeném hradu Svatopavelský nejspíše ubytoval svoje Španěly, pokládal jsem za vhodné učinit velikou obcházkou mimo jejich dohled a ohlásit se u brány západní, jež bude možná hlídána toliko měšťanskými milicemi. A dobře jsem učinil, neboť jakkoli nad řečenou bránou byl vstupní hrádek a po obou jejích stranách opevněné náspy, jež se, kam oko dohlédlo, ježily mušketami, nikdo po nás nestřílel: což mi umožnilo dojet až k řečenému vstupnímu hrádku, kde jsem ohlídl tvář pod helmou, sledující nás otvorem. Tam jsem zarazil koně, smekl klobouk s peřím a pravil silným hlasem:

"Páni měšťané a obyvatelé Remeše, pan markýz z Quéribusu mými ústy má čest požádat vás o vstup, máje v úmyslu navštívit monseigneur z Guise, jehož je příbuzným."

"Pane," pravil muž v přílbici, "nemohu co pouhý seržant na sebe vzít, abych vám otevřel. Ale račte maličko posečkat. Pošlu pro zástupce lidu."

To pravil, odtáhl tvář od otvoru a já zůstal sám, totiž sám s mušketami, jež na mě mířily skrze cimbuří hradeb a jež se ostatně jedna po druhé stahovaly, naštěstí byl prach vystřídán řečmi, soudíme-li podle vykřikovaných otázek, jimiž jsem byl zasypáván.

"Pane, odkudpak přicházíte? Přináležíte-li k Lize? Přináležíte-li k Navarrskému? Co se děje v Paříži? Byl jste v Laonu?"

"Pánové z Remeše," pravil jsem, zdravě je opět obšírně kloboukem, "račte mít strpení, než se dočkám příchodu

zástupce profouství, a pak odpovím na vaše dotázání."

"Pane, kdo jste?" zvolal hromový hlas.

"Pane," pravil jsem po krátkém mlčení, "jsem Francouz přirozený a v nynějších časech se tím dosti honosím."

Tato věta, jež nebyla ani bez narážky, ani bez úmyslu - směřujíc na nezvané hosty ve městě - , byla přijata se smíchem a se souhlasnými poznámkami, jež mě přesvědčily, že Svatopavelský vládne v hradbách toliko mocí a násilím.

"Pane," pokračoval hlas, "jste-li urozenec?"

"Arci, pane!"

"Komu přináležíte?"

Ale na tuto otázku měl jsem odpověď připravenou:

"Paní vévodkyni z Guise, kéž ji Bůh opatruje!"

"Kéž ji Bůh opatruje!" opakovalo několik hlasů na hradbách, nikoli však všechny. Ach, přemýšlel jsem, ani Guisové nejsou už tolik oblíbeni ve svém guvernéřství! Je možné, že toto ovoce je zralé pro mého pána.

"Pane!" ozval se jiný hlas, vyšší a nikoli tak hromový jako ten předchozí, "jdete-li nás osvobodit od osoby vám známé?"

Na tuto otázku, která vyvolala mlčení na hradbách a jevila se mi tuze zhoubná pro naši bezpečnost - at' už odpovím či nikoli - jsem pravil:

"Pane, neznám tu osobu vám známou."

Poté, chtěje rychle přerušit výslech, který nabral takovýto sklon, dostal jsem nápad, že předvedu otáčky na své kobylice, jež, unavená nehybností, byla tuze nadšená, že se může vydovádět, a pustila se do toho se znamenitou chutí, takže mě málem ze sedla shodila, i donutilo mě to přivést ji na řádnou cestu tím, že jsem s ní prošel všechny školní cviky, v nichž jsem ji byl vycvičil: představení to tolik zaujalo měšťánské milice, že všichni zmlkli, až nakonec se ve vikýři vstupního hrádku objevila jakás tvář a zvolala:

"Pane, sestupte laskavě z koně, projděte brankou pro pěší, kterou otevřeme, a přijďte si se mnou popovídat. Jsem zástupce lidu Rousselet."

Nemohl jsem než uposlechnout, jakkoli s tuze malou chutí. U všech rohatých! přemýšlel jsem v duchu. Nastojte, k čemu Liga nutí naši Francii. Necestuje po ní, kdo chce. Každé město je v ní teď královstvím s malými králíky a s malými hranicemi a s malými zákony.

Prošel jsem tudíž branou pro chodce, drže Pompéu za uzdu, již ode mne vzal jakýs podomek, a já mu dal ihned dva soldy žádaje ho, aby ji dobře vyhřebelcoval, byla ta chudera všechna zpocená po té lopotě, k níž jsem ji byl přinutil. A jakýsi seržant mě odvedl dosti zdvořile na strážnici, kde jsem se konečně setkal se zástupcem lidu, který pryč poslal svoje lidi, protože chtěl se mnou mluvit mezi čtyřma očima, a nejprve chvíli na mě hleděl a já mu pohled oplácel, a každému z nás, zdá se mi, se líbilo, co viděl, poněvadž se nakonec na mě usmál a já se usmál na něj.

Zástupce lidu je v Remeši jakýs profous obchodníků nebo starosta, který je volen obyvateli a měšťany dobrého města a který u nich požívá velikou úctu. Jak jsem se dověděl v Laonu, jeho předchůdce v tomto úřadě, Julián Pillois, tuze arciligistický a tuze španělský, zradil ty, kteří ho byli zvolili (a kteří se chtěli vydat králi po jeho konvertování), a uvedl lstí Svatopavelského v držení Remeše. Z té příčiny si Remešští po zrádcově smrti roku 1593 byli vyvolili Rousseleta, jehož Svatopavelský, jak jsem slyšel, choval v převelikém podezření.

Tento dobrý Rousselet byl mužem po mém soudu způsobů přímých a tělesnosti zaoblené, oči měl oříškově hnědé a tuze čilé, tvář opálenou, ale přecházející do červena, a vzhled veselý, což mi bylo příjemné, neboť stejně co Jindřich Čtvrtý nejsem nadšen lidmi melancholickými, říkáje si, že když někdo nemá rád sám sebe, jak by mohl milovat svého bližního a být mu prospěšen? Zkrátka a dobře shledával jsem, že tento Rousselet je mi po chuti, a poslušen svého instinktu, který mi pravil, bych měl důvěru v jeho dobrou tvář, pověděl jsem mu svoje jméno, a odkud přicházím.

"Proboha, pane lajtante," dodal jsem, "kolik to nesnáží a překážek, než dovolíte přirozeným Francouzům do francouzského města vstoupit? A nadto příbuznému vašeho guvernéra?"

"Abyste věděl, pane markýzi, vévoda z Guise je pohříchu guvernérem toliko podle jména, alespoň pokud nepřinutí pana od Svatého Pavla, aby odvolal těch dvě stě Španělů, jež nakvartýroval do hradu u Martovy brány pod velením čtyř hejtmanů, také Španělů. Pan od Svatého Pavla nás donutil postavit věž, aby je v ní mohl ubytovat, a má v úmyslu postavit další čtyři u čtyř městských bran, aby tam uhostil posádky rovněž španělské. Tento záměr nás tuze znepokojuje, nás, měšťaniny a obyvatele Remeše: Neboť dosáhne-li toho pan od Svatého Pavla, bude nás moci zcela podrobit svému jámu, jež není lehké, a jámu Filipa II., jež bude horší. A tím bude veta po svobodách našeho dobrého města."

"Ale vévoda," pravil jsem, "nepřišel do Remeše sám."

"Bodejt'!" pravil Rousselet, "s družinou sotva šedesáti mužů! Což je málo, aby mohli vzdorovat dvěma stovkám arkebuziřů od Martovy brány, kteří jsou krom toho Španělé: to značí nejlepší vojáci na světě."

"Pane Rousselete," pravil jsem, "rozumím-li dobře vašim slovům, ty vaše měšťánské milice by mohly příležitostně poskytnout pomoc panu z Guise, neboť nenávidí utlačovatele."

"Ach, pane markýzi!" pravil Rousselet, krče kulatými rameny a zvedaje k nebi hnědé zraky, "moji remešští měšťané jsou dosti dobří k tomu, aby stříleli za dobrými hradbami, nikoli však aby vypudili kastilskou pěchotu ..."

"Nicméně," pravil jsem po krátkém odmlčení, "zbrojný průvod pana z Quéribusu, který je zcela oddán svému bratranci z Guise, činí čtyřicet arkebuziřů tuze ve válce zocelených, kteří spolu se šedesáti muži pana vévody ..."

"Ach, pane!" pravil Rousselet vrtě hlavou, "těch vašich čtyřicet soldátů nepřipadá nikterak v počet a úvahu, protože z výslovného přikázání pana od Svatého Pavla nedostanou povolení ke vstupu do našich zdí. Od nynějška nikdo sem vstoupit nesmí, kdo není Španěl! Pan od Svatého Pavla stěží dá přivolení k tomu, bychom pootevřeli branku pro pěší panu z Quéribusu, vám a dvěma či třem vašim lidem."

"U všech rohatých!" zvolal jsem, "jaké tyranství!"

Ale nemohl jsem povědět více, neboť se ozvalo zaklepání na dveře a seržant, který mě vpustil do hradeb, prostrčil hlavu otvorem a pravil udýchaným hlasem:

"Pane profousi, přichází baron z La Tour!"

"Bože pomoz, už!" zvolal Rousselet s očima sdostatek vyděšenýma, "pane markýzi," pokračoval šeptem, "dejte si veliký pozor na toho La Toura. Byť je opravdový baron, je oddán panu od Svatého Pavla. A jako on opravdový Španěl, jakkoli Francouz."

10. Chladné přijetí

Domluvil, když bez sebemenšího zaklepání vstoupil tento La Tour s hřebínkem vztyčeným, se zrakem mračným a s kloboukem zatvrzele na hlavě posazeným, zatímco my dva s Rousseletem jsme ho uctivě zdravili. Krom tohoto málo přívětivého přivítání ten nezdvořák se mi už od počátku nijak nezamlouval, ne že by tvář jeho byla ošklivá, ale měla onen rys nesnesitelné vypínavosti, jež si někteří arciligisté vypůjčují od španělských pánů, učinivše se jejich lokaji. "Pane barone," pravil Rousselet, "tento urozenec je z družiny markýze z Quéribusu, který je bratrancem seigneura vévody z Guise, a žádá si vstup pro sebe, pro své urozence a svoji družinu."

"Pane," pravil baron upíraje na mě zpupný pohled, "doufám, že mi vysvětlíte, proč, přijíždějící z Paříže, objeli jste město, abyste se ohlásili u západní brány, místo abyste se ohlásili u brány Martovy, k níž přece vedla kratší cesta."

"Pane," pravil jsem s tváří jakoby prostoduchou a s novou poklonou, "když jsme zpozorovali, že Martova brána je obsazena soldáty španělskými, protože nikdo z nás nemluví jejich jazykem, usoudili jsme, že lépe se domluvíme s přirozenými Francouzi, a zamířili jsme k jiné bráně."

Třebas baron zachovával tvářnost drzé povýšenosti, dobře jsem poznal, že tato odpověď ho zmátla, protože nevěděl, má-li v ní hledat vytáčku a posměch, nebo ji přičíst mě prostotě. A nemoha dospět k rozhodnutí, stáhl svou výtku a pravil s tváří tuze nafoukanou:

"Pane, příkázání vévody rethelského (takto tento dareba nazval Svatopavelského) nestrpí žádnou výjimku. Družina markýze z Quéribusu nevstoupí do našich zdí. A řečený markýz sám bude vpuštěn toliko se čtyřmi svými lidmi.

Seržante," dodal úsečně a s panovačným pohybem, "doprovodte neprodleně tohoto urozence k bráně pro pěší, aby seznámil pana z Quéribusu s tímto rozhodnutím."

To bylo praveno tónem, za nějž bych za každé jiné příležitosti žádal zadostiučinění. Ale běda, neběželo o to, abychom zmohli kance v jeho pelechu, nýbrž abychom si dobyli přístup k vévodovi z Guise, a vida, jak to vyhlíží, počínal jsem se strachovat, že se nám to nezdaří:

Můj milý Quéribus, tuze netrpělivý, že dělá volavku na břehu vodního příkopu, vztekal se jako blázen, slyše ode mne, že naší družině byl vstup zamítnut, neboť byl tuze mrzut při pomýšlení, že má předstoupit před bratrance vévodu s družinou tak šmízovou, nad níž by se i pouhý měšténin hanbou červenal. Já jsem na věc nepohlížel stejnými očima. Bez našich lidí Quéribus se viděl nahý. Já se bez nich viděl bezbranný. Ale na sám konec jsem ho ukonejšil a zopakoval mu své nepřestávající prosby, aby mě péči svěřil zacházení a přelstění našich nepřátel, přesvědčil jsem ho, že má ponechat naše arkebuzíry tábořit před hradbami Remeše a dovnitř vstoupit se čtyřmi z našich lidí. Vybral si dva urozence. Já si vybral Poscance a Poprdu a s přivolením Quéribusovým svěřil jsem velení nad družinou panu z La Surie, který byl všecek zoufalý, že mě nechává samotna do tlamy vlčí vstoupit, ale záhy pochopil, že by byl příležitostně naší jedinou oporou a ochranou, a to tím spíše, že jsem ho hojně nadal penězi, aby mohl zakoupit ochotu a možná i pomoc milice, jež hlídala Západní bránu, nepochybuje, že jeho přirozená obratnost může převelmí z tohoto obchodu vytěžit. Nakonec po nesčetných objetích, poplácávání po ramenou i po zádech a polibcích na drsné vousy jsme se rozloučili, já s hrdlem tuze sevřeným a on se slzami v očích.

Baron z La Tour, spatřiv markýze z Quéribusu, poklonil se mu po španělsku co nejlibověji (a Quéribus na to odměřeně odpověděl), vzápětí poté nás obklíčil mocnou rotou kastilských arkebuzírů a vedl nás bludištěm ulic (dal jsem si však převelikou péči, abych po cestě jejich rozmístění sledoval) k velikému domu tuze dobrého vzhledu, kde nás v druhém poschodí ubytoval.

"Pánové," pravil tónem drsným a s hřebínkem vztyčeným, "toto poschodí je vaše a nebude vám v něm nic chybět. Ale střežte se sestoupit do přízemí nebo do ulic ven vyjít: naleznete před sebou toliko kastilské soldáty, kteří, nerozumíce vaši řeči, nikam vás nepustí."

"Pane," pravil Quéribus rozhořčeně, "mám-li tím rozumět, že jsme tu zajatci, a co horšího, že nás Španělé střeží?"

"Ne zcela přesně, pane," pravil baron z La Tour nanejvýš mrazivě. "Ale běží-li o urozence, kteří přicházejí z míst, odkud vy přicházíte, a slouží tomu, komu vy sloužíte, je třeba jistě opatrnosti, alespoň pokud vévoda s vámi nepromluví."

"A kdy, pane, vévodu uhlídáme?" pravil jsem tónem co nejklidnějším, nechtěje ponechat Quéribuse, aby se přemíru rozčiloval.

"Nu přece dnes, pánové," pravil La Tour poprvé s úsměvem, ale tento úsměv se mi jevil ještě výhrůžnějším než jeho chmurnost.

Ne že by jizby, kam nás uvedl, byly šmízové nebo jim chybělo pohodlí, jež naše postavení přikazuje, jediná nevýhoda tkvěla zřejmě v tom, že jsme se z nich hnout nemohli, jak jsem se přesvědčil poté, co La Tour odešel, protože jsem ven vyšel na odpočívadlo schodiště, kdež jsem se setkal cara a cara s dobrým tuctem španělských halapartníků, jejichž seržant mi sdostatek zdvořile svou řečí pravil, že má rozkázání nepustit nás ven. A abych tedy zachránil tvář, dotázal jsem se ho na Poscance a Poprdu, a ten muž mi pravil, že v maštali naše koně hřebelcují a že mi je pošle, až svou práci skončí.

Vrátil jsem se tudíž do naší zlaté klece a shledávaje, že můj Quéribus, oněmělý zlostí, věnuje se nicméně s pomocí svých

urozenců svému oblečení, aby důstojně přijal návštěvu vévody z Guise, rozhodl jsem se učinit totéž, a opustiv ho, odešel jsem do své jizby, která byla v rohu toho stavení a měla v jednom koutě veliký výstupek do oblouku, podle něhož jsem usoudil, že z vnější strany je to jakási věž s točitými schody a ty že vedou nejspíše do poschodí pod námi a možná do přízemí. Při tomto rozvažování mě potěšila malá dvířka do půloblouku, která jsem uhlídal uprostřed řečeného zaobleného výstupku, a ta dvířka byla ze starého dubu a pobitá železem. Darma jsem s nimi lomcoval, i usoudil jsem z toho, že jsou zamčena na klíč zvenčí, a dozajista jsem litoval, že jsem si s sebou byl nevzal petardu, ježto by tuze dobře ulehčila mou práci v této danosti, jakkoli ryk a rámus by vrhly nám na hřbet dobrých dvacet španělských soldátů, kteří hlídali celý dům. Tento počet mi alespoň udal Poscanec, když se z maštálí navrátil a po provensálsku poznamenal, že i na udatné muže, jako jsme my, je těch lotrů přemíru. Poté vida, že se svlékám, nabídl mi, že mi poslouží co komorná, toho úřadu se zhostil, co nejlépe uměl, nicméně zdaleka se nevyrovnal svěží Vilemínce, která mě přitom obveselovala mazlením a škádlením.

V každé případnosti však bloudil očima kolem sebe a dobře si všiml, že můj zrak se často otáčí k nízkým dvířkům v řečeném zakulaceném výčnělku.

"Vzácný pane," pravil ke mně po provensálsku, "jsou tam točité schody."

"Arci!" pravil jsem. "Nesnáž je v tom, že dvířka jsou zamčena!"

"Na závoru nebo na klíč?" otázal se Poscanec s bystrou v tváři.

"Nevím."

"Vzácný pane, v tom je totiž rozdíl, jak pravila zámečnickova žena, když její muž doma nebyl a ona si dala přepilovat zámek od chlapíka nejstatnějších údů."

To řka, pustil znenadání konec mých kalhot a ponecháváje mi, bych si je navlékl sám, přiskočil k řečeným dvířkům, sklonil se, přitiskl k nim jedno oko, poté druhé, a povstal, pravil ke mně s očima vítězoslavnými:

"Vzácný pane, maličko vyčkejte. Troufám si je otevřít."

"Hrome!"

"Hrome! Jak pravíval mistr truhlář Tronson: ještě nezvedl nohu a už jsem mu podrážku uhlídal."

"To o zámku takto mluvíš?"

"Arci! Právě o něm! Vzácný pane," pokračoval s přenesmírnou pýchou v tváři, "Poscanec nebyl by už Poscanec, kdyby ho měl odradit takovýhle zámeček zvyjebený. Vzácný, pane, jak se poví po španělsku: musím se vrátit do maštale?"

"Tengo yue regressar a la caballeriza."

"Vzácný pane, s vaším přivolením a s dovořením našich žaláříků tam odcházím! A zpátky se navrátím mžiknutím oka s tím, co potřebuji."

To mžiknutí trvalo dobrých deset minut a v tom čase se udála příhoda, jež mě přivedla na jiné myšlenky, neboť z okna se sloupky, které jsem byl otevřel hned po příchodu za krásného jitra ze slunce utkaného (jak se to dalo předvídat podle mlhy na úsvitu), ke mně dolehl ženský zpěv svěží a libý jako něžné bubláni sladce plynoucího potůčku, a ten zpěv byl doprovázen akordy na violu a loutnu. Maje hlavu obtíženu trampotami naší danosti, cítil jsem se naráz těmi křišťálovými zvuky osvobozen a očištěn: A u vytržení, se srdcem bušícím, s hlavou zvonící a s krví mladší a čilejší, probíhající mi všemi cévami těla, běžel jsem zpola oblečen k oknu a snažil jsem se uhlídat sirénu, ježto mě obluzovala. A nevida před sebou nic krom širokého náměstí, po němž jezdily vozy, usoudil jsem, ven se vykláněje, že slávik mě okouzluje hnízdí v jizbách pode mnou a jeho zpěv se ke mně nese skrze okna, jež jsou také slunci otevřena.

S ušima nastraženými jsem dokončoval oblečení - k vévodově počtě bylo to nejkrásnější ze všech, jež jsem si s sebou vzal, kabátec z bledě modrého saténu lemovaný dvěma řadami perel - a s duchem teď méně se zanášejícím nebezpečím chvíle (jež se ovšem ani za mák nezmenšilo) a spíše okouzlen melancholickým zpěvem neznámé oddal jsem se nezřízenému snění, jsa věru přesvědčen, že co se zpěvu dotýče, ten skvoucí hlas musí vycházet z nejluznějšího ze všech hrdel. Takto vždy cválá představitelství mužů, kteří jsou zaujati něžným pohlavím: pravím to bez chvástivosti a bez mea culpa, jsa věru přesvědčen, že kdyby mi měli položit hlavu na špalek - jakž by se to mohlo snadno stát právě zde v Remeši - , neopomněl bych, kráčeje po ulici na své poslední cestě s rukama za zády spoutanými, očima vyhledat mezi všemi zvědavci nějakou svěží tvářičku a oblé prsy.

Takto jsem přemýšlel, když se dveře mé jizby otevřely.

"Vzácný pane," pravil Poscanec, za níněž břichatý Poprda supěl námahou poté, co musel vystoupit dvě poschodí, "mám všechno potřebné."

"Copak to je?" pravil jsem, zíraje. "Vidím toliko trochu mouky, silný papír a železný drát."

"Vzácný pane, to stačí," pravil Poscanec a připojil: Credite mihi experto, neboť se tuze pyšnil svou latinou, protože býval klerik, jak řečeno, prve než se obrátil na hugenotství a zvolil sobě řemeslo vojenské.

"Pane markýzi," pravil ke mně jeden z Quéribusových urozenců, objevivší se ve dveřích, "španělský hejtman svou hatmatilkou příchod seigneara vévody ohlásil a váš pan bratr si žádá vaši přítomnost."

"Děkuji vám, pane," pravil jsem zdvořile. "Poscanče, zavři dobře za mnou dveře a hled' si díla."

Nicméně prve než jsem práh přešel, zastavil jsem se a napnul sluch, a napínal jsem jej nadarmo. Loutna, viola a zpěv umlkly.

Opeření Quéribuse, mého spanilého dvorského šviháka, předčilo co do nádhernosti oblečení moje, jak čtenář zajisté tuší, a jakmile jsem stál po jeho pravici, umístil oba urozence za nás, rmoutě se nad touto tak chabou a šmízovou družinou, že ji až za zneuctění pokládal, jsa skrz naskrz mužem minulé vlády (jejíž jazyk si uchoval), neboť miloval okázalost a obřadnost a byl tuze nespokojen s pochmurnou prostotou Navarrského.

"Pánové," pravil, "chvěji se zlostí, že nemohu přijmout vévodu důstojněji. Na mé svědomí! To je na umření! (tato rčení pronášel hlasem pronikavým a pisklavým, jak to bylo v módě za Jindřicha III.) Dva urozenci na dva markýze) Bože

pomoz! To je nádhera! Věřte mi, že až do skonání svých dnů budu prudký hněv pociťovat k tomu darebovi nízkého rodu, který si troufá nazývat se vévodou rethelským! Nejhorší po mém soudu bylo, že díky Zjizvenému mohl pojmut za choť slečnu z převelice dobrého domu, krásnou co milování, bohatou co Krésus a mravů dokonalých."

"Znáte ji?" pravil jsem s úsměvem.

"Nikoliv! Ale po rodičích je z rodu Caumontů."

"Jakže?" vykřikl jsem, "z Caumontů? Je Caumontová z Périgordska?"

"Myslím."

"Ale v této případnosti," pravil jsem, "protože moje matka byla rovněž Caumontová, bude asi trochu mou příbuznou?"

"To vám bude věru co platné!" pravil Quéribus tuze mrzutě. "Na mé svědomí, ani ji nezahlednete! Svatopavelský je žárlivý co Turek a zavírá prý tu nebožačku doma jako v klášteře. Pánové," pokračoval, obraceje se k dvěma urozencům, kteří tvořili celou naši družinu, "čiňte probůh totéž co já, nasadte si klobouky, abyste je mohli jako já smeknout, jak vévoda vstoupí, a mějte na paměti, prosím vás, že vévodovi, který je vévodou a princem z Joinvillu a tvrdí jako všichni Guisové, že pochází od Karla Velikého, jste povinni, item markýz ze Sioraku a já sám, poklonou sotva o jeden stupínek méně hlubokou, než jakou krále zdravíte, to jest trup do půli ohnutý a peří na klobouku deset palců nad zemí. Krom toho až přijde, zachovejte vážnou tvář a oči k zemi sklopené, ty oči se nesmějí pozvednout, pokud nás neosloví."

"Pane bratře," pravil jsem mu do ucha, "smím-li vám připomenout, že jakmile vás vévoda skrze nějakou otázku či jiná slova v tiseň uvrhne, máte předstírat nevolnost nebo mdlobu, což mi dovolí v řeči vás vystřídat."

"Pro Kristovu nohu!" pravil Quéribus, "dám si pozor, bych na to nezapomněl! A k d'asu, pakli chápu, že se můžete cítit co ryba ve vodě uprostřed těch nepřestajných zmatků při vašich posláních! To je na umření!"

"Byl bych raději, kdyby nikoli," zasmál jsem se.

11. Za otevřenými dvířky

Než smích mi záhy na rtech odumřel, neboť dvěře se s hřmotem otevřely, objevil se baron La Tour a hlasem silným vzkřikl:

"Pánové! Vévoda!"

To pravil, postavil se vedle dveří, smekl s trupem zpola ohnutým, jak byl tak dobře pověděl Quéribus, s očima sklopenými a s peřím na klobouku deset palců od země. Neprodleně jsme učinili totéž.

"Pánové," pravil nosový hlas mně úplně neznámý, "klaním se vám."

Pozvedl jsem zraky. Byl to vévoda rethelský! U všech rohatých! Jaká nehodná lest! Do jaké pece nás to nechali spadnout! A takto obalené do jakés mouky ohavné! Uhlídal jsem, jak můj Quéribus zbledl a opět zčervenal a chvíli jsem se domníval, že hodlá sáhnout po rukojeti meče, což by bylo pošetilé, neboť "vévoda" měl silný doprovod a čekal od nás, jak se domnívám, toliko na výhrůžný posunek nebo podrážděná slova, aby nás mohl dát usmažit. Naštěstí Quéribus, vzpomenu si na moje zapřísahání, zvolil raději omdlení, což uměl znamenitě, nozdry e mu zúžily, zrak se v sloup obrátil a rty chvěly. Těmto záludnostem se byl naučil, jakž jsem byl pravil, aby u dvora srdce ukrutnic dojímal. Tehdy jsem se obrátil, pokynul jsem jeho urozencům, aby ho ráčili podepřít a odvést k sedadlu, jež tam bylo, sám pak jsem se postavil tvář v tvář Svatopavelskému a nejprve jsem se mu podruhé poklonil, abych získal čas na rozvážení, jak ho mám oslovovat, shledávaje sebe nedůstojným nazývat ho "monseigneur" a tuze nerozumným, bereme-li v úvahu nesmírnou domýšlivost toho chlapíka, říkat mu zcela úsečně "pane".

"Pane maršáli Francie," pravil jsem nakonec (přiznávaje mu, je-li už třeba ohni obětovat, raději titul vojenský než šlechtický), "převelice se vám omlouvám za nečekanou nevolnost mého švagra markýze z Quéribusu, který od nejranějšího mládí je obětí těchto zrádných nevolností ..."

Nezůstal jsem na tom. Dobře věda, že s chlapem tohoto ražení zdvořilost je mou nejlepší obranou, rozprostíral jsem svoje komplimenty podle míry jeho ješitnosti a promlouval jsem v tomto duchu dobrých pět minut, hledě na něj ovšem tuze zvědavě, třebas s očividnou úctou. Jeho postava byla jako u mladého vévody z Guise spíše menší než větší, ale zatímco princ z Joinville se mi jevil maličko v těle neduživý, tento Svatopavelský byl statný, podsaditý a svalnatý a jeho krk i ramena značnou sílu hlásaly. Krom toho tvář měl sdostatek velkolepou, čelo široké a hrbolaté, nos velký a zahnutý, bradu vpřed protáhlou (jako měl jeho pán král španělský), vlasy hojné, vlnité, sčesané dozadu a tak dobře upravené, že ani vlasek neodstával; vous tuze pěkně do čtverce zastřížený a tlustý knír mužně vztyčený a do dvou hrotů nakroucený: všechno to spočívalo na okruží tuze širokém, neboť v takových si libovali arciligisté, vysmívající se tím malým přísným okružím hugenotů. Osmělil bych se povědět, že ta pečlivá lopota, která byla tento majestátní zjev vytvořila a vyplala, už na dálku prozrazovala šílenou domýšlivost tohoto "vévody rethelského". Ale jeho zraku nechyběl duch, jakkoli jeho pohled byl výhrůžný a podezřavý, nicméně ani ne tak ukrutný, jako spíše veškerým rodem lidským opovrhující. A ten chlapík dozajista musel mít málo ohledů a převelmi odvahy, aby byl arcivévodou pravému vévodovi, guvernérem svému guvernérovi a vězňem jeho příbuzného - i měl jsem důvod k přemýšlení, co by se nám mohlo tuto přihodit...

Cítil jsem věru, zatímco jsem takto diskutoval, že Svatopavelský saje moje komplimenty a moji uctivost jako sladké mléko, nicméně nedává se tím oslepit, jeho lstivé oko neustávalo zkoumat zraky moje. A ledva jsem přestal rozvíjet svůj zdvořilý zámotek, pravil hlasem nosovým a tónem příkrým a vojenským:

"Pane, jsme ve válce. Přicházíte z tábora nepřátelského. Sloužíte králi navarrskému. Já pak, požívaje veškeré důvěry Svaté ligy a Filipa II. a jmenován jsa skrze vévodu z Mayenne generálním místodržícím Remeše a Champagne, jsem skutečným pánem dobrého města, protože velím španělské posádce, kterou se mi zlíbilo sem povolat. Mám tedy právo otázat se vás, co tu pohledáváte."

"Ale pane maršáli Francie," pravil jsem nejvlídněji, co jsem mohl, "nenáleží-li seigneurovi vévodovi z Guise, to jest

guvernérovi Remeše, aby se na to otázel markýze z Quéribusu, který je nadto jeho příbuzným?"

"Nikoli, pane," pravil Svatopavelský břitkým tónem a vysoko hřebínek zvedaje. "U koho jste v Remeši ubytováni? Já vám to povím: u mne! Kdo vás střeží? Moji halapartníci. Kdopak je pánem v Remeši intra muros i extra muros? Já! A koho je poslušna milice? Mne! Kdo drží Rethelsko, jehož jsem se učinil vévodou? Opět já! Já, který nejsem přítelem ani příbuzným markýze z Quéribusu."

Zde Quéribus vydal na svém sedátku jakés zamručení, ale jak jsem se otočil, abych na něj vyčítavý pohled vrhl, zavřel poslušně oči (které metaly plameny) a ke svému omdlení se zpátky navrátil.

"Pane maršáli," pravil jsem, "žasnu, že .vévoda z Guise, který je potomek přeslavné rodiny a synovec vévody z Mayenne, tak málo pro vás znamená ..."

"Znamenal by více," pravil Svatopavelský suše, "kdyby se jeho matka nepřipojila k Navarrskému a neusilovala o to, jak se domnívám, aby se její syn s ním smířil. Pane," připojil, upíraje černé lesklé zraky do mých, "dosti toho šálení! Promluvím k vám bez předstírání: z této příčiny jste-li tuto?"

Je výhodou modrých očí, že mohou příležitostně vyjádřit nejvyšší nevinnost, a díky Bohu ty moje mě nezklamaly.

"Pane maršáli," zvolal jsem, "co vás to napadá! V tom se hrubě mýlíte! Přišli jsme sem, abychom vévodovi z Guise od jeho matky odevzdali poselství, jež nemá nic společného se záležitostmi království, ale dotýká se, pochopil-li jsem dobře, nemalých peněžních potíží paní z Guise."

"V této případnosti, pane," pravil Svatopavelský se zrakem tuze pichlavým, "osměluji se věřit, že nebudete mít žádnou námitku, pakli vás španělský hejtman po mém odchodu dá prohledat, aby se ujistil, že nemáte u sebe dopis, poselství nebo dokument, jež by mohly Svatou ligu ohrozit."

"Nás prohledávat, pane maršáli!" pravil jsem jakoby rozhořčen.

"Slyšel jste mě, pane!" pravil Svatopavelský a ta čtyři slova vyštěkla z jeho úst jako střely z muškety.

Poté s poklonou tuze krátkou otočil se na podpatcích a odešel, roztahuje ramena a dupaje škorněmi o dlažbu, a baron z La Tour ho následoval jako šakal ve lví stopě. Jak se dveře zavřely, vrhl jsem se ke Quéribusovi a položil mu ruku na ústa.

"Pro lásku boží," pravil jsem mu do ucha, "nic neříkejte! Tyto dveře mají uši. Běží tu o náš život!"

Naznačil mi očima, že rozuměl mým slovům, a já ho pustil, nicméně mě předtím kousl maličko do dlaně, aby se pomstil za mé drobné násilí. Toto byl celý můj Quéribus: čtyřicítka měl dávno za sebou a byl jako kotě hravý.

"Pane," pravil ke mně hlasem zpola nazlobeným a zpola pobaveným, "není-li vám hanba a do duše se nestydíte nazývat toho ničemu ,maršálem Francie'?"

"Ani za mák!" pravil jsem, "nazývám maršálem každého, kdokoli má právo mě prohledávat. Ostatně po ničem jiném tolik netoužím: ten lišák z tohoto kurníku nic nedostane. Počkejte na mě maličko. Jdu to povědět Poscancovi."

Který seděl tuze moudře na koberci a hrál v kostky s Poprdou, protože byl usoudil, že nebylo by teď správné okamžení, aby nějaké dveře pakličem otevíral.

"Vzácný pane," pravil Poscanec vstáváje, aby mi projevil jakous takous uctivost, ale uchovával si nezbedný tón, bez něhož, jak mnil, by svou čest ztratil, "kdyby Poscanec schoval štěňata, ani jejich psí matka by je nenalezla, i kdyby měla nejlepší nos na světě."

Byť ve všem co pravý Gaskoněc přeháněl; nelhal, neboť prohledání, jež bylo pomalé, důkladné a zevrubné - lze povědět španělské - ,týkalo se i našich dvou sluhů a nepřineslo žádný výsledek, jakkoli naši žalárnici dokonce i v maštali postroje našich koní prozkoumali.

"A proč ne také jejich řitě?" pravil Poscanec.

Když naši inkvizitoři odešli, šel jsem za Poscancem do své jizby a klesnul na stoličku, protože jsem byl maličko uondán po nočním harcování, pozoroval jsem s očima v polospánku přivřenými, ale jinak tuze zvědavě, jeho důmyslné počínání. Spanilá čtenářko, pakliže jednoho dne váš zlý manžel, podezíraje neprávem vaši diamantovou věrnost, vás uvězní ve vašich komnatách a zamkne vás tam na dva západy, ponechávaje nicméně zvenčí klíč; tuto máte poscanecký recept na získání svobody: vezmete maličko mouky, smísíte ji s vodou, abyste připravila lepkavé těsto, a to pak rozetřete na list papíru, jež podstrčíte pod dveřmi kolmo pod zámek.

Načež vezmete kousek drátu, strčíte jej do řečeného zámku a pomaloučku a potichoučku klíč ven vystrčíte. Je-li vaše ruka stejně obratná co ruka Poscancova, řečený klíč má spadnout na papír a lepkavé těsto má zabránit, aby se zakutálel mimo vás dosah. Přitáhnete tehdy opatrně papír k sobě a klíč k volnosti a k toulkám v přírodě je váš, tento klíč vám umožní, abyste za soumraku a v masce odešla povědět svému zpovědníkovi, jakou urážku vám ten bláznivý manžel učinil. Rozumí se samo sebou, že skulina pod dveřmi musí být sdostatek veliká, aby pod ní prolezl i papír, i klíč. A rozumí se také samo sebou, že nesnáze je v tom, jakmile se do pokoje zpátky navrátíte, uvést věci do původního stavu a zamknout se opět ve svých komnatách, aby klíč zvenčí zůstal. Je ostatně možné, že naleznete účastnou osobu, jež vás až ke dveřím doprovodí a zamkne vás. Co mne se dotýče, dovoluji si navrhnout, aby touto osobou byl váš zpovědník, poněvadž ten, maje už na starosti vaši duši, měl by si přát i vaši luznou tělesnost od ukrutností manžela ochránit.

Složil jsem Poscancovi tisíceré díky a komplimenty, jež si žádaly jak jeho čin, tak i jeho pýcha, a daroval mu krom toho jeden zlatý za jeho námahu, poslal jsem ho item Poprdu, aby si odpočali po únavě z nočního harcování. A zůstal sám s klíčem od nízkých dvířek v ruce, váhal jsem, nemám-li ho použít ihned, ale nakonec jsem si to rozmyslel, a chtěje si nejprve odpočinout po neklidné noci, převálil jsem se na lůžko, maje právě čas, prve než jsem usnul, zalitovat, že není přítomen Miroul, který byl od patnácti let se mnou při všech nebezpečích, jež jsem podstupoval, a přenesmírně mi byl pomáhal svými radami i svou paží.

Po probuzení uhlídal jsem na hodinkách (na těch, jež jsem vystavoval na odív na prsou za času, kdy jsem chodíval v přestrojení za kupce soukeníka), že jsem byl spal necelé dvě hodiny, a cítě se ještě všecek zmožen spánkem, opláchl jsem si tvář trochou vody a zašel jsem pro Poscance do jeho přístěnku, aby mi připevnil na záda pod mantlík dýky po

vlašsku.

Nepřál jsem si, aby mě doprovázel, jak mi to ihned nabídl, a požádal jsem ho, aby zůstal tuto a aby ode mne sdělil panu z Quéribusu, že nemá pohnout ani palcem u nohy, ani malíčkem u ruky, pokud budu venku.

Jsem si věru jist, že můj Poscanec by tuze přivítal, kdyby si při této příležitosti zahrál na Miroula, ale já ho nikdy k sobě takto blízko nepustil, a jakkoli jeho dlouhá a vyhublá tvář zklamání prozrazovala, že mě na mé výpravě nedoprovází, mlčel, a sledován jeho neklidným a nesouhlasným zrakem, aniž však on sám slůvkem muknut, vsunul jsem do zámku klíč, jež jsem byl získal skrze jeho umění, které po pravdě řečeno páchlo maličko taškářstvím, ostatně jsou hranice mezi soldátem a taškářem v podstatě neurčitě. Rozdílnost vidím v tom, že arkebuzíři se dostává pochvaly za skutky, jež by mládenci nanicdobrému vynesly provaz.

Se srdcem maličko bušícím otočil jsem řečeným klíčem, na schodiště ven vyšel a vzápětí dveře opět zamkl, ne snad proto, aby za mnou nešel Poscanec, jako spíše z obav, aby žalárník nepřišel za mé nepřítomnosti zkusit, zda jsou dveře zamčené.

Jak jsem se dohadoval, schodiště, po němž jsem po špičkách sestupoval, vedlo primo k poschodí, v němž jsme byli zavřeni; secundo k poschodí spodnímu, odkud se ozval ráno shora řečený zpěv. A tertio do přízemí. Na schodišti byly dvojí dveře: jedny bezpochyby vedly k slavnostním a přijímacím síním a druhé do chodbičky, jak jsem se o tom přesvědčil poté, co jsem opatrně nadzvedl špehýrku a přitiskl oko ke štěrbině. Naneštěstí dveře byly zavřeny na klíč, a jak jsem uhlídal, ten, jež jsem v ruce držel, k zámku nepatřil. Nad touto opatrností jsem zůstal s ústy zejícími. To věru strašlivě páchlo žárlivostí a vztahovalo se daleko více na slavíka, jehož jsem byl slyšel, než na nás. Zavřel jsem nehlučně špehýrku, opřel se o zeď a pokoušel se přemýšlet.

Nacházel jsem dozajista jakousi přehlednost v plánu tohoto příbytku, ten plán jsem dobře znal, poněvadž jsem ho nejedenkrát pozoroval u domů šlechty: schodiště, řečené čestné, nalézalo se na delší straně, spojovalo dvě poschodí a vedlo v přízemí na dvůr, který byl z pravé i z levé strany obstaven maštaleny a od ulice oddělen vysokou zdí, skrze niž vedla vrata. Tudy jsme byli sem přišli a tudy jsme nemohli ven vyjít, tato místa hemžila se Španěly. Za to ani jediný nestřežil tuto rohovou věžičku, která vedla do uličky za domem a byla tu po mém soudu jaksi pro strýčka Příhodu, buďto aby bylo lze důvěrně přijmout nějakého návštěvníka, nebo aby člověk mohl sám potají uniknout. Ale abychom se mohli pokusit po tomto malém schodišti ven vyjít, musili bychom si nesporně klíč obstarat.

Vytrvale jsem vše zkoumal a zkoumal jsem tak dlouho, až jsem se jal po schodech zpátky stoupat, zamyšlen a zachmuřen, ke svému vězení, a když jsem se jakoby mimoděk zastavil u klece svého slavička v prvním poschodí, napadlo mě zkusit klíč v zámku, tento klíč k mému převelikému úžasu zámek bez potíží odemkl. A nevím, z jaké příčiny jsem byl takto překvapen, neboť byla jistá rozumnost v tom, že stejný klíč byl od prvního a druhého poschodí a rozdílný klíč od dveří, jež vedly do uličky, byl tento ze všech tří nejdůležitější, protože otevíral dveře ke svobodě.

12. Paní od Svatého Pavla

Čtenáři, nechci ti nijak tajit, že byt' se pokládám za tuze udatného, váhal jsem, mám-li do tohoto poschodí vniknout. Takto, přemýšlel jsem, svůj život všanc vydávám a věru nadarmo, neboť tudy bych nemohl ven vyjít. Zato, pakli narazím na Svatopavelského v jeho soukromém obydlí, bude mít nejlepší příčinu na světě o život mě připravit. I nelez tam, pravil jsem si.

V tom okamžení uslyšel jsem na dva kroky od sebe znovu violu, loutnu a zpěv a pochopil jsem, že tento kouzelný koncert byl předtím přerušen příchodem Svatopavelského, jež jedna z komorných na dvoře uhlídal, a že opět počal v okamžení, kdy bylo jisto, že odešel. Což mi na um přivedlo, že ten člověk nemá zalíbení v potěšení, jež mě okouzlovalo. Toto vnuknutí, byt' odůvodněné či nikoli, rozhodlo. Spanilá čtenářko, račte uznat, že jsem si alespoň vybral dobrou příčinu k tomu, abych jednal tak, jak jsem si jednat přál ... Otevřel jsem tudíž řečené dveře, zvinitku je zavřel a klíčem otočil, sám sebe do vězení uvrhuje. Ale je vězení a vězení, a toto se mi líbilo více než moje druhé poschodí, a nadto moje příbuzenské svazky, jak jsem si lichotil, s paní od Svatého Pavla je mohly ještě více zlahodnit.

Jak praví hejtmani, kráčel jsem "krůček po krůčku" po dlouhé tuze temné chodbě, obávaje se, že každým okamžením mohu nosem narazit na hrubého a neotesaného lokaje svou službu tuto vykonávajícího. Nemohl bych mu vysvětlit, co tu činím, i přemítal jsem, hrome, co bych asi učinil. Dýkou proklát toho nebohého kmána jevílo se mi nelitostné.

Hrdlovat se s ním ještě horší.

S hlavou plnou tohoto možného setkání uslyšel jsem jakýs šramot před sebou a vklouzl jsem do nejbližší jizby, i ukázalo se, že je to komnata tuze světlá, protože pak mě světlo oslepilo, zprvu jsem neviděl, ale potom uhlídal jsem tuze dobře mladou komornou, jež byla ke mně zády otočena a zpola oblečena umývala si tvář v malé nádobě.

Zavřel jsem dveře a při zarachocení kliky ta krasotinka vrhla pohled do malého zrcátka před sebou, a jak mne spatřila, její ústa se strachem a zděšením zakulatila v dokonalé O. Bá! jsem se, že počne ječet, mžiknutím oka byl jsem u ní a zavřel jí rty rukou, a poněvadž se vzpouzela silou, již bych u ní býval neočekával, třebas byla věru statná, hodil jsem ji nakonec naznak na lůžko, abych ji udolal, a sám se na ni položil, aby se hýbat nemohla.

"Má rozmilá," zašeptal jsem jí do ucha, "nechci ti nijak ublížit. Jsem jedním z urozenců, jež pan od Svatého Pavla uvěznil dnes ráno ve druhém poschodí, a přivoláš-li ho, o život přijdu."

To řka, abych ji ještě více o svých mírumilovných úmyslech ujistil, vtiskl jsem jí několik letmých políbení na krk a za uši. A cítě vskutku, že pode mnou povoluje, usoudil jsem, že mohu příhodněji vyměnit ruku; jež jí ústa zavírala, za rty. Což jsem učinil a působilo to zázračně, neboť polibek nebyl pouze dáván, nýbrž i vracen, a vracen se vším všudy, ona pak současně držela mě kolem pasu statnými načervenalými rukama, jako by nakonec shledávala jisté potěšení ve váze mého těla a snažila se ji ještě zvětšovat. Poznáváje tehdy, že tímto byl mezi námi mír podepsán, cítil jsem se tak spokojen oním rychlým závěrem - zvláště když přišel po jednání tak krátkém -, že jsem odložil řečňování na dobu

pozdější. A poněvadž se na obou stranách osvědčila dobrá vůle, neprodleně jsem naše spojení zpečetil, jak nás k tomu vybízely místo, hodina, zastrčená závora, její oděnění a naše společné rozpoložení. Nicméně vida, že je tak mladá a povahy tak poddajné, uspořádal jsem to tak, aby naše styky neměly pro ni následky, za což mi potom poděkovala, když se naše zmatky uklidnily a slova se nám vrátila.

"Pane," strojila řeč, majíc hezkou hlavu položenu na mém rameni jako robátko, "převelice bych se styděla, kdybyste mě pokládal za holku tak povolnou, že nabízí svoje přednosti každému, kdo přijde. Jsem děvče hodné a počestné a nejsem panenkou toliko proto, že takové věci se u nás na vsi tropí skrze překvapení a takřka bez přemýšlení. A já pak toliko jedinkrát, i měla jsem štěstí a Panenka Maria též nade mnou držela ochrannou ruku, a tak jsem nepřišla do jiného stavu."

"Jakže? Jedenkrát? Toliko jedenkrát? A pročpak ten taškář ti to neučinil opět, vždyť máš tvářičku tak svěží a tělesnost tak pěkně zaoblenou?"

"Nemohl," pravila, "poněvadž otec mě dal paní od Svatého Pavla a vévoda je tak žárlivý, že jsme stejně co ona uzavřeny v domě jako jeptišky v klášteře bez jediného lokaje nebo sluhy nebo kočího, kteří by nám sloužili, vévoda nestrpí kolem své ženy nikoho než ženy. Ach, pane! Převeliký hlad nás mučí, nevidíme-li po celičský den jediný knír, leda na dálku a skrze okno! A přísahám na Písmo svaté, vy jste první muž, na němž jsem po třech měsících maličko blíže zrakem spočinula ..."

Této prostotě jsem se z plna hrdla zasmál, jakkoli se mi jevilo, že převelice umenšila cenu mého dobytí.

"Má rozmilá," pravil jsem, hledě do jejích nevinných očí s něžností smíšenou s veselostí, "jsem nadmíru šťasten, žeš ve mně zalíbení nalezla. Ale přísahám na Písmo svaté, nedala ses prvnímu, kdo se naskytl. Jsem markýz ze Sioraku, spřízněný skrze svou matku s Caumonty z Périgordska."

"S Caumonty!" pravila Luisa, "vždyť moje paní je rozená Caumontová! A Bůhví, že o nich mluvím, a majíc v ústech toliko jejich jméno, tak se honosí svým přibuzenstvem a chová k nízkému původu svého manžela toliko opovržení."

"Z té příčiny mě shledáváš tuto, má rozmilá," pravil jsem, "navzdory nebezpečí, jemuž se všanc vydávám. Myslím, že tvoje paní je v jistém smyslu moje sestřenka, a prosím tě, bys jí beze svědků pověděla, že bych jí byl vděčen, kdyby mě ráčila přijmout."

"Pane markýzi," pravila a její líčka zesmutněla a potemněla, "učiním, jak jste byl pravil."

"Kýho výra," pravil jsem, "Luise, jak toto praviš! A pročpak ta smutná tvář a protáhlý nos!"

"To proto, pane, že jak moji paní uhlídáte, nebudete už mne chtít! Je krásná velice velmi! Jenomže," pravila s malým zadostiučiněním v oku, "není zdaleka tak mladá co já a vůbec ne tolik přejícná."

"Má rozmilá," smál jsem se, "jdi a neotálej. A budiž ubezpečena, že tě budu vždy chovat v převelikém přátelství za to tvoje líbezné přivítání!"

Prve než mě uposlechla, věnovala nicméně velikou péči svému oblečení a česání, přičemž se tvářila zkroušeně, a na mě občas taktéž kradmě pohlédla, aby se přesvědčila, zda moje zraky se upínají na její vnady. S čímž byla skrznastrz spokojena, poněvadž jsem ji neztrácel z očí, neboť si přenáramně oblibuji všechno toto půvabné kejklování. Komnatka se mi jevila temnější a smutnější, jakmile pryč odešla, ponechávajíc po sobě zářící stopu a ve vzduchu cosi sladkého. Ale je možné, že tato sladkost byla ve mně, neboť upraviv si oděv a chtěje si vlasy učesat, pohlédl jsem do zrcátka, jež viselo nad umyvadélkem, a byl jsem tuze překvapen vida, jak odpočaté a svěže vyhlížím navzdory hrozícímu nebezpečí.

Paní od Svatého Pavla, která byla pryč poslala svoje hráčky na flétnu a na violu, přijala mě v malém kamrlíku, nebyla nalíčena a vlasy neměla čerstvě umyté ani načesané, oblečena jsouc do oděnění, jemuž naše dámy říkají "nedbalky" nepochybně proto, že nic neodhalují a všechno dávají tušit. Ale po pravdě řečeno tyto nedbalky byly dosti krátké a paní od Svatého Pavla, spočívajíc převelice uvolněně v křesle, odkrývala kousek nohy a celé chodidlo, z něhož jí sklouzl pantoflíček a ježto se mi jevilo vskutku jakoby vysoustruhované, krásně vyklenuté, s pokožkou bílou a při pohledu z blízka tuze hebkou. Mám-li pravdu díť, tuze mě vzrušovalo. Zdvořilost mi bránila, abych měl oči toliko pro ně, nicméně pohled mi tam občas sklouzl, jsa jím přitahován jako železné piliny magnetem.

Toto neznamena, že ostatek postavy by nebyl rovněž tak příjemný na pohled, paní od Svatého Pavla měla tuze krásné světle kaštanové vlasy, čelo bílé a klenuté, nos rovný a rty úchvatně načrtnuté, že na ty rty jste nemohli hledět, aniž ve vás probouzely chuť poměřit je se svými. K tomu měla nejkrásnější oči na světě, tuze veliké, blankytně modré, lemované černými řasami, které na vás hleděly způsobem věru zvláštním, neboť paní od Svatého Pavla, dívajíc se na vás, otáčela krk (dlouhý a půvabný) a upírala na vás chrpově modré oči ze strany. A takto na vás náhodně vystřílela několik smrtelných šípů jako oni Parthové, kteří vás druhdy na svých koních ze strany objížděli, aby vás pak zezadu svými šípy zasypali. Co se tkne její tělesnosti a její oblasti, řekl bych, abych byl co nejstručnější, že se tu nedalo zholat nic vytýkat, byla i v tom paní od Svatého Pavla od hlavy k nožkám dokonalá. Jak vidno, vždy se k těm nožkám navracím.

"Pane," pravila s povýšeností, jež se mi zdála maličko předstíraná, "jsem užaslá, že s klíčem, jež jste byl vylovil nevím kde, máte tu drzost vniknout ke mně, a k dovršení všeho pod záminkou, že jste můj příbuzný."

"Madame," pravil jsem skromným tónem a hluboce se jí ukláněje, "omlouvám se vám na stotisíckrát, že tísněn svou daností jednal jsem proti pravidlům slušnosti. Dorazili jsme sem, můj švagr a já, abychom navštívili vévodu z Guise, a pan od Svatého Pavla nás uvěznil do poschodí nad vámi, kde jsem uslyšel skrze otevřené okno nejnádhernější hlas jakoby z výsosti nebeské. Tehdy jsem si pomyslel, že je to hlas paní od Svatého Pavla, a zvěděv skrze svého švagra, markýze z Quéribusu, že jste rozená Caumontová z Périgordska, a moje matka byla rozená Isabella z Caumontu, domníval jsem se ..."

"A domníval jste se špatně," přerušila mě s hřebínkem vztyčeným, "neboť jsem vskutku Caumontová, ale nikoli z Périgordska. A jakkoli jsem o nich slyšela, že jsou dobrého rodu, nemáme s nimi nic kromě jména společného."

"Ach, madame!" pravil jsem, "tuze mě rmoutí, musím-li se zřici pro mě lichotivé naděje, že jsem vašim bratrancem, ta naděje se zrodila v tomtéž okamženi, kdy jsem uslyšel váš božský hlas, a přenesmírně zvětšila mé toužení, bych na vás pohled vrhl! Protože však," pokračoval jsem, vkládaje do svého pohledu nádech melancholie, "znamenam pro vás toliko urozence, jehož váš manžel pokládá za vhodné ve svém domě do vězení uvrhnout, račte mě, madame, laskavě propustit."

To praviv, neočekáváje odpověď a předstíraje jisté pohoršení, hluboce jsem se jí poklonil a odcházal ke dveřím.

"Potichoučku," pravila, hovoříc sama tišeji. "Jste-li v poschodí nad námi vězněm mého muže, jste tuto vězněm mým. A neodejdete odtud, pokud mi nevysvětlíte, jak jste, byste se ke mně dostal, prošel skrze dveře na dva západy zamčené." Vyprávěl jsem jí tehdy všechno o tom, jak mi sluha opatřil klíč, který otevřel její i moje dveře, ale nikoli pohřichu ty, jež vedly v přízemí do úzké uličky. Mezitím co jsem jí toto povídal, hleděla na mě svým prazvláštním způsobem, naklánějíc půvabnou hlavu stranou a sledujíc mě koutkem očí, což mělo soudím za účel uplatnit krásu jejích zřetelných a působilo tak, že její pohled měl v sobě cosi pronikavého a uhrančivého a že poutalo na sebe pozornost jejích obdivovatelů. Co se mého pohledu dotýče, byť byl sebe více přitahován jejím, musím se přiznat, že občas zabloudil jinam, jak jsem svrchu pravil: což jí arci neuniklo.

"Markýzi," pravila, když jsem dopověděl, jak to bylo s klíčem, což ona sledovala, navzdory svému špatnému chování, s převelikým zájmem, "markýzi," pokračovala, dokořán rozvírajíc velké blankytné oči, "jak jste podivný. Nač tam hledíte?"

"Abych pravdu pověděl, madame," pravil jsem, ukláněje se, "na vaši nožku! Která je nejchutnější nožkou všeho stvoření!"

"Hej, pane! Nechte mou nohu na pokoji!" pravila paní od Svatého Pavla celkově se zrakem zachmuřeným a s našpulením tuze potěšeným.

Čímž, kterak se mi jevilo, vyjadřovala pocity protichůdné; nadání toto jsem v životě shledal toliko u žen a budí ve mně víru v nekonečnou důvtipnost tohoto pohlaví.

"Ostatně," dodala, navzdory svým slovům málo ochotna přejít k jinému předmětu, "každý má přec nohu!"

"Madame," pravil jsem, zachytiv míček v letu, "je nožka a nožka! Prve než jsem poznal tu vaši, kolikrát můj pohled prodléval na krásách nějaké dámy, snil jsem o její tváři, o jejích dlouhých vlasech, o její oblé hrudi, o jejím hebkém břišku a kdo ví o čem ještě! Ale do dnešního dne jsem ve svém obdivu tak nízko nesestoupil."

"Pane," pravila, usmívajíc se, "musíte se řečeným dámám líbit: váš jazyk je tak hbitý!"

"Je skutkem, madame," pravil jsem tónem skromným, leč spokojeným, "že nikdo si nikdy na obratnost mého jazyka nestěžoval."

"Ach, pane!" zvolala paní od Svatého Pavla s úsměvem tuze polechtaným a smějíc se co novicka, "to je přesmíru! Vy překračujete meze! Luiso, slyšelas?"

"Madame," pravila Luisa, „která, stojíc za lehátkem své paní, nijak se nezdála vychutnávat obrat, k němuž došlo po rozhovoru s ní, "slyšela jsem. A musím přiznat, že je věru drzé od pana markýze mluvit tak o vaši noze, madame, která je nakonec toliko nohou stvořenou k tomu, aby chodila jako všechny nohy! Nic více!"

"Hubu drž, motovidlo!" pravila paní od Svatého Pavla s tvárností tuze zlobnou, "jsi trdlo zpozdlé a chcíplou kočku rozumíš těmto věcem, jež jsou přesmíru jemné pro tvou hloupou palici!"

"Madame," pravila Luisa pobouřeně, "nejsem zdaleka tak prostá, jak to madame na vědomost dává! Však já dobře vím, oč běží! A vidí se mi, že madame má věru trpělivost, pakli strpí, aby jí pan markýz, jenž není ani její příbuzný, mazal med kolem huby stran její nožky! Proč nemluví o celé noze! A o ostatním, je-li takto v ráži!"

"Huso hloupá!" vykřikla paní od Svatého Pavla, červenajíc hněvem i studem. "Tebe a tvoje žvanění strpět nemohu. Klid' se odtud, káčo bláznivá! V okamženi! A jdi si klábosit do maštale se sobě rovnými!"

"Madame," pravila Luisa ustupujíc, leč po stupních, ve zracích uctivost, nikoli však na jazyku; "prosím madame o prominutí, moji předkové byli dobří a počestní lidé, kteří by nedovolili prvnímu, kdokoli přijde, byť by to i urozenec byl, aby příliš jazykem laskal údy jejich dcery!"

"Teď už je toho dosti!" pravila paní od Svatého Pavla, s úžasnou hbitostí popadla jediný pantoflíček, který jí zůstal, a hodila jej zprudka do tváře komorné, což maličko uspišilo její ústup, jakkoli jsem si věru jist, že když se za ní vzápětí dveře zabouchly, Luisa za nimi setrvala, aby dále poslouchala.

Byl jsem v duchu převelice rozveselen tímto divadlem, který mi připomínal ty, při nichž se tak často, na sebe sápalý moje matka, rozená z Caumontu, a její komorná Katka. A abych zakryl úsměv, který se mi proti mé vůli dral na rty, šel jsem sebrat červenozlatý pantoflíček spadlý přede dveře, ježto Luisa za sebou zavřela, a sbíraje ho, zaťukal jsem ukazováčkem do výplně jakoby náhodou, abych té holčici dal na srozuměnou, že vím, kde dlí její roztomilé ouško. Poté jsem se s pantoflem v ruce zpátky navrátil k paní od Svatého Pavla, jež všecka udýchaná, s oběma rukama položenými na dmoucí se hrudi a takřka sotva dechu popadajíc, pravila ke mně, zmítána jsouc ještě pomstychtivým hněvem:

"Kat aby spral tu hříšnici! Na mou duši, je rozhodnuto! Zítří ji pošlu do té její zahnojené vsi!"

"Ech, madame!" pravil jsem hlasem sdostatek silným, "úpěnlivě žadoním, nečinite to! Luisa hovořila toliko v upřímné prostotě, nebyla v ní faleš ani zloba! Krom toho vás ctí a miluje a nepřestávala velebit vaši krásu, když mě k vám přiváděla."

Což řka, pod záminkou, že jí vracím pantofel, přiblížil jsem se k ní co nejbliže, až se mi kníř o její hrdlo otíral, a pravil jsem k ní sotto voce:

"Madame, střežte se ji vyhnat! Ta holčice by mohla vyžvanit panu od Svatého Pavla, že jsem byl tuto a že jsem s vámi rozprávěl!"

Přimhuňjíc tehdy oči, buďto z hrůzy, jež v ní vyvolala moje slova, nebo ze vzrušení, které jí skýtalo potměšilé hlazení mého kníru, paní od Svatého Pavla mi hlavou pokynula na souhlas a umkla, mlčení to však jsem shledával přesmíru

nebezpečným, abychom v něm příliš dlouho setrvali, naše dveře měly uši.

"Madame," pravil jsem, "protože mou vinou nemáte teď u sebe komornou, prosím vás, byste mi dovolila vykonat její povinnost a bych vás směl about."

K čemuž ráčila přikývnutím hlavy přivolit, převelmi ještě rozrušena, aby hlas opět nabyla. Milý čtenáři, dovedeš si zajisté představit, že když jsem před ní poklekl, převelice dlouho mi trvalo, než jsem ji nasadil pantoflíčky na nožky, jež jsem hladil, líbal a po libosti mačkal pod záminkou, jak jsem jí pravil, že jsou studené a že je musím zahřát.

"Teď jsou již sdostatek zahřáté!" pravila nakonec paní od Svatého Pavla, již nechyběla duchaplnost. "Markýzi, vstaňte a posadte se na tuto stoličku zde přede mnou. A račte mi vypovědět, proč chcete tolik dávat v sázku v naději, že se vám podaří utéci."

"Madame," pravil jsem, "nemůžeme přec strpět, aby nás pan od Svatého Pavla co vězně ve svém příbytku držel, když jsme sem přijeli pana vévodu z Guise navštívit!"

"Já jsem zde uvězněna, já!" pravila paní od Svatého Pavla s hořkostí v tváři. "A to ode dne, kdy přinucena otcem provdala jsem se za tohoto hanebného ničemu, čímž jsem toliko zaměnila tyrana: místo otce přišel manžel. Teď pan otec, který byl příčinou všeho mého neštěstí, je na pravdě boží. Zdělila jsem po něm majetek, který je značný; a mám ho zde v tomto kamrlíku," pravila, ukazujíc rukou na hladkou dřevěnou truhlici zdobenou černou růží a stříbrným kováním. "Ale nemohu z něho vybrat jediný sold, ba ani na svoje ustrojení, jeho používání vyhradil si pan od Svatého Pavla. A tak mi není povědomo, zda je zárlivější na mne či na tuto schránku, protože tráví, kolikrát se zde ocitne, více času počítáním mých zlatáků než milováním se mnou, což je ostatně malá újma, neboť ten zloduch činí vše hrubiánsky. Chtíc pak ve své znechucenosti a zoufalosti uniknout posléze z tohoto žaláře, využila jsem jednoho dne spánku, do něhož upadl po požití přílišného množství vina, abych ho prohledala a uzmula mu klíč, který po probuzení nadarmo hledal, poněvadž jsem ho byla zašila do tohoto saténového polštářku, jež vidíte tuto na mém křesle. Běda! Když odešel, vypárala jsem polštářek a zkusila klíč v těch nízkých dvířkách vedoucích na točité schodiště. Nešel tam!"

"Madame," pravil jsem a srdce mi při této novině bouřilo co šilené, "příčina, proč nejde do těchto dveří, je možná v tom, že se hodí do dveří vedoucích do uličky. V té případnosti, madame," pokračoval jsem všecek udýchaný, "může být, že jsme zachráněni, neboť já mám v držení klíč od poschodí a vy od přízemí."

"Může být, že vy jste zachráněn, pane," pravila paní od Svatého Pavla sdostatek chladně, "ale já jsem si rozvážila, že pro mě by bylo šílenstvím uprchnout bez této schránky, jež obsahuje všecek můj majetek. A jak jej mohu odnést bez svého kočáru a svých koní, jež v našich maštalích hlídají španělští arkebuzíři? A dejme tomu, že by se mi podařilo v tomto kočáře z hradeb ven vyjít, kdo bude kočírovat? Jak dorazit do Paříže bez silného zbrojného doprovodu? Jak se uhájít proti rotám, ježto by Svatopavelský bez meškání vrhl na mé pronásledování?"

Dobře jsem poznal po těchto zoufalých slovech, že by bylo při nejmenším nevlídné žádat ihned na paní od Svatého Pavla, aby mi světila klíč k tomu konci, že bych se postaral toliko o svoji záchranu. A poté, co jsem na ni byl dlouhé okamžení mlčky pohlížel, pravil jsem vážně:

"Madame, vaše neštěstí mě neponechává necitelným. Chápu veškerou jeho nesmírnost. Ale pro smilování, otevřete oči: časy se změnilly. Pan z Guise sem přijel, aby se v Remeši znovu chopil moci, kterou pan od Svatého Pavla byl uchvátit, a není ani v nejmenším ochoten mu ji ponechat. A tak boj, který mezi nimi vzplane, bude lýtý a možná pro jednoho či druhého smrtelný. Dosti jsem vám toho pověděl, madame," poznamenal jsem tichým hlasem, "abyste pochopila, ke které straně přináležím a oč budu tuto ze všech sil usilovat; najdu-li příležitost z tohoto žaláře ven vyjít. A neztroskotám-li při tomto činění, madame, skládám vám tuto přísahu na svou čest, že si nedopřeji odpočinku, pokud nedovedu ke kloudnému konci vaše vysvobození odtud, byť už bude váš muž mrtev či živ."

"Ach, pane!" pravila paní od Svatého Pavla, čile se zvedajíc a blížíc se ke mně s rukama vstříc nataženými, a její blankytné zraky se mocněji rozzářily převelikou nadějí, již jsem v ní vyvolal, "dostanete tento klíč a mohu k tomu povědět, že můj cit mě neoklamal, když mi k vám v okamžení přátelství vnukl, a já tuším, že toto přátelství nemůže než vzrůstat ..."

Což řkouc, stiskla prudce ruce, pravíc tímto stiskem a pohledem, který je doprovázel, co její slova nedopověděla. A dojista by si tím přála, neboť její osud od toho závisel, upevnit přísahu, kterou jsem jí byl složil, a rozlítit ve mně cit ještě náročnější než čest, a chytrého čtenáře omluvím, pakli si to ve své znalosti světa domyslí. Co mne se dotýče, já se tomuto citu vzpírám. Když nějaká dáma ve mně chce vyvolat domnění, že se hotoví mě milovat, probouzí ve mně rozechvění tak jemné, že místo abych je v zárodku potlačil, raději alespoň na několik dní odkládám opatrnou pochybovačnost, kterou jsem se ve styku s lidmi zachovávat naučil. Toto není oslepení, leč právě naopak prozíravé hospodaření s emocemi. Neboť jeví se mi, že co do štěstí získám více skrze důvěru než skrze nedůvěru. Přinejmenším jsem poznal ono úžasné okamžení, kdy je vám přislíbena láska. A pakliže se jednoho dne vyjeví, že libý pohled té krasavice lhal a její laskající ruce podváděly, bude tehdy věru času sdostatek, abych jí přestal věřit a přestal ji milovat.

13. Noční příhoda

Není mi povědomo, proč se lidé domnívají, že je-li někdo darebák, musí se chovat nanejvýš obezřetně. Je naopak známo, že jsou darebové neopatrní, a bláznivě neopatrní skrze přemíru sebedůvěry, která byla u Svatopavelského patou Achillovou, jak to ostatně vyjevil v neuvěřitelných zpupnostech, jež ztropil potom vévodovi z Guise. Já, kdybych býval - nedej Bože - v jeho kůži, tuze bych se znepokojil zmizením klíče ke dveřím v přízemí, a i kdybych si uchoval náhradní, což on dojista učinil, dal bych vyměnit zámek, což on neučinil, spoléhaje se na to, že byly zamčeny dveře do poschodí. Je pravdou, že uniknutí paní od Svatého Pavla z jeho manželských spárů musilo se mu jevit, stejně jako jí samotné, zhola nemožným bez kočáru, bez kočího, bez koní, bez zbrojného doprovodu a především bez pravomoci dát si otevřít městské brány.

Když klíč, jež mi odevzdala třesoucí se rukou paní od Svatého Pavla, otevřel bez nejmenšího skřípotu dveře v přízemí, a když jsem po spuštění petlice uhlídal, jak se dveře otočily v čepu a rozevřely do uličky, v okamžiku jsem je opět zavřel, aniž jsem nohou ven vykročil, a znovu je zamkl, potom opřev si čelo o dveře, div jsem neomdlel radostí, jež se mě zmocnila. Neboť, čtenáři, netoliko jsem se přiblížil se svými pěti druhy k svobodě, alespoň uvnitř remešských hradeb, ale této svobody, po níž jsem tak šíleně prahl, jsem se hotovil dosáhnout skrze uniknutí nejhladší a pro Svatopavelského v celém století nejzáhadnější z té příčiny, že se nikdy nemůže dovědět, jak se nám to podařilo. Neboť ráčíš-li, čtenáři, přeskočit v myšlence několik hodin, jež nás dělily od noční tmy, času, jež jsem si byl vybral pro uniknutí z vrše, uhlídáš, že jsem činil to, co bys býval sám činil, kdybys byl se svými druhy na schodišti s kloboukem hluboko do očí naraženým a s nosem do pláště zachumlaným: zavřel jsem na dva západy dveře k paní od Svatého Pavla, vystoupil jsem o poschodí výše, zamkl naše dveře a ponechal klíč v zámku, potomně jsem sestoupil do přízemí, druhým klíčem otevřel dveře do ulice, a jakmile všech šest nás vyšlo po špičkách, zavřel jsem i tyto dveře na dva západy, při čemž mi srdce bláznivě bušilo a duše se přenesmírně veselila nad úžasem Svatopavelského, až nazítří shledá, že ptáček odlétl a klec je zavřená jako předtím, jevil se následkem toho útěk zcela nemožným jak po zamčeném točitém schodišti, tak skrze okna vedoucí na dvůr Španěly chráněný, tak i po čestném schodišti, kde španělských soldátů bylo naseto tolik co schodů.

Můj otec, který byl mužem nanejvýš zkušeným, tvrdil, že první vlastností válečníka je důvtipnost; druhou statečnost; třetí štěstí. K čemuž dodával, že máte-li ty první dvě vlastnosti, ta třetí je vám často nádavkem darována. Nemohu tato slova vyvrátit ani potvrdit, neboť na rozdíl od barona z Mespechu jsem se zúčastnil toliko jediné bitvy - pravda, strašlivé bitvy u Ivry - a nikoli co velitel, nýbrž co soldát. Nicméně je známo, že při svých posláních, pokud jsem byl obezřetný, naskytly se mi mnohé šťastné náhody, a hlavně pak v Remeši. Neboť mám-li hovořit bez zatajování a bez předstírání, náš osud ve městě ligisty a Španěly zamořeném jevil se ještě tuze nejistým, a třeba se nám podařilo z našeho zlatého vězení ven vyjít, dosud jsme tak říkajíc z hospody nevylezli, což mi pravil Poscanec do ucha po provensálsku a do druhého ucha mi to Quéribus opakoval, když jsme se zastavili ve stínu jedněch vrat a posadili se tam.

"Hleďme, hleďme!" šuškal s úsměškem tuze nasupeným můj spanilý dvorský švihák, "vy jste spokojen! Jsme venku! A kam se odsud vrátíme?"

"Ale to je přece samozřejmé," pravil jsem, "do příbytku vévody z Guise."

"A kdepak je řečený příbytek?"

"Podle Luisy poblíž katedrálního chrámu."

"Slyšte, slyšte," zavrčel Quéribus, "to je přesné jako loket židovského krejčího."

"Vzácný pane," pravil Poscanec, "dovoluji si připomenout, že bychom měli spíše zaměřit své kroky k městské bráně, kudy jsme byli vstoupili, abychom opět promluvíli s profousem Rousseletem, který by nás mohl zavést tam, kam chceme."

"Který," pravil jsem, "byl slíbil, že zpraví Guise o naší přítomnosti zde, a nejspíše to neučinil. Tudíž to asi učinit nemohl. Tudíž mu v tom bylo zabráněno, možná tím, že ho samotného do žaláře uvrhli. Tudíž soudím, že bychom neměli nos strkat k řečené bráně, nýbrž vydat se ke katedrálnímu chrámu, uchýlit se do předchrámí a vyčkat, až tudy půjde nějaký sluha či lokaj v barvách Guisů, který nám sám od sebe ukáže obydlí svého pána; buďto že odtamtud půjde, nebo se tam bude zpátky navracet."

"Nastojte, to je dobře vykaděno vyzpíváno," pravil Poscanec.

"Na mě svědomí, tyhle motanice mě zabijí!" zavrčel Quéribus, vzdorovitější a mrzutější než kdykoli jindy, protože měl malé zalíbení, jak řečeno, v málo slavných náhodnostech tajných posláních. A po pravdě řečeno, byť jsem ho měl tolik rád, jeho vzdorné chování v těchto minutách tuze kalilo mou náladu, a navíc se mi tuze stýskalo po Miroulovi, vždy tak jarém a čilém i ve spárech protivenství a nadouvajícím se dobrými radami více než břicho samodruhé ženy.

"A koho si troufneme otázat na cestu ke katedrálnímu chrámu?" pokračoval Quéribus s tváří rozmrzelou.

"Inu mne, pane markýzi," pravil Poscanec. "Mějte důvěru v můj nos: prve než jsem se obrátil na víru hugenotskou, byl jsem klerikem, a ucítím a vyčenichám vám vůni kostela na míli cesty."

Gaskoňský chlubil Poscanec nemusil čmouchat dlouho, aby našel katedrálu, byla takřka u jeho nosu, jak jsme to zpozorovali, když jsme se zatočili kolem rohu ulice, neboť příbytek Svatopavelského přiléhá k jejímu klášteru. Stačilo nám tudíž učinit pár kroků, abychom došli k chrámovému portálu, kde nicméně naše nenadálé objevení způsobilo, že tam začalo vrčet jako dogy na řetězu asi půl tuctu mužů podezřelého, a krvelačného vzezření, kteří najevo dávali, že jsou tu doma.

"Bratři," pravil jsem, "co to má být? Je-li toto předchrámí vaše? Najali jste si ochranu andělů a svatých, jichž sochy tuto vidím? Což archanděl Gabriel se toliko na vás usmívá? Dostali jste poručení od blahoslavené Anny a svaté Alžběty, abyste tuto prodlévali? U všech rohatých! Je-li třeba s vámi síly měřit, abychom tu na čtvrt hodinku přistřeší naši? V té případnosti Bůh vás opatruj!" zvolal jsem a chytil náhle do obou rukou dýky po italsku skryté, "my jsme včely a bodáme, jsme-li drážděni."

V též čas Poscanec, jenž měl ducha pohotově, vychumlal se z pláště, sáhl oběma rukama k bokům a vytáhl dvě bambitky, jež za opaskem nosil. Poprda, byť mnohem pomaleji, učinil to po něm Quéribus a jeho dva urozenci vytasili meče, což prozrazovalo jejich malou zkušenost v těchto bojích zblízka, v nichž pánové z žebráckého bratrstva vynikají, neboť tu běží toliko o klamání, záludnosti a zrádnosti. Ach, přemýšlel jsem, převelmi mně tu chybí Miroul a jeho úžasné vrhání nože!

Ti ničemově, vidouce nás takto napružené a s hřebínkem tolik vztyčeným, ještě více mručeli, jsouce všichni stejně choulostiví v punktu cti a mužnosti jako naši dobří urozenci, i soudil jsem, že bude asi nutné pustit se s nimi do křížku drápy i zobany a možná při tom i o nějaké peří přijít. Ale poté, co jsme si krapet zuby ukazovali jako bojovné dogy,

náčelník těchto mládenců nanic hodných, dlouhý odrbaný kostlivec s ryšavými vlasy, oběma rukama svoji smečku uklidnil a protáhlým hlasem pravil:

"Přísám svatý Rémi, pánové, je věru patrné, že nejste odtud, neboť byste se neodvážili upírat nám toto předchrámí, jež nám patří a toliko nám, jakmile skončí modlitby nesporné. Ale majíce dnes večer něco lepšího na práci než s vámi si účty vyřizovat, činíme vám tu přízeň, že tu naši drobnou půtku na později odložíme."

To pravil, sledován svými dareby (z nichž ani jediný, jak jsme uhlídali, nestál ani za oprátku, na níž by měl viset), posměšně před námi děravý klobouk smekl a pozpátku tichoučkým krokem ustupoval, dodávaje in fine:

"Pánové, přeji vám příjemné teploučko ve střevech, pokud vám v břiše zůstanou."

"A tobě," pravil Poscanec, "obě vejce mezi těmi tvými vyzáblými stehny, pokaváde tě nevymiškuje."

Po výměně těchto líbezností (ale hrdinové Iliady, byť to byli všichni přeslavní vládci, byli neméně výmluvní) ryšavec a jeho muži se uchýlili do bočního přichrámí po naší pravici, ponechávající nás pány a vladaři portálu středního. Zanechal jsem Poscance u kraje k nim nejbližšího s bambitkami v rukou a doutnákem zapáleným, aby čelil náhlému přepadu z jejich strany, a oddal jsem se dlouhému a neklidnému vyčkávání, neboť čím více se noc snášela a čím vzácnější byli chodci, tím více jsem se počínal obávat, že jakmile úplná tma nastane, nerozeznám už barvy livreje Guisů, pakli se některá z nich objeví.

Mezitím odranci, od nichž jsme byli odděleni toliko dokulata postavenou pravou zdí našeho předchrámí, setrvali ve svém koutě jako myšky tiší a klidní, i napadlo mě, že jsou stejně co my na čekání, ale koho nebo čeho, to jsem tušení neměl. Nicméně vzpomenuv si na jejich vzezření, usoudil jsem, že číhají na nějakého bohatého kupce, jehož chtějí obrát. V čemž jsem se skrz naskrz mýlil.

Naše čekání trvalo dobrou hodinu a noc přispěla k tomu, že jsme dřímat počínali, když se na náměstí po naší levé ruce objevilo chvějivé světlo pochodně a potom pochodeň samotná, již třímal v natažené paži lokaj v barvě Guisů, který běžel napřed a svítil urozcenci za ním kráčejičkým krokem tuze čilým a spěšným s obnaženým mečem v ruce, za ním pak spěchali dva soldáti rovněž se zbraněmi tasenými. Což mě přesvědčilo, že ulice remešské po západu slunce nejsou ani za mák bezpečnější ulic pařížských. Neviděl jsem zprvu tvář urozcencovu, poněvadž cár bílé mlhy, jež se válela v tomto koutě náměstí, mně ji zakrýval, ale když z ní urozenec ven vyšel a spěšným krokem k nám, se blížil, uhlídal jsem ho tuze dobře a s ústy zejícími poznal jsem Péricarda, nikoli že by bylo příliš překvapivé vidět ho zde (neboť on byl věrně sloužil Jindřichovi z Guise a nebylo pročež divu, že se stal sekretáriusem jeho syna), nýbrž poněvadž jsem ho naposledy spatřil v Blois v den, kdy byl jeho pán zamordován.

V tomtéž okamžiku, co jsem ho poznal, a tuze šťasten představou, že znaje nás, bude moci snáze než kdokoli jiný dovést nás k princovi z Joinville, Quéribus tuze rozjařeně všeptl mi do ucha hlasem rovněž převlece udiveným:

"Ale to je přece Péricard!"

Nemohl toho povědět více, neboť z bočního předchrámí po naší pravici vyhrnuli se přímo na zmíněného Péricarda řečení odranci v čele se svým ryšavým náčelníkem, noži mávající a z plna hrdla ječící:

"Bijte, mordie, bijte!"

Při tomto křiku lokaj odhodil pochodeň na zem a rychle vzal nohy na ramena: v tom se se zlou potázal, neboť jeden z těch ničemníků se oddělil od ostatních, dohonil ho a hrdlo mu podřízl, zatímco Péricard a jeho dva soldáti doběhli k nejbližší zdi, stoupli si k ní zády a tuze zmužile se na odpor postavili.

"Bože pomoz! To necháme ty ptáčky s pokojem?" vykřikl Quéribus, tentokrát rychlejší než já, a s mečem taseným vskočil do zad útočníkům, následován dvěma svými urozcenci, mmou, Poprdou a Poscancem, na něž jsem křičel:

"Poscanče, pochodeň!"

Tomuto rozkázání v mžiku porozuměl, poněvadž skolil odrance, jenž byl lokaje zahubil, a sebral pochodeň, již použil k tomu, aby nám svítil, i aby s ní bil a pálil ty, kteří se před ním nachomýtlí.

Odranci byli tak chamtiví kořisti, že nikdo neměl chuť vzít do zaječích, když jsme se na pomoc vyřítili, a rozpoutala se litá bitka na meče, na dýky a na nože, jež trvala pět drahých minut, prve než jsme je zkontrolovali, vytáhlý ryšavec byl poraněn na pravé paži, odzbrojen a na moje přikázání tlustý Poprda se mu posadil na břicho, aby se hýbat nemohl, ostatní pak byli buďto mrtví, nebo měli na káňanku, a z našich tří byli zraněni jeden urozenec Quéribusův a dva urozcenci Péricardovi, Péricard, jak nás byl poznal; vrhl se nám do náručí a objímal nás a donekonečna nám děkoval. Ale já ho rychle přerušil a pošeptal mu do ucha, že bych uvítal, kdyby nás dovedl k vévodovi z Guise postranními dvířky, protože mám jistou příčinu skrývat se, dokonce i v domě Guisů, kam se možná vloudili špehyři. Svolil k tomu, já pak se obrátil k vyzáblému ryšavci, který se mi jevil z celé té bandy nejméně ohavným, a přikázal jsem Poprdovi a Poscancovi, aby ho s sebou vzali, neboť jsem ho chtěl ihned obvázat.

"Propána!" pravil Poscanec. "Obvázat ho? Vzácný pane, zapomněl jste, že nám přál příjemné teploučko ve střevech, pokud nám v břiše zůstanou! Mordie! Máš větší chuť za jeho lidmi ven ho vyhnat než ho obvázat!"

"Ticho, Poscanče!" pravil jsem, "já ho chci obvázat - a žádné odmítání. A věz, že jeho život je od teďka stejně vzácný co tvůj."

Odranec, který, jak jsem nejprve zvěděl, jmenoval se Malevault, vyslechl tento rozhovor, aniž brvou hnul a aniž jevil nejmenší hnutí mysli, protože se nepochybně v punktu cti ustanovil, že až do posledního tažení neproniknutelnou tvář zachová.

Nicméně když jsem se s ním uchýlil do malé síně toliko s Poscancem a zanášel se čištěním jeho ran pálenkou a obvazováním dle všech pravidel, pravil potichu chraplavým hlasem:

"Pane, pročpak mě tak pečlivě ošetřujete, když mě hodláte na šibenici poslat?"

"Třesky plesky!" pravil jsem. "Kdo tu mluvil o šibenici? Najdu-li po boji na zemi meč, zlámu ho, abych ho potrestal za to, že mému nepříteli sloužil, nebo ho budu sám užívat, shledám-li, že se mi dobře do ruky hodí?"

"Počínám vám rozumět," pravil Malevault se zajiskřením v zelených očích, "nejspíše se hotovíte využít mne ku svému

prospěchu."

"Arci."

"A jak?"

"Že se vás budu vyptávat."

"Ejhle, jsme u toho!" pravil Malevaul s trpkostí na rtech. "A moje odpovědi mě na šibenici přivedou."

"Nikoliv. Vysloužíš si za ně život. To ti na svoji čest přísahám. Zde přítomný Poscanec budiž mým svědkem."

"Tenhle," pravil Malevaul s lišáckým úsměvem, nakláníje ryšavou hlavu na bezmasé rameno, "je soldát na slovo vzatý, ale slyšim-li jeho řeč, pravil bych, že by mohl k nám patřit."

"Všichni jsme hřešili a mladí jsme byli!" pravil Poscanec s předstíraným povzdechem. "Ale můžeš mít důvěru v tohoto urozence, bráško, jeho slovo má cenu sto zlatáků."

"O zlatácích bude řeč rovněž," pravil jsem, "shledám-li, že mi budeš nápomocen."

"Podívejme se na ty otázky," pravil Malevaul s víčky zpola na oči spuštěnými.

"Věděl jsi, kdo je muž, jež jsi měl za úkol ze světa sprovodit?"

"Nevěděl," pravil Malevaul. "Ale oni mi ho ukázali včera ráno na mši a pověděli mi, kde se s ním dnes v čas noční střetnu."

"Kdopak jsou ,oni`?"

"To nevím," pravil Malevaul.

"Nevím," pravil jsem hledě na Poscance významným pohledem, "zda se mi ten meč bude dobře do ruky hodit."

"Za to vám toho chlapa mohu popsát," pravil hbitě Malevaul.

"Vida, to je lepší. Poslouchám tě."

"Je postavy prostřední, ale dosti ramenatý, nos má rozplácly, pysky ne větší než já a velký černý knír, který mu spadá ke koutkům úst."

"Propána!" vykřikl Poscanec, ale já mu učinil znamení, aby si dal zámek na hubu, neboť jsem podle popisu stejně co on poznal Bahueta, jednoho ze šestnácti, který byl zrádlivě obsadil můj pařížský dům a který, přinucen po vstupu krále do hlavního města vystěhovat se, pokusil se odtáhnout s sebou do Remeše můj nábytek.

"Malevaulte," tázal jsem se dále, "víš-li pak, kdy přišel tento chlap do Remeše?"

"Koncem března měsíce z Paříže, neboť má takový přízvuk. A s bandou odranců, kterých jsme se museli zbavit."

"A pročpak to?"

"Nemáme stejného svatého patrona," pravil Malevaul se zbožným výrazem. "Ti z Paříže uctívají svatou Jenovéfu. A my z Remeše uctíváme svatého Rémi. Krom toho obchody jsou vzácné a my nemáme rádi jiné psy kolem svých misek."

"Ale co onen chlap, o němž jsi pravil?"

"Ten nám do zelí nelezl, nebyla to ryba z našeho rybníka."

"Co tím míníš povědět?"

"Viděl jsem ho v družině barona z La Tour."

"Propána!" zvolal Poscanec, jemuž jsem poznovu dal znamení, aby držel jazyk za zuby, řka mu hlasitě, ať dojde pro Péricarda, jehož jsem po latinsku zpravil, jakmile se dostavil, aby se netvářil udiveně nad ničím, co mu Malevaul na moje přikázání zopakuje. Nicméně nebožák Péricard nemohl zabránit svému zblednutí, nanejvýš jak bylo jméno La Tourovo proneseno, a později povím toho příčinu.

Tento Péricard, který byl tak věrně sloužil otci, sloužil teď synovi, a byl to člověk vysoký, dobře rostlý, tváře tuze spanilé, jakkoli vlasů i vousů už prokvetlých, způsobů zdvořilých a nadto muž tuze rozumný, obratný v jednání a slušný, tuze málo Lize nakloněný a převelmi domu Guisů oddaný, jež by byl rád; stejně co paní z Guise, smířil s králem, aby ho před zkázou ratoval. Z té příčiny soudím pan od Svatého Pavla dnes byl nastrojil jeho úkladné zmordování za pomoci zločinného řetězu, jehož první článek se nazýval La Tour, druhý Bahuet a třetí Malevaul.

Řečený Malevaul, jakmile Péricard byl odešel, aby oznámil princí z Joinville, co se děje, pravil ke mně chraplavým a tichým hlasem, usmívaje se toliko půlkou huby:

"Zdá se mi, že jsem asi šlápl do hnízda sršňů. Ale kdopak jsem já, pane můj a mistře? Meč. Který se ze všech sil vynasnažil, aby se do vaší ruky hodil. Jsem-li svobodný?"

"Vyčkej maličko. Onen lotr, který ti přikázal zamordovat tohoto urozence, ti zaplatil ihned?"

"Kdepak. Polovinu při objednání. Polovinu po vykonání."

"Ztratíš tudíž tuto polovinu."

"Arciť. Padesát zlatých."

"To je velká ztráta."

A to nepočítám zranění na pravé ruce," pravil Malevaul s pousmáním, "ale k velkému štěstí jsem levák."

"Kdypak uhlídáš toho muže?"

"Ráno o šesté v kostele svatého Rémi."

"Je možné, že nepřijde sám?"

"Je možné, že já také ne," pravil Malevaul a jeho těžká víčka mu zpola oči zakryla.

"Je možné, že jeho bambitka bude rychlejší než tvůj nůž."

"Je možné," pravil Malevaul, aniž brvou pohnul.

"To bych neviděl rád," pravil jsem. "Lituji nákladů, které vydává baron z La Tour na muže své družiny. Ten lotr, o němž pravíš, musí ho přijít tuze draho."

"Bude ho stát méně, pakli mi kuráž dodáte," pravil Malevaul se zablýsknutím v očích.

"Kolik?"

"Padesát zlatých."

"Dvacet pět: zasviští-li tvoje kudla ve vzduchu dříve než jeho kulka, jeho zbraně budou pro tebe překrásnou kořistí."
"To je správné vymyšleno."
"Plácňeme si!"

Vzápětí jsem hodil měšec Poscancovi, který vysázel Malevaulovi dvacet pět zlatých. Poté jsem sám odešel odranci otevřít tajná dvířka, aby mohl ven vyjít.

"Co si myslíš, Poscanče," pravil jsem, jak jsem se zpátky navrátil. "Učiní to?"

"Dozajista. Tihle mládenci nanicdobří mají svoji čest. Vzácný pane, není-li to podivná náhoda, že shledáváme tuto onoho Bahueta?"

"Vůbec ne. Kampak mohl jít poté, co Paříž opustil? K Mayennovi? Vždyť Mayenne nenávidí šestnáct a dal jich pět pověsit za popravu předsedy Brissona. Nikoli, nikoli! Bahuet se mohl uchýlit toliko k nejšpanělštějšímu z arciligištů. Asinus asinum fricat."

"Pokož jeho duši," pravil Poscanec, "poněvadž ona v krátkosti svoje tělo ztratí. Nicméně, vzácný pane, divím se, že vy, markýz ze Sioraku, který jste lidštější, dobrotivější a křesťanštější nad kteréhokoli dobré matky syna ve Francii, jste jeho zamordování objednal!"

"Žel, Poscanče," pravil jsem, "jakkoli mě svědomí nad tím převelice trápí, shledávám věru, že jinak to nelze."

14. Dvě želízka v ohni

Vám pak, spanilá čtenářko, jež čtete tyto paměti, rád bych pověděl, proč jsem se takto rozhodl, abyste neztratila dobré mínění o mně, jež bych si přál, abyste si nadále podržela. Jak je vám povědomo, já nijak nebažím po krvi, a třebaš je tento Bahuet mrzký tvor, nepozvedl bych maliček, abych ho na smrt poslal, nebýt úvah, jež směřovaly k zájmům státu. Račte odpustit, spanilá čtenářko, že se opakuji, ale po dobytí Paříže království se samo od sebe Jindřichovi Čtvrtému nenavrátilo. Chyběly mezi jinými nejhlavnější kusy: provincie na severu a na východě, jež obsadila Liga domněle svatá a skrze něž mohla po libosti povolát do Francie Španěla z Flander. Laon a Remeš se ukazovaly být tudíž pohodlnými širokými chodníky, jež mohly dovést cizince poznovu před Paříž. Z příčiny té král obléhal Laon a chtěl se smířit s vévodou z Guise v Remeši; v tom velkém soustu se skrývala málo stravitelná kost Svatopavelský, který by býval mě a Quéríbuse na místě zhubil, kdyby si byl jist, že nás král poslal, abychom toto jednání navázali. Ale měl o tom navzdory všemu jistou pochybnost, a ač byl tolik zpupný, váhal zhubit bratrance. vévody z Guise, i připadl na myšlénku poslat na onen svět Péricarda, který jediný ze všech služebníků prince z Joinville měl sdostatek důvtipu, aby usmíření mezi Jindřichem Čtvrtým a domem Guisů ke zdárnému konci dovedl. Nemoha udeřit svrchu, udeřil zespodu v naději, že vévodu zastráší. Bylo tudíž převelice důležité zastrážit naopak odstraněním Bahueta jeho, a poněvadž on první meč tasil, vrátit mu z něho ihned několik kousků, a to takovým způsobem, že dáme zahubit předposlední článek toho jeho zločinného řetězu skrze článek poslední.

Pověděl jsem Péricardovi, že chci hovořit s vévodou mezi čtyřma očima, i jevil se pak Péricard všecek překvapen vida, že s sebou beru Poscance, když mě k tomuto rozhovoru odváděl, ale nedával najevo nejmenší rozmrzelost, ani otázky nekladl: Zavedl mě do prvního poschodí domu do komnaty bohatě zdobené, kde jsem našel prince v kalhotách a košili, s tváří zlostnou a s mečem v ruce, a viděl jsem, jak zasypává údery jakéhosi panáka, zachyceného provázkem za nohy k podlaze a za hrdlo ke stropu.

Toto cvičení zdálo se mi tak podivné a tak málo prospěšné umění fechtýřskému - panák, z něhož padaly žíně skrze jeho rány, nemohl se hýbat, ani úderům uhýbat, ani je vracet - , že jsem se zastavil užasle na prahu jizby a dlouze hleděl na vévodu, který byl tak zabrán do svého pošetilého počínání, že mě nezpovoroval.

Po pravdě řečeno nevypadal nijak velkolepě, neboť nezdědil po otci ani vysokou postavu, ani krásu, ani kočičí půvab, byl malý, hubený a neohrabaný, tvář neměl ani krásnou, ani ošklivou, a třebaš jeho babička Nemoursová tuze přeháněla, nazývajíce ho "vozhřivcem bez nosu", je nutno vskutku přiznat, že jeho nos byl notně krátký a dodával jeho tváři dětinský výraz, k čemuž ještě přispívaly jeho levandulově modré oči a vzhled jakés upřímné prostoty, jež měl po své matce.

"Co znamená ten panák?" zašeptal jsem do ucha Péricardovi, který mi stál po boku, netroufaje si přerušit pána v jeho pachtivém rozhorlení.

"Nevím, ale mám za to, že si pod ním představuje Svatopavelského," pravil Péricard sotto voce, ale byť tak tiše šeptal, jméno Svatopavelského nejspíše dorazilo k sluchu prince z Joinville, neboť se otočil, uhlídal nás a odhodiv meč na lůžko, naráz se uklidnil, poté ke mně přišel s rukama vstříc nataženými a s nejdojemnější laskavostí a upřímností (jež mi připomněly jeho matku) pronášel ke mně nekonečné díky za to, že jsem se svými lidmi jeho sekretáriusovi na pomoc přispíchal. Quéríbuse, dodal pak, se obléká a upravuje a uhlídáme ho až u večere, i může mi teď dopřát slyšení, protože byl zvěděl od svého bratrance, že mu přináším od matky zvláštní dopis a ústní vzkaz.

"Co se dopisu dotýče, pane," pravil jsem, "račte být maličko trpělivý, poněvadž můj arkebuzír Poscanec jej musel u sebe ukrýt, aby list unikl prohlídce, a teď jej odkrýt musí."

Což slyše můj Poscanec, poklonil se nejprv principi až k zemi, poté si beze všech cirátů sedl na stoličku, zul si pravou škorní, strčil do ní ruku a vytáhl z ní nejprv podešev korkovou, potom plstěnou a posléze dopis, jež mi podal; jež jsem odevzdal Péricardovi; jež Péricard, pokleknuv, podal principi; jež pak princ neprodleně zpátky vrátil Péricardovi, řka:

"Bože pomoz, ten smrdí! Přečtete ho, Péricarde!"

Péricard, který si převelmi dány obliboval, ale nikdy od nich nedostal list takto provoněný, otevřel jej konečky prstů, a drže jej co nejdále od nosu, četl:

Pane synu,

tento dopis vám odevzdá urozenec, který mě živil za obležení Paříže a bez něhož bych dojísta ukrutným hladem umřela. Pově vám o protivenstvích a pohromách, jež postihly náš dům a jež mi činí starosti, že ani spát nemohu. Pro smilování, dobře mu naslouchajte. Má veškeru moji důvěru a poví vám všechno, co bych vám pověděla já, kdyby únava dlouhého harcování do Remeše nebyla přesmíru veliká na mé malé tělo. Karle, milujte mě jako já miluji vás, a pomyslejte, pokud je ještě čas, na obnovení fortune našeho domu. Kéž vás nebesa ochraňují!

Kateřina, vévodkyně z Guise

Princ měl náhle slzu v oku, slyše tato slova, a s vřelostí a vlídností, jež mu tuze lichotily, přistoupil ke mně, srdečně mě objal a pravil:

"Ach, Sioraku! Vždy budu pamětliv strastí a nebezpečí, do nichž vás uvrhla služba mé matce a mému domu, a to tím spíše, že mi není tajno, jak jste věren králi."

"V čemž, monseigneur, není žádný protimluv," pravil jsem, chtěje ihned tít do živého, "a věru takto tomu rozumí vaše paní máti, jež touží, abyste se neprodleně s Jeho Veličenstvem smířil. Toto je alfou a omegou poselství, jež vám mám od ní odevzdat."

"Vždyť já po ničem jiném netoužím!" zvolal vévoda, přecházející rychlými kroky sem tam po jizbě, náhle se pak zastavil, obrátil se ke mně, a zvedaje pravici, vykřikl silným hlasem:

"Nicméně mám podmínky!"

"Monseigneur," pravil jsem, ukláněje se mu, "jsem-li tuto vpravdě se svolením svého pána, nejsem nicméně oprávněn rokovat o podmínkách smíření mezi Jeho Veličenstvem a vámi."

"Povězte mu je přesto, Péricarde!" pravil vévoda s dětinskou netrpělivostí.

Péricard, který chápal věru lépe než jeho pán hranice mého poslání, naznačil mi letmým pohledem, nakolik se mu jeví tato rozmluva příhodnou, poté se uklonil před vévodou a pravil hlasem nedůrazným a s tváří neproniknutelnou:

"Monseigneur vévoda z Guise má v úmyslu zůstat guvernérem Champagne, jako byl jeho otec. Přeje si být jako předtím jeho otec velmistrem domu královského. Přeje si dostávat obročí svého strýce, zesnulého kardinála z Guise, jmenovitě ta, jež přísluší arcibiskupství remešskému. Chtěl by posléze, aby král zaplatil jeho dluhy, jež činí čtyři sta tisíc zlatých."

Tyto žádosti s výjimkou poslední zdály se mi nadobytěj přemrštěné a lépe řečeno vymykající se slušnosti a zdravému rozumu, i ustanovil jsem se neprodleně, že se o nich nebudu dohadovat.

"Monseigneur," pravil jsem s úklonou, "zopakuji tyto podmínky králi a nepochybuji o tom, že vaši vyslanci budou je moci v příslušný čas projednat s vyslanci jeho. Teď však musíte čelit věci naléhavější a ujmout se, aniž jedinou hodinu ztratíte, svého guvernéřství remešského, jež vám pan od Svatého Pavla před nosem krade."

Neměl jsem mluvit o nosu, neboť vévoda si vzápětí sáhl s tváří tuze zahanbenou na ten svůj, který byl při pohledu zblízka vskutku toliko náznakem nosu, čímž on nepochybně převleml trpěl, neboť se mu proto pošklebovali dokonce i v lůně rodiny.

"A po mém soudu, monseigneur," pravil jsem tuze spěšně, "třeba vám učinit neodkladná rozhodnutí, a hned tuto noc: zmocnit se východní brány, jež je střežena měšťanskými strážemi, a vpustit dovnitř do hradeb náš zbrojný doprovod, který má sílu čtyřiceti mužů a o tolik i posílí vaši družinu. Vyhledat potom zástupce lidu Rousseleta, jehož pan od Svatého Pavla dal uvrhnout kamsi do žaláře, aby mu zabránil zpravit vás o naší přítomnosti uvnitř městských hradeb, a osvobodit ho. Posléze vyzvat pana od Svatého Pavla, aby španělskou posádku z Martovy brány pryč vyhnal, a to z té příčiny, že nikdy se nestanete pánem města ani Svatopavelského, pokud tu ta posádka bude."

"Však já to už učinil!" zvolal vévoda z Guise a poznovu se vztekal. "Dnes ráno! Při míčové hře! Když jsem s ním hrál! Vida, že je v dobré náladě, protože na mně vyhrál deset zlatých, pravil jsem k němu: 'Dvojníku - nazývám ho dvojníkem, poněvadž má stejně vysokou postavu co já - , dopřej mi tu radost a lidu spokojenost: španělskou posádku z Remeše pryč odešli!' - 'Pane můj,' odvětil mi vzápětí s neuvěřitelnou nadutostí, 'o tom mi nehovořte! Neboť z toho nic nebude.' Zkrátka, Sioraku," pokračoval vévoda se zrakem planoucím, "troufl si protivit se mně, vévodovi z Guise! On, ten lokajský synek, vzešlý z kdovíjakého hnoje! A téhož dne znásobil ještě pohany mně učiněné - pokusil se násilím věznit jednoho z mých příbuzných a zamordovat mého sekretářiuse."

Poté vévoda na vrcholu hněvu s překvapující hbitostí a s pohyby tak rychlými, že jsem nad tím zůstal s ústy zejícími, uchopil meč, jež byl před okamžením na svoje lůžko vrhl, a zasadil jím panákoví strašlivou ránu, jež ho na dva kusy přetřála.

"Všimni si, Péricarde," pravil princ, vyprošťuje meč. "Všimni si, prosím tě, jaký pokrok jsem učinil: teď mu meč vrazím při každé ráně přímo do srdce."

Princ z Joinville ponechal uspořádání noční výpravy Péricardovi a mně, i dohodli jsme se primo, protože vévodské síly čítaly na šedesát mužů, že jich s sebou vezmeme toliko polovinu a druhou ponecháme doma s úkolem, aby se tu opevnili a v okamžení jali každého - soldáta, lokaje nebo komornou -, kdokoli by se pokusil ven vyjít, poněvadž by byl v nemalém podezření, že je špehýřem, který chce uvědomit Svatopavelského o našich pohybech. Secundo, že dva Quéribusovi urození, kteří byli zraněni, nikoli však vážně, budou střeženi v tajných jizbách a bude o nich vědět toliko lazebník-ranhojič, který je ovázal. Tertio, že Quéribus a já (a to k nemalé žalosti Quéribusově) navlékneme kabátce z buvolí kůže a na hlavu si helmy nasadíme, abychom platili za obyčejné princovy důstojníky. Quarto (a ze stejných příčin), že Poscanec a Poprda si oblečou (ke svému nevýslovnému rozhořčení) barvy Guisovy a k jeho gardám se přimísí.

Po spěšné večeři lůna, která se skvěla v úplňku a ozařovala chladnou noc, málo připomínající jaro, nás dovedla bez pochodní k Východní bráně, kde jsme našli naše čacké měšťanské voje pohroužené ve spánek, aniž jediný muž stál na stráž na baštách.

"Hrome!" pravil vévoda a vtrhl mezi strážce, "kdyby býval král dnešní noci skrze Východní bránu zaútočil, město by

vzal! Seržante," přiložil dýku k hrdlu téhož seržanta, který mi byl po našem příjezdu do Remeše branku pro pěší otevřel, "pověz mi na svůj život, kde je zástupce lidu Rousselet."

"Tady přece, monseigneur," pravil seržant a rty se mu chvěly. "Pan od Svatého Pavla ho drží od včerejšího rána v této kobce, dveře na visací zámek zavřel a klíč odnesl."

"A kdo k čertu vám brání," křičel vévoda; "abyste rozsekli ten mizerný zámek kladivem a svého profouse osvobodili?"

"Monseigneur," pravil seržant, "člověk má toliko jedno hrdlo, jímž mu dech, jídlo a pití prochází."

"O to hrdlo budeš bez meškání zkrácen," pravil Péricard, "jestliže ty dveře neotevřeš."

"Monseigneur," pravil seržant k vévodovi z Guise, "dáváte-li mi k tomu rozkázání?"

"Arci!"

"Na můj život?"

"Mám-li tě oň připravit, abych tě o tom přesvědčil?"

"Kmotří," pravil seržant pěti mužům měšťanských vojáků, kteří tu konali stráž, "jste mými svědky, že seigneur vévoda z Guise mi pod trestem hrdla zkrácení rozkázání dal, abych zámek přerazil. Rabourdin, jdi pro kladivo!"

"Kmotře," pravil Rabourdin, "přikazuješ mi to pod trestem hrdla zkrácení?"

"Arci!"

"Dobrá! Už běžím!"

"Jak si tito lidé potrpí na způsoby!" pravil vévoda.

"Nebo jsou zastrašeni," pravil Péricard sotto voce. "Přátelé," obrátil se na muže strážní služby, "co pravil pan od Svatého Pavla, když Rousseleta do té šatlavy uvrhl?"

"Slova ohavná a hanebná," pravil až za okamžení jeden z mužů, "a bylo by nám stydno opakovat je."

"Právě z té příčiny je pan vévoda chce slyšet," pravil Péricard.

"Monseigneur vévoda nám k tomu dává rozkázání?"

"Pod trestem hrdla zkrácení!" pravil vévoda, a viděl jsem, jak ve své dětinskosti má chuť smát se tomuto opakování.

"Přátelé, jste mými svědky," pravil muž. "Nuž tedy, monseigneur, ujišťuje vás svou úctou k vám a k vašemu domu, opakuji vám slova, jež pronesl vévoda rethelský."

"Vévoda rethelský!" pravil princ z Joinville zuby skřípaje.

"Mám tedy pokračovat, monseigneur?"

"Arciť, pod trestem hrdla zkrácení!"

"Pan od Svatého Pavla, který dorazil sem v krátkosti poté, co pan baron z La Tour odvedl dva uroence za příbuzné pana vévody se prohlašující, nejprve areštoval zástupce lidu Rousseleta řka, že řečený Rousselet musí být věru zrádce, protože vpustil do hradeb lotry jakési, kteří nejsou Svaté lize známi, třebaž jsou vaši příbuzní."

"Pokračuj," pravil vévoda a oči mu plály.

"Pravil poté, že nestrpí, aby obyvatelé a měšťtínové remešští mu přikazovali, jak se má chovat; dobře prý ví, že tisknou každý den toho holobrádka vévodu z Guise - s vašim prominutím, monseigneur - , aby na něm vymáhal stažení cizí posádky, ale on že to odmítá, a že kdyby vévoda naléhal, místo dvou set Španělů že by jich do našich zdí dva tisíce nacpal!"

"Bože pomoz!" pravil vévoda a přitiskl si pěst k ústům, aby si zabránil dále hovořit.

"Zde je kladivo, monseigneur," pravil Rabourdin, jenž přiběhl všecek udýchaný, "ale račte přikázat některému ze svých mužů, aby zámek přerazil. Sdostatek jsem se v nebezpečí uvrhl tím, že jsem kladivo přinesl."

"Poprda," pravil jsem do ucha Péricardovi.

"Poprda," pravil Péricard hbitě.

A jakkoli Poprda nebyl takový obr jako mistr truhlářský Tronson, kladivo se jevilo v jeho ruce jako pírkó a on jednou ranou zámek urazil.

Nebožák Rousselet ze své kobky ven vyšel, oči mu ve světle mžouraly a krátké nohy se mu podlamovaly, protože od včerejšího úsvitu nic nepil ani nejedl. Vévoda, který nebyl nijak bezcitný, vida, jak je slabý, kázal přinést mu chléb, víno a šunku, aby ho na nohy postavil; na tento hodokvas se milý Rousselet vrhl co vlk na beránka a vůči hledě se zotavil, slyše pak, jak litují, že nemohu se dostat skrze městské zdi, abych uvědomil Miroula, pravil ke mně, že Svatopavelský, když ho areštoval, opomněl ho prohledat, a že má v kalhotách klíč od pěší branky. Spokojeně jsem nad tím zaržal a vyslal neprodleně Poscance za panem z La Surie se vzkazem, že má ponechat koně a zavazadla pod dohledem pěti našich mužů, zbytek pak válečně vyzbrojit a za námi ho do městských zdí v rychlosti a naprostém mlčení dovést. Což on šťastně vykonal a vévoda byl tuze spokojen vida, že tito soldáti vojnou zocelení přicházejí na pomoc jeho lidem. Praví se, že štěstí nepřichází nikdy samotno. S touto pověrou je tomu nejinak než se všemi ostatními: stačí, aby se jednou osvědčila, a věříme jí napořád; což činím v minutě, kdy toto píše, poněvadž oné noci, sotva naši mužové do našich zdí vstoupili a Miroul se ke mně navrátil, k našemu nemalému a obapolnému potěšení objevil se jízdní posel se vzkazem pro prince z Joinville, že jeho strýc vévoda z Mayenne (který byl, jak povědomo, hlavou Svaté ligy, ale nikoli už tak španělský, jak býval dříve) přijde ho nazítří do Remeše navštívit se silným zbrojným průvodem; že žádá svého synovce, jakmile dojde, aby skoncoval s nesnesitelnou zpupností Svatopavelského. Tato posila a toto povzbuzení uvedly vévodu do tak mladického rozvášnění, že div nechtěl uprostřed noci za Svatopavelským běžet, aby na něm vymáhal vyhnání španělské posádky. Nicméně to neučinil, Péricardovi se poštěstilo uzdu mu nasadit.

Když bylo rozhodnuto, že třicet Guisových mužů zůstane s Rousseletem, aby ho chránilo, a že třicet mých se opevní v domě vévodově, ponechal jsem vévodu, aby s Péricardem jel napřed, a zůstal jsem několik okamžení s Rousseletem, který, pojíraje a popíjeje, vzdával mi nekonečné díky za svoje vysvobození, protože dobře věděl, že za ně vděčí toliko mně.

Oblíboval jsem si tohoto malého, kulatoučkého Rousseleta, jehož zraky barvy lískových oříšků nabývaly lesku a

veselosti, čím déle svoje krmě žvýkal. A poněvadž jsem byl tehdy sám u jeho stolu a s ním si připíjel, oznámil jsem mu mezi čtyřma očima příjezd Mayennův, aby to svým mužům pověděl - jež žili, pokud jsem byl pozoroval, u nemalém děsu před Svatopavelským - a aby jim tak dodal zmužilosti, neboť hvězda jejich tyránka bledla. Což on věru pochopil, nicméně však vida, jak se zašklebil, když slyšel jméno Mayennovo, jal jsem se skrze něho ohmatávat tep Remešských, protože jsem dobře poznal, že Rousselet požívá u nich převelikou vážnost.

"Hrome, pane markýzi," pravil ke mně tichým hlasem, vrhaje pohledy kolem sebe, "tušíte dojista, co si myslí zdejší Remešští: spočívá to ve dvou slovech - mír a jednání. Jsme unaveni z těch kněžníků, kteří, jsouce katoličtější než primas galský, nasazují psi hlavu na krále, nevěří v jeho konvertování a káží toliko o krvi a mordování. Jsme zmoženi z těch Španělů a z toho nadutce, který je k nám přitáhl. Abych pravdu pověděl, nemilujeme už ani ty Mayenny a všechny ty Guisy, jejichž nezkrotná ctižádostivost zapříčinila v posledním půlstoletí všechna naše protivenství. A nade všechno, pane markýzi, nenávidíme tuto nekonečnou válku občanskou, jež nás všechny na mizinu přivádí, neboť nám brání prodávat naši vlnu v Paříži. V krátkosti ..."

Protože se po těchto slovech odmlčel, pravil jsem, tážaje se ho očima:

"V krátkosti?"

"Paucis verbis," pravil dále Rousselet, přibližuje svoji tvář k mé a hovoře ke mně hlasem převelice tichým, "máme toužení toliko po jediné věci: odevzdat se králi; a kéž nás král obdaří osvobozením od daní a cel, osvobození, které poskytl ligistickým městům jemu se poddávším."

"Vida," pravil jsem stejným tónem, "pročpak nevezmete řečenou věc do ruky? A proč nevyšlete některé ze svých lidí ke dvoru, aby s králem jednání navázali?"

"S králem!" pravil Rousselet, krče zavalitými rameny a otáčeje k nebi oči barvy lískových oříšků, "jak bychom se osmělit mohli?"

"Není nic snazšího," pravil jsem tuze pokojně, "já vám to obstarám, protože vás doporučím panu z Rosny, který vás vyslechne převelice pozorně. Milý příteli," pravil jsem, klada mu ruku na paži, "zůstávám v Paříži v Louvru v ulici Na rozkvetlém láně a moje dveře vám budou otevřeny, jakmile toliko svoje jméno vyslovíte."

"Budu toho pamětliv," pravil Rousselet nikoli bez jistého dojetí.

Poté na mě chvilku mlčky hleděl, jeho zrak se náhle vesele rozzářil, jeho kulatá tvář se úsměvem roztáhla a on pravil posměvačným tónem:

"Přiznejte, pane markýzi, že Svatopavelský se nijak nemýlil, když vás do vězení vsadil ..."

"A vás do té kobky!" smál jsem se já.

Načež jsem vstal, abych odešel, on pak se zvedl také, aby mi projevil jistou úctu, ale já vzpomenu si, jak se chová můj pán Jindřich Čtvrtý k obyvatelům a měšťanům svých měst a s jakou obdivuhodnou prostotou s nimi jedná (čimž si je tuze k sobě připoutává), mocně jsem ho k sobě přitiskl: vlídnost tato způsobila, že zrudl radostí, a zpečetila naši spolupráci.

Nechtěl jsem, aby Miroul byl účasten tomuto setkání, obávaje se, že by jeho přítomnost zašila Rousseletovi hubu, ale byl jsem tak s touto rozmluvou spokojen, že cestou zpátky jsem mu o tom pověděl, Quéribus pak jel podle nás, ale poslouchal toliko na půl ucha.

"U všech rohatých, vzácný pane!" pravil ke mně Miroul, "počínal jste si věru machiavelsky! Přijíždíte sem, byste pomohl malému Guisovi zbavit se Svatopavelského, a když jste zde, nabádáte Rousseleta, aby s králem přes hlavu Guisovu vyjednával."

"V obou těchto případech sloužím králi," pravil jsem s úsměvem. "Mám pro něj dvě želízka v ohni: vyjednávat s Guisem nebo vyjednávat s Remešskými."

"A přijede-li Rousselet do Paříže a vstoupí-li ve styk s panem z Rosny?"

"Neopomenu o tom předem zpravit pana z Guise, aniž budu Rousseleta jmenovat."

"U všech rohatých! Opět Machiavelli! A pročpak?"

"Aby Guise ze strachu, že mu Remešští trávu pod nohama zkosí, slevil ze svých požadování na králi."

"Vzácný pane, už to vidím, vaše poslání bylo tuze choulostivé, leč vy jste je ještě více zjemnil. Pročpak to?"

"Potěšilo by mě, Miroule," pravil jsem, předstíraje lehký a posměvačný tón, "kdyby mi král po návratu pověděl, že i já mám stejně co Nevers smysl pro velké zájmy státu ..."

"Pane bratře," pravil Quéribus a tvářil se při tom jako největší kakabus, "ať nebesa nám dopřejí, aby v každé případnosti to zde vzalo co nejrychlejší konec! Zažil jsem při tomto poslání toliko jediné krásné okamžení: když jsem se s mečem v ruce vrhal na Péricardovy mordýře. Jinak nemám v těchto motanicích nijak jasno a tuze mě překvapuje, že v nich potěšení nacházíte."

15. Před setkáním

Vévoda ve svém příbytku už byl v loži, avšak Péricard nás očekával, aby si s námi vypil poslední pohár před spaním. Který nicméně pan z La Surie odmítl, neboť odešel přímo na kutě. Využil jsem tohoto okamžení, abych se Péricarda otázel, kdy se má princ z Joinville nazítří setkat se Svatopavelským.

"Po mši v kostele svatého Rémi."

"Buďte té lásky, Péricarde, dejte mě vzbudit o šesté hodině a půjčte mi muže, jenž by mě mohl k řečenému kostelu odvést. Rád bych si před oním setkáním s několika svými lidmi prohlédl místo, kde se bude konat. Kdy tu má býti podle svého psaní vévoda z Mayenne?"

"Za svítání. Pročž jsem dal postavit na různých místech hradeb muže, kteří za povinnost mají jeho příchod mi neprodleně ohlásit."

"Péricarde," pravil jsem vážně, "snažně vás prosím, dbejte, aby vévoda šel na mši se silným doprovodem. Mohlo by se

stát, že se Svatopavelský, jehož drzost je bezmezná, pokusí o nějaký, zoufalý čin, prve než pan z Mayenne dorazí." "Postaral jsem se o to," pravil Péricard.

Smočil jsem rty v poháru, bylo v něm lehké a jiskřivé víno, jež "nepatřilo k nejhorším", jak by pravil Rabelais, a pozoroval jsem přitom Péricarda. Hle, to je muž, přemýšlel jsem, jemuž příroda takřka všechno dala: důvtipnost, moudrost, obezřetnost, tělesnou zdatnost, krásnou tvář, všechno krom šťastného osudu narodit se co vévoda; postavení toto by přec zastával s mnohem větším leskem než jeho pán.

Péricard, který byl chytrost sama, nejspíše uhádl moje přemýšlení, neboť náhle se na mě usmál, a já podnícen tímto přátelským pousmáním položil jsem mu otázku, jež mě svédila na jazyku, byť byla převelice nemoudrá.

"Je-li vám povědomo, proč Mayenne podporuje svého synovce proti Svatopavelskému? To přec není v zájmu Ligy, Svatopavelský je dojista lepší ligista než Guise."

"To proto, že pan z Mayenne," pravil Péricard s úsměvem v koutku úst, "že vévoda z Mayenne ...dává přednost rodné krvi před Ligou. Vlastní rukou proklál jednoho ze svých hejtmanů, a to statečného velice velmi, který měl troufalost ucházet se o ruku jeho dcery: snažení v jeho očích zločinné. Co tudíž si má myslet o takovém skotákovi jako Svatopavelský, který má tu drzost, že chce jeho synovce vypudit?"

"Má-li o tom tušení Svatopavelský?"

"Starou belu má. Španělská moc ho omámila. Pokládá se za toho, jímž chce být: za vévodu rethelského."

"Piju na vévodu z Guise," pravil Quéribus, který až dosud jako by vestoje spal.

"Piju na jeho bezpečnost," pravil jsem co ozvěna, pozdvihuje pohár, a znenadání jsem byl zaplaven tuze pronikavým, podivně nepochopitelným pocitem, neboť jsem si vzpomněl, že před pěti léty na hradě v Blois, skryt za zástěnou po boku Jindřicha Třetího, viděl jsem, jak se pod ranami čtyřiceti pěti hrouť otec velmože, na jehož zdraví jsem této noci pil, vysílaje k nebesům nejupřímnější přání stran jeho ohroženého života.

Počestný Péricard mě přišel nazítky osobně vzbudit a já si od něho vyžádal krom slíbeného průvodce další dva jeho soldáty, kteří, oblečení stejně co Poscanec a Poprda v barvách Guisovských, dodají jakous takous pravděpodobnost mým ranním projížďkám, neboť Miroul a já jsme měli na sobě kabátce z buvolí kůže, obvyklé odění hejtmanů kterékoli strany.

"Bud'te té laskavosti," pravil ke mně Péricard, "ponechejte hlídku před sochou Kristova ukládání do hrobu, která se nachází v kostele svatého Rémi v kapli jižní příčné lodi, aby vás snadno mohl najít posel, kdybych ho za vámi poslal." Učinil jsem tak, řečené ukládání do hrobu, jež stojí ve výklenku a jež jsem nalezl pomocí křesadla, je skupina sedmi soch přirozené velikosti obklopující mrtvého Krista, jehož se chystají zavinout do rubáše, prve než ho vloží do hrobu, na němž spočívá. Ponechal jsem tam Poprdu a Poscance, já pak s Miroulem a třemi guisovskými soldáty jsme opatrně jako kočky a takřka po hmatu obešli vnitřek kostela, který se mi zdál truchlivý a nevalný, den byl šedý, sotva vzešlý a ještě k tomu malovanými kostelními okny potemnělý. A tak se stalo, že v severní příčné lodi jsme málem zakopli o tři nebo čtyři muže, kteří sehnuti umývali dlaždice kartáči a vodou. Rozkřesav oheň uhlídal jsem, že to jsou služební klášterní bratři, a udiven, že konají práci tuto v tak malém počtu (neboť bylo by jich věru potřeba alespoň sto na umytí podlahy opatského chrámu), otázel jsem se jich na příčinu tohoto zvláštního konání: na tuto otázku slůvkem neodpověděli, ba ani hlavu nepozvedli.

"Hejtmane," pravil náhle hlas za mými zády, "komu sloužíte a co zde pohledáváte?"

Otočil jsem se a uhlídal jsem tehdy, jak od sloupu odstupuje a ke mně přichází mnich vysoké a majestátní postavy, jakkoli tuze hubený, soudíc podle hrubé hnědé kutny kolem jeho těla se plandající, a jeho přítomnost mě tuze mátl, poněvadž mi křesadlo zhaslo a já nerozeznával jeho tvář, jednak že bylo přítmí a jednak že mu hlavu zakrývala kapuce.

"Veledůstojný otče," pravil jsem s hlubokou poklonou, "jsem jedním z hejtmanů seigneuru vévody z Guise, a uslyšev, že nad ránem byl ztropen v tomto kostele jakýs rozruch, jsem tuto, bych o tom vědomost nabyl."

"Běda, synu můj!" pravil mnich hlasem vážným a hlubokým. "Je to mnohem horší. V tomto ctihodném chrámu, dozajista nejctihodnějším ve Francii, poněvadž v něm byl pokřtěn Chlodvik skrze svatého Rémi, bylo spácháno za svítání převelice strašlivé a převelice bezbožné zmordování. Nalezl při něm smrt sieur Bahuet, sekretáři pana z La Tour a stejně co on předobrá katolík a velevěrný obránce Svaté ligy. Jeho služebníci právě odnesli jeho tělesnost a bratři služební, které tuto vidíte, umývají prolitou krev, aby dlaždice jí nenásákly."

"Ach, veledůstojný otče," pravil jsem, "to je žalostná novina! A je-li povědomo, kdo tento ohavný čin spáchal?"

"Podle jeho služebníků jakýsi mládenec nanicdobrý, jemuž sieur Bahuet ve svém křesťanském milosrdenství byl zvyklý dávat milodar. Synu můj, mohu vás poprosit o modlitbu za našeho zesnulého bratra?"

"Veledůstojný otče," pravil jsem (dobře věda, co tato slova znamenají), "učiním to z dobra srdce, a račte přijmout ode mne za vaše modlení tento skromný obolus."

"Synu můj," pravil mnich, vytahuje čile ruce z hlubokých rukávů a napřahuje ke mně umrlčí prsty; jež se mi při dotyku jevily studené jako led, "v této severní příčné lodi stojí socha ukřižovaného Krista s nohama a rukama spoutanými a s trnovou korunou na hlavě. Pakliže se pro spasení duše našeho v Pánu zesnulého před řečenou sochou tři otčenáše pomodlíte, dostanete za to současně tři sta dnů odpustků. Věc ta není všem povědoma a já ji sděluji toliko převelmi dobrým katolíkům. Naleznete tuto ctihodnou sochu po své pravé ruce. Mně pak váš obolus přikazuje svatou povinnost, bych dnešní den mši svatou sloužil za odpočinutí duše nešťastného Bahueta. Odcházím, bych se na ni připravil. Synu můj, kéž vás nebesa opatrují."

Po těchto slovech přikázal služebním bratřím tónem sdostatek strohým, aby při práci nelenovali, a odešel tak rychle, až se mi zdálo, že se mžiknutím oka v přítmí opatství rozplynul.

"U všech rohatých!" pravil Miroul, "takto bez tváře a s rukama v rukávech skrytých připadal by mi co zjevení, nebýt toho, že vaše peníze do kapsy sebral. Vzácný pane, slouží-li mniši mši?"

"Arci, pokud se řídí zvyklostmi benediktinů z Cluny a přijali kněžské svěcení."

"Vzácný pane, kam jdete?"

"Chci uhlídat tu sochu ukřižovaného Krista."

"Vzácný pane," pravil Míroul vyčítavým tónem, "hodláte-li se před modlou modlit?"

"Nikoliv."

Nalezl jsem sochu, jež stála na podstavci v hlubokém polokruhovitém výklenku, poté oheň vykřesav, prohlížel jsem si ji po libosti a shledával ji dosti dojemnou, Kristus byl znázorněn tak, jak nepochybně v poslední hodince vypadal, hubený a nešťastný a s odrazem blízké smrti už na tváři.

"Co mu pravíš, Míroule?"

"Připomíná mi vychrtlostí těla a smutkem v tváři bezbožného abbého Cabassuse, když ho vedli na hranici ..."

Tato vzpomínka, kterou jsem považoval za zasutou ve schráně své paměti, vytanula mi s veškerou drsností a srdce mi stiskla: velekněží byli vymáhali smrt Ježíšovu, poněvadž nevěřili v jeho božství. A poněvadž on, Cabassus, nevěřil v ně rovněž, velcí inkvizitoři upálili nevěřícího abbého Cabassuse pod našimi okny v Montpellieru. Katané byli vyměnili tábor, ale šílenství bylo stejné!

Otočil jsem se a s Míroulem po boku, stejně zamyšleným a zasněným, do jižní příčné lodi jsem se zpátky navrátil, kde Poscanec, jak mě uhlídal, ke mně pravil:

"Vzácný pane, hledá vás posel od pana Péricarda v ochozu, po němž jsem vás viděl odcházet. Ale počkejte tu na něj. Nenalezne-li vás, má se sem zpátky navrátit."

I opřel jsem se zády nedaleko od nich o pilíř, a zavřu oči, v duchu jsem se pomodlil, abych si vyprosil odpuštění od Boha za to, že jsem bral nemalou účast na zavraždění Bahuetově, naplněn jsa lítostí, že blaho království mi bylo tento záměr uložilo. Nicméně jak jsem skončil modlení, sluch se mi rozevřel slovům, jež si Poscanec a Poprda tichým hlasem po provensálsku před Kristovým ukládáním do hrobu vyměňovali; tito dva dobří hugenoti byli stejně chlipní jako kterýkoli papeženc a k tomu nechovali žádnou úctu k mramorovým "modlám" v katolických kostelech, neboť možná sami přináleželi k oněm nešťastníkům církve obnovené, kteří se po čas našich občanských válek v řečených kostelích věru neblahého obrazoborectví dopouštěli: po mém mínění bylo to svatokrádežné nikoli vůči svaté rodině - jež má pro sebe celou věčnost - , nýbrž spíše vůči pomýjícímu umění sochařově a malířově.

Třeba povědět, že tato skupina soch obklopujících ležícího Krista byla tím živější, že se tyčila v této kapli v přirozené velikosti, oblečená do našich soudobých oděů a umístěná nikoli na nějakém podstavci, který by ji do výše pozvedal, nýbrž ve stejné rovině s věřícími, a žádná mříž ani příhrada je od nich neoddělovala. A tak bylo lze k nim se přiblížit a dotýkat se jich. Tři z těch postav byli muži, dva staří a vyhublí, chystající se zabalit Ježíše do rubáše, a třetí, mladý a krásný, podpíral zezadu Marii, která, bolestně skloněná nad božským synem, skrývala svou tvář pod rouškami. Však o tyto postavy se Poscanec a Poprda nezajímali, nýbrž o tři ženy, které byly součástí skupiny a jejichž tělesným schránám, alespoň takovým, jak je byl sochař svým dlátem vytesal z mramoru, nechybělo půvabu ani uhlazenosti.

"A kdopak je tato holka," pravil Poprda, "jež stojí po pravici Marie a jež má na levé paži tolik krásných náramků?"

"Mně se zdá Alžběta," pravil Poscanec, který, byv klerikem, vychloubal se znalostmi svatých.

"A kdopak je tato Alžběta?"

"Sestřenice Mariina."

"Má tvář krásnou," pravil Poprda, "leč přísnou."

"Měla by se snad radovat vidouc, co vidí?"

"Přec jen! Líbí se mi méně než ta kmotra po Mariině pravé ruce, ta co má cecíky jako melouny, krásné břicho pěkně kulaté a velký uzel na kepci."

"Mně se zdá, že to je Anna, matka Mariina."

"Matka!" pravil Poprda, který se tentokrát proti Poscancově neomylnosti vzbouřil. "Matka, brachu! Vidíš-li tu její mladou tvář?"

"Svaté nestárnou," pravil Poscanec s převahou. "Být svatou, to je výhoda. Zdalipak někdy znázornili Marii jinak než mladou a krásnou, když v čas smrti synovy jí bylo skoro padesát let?"

"Přec jen!" pravil Poprda. "Je-li to Anna, je pěkně švarná na svůj věk. Ale ta děvče vlevo od ní, pro pána! To je mi chutný kousek!"

"Podle té nádoby s voňavkou, co má v ruce a co jí Ježíše kropí," vece Poscanec, "bude to asi Maří Magdaléna, nevěstka."

"Nevěstka!" pravil Poprda. "Nevěstka tuto! Jací nestydové jsou tihle papeženci, že si postaví do svatyně ženštinu, jež svoje tělo v lázni prodává! A ještě k tomu má živůtek tak hluboce vystřižený, že ukazuje polovinu těch svých pěknoučkých cecíků!"

To řka rozškrtl křesadlo, a přiblíživ plamen, pozoroval po libosti předmět svého pohoršení, poté neodolal a ruku natáhl, byť váhavou a třaslavou, aby tvary osahal.

"Že ti není hanba, Poprdo," pravil Poscanec vida, jak k ním kradmo pohlíží. "Třebas papeženská, svatyně je svatyně, mordie! A znesvěcuješ ji, když se v ní chlípneému přemýšlení oddáváš!"

"A ještě více, když kleješ svatým jménem božím, byť po provensálsku!" pravil pan z La Surie tónem a takřka i hlasem, jehož byl používal nebohý Sauveterre, když naši chasu plísnil.

"Hola! Někdo přichází!" pravil Poprda.

Byl to posel Péricardův, který ke mně přistoupil a odevzdal mi cedulku od svého pána, šeptaje mi do ucha, abych ji zničil, jak ji přečtu. Rozvinul jsem ji, než musel jsem rozkřesat oheň, abych její obsah rozeznal.

Pane markýzi,

pan z Mayenne dorazil maličko po vašem odchodu se sto padesáti muži, kteří jsou teď v našich zdech. Nicméně doneslo se nám, že Svatopavelský včera večer byl pronesl slova tuze zpupná po žádáních pana z Guise a že byl přikázal

všem svým rotám lidu zbrojného, jmenovitě těm, co jsou v Mézières, kde dal postavit silnou tvrz, aby se vydaly na pochod k Remeši, chtěje je dovnitř vpustit po polednách, aby stiskl hrdlo jak Remešským, tak i panu z Guise. Pan z Guise je tudíž odhodlán jednat neprodleně. Item pan z Mayenne chce přít dnes na ranní mši do klášterního chrámu svatého Petra od jeptišek, jehož abatyše paní Renée Lotrinská je jeho teta, a tam tudíž vévoda z Guise má znovu vznést svoje žádání na Svatopavelského po mši, až ho bude doprovázet k jeho domu u kláštera Matky Boží. Prosím vás snažně, buďte tam. Váš ponížený a oddaný služebník

Péricard

Po přečtení podal jsem cedulku panu z La Surie, ale z ruky jsem ji nepustil, aby si ji ve světle mého křesadla také přečetl, a jakmile čtení skončil, přiblížil jsem plamének k papíru a ten jsem pustil, až když mi oheň prsty olízl.

"Milý příteli," pravil jsem k poslovi, "pověz Péricardovi, že tam budeme." A poté jsem mu daroval sold. Za štědrost tuto mě pan z La Surie pokáral, shledávaje ji daremnou, protože ten Kuba byl toliko svého pána poslušen.

16. Osvobození od tyrana

Když jsme došli ke klášteru svatého Petra od jeptišek (nazvaného takto, pověděl mi průvodce, z té příčiny, že tam přebývaly benediktinské řeholnice), vstoupil jsem do kostela a postavil svůj malý houfek blízko dveří, abych jej mohl rychle ven vyvést, jakmile bude proneseno *ite missa est*.

Nemusel jsem ostatně dlouho čekat, abych uhlídal přicházet naše velmože, pan z Mayenne tu byl kupodivu první, ale na nosítkách, protože chodil obtížně, jsa břichatý a dnou a podagrou stížený, jakkoli byl mladší než já, neboť mu bylo sotva čtyřicet let. Než on měl hrdlo stále nenažrané a krom toho časné uléhal, pozdě vstával a spal jako svišť, takže Jindřich Čtvrtý o něm pravíval, chtěje vysvětlit, proč ho byl vždy ve válkách porazil: "Můj bratránek Mayenne je velký hejtman, ale já vstávám časněji než on."

Jakkoli Mayenne po zamordování svých bratří na zámku v Blois byl nespornou hlavou Ligy a z přízně rebelantských Pařížanů generálním místodržitelem Francie, nebyl dobře zapsán u šestnácti od toho času, co byl dal pověsit ty z nich, kteří byli do popravy předsedy soudního parlamentu Brissona namočení. A od onoho dne ho při svých bouřlivých rokováních jinak nenazývali než "to tlusté prase Mayenne, které se na své děvce válí".

Co se Španělů dotýče, kteří ho měli podporovat zbraněmi a penězi, jejich pomoc jevila se být skrblivou a pomalou z té příčiny, protože ho podezírali, že se chce s králem smířit. Což by Mayenne ostatně po konvertování svého pána byl učinil, kdyby ho král v jeho hodnosti generálního místodržitele království potvrdil, tu hodnost dostal od rebelujících poddaných a nikoli od svého vládce. Spodní lid pak, který zbožňoval jeho otce Františka a jeho bratra Jindřicha, poněvadž byli velicí, dobře odění, postavy štíhlé, způsobů vlídných a tváře spanilé, nemiloval tohoto vévodu jako bečku tlustého, zakaboněného, nasáklého vznešeností své krve a svým důstojenstvím a tuze skrblivého, co se uctivosti a štědrosti dotýče. Nicméně Mayennovi nechyběla ani důvtipnost, ani lišácká lstivost, ani vojenská chytrost, ani politická prozíravost. Ale nevěře ničemu krom. vlastního zájmu, měl ctižádostivost pramalou, byl nečinný, nerozhodný, takřkajíc skrze svou dnu ochromený a v tuku svého těla se topící.

Jen se usadil v první řadě po pravici své tety abatyše na stoličce výslovně pro něj připravené (neboť z obyčejné židlice by mu stehna přetékala a její pevnost by ohrozila), uslyšel jsem u vchodu jakýsi hřmot, jehož příčinu nemohl jsem prohlédnout, neboť sloup mi ji zakrýval. Za to jsem tuze dobře uhlídal, jak prostředkem lodi chrámové vpřed krácejí, bok po boku a oba stejné postavy, Guise a Svatopavelský, vévoda pravý a falešný, a jeden každý z nich se potměšile snaží předběhnout druhého a posadit se co první do první řady: směšné to zápolení, jehož výsledek jsem neviděl, ale které mi připomnělo patnáctý rok věku mého a můj vstup na lékařské učení v Montpellieru, když kancléř Saporta a děkan Bazin zápasili, kdo z nich napíše svoje jméno nejbližší poslední řádce *ordo lecturarum*, aby jméno prvního, předcházející jménu druhého, hlásalo očím všech přednost jeho úřadu. Pravda, boj to byl lýtý, leč zdaleka ne tak nebezpečný, neboť ani Saporta, ani Bazin neměli po boku meč a mohli se toliko jazykem nebo perem proklát. Co si prkenného v chůzi Svatopavelského ve mně vzbudilo jisté podezření, i prodral jsem se, když se mše ke konci chýlila, po bok Péricardovi a do ucha mu zašeptal:

"Povězte svému pánovi, aby se ujistil, nemá-li Svatopavelský na sobě drátěnou košili, prve než ho k souboji vyzve."

Péricard přikývl hlavou na souhlas. Navrátil jsem se na svoje místo vedle křtitelnice, a když mše skončila, oba vévodové se vraceli nedaleko nás střední lodí, i spatřil jsem, jak se Guise dal předejít od Svatopavelského, nastavil ucho k Péricardovi, jenž mu něco pošeptal, poté hlavou kývl a s tváří neproniknutelnou přijal svěcenou vodu, jež mu Svatopavelský křesťanský konečkem prstů nabídl.

Třebas jsme spěchali, abychom z kostela po nich vyšli, předběhlo nás několik lidí z družiny Guisovy a družina Svatopavelského nám na paty šlapala, družinu vedl baron z La Tour v čele několika Švýcarů. Baron vyhlížel dosti neklidně (možná z příčiny zmordování Bahueta) a já rovněž po spatření jeho Švýcarů, na něž jsem očima upozornil Poscance jakožto na nejtvrdší sousto, jež naši budou muset rozžvýkat, vyvine-li se záležitost tak, jak se dá očekávat. Já pak jsem se drze protlačil do první řady družiny Guisovy, kde jsem našel Quéríbuse krácejícího mezi dvěma urozensi, které jsem dobře znal: Františkem z Esparbés a vikontem z Aubeterre (poté maršálem Francie), který mě nepoznal z příčiny mého odění a pohoršen, že se vedle něho ocitl hejtman, obrátil se a povýšeně pravil:

"Bože pomoz! Co nám tenhle chce? A co činí tuto?"

Načež Quéribus se k němu loktem přitiskl a potichu pravil "Já ho znám. Je tam, kde má být."

Vikont na mě vrhl tehdy zrak pozornější, poznal mě a umkl. Což mělo za následek, že Esparbés poté mě rovněž poznal, a ohlédnuv se a všimnuv si, jak nás zblízka sledují pan z La Surie a naši mužové, pravil tichým hlasem:

"Je nás věru málo. Kde je Mayenne?"

"Zůstal v klášteře," pravil Quéribus, "promlouvá se svou tetou."

"Hleďme!" procedil Esparbés mezi zuby. "Ten starý lišák se má na pozoru, nechce se mu v této záležitosti vystupovat." Ale Aubeterre mu pohledem přikázal mlčení, Esparbés ztichl a my mohli vyslechnout, co si povídali vévodové, zatímco kráčeli směrem ke klášteru Matky Boží; vedle něhož, jak praveno, stál příbytek Svatopavelského.

Soudíc podle chování obou velmožů, zábava po čas této dlouhé cesty zdála se přátelská, vévoda z Guise přehnal dokonce svou vlídnost tolik, že při chůzi si opřel důvěrně levou ruku o rameno Svatopavelského. Ale já, který jsem při mši zašepstal Péricardovi do ucha slova vám povědomá, pochopil jsem správně příčinu tohoto důvěrného dotýkání. A neprodleně jsem k sobě pravil, že v krátkosti se dovím podle toho, zda rozmluva vezme obrat pokojný či bouřlivý, co byl Guise zjistil. A nijak jsem se neklamal, poněvadž hlasy našich dvou přátel jaly se náhle stoupat.

"Dvojníku," pravil vévoda z Guise, "prosím tě, dopřej lidu to potěšení a z brány Martovy španělské posádky pryč pošli!"

"Pane můj," pravil Svatopavelský příkře, "to se státi nemůže a také se nestane."

Rozhostilo se mlčení a podle něho by se dalo soudit, že Guise stráví toto odmítnutí bez odporu, zatímco ve skutečnosti, jak pokračování brzy okáže, ponechal si tento ocet v koutku úst, aby v něm mohl svůj hněv propláchnout a v čerstvosti jej uchovat.

"Dvojníku," pokračoval za okamžení, aniž se odchýlil od přátelského tónu, "neměl jsi především posádku zvětšovat bez porady se mnou."

"Bylo to mou povinností," opáčil příkře Svatopavelský.

"Musel jsem se za vaší nepřítomnosti starat o bezpečnost města."

Opět se rozhostilo mlčení a já pochopil lépe drzost Svatopavelského a příčiny jeho neoblomnosti: domníval se, že Mayenne, setrvávaje v ústraní a nepodporuje žádání svého synovce, zůstane v té věci nestranným. A co se samotného synovce dotýče, bylo patrné, že Svatopavelský asi pohrdá tímto holobrádkem, tímto vozhrávcem beznosým, který byl nikdy svoji kůži na bitevním poli nenastavoval. Svatopavelský usuzoval co voják. Jeho družina se vyrovnala družině princově, a co se jeho dotýče, on se věru s mečem v ruce deseti malým Guisům vyrovná.

"Prve než jsi to učinil," pravil dále vévoda hlasem naléhavějším, "měl jsi vyčkat mých rozkázání."

Kdyby býval měl Svatopavelský tolik chytrosti, kolik v něm bylo marnivosti a sebevědomí, byl by při tomto tónu uší našpicoval. Ale opět viděl ve vévodovi toliko dvorského šviháka, který si chtěl hrát na malého hrdinu před starým soldátem; na to bylo toliko jediné lékařství: chytit řečeného vozhrávce za čumák a strčit mu nos do vlastního hovna. Což bez dlouhého prodlévání učinil.

"Maršál Francie nemusí poslouchat rozkázání guvernéra provincie. Je tomu naopak."

Potom, aby potvrdil svoje slova, položil ruku na rukojeť meče, ale bez úmyslu jej vydobýt, na to bych přísahal. Tento načatý pohyb nicméně stačil. Malý vévoda, bledý vztekem, o krok ustoupil. S nečekanou rychlostí tasil a ve výpadu stejně zběsilem co přesném proklál Svatopavelského pod levou stranou hrudi. Svatopavelský škytl, prudce vdechl vzduch roztřesenými rty a skácel se. Byl mrtev.

Co následovalo, bylo tuze zmatené a rychlé, i nejsem si jist, že bych o tom mohl vydat svědectví, aniž by ostatní svědkové tohoto divadla měli námítky. Nicméně dobře si vzpomínám, že Guise byl tak zkoprnělý, když uhlídal Svatopavelského na zem klesat, až pustil rukojeť meče, který zůstal zabodnut do těla umrlého. A tak když se mladý Guise ocitl bezbranný, baron z La Tour se na něj hurtem vrhl s mečem napřaženým a byl by ho rovněž proklál, nebýt toho, že moje zbraň z pochvy vylétla, na meč baronův narazila a odvrátila jej. Já pak jsem neprodleně s baronem zápolit počal, zatímco Quéribus, Aubeterre a Esparbés s meči tasenými obklopili vévodu, aby ho chránili, a zatímco Poscanec a Poprda, strhnouce zbytek družiny, napadli Švejcary, leč ti by je myslím rozcupovali, kdyby nebyli tak z míry vyvedeni onou náhlou rozepří mezi jejich vévodou a naším, kteří okamžení předtím bok po boku mši obcovali, jeden druhému svícenou vodu nabízeli a objímajíce se družně po cestě kráčeli. I pustili se Švýcaři do jakéhosi ústupového boje až k domu Svatopavelského, kde si branku pro pěši otevřeli a do domu se utekli.

Mezitím mně štěstí sdostatek přálo, že jsem vyrazil meč baronův dva sáhy daleko, Miroul pak vzápětí přiběhl a nohou na něj slápl, i ukázal nám ten chlapík záda a uprchl, ještě však jsem stačil provést mu povedený kousek, že jsem ho žertem do zadku píchl, nicméně nic více jsem mu neučinil, nechť se si brát na svědomí ještě jedno zamordování.

Již jsme se domnívali, že jsme pole opanovali: v tom jsme se hrubě mylili, neboť Španělé kvartýrem jsoucí v příbytku Svatopavelského, dozvěděvši se o jeho zamordování z úst Švýcarů a hotovíci se ho pomstít, z řečeného domu ven vyběhli a byli by nás svou převahou zdolali, kdyby nám ku pomoci nepřispěla družina Mayennova item spodní lid, který po zprávě, že Svatopavelský je mrtev, hlavu pozvedl, v mžiku se ozbrojil a přišel nám pomocnou ruku podat. A tak Španělé nakonec zalezli do svého kvartýru, vyvěsili bílý prapor a požádali, aby se směli stáhnout se všemi zbraněmi a zavazadly na tvrz u Martovy brány: což jim bylo na radu moudrého Péricarda povoleno a naši mužové je až tam doprovodili, aby je ochránili před útoky obce, jejíž horlivost poté, co tyran zhynul, neznala už mezí.

Uchýliv se po těchto potýčkách do svého příbytku, vévoda z Guise pozval svoje urozence i nás, abychom s ním jeho číši sdíleli, a přijímal nejpokojivější poklony, k nimž jsem samo sebou i svoje připojil, jakkoli jsem se v duchu podívoval velice velmi, že co platí u urozence za zločin - skolit protivníka, prve než mohl tasit - ,stává se u vévody ctností.

Vskutku, jazykové si při velebení tohoto úžasného hrdinského činu vedli tuze zdárně a dovedli to notně daleko, a tak nakonec se málem usoudilo, že vévoda byl prokázal Svatopavelskému takřka přílišnou čest, když mu svým princovským mečem hrud' proklál.

Tak to alespoň dal na srozuměnou Mayenne, když přišel na sám konec, břichatý a majestátní, a lokajové mu vzápětí židlici přistrčili, do níž uvelebil svoji obrovskou tělesnost a zasedl na ni jako na trůn, obklopen ihned úctou všech vznešených guisovců: kadidlo to lichotilo jeho mocným nozdrám, "generální místodržitel" pokládal se za krále Francie (jehož úřad vskutku vykonával ve městech v rukou Ligy jsoucích) tou měrou, že když byli okleštěni generální stavové v Paříži shromáždění na španělské naléhání mladého Guise králem zvolili, pojal vůči synovci převelikou žárlivost a

opovrzení; nenávist tato byla ustala teprve poté, kdy dobytí Paříže skrze Jindřicha Čtvrtého bylo v zárodku tomuto směšnému titulu konec učinilo.

"Můj vřele milovaný synovec," pravil, jakmile se na stolici usadil, "toliko ztrestal nadutost a drzost Svatopavelského. A já lituji pouze jediné věci: že ten špinavec zahynul skrze ruku princovu a nikoli katovu."

Bylo přitom s podivem, že sám byl neučinil nic, aby zbavil svého "vřele milovaného synovce" tohoto špinavce (jehož byl jmenoval maršálem Francie). Co mne se dotýče, bylo mi jasné, jakou výhodu měla proň tato nestrannost - že v očích svých španělských spojenců zůstal bílý jako sníh, ti spojenci jmu se převelmi lkát nad odstraněním Svatopavelského, a to tím spíše, že Guise teď, co se stal pánem Remeše, nemůže jinak než do Flander zpátky poslat dvě stě kastilských arkebuzířů, kteří drží tvrz u Martovy brány.

Vévoda z Guise vida, že Quéribus a já zůstáváme z věrnosti ke králi maličko stranou uctivého dvoření, jehož byl Mayenne předmětem, přišel k nám a svým vlídným a prudkým způsobem, který po matce zdědil, chopil nás každého za paže a zatahl nás k okennímu výklenku, kde nás zahrnul nespočetnými lichotkami za to, jakou šťastnou úlohu jsme byli sehráli po našem příjezdu do Remeše, kde jsme posílili jeho rozhodnutí, zachránili život Péricardův a já pak při té šarvátkě ratoval i život jeho.

"Sioraku," pravil ke mně, vřele mě se slzami v očích objímaje, "můj život je váš, poněvadž jste ho byl ochránil.

Nakládejte s ním od teďka navzdýcky, jak vám libo, prosím vás o to: moji přátelé, moji příbuzní, moje statky, můj meč, všechno je vaše. Cokoli byste si ode mne přál, všechno vám v okamžení věnuji."

Je mi povědomo, zač stojí tyto dvorské lichometnosti, jež čím jsou nadsazenější, tím rychleji upadají v zapomnění - bubliny ty praskají takřka v týž den, co z úst vycházejí -, ale znaje obyčeje, hluboce jsem se principi klaněl, nekonečně jsem mu děkoval za jeho děkování a ujišťoval ho nepřestajnou láskou. Spanilá čtenářko, zdálo by se vám, že mutandis mutandis slyšíte frejře, jak vzdychá u nohou své krasavice.

Péricard mě spasil před tímto řečnováním, protože přiběhl a pravil vévodovi nikoli bez jistého znepokojení na spanilé a počestné tváři, že spodní lid, vida se pánem ulice, byl vyrazil brány příbytku Svatopavelského a všechno rabuje, ta novina mě tuze vzrušila item Quéribuse, nikoli však ze stejných příčin.

"Vem to čert!" pravil vévoda s posměchem. "Ať činí, co činí! Ať má tyto vzatky obec, neboť byla pod tím tyranem tolik úpěla! Co mne se dotýče, nebýt toho, že onen dům tak těsně ke klášteru přiléhá, přál bych si, aby v něm kámen na kameni nezůstal!"

"Hej, pane bratranče!" zvolal Quéribus hrubě pobouřen, "kéž vás toto nenapadá! Kašlu na všechn ten vypleněný majetek paní od Svatého Pavla, my však máme v tom příbytku veškery svoje krásné koně a v druhém poschodí všechna zavazadla, jež jsme při útěku nemohli s sebou odnést. A pochybuji, že by obec při plenu činila rozdíl mezi tím, co je vdovino, a tím, co je naše."

"Krom toho," pravil jsem já, "paní od Svatého Pavla, jsouc rozená Caumontová ze starobylého rodu périgordského, je vlastně moje příbuzná a já jsem jí navíc převelmi přátelsky zavázán, poněvadž mi byla světila hle tento klíč (to řka, vytáhl jsem jej z kalhot), bez něhož bychom bývali nemohli ani z vězení ven vyjít, ani Péricarda ratovat, ani vám posloužit, monseigneur. Protože vděčím za svoji svobodu paní od Svatého Pavla, přísahal jsem jí, že se přičiním o svobodu její, když její manžel byl ještě naživu, a po jeho smrti nemohu než jí na pomoc přispěchat, dáte-li mi k tomu přivolení, abych zachránil ji a její majetek před rabováním lůzy."

Viděl jsem tuze dobře na princově vzezření, že je mu hrubě proti srsti, aby žena jeho nepřítele z toho vyvázla tak lacino a odnesla si s sebou dokonce i tu malou skřínku, jež obsahovala podle jejích slov bohatství ze všech nejceňnější. Ale jeho vyhlásování, že mi bude k službám za všech okolností, opustilo jeho ústa před tuze krátkým časem - a poletovalo ještě v povětří kolem našich uší -, aby mohl předstírat, že je tak časné zapomněl. Nádvkem pak to, co jsem byl pravil o příbuzenství s paní od Svatého Pavla, nepochybně na něj učinilo jistý dojem.

"Nebylo mi povědomo," pravil, "že paní od Svatého Pavla je z tak dobrého rodu. Rozumí se samo sebou, že tímto se všechno mění a že já, vévoda z Guise, nemohu přivolit, aby ji tito odranci oloupili a takto pohanili vznešenou rodinu. Sioraku, máte pravdu. Máte dokonce dvojnásob pravdu, poněvadž vaše pravda přichází přímo od srdce. Běžte, markýzi. Běžte a shromážděte svoje muže. Dám vám Péricarda, aby vám byl ku pomoci, a všechny z mé družiny, kteří vám budou potřební."

Chvilí trvalo, než jsem válečně vyzbrojil sebe i třicet pět mužů našeho doprovodu, k nimž Péricard připojil deset mužů svých, a naše družina s doutnáky u hákovnic zapálenými zamířila k domu u kláštera Matky Boží, kde jsme na první pohled užířeli, že je nás převelmi málo, abychom se mohli postavit odrancům, kteří se tu hemžili jako myši v síru, všichni to mládenči nanicdobří, jak mi pravil Péricard, který neprodleně poslal jednoho skočtam, aby vyzval Rousseleta, že má přispěchat s měšťanskými milicemi od Východní brány a s třiceti vojáky, jež tam byl ponechal vévoda na noc k obraně.

Já pak vida nechutné tváře té sběře, obával jsem se pro paní od Svatého Pavla nejhoršího, i sebrav s sebou Miroula, Poscance, Poprdu a šest z našich nejzkušenějších soldátů, ponechal jsem velení hlavního voje Quéribusovi (který si činil pro své pěkné koně a zavazadla starosti, div si vlasy neškubal) a vydal jsem se skrze zadní část domu, kde jsem otevřel svým klíčem dolní dveře, a Miroul vystoupil do druhého poschodí, aby použil toho, jež jsme byli ponechali v zámku a který, pakli si čtenář vzpomíná, nám nabízel přístup do poschodí s komnatami paní od Svatého Pavla.

17. Ztělesněná d'ablice

Sotva jsme v největší tichosti vstoupili, vyzkoušel jsem zapalovadla u bambitek, ale ty jsem neprodleně za opasek zpátky zastrčil a chopil se dýk za zády po italsku připravených, nechtěje při postupování činit hluk, abych překvapil darebáky, na něž narazím v kamrlíku paní od Svatého Pavla. Můj malý houfec na mé přikázání učinil totéž, leč při

takovémto činění, jak praví král, "mnoho věcí třeba ponechat náhodě".

A štěstí se na nás nejprve usmálo, neboť dva z těch zlosynů, na něž jsme cestou narazili, jsme mlčky poslali na onen svět, leč zato ten třetí, prve než duši vypustil, stačil ještě vykřiknout ke mně!", čímž zburcoval svoje druhy, a my nalezli, vniknuvše do salónku paní od Svatého Pavla, tu chuderu vyděšenou, takřka strachem umrlou a zády o zed' opřenou, zatímco jeden loupežník držel levou rukou bambitku na její hrudi.

"Malevaulte!" vykřikl jsem zíraje a svému houfci znamení dávaje, aby za mnou stát zůstal. "Ani ve snu by mě nenapadlo, že se tu s tebou setkám!"

"Podivné by bylo," pravil Malevaul, "kdybyste se tu se mnou nesetkal. Neračte sahat po bambitkách, markýzi, nepřejete-li si, aby paní od Svatého Pavla měla díru v cecíku, což by dozajista nikterak k jejím půvabům nepřispělo."

Nato jsem spustil ruce s dýkami, ježto mi nebyly k ničemu. A přec tam bylo nanejvýše šest mládenců nanicdobrých, kteří byli vyzbrojeni ubohými kudlami, a my, jsouce po zuby ozbrojeni, byli bychom je jedním rázem rozdrtili, nebýt té zbrusu nové bambitky, kterou třímal onen ryšavý kostlivec, a najmě toho terče, na nějž mířil.

"To je pěkné nadělení!" pravil Malevaul, a jeho těžká víčka mu zpola oči překrývala. "Nezbývá než se dohodnout!"

"Dohodnout," pravil jsem, "a o čem?"

"Inu o této skřínce," pravil Malevaul a všiml jsem si, že na ní byl vskutku nohu držel, "tu skříňku s převelikou chutí odnesu jakožto svůj díl kořisti."

"Ale to je všecek můj majetek!" vykřikla paní od Svatého Pavla, bílá jako křída.

"Byl to váš majetek, madame," pravil Malevaul s posměšnou zdvořilostí, ale ani o palec hlavní své zbraně nepohnul.

"Malevaulte," pravil jsem, předstíraje prostotu ducha, "nevidím, jak bys mohl uloupit tento kufřík paní od Svatého Pavla, jsem-li přítomen."

"Já naopak to vidím tuze dobře," pravil Malevaul.

"Pohlédni z okna," pravil jsem, "dům je obklíčen našimi lidmi."

"Ale jeden východ zbývá," pravil Malevaul s nepatrným pousmáním, "ten, jímž jste vešel vy a od něhož nepochybně máte klíč."

"Vskutku ho mám."

"Znamenitě. Dáte mi ten klíč a necháte nás ven vyjít, mne, skříňku a paní od Svatého Pavla, kterou propustím, jak budu v bezpečí."

"Petře," pravil za mnou po provensálsku tichounce hlas, ježž jsem dobře znal, "zabav žvaněním toho mrkvance, a až ti na rámě ruku položím, hurtem se sehní."

"Malevaulte," děl jsem, "všecek jsem užaslý nad tvou nevděčností: včera večer jsem ti ránu ošetřil a ovázal, od oprátky jsem tě zachránil, dvacet pět zlatých jsem ti daroval - a dnes ráno si troufáš tento kousek, mi ztropit."

"Ach, markýzi," pravil Malevaul s pousmáním, "tropíte si šprýmy. Těch dvacet pět zlatých jsem si vydělal zaslouženě a po právu, můj starý nůž byl rychlejší než krásná a dobrá bambitka Bahuetova," dodal a odtáhl ji maličko od prsou paní od Svatého Pavla, aby dal její kráse vyniknout. "Co slíbeno, to vykonáno, ale pro každý den jiný obchod. A dnes tedy nabízím tento : paní od Svatého Pavla za tuto skřínečku."

"Malevaulte," pravil jsem, "kdo mi zaručí, až ven vyjdeš, že propustíš paní od Svatého Pavla?"

"Markýzi," opáčil Malevaul, napřímil se, hřebínek vztyčil a pohlížel na mě s tváří zpola vážnou, zpola posměšnou, "tak jako ctím svatého Rémi, mám i svou čest."

V tom okamžení jsem ucítil, kterak mi ze zadu na rameni spočinula ruka, sklonil jsem se, uslyšel jsem nad hlavou zasvištění a po něm slabé cvaknutí a uzřel jsem Miroulův nůž zabodnutý v hrudi Malevaula, který oči dokořán rozevřel, bambitku pustil, ani nevzdechl a na zem se svalil. Moji lidé jali se tehdy jako blázni stílet na něj i na loupežníky, ale já vzápětí tuto palbu zastavil, a dobře jsem učinil, neboť ti, kteří nebyli zraněni, dvěma se ven vyřítili a křičíce, že byli ze zadu zaskočeni, zaseli zděšení mezi všemi, kteří byli v poschodí, a tak jsme je shledali prázdné, když jsme je vyčistit chtěli. Přikázal jsem tehdy svým arkebuzírům, aby se každý postavil do jednoho okna se zbraní v rukou, ale aby nestříleli, protože jsem usoudil, že Rousselet, spíše než by tu lůzu napadl, raději se s ní pustí do vyjednávání a ponechá jí volnou cestu, aby se mohla stáhnout, pokud ovšem se nedotkne našich vzácných koní. Což také Rousselet moudře učinil, neboť nebažil po krvi, jsa zástupcem lidu.

Zachránili jsme sice koně (i ty, kteří tahali kočár paní od Svatého Pavla, nikoli však koně jejího manžela), zato naše zavazadla v druhém poschodí byla tak nelítostně vyplněna, že můj nebohý Quéribus přišel tím o všechny svoje překrásné stroje, mezi nimi o bledě modrý saténový kabátec zdobený třemi řadami pravých perel, ježž si byl dal přihotovit ke korunování krále a ježž byl celý dvůr obdivoval; krom toho v rukou bezbožných lotrů zmizely i jeho nejdražší klenoty, jmenovitě pár zlatých náušnic posázených obrovskými démanty, jež mu byl daroval král Jindřich Třetí.

Můj nešťastný Quéribus při tomto neblahém objevu se roztrásl a takřka na lůžku omdléval, poté hned burácel vztekem (prohlašuje, že rozseká veškeru tu ohavnou lůzu), a hned zase proléval potoky slzí jako hráchy velkých. Spanilá čtenářko, dovolíte-li mi zde přičinit poznámku, rád bych vám připomněl, že to nebyl můj vřele milovaný pán Jindřich III., který první zatoužil ozdobit takto uši svých dvořanů, nýbrž jeho starší bratr Karel IX., poněvadž chtěl zavést ve Francii tuto vlašskou módu, ten bratr, jako ostatně i můj ctný Quéribus, by býval při pouhém slově "souplehlavník" tasil, protože si obliboval toliko fraucimor a jedině za ním běhal. Dvorský švihák není miláček, díky Bohu! Říkám toto přímo a bez obalu, protože jsem býval v létech své mladosti také trochu dvorským švihákem a ještě ve čtyřiceti letech mám o své oblečení péči tuze vybranou. Nicméně ausus vana contemmere a беру na sebe příležitostně škaredá převlečení za kupce soukeníka, čímž se dobrovolně ve službě králi zohyžduji.

Ponechal jsem Quéribuse jeho neúkojnému bolu a běžel jsem o poschodí níže promluvit si s paní od Svatého Pavla, srdce mi přitom prudce bušilo slastnou úzkostlivostí z tohoto blízkého shledání, poněvadž poté, co jsem ji život ratoval,

co jsem jí majetek ochránil a co jsem jí pomohl zbavit se tyranského manžela, domníval jsem se, že mám jisté právo na její vděčnost, a to tím spíše, že když jsem od ní odcházel a ona mi klíč ke svobodě svěřila, doprovázela to pohledy tak libými a stisky rukou tak vřelými, že i člověk ze všech nejméně ješitný by v tom býval četl jisté přísliby. Ach, čtenáři, jaká to zrádnost! Opustil jsem lisající se Kirké. Shledal jsem se s gorgónou, jejíž každý pramen vlasů se vztyčoval jako had a jež na mě upírala strnulý zrak, div jsem v kámen neztluhl.

"Markýzi," pravila ke mně, pohlížejíc na mne ze strany chladnými očima po svém věru zvláštním způsobu, "bylo to po mě mince od vás bláznovství, že jste dovolil svému štolbovi vrhnout nůž na toho ohavníka. Kdyby se býval minul, o život bych přišla."

"Madame," pravil jsem, "já žasnu! Nechal jsem jednat svého štolbu z té příčiny, že znám neochvějnou přesnost jeho ruky. A z druhé stránky, kdybych býval přistoupil na obchod toho odrance, byla byste dozajista o svůj majetek přišla a možná poté i o čest a život."

"Tomu nevěřím," pravila ona. "Pochybuji dokonce, že by ten muž daleko došel s mou skřínkou a se mnou, byl tento dům obklíčen."

"Nikoli, madame," pravil jsem sdostatek chladně, "zdaleka nebyl. Zadní východ zůstal volný. A na každý způsob, kdyby Malevaut byl donucen na útěku obětovat buď vaši skřínku, nebo vás samu, buďte ujištěna, že by byl neobtěžoval skřínku."

"To si myslíte vy," namítla paní od Svatého Pavla s tváří pohoršenou.

"Madame," - pravil jsem po chvílce mlčení, "poslouchám-li vás, sloužil jsem vám do této chvíle asi tuze špatně, a tudíž se vám ani neodvažuji povědět, co jsem pro vás vymohl od vévody z Guise: že můžete svobodně opustit Remeš a uchýlit se do kteréhokoli města, jež si vyberete, a to ve vlastním kočáře, se svými komornými a pod ochranou mého doprovodu."

"V krátkosti - jsem vyhnána!" pravila paní od Svatého Pavla s neuvěřitelnou nadutostí.

"Madame," pravil jsem a můj hlas byl prodchnut hněvem, "jsem nadšen vaším nádherným hlasem, nevím však, líbí-li se mi teď vaše písnička: je tolik rozdílná od té, jež mě předtím okouzila. Věřte mi, mohlo by se vám přihodit něco mnohem horšího, než svobodně opustit Remeš a svůj majetek si odnést."

"A ponechat tělo svého vřele milovaného manžela nahé a bez náhrobku na dláždění odpočívát!" pravila s očima k nebi obrácenými.

"Madame," pravil jsem, "zdá se, že ctíte umrlého manžela více, než jste ho milovala, když byl naživu. Buďte nicméně klidna, co se jeho dotýče. Vévoda kázal jeho tělo nabalzamovat, vložit je do rakve a dopravit důstojně do města, ježto si co svoje útočiště vyvolíte."

"To je myslím to nejmenší," pravila kysele, "co jste mohl učinit po svém zbabělém zamordování..."

"Madame!" zvolal jsem pobouřeně, "neměl jsem na tomto mordu nijakou účast."

"Přinejmenším na něm spoluvinu máte," pravila.

"Madame," pravil jsem zlostně, "ne větší ani menší než vy, která jste tuze dobře věděla, ke které straně přináležím, když jste mi vydala klíč, který poté, co otevřel dveře mého žaláře, umožnil mi ze všech sil přičinit se o to, abych zbavil Remeš, pana z Guise a vás samu tyрана."

"Ach, pane!" pravila uraženě, "nenapadejte mrtvého!"

"Mrtvého," pravil jsem se zuby zaťatými, "jehož jste včera přede mnou nazvala ,ohavným ničemou'. Madame, já to dobře vím, slova létají a ta vaše mají křídla tak hbitá a vzdalují se od vás tak rychle, že na ně ze dne na den zapomináte, jako ostatně na svoje lichotné přátelení, okouzlující pohledy a stisky rukou... Jsme tudíž vyrovnáni. Já pak, aniž na vás pohlédnu a aniž promluvíím více, než bude potřebné, doprovodím vás nazítří za svítání, jakž jsem slíbil, tam, kam budete chtít."

"Do Mézières," pravila mrazivě.

"Do Mézières, poněvadž váš vřele milovaný manžel měl tam tvrz a několik houfců. Madame," mluvil jsem dále, "dovolte mi však ještě jednu radu: vezme-li král Laon, vévoda z Guise nemůže jinak než s ním jednat o vydání Remeše, a vzdá-li se Remeš králi, madame, a s Remešem Champagne, co se stane s Mézières, nevydáte-li sama město včas mému pánovi?"

"Pane, popřemítám o tom," pravila paní od Svatého Pavla.

"Madame, v této příležitosti přemýšlejte rychle. Co mne se dotýče, nebudu proti, svěří-li mi král vedení nad vojskem, jež vyše v případný čas k dobytí Mézières."

Po tomto zezadu vystřeleném partském šípu, bez rozloučení a bez poklony opustil jsem tuto lstivou lišku, skřípaje zuby a svíraje pěsti a hněvem opilý, že jsem sotva očima vládl, abych z jizby ven vyšel. Nicméně když jsem kráčel hmotnými kroky ke dveřím poschodí chodbou sdostatek temnou, uslyšel jsem za sebou spěšnou chůzi, hurtem jsem se s dýkami v rukou otočil a stál jsem tváří v tvář Luise, která ke mně pravila:

"Hej, pane! Mně chcete ublížit? Cože jsem vám udělala?"

"Aj, Luisičko milá!" pravil jsem a dýky zastrčil. "Tys mi učinila toliko dobré. A tvoje paní toliko špatné, paní která, odpřisáhl bych to na svoje spasení, je nejpokrytečtější a nejlicoměrnější roba všeho stvoření."

"Ach, pane, všechno jsem za dvěma vyslechla," pravila Luisa, strkajíc mě do své jizbinky, jejíž dveře vzápětí na závoru zavřela. "A věřte, ta husa je ještě mnohem horší! Hrome, je to tělesná d'áblice!"

"Ztělesněná, Luisičko."

"To je přece stejné," pravila s převahou, "toliko vaše výslovnost je jiná, a musí být chybná, neboť je provensálská. Co se madame dotýče, zatímco jste byl v horním poschodí a shledával jste svoje zavazadla, víte-li, čím se zanášela?"

Nejprve počítala svoje zlatáky, potom skládala lkavý náhrobní nápis na srdce svého manžela, které srdce si přeje darovat zvláště co svatý ostatek kostelu méziéřskému! Krásný to ostatek! A krásná to nebeská koza! Pane, věřte mi!

Jenom se nenachytat na tu svatou tvář jakoby z kostelního okna! Je samá faleš a předstírání, navrch huj a vespod fuj, k tomu chladné srdce a bažení po penězích. Ta skrblice zůstane všem dlužna, vám vděčnost, mně moji mzdu. Nic nemiluje tolik co svoji skříňku, taková je pravda! Ach, pane!" pokračovala Luisa, "však jsem vám pravila, abyste nestrkal prst do tohoto lektvaru! Sedl jste té šibalce na lep, pěkně vás obalamutila těma svýma rozteklýma očima a spínáním pazourů! A teď si můžete za klobouk strčit, že jste jí tolik nožku olizoval! Vidíte, jste na tom nyní stejně jako předtím! Zaplatila vám v karolech místo v těch krásných henricích, jež jste očekával! Ale dosti naříkání. Pojdte, milý pane, já vás utěším, nejsem nikterak bezcitná. Vévodkyně nejsem, ani maršálka, ani duše přezbožná, ale chci vás rovněž požádat o službu, i hodlám vám zaplatit ihned, hotově a předem."

Na to nemohl jsem nic namítat, její ústa byla už v mých a naše pomíjívala těla tak důkladně na lůžku propletena, že jsem to svoje poznával toliko podle rozkoše, kterou mi dávalo a která byla vskutku nekonečně utěšlivá v tom mém nešťastném rozpoložení. Co se shora zmíněné služby dotýče, Svatopavelská propustila Luisu, aniž jí mzdu vyplatila, i nezbývalo, než abych ji s sebou do Paříže odvezl a za komornou si ji vzal. Což jsem u všech rohatých učinil. Ať si kdo chce láteří! A zajisté tušíte, že pan z La Surie proti tomu snesl množství tuze dobrých důvodů, tak živých a kousavých jako blechy v psích sleších.

18. Obléhání Laonu

Nazítíi věren svému slibu (dodrženému se zuby zaťatými), doprovodil jsem tu dámu do Mézières, a jakkoli se ta licoměrnice občas v okénku svého kočáru milostivě nakrucovala, nevěnoval jsem jí ani slůvko, ani pohled, ani pousmání, ba ani pozdrav při odchodu, k němuž došlo pod městskými hradbami, aniž jsem se uráčil špičkou nohy vstoupit do hnízda, v němž se ta zmije hotovila stočit, svírajíc ve svých kluzkých zákrutech skříňku s poklady. Já pak, nechtěje se objevit v Laonu (ježž král stále obléhal) s holčicí v družině - o čemž by klevetil celý dvůr a chechtal by se tomu - , ustanovil jsem se zajet nejprve do Paříže, tam pak, jakmile jsme v mém přibytku v ulici Na rozkvetlém lánu po příjezdu pár pohárů vypili a pár soust snědli, objevila se přede mnou Vilemínka, drobná a od zadku k cecíkům všechna se vlnící, a uzřevši Luisu, nastražila se a v okamžení drápky odkryla.

"Copak to má býti?" pravila s čumáčkem svraštlým.

"Však vidíš, holčice," pravil jsem.

"A odkud je?"

"Z Remeše, dovezl jsem ji s sebou a bude mou komornou."

"Nepovídejte," pravila Vilemínka. "Je to vaše kuběna."

"Vilemínko," pravil jsem, chmuře se, "ještě slovo a dám ti před celým doprovodem na holý zadek napráskat."

"Pane můj, tuze se vám omlouvám. Ta holka není kuběna. Je to panečnice."

"To je ještě horší!" křičel jsem vztekle.

"Pane můj, milost, prosím vás. Není to panečnice, je to nevěstinka."

"Vilemínko, u všech rohatých!"

"Hrome, vzácný pane, nejste věru příliš vybiravý, chcete-li strkat svoje bičičště do té hromady tlustého sádla, které smrdí ještě hnojem z maštale."

"Pane můj," pravila Luisa, která Vilemínku o hlavu a o ramena přečnívala a čelila tomuto útoku se zkříženýma pažema a s tváří poklidnou, "mohu-li se vás na něco optat?"

"Ptej se, Luiso."

"Zdalipak se miliskujete s touto zagroškudlou?"

"Vůbec ne."

"Přisaháte-li mi to na panenku Marii?"

"Na panenku Marii a na všechny svaté."

"V té případnosti je to jednoduché."

Přistoupila k Vilemínce a vytřela jí oběma rukama na obě tváře dva políčky tak silné a tak mlaskavé, že ta maličká na zem spadla a omdlela. Luisa ji pak sebrala jako balík hadrů, hodila si ji přes rameno a řkouc pokojným tónem, že ji jde pod pumpu vzkřísit, pryč odešla.

"Ach, milý Petře!" pravil Miroul, směje se na celé kolo, "hrome, počínám o té Remešance měnit mínění. Jakkoli jsi ji s tím úmyslem nepřijal, můžeme naši dobrou Luisu zaměstnat alespoň tím, že bude zacpávat zobák té naší pařížské švitorce. Bohu díky, to nebude špatné. Její drzost mě počínala unavovat."

Nicméně cara a cara našich komorných by možná špatně dopadlo nebýt toho, že náhle a neočekávaně přišly i Lizetka a Heloisa, které poté, co doña Klára Delfinová z Lorky opustila znenadání můj dům v ulici Svatodivišské, aby se do svých Španěl navrátila, nechtěly už tam zůstat samotny a bez díla: a tak s mým přivolením přišly do mého domu v ulici Na rozkvetlém lánu posílit ještě moji služebnou chasu. A donesly mi spolu se svěžími tvářičkami a usměvavými pusami dopis od doni Kláry, dopis, který nebyl nijak milostný, ba měl do toho věru daleko, protože jeho konec neodpovídal příslibům počátku.

Pane,

budu k vám cítit vděčnost na víky věků za to, že jste nás byl přijal, mého zesnulého pacholíka a mne samu, v čas obléhání Paříže, pachole, které jste pohříchu nemohl od smrti ratovat, ale alespoň mne jste ze spárů hladu vyrval. Byvši opuštěna po svém ovdovění lidmi vlastního národa, vděčila jsem toliko vašemu převelice štědrému a převelice křesťanskému pohostinství, že jsem nezahynula v cizím městě a v cizí zemi, a snažila jsem se za to být vám k jistému užítku, zajišťujíc vám navzdory svému dobrému rodu řízení domácnosti a služebného lidu. V čemž by se mi lépe dařilo, kdybyste i vy při tom ruku k dílu pevněji přikládal.

Ale vaše nadměrná vřidnost k služebnému lidu a najmě ke komorným a nepřistojné důvěrnosti, jež jim vůči sobě dovolujete - protože se spokojujete tím, že se jejich drzostem smějete, namísto abyste je trestal - , shovívavost, kterou jevíte k hříšnému obcování jedné z nich s panem z Hvězdy pod vaší střechou, v krátkosti tato převeliká láska, kterou jim prokazujete (jim stejně jako všem ženám) bez nejmenšího rozlišování krve, postavení nebo vědění, což způsobuje, že ta motovidla hloupá po vás bláznivě vzdychají (a bylo by to ještě horší, kdybyste jim k tomu příležitost poskytl), toto všechno mě nakonec dovedlo k přesvědčení, že moje snaha udržovat vaši domácí chasu na uzdě musí se v niveč obrátit. Troufám se vás optat, jaký to přibytěk, kde pán je od počátku rozhodnut nikoho důtkami neztrestat a káře-li, činí to s přívětivým usmíváním a lichotnými pohledy?

Těchto úsměvů, těchto pohledů, těchto komplimentů vpravdě přehnaných a na mé půvaby zaměřených dostalo se mi v hojné míře stejně co ostatním, proto pak jsem se zprvu mylila co do jejich pravého smyslu, vzplála jsem k vám přenesmírným přátelstvím, jež bylo záhy ukrutně zklamáno, když jste se znenadání opevnil za věrnost své paní choti, abyste mohl odmítnout svazky, v něž jsem tak říkajíc počala doufat. A dokonce když jste se zpátky nastěhoval do svého příbytku v ulici Na rozkvetlém lánu, prosil jste mě, abych zůstala ve vašem najatém domě v ulici Božských panen pod záminkou, že vaši paní by mohlo napadnout navštívit vás ve vašem městském domě. Toto tvrzení, žel, se projevilo stejně falešným a lživým, pravím vám to bez příkrašlování, jako vaše manželská věrnost. Vaše chasa vskutku klevetí, a poněvadž vaše žalostné neřesti obdivuje přinejmenším stejně, jako vaše radostné ctnosti velebí, jak bych mohla nevěděti o vašich pletichách - v Paříži s Montpensierovou, v Boulogni s Alizon, v Saint-Denisu s lady Markbyovou, na Mespechu se Švitorkou, v Châteaudunu s „krásnou soukenicí“! Kdepak ještě? V Remeši? Neboť s každým městem musí být spojena vzpomínka na nějakou snadno přístupnou lásku! Vždyť pro vás, želím toho poznovu, komorná, měštká nebo vysoká dáma jedno jsou, a tak se přiházelo, když jste dlel obvykle se mnou, jež jsem z dobrého rodu - jsouc sestřenicí španělského granda - , že jste neprojevoval sebemenší rozdílnost mezi mnou a poslední ze svých služek. Kdybych byla zlomyslná, mohla bych povědět, že jste jako slunce a stejně na každou ženu svítíte. Ale je-li někdo dobrého rodu, netouží po prodejně lásce, kterou dopřáváte všemu fraucimoru, jež svět chová.

Když se teď mír takřka navrátil, mohu se ujmut malého dědictví, jež mi umožňuje odebrat se do rodných Španěl, a dobře cítíc, že vám od teďka nejsem k sebemenšímu užitku, leda k udržování pronajatého domu, v němž pan z Hvězdy tropí svoje hanebné neřesti, dovoluji si rozloučit se s vámi s nekonečnými díky za vaši úžasnou dobrotivost, jež vás přiměla život mi zachránit a uchovat, nicméně tomu životu by zkáza hrozila, kdybych zůstala tuto, neboť jsem tuze zklamána a zoufalá z vašich lží, z vaší chladnosti a z vašeho oddálení. Ale nakonec jsem se rozhodla a nemohu než vám navždycky sbohem dát, protože jsem se konečně probudila z toho podivného snu, který ve mně budil naději, že až do skonání časů zůstanu Vaší oddanou a věrnou služebnicí.

Doña Klára Delfinová z Lorky

"Pověz, Miroule," pravil jsem, "co říkáš tomuhle pěknému a smutnému psaníčku, dušenému v tak pikantní omáčce?" Miroul si je přečetl, dvakrátě tříkrátě se usmál a poté pravil, nemoha se ubránit slovní hříčce:

"Doña Klára byla vašim služkám dobrou paní, ale s vámi by měla raději spaní."

"Připadá mi podivné, že dvakrátě pokárala Hvězdu pro jeho obcování s Lizetkou, leč se mnou by si dala říci totéž."

"To není nic podivného," pravil Miroul. "Naše vlastní hříchy nás méně tíží na duši než hříchy ostatních. Ale copak, milý Petře? Tváříte se maličko zbědovaně: trápí-li vás, že doña Klára odešla?"

"Ani nevím. Celkově se mi ulevilo, ale také mě to zamrzelo. Měl jsem doňu Kláru dosti rád. Byla krásná a cenil jsem si jejích ctností, jakkoli na rozdíl od toho, co praví o mých, nebyly nijak radostné. Neboť nechci ti tajit, Miroule, že jsem měl až po krk její nevraživé lásky a ještě více možná jejích zvrácených soudů. Neboť jako by v sobě nosila věčný tribunál, aby mohla soudit bližního svého a zatracovat ho. Což ve mně budí domněni, že její bližní jí nebyl tak blízký, jak by tomu chtěla její zbožnost."

"Amen," pravil Miroul. "Milý Petře, co hodláte učinit se svým domem v ulici Božských panen teď, co je opuštěn?"

"Usadit tam svého člověka a ponechat si ho."

"Pro vyražení pana z Hvězdy?" pravil Miroul s úsměvem.

"Poněvadž ten ložument je blízko brány Svatodivišské, a poněvadž bych se do něho příležitostně mohl uchýlit, obláci si svoje převlečení za kupce soukeníka a z hlavního města ven vyjít, aniž bych skrze ně musel projíždět."

"Kdy odjedeme za králem do Laonu?"

"Zítřka za kuropění. Pověz to naší družině a Quéribusovým urozencům, aby ho včas probudili."

"Už běžím. Milý Petře," dodal na prahu dveří zpola se otáčeje, což dalo vyniknout jeho postavě, jež byla štíhlá a pružná jako v jeho dvacetiletých. "Doña Klára pryč odjela, a nelitujete, že jste neutrlh toto ovoce, když se vašim dlaním nabízelo? Koneckonců byla tuze krásná."

"Nikoli, Miroule, nelituji, ten kaštan popíchal mi prsty."

"Nejspíše jste si myslél, pane, spolu s Theokritem, že je lépe podojit krávu nejbližší než běhat za tou, jež utíká."

"Že ti není hanba, Miroule, takto o ženě mluvit!"

"Není-li nicméně škoda příležitost promeškat?"

"Všecek život je jimi vydlážděn."

"U všech rohatých!" zasmál se Miroul. "Jaké to radostné pomyšlení! A jak ve vás muže posiluje!"

Vzpomínám si, že když jsme dorazili pod hradby laonské, byla už dávno noc a takřka první osoba, kterou jsem v táboře potkal, byl pan z Rosny, ten pak mě přivítal vřeleji, než bylo jeho zvykem, chtěje být prvním u dvora po králi, jemuž po pravdě řečeno už dvacet let sloužil s nemalou zkušeností a oddaností.

"Ach, Sioraku," pravil ke mně, aniž mě však objal, neboť hugenot v něm se vzpíral těmto dvorským lichotnostem, "jak jsem potěšen, že vás tuto vidím! Fáma se šíří, že Mayenne a Mansfeldovi Španělé nám v krátkosti do zad vpadnou, buďto aby nás rozprášili, nebo alespoň aby nás donutili zvednout obležení Laonu. Přisám svatý Antonín! Budeme

potřebovat velice velmi udatné muže jako vy, a počítám s tím, že budete ochoten sloužit opět pode mnou jako v bitvě u Ivry."

"Pane z Rosny," pravil jsem, "nic by mě nemohlo více potěšit, protože si připomínám, jak slavně jste tehdy přispěl k vítězství." Toto polichocení mu tuze srdce potěšilo, nebyl nikdo u dvora nad něho vychloubačnější. (Toto pravím, aniž chci cokoli ubírat z jeho vznešených ctností). "Pane z Rosny," promlouval jsem dále, "jak uhlídáte, jsem převelmi zarmoucen, neboť se vracím z Remeše s tolika novinkami, až se mi huba nadouvá, a král je nepochybně už v loži a bude mě moci teprve nazítky vyslechnout."

"Není tomu tak," pravil Rosny s úsměvem. "Král je voják a je tak zvyklý na bdění, že usne a probere se dle své libosti. A tak není noci, kdy by se neprobudil a nešel si prohlédnout zákopy a baterie."

Pravdu hovořil, neboť jen jsme s Quéribusem pod stanem dojedli, přišlo pro mě malé páže, jež temnou nocí běželo, aby mě ke králi dovedlo. Krále, kterého jsem našel, jak na loži odpočívá, neboť z něho před hodinou vyšel, protože chtěl podkop obhlédnout, na němž byl kázal po nocích pracovat, aby obležení neviděli zem, již z průkopu soldáti vynášeli.

"Ach, Vousáči!" pravil, nastavuje mi ruku k políbení (jež páchla česnekem), "tvůj příchod je úsměvem štěstěny! Hola, páže, polštář, a chutě! K hlavě mého lůžka! Pro markýze ze Sioraku!"

Řečený polštář neznamenal přílišnou přízeň, neboť půda ve stanu byla plna kamenů a bez polštáře, přihotoveného z dobré vlněné vycpávky povlečené tmavočerveným saténem, kolena by mě tuze bolela. Co se lůžka dotýče, jak si možná vzpomínáte, královská okázalost se na něm nijak nejevila, bylo složeno ze dvou slamníků na sebe položených, jež dvě rozbitá prkna od vlhké země chránila.

"Nuže mluv, Vousáči," pravil král s obvyklou bodrou a posměvačnou veselostí, "jak se vede mému bratránkovi vévodovi z Guise a Svatopavelskému?"

Vypověděl jsem mu všechno po svém slovy hbitými a stručnými, aniž jsem nicméně neopomenul žádné podrobnosti, o nichž jsem soudil, že by ho mohly pobavit, jako moje konečné odmrštění skrze paní od Svatého Pavla, což ho vskutku tak rozesmálo, že div duši nevypustil.

"Ach, Vousáči!" pravil ke mně, "utěš se tou myšlenkou, že v této vojně je to stejné jako ve vojně jiné; nelze v ní nepřestavně vyhrávat, dokonce se v ní nezřídka i prohrává, neboť máme co činit s protivníkem, který si osobuje právo nedodržovat sliby, poněvadž je neučinil písemně, ba ani je patřičně nevyslovil, nýbrž naznačil jen pohledem, úsměvem, posunkem, přimhouřením očí nebo stisknutím rukou - a potom může vždy popřít, že to vše mělo ten smysl, jež jsme v tom byli četli. Kterýpak muž," dodal s povzdechem, "nesedl v tomto na lep? Jenomže, Vousáči," pokračoval s veselostí, pro niž byl všemi milován, "mysli již na další krasavici, která tě o rozum připraví. S láskou je tomu jako s vojnou: štěstěna před vámi nikdy bránu nezavírá, aniž vám další otvírá."

Čemuž se smál, leč nikoli tak rozmarně jako obvykle; protože byl po mém soudu po svém klopotném dnu a přerušované noci unaven.

"Vousáči," přidal ještě, "dobře jsi v Remeši zapracoval. Odstranění Svatopavelského se vyrovná vyhrané bitvě, neboť Liga v něm ztratila tuze dobrého hejtmana, statečného, lstivého, zručného. Není nikde větších kulek, než mají v Lotrinsku, praví píseň, leč jeho byly veskrze španělské a tím pro nás nebezpečnější. Nedá se povědět, že malý Guise teď, když má Remeš, nechá mi ji spadnout do klína bez smlouvání a bez vyčkávaní, jak to s Laonem dopadne. Laon, Vousáči, je klíč ke všemu. Vezmu-li Laon, stačí mi brašnu nastavit a spadnou mi do ní pikardská města, brzy pak Remeš a s Remeši města champagneská. Komu se daří, vše se mu zdaří."

Po těchto slovech zívá, div si sanici nevykloubil, natáhl svalnaté nohy a až do nejzazší únavy veselý a žertěfský, pravil s úsměvem:

"Dosti žvanění! Moje údy jsou spánkem tuze ztěžklé a je čas, aby mi krátká noc odpočinek přinesla. Dobrou noc, Vousáči! Uhlídám tě zítra."

To pravil, zavřel pravé oko, potom levé, jeho dech se zpomalil a on usnul tak záhy, jako když se svíčka sfoukne, ponechávaje mě v úžasu, že jeho tělo jako první z jeho poddaných tak dobře ho poslouchá.

Měl-li bych, mluvě o Jindřichu Čtvrtém, pronést chvalozpěv na to, jak si co hejtman ve válce počíná, pověděl bych, že byl nade vše pracovitý a bdělý, nedával nikdy rozkázání, aniž dohlédl na jeho provedení, okazoval se přístupným všem návrhům a radám, jež mu jeho vojevůdci skýтали, a nicméně v dané okamžení rozhodoval s jistotou, jednal rychle, neztrácel srdnatost ani uprostřed protivenství a i v nejhorších danostech stavěl na odív neochvějnou víru ve vítězství. Věda, že jeho jízda je v boji lepší než španělská, přiděloval jí lví podíl, útoče v jejím čele s neochvějnou důrazností, a tak jeho příklad znásoboval statečnost urozenců, kteří jeho fortune sledovali. Ale jevil i chladnou a uvážlivou hlavu při používání těžkých kusů, protože znamenitě věděl, kam je umístit jak při obléhání, tak i v bitvách. V umění opevňovacích prací a jmenovitě při obklíčování měst neměl po mém soudu rovna, nohy si do krvava odíral, jak jsme viděli, od svítání do noci běháním po zákopech, snaže se je prohlubovat, opravovat záhyby a okliky, připravovat příkopy a náspy, hloubit podkopy a protipodkopy, zvyšovat reduty, aby chránil střílejší kusy, co nejlépe nasměřovat otvory pro střílny, aby byly správně uloženy kanóny a skryty zrakům nepřítele; a posléze, pravím to na místě posledním, jakkoli to není nejmenší z jeho zásluh, tak jak byl statečný v boji, tak byl shovívavý při vítězství, jsa vždy ochotný dohovorit se s obléhaným, učinit mu podmínky co nejmírnější, ven propustit hladem trpící (jak to byl učinil při obléhání Paříže), a po dobytí města důsledně držet na uzdě svoje soldáty, aby předešel drancování, mordování a znásilňování.

Velmoži, přivyklí na mnohdy přehnanou štědrost mého vřele milovaného pána Jindřicha Třetího, rádi shledávali jeho nástupce nevděčným a hamižným. Ach, čtenáři! Jak je to lživé a zlojné! Jindřich Čtvrtý dával vskutku méně peněz nenasytným velmožům (kteří, čím více si je zavazoval, tím častěji se mu protivili) a více svým vysloužilým soldátům, zaručuje jim důchod až do smrti, aby se jim odvděčil za to, že ve službě byli ztratili ten ruku, onen nohu, byl králem ze všech nejlépe o svůj lid pečujícím. Na důkaz toho zde uvádím tuto převelmi znamenitou poznámku pronesenou večer po bitvě u Ivry k jednomu z důstojníků, který se ho dotázal, zda je spokojen s porážkou Ligy. Jindřich Čtvrtý, vrtě

hlavou, smutně odpověděl, řka:

"Nikoli, zdaleka nikoli! Nemohu se radovat vida, jak moji poddaní tu mrtví na zemi leží: ztrácím takto, co získávám." Stejně co jeho předchůdce vynikal Jindřich Čtvrtý v diplomacii, jak v otevřené, tak i v tajné. Tu první ponechávám kronikářům a těm, kteří v ní hráli úlohu. Tu druhou nemohu vychvalovat, aniž se zdá, že si máchám hubu vlastní chválou. Zato mohu tuto povědět, co jsem nikdy neviděl vytištěno:

Jindřich, aby si učinil jasno o záměrech svých nepřátel, uměl znamenitě využít jak hlídek krajem projíždějících, tak špehů.

Věda, že Mayenne byl rozbil tábor v La Fère - město, které je vzdáleno půl dne jízdy na koni od Laonu - , Jindřich Čtvrtý navzdory reptání pravidelně vysílal každý den jednoho ze svých velitelů s tuze silnými švadronami jezdců obhlížet kraj tímto směrem. Dokonce sám, aby šel příkladem velmožům, jak na něj přišla řada, vyjížděl na tyto každodenní výzvědy, které měly za účel přelstít lstení protivníkovu. V čemž jsme se neklamali, neboť jsme dvakrát odrazili ligistické houfce, které vyrazily z La Fère a snažily se vrhnout do Laonu muže, zásoby a munici. Co se špehů dotýče, Jindřich je netoliko uměl vybrat, ale posílal jich několik na stejné místo bez vědomí druhých, po jejich návratu je vyslýchal odděleně a vynikajícím způsobem srovnával jejich svědectví, třídě pravdivé od falešného nebo alespoň pravděpodobné od nejistého.

Zatímco píší tyto řádky, cítím vás za svými zády, spanilá čtenářko, žel dotýkat se vás nemohu, a hle, strkáte do mne loktem a lkavým hlasem ke mně pravíte:

"Co to má být, pane ! Opět vyprávění o válce ! Víte přece, že válka, v níž se moje slabé pohlaví díky Bohu neobjevuje ..."

"Jedině," pravil jsem, "při dobytí města jakožto nevinná oběť znásilňování ..."

"Pane, prosím vás, nepřerušujte mě! Válka, pravím, nemá pro mě takovou přitažlivost jako vaše dobrodružství osobní. Nezatajuji vám, že se tuze málo líbí mému přecitlivému srdci, jež se dojí má už nad myškou roztrhanou drápem kočičím a odvrací se tudíž s nelibostí od pobití tolika mužů."

"Ach, madame!" pravil jsem, "toto dobře vím a vizte, jak jsem proto zkormoucen! Nicméně uvažte, prosím, že kontrfekt, jež se snažím vymalovat o našich časech, nebyl by vyveden v pravdivých barvách, kdybych opomněl tyto chvíle, kdy fortuna Francie, ba co pravím, přímo její bytí bylo v jediné bitvě na vážky vrženo."

"Pane, vy jste profesor stále jedno a totéž meloucí! Tisíckrát jste mi vysvětloval stav tohoto království. Uši mě z toho brní, hlava třeští a rozum tuhne. Já to vím, pro všechny svaté to vím! Nevezme-li Jindřich Laon, Paříž je vpádu cizinců všanc vydána!"

"A vy sama, madame, španělským ukrutnostem! Hej, madame! Navzdory své slabosti k vám dovoluji mi, abych vás nakonec vypeškoval! Neberte, pro smilování, současnou danost na lehkou váhu ! Navždy by byla veta po vašich radovánkách v Paříži, po vašich dobrých krmích, po vašem pohodlí, po vašem klidu item po vaší cti, kdyby král a hrstka jeho věrných poddaných nevyrváli nepříteli vítězství pod hradbami Laonu ..."

19. Neslýchaná novota

Všechno se ve válce vleče a všechno se znenadání vpřed řítí. Tři měsíce jsme již pokračovali v obléhání, neustále na číhané, vysílali špehy do La Fère a potloukali se kolem Laonu, který se nevzdával, doufá v příchod Mansfeldův, ale po Mansfeldovi nebylo vidu ani slechu. Pravda, za pokrytecké a v papírování si libující vlády Filipa II. Španělsko, druhdy čilé, se převelice zpomalilo: item nebylo známo, proč Mansfeld tolik otálel. Je možné, že očekával list od svého pána a že list tento nepřicházel. Je možné, že Mansfeld, máje jedno oko na gézy v Bruselu obrácené, nechtěl druhé na Laon upírat z obavy, aby nešilhal - nebo aby neztratil jedno město, aniž by druhé získal. Je rovněž možné, že dostal rozkázání od Filipa II. leč doufal, že Laon bude kapitulovat, prve než se na pochod vydá, což by ho od uposlechnutí osvobodilo. Je též možné, že nebyl tolik dychtiv změřit se s Jindřichem IV., byt' to byl sebelepší generál a byt' měla španělská pěchota sebe skvělejší pověst, jsouc do jista nejlepší na světě.

V červenci měsíci, ale den už nevím, král nás povolal do svého stanu k radě, již jsem směl být přítomen toliko z té příčiny, že pan z Rosny mě pojal do své družiny. Byl na ní maršál z Bironu, o němž byla už řeč v těchto Pamětech, statečný Givry, který o několik dnů později měl pod hradbami Laonu život zanechat, Saint-Luc, bývalý milec Jindřicha Třetího, ale všemi pro svou statečnost uctíváný, rozmilý Marivault (jenž s Givryem velel jízdě) a posléze drsný Vignolles, na nějž si možná čtenář vzpomíná, jak byl z opatrnosti obsadil celý hrad Plessis-lez-Tours za přeslavného setkání a usmíření Jindřicha Třetího a budoucího Jindřicha Čtvrtého.

"Pánové," pravil k nám král, přecházejí sem tam po stanu na šlachovitých a svalnatých nohách (jež zdály se být vždy netrpělivé, aby mohly běhat nebo skákat), "právě jsem v soukromí a odděleně rozprávěl se třemi svými špehy, kteří jeden o druhém nic nevědí, ani to, že jsem jich použil na stejném místě a ve stejném poslání, totiž v La Fère, aby se pokusili vyzvědět, jaké jsou záměry nepřítele. Item vysvítá z jejich trojího a souhlasného svědectví, že Mansfeld navázal spojení s Mayennem a že se rozhodl, prve než se o hlavní boj pokusí, provést opět přepadení, aby vrhli do Laonu mocnou posilu jízdy a pěchoty a současně množství munice a proviantu, tato pak výprava má být sdostatek početná co do mužů a jezdců, aby přemohla skupiny patrolujících hlídek, jež by potkat mohla."

"Ztroskotají při tom!" zvolal maršál z Bironu, který byl postavy prostřední, leč statné, tuze tmavé pleti i vlasů a očí černých, převelice pronikavých.

Pověděl by toho více, neboť byl hrubě žvanivý a chvástavý a mluvil hlasitěji a déle než kdokoli jiný, kdyby býval král nedal slovo Vignollesovi.

"Sire," pravil Vignolles, krom Birona možná nejzkušenější z hejtmanů mezi všemi přítomnými, "čím to, že Mansfeld na nás nezaútočí ihned se všemi svými silami?"

"Podle mých špehů," pravil Jindřich se zablýsknutím v oku, "uvádí jakožto příčinu, že jeho síly jsou utmáceny cestou z Flander do La Fère a že se musí nejprve před hlavním bojem zotavit. Ale po mém soudu pravá příčina je v tom, že Mansfeld musí svoje síly tuze šetřit, protože nemá dvě armády - jednu, aby držel pod jaňmem Flandry, a druhou, aby se pokusil s námi se vypořádat - , ve skutečnosti však má toliko jedinou.

Pročež se snaží donutit mě obležení Laonu zdvihnout, aby ho to co nejméně stálo, totiž tím, že vrhne do města potraviny, muže a střelivo."

"A nepodaří-li se mu to," pravil Marivault; "domníváte se, sire, že se odhodlá k rozhodnému boji se všemi svými silami a se silami Mayennovými?"

"Možná že ne," pravil král svým posměšným způsobem, ale s očima tuze pichlavými. "Možná že ano. Možná že se pokusí zopakovat převelice obratný manévr vévody z Parmy, který se ohlásil s velkými silami před Paříží, zatímco já jsem ji obléhal, přiměl mě, abych řečené obležení zdvihl, vrhl tehdy do města množství mužů a munice, než se mi bez boje vyhnul a do svých Flander zpátky ustoupil."

"Pakli tomu dobře rozumím," pravil statečný Givry, který byl studoval matematiku a nebyl nikdy spokojen, pokud se přímo nevyjevilo, že dvě a dvě činí čtyři, "v žádném případě nehodláte zrušit obležení Laonu?"

"V žádném případě!" pravil král důrazně. "Vězte rovněž, že i když Mansfeld tuze svou armádu šetří a odhodlává se k boji jako lačný na stolici, bez přetřetí zraky na svoje Flandry upíraje, každá bitva, v níž bojuje španělská pěchota, je pro nás nebezpečná."

"Bironovi," dodával král, aniž ponechal myšlenkám přesměru dlouho u tohoto nebezpečí prodlévat, "svěřuji, aby nastražil léčku Mansfeldově válečné výpravě a aby ho zmátl. Maršále Biron, na vás je, byste vybral takové houfce a v takovém počtu, jak za nejlepší uznáte, a vyrazíte, jak budete připraven."

Podle jistého zákmitu kradmého smutku, jehož odraz jsem zachytil na králově tváři v okamžení, kdy stan opouštěl, poznal jsem, že král, stejně prudký a dobrodružný jako ve dvaceti letech, je věru zkormoucen, že sám se neujímá velení této protí výpravy, a navíc že ji světuje do rukou Birona, který, bude-li mít úspěch, přežene svou přirozenou domýšlivost až do oblak a nafoukne se tou měrou, že při svém pletichářství a svárliivosti stane se nebezpečím pro trůn. Ale králi bylo povědomo, kde je jeho místo: v čele hlavní síly vojska před Laonem, odkud se nechtěl živou mocí hnout - dokonce ani proto, aby si při léčce vavříny natrhal.

Pan z Rosny se ze všech sil snažil, aby se účastnil tohoto boje, proto pak král mu to nejprve zamítl, poněvadž pan z Rosny se z Paříže navrátil a měl mu o tom ještě mnoho věcí sdělit, Rosny o to žádal třikrát a potřetí vyhrál, i vtáhl mě poté do své brázdy jakožto úd své družiny, aniž jsem toho byl sebemeně dychtiv, protože se nedomnívám, že moje nejlepší místo ve službě králi je bojovat s mečem v ruce: Co se pana z Rosny dotýče, ten krom toho, že byl přirozeně lačen slávy, nemohl nejít do boje, král mu slíbil úřad vrchního velitele svého dělostřelectva. Následkem čehož kdyby se tolik nesnažil, aby se mohl tažení zúčastnit, celý dvůr by prohlašoval, že se nevalně žene za místem vrchního velitele. Tak je tomu s udatností nás urozenců: je třeba, abychom ji na odív stavěli, poněvadž se to od nás očekává. Já sám pak nemám povahu pokryteckou, nicméně jsem před svými lidmi nastavoval usměvavou tvář, když jsem se do svého stanu navrátil a do boje se strojíl.

Biron, jenž navzdory svému chvastounství dobře znal vojenské řemeslo, vybral si pro léčku, jak mohl nejlépe: tisíc dvě stě elitních pěšáků a osm set Švýcarů, což činilo úhrnem dva tisíce soldátů, do jízdy tři sta švališérů, dvě stě těžkooděnců a sto urozenců, aby byli jemu nablízku, většinou z domu králova.

Vyrazili jsme k šesté hodině navečer po velké cestě z Laonu do La Fère, cesta vede lesem, jež jsme prošli z jednoho konce na druhý, poté jsme na Bironovo rozkázání zastavili na jeho kraji dvě tři míle od La Fère a usadili se tam, bychom nebyli viděni ani slyšeni, Biron toliko vyslal několik jízdních hlídek na křídlech a dopředu na výzvědy.

Ach, čtenáři, jaké to bylo k smrti nudné čekání! A vojenské řemeslo, jaké to strašné okusování nehtů a podrbávání hlavy, pro minutu činnosti vás nutí k padesáti minutám nudy. Dvacet hodin, dobře mě slyšíte, dvacet hodin jsme vyčkávali v této záloze na kraji lesa, aniž jsme co pojídali krom chladného vzduchu, aniž jsme hubu otevřeli a aniž jsme kyrsy svlékli, spali jsme s jedním okem otevřeným, žvýkali větvičky ze stromů utržené, abychom se něčím zanášeli, nebo jsme nutili mravence ze dvou mravenišť, aby mezi sebou bojovali. Ostatně v tom jsme neuspěli, mravenci mají svoje provincie, svoje cesty a svoje podzemní tvrze, a tak jakmile jsme je proti sobě postavili, oni se navraceli, moudřejší než my, do svých příbytků, paličatě odmítajíce navzájem se střetnout. Pravda, mravenci nemají náboženství a tudíž ani kacíře, pročež nemají žádnou příčinu obapolně se vyhlazovat.

Posléze ve čtyři hodiny k večeru naši zvědové nám přiběhli povědět, že objevili na velké cestě z La Fère do Laonu převelice dlouhý zástup ozbrojenců, a tak soudí, že proti nám kráčí do boje celá nepřátelská armáda. Při této novině někteří z nás - jež nebudu jmenovat - šuškali už, že je třeba pustit se na ústup, ale pan z Brionu soudil opak a poslal na průzkum uvážlivého sira z Fouquieroles, který se vrátil na zpěněném koni povědět nám, že tento dlouhatánský zástup není sešikovaná armáda, leč množství vozů s potravinami, prachem a střelivem, které doprovází kolem šestnácti set kopiníků a lancknechtů, všichni se španělskými helmami na hlavách, a předchází, jak odhaduje, nejméně čtyři sta koní. Počty byly, zdálo se, přibližně stejné, i bylo rozhodnuto zaútočit, ale mezi našimi veliteli došlo k velikému hádání o způsobu útoku, jedni měli za to, že bychom měli nepřítele ponechat, aby vstoupil do lesa, a poté mu odříznout ústup a udeřit na něj zezadu, druhí pak chtěli, prve než nepřítel do lesa vstoupí, napadnout jeho čelo, v němž kráčela jeho jízda, poněvadž, dokazovali nikoli nerozumně, útok jízdy skrze hustý lesní porost by dobře nedopadl.

Ti, kteří tímto způsobem namítali, jmenovali se Givry, Montigny a Marivault a veleli našim koním, a jejich důvody byly tak očividně dobré, že nakonec maršála Birona přesvědčily; bylo tudíž učiněno, jak byli pravili. Na kraji lesa, kde jsme byli schováni, jsme sdostatek potichu na koně vsedli, náhle jsme ven vyrazili, tryskem jsme s meči napřaženými na jejich jezdce kalupem uháněli a překvapili jsme je, když krokem jeli. Nicméně oni se udatně k boji připravili a seč byla lita, ale nedlouhá, nikoli že by jim statečnost chyběla, leč poněvadž jejich obratnost na koni se nevyrovnala naší, a tak

se rozprchlí, ale nebyl to skutečný útěk, neboť se z obou stran ke svým povozům stáhli, a jejich pěchota, vidouc to, uspořádala se s neuvěřitelnou rychlostí, stílejíc na nás tak zprudka a tak dobře, že nás donutila, abychom se dali na ústup.

Pan z Bizonu soptil hněvem a jeho černé zraky blesky metaly, i přikázal nám, abychom napadli tuto pěchotu z levého boku a že on, bože pomoz, aby nám ukázal cestu povinnosti, udeřil se svými jezdci na její pravý bok: pobídnuti jeho výtkami a jeho příkladem jsme tehdy zaútočili a tak dobře, že zbytek nepřátelského jezdeckva se dal na zběsilý útěk, nikoli však pěší soldáti, kteří se uchýlili mezi vozy a s nimi i kopiníci a mušketýři, ti pak se stáhli do ježka a stříleli odtud takovými salvami a tak vražednými, že nakonec jsme to nemohli déle snášet.

Což vida pan z Bironu, přivolal svoji pěchotu, švýcarskou i francouzskou, která udatně napadla řečeného ježka, leč byla jím přijata tak statečně, že ho živou mocí zdolat nemohla, a řež se tak hrozivě prodlužovala, že pan z Bironu v obavě, aby dlouhé útočení neumožnilo hlavnímu jádru nepřítele vpadnout nám do zad s početnějšími silami, rozhodl, aby všecka jeho jízda z koňů sestoupila - správně sis to přečetl, čtenáři! - a aby bojovala pěšky s bambitkou v jedné a s mečem v druhé ruce.

Což jsme učinili, pan z Bironu, byť byl maršál Francie, první k tomu dal příklad, neslýchaná novota té věci nás rozněcovala a Španěly úžasem ohromila, my pak je napadli v šesti stech mužích tak úporně a z tolika stran naráz, že jejich píky přestaly být užitečné a my přešli k boji muže proti muži, bijíce se takřikajíc tělo na tělo a s takovou zběsilostí, že oni se nakonec rozprchlí a hledali záchranu v lese, a pobití bylo při tomto neuspořádaném útěku tak obrovské, že ponechali dvanáct set umrlých na zemi ležet.

Pan z Bironu, opět na koně vskočil a stále se obává, aby jádro nepřítele, varováno, nás přesilou nepřemohlo, kdybychom se rozptýlili, provolával, že nikdo nesmí pod trestem hlavy zkrácení uprchlíky pronásledovat, a poštěstilo se mu shromáždit lidi, ale nepodařilo se mu zabránit v drancování povozů, ani v tom, aby většina potravin byla sebrána, pokažena nebo rozházena našimi, kteří se na ně vrhli a neuvěřitelně se nacpali. Mezi jinými obrázky tohoto následkem sečné rány do vlasů a který, nedbaje tohoto poranění (po pravdě málo vážného, leč tuze krvavého), zmocnil se obrovské hroudy másla a zabořiv do ní obě ruce od prachu zčernalé, polykal máslo na plnou hubu, aniž si k němu dopřál chleba (jehož ostatně na vozech bylo dosti), takže si pomazal celou tvář, z níž se mžíkem stala dosti málo chutná směsice másla a krve.

Nakonec nás pan z Bironu se zdarem do houfu sehnal a v pořádku do tábora zpátky dovedl, kam jsme vstoupili tuze se sebou spokojeni s ohony vztyčenými jako psi z lovu se navracející, a král nás po našem příchodu objímal, laskal, hýčkal a velebil, jak to toliko on sám uměl, protože nebyl na tuto měnu skoupý. Je pravda, že ta druhá mu tuze chyběla, jeho správce pokladu pan z O (dlíci v Paříži jak z té příčiny, že byl jejím guvernérem, tak i z té, že trpěl zástavou moče) mu neposílal ani peníze, ani potraviny. Dovedete si věru představit, čtenáři, jak obširný výklad podal králi před námi všemi pan z Bironu, v němž pro sebe shrábl všechny vavříny a přimísil do svého vyprávění tolik marnivostí, ješitností, chvastounství a chlubností, že se zdálo, jako by byl zdolal nepřítele takřka on samojediný: což mělo za následek, že nejeden z nás se mračil (a jiní se pod vousy smáli), a král, jakkoli se sdržel to projevovat, byl z toho mrzutý, počínal se, jak již řečeno, znepokojovat nad domýšlivostí svého maršála.

"Inu, madame, zdalipak jste měla dlouhou chvíli při tomto válečném líčení, které, po pravdě řečeno, ještě neskončilo?"

"Nikoli, pane. Nicméně srdce mě bolí při pomýšlení na všechny ty mrtvé a najmě na ty hromady Španělů."

"U všech rohatých, madame! Proč najmě na ně?"

"Poněvadž ponechali svoje údy tak daleko od své vlasti a nadto v hanbě vydávají svá ubohá těla na pospas havranům."

"Madame, to není vinou naší, my hájíme naši půdu, leč vinou krále španělského, jenž byl zásluhou Ligy vstrčil prst do těsta francouzského a chtěl by je nyní všechno pozřít."

"Tomu rozumím, ale zato nerozumím tak dobře vaší vojácké mluvě. Co to je pročešávat kraj?"

"Naše hlídky projíždějí cesty v širém okolí, madame, aby nepřítele odkryly."

"Převaliké díky. Pane, přec jen ku konci maličká výtka."

"In cauda venenum."

"Ten jed není škodlivý. Pane, pročpak tak lichotíte našemu roztomilému pohlaví? Co mne se dotýče, nepřestávají mě přesvědčovat, že zdaleka nejsem ošklivá, ale domníváte se vskutku, že všechny vaše čtenářky jsou spanilé?"

"Ano, madame. Tvrdím to: jsou spanilé alespoň po čas, co mne čtou."

"Jak to myslíte?"

"Inu, madame, jako vy."

"Třesky plesky! Je-li toto nějaká odpověď? Ale prosím vás, ještě slovíčko. Pročpak mluvíte teď tak málo o své Angelíně? A pročpak vás nepřijede do Paříže navštívit?"

"Ejhle, madame! Dotkla jste se tuto punktu citlivého!"

20. Předstíraný boj

Nazítí po tomto vítězném boji král mě dal zavolat maličko nad ránem a svým způsobem zpola posměvačným a zpola vážným mě vyplínil, že jsem bral účast na vojenském činu.

"Vousáči," pravil ke mně, "jsi ztřeštěný jako chroust: proč ses hnál do toho bojování? Do pěkné kaše bys mě býval dostal, kdyby ses dal před Laonem zamordovat, mám pro tebe lepší zaměstnání než dovádění se Španěly! Mám v úmyslu poslat tě do Paříže, jakmile nebudu mít Mansfelda na krku."

"Jakže, sire," pravil jsem, "Mansfelda? Poté co tolik lidí a takové množství proviantu ztratil, Mansfeld má ještě chuť na

další sousta?"

"Možné to je," pravil Jindřich s tváří notně ustaranou. A potom, když členové jeho rady do stanu vstupovali a já se hotovil vytrazit se, dal mi k mému převelikému údivu znamení, abych zůstal.

"Pánové," pravil, "dnes ráno za svítání jsem vyslechl odděleně dva svoje špehyře a jejich zprávy se shodují: ani zdání, že by Mansfeldovi a Mayennovi po jejich nezdaru srdce do kalhot spadlo. Chtějí naopak ve své nevoli se nám za to pomstít, vyrazit proti nám s jádrem své armády a živou mocí nás donutit, abychom obléhání zvedli, k čemuž čekají toliko ještě na příchod několika rot, jež mají v krátkosti k nim se připojit a posílit je."

Nato jsem uhlídal, že smělí hejtmáni, o nichž praveno - Biron, Givry, Marivault, Saint-Luc, Vignolles a dva či tři další, jejichž jména si již nepamatuji -, zůstali s ústy zejícími a takřka tomu nevěřili, neboť se domnívali, že už s Mansfeldem skoncovali, nicméně neodvažovali se králi odporovat, protože jeho špehyři už ho podvakrát tak dobře zpravili o tom, co se v La Fére osnuje. Ale maršál Biron, takřka uražen ve své pyši, že Španěl se nepokládá od něho za poražena, vysoko pozvedl hřebínek a pravil s tvářností nesnesitelně povýšenou:

"Sire, vaši špehyři jsou darebáci, kteří čerpají zprávy ve víně svých pohárů. Z příčiny té jim ani za mák nevěřím, Španěl byl poražen skrze mne, Birona, na velké cestě z Laonu k La Fére, a kdokoli je skrze Birona poražen, už se raději nepřibližuje."

K tomu se někteří chmuřili, někteří usmívali, ostatní hejtmáni viděli, že jejich podíl na vítězství je skrze tohoto nafoukance zcela potlačen, já pak čím více jsem Birona vídal, tím méně jsem ho měl rád, a najmě jeho oči, jež byly nebývale v důlcích zapadlé. Pravili byste, že by je rád zatlačil a co nejvíce ukryl, aby se nedalo přechíst, co má za lubem a co po mém soudu nikdy nebylo sdostatek krásné. Nicméně, aby bylo spravedlnosti zadost učiněno, rád bych tu pověděl, že prve než byl o osm let později v Bastille o hlavu zkrácen za to, že byl krále a národ zradil, Biron nařídil, aby ženě, kterou byl obtěžkal, byl darován dům, jež měl u Dijonu, a částka šesti tisíc zlatých, aby mohla jeho potomka vychovat. Svědectví, že v jeho černé duši bylo ještě několik bílých míst...

Vraťme se však k naší hádce, král se dozajista tuze naježil nad Bironovou domýšlivostí, ale poněvadž už dávno věděl, co jeho maršál obnáší, nezamračil se ani neusmál a promluvil s tváří neproniknutelnou, řka:

"Nicméně si přeji mít o tom jasno. Givry, vezměte tři sta koní. Vezměte z celé armády ty nejrychlejší a nejodpočatější. Jedte pročešávat kraj co nejbližší k La Fére a nevracejte se, dokud se o úmyslech nepřítelů nepřesvědčíte."

Král byl vybral nebohého Givryho (jenž, jak je ti známo, čtenáři, měl před sebou toliko dva týdny života) z té příčiny, že byl polním velitelem lehké jízdy, krom toho Jeho Veličenstvem tuze milován a tuze vážen, protože byl věrný, skromný, důmyslný, postavy souměrné, tváře spanilé, duchaplný, uměl řecky a latinsky a byl rovněž tuze v matematice zběhlý: vzácná to vlastnost, tato věda upadla ve Francii takřka v zapomnění, neboť Sorbonna ji chovala v nemalém opovržení. Pan z Givry vyrazil tři hodiny poté, co byl dostal od krále rozkázání, a navrátil se po třech dnech s ujištěním, že neviděl žádného nepřítelů za řekou Oisou, z čehož se dalo předpokládat, že Mansfeld se přichyluje spíše k tomu, buďto zůstat v La Fére bez útočení, nebo se do Flander zpátky navrátit. Vyslechnuv to král, ochabl maličko ve své bdělosti a o polednách se rozhodl navštívit v Saint-Lambertu jistou panskou usedlost, jež, třebaž byla od Béarnska tak daleko, byla nicméně částí panství Navarrského a v níž si jako chlapec pochutnával na ovoci, sýru a smetaně, a Jeho Veličenstvo se krom toho těšilo při pomýšlení, že znovu uhlídá místa, jež mu byla v letech mladosti tolik drahá.

Král nevzal s sebou více než třicet jezdců, ale já, doprovázející pana z Rosny, byl jsem při tom a tuze jsem se radoval vida, jak Jeho Veličenstvo prochází maštale, stáje, zelinářské zahrady i sady a šťastně provolává, že všechno poznává. Usedl ke stolu s dobrými lidmi, kteří hospodařili na této usedlosti, ale jakmile skromnou krmi pojedl, třebaž neuplynula ještě polovina dne, vrhl se tak, jak byl, na lůžko a v mžiku usnul, protože byl unaven z té příčiny, že předešlé noci byl na nohou, neboť prohlížel zákopy a baterie.

Pan z Rosny shledává, že paprsky sluneční jsou na sklonku tohoto června měsíce nebývale palčivé, rozhodl se, že vsedne na koně a spolu se mnou vyhledá stín v nejhlubším a nejchladnějším koutu velkého lesa mezi Laonem a La Fére. A tam, jedouce krokem mezi stromy s uzdami na koňských plecích popuštěnými, s okružními staženými a s kabátci rozepnutými, a mlčíce, neboť nás i pod ochranou listoví horko sužovalo, znenadání jsme uslyšeli převeliký lomoz, změt hlasů a volání lidí, kteří jako by na sebe pokřikovali, a ten hluk byl přehlušován ržaním koní. Obávajíc se, aby naše koně jim neodpovídali, slezli jsme z nich, svěřili jsme zvířata sluhům a po špičkách vpřed kráčeli směrem k tomu rumrajchu, který se zvětšoval, čím více jsme se k němu blížili, takže posléze jsme uhlídali pod sebou skrze listí (pod jehož ochranou jsme kráčeli) velkou cestu z La Fére do Laonu a po této cestě v uspořádaném šiku postupující nekonečný proud pěšáků se španělskými helmami na hlavách, ti pěšáci pochodovali nadmíru tiše, to znamená bez dunění bubnů a trubení trubek. Nicméně dělostřelectvo za pěšáky táhnoucí nebylo zdaleka tak mlčenlivé, vozkové křičeli zplna hrdla "hyjé" a bičí praskali, praskání se rozléhalo po lese tuze mocně a hlasitě.

"Bože pomoz, Sioraku!" vzkřikl pan z Rosny (jediná příležitost, pokud je mi povědomo, kdy tento dobrý hugenot vzal svatě jméno boží nadarmo), "je věru nejvyšší čas, abychom vyrazili z tohoto lesa, nechceme-li v něm svoje škorně ponechat! A král, bože pomoz! Král zhola nic netuší! Ujždějme, Sioraku, chutě vpřed!"

Poté, čím pomaleji jsme byli sem jeli, tím hbitěji jsme uháněli, pod jednou pěnou jsme ke koňům doběhli, do sedel vskočili a prudkým tryskem k usedlosti Svatého Lamberta cválali, kde jsme v sadu našli krále už krásně čilého, rukou právě ohýbal větev stromu a trhal z něho slívy, jichž měl plnou pusou, plné ruce, a jak se mi zdálo podle boulí na jeho kabátci, i plné kapsy.

"Přisámbůh, sire!" klel Rosny, jsa tolik z míry vyveden, "právě jsme uhlídali lidi od La Fére přicházející, a ti nám chystají věru jiné slívy než tyto a věru tvrdší k strávení!"

"Co se děje? Co se děje?" pravil král, který s podivením hleděl na naše rozcuchané vlasy a rozepnuté kabátce, zatímco nám jakoby mimoděk rozdával slívy, jež právě natrhal a jež jsme se jali bez meškání navzdory vážnosti chvíle plnými ústy pojídat, takovou jsme měli žízeň, až nám přitom šťáva ze rtů stékala, a dodnes ještě, čtenáři, cítím tu lahodnou

chuť v ústech, tyto slívy byly dozajista nejkrásnější a nejšťavnatější, jež jsme v životě jedli.

"Copak se děje?" opakoval král přihlížeje, jak jsme zmlkli, kousající ovoce. "Copak se děje?" pravil, chytaje pana z Rosny za paži.

"Ach, sire!" pravil pan z Rosny, polykaje šťávu, kterou měl v ústech (a taktéž pecku, jak mi později pověděl), "uhlídali jsme, jak po velké cestě z La Fère do Laonu pochoduje nejspíše celá nepřátelská armáda!"

"U svatého Nalítěho!" vykřikl král, "jste si tím jist?"

"Sire, přísahat můžeme!" vykřikli jsme jedním hlasem Rosny a já. "Na vlastní oči jsme ji viděli!"

"Ach, Givry, Givry! Ach, moje patroly! Takto nesplnit svoje poslán! Bez vás byl bych přepaden! Hola, na koně! Na koně!"

Poté mu přivedli jeho koně, on do sedla vskočil, vyrazil prudkým cvalem směrem k táboru a volal na všechny, s nimiž se setkával, aby se ozbrojili a jeli s ním k jeho kvartýru. Hnal se tak rychle, že se oddělil od celé své družiny, vyjma Rosnyho, mne a několika dalších, jejichž koně se jeho oři vyrovnali a kteří jsme vedle něho ujížděli po boku pravém i levém, aby ho nemohl zasáhnout výstřel ze strany. Vída nás a stále cválaje, než pomaleji, král chytil otěže do jedné ruky a vytáhnul z kapsy kabátce papír, na němž měl sepsáno ubytování svého vojska, poslal Rosnyho, Quéribuse, Saint-Luka, Vignollesa, La Surieho a mne každého do jiného kvartýru, abychom přikázali jízďe vyzbrojit se a na koně vsednout a přechotě, by se k boji sešikovala.

Vyrazili jsme všichni jako šílení, jeden každý z nás v jiném směru, a když pak jsem se ke kvartýru králově zpátky navrátil - uhlídal jsem tam převelikou zmrštinu jezdců a pěšáků, jakou si lze stěží představit, doprovázenou řvaním z plných hrdel, klením, ječením trubek do sedel svolávajících a duněním bubnů, což mě takřka zoufalými obavami naplnilo - , na obzoru jsem tuze zřetelně objevil nepřátelskou jízdu, jež se už šikovala do švadron podle toho, jak proudy na místo přicházely. Král ji dojista viděl rovněž, ale nikdy nebyl tak chladnokrevný, odhodlaný a hbitý, jako když měl zadek v sedle a meč v ruce, sem tam přejížděl, oči měl všude, svoje lidi sháněl, do bitvy je šikoval, podněcoval je i povzbuzoval žertováním, mluvením a dobrou náladou a uklidňoval myslí všech neochvějnou důvěrou v sebe, (a ve své zbraně), jež se četla na jeho rozveselené tváři.

Nicméně mám za to, že kdyby býval Mansfeld zaútočil, pokud naše armáda byla ještě v prvním zmatení, všechna v nepořádku a bez ladu a skladu, byl by měl převelikou čáku nás rozpráshit. Ale Mansfeld si ve všem počínal po španělsku: pomalu a těžkopádně. A jakž jednoho dne poznamenal přede mnou pan z Rosny, ve válce se dobré příležitosti zmaří stejně tak nejrozzumnější opatnostmi jako nejbláznivější zbrklostí.

Později vešlo ve známost, že Mansfeld nechtěl zaútočit, dokud všechny jeho houfce nebudou na místě, a že ke všem těm průtahům zdržením došlo z té příčiny, protože jeho dělostřelectvo narazilo na velké cestě z La Fère do Laonu na rozbité povozy a mrtvé koně, kteří tam zůstali z našeho posledního střetnutí. Item když jeho armáda byla připravena, úplná a k bitvě sešikovaná, u naší tomu bylo taktéž, a poněvadž už se chýlilo k soumraku, ani ta jejich ani naše se nechtěla do boje pustit, jež by bývala noc přerušila, i stalo se, že oba tábory na sebe hleděly a v každém pak jeho trumpetky vytrubovaly a jeho bubny rachotily podle způsobu toho kterého národa. Já pak, který jsem shledával toto mírumilovné setkání tváří v tvář takřka ohromujícím, představoval jsem si, že Homér, kdyby býval měl o něm ve své Iliadě vyprávět, byl by přidal dva rozhovory ve tvaru vyzvání a odpovědi na výzvu, jeden Mansfeldův k Jindřichovi, druhý Jindřichův k Mansfeldovi, které by byly proneseny v jazyku obou generálů a tudíž by jim ani jeden, ani druhý nerozuměl...

Nazítí pan z Bironu, stále vzteklý a hněvem kypící, hovořil toliko o tom, že je třeba Mansfeldovi vousy polechtat, abychom ho přiměli k pohybu.

"Nevidím," pravil král s dobrým úsměvem, "co bych získal tím, kdybych ho k boji donutil."

Nicméně o polednách Mansfeld poslal několik arkebuzírů, aby se zmocnili nevelkého trámce, který zůstal Bůh ví proč samotný mezi oběma tábory, možná z té příčiny, že jeho držení nemělo přílišnou cenu pro toho, kdo by se u něho chtěl zachytit. Marivault, který s Givrym velel lehké jízdě, přišel ihned za Jindřichem a požádal ho o dovolení, aby je směl zahnat.

"Nikoli, nikoli!" pravil král. "Kdyby mně se zachtělo toho trámku, byl bych tě proň s dvěma sty jezdci poslal. A to právě Mansfeld nehodlá učinit, nechť se se přibližovat se svými jezdci k mé jízdě, protože ví, že předčí tu jeho, neboť je všechna složena z francouzského urozenectva."

Tato slova byla ihned opakována, nesla se od úst k ústům, našim jezdci se rázem hřebínek napřímil a srdce pozvedla a oni byli ještě netrpělivější, aby se mohli prát. Ale král jim výslovně zapověděl, že nemají nic začínat bez jeho přikázání, a spokojil se tím, že nařídil palbu z mušket proti Španělům, kteří se blížili k trámu. Což se stalo, ale naše palba vyvolala palbu nepřítelů, i započala neuvěřitelně ostrá střelba a pokračovala takřka až do noci s hřmotem a rachotem, který by hluchého probudil. Jeden z našich dvou hejtmanů (pan z Parabère, pakli si dobře vzpomínám) ke mně pravil, že podle jeho mínění se z obou stran vystřílelo na padesát tisíc ran, po pravdě řečeno s nevalným účinkem, obě armády byly, jejich i naše, za hranicí dostřelu mušket.

Následující noci Mansfeld potichu a potají zvedl kotvy a k La Fère se zpátky navrátil. Jakmile to ve známost vešlo, běželi probudit krále a Biron ho žádal, zda smí pronásledovat nepřítel na ústupu a na paty mu šlapat.

"Nikoli," pravil král Jindřich, "ve válce je dobré vítězit, ale nerozzumné vítězit přes míru. Mansfeld má všechny svoje tesáky neporušené. Chcete-li ho donutit, aby vás pokoušel? Vítězství je naše, poněvadž bere nohy na ramena. Na tom je dosti."

K jednomu urozensi, který tehdy s jistým pohrdáním pravil, že Mansfeld věru malou smělost projevil, král vzápětí namítl "Nemyslete si. Hrabě z Mansfeldu není zbabělý. Je převelmi chytrý. Již byl ztratil v naší léčce hromadu dobrých soldátů. Kdyby na nás byl zaútočil, obětoval by polovinu armády, aniž si byl v nejmenším jist, zda nás porazí. A jak by poté mohl dále klid ve Flandrech zjednávat? Mansfeld ve skutečnosti, přicházející sem k nám, měl toliko jediný úmysl:

předvést svou sílu, aby nás přiměl zvednout obležení. Z té příčiny, nechť se vsutku do ničeho pouštět, nezačal boj. Toliko jej předstíral ..."

Král toto pravil s jedním ze svých obvyklých pousmán, jež naznačovalo, že nehýbaje se stejně co Mansfeld, připojil se k tomuto předstírání, jež se mu tuze hodilo, poněvadž mu přinášelo vítězství, aniž prstem hnul.

Když bylo ohlášeno odtáhnutí Mansfeldovo, král s hlavou nepokrytou a takřka nahý, neboť měl na nohách toliko pantofle a přes záda domácí šat - poněvadž se právě sotva ze slavníku zvedl - , odhrnul cíp stanu a ven vyšel, možná přiváben nocí, jež byla po denním dusnu svěží item, jasná; byla libě ozařována úplňkem, který odhaloval tuze zřetelně obrysy hradeb a věžiček Laonu. Obrací se k nim zraky, Jindřich se opíral pravíci o rameno soldáta; jež ho hlídal, a pravil, řka:

"Arkebuzíre, jakpak tě zvou?"

"Jan Savetier, sire."

Jindřich zvrátil hlavu dozadu, plnými ústy se nadechl, a nalokav se takto svěžího nočního vánku, pravil vesele k tomuto jménu, jež po našem znamená Švec.

"Máš správné jméno, Ševče. Neboť dnešní vítězství mě obouvá. Laon je hotov spadnout mi do huby jako zralá švestka. A s ním města pikardská. A Remeš, a Champagne ..."

Laon vsutku kapituloval 26. dne července měsíce, a stržena jeho příkladem, jak se král domníval, nebo obávající se, že budou podrobena podobnému obléhání, města Château-Thierry, Doullens, Amiens a Beauvais vstoupila s králem v jednání a vzdala se mu. Mladý Guise ze stejných příčin navázal s Jeho Veličenstvem spojení, hodlaje mu Remeš vydat, a aniž čekala na zakončení těchto rozhovorů, odevzdala se králi města Rocroi, Saint-Dizier, Joinville, Fisme a Montcornet. Vévoda z Nevers se ujal držení Rethelu item vévodství rethelského pro svého syna. Já pak s tuze silným doprovodem vyjednával jsem s paní od Svatého Pavla, zaručuje jí krom královského pardonu život, příbytek i jmění, a obyvatelům a měšťanům odklady daní, jež žádali. Konal jsem toto smlouvání s vyslanci oné dámy, a když bylo v zásadě dohodnuto, vzkázala mi po nich, že má převeliké po mně toužení, ale já, tuze v tomto pokrytectví toliko šalbu a klam, zhurta jsem odmítl.

Pravil jsem, že ono smlouvání bylo dohodnuto toliko v zásadě, protože ona dáma požadovala za vydání Mézières na králi ohromnou částku, nikoli jako cenu za jeho vydání, ale - spanilá čtenářko, nastavte dobře svoje rozkošná ouška této nestoudné podmínce - jako cenu za opevnění, jímž její ligistický manžel byl Mézières obehnal. Takto měl Jindřich platit dámě hradby, jež byl řečený manžel proti němu vztyčil ...! Slyšela jste-li kdy věc nestydatější? Krom toho řečená cena nebyla zdaleka nepatrná: paní od Svatého Pavla; jsouc tuze opatrná při rozdávání, leč tuze velkorysá při požadování, ji byla stanovila na osmdesát tisíc zlatých. správně jste to přečetla: osmdesát tisíc zlatých! Z příčiny té nechť jsem podepsal na místě dohodu s ní a cválal jsem do Laonu spravit o tom krále, jemuž jsem radil, aby to bez milosti odmítl, a troufal jsem si vzít město silou do čtrnácti dnů.

"Vousáči," pravil král a pleskl mě vlídně po ramenou, "jsi hlupák: vzít město silou přišlo by mě mnohem dráž než na osmdesát tisíc zlatých, a to nepočítám ztráty na lidech. U Laonu jsem přišel o znamenitý počet znamenitých soldátů, mezi nimi i o Givryho, což mě převelmi zarmoutilo. Mám-li tebe před Mézières též ztratit?"

Na tuto poznámku, jež mi slzu do očí vhrkla a hrdlo mi sevřela, po chvíli mlčení jsem přiskrceným hlasem odvětil:

"Sire, tito lidé vám však vaše království nenavracují. Oni vám je prodávají!"

"Nu což, taková jsou muži! A ženy také!" pravil král, jehož krásná Gabriela sama stála více než veškera města, jež se s ním za peníze smířovala. "Ostatně, Vousáči," pravil král dále, "trápí-li tě, že máme naházet tolik krásných zlatáků do měšce té zbožné kozy, pošlu Frémína, aby uzavřel ten obchod místo tebe."

Což se stalo a tahanice s ní trvala až do října měsíce, tak byla ta dáma lačná, nicméně Frémín dosáhl, že těch osmdesát tisíc zlatých pokrylo i náklady za vydržování posádky.

Ale i s tolika městy, jež se mu vzdávala na severu a na východě, mnoho ještě chybělo, aby král měl v držení celé své království, poněvadž neměl dosud Bretaň, kterou držel vévoda z Mercoeuru, Provence, kterou měl obsazenu vévoda z Epernonu, a Burgundsko věrné Mayennovi, nemluvě o notném počtu ligistických měst, malých i velkých, porůznu rozesetých.

21. Král k zabítí vhodným

Ve dnech následujících po odtáhnutí Mansfeldově, a když Laon se ještě nevzdával, pan z Rosny mě pozval na večeři do svého stanu a ve své převeliké shovívavosti rozšířil pozvání i na pana z La Surie, jakkoli tento poslední byl toliko podkoní, což mu škýtalo věru malé postavení k tomu, aby se posadil ke stolu s tak vysokým pánem. Neboť pan z Rosny se už vzhlížl v zrcadle své příští velikosti, jsa věru přesvědčen, že úřad vrchního velitele dělostřelectva od krále slíbený bude toliko prvním šprušlíkem na žebří, který ho dovede až k druhému stupni ve státu: což se ostatně stalo, jak je ti povědomo, čtenáři, když byl skrze krále jmenován vévodou ze Sully a páirem Francie.

Rosny, o devět let mladší mne, byl tehdy stár třicet čtyři let, ale jeho vlas, plavý a chmýřitý, již mu ustupoval velice velmi z obšírného čela, tak podobného kupoli. Oči nad širokými lícními kostmi byly modré, živé, veselé a pronikavé, ale zůstávaly vždy dobré navzdory jeho pohrdavému chování. Slyšel jsem, jak u dvora hanili jeho vychloubačnost, kterou po pravdě řečeno každého předčil vyjma Birona. Ale Biron přeháněl domýšlivost až k pošetilosti a ke zradě, zatímco Rosny, vždy spořádaný a rozumný, kladl celou svou bytost do služeb králi a státu, a spolu s ní i svou marnivost, z níž stejně jako ze své ctižádosti čerpal síly potřebné ke své neúnavné pracovitosti.

"Co to má být, Sioraku?" pravil ke mně, zatímco jsme střídou krmí pojídali, "spatřuji, že máte tvář rozmrzelou, a přitom záležitosti království tak zdárně prospívají. Bolí vás žaludek jako krále?"

"Jeho Veličenstvo," pravil jsem, "trpí bolestmi žaludku, poněvadž jí přemíru, převelmi rychle, cokoli a kdykoli. Krom

toho jako Jindřich Třetí má zlozvyk příliš pojídat marcipány a cukrované mandle. Ctihodný doktor Dortoman měl by dávat na Jeho Veličenstvo větší pozor."

"I toto!" pravil Rosny, "král neposlouchá rozumné rady. Unavuje si tělo přílišnou námahou, kazí si žaludek přemírou jídla, nohy přemírou chůze, zadek přemírou cválání na koni ..."

Uhlídal jsem podle zajiskření Miroulova modrého oka, že pan podkoní plane nedočkavostí doplnit tuto větu nějakým taškárstvím. Nicméně Rosny v něm budil svým vznešeným vzhledem převelikou úctu, a tak se zarazil.

"Ale vy, Sioraku," pokračoval Rosny, "hledím-li na vaši růžovou tvář, vidím, že jste zdravý a čilý jako žádný jiný dobrý matky syn ve Francii. Vy dozajista nemáte žádnou příčinu takto mrzutě se tvářit."

"Leda to," pravil jsem, "že král mě před týdnem slíbil poslat do Paříže a že už na to patrně nepomýšlí."

"Pomýšlí," pravil Rosny s úsměvem, který pozvedl jeho široké lícni kosti až k veselým očím. "Ale nemá pro sebe ani minutku času, protože se tuze zanáší dráždění a škádlením Laonských, s nimiž vyjednává, i pověřil mě, abych vám dnes všechno potřebné pověděl."

"Ejhle, to už je lepší," pravil jsem, napřimuje se na stoličce a vrhaje významný pohled na Miroula.

"Sioraku," strožil dále řeč Rosny, "zdalep jste slyšel o zločinném úkladu jistého Barriéra na život králův roku 1593, úklad, který se díky Bohu nezdařil?"

"Arci," pravil jsem, "ale byl jsem tehdy v Paříži a město bylo v rukou šestnácti, i neznám nijaké podrobnosti."

"Podrobnosti a okolnosti, Sioraku, vás dozajista poučí. Dne 26. srpna měsíce loňského roku vyhledal italský urozenec Ludovik Brancaleon krále v Melunu a pravil k němu, že byl v Lyonu svědkem rozmluvy mezi jistým Barriérem a jakobínem Serafinem Bianchim, v níž se byl tento Barrière tázal jakobína; zda je dovoleno zabít krále, když ten byl skrze papeže exkomunikován. Řeholník (který možná chtěl napravit čest svého řádu, tuze poskvřněnou, alespoň u královských, zamordováním Jindřicha Třetího skrze jakobína Jakuba Clémenta) byl ukryl Brancaleona ve své jizbě, aby mohl podat zprávu o této rozmluvě králi, neboť měl už jisté podezření, jakou radu hodlá po něm Barrière žádat. Poté odvrátil Barriéra, jak nejlépe uměl, od tohoto neblahého záměru, ale jevílo se mu, že ho nepřesvědčil, a když tento se s ním rozloučil řka, že se hodlá poradit se slavným doktorem v Paříži, Brancaleon kalupem ujížděl do Melunu krále zpravit, a dobře učinil, poněvadž týž den, jak řečeno 26. dne srpna měsíce, uhlídal Barriéra, jak se po ulici před sídlem královým potlouká. Upozornil na to vrchního profouse, který Barriéra zatkl a do žaláře uvrhl, a když ho dal vzápětí prohledat, našel u něho nůž dobrou stopu dlouhý s ostrím na obou stranách, s tuze tenkou špičkou a čepelí čerstvě nabroušenou."

"U všech rohatých," pravil jsem, vzpomínaje na Jakuba Clémenta. "Opět nůž!"

"To je zbraň žebrácká a tulácká, pravil pan z La Surie, "a žádná jiná není lepší pro zmordování, neboť se snadno skryje, snadno vytáhne, snadno se s ní zachází, a při všech ranách je osudná, pokud nemá oběť pod kabátem drátěnou košili."

"Běda!" pravil Rosny, "třebas mu celý svět praví, že od toho času, co konvertoval, stal se k zabití vhodným, král nechce ani slyšet o takovéto opatrnosti. 'Jsem-li snad želva,' pravil, 'abych se krunýřem opatřil?' Ale pokračujeme. Barriéra podrobili výsledku řádnému i mimořádnému na skřipci a on učinil mnohá doznání, jež - slyšte mě prosím dobře, markýzi Sioraku - dotýkají se samé dřeně vašeho poslání."

"Naslouchám vám. Kdybych měl deset uší, neslyšel bych vás lépe."

"Barrière prohlásil, že byl pozbyl krásnou ženu, již byl miloval, i rozhodl se umřít, ale nechtěje na sebe ruku vztáhnout z obavy, že by byl zatracen, rozhodl se zabít Jindřicha Navarrského, neboť všechna kázání, která byl vyslechl, představovala ho co tyрана, falešného konvertitu a kacíře. V Lyonu, kde žil, radil se o tom s jedním knězem, jedním kapucínem a jedním karmelitánem, a ti všichni ho v jeho záměru povzbuzovali. Ale jeden jakobín (běží tu, už jsem to pravil, o Serafina Bianchiho) měl na to názor opačný, Barrière byl pak skrze něho zviklán, nikoli však přesvědčen, a chtěje tu otázku rozhodnout, odebral se do Paříže, aby vzal v potaz neučenější osobnost, s níž se mohl setkat. V sídelním městě optal se jednoho matrikáře na nejhorlivějšího kazatele Ligy, a ten ho doporučil na pana Aubryho, faráře u svatého Ondřeje od řemeslníků, který ho nejprve v jeho úmyslu posílil a pak ho za 'velkým doktorem' poslal, neboť on, Barrière, tolik se toužil s ním setkat."

"A kdože to byl?"

"Ctihodný otec Varade, rektor jezuitské koleje."

"Hleďme, jezuita!"

"Který je vskutku muž učený velice velmi ..."

"A horlivý velice velmi," pravil pan z La Surie.

"Ovšem, horlivý velice velmi," pravil Rosny. "Ale není-li to tautologie a daremné opakování, tvrdíme-li, že Varade je jezuita a horlivý? Ale pokračujeme. Uhlídáte ostatně, k jakým neuvěřitelným krajnostem tato horlivost řečeného jezuitu dovedla. Neboť jak mu Barrière svůj záměr vyložil, vše ho pochválil, že zamýšlí vykonat čin tak krásný a bohulibý, nabádal ho, aby zůstal pevným ve svém odhodlání, a k tomu konci mu doporučil, aby se vyzpovídal a šel k svatému přijímání, ujišťuje ho, že bude-li jat a usmrčen, přijme na nebesích korunu mučednickou."

"Přisám svatý Antonín!" pravil jsem, "pošlou člověka k přijímání, aby ho přiměli k spáchání královraždy! Jaké to strašlivé zkažení náboženství křesťanského!"

"Vskutku," pravil pan z La Surie, "tato podrobnost je tak ohavná, že člověk váhá tomu věřit."

"Není však možné tomu nevěřit," pravil pan z Rosny. "Stojí to černé na bílém v aktech soudního procesu. Pasquier, Thou a Condé to na vlastní oči viděli. Copak, Sioraku," obrátil se ke mně, "vy mlčíte?"

"Pane," pravil jsem, "já uvažuji o tom, co jste byl pravil na počátku svého vyprávění: totiž že král od toho času, co konvertoval, stal se k zabití vhodným. Jak to myslíte?"

"Že po svém konvertování kráčí od vítězství k vítězství a poráží Ligu a Španěla; kolikrát se s nimi utká, a tak nic nemůže zastavit nezadržitelné dobývání jeho království, i počínají hlásat dobří ligističtí duchové ..."

"Že jim nezbyvá nic než kudla," pravil Miroul.

"Domníváte se," pravil jsem, "že jezuité ..."

"Jezuité," pravil pan z Rosny zvedaje obočí, "nebo karmelitáni, nebo kapucíni, nebo jakobíni! Je v této zemi tolik mnichů nejrůznějších srstí, nejrůznějších řádů, nejrůznějších kuten! A tolik klášterů, kam ani král nesmí vkročit bez přivolení opatova."

"A jak se stanoví moje poslání," pravil jsem za krátké okamžení, "jsou-li věci takové, jak je popisujete?"

"Přijde na to."

"Přijde na to?" pravil jsem překvapeně.

"Přijde na to, kdo je stanoví. Neboť nebudu vám déle zakrývat, milý Sioraku, že král to chápe jedním způsobem a já jiným."

"Inu prosím," usmál jsem se, "s veškerou úctou, již jsem povinován budoucímu vrchnímu veliteli dělostřelectva, mohu-li znát nejprve záměry královny?"

"Chce vás poslat jako pozorovatele k procesu, který se má vésti před pařížským soudním parlamentem mezi Sorbonnou a faráři hlavního města na jedné straně a jezuitu na straně druhé."

"Nastojte, to je podivné! Sorbonna vystupuje proti jezuitům? Ona, jež byla tak ligistická!"

"Prostá žárlivost mezi kramáři," pravil Rosny s úsměvem plným pohrdání. "Ctihodní doktoři Sorbonny shledávají, že jezuité skrze svoji kolej jim berou přesmíru žáků."

"A faráři?"

"Že jezuité jim berou přesmíru zpovědí a odtud i přesmíru darů a odkazů."

"A co očekávají Sorbonna a faráři od tohoto procesu?"

"Vypovězení jezuitů z Francie."

"Amen," pravil jsem.

"Baže!"

"Baže, pane z Rosny? Co praví král?"

"Král je nestranný."

"Poté, co jezuita Varade sehrál takovou úlohu v zločinném úkladu Barriérově, bych soudil, že nebude tak nestranný."

"Věc není tak jednoduchá, Sioraku," pravil Rosny, který svým tónem naznačil, že netouží povědět více.

"Je-li král nestranný," pravil jsem, "co mám činit v Paříži?"

"Seznámit se důkladněji s probíháním procesu."

"To je poslání," pravil jsem s úsměvem, jež mi světil král. A jaké je to vaše, pane z Rosny?"

"Seznámit se důkladněji s tím, jaké cíle si jezuité kladou."

"Úkol přenesmírný!" pravil jsem, rozprahuje paže a oboje obočí zvedaje.

"Ale toliko pro bezpečnost královu zamýšlený."

"Ach, pane!" pravil jsem jakoby zděšeně, "jak to myslíte?"

"Jak to pravím. Mnozí lidé předstírají, že pochybují o králově konvertování, a nepřestávají jeho smrt hlásat."

"Ale proč, pročpak?" vykřikl pan z La Surie tak vzrušen, že vybočil z obvyklé zdrženlivosti.

"Poněvadž jim je dobře povědomo, že zůstane-li Jindřich naživu, nikdy ho nedonutí vyhladit francouzské hugenoty ohněm a mečem. Tento krvelačný záměr pojali za Františka I., a jakkoli od toho času uplynulo takřka půl století, trvají na něm stále. Někteří z těchto lidí církve, jsouce vychováni povětšinou v barbarství kolejí, získávají tam povahu krutou a násilnou. Nikdy ji neztrácejí."

"Vzácný pane," pravil Miroul, jakmile jsme se do svého stanu navrátili a jeden i druhý jsme leželi na slammících, zamýšlení a zadumaní. "Copak si myslíte o těch dvou posláních?"

"Že bych se rád obešel bez toho druhého."

"Vzácný pane," pravil Miroul, "jste služebníkem královým, nikoli pana z Rosny. Nic vás nezavazuje je přijmout."

"Až na to, že jsem zavázán panu z Rosny přátelstvím a vděčností. Až na to také, že po mém domnění má příčinu se obávat: už se pokusili krále zabít a pokusí se o to ještě, zvláště dá-li za to papež rozhřešení. Pan z Rosny není jediný, kdo to praví a kdo se toho obává."

"Něméně hotovíte se k tomu poslání jako lačný ke kadění."

"Nikoli, nehotovím se jako lačný ke kadění, nýbrž se srdcem v kalhotách."

"Se srdcem v kalhotách? Ach, vzácný pane, to se vám vůbec nepodobá!"

"Nechybí mi odvaha, milý Miroule. Leč obávám se, že k tomu budu potřebovat obratnost a bystrost!"

"Ach, vzácný pane, toto vám nikdy nechybí!"

"K obyčejnému žití arci! Ale co myslíš, mám těchto vlastností sdostatek, abych přejezuitoval jezuitu?"

22. Pařížská domácnost

Čtenáři, poněvadž jsem se opět do Paříže navrátil, nechci ti nijak tajit, že jsem se po dlouhých dnech strávených pod stanem v táboře u Laonu s nemalým blahem shledával se svým sídlem Na rozkvetlém lánu, jež si oblíbují o to více, že jsem tak dlouho byl oň oloupen skrze radu šestnácti a Bahueta. Jindřich Čtvrtý nebyl dozajista šťastnější při opětném nabytí svého sídelního města ale já, když jsem se ujal poklidného držení svých domácích lárů.

Zajíc si myslím libuje ve svém pelechu, jež si sám vyhrabal a v němž zná všechny zákruty, kouty i dva či tři východy ve křoví skryté: Spí tam, mazlí se tam se svou družkou, vychovává tam svoje mláďata, cítí se tam chráněn před nepřáteli. Takto je tomu i s námi, poněvadž ze všech našich pomíjivých statků lneme dozajista v běhu svého krátkého žití ke svému domu nejvíce.

Vzpomínáš-li si, čtenáři, nabyl jsem svůj světlý a krásný příbytek ve městě díky štědrým darům, jimiž mě byl zahrnoval můj vřele milovaný pán Jindřich Třetí, aby se mi odměnil za moje poslání. A tento dům vlastní po pravdě řečeno veškeré pohodlí, jehož se lze v Paříži nadít od domu šlechtického, hlavně pak blízkost od Louvru, jež i při největších tlačenicích vozů mohu dostihnout koňmo za půl minuty a pěšky za pět minut. Krásná venkovanka, která čtete tyto řádky se rty našpulenými, kdybyste se mě otázala, proč na cestu tak krátkou dám si osedlávat koně, odpověděl bych vám, že to dozajista není ani z lenivosti, ani z okázalosti, nýbrž proto, abych se až po kolena nezahnojil v zaneřáděných ulicích hlavního města.

Můj malý státek ohraničují na západě ulice Na rozkvetlém láně a na východě ulice Zpěvácká, v první leží hlavní vchod, který vede na dlážděný dvůr, kde napravo i nalevo stojí maštale a kůlna pro můj kočár a můj vůz. A nad řečenými maštalami stodola na seno a jizby mých sloužících. Čtenář si snadno vzpomene, že jsem byl tuze vyvýšil zeď do ulice Na rozkvetlém láně, poněvadž jsem se obával, jsa od Ligy chován v převelike nenávisti, abych nebyl ve svém příbytku přepaden. Což se přihodilo. Ze stejné příčiny poté, co La Vasseliérová tam vyslala mládence nanicdobrého, aby mě z hákovnice zastřelil, najal jsem na druhé straně ulice prázdný dům bývalého jehlářství a obsadil jej svými lidmi. Na konci řečeného vydlážděného dvora stojí můj příbytek, který je rozdělen až na malé výjimky stejně jako dům paní od Svatého Pavla v Remeši, má hlavní schodiště, které spojuje první a druhé patro, a točité schodiště v rohové věži, jež spojuje také tato dvě patra i tem patro třetí, kde jsou komůrky dřevěnými stěnami rozdělené, a tam spí komorné. Každá má svoji, což ony mají za veliký přepych a štěstí z té příčiny, že jsou šlechtické domy, kde spí po třech na jednom lůžku. Dovedete si představit, jakpak se ty chudery asi vyspí!

Protože veškery síně druhého patra jsou v řadě za sebou, vybral jsem si zde za svoji jizbu tu, k níž vede točité schodiště, abych mohl z ní ven vycházet, aniž bych musel procházet jizbou vedlejší, v níž bydlí pan z La Surie. Ubytoval jsem Luisu nad sebou ve třetím patře, aby mohla používat stejného točitého schodiště, z toho pohodlí jsme se oba těšili, stejně tak jako mnohdy ze stejného lože.

Vzadu za domem se nachází dosti velká zahrada (rozumí se na Paříž) obklopená zdmi, a dal jsem vyvýšit tu, jež vede do ulice Zpěvácké, z příčiny shora již řečené. Co se malé polokruhovitě branky pro pěší dotýče; která se tam spatřuje, dal jsem ji přihotovit z převelice tvrdého dubu a je tak dobře železem vyztužena, že by bylo třeba přinejmenším válečné petardy, abyste se jí na kobyliku dostali.

V zahradě se pěstuje znamenitá zelenina. A v přístěnku podle prostřední zdi k jihu obrácené je kurník, králíkárny, dřevník, kůlna na nářadí a příbytek pro zahradníka. Blíže k domu nacházíme roubení nevyčerpatelné studně, která dává vodu tuze čistou a tuze dobrou, bez níž bych nikdy nekoupil tento dům z příčiny té, že vodu z řeky Seiny pokládám za nebezpečnou tráveninu, protože obyvatelé hlavního města bydlící na březích vlévají do ní výkaly, moč a neřádstvo, a to nepočítám mrtvoly lidí zrádně pobitých; jež je vidno denně po hladině plout.

Pánem této zahrady a také krbů v domě - neboť on v zimě zásobuje kama polínky, zatápí v nich, udržuje oheň a čistí je - je "nebohý Faujanet" (vyslovujte Faujanette po périgorském způsobu), který byl na Mespechu našim bednářem. Otec mi ho dal, když stáří mu počalo znesnadňovat provozování řemesla, a opovízel bych se povědět, že je u nás šťastlivý velice velmi, až na to, že nikdy z domu nevykročí, neboť se tuze děsí města tak velikého a k hlučného. "Nebohý" ve spojení "můj nebohý Faujanet" je překladem z provensálského a je v tom slově zahrnut náznak náklonnosti, na kterou je Faujanet tuze citlivý - tou měrou, že když jsem ho jednou z nepozornosti oslovil toliko "Faujanete", ten "nebohý" se mě otázal s očima neklidnými a se rty rozechvělými: "Vzácný pane, neurazil jsem vás něčím?"

Faujanet se málo může honosit co do tělesnosti, jsa snědý pleti, bílých vlasů a vousů, hubený a maličko napadající na jednu nohu, jedna kulka běžela u Cériseles rychleji než on: to je příčina, že jakožto bývalý voják ve vojsku Františka I. požívá navzdory svému věku dostatečnou úctu u Poscance i Poprdu, kteří mluví také provensálsky, jakkoli maličko odlišně, jsouce Gaskoňci, a já je slýchával, jak se všichni tři, sedíce v kruhu na zahradě a kouříce z dlouhých a černých dýmek, oddávají kláním obšírných vyprávění.

Faujanet je milý, jako jsou toliko lidé z Périgordska, a jak se přiblíží ke studni některá komorná, aby naplnila krajác, přibíhá jí klopýtavě na pomoc, pravou rukou pumpuje a levou hladí naše krasotinky po zadcích - čemuž se ony nevzpouzejí, neboť jim připadá počestné, dovolí-li tuto drobnou důvěrnost člověku, který jim ulehčuje práci.

Váhal jsem, než jsem mu dovolil slípky pěstovat, jak to činí takřka všichni Pařížané, poněvadž jsem se obával, že mě bude na úsvitu budit kohout, ale zpozorovav, že jsem tak jako tak probouzen kohouty svých sousedů a nadto o šesté hodině všemi zvony sousedních kostelů, jež jeden po druhém provozují pekelný hlomoz, ustoupil jsem jeho prosbě pod podmínkou, že kurník a králíci kotce postaví na samém konci zahrady.

Jakkoli psy tuze miluji, raději bych se býval z příčiny jejich nepřestávajícího štěkání obešel bez dog, ale tolik šlechtických příbytků v Paříži bylo za noci přepadeno a vyloupeno skrze mládence nanicdobré ze "dvora závraků" (mnohdy i se zmordováním mužů a znásilněním žen), že jsem koupil tři, aby mě mohly vzbudit, ty dogy jsou veliké takřka jako telata a sdostatek sveřepé. Ve dne je mám přivázané, ale v noci je odvazují, jedna je na dlážděném dvoře a dvě jsou v zahradě. Ze stejných příčin moji lidé, já sám i pan z La Surie spíme vždy se sečnými zbraněmi a s nabitými bambitkami v hlavách lůžek.

Když jsem vyhnal ze svého příbytku neblaze proslulého Bahueta; ponechal jsem u sebe ve službě jeho kuchaře, Auvergnana Caboche, protože jsem u něho shledal dobrou tvář, dobrý pysk i dobrý břich. Pečeně i krmě, jež nám připravuje, odpovídají tomu, co jeho zevnějšek slibuje; a jakmile bylo jisto, že si ho ponechám, požádal mě, zda bych nevzal do služby jeho ženu Mariettu, aby mu byla ku pomoci a ku prospěchu, a také aby "chodila pro hořčici", jak se v Paříži praví. V čemž ona vyniká, neboť umí veleznamenitě smlouvat a šetří moje peníze, tak jako umí šetřit svoje. Marietta je dosti malá, leč postavy statné, hrudi mocné, prsů pevných, oči černých, zubů krásných a úst tuze širokých, z nichž prýští tok prudkých slov, když hubuje uzenáře nebo řezníka pro špatnou váhu.

Málo používám svého kočáru, ale převelmi svého povozu, posílaje ho začasťo pro píci na blízké senné nábřeží (takto nazývané z té příčiny, že tam připlouvají z vesnic na horním toku Seiny velké bárky a dovážejí každodenně kmení pro sto tisíc pařížských koní). Caboche mi dal na uváženou, že k tomu, aby se můj povoz bez překážek a bez poškození vyprostil z hrozného pařížské tlačence, potřebuji věru jiného muže než příležitostného a nezkušeného kočího, jako je Poprda, a já jsem s ním ihned souhlasil, a tak mi představil jednoho svého bratrance jménem Lachaise, čerstvě dorazivšího ze své auvergnské vsi, který, jsa velký a statný co Herkules, vodil těžké tažné koně podle slov Cabochoových "jako spřežení motýlků" a praskal bičem s obdivuhodnou obratností, a netoliko nad svými koňmi: vzácná dovednost v Paříži, kde kočí jsou tuze svárliví taškáři. Najal jsem Lachaise, jakmile jsem na něm zrakem spočinul. Montpensierová buď z rozmaru nebo ze zlomyslnosti (nebo z obojího současně) vyhodila ze svých služeb obrovitého lotrinského lokaje France (čtenář si pamatuje, že mě byl ratoval před krvelačnými úklady své paní, a z vděčnosti za to jsem ho byl živil v čas obléhání Paříže), i vzal jsem ho neprodleně do služeb svých; rtem jeho liebchen Gretu. Koná pro mě vlastně úřad majordoma, ale jediné v mém příbytku, nevztahuje se jeho pravomoc ani na zahradu, ani na maštale, a příčinou toho je, že by nebyla uznána Faujanetem, Poscancem ani Poprdou, poněvadž Franc není bývalý soldát a nemluví provensálsky, jsa Lotrinčan. Ale s komornými si počíná znamenitě, jsa k nim celkem zdvořilý, pevný a neúplatný, a jeho věrnost Gretě ho obrňuje vůči úsměvům, špulením a posunkům. Ubytoval jsem ho s jeho ženou v bývalém jehlářství, které, jak řečeno, stojí naproti mým vratům v ulici Na rozkvetlém lánu, a on se v noci pevně zabarikádjuje, jsa ode mne vybaven mušketami i zbraněmi sečnými. Krom toho v přízemí téhož jehlářství spí dvě moje pážata, která obě, ač ještě holobrádci, prokázala pod hradbami Laonu, jak jsou statečná a mrštná. Budou to potřebovat velice velmi a Franc také, zaútočí-li na nás někdy v noci odranci s úmyslem vyloupit nás, neboť bývalé jehlářství je pro ně takřkajíc předsunutým postavením, a pážata musí napadnout ty ničemníky zezadu a vyměnit s nimi první rány z mušket.

Jiljí nalezl smrt v bitvě u Ivry a Mikuláš mě opustil maličko poté, aby pomáhal ovdovělé matce v obdělávání půdy, i jsou řečena dvě pážata, Thierry a Lukáš, nováčkové v mých službách a stran pěkného vzhledu, divokosti, drzosti a milostných choutek se věru vyrovnají svým předchůdcům. Pan z La Surie jim vládne pevnou rukou, která příležitostně na ně dopadne a donutí je podrobit se jak veřejnému výprasku, tak i šatlavě. Jak řečeno, nerad vydávám svoje lidi těmto trestům. Ale Thierry a Lukáš jsou z dobrého rodu, oba pocházejí z urozených rodičů, kteří by mi měli tuze za zlé, kdyby se na nich hole šetřilo. Naším dvěma sukničkářům bylo zakázáno zaplétat se s našimi komornými, i poletují ve volných chvílích po ulici Na rozkvetlém lánu i po ulicích sousedních. A slyšel jsem, že tu a tam mají zdárné úspěchy. Poněvadž jsme u této kapitoly, rád bych zde doznal, že jsem nikdy dobře nechápal, z jaké příčiny naše svaté náboženství přičítá takovou cenu cudnosti, jež je tolik vzdálena cestám přirozenosti, že je takřka nemožné podrobovat se jejím požadováním. A tak nakonec jsou tu dvě morálky, jedna, která se hlásá uvnitř církve, a druhá, která se provozuje mimo církev, a mnohdy netřeba chodit daleko od fary...

Vždy jsem pozoroval, že zdrženlivost činí lidi zahořklými a zapšklými, často i útočnými a k bližnímu bezcitnými. Proto pak se rád obklopuji veselými tvářemi, přivírám oči nad mnohými věcmi, nad nimiž by se strýc Sauveterre chmuřil. Ale co činit! Jak pravíval Cabusse, "těžko nebohé hovado na uzdě udržet!"

Čtenář si snad vzpomíná, že když se u mne ohlásila za obléhání Paříže Heloisa ukrutným hladem takřka zmírající, ustoupil jsem zádorně Poscance, Poprdu a Miroula, kteří měli po ní takové toužení, jako ona měla toužení dělit se s námi o náš chléb. Nicméně Miroul, když po navrácení míru byl skrze krále do stavu urozeného povýšen a stal se panem z La Surie, usoudil tehdy, že pan z La Surie se nemůže tak jako dříve Miroul spokojit s paběrkováním týchž hroznů jako jeho služebníci. A po našem příjezdu z Remeše, když se Vilemínka nemohla utěšit z příchodu Luisy, dovedl ji přesvědčit, že nemá-li markýze, může se spokojit podkoním. Co se Lizetky dotýče, která, jak si vzpomínáte, upadla za obléhání v převeliké nebezpečnosti znásilnění, zardoušení, upečení a snědení skrze lancknechty, vzal jsem ji do svých služeb, jak to čtenáři není tajno a jak mi to doña Klára zhusta vytýkala, toliko proto, abych vyhověl svému velikému a důvěrnému příteli Petrovi z Hvězdy.

Ráčí-li čtenář se mnou spočítat moje služebnice, dospěje k počtu šesti: Heloisa, Lizetka, Vilemínka, Luisa, Marietta a Greta. A u mužů k počtu osmi: Faujanet, Poscanec, Poprda, Franz, Caboche, Lachaise a moje dvě pážata, Thierry a Lukáš. Čtenář shledá, o tom jsem přesvědčen, že moje domácí chasa, čítající sotva čtrnáct osob, je na markýze dosti málo početná. To je pravda pravdoucí. Ale nejednou jsem pozoroval, že čím více má urozenec služebníků, tím hůře bývá obsloužen. A bývám tuze popuzen; vidím-li v domech šlechty to hemžení drzých lokajů, kteří tam jsou toliko na odiv a z marnivosti a kteří daleci toho, aby přispívali k dobrému chodu domácnosti, právě naopak - co neužiteční trubci v úlu - v ní toliko překázejí svým počtem, svým hlupstvím a svou lenivostí.

Jeden každý v mém příbytku má svůj úřad, svoje povinnosti a svého hejtmána. Franc velí v mém sídle služebníkům uvnitř domu. Pan z La Surie služebníkům venkovním. Já pak, který jsem králem v tomto malém království, soudím přestupky v poslední stolici. Ale moje shovívavost odpovídá míře mé moci, jež je nesmírná, poněvadž mohu ty nebožáky propustit a tím je takřka k hladomoru odsoudit. Pročež Franc nebo pan z La Surie se zachmuřenými čely spouštějí na provinilce hrůzu a já pak si mohu dovolit, když se přede mne dostaví, bledí a rozechvělí, pokárat je, jak pravila doña Klára, s "libým úsměvem a laskavými pohledy".

Je pravda, že měla na mysli toliko komorné, k nimž ve své žárlivosti chovala nedůvěru. Ale jakkoli používám vůči mužům jiný tón, nejsem vůči nim prchlivější, soudě jako můj pan král, "že mouchy lépe lapat na lžičku medu než na dvacet kádí octa". Ostatně nepozoroval jsem, že hůl a šatlava, jež po mně žádali jejich rodiče, by moje pážata příliš umírnily. Právě naopak. Michal z Montaigne pravil ke mně jednoho dne v Blois, že při návštěvě koleje slyšel "toliko řvaní, a to jak trestaných dítek, tak učitelů, kteří, opilí zlostí, vychovávali je s hubami hrůzu pouštějícími a s rukama karabáči ozbrojenými". Stejně co on nevěřím v sílu hole. A stran mých dítek v Montfort-l'Amaury, místo abych je uvrhl do těchto pekelných kolejí, dal jsem je vzdělávat ve vědách doma skrze laskavé učitele.

Nedávám svým lidem mzdy vyšší než v jiných domech, ale skýtám jim je alespoň každý měsíc, pokládaje za nestoudný zlořád nevyplácet jim po celé roky ani jedinou grešli, jak to činí v tomto království tolik bohatých velmožů i křesťanských dam, dokazujících, že není třeba jim mastit kapsy, poněvadž si je namastí sami tím, že nás okrádají. Ale neznamena-li to právě dohánět je ke každodenním krádežím, když je uvrhujeme do takové krajnosti, že nemají jediný sold v měšci, a když jim nadto skýtáme špatný příklad zlého činnosti, nedávající jim to, co jim patří?

Co mě stran mých lidí hněvá a pohoršuje, nejsou ani jejich mzdy, jež mě tolik nestojí, ani jejich zásobování proviantem (jež povětšinou dovážím ze svého panství U osekaneho dubu), nýbrž povinnost oblékat je do nákladných livrejů v mých barvách se zlatým lemováním a přymováním a dát se jimi doprovázet vždy a najmě do Louvru, kde bych byl chován v nemalém opovržení, kdybych přišel sám. Služba králi zabírá den na rozmluvu, jež trvá pět minut, a musím se dostavit k jeho dveřím s panem z La Surie, s Thierryem a Lukášem, s Poscancem a Poprdou, s Lachaisem a Francem, všichni pak musí mít svoje leskle červené odění. A družina sedmi lidí byla by na markýze věru malá, kdyby našťestí Franc a Lachaise nebyli tak obrovitých postav, takže vyvažují takřikající výškou to, co mé družině chybí na délce.

Toto je, čtenáři, obraz mého městského domu, seznam mé domácí čeledi, a osměluji se to takto napsat, filozofie mého zacházení s nimi. Nemohu nepoznamenat, že tento kontrfekt by byl dojímavější, kdyby na něm byly zobrazeny moje choť a moje děti. Jejich vzdálení bylo zprvu nutné pro jejich bezpečnost z té příčiny, že po nastolení tyranství šestnácti v Paříži mohl jsem do města vstoupit toliko v přestrojení. Ale příchod králův do Paříže, jakkoli její návrat umožnil, nedokázal Angelinu přimět, aby se do hlavního města zpátky vrátila, snad proto, že odcizení, jež se mezi námi po smrti Larissině vyhloubilo, nedalo se úplně odstranit - ve mně setrvala pochybnost, v ní pocít urážky - a snad i proto, že moje stálá poslání mě povolávají mimo Paříž a Angelina se za mé nepřítomnosti cítí méně opuštěná na venkově než ve městě, neboť si tuze oblibuje moje panství U osekaneho dubu i náklonnosti, kterou jí dennodenně prokazují Gertruda, Zara a můj rozmilý bratr Samson.

Když se moje láska rozvila v prvý květ, zdála se mi nesmírně pevná, a nikdy jsem nepomyslel, že by dospěla k takové danosti. Vizte, jak daleko to se mnou dospělo. Zprvu jsem tím nadmíru trpěl až do dne, kdy utrpení samo od sebe ustalo, ponechávajíc mě jakoby užaslého nad svým zmizením. Třebas život, jež vedu, je tuze vzdálen tomu, jež jsem si stanovil co cíl nebo co sen, přizpůsobil jsem se mu. Ostatně jakkoli můj věk překročil čtyřicetku, nevím, mám-li ještě pravít jako básník Marot: Zříkám se toho daru lásky, jež jsem tak drazé koupil, poněvadž je možné, že jeho drahota - myslím celkově strasti i bolesti - je v očích lidí veškerou jeho cenou. Mnohdy jsem přemýšlel, že život můj byl by chmurný a stísněný, kdyby mi mělo srdce v hrudi tlouci toliko při překvapivých činnostech nebo při drobných nevázanostech, jež tato činnost jako by za sebou táhla.

23. Církev ví více věcí než dvůr

První osoba, kterou jsem měl toužení v Paříži uhlídat, byl můj drahý a starý přítel Fogacer - ten, který byl druhdy v létech mé mladosti mým profesorem na lékařském učení v Montpellieru, protože mě byl kojil, jak s oblibou pravíval, "z jalových struků Aristotelových". Příčinou toho bylo, že Fogacer, jakkoli ateista a sodomita - pročež dvojnásob hranici zaslibený, kdyby nebyval tak opatrný - , vykonával u monsignora Du Perrona úřad osobního lékaře, a třebaže jeho hlavním posláním bylo upravovat průjem a zácpu špatného biskupova zažívání, měl zrak příliš ostrý a sluch příliš nastrožený, aby neohromil v paměti všechno, co se v jeho okolí povídalo a šeptalo.

Otázal jsem se na jeho příbytek u dvora, kde měl četné přátele, neboť býval (stejně jako já) jedním z lékařů Jindřicha Třetího, a dověděl se, že bydlí v ulici Peněžní - jež leží za kostelem svatého Germaina Auxerrského - , poslal jsem za ním páže Thierryho s cedulkou, v níž jsem ho prosil, aby mě ráčil přijmout po poledním jídle. Jakožto skočtam Thierry potřeboval dobré dvě hodiny tam, kde by bývala půlhodinka stačila, ale neměl jsem srdce ho vyplisnit, tak byla kartička, kterou mi donesl, utěšlivá a fogacerská.

Mi fili,

přijdeš-li mě navštívit úderem třetí hodiny (moje siesta item ta, kterou drží moje ancilla formosa , jsou takřka posvátné), nalezněš mě s ušima našpicovanými nebo spíše s jazykem nachystaným, neboť, sázím se, ženou tě na mou palubu tvoje zvědavost item tvoje přátelství. Neboť je ti povědomo, mi fili, že pobízet mě k mluvení je pissem natate docere , tolik mě k tomu vede moje přirozenost. Příběhni tudíž, synu. Shleď se se mnou a uslyšíš dicenda tacenda locutus dnes jakož i vždy služebníka svého velice věrného a oddaného.

Fogacer

Když jsem si přečetl tuto cedulku, podal jsem ji se smíchem Miroulovi, který se jí rovněž pobavil, tak se podobala tomu, jenž ji byl napsal a který "úderem třetí hodiny" nás přivítal ve svém malém, ale pohodlném obydlí v ulici Peněžní, dlouhý, štíhlý a půvabný v černém šatě, s pažemi pavoučími, s nohama nekonečnými, a co se tváře dotýče, jakkoli roky mu vlasy posypaly spíše solí než pepřem, ta byla stále ještě mladistvá skrze neznámý jakýsi laškovný vzhled, který se jevil v jeho obočí dábelky ke spánkům zdviženém a v jeho pomalém, spikleneckém a zakřiveném úsměvu. "Ach, mi fili!" pravil, "je žalostné, že tolik musíš přes hory a doly skákat, po vodách plout a sem tam kvaltovat, abys splnil králova rozkázání, neboť mě to převelmi často olupuje o potěšení hledět do tvé jasné tváře! Pane z La Surie, služebník! Posadte se, snažně vás prosím!"

"Ctihodný doktore lékařství," pravil tra Surie, "prosím vás, říkejte mi Miroul, poněvadž jste mě pod tímto jménem znal."

"A nadmíru si vás považoval, Miroule," pravil , Fogacer s půvabnou úklonou. "Hola, Žanetko! Dones nám láhev toho dobrého mešního vína, jež ti dal kostelník monsignorův!"

"Ale je-li pak to táž Žanetka, kterou jsem u vás viděl v Saint-Denisu?" otázal jsem se udiveně.

"Není," pravil Fogacer, "je jiná. Špatné je na těchto Žanetkách, že vás musí opustit, jak mají více vousů na bradě, než jejich suknice může s počestností snášet."

"Ale nedrásá-li to srdce," pravil pan z La Surie s tváří neproniknutelnou, "odloučit se od dobré služebné?"

"Je to převeliký bol, dozajista," pravil Fogacer zvedaje černé obočí, tenké a jakoby štětečkem namalované, "ale co si mám počít? Nestvořil jsem svět; zato mě svět stvořil takového, jaký jsem - a takového," dodal, zakláníje hlavu s vyzývavým výrazem, "sám sebe přijímám! Ale dosti o tom! Mi fili, slyšel jsem o tobě prapodivné věci."

"A to?"

"Že jsi byl spoluvinen na zamordování Svatopavelského skrze mladého Guise."

"Spoluvinen, to je přehnané! Ovšem nebránil jsem meči mladého vévody."

"Říká se rovněž, že paní od Svatého Pavla, již jsi přece život ratoval, tě krutě odbyla."

"To je pravda."

"Ale že, tebou tísněna, vydala Mézières králi."

"Rovněž pravda."

"A posléze žes jí unesl nejšvarnější z jejich služebných."

"Přisám svatý Antonín!" zvolal jsem s ústy zejícími, "jakpak toto víš, Fogacere? Dojel jsem s Luisou do Paříže za soumraku a nikdo u dvora neví, že je tuto."

"Církev," pravil Fogacer důstojně, "ví více věcí než dvůr."

A já jsem jistým způsobem církev, protože zblízka bdím nad svatými střevy jednoho biskupa."

"Je možné, vzácný pane," pravil La Surie, vrhaje na mě pohled, "že někdo z vaší družiny žvanil a že toto žvanění došlo sluchu, uši našich kněžíků jsou tuze dlouhé."

"Moje také jsou dlouhé," pravil Fogacer se zakřiveným pousmáním. "A můj jazyk se může stát rovněž dlouhým, pakli moji přátelé jej poprosí. Mluv, mi fili. Vidím, že máš tváře otázkami takřka nafouklé."

"Jedinou, Fogacere!" pravil jsem, usmívaje se. "Jedinou, leč podstatnou! Co si myslíš o jezuitěch?"

"Blahoslavená panno!" zvolal Fogacer, zvedaje obočí, "jezuiti! Do jakého to hnízda sršánů chceš opět nos strkat?" Což řka, Fogacer vysoko zvedl obočí, vztyčil k nebi pavoučí paže, a ponechávaje je půvabně poklesnut na opěradlo židle, pravil flétnovým hlasem:

"Jezuité, milý Petře, jsou jako jazyky Ezopovy: to, co je na světě nejlepššího a nejhoršího."

"Nejlepššího?" pravil, jsem s ústy zejícími.

"Dozajista. Jsou to především lidé znamenitě vzdělání, mluvící ciceronskou latinou, před níž by hanbou zemřeli všichni naši faráři, kdyby jí vůbec mohli rozumět. A dále vyznají se v cizích jazycích a nikdy nevzkročí do nějaké vzdálené země, pokud se důkladně nenaučí jazyku domorodců, neboť studium, kde si neodnášejí palmu, je neuspokojuje. Osvědčují se jako neohrožení cestovatelé, jež nic nezastaví, ani piráti, ani oceán, ani poušť. Vládou mečem lépe než kdokoli, a kdopak to ví lépe než ty, mi fili, vždyť jsi zkřížil ostří se Samarcasem, který se pokoušel naučit se tvému Jarnakově úderu, aniž tě přiučil svému: tomu pověstnému úderu jezuitů, který skolil nebohého Mundana a tolik jiných. Tam, kde by meč nic nespravil, vyniká nicméně jejich výborně nabroušený jazyk, a nikdo je nepředčí v jemnostech a obratnostech, vyjednávání. Jejich víra je skálopevná. Jeví se jako neohrožení věrozvěsti a čelí při obracení Indiánů na pravou víru - nebo na to, co za takovou pokládají," podotkl jakoby v závorce Fogacer se zakřiveným úsměvem - , "mučení a hranicím. A vpravdě hynou při tom věru často, nikoli skličeni, nýbrž naopak s radostí srdci, že přijímají od svých katů korunu mučednickou ..."

"Toto je nepochybně podivuhodné ...," pravil jsem.

"Ale to ještě nic není," pravil Fogacer. "Neboť jezuité se skví leskem nesrovnatelným - pravím vpravdě nesrovnatelným - ve dvou činech, jež jim dnes přinášejí nenávist farářů a Sorbonny ..."

"A která to jsou?" pravil pan z La Surie vida, že Fogacer zachovává mlčení.

"Zpověď a škola."

"Zpověď?" otázal se pan z La Surie, jehož hnědé oko se zalesklo a modré ostalo chladné, "hled'me, to mě překvapuje. Já se zpovídám jednou za rok a je to vždy stejný zaběhnutý způsob - synu můj, jaké jsou vaše hříchy? - Otče, takové a takové. - Synu můj, to jsou těžké hříchy. - Otče, já se kají. - Synu můj, odříkáte deset otčenášů a deset zdrávasů. A nezapomenete také na obětinu pro mé chudé. - Otče, zde ji máte. - Synu, dávám vám rozhrěšení."

"Ach!" zvolal Fogacer se smíchem, "toto se po vlašsku nazývá caricare lo ritratto! A kdopak takto hovoří, ne-li hugenot, který skasává plachty a chodí na nucení. Ne že by se vskutku mezi pařížskými faráři nenacházeli lidé z tohoto těsta, ale jejich zpovědi jsou ve srovnání se zpověďmi jezuitskými asi jako vznešený David vzešlý z dláta Michelangelova vedle vyřezávané hole pastýřovy) Mi fili, crede mihi experto Fogacero! Neboť já si to chtěl jednoho dne vyzkoušet a obrátil se na jezuitu, kterého jsem často vídal na návštěvě u monsignora Du Perrona s ušima našpicovanými a s očima na stopkách; požádal jsem ho, zda by byl tak dobrý a vyslechl mou zpověď. Souhlasil s tím a od okamžení, kdy jsem s ním byl mezi čtyřma očima, začal se chovat jako můj nejbližší přítel, byl ke mně tak vlídný, tak libezný, tak snášenlivý a dokonce tak lichotný, že když mi kladl laskavé otázky o mně, o mých přátelích i o mém panu Du Perronovi, v tom okamžení já, jenž jsem si ho chtěl proklepat, cítil jsem se prozkoumáván až do nejhlubšího ledví a jedním slovem tak přemožen jeho uměním a jeho kouzlem, že jsem se mu nakonec div nepřiznal ke svému sodomitství. Sám si představ, mi fili, co by tento plaz byl učinil s mým tajemstvím a jakým to mečem by mohl od toho dne mávat nad mou hlavou, aby ze mne učinil svoji stvůru a svého špehyře v domě monsignora Du Perrona! Tetelil jsem se strachem, jakmile byl můj dům opustil, a zakázal jsem Žanetce, aby mu otevřela, spatří-li ho skrze špehyrku, byť budu doma či nikoli, protože jsem si krom toho povšiml, že při příchodu i při odchodu si byl tu chuderu tuze zvědavě prohlížel a najmě její nohy a její ruce, jež jsou vskutku na ženu přemíru velké."

"Toto je příhoda, jež mě nutí k přemítání," pravil jsem, "neboť i já musím tuze opatrně vpřed postupovat, chci-li se o nich něco dovědět."

"Bůh tě opatruj, mi fili!" pravil Fogacer. "Neboť oni povýšili zpověď k takovému umění, že jim nestačí duši ti rozevřít,

nýbrž i docílí, že jsi vlastně spokojen s jejich proniknutím do svého nitra a takřka bažíš po tom, aby ses jim ještě více otevřel. Z příčiny té všichni dobře postavení lidé v Paříži opouštějí svoje faráře a jejich farnosti a horempádem se hrnou za jezuitu, aby se jim ze svých hříchů vyznávali, a tak dnes se nikdo necítí dobře vyzpovídán, nevyzpovídá-li se jezuitovi."

"Ejhle," pravil pan z La Surie, "to musí proti nim popudit faráře, a to tím spíše, že zpověď je převeliká moc, poněvadž skrze ni se zpovědník vloudí sensim sine sensu do lůna rodin."

"A navíc řídí už děti na školách," pravil Fogacer, "a není vám nijak tajno, jak vynikající pověsti tyto školy požívají. Ale kdo vám o tom může více povědět než Žanetka, jež byla vychována v jejich clermontské koleji v ulici Svatojakubské?"

"Nastojte!" zvolal pan z La Surie, tváře se udiveně a mluvě s potlačovaným úsměvem na rtech, "děvče, které dobří otcové vpustili na clermontskou kolej! Mezi mládence! To se mi snad zdá!"

"Pane podkoní," pravil Fogacer, předstíraje hněv, a obočí se mu zvedalo ke spánkům, "nebýt toho, že jsem už dávno byl meč za skalpel vyměnil, vydal byste mi počet za tuto nestoudnost."

"Pánové! Pánové!" zvolal jsem, tváře se znepokojeně, abych do hry vstoupil, "ponechme, pro smilování, meče v pochvách! Přisám svatý Antonín! Obořovat se na sebe kvůli pohlaví dívčiny, jež ostatně žádné mít nemůže, jsouc andělem."

Tomu jsme se zasmáli.

24. Clermontská kolej jezuitů

"Hola, Žanetko! Hola, můj anděle!" zvolal Fogacer, "pojď sem těm pánům povědět, co soudíš o clermontské koleji, kde jsi dvě uplynulá léta strávila."

"Toliko to nejlepší," pravila Žanetka, jež se před námi postavila s nohama od sebe a rukama - vpravdě sdostatek velikýma - na břiše zkříženýma. "Tak jako se mnou překrutně nakládali profesori na Sorbonně," pokračovala hlasem tichým, chraptavým a vážným, "neboť mě takřka dennodenně metlou šlehali, tak mne dobří otcové laskali."

"O tom nepochybují," pravil pan z La Surie.

"Míním to v dobrém smyslu," pravila Žanetka rudnouc a dlouhé černé vlasy jí vrhaly stín na líce.

"Nemůže být špatný smysl ve slově laskati!" pravil Fogacer s důstojností osoby omazané.

"Rozumím," pravila Žanetka. "Hrome, milí pánové, protože to po mně žádáte, pravím vám, že co do vědomostí, trpělivosti, libosti a otcovské náklonnosti nikdo se otcům na clermontské koleji nevyrovná, leda snad můj vřele milovaný pán, ctihodný doktor lékařství Fogacer."

"Jaký to galantní kompliment!" smál se pan z La Surie, "jak krásně vyvedený, a sluší ctihodnému Fogacerovi co roucho jezuitské."

"Budeš-li zticha, Miroule!" pravil jsem. "Žanetko, pokračuj, prosím tě."

"Ach, pane!" pravila. "Jako byla univerzita pro mě peklem, tak byla clermontská kolej rájem. Z té příčiny, že na univerzitě se pracovalo od kuropění do noci, žádné hry, žádná cvičení, žádná přestávka, vztekli profesori nás bičovali za kdekjaké ano či ne, nikdy jsme od nich neslyšeli vlídné slovo, ani nedostali nejmenší odměnu. Na mou duši! Zdálo se mi, že sním, když jsem přestoupila do ulice Svatojakubské k dobrým otcům, kteří byli vpravdě hodní, tuze ke každému pozorní a vskutku otcovští. Tou měrou, že tisíckrát raději povzbuzovali, než trestali, bití bylo u nich tuze vzácné a neprováděli je sami, nýbrž skrze pedela, jehož rány zmírňovali a často jejich počet umenšovali, čímž si získávali vděčnost přímo těch, jež byli ztrestati: Než když jsme lépe pracovali, och! Pane, co to bylo chvály, co vlídných pohledů a poct: čestné stužky, kříže, medaile. A celé stupnice hodností vypůjčených z armády antického Říma, a po těch hodnostech jsme tuze bažili: decurion, centurion, primipil, imperator!"

"Žanetko," pravil jsem s úsměvem, "byla-lis někdy imperátorem?"

"Ach, pane, k tomu bylo třeba přinejmenším odnést si vítěznou palmu koleje v latinských verších, ale jeden rok jsem byla centurionem; což bylo už převelmi. A co se her a cvičení dotýče, v nichž jsem vynikala, byla jsem jeden den primipilem."

"Jaké hry? Jaká cvičení?" otázal se Miroul udiveně.

"Nu všechna! Na clermontské koleji se z nedostatku místa provozovalo toliko fechtování."

"Fechtování?" pravil jsem, "fechtování, jež bylo z. univerzity vyobcováno?"

"Ale od nás nebylo. Měli jsme dobrého otce, který byl excellentissimus učitel umění fechtýřského, a pakliže některý urozený synek jevil zprvu s mečem v ruce jistou povýšenost, v krátkosti ho ke skromnosti zpátky přivedl - vyrazil mu řečený meč z ruky a pravil k němu tónem zdvořilým: 'Běda, synu můj, tentokráte jste byl mrtev!' Co se ostatních cvičení dotýče - hry míčem, jízdy na koni a plavání - , provozovali jsme je od jara v jejich venkovském domě, který byl pro nás místem čarovným. A jak jsme pilně pracovali, bychom si pobyt tam zasloužili! Veškerá latina, kterou umím, z toho pochází!"

"A cožpak bylo," pravil jsem, "na clermontské koleji krom fechtování?"

"Hry a komedie tuze veselé."

"Hry a komedie?" zvolal jsem. "Fogacere, věřil byste tomu?"

"Věřím vždy všemu u dobrých otců," pravil Fogacer se zakřiveným úsměvem, "i nejsem tak jimi ani za mák překvapen."

"Komedie v maškarách?"

"Arci," pravila Žanetka. "S šaty, jež jsme si se všim všudy sami připravili. A dobře si vzpomínám, jak na mě připadlo hrát krále Jindřicha Třetího s papírovou korunou na hlavě a s lapačkou v ruce, Jindřich, obklopen svými milci, všemi za čerty převlečenými, utřil ránu nožem do břicha od svatého Jakuba Clémenta."

"Svatého Jakuba Clémenta!" pravil jsem.

"Dobří otcové ho takto nazývali a uctívali ho."

"Pokračuj, prosím."

"Když král ránu utřil, čerti se vrhli na Jakuba Clémenta, který na zem spadl, odkud ho pozvedli ti, co anděle hráli, položili mu na čelo mučednickou korunu, vysadili si ho na ramena a k nebi ho odnášeli. Koruna mučednická byla z lepenky a křídla andělská také."

"Jak bylo znázorněno nebe?"

"Skrze vysoké schodiště k velké síni vedoucí."

"A Pán Bůh?"

"Skrze holý kříž, jehož nejdelší rameno bylo zasazeno do otvoru stoličky. A svatého Jakuba Clémenta andělové až tam donesli a posadili ho na pravou stranu řečeného kříže na druhou stoličku."

"Jinak řečeno sídlí na nebesích po pravici Boha všemohoucího."

"Arci!"

"U všech rohatých!" pravil La Surie. "Che bella ricompensa per un assassino!"

"Dobří otcové tomu tak chtěli," pravila Žanetka.

"A kdo z vás hrál Jakuba Clémenta?"

"Každý z nás postupně, dobří otcové nikoho nechtěli zarmoutit."

"A Jindřicha Třetího? A čerty?"

"Ti, co měli být potrestáni. Nebylo pro ně horšího trestu, vyjma," dodala, chvějíc se od hlavy k patám, "komory rozjímání."

"Nastojte," pravil jsem, "to zní věru příjemně."

"Avšak příjemné to nijak nebylo," pravila Žanetka poznovu se chvějíc, "třebaže dobří otcové tohoto trestu tuze málo užívali a nikdy déle než dvacet čtyři hodiny. Ale já, která jsem tam byla toliko jedinkrát, mohu vás ubezpečit, že jsem odtamtud všechna hrůza zděšena ven vyšla."

"Pročpak? Byla-lis tam vystavena právu útrpnému?"

"Vůbec ne. V komoře rozjímání vás nikdo holí netluče. A nikdo se vás ani konečkem prstu nedotkne. Každý je tam sám, ale čtyři stěny jsou tam pomalovány odshora dolů v přirozené velikosti a tuze názorně odpornými d'ábly, kteří mučí zatracence pekelné, a tyto postavy se vám jeví - půst k tomu přispívá - jako živé; jsouce osvětlovány tančícími plameny svítilen umístěnými tu a tam po zdích. Ale nejděsivější je, že mluví."

"Mluví?"

"Arci! Já je na vlastní uši slyšela! Slyšela jsem je šeptat, hučet, reptat i chechtat se. A co se zatracenců dotýče, slyšela jsem, jak sténají, dív srdce nepuká, ty jejich hlasy se šíří ze čtyř rohů jizby v přezalostném úpění. Než nejhorší na tom je ..."

"Jakže? Ještě něco horšího?"

"Arci! Nejhorší je, že náhle v nastalém tichu se zvedl mocný hlas, který naplňoval jizbu strašlivým burácením, a vyzýval mne, abych se kála, nechci-li i já podstupovat nejkrutější mučení na věky věků."

"Ejhle," pravil La Surie, "to je roztomilý předmět rozjímání item znamenité průduchy a otvory ve zdech, kudy pronikají změněné hlasy dobrých otců."

"Oho!" Fogacer zvedl obočí, "musíte mít vskutku srdce z kamene a ducha bezbožného, nejste-li zasaženi tímto nejzjevnějším ze všech zázraků."

"Žanetko," pravil jsem, "co jsi učinila, že sis zasloužila podobné potrestání?"

"Optala jsem se rektora coram populo, proč se v koleji nemodlíme za krále francouzského, když byl konvertoval a svoje hlavní město zpátky dobyl."

"A co ti rektor odpověděl?"

"Že to démon mluví skrze moje ústa; že konverze tohoto smrdutého kozla béarnského je toliko šalba, klam a mámení; že i kdyby Béarnan vypil všechnu svícenou vodu z chrámu Matky Boží, chciplou kočku by mu to platno bylo: nikdo by v jeho upřímnost nevěřil. Ostatně papež že mu byl rozhřešení nedal a nikdy nedá; ohavným rouháním je prý toliko myšlenka, že papež by ho mohl kdy přijmout do lůna církve, a že i kdyby sám anděl boží z nebes sestoupil a papeži pověděl: 'Přijmi ho', poctiví lidé by pokládali toto poselství za výsostně podezřelé."

"To jsou přesně jeho slova?"

"Verbatim"

"A přesvědčil tě?"

"Co vás nemá," pravila Žanetka. "Shledávala jsem podivným, že dobří otcové si osobují právo být lepšími katolíky než biskupové, kteří byli Jindřicha Čtvrtého na víru obrátili, ale vidouc, že se proti mně spikli rektor, profesori a všichni žáci, byla jsem poděšena představou, že bych se měla do komory rozjímání navrátit. I skasala jsem plachty a vyzpovídala se ze svých bludů."

"Co se přihodilo poté?"

"Byla jsem tolik slavena, milována a hýčkána jako navracená ovečka z Písma svatého, ale kouzlo bylo pro mě zlomeno. Nikoli že bych už dobrého otce nemilovala, neboť jsem k ním byla chovala (a dodnes chovám) velenesmírnou vděčností za jejich dobrou naučení. Ale od té chvíle cítila jsem se špehována a podezírána, a když ctihodný doktor medicíny Fogacer ve své neskonale laskavosti ráčil mě do svých služeb vzít, byla jsem šťastna velice velmi, že mohu s ním odejít."

To řkouc, Žanetka nám s půvabnou neobratností učinila reverenci a odběhla.

"Nastojte," pravil La Surie, "komorná převelice vzdělaná, jež seká latinu jako duchovní."

"Právě její latina," pravil Fogacer, aniž brvou hnul, "mě k ní především připoutala."

"Však jsem si to myslel," pravil La Surie, který nicméně, vida mě ustaraného a usouzeného, ve svém škádlení dále

nepokračoval.

"Inu, Fogacere, přáteli milý," pravil jsem vida, že oba zmlkli a na mne pohlížejí, "je-li pak toto, jako jazyky Ezopovy, na jezuitěch nejlepší a nejhorší?"

"To je věru to nejlepší," pravil Fogacer, "ale je v tom i malá částka nejhoršího. Nicméně co se toho opravdu nejhoršího dotýče," připojil, zvedaje obočí do oblouku, "nečekejte ode mne, že se tím budu obšírněji zanášet, protože jsem prodchnut křesťanským milosrdím a chci si myslet toliko dobré o svém bližním. Ostatně nic si neošklívím více než pobožnístkáře, licoměrníky a pokrytce, pokládaje je za lidi nesmiřitelné, avšak ani když mě neslyší a ani před svým nejdražším, nejbližším a zcela nenahraditelným přítelem bych je nedokázal pomlouvat. Mi filí, stran toho nejhoršího dotažte se na mínění někoho pošetilejšího, než jsem já."

"Petra z Hvězdy?"

"Nikoliv! Co se jezuitů dotýče, Hvězda je sdstatek opatrný, byť je sebevětší politik. Myslel jsem spíše na toho velikého advokáta, který má proti svatému tovaryšstvu věc Sorbonny obhajovat."

"Antonína Arnaulda?"

"Právě toho."

25. Vznešená milenka

Měl jsem v úmyslu navštívit Mistra Antonína Arnaulda hned nazítří, leč nemohl jsem, protože jsem úderem desáté hodiny dostal naléhavou cedulku od vévodkyně Guisové, cedulka byla psána její vlastní rukou a jejím zvláštním pravopisem:

Milí pane,

přeju Vám ad' dovás hrom praští že namně takhle nedbáte. Ste třidny v Paříži a není povás vyduanislechu! Esli nepřidete ke kolenoum mi padnout eště dnes vjedenáct, nikdá už nesmíte říkat žeste muj oddanej služebník.

Kateřina

vévodkyně z Guise

Jakkoli byla tato cedulička navenek výhružná, moje marnivost se v ní kochala, neboť malá vévodkyně mě povolává, aniž je tu nejmenší příčina k našemu setkání. Tolik času vskutku bylo uplynulo od té doby, co jsem byl Remeš opustil, abych šel k Laonu válčit, že dozajista od kurýrů věděla vše, co se přihodilo mezi Svatopavelským a jejím synem Karlem a mezi tímto a králem. Ostatně paní z Guise musela sama cítit, že se příliš odvažuje v tomto psaníčku, tak přisněm ve svých výrazech, ale tak vlídněm ve svém obsahu, poněvadž si netroufala nadiktovat je sekretářišovi a načmárala je svou hebkou, leč neobratnou rukou.

Nicméně je vám jasno, že jsem se u ní ohlásil úderem jedenácté hodiny a s předstíranou pokorností a všemi známkami špatného svědomí (čímž se ona nedala napálit) a využil jsem rozmachu své kajčnosti, abych jí ke kolenům padnul, vzal jí obě ruce do svých a pokryl je zkroušenými polibky.

"Ach, madame!" pravil jsem, "byl bych přežalostně skličěn, kdybyste trvale zatvrdila srdce vůči služebníkovi ze všech nejoddanějšímu a nejvíce vás milujícímu."

"Nejvíce milujícímu je převelmi, pane," pravila malá vévodkyně s jakýms náznaem povýšenosti, ale vyvíjejíc toliko převelice slabé úsilí, aby vyprostila svoje ruce, jež jsem mezi řečí zběsile celoval. "Přestaňte, pane," pokračovala, "budu se nakonec zlobit. Vraťte mi ruce, posaďte se, prosím vás, tady na stoličku a vysvětlete mi, jak se mohlo stát, že jste už tři dny v Paříži a teprve teď a na moje přikázání přišel jste mě navštívit!"

"Madame," pravil jsem skličene a se očima sklopenýma, "vizte, jak jsem z toho zoufalý, ale král mě po odchodu z Laonu pověřil tajným posláním, jež nestrpělo odkladu. Nicméně chystal jsem se vám napsat, bych si od vás rozmluvu vyžádal, a vtom mi právě došel váš rozzlobený lístek."

"Rozzlobený, pane!" zvolala s obnovenou povýšeností, "vy máte tu drzost nazývat jej rozzlobeným? Není-li vám povědomo, že se mohu zlobit toliko na osoby svého postavení?"

"Madame," pravil jsem s úklonou, "je pravda, že jsem rodu maličko nižšího, než je váš. Ale smím-li povědět, aniž budu obviněn z drzosti, že mě zdaleka tolik neoslňuje vaše postavení jako vaše vznešená krása?"

Byla tak překvapena, tak pohoršena a tak nadšena touto odvážnou poklonou, že zůstala na okamžení bez hlesu. A já, rovněž zmlknuv, ponechal jsem svůj pohled bloudit po jejích vlnadách s větší výmluvností, než by učinila slova. A mám-li všechno povědět, nemusel jsem se k tomu nijak nutit, tolik mě ji činilo milou toto její předcházení. Krom toho navzdory tomu, že byla malá, byla i útlá a hezky zaoblená, svěží a nezkrotná, oči levandulově modrých a ve své upřímnosti takřka naivních, úst libých a vlasů přenáherně plavých, hustých a dlouhých, splývajících v něžných lokýnkách k hebkému hrdlu.

"Pane," zvolala mračíc se, ale s očima vlídnějšíma, než bylo její popuzené chmuření, "vpravdě mi není povědomo, odkud berete odvalu mluvit se mnou takto drze a takovýmto tónem. Nebýt toho, že jste prokázal mému synovi Karlovi znamenité služby v Remeši, musel byste se mi z očí klidit!"

"Z očí klidit, madame!" zvolal jsem opět já, "z očí se vám klidit já, který jsem vám duší i tělem oddán! Zaženete-li toho, kdo vás miluje, kdopak vám bude sloužit?"

Je třeba přiznat, že toto kdo vás miluje byl vrchol drzosti vůči tak vznešené dámě. Ale jak jsem viděl, měl jsem už v pevnosti tolik přátel, že jsem mohl, zdá se, vytáhnout proti jejím zdem tuto bombardu, aniž jsem se musel obávat výpadu, který by mě na útěk zahnal.

"Pane," pravila, když se jí hlas navrátil, "je třeba věru přiznat, že jste převelmi pošetilý, když si troufáte promlouvat takto ke mně, vévodkyni z Guise, která jsem po královně vdově nejvyšší dámou v tomto království."

"Paní vévodkyně," pravil jsem, vstávaje a hluboce se jí ukláněje, "nikdo více než já nectí vznešený rod, z něhož pocházíte. Ale račte uvážit, madame, že ani já nejsem původu tak opovržení hodného, abyste mě musela co vurmajzla ohavného nohou zašlápnout. Koncem všech konců moje matka pochází z rodu Caumont-Castelnau, a Castelnauové, jak povědomo, byli mezi křížáky Kristovými. Stran mého otce, ten ukoval svoji urozenost na bitevních polích, což platí stejně, což platí možná více, než kdyby ji byl nalezl už hotovou v kolébce."

"Pane," pravila malá vévodkyně se zmateností, jež podávala svědectví o jejím dobrém srdci, "já všechno toto vím. Víím rovněž, že můj tchán František z Guise kladl vašeho otce pro jeho chabrost i jeho ducha vysoko nad všechny svoje hejtmany. Já jsem se vytasila se svým postavením," dodala s nevinností, jež mi ji činila milou, "toliko proto, abych se tak říkajíc chránila před vašimi projevy."

"Ach, Bože můj," pravil jsem, cítě s potěšením slabost její obrany a navíc, že ji sama strhává, neboť potají zaujímá moje stanovisko proti sobě samé, "jaká špatnost v tom, pravím-li, že vás miluji? Jste vdova. Čest vašeho manžela item čest vaše nemůže se tím cítit pohaněna. A nejsem-li tak vysokého rodu, abych se o vaši ruku ucházel, jsem-li tak nízký, abych vám s veškerou patřičnou úctou nesměl povědět o hluboké lásce, kterou jsem k vám vzplál?"

Byl jsem sám na výsost udiven, že jsem tak lehkovážně pronesl slova tak vážná. Ale to je past, do níž vždy spadneme. Bez oné cedulíčky, kterou mi byla poslala (a která mi byla teď drahá až do toho pravopisu), nikdy bych se byl neopovážil snít, že by se mi vévodkyně mohla oddat. Ale tato nová myšlenka mě zasáhla s neuvěřitelnou silou v opuštěnosti života mého (doňa Klára odjela, Angelina je tak vzdálena) a v okamžení vnuka mi po ní toužení tak mocné, že mě, abych ji svedl, vedlo k projevům vášnivých citů, jež bych k ní dozajista choval, kdyby bylo uspokojeno. Takto, spanilá čtenářko, řeč lásky vždy předjímá skutečnost, jak dobře víte vy, která odpovídáte "miluji vás" muži vám příjemnému, aniž jste si jista svými city více než těmi, jež on vyznává vám...

Viděl jsem dobře, že malá vévodkyně, tuze rudnouc a s prsy se dmoucími, jen stěží nabývá dech a vládu nad sebou a tím hůře ještě hlas, neboť navzdory své znalosti způsob vpravdě už nevěděla, co pravít, neboť byla přešla mez, kdy by se mohla cítit uraženou, a nedosáhla ještě stupně, kdy by mohla přiznat svůj souhlas. A že byla nicméně této myšlence nakloněna, to jsem poznal a tak mocně mě to vzrušilo, že jsem se ji mlčky vrhl ke kolenům, chopil její ruce a líbal je, tentokrát bez té zběsilosti jako poprvé, nýbrž s uctívou něžností, aby pochopila, že moje úcta k ní není nijak umenšena odevzdáním, v němž jsem ji spatřoval.

"Pane," pravila posléze hlasem takřka vyhaslým a tentokrát bez předstírání hněvu, "posadte se laskavě a povězte mi podrobně, jak to bylo s vaším pobytem v Remeši, protože syn můj mi vzkázal toliko to hlavní s převelikými na vás chvalozpěvy, ale nijak neosvětlil blíže úlohu, již jste tam hrál."

Zaujal jsem tehdy opět svoje místo na stoličce u jejích nohou a vše jí pověděl, oživuje naše tísnivé mlčení vyprávěním, o něž jsme ani ona, ani já nejevili nižádný zájem, a naše pohledy vzájemně propojené pokračovaly po ten čas v rozhovoru, na němž nám záleželo tisíckrát více než na mých daremných řečech. Bylo to jedno z oněch slastných okamžení chvějivého předjímání, jež, jak by si milující přál, mělo by trvat věčně. Vpravdě zvláštní přání, poněvadž předjímání má smysl toliko tenkrát, vystřídají-li je činy a tím mu učiní konec. Což se stalo a bylo to slastné také, leč jiným způsobem slasti, která dovršila tu, již jsme okoušeli předtím za té němé řeči, aniž ji však uvrhla v zapomnění. Když se naše vzbouřené smysly uklidnily, sotva jsem věřil svým zrakům vida, jak vévodkyně odpočívá v mé náruči nahá, jak ji Pán Bůh stvořil, na zmačkaných prostěradlech (jež byly z bledě modrého saténu, aby daly vyniknout, soudím, jejím blankytným zřítelnicím a plavým kadeřím). A v tomto okamžení, čta v jejích krásných zracích jakousi tajnou obavu z budoucnosti, posázel jsem její libeznou tvář drobnými polibky, abych ji ujistil, že i nejdivočejší výbuchy vášnivosti dovedu vystřídát něžností. A vida, že rozumí této řeči oním jemným smyslem, který ženy vlastní a který je činí pozorny k nejmenším drobnostem - a také tuze obratny v jejich rozluštění - , a soudě rovněž, že nalézá nepochybně v tomto rozluštění útěchu a uklidnění, vsunul jsem jí levou ruku kolem pasu a položil jí tvář na prs, který byl heboučký, leč ani zdaleka ochablý, a setrval takto několik okamžení v slastné naladěnosti, jež troufl bych si povědět, byla převelmí blízka modlitbě a uctivému vzývání. Je mi dobře povědomo, že naše náboženství, jež hovoří tolik o krásné lásce a tak málo ji provozuje, pohlédá opravdu příznivě toliko na tu, kterou chováme k Pánu; ale troufl bych si otázat se svého čtenáře, který to myslí poctivě: cožpak milovat Stvořitele znamená nemilovat jeho libá stvoření? Cožpak upadat do zakyslosti a zatrpklosti jalového osamocení neznamená odtělesnění lásky tou měrou, že milujeme bez dotyku, bez vřelosti a bez vzájemnosti toliko bytosti nehmotné?

A v tomto rozpoložení mysli uslyšel jsem náhle vévodkyni nad sebou, jak ke mně praví hláskem žalostivým a plačtivým:

"Pane, budete-li toto všude rozhlašovat?"

"Já, madame?" pravil jsem jakoby rozhořčeně, a vyprostiv levou ruku, pozvedl jsem se do výše její libezné tváře, a opřen o loket hleděl psem jí do očí. "Madame, pokládáte-li mě za tak podlého? Myslíte snad, že upadám do oněch ohavných moresů našich šviháků ode dvora, které je nutí, aby ihned rozhlašovali na veřejnosti libé a rozkošné něžnosti, jimiž byli v tajnosti obšťastněni? Ach, madame, spíše bych si jazyk uřízl, než bych komukoli špitl slůvko o vašich laskavostech ke mně!"

"Pane, přísaháte-li mi to?"

"Na svou spásu," pravil jsem vážně.

"Ach, milý Petře," pravila malá vévodkyně. "Dobře jsem vás tudíž odhadla. Už v ten čas, co jste byl nosil onen šat kupce soukeníka, pokládala jsem vás za muže chytrého a nikoli za toho podivného blázna, jehož jste hrál."

"Je-li to možné, madame, už tenkrát jste prohlédla moje převlečení?"

"Ach, pro smilování!" zvolala, "když jsme spolu už tak daleko, neříkejte mi madame!"

"Můj anděli," pravil jsem, "učiním všechno, co si přejete, v tomto i ve všem ostatním."

"Milý Petře!" zvolala náhle a z plna hrdla se rozesmála, "není-li to s podivem, že jste mě nazval 'můj anděli' právě v

okamžiku, kdy jsem jím přestala být."

26. Zpovědník

Byl jsem nadšen tímto bujarým žertěrstvím, v němž se tak pěkně snášela upřímnost s prostotou, i stiskl jsem ji do náruče a sám se vesele chechtaje, opět jsem jí sázel na tvář polibky, jež mi v hojnosti zpátky navracela, a tak jsme se smáli, lze-li to takto povědět, jeden do úst druhému a do očí si zblízka hledíce s radostí a vzájemností, jež mi toto okamžení učinily vskutku jedinečným, kolikrát jsem na ně později vzpomněl.

"Má drahá," pravil jsem, když jsme se vzpamatovali a přemohli to opojivé veselí, "přisahal jsem vám, že budu držet jazyk za zuby o tomto našem krásném tajemství, než nehodláte-li je vy prozradit svému zpovědníkovi, jenž pak bude strkat rypák do našich blažeností a možná vám přikáže, byste s nimi skoncovala?"

"Milý Petře," pravila s tuze líbezným svraštěním obočí, "upadla bych do tohoto nebezpečí u faráře od svatého Germaina Auxerrského, jemuž jsem se vyznávala ze svých hříchů minulá tři léta. Hrome! Jaký to byl ukrutník! A jaký tyran! Jak málo šetřil moji ubohou dušičku! Jaké rány mi zasazoval! Byly to mučící kleště, španělské škorně a kolo na lámání údů! Když jsem ven vylezla z jeho zarudlých rukou, na mou duši! Byla jsem rozlámaná, rozbitá, bez chuti k životu a nadto ošklivá!"

"Ošklivá, má drahá! Ošklivá! Tomu uvěřit nemohu!"

"Přisahám vám to, Petře!" pokračovala s tuze šibalským pousmáním. "Zkrátka a dobře, jsouc smrtelně uondána těmi mukami, do nichž mě vrhal, rozloučila jsem se s ním a vybrala jsem si ctihodného otce Guignarda, aby mé svědomí řídil."

"Jakže?" zasmál jsem se. "Jezuitu! Profesora koleje clermontské. Vy také, má milá, berete si za zpovědníka jezuitu! I vy dnešní módě podléháte!"

"Ach," pravila malá věvodkyně, vrhající mi paže kolem krku a opírající něžný prs o mou hrud', "to proto, že otec Guignard - Bůh mu požehnej - činí mi náboženství tak vlídným, tak snadným a tak snášenlivým, že se nemohu již bez něho obejít! Je pravda, že při naší první rozmluvě začal ohavně spílat Jindřichovi Čtvrtému. Ale já ho rázem zakřikla: „Nu dosti, pane!" pravila jsem, mračíc se. „Ani slůvko proti mé rodině, nebo se budu hněvat!" - „Vaše rodina, madame!" pravil dobrý otec. „Tento béarnský kacíř, odpadlík a exkomunikovaný je z vaší rodiny!" - „Dozajista, pane," pravila jsem, „cožpak je vám tajno, že je můj nevlastní bratranec? A že konvertoval?" - „Ale jeho šalebné konvertování," pravil Guignard, „nemá žádný význam, protože papež je byl neuznal." - „Papež," pravila jsem, „je neopomene uznat, jakmile ho odšpanělštíme." "

"Odšpanělštíme!" zvolal jsem. "Má drahá, vy jste toto pravila! Žáku Ignáce z Loyoly! Přísluhovači Filipa II.! Má milá rozmlá! Vy předčíte všechny ženy světa duchem a udatností! Odšpanělštit, u všech rohatých! To si budu pamatovat! Papež odšpanělštěný! A jak se na to tvářil Guignard?"

"Ošklivě se zašklebil a hřebínek mu tuze splaskl, ale přestal o tom a od toho času se stal pro mě nejlíbeznějším zpovědníkem všeho stvoření."

"Nejlíbeznějším, madame! Já budu žárlit!"

"Ohavniče!" zvolala, "copak jsem vám nezakázala, abyste mě oslovoval madame?"

A se svou obvyklou ohnivostí chtěla mě žertem bouchat a tlouci svou hebkou ručkou, kterou jsem chytil a líbal, potom jsem líbal paže a prsy, hubička je, jak je ti dobře povědomo, čtenář, zvířátko, které cestuje velice velmi. A tak se přihodilo, že naše rozmluva v příštích minutách přestala být venkoncem srozumitelná...

"Má drahá," pravil jsem, když se opět srozumitelnou stala, "navraťme se k našim jezuitům a povězte mi, proč je otec Guignard tak líbezný."

"Už jsem vám to pravila, milý Petře: jeho náboženství je tolik snášenlivé."

"Jakpak to?"

"Inu, o minulém půstu jsem si mu nepřestavně stěžovala, že musím držet půst. „Madame," pravil vážně, „musíte si činit násilí." - „Ach, milý otče, vy mi ani v nejmenším nepomáháte. Mluvíte jako farář od svatého Germaina Auxerrského." Toto ho převelmi popíchlo a on pravil: „Madame, mějte ve mne naprostou důvěru, prosím vás. Přečtu si znovu naše autory a doufám, že tam naleznou prostředek, jak vám ulevit, aniž zhřešíte. A vskutku, nazítří se navrátil s hřebínkem vztyčeným a s tlustou knihou v ruce a pravil ke mně: „Madame, je pravda, že nemůžete usnout, když se postíte, z té příčiny, že žaludek vás bolí?" - „Arci," pravila jsem, „to je pravda!" - „Nuže," pravil, „postit se nemusíte. Pohleďte, je tu psáno černé na bílém: Ten, kdo nemůže spát, nevečeřel-li, je-li pak povinen se postit? Nijak." - „Nastojte," pravila jsem, „to je vskutku znamenité. A kdo toto napsal?" - „Náš dobrý otec Emmanuel Sa ve, svých Aforismech zpovědníka" - „A zdalipak všichni vaši otcové jsou stejného mínění?" - „Kdepak. Mnoho našich otců, já pak první, myslí si opak." - „Kterýpak mínění mám se řídit?" pravila jsem ohromeně. „Jejich, vašim nebo míněním Emmanuela Sa?" - „Míněním Emmanuela Sa," pravil otec Guignard, „poněvadž je to mínění pravděpodobné." - „Mínění pravděpodobné!" křičela jsem. „Otče, jste na mě příliš hluboký! Co to je mínění pravděpodobné?" - „Mínění se stane pravděpodobným, je-li zastáváno alespoň jedním doktorem, dobrým a učeným. A když se kající řídí míněním pravděpodobným..." - „Otče," pravila jsem nadšeně, „to on smí?" - „Arci," pravil, „pakli mu vyhovuje. V té případnosti zpovědník má dát kajícímu rozhršení, dokonce zastává-li sám domněni opačné. Což je i moje případnost, jak vám dobře povědomo, madame," dodal pokorně s očima k zemi sklopenými a s jakýmsi povzdechnutím."

"Jak se mi líbí toto povzdechnutí!" pravil jsem a smál se.

"Ohavniče, nesmějte se," pravila malá věvodkyně, zvedajíc heboučkou ručku, a tentokrát jsem se spokojil tím, že jsem ji uvěznil, nechťže poznovu přerušit rozmluvu, jež mi přinášela tolik poznání.

"Je třeba uznat," pokračovala vidouc, že jsem všecek přichystán ji poslouchat, "že otec Guignard je muž převelice

obratný, poněvadž jediným mávnutím ruky rozřeší veškerý moje svízele."

"A které ještě?" pravil jsem s obočím pozvednutým.

"Ta jedna se jmenovitě týkala mého syna. Neboť jsem si činila starost, že jsem ani spát nemohla, když jsem zvěděla, že byl zhubil Svatopavelského, aniž mu ponechal čas meč dobýt, řkouc si, že ten nešťastník, zahynuvší ve svých hříších, bude nepochybně zatracen a můj syn rovněž, poněvadž ten byl netoliko záhubcem těla svého nepřítele, avšak i jeho duše. V krátkosti byla jsem touto pochybností tak zmítána, že jsem se s ní svěřila otci Guignardovi, který mě jí v okamžiku zbavil. 'Madame,' pravil, 'jeden z našich otců zastává v tom pravděpodobné mínění, že lze přijmout nebo nabídnout souboj, jde-li o to, svůj statek ratovat. Což byla pohříchu tato případnost.' - 'Jenomže, otče,' pravila jsem, 'můj syn Karel zabil Svatopavelského zrádně.' - 'Ale kdepak,' pravil otec Guignard, zvedaje obě ruce. 'Neboť vězte, co praví jeden z našich otců, i on dobrý a učený: 'Zabít zrádně praví se tenkrát, když se zabije člověk, který se nemá na pozoru. Ale zabít svého nepřítele zezadu není tedy zabít ho zrádně, poněvadž je-li to váš nepřítel, musí se mít před vámi na pozoru.' "

"Nastojte, to je obdivuhodné!" pravil jsem. "Jsem užaslý, že shledávám u dobrých otců tolik učenosti! Nikdy bych býval nevěřil, že jsou na jedné straně léčky bezbožné a na druhé straně léčky zbožné ..."

"A přec jen je to pravda," pravila malá vévodkyně s tvářností přerokovně prostou, takže jsem ji málem svými polibky snědl item očima zhltal. "Ale nekonečnou vděčností jsem vzplála k dobrému otci tenkrát, když rozhodl případ svědomí, který měl pro mě velenesmírný význam, protože se dotýkal vaší osoby."

"Mé osoby?" pravil jsem s ústy zejícími.

"Milý Petře," pravila, poněkud a maličko rudnouc, "vězte, že už v tom mém převléknutí za kupce soukeníka jste se mi líbil, třebaže jste neměl oči, ohavniče, pro jinou než pro mou tchyni paní z Nemours."

"Má drahá," pravil jsem, "měl jsem rád paní z Nemours jako matku, a na vás jsem dozajista jako na matku nehleděl."

"Pravda je ta, pane," pravila s předstíranou chladností, "že hledíte na každou ženu očima vlídnými, něžnými, obdivnými a toužebnými, a tak nelze si nic jiného pomyslet, než že po nich přímo blázníte, byť je mladá či stará. Ale ponechme toho. Mám-li žárlit na svou paní tchyni - já, která vás mám? A dobře si vás držím," pokračovala s nejrozkošnějším našpučením úst, "protože jsem vám kolem krku přehodila ohlávku své paže."

Načež jsem hlavu naklonil a řečenou paži jsem beze slova líbal, nemoha ústa otevřít slovům, neboť jsem byl nalezl v těch jejích látku k tolikerému vzrušení.

"Ach, milý Petře, ustaňte pro smilování s těmi polibky!" zvolala, "nebo nikdy svoje slova nedokončím... Chápete dojista, jak jsem si v čas obležení k smrti vyčítala, že tolik přemýšlím a sny spřádám kvůli nějakému kupci soukeníkovi! Usilovně jsem se snažila představovat si, že vaše odění je tolik knížecím převlečením. Daremná námaha! Poté jsem si opět vyčítala, že si lžu, abych si uklidnila svědomí. Posuďte z toho, jak jsem byla šťastna, když nás přišel navštívit král v den, kdy opět Paříž obsadil, a vy jste ho doprovázel už v krásném oblečení a s tváří přirozenou. Jakkoli jsem byla také tuze popuzena, že jste věnoval tak něžné pohledy paní z Nemours a mně ani jediný!"

"Vždyť vy, má drahá, byla jste ke mně tak ledová!"

"Kdopak by nebyl? Vy jste se na mě vůbec nepodíval! S jedinou výjimkou - při odchodu jste na mě vrhl náhle pohled tak vyzývavý, že jsem všechna užasla a tuze se rozhněvala."

"Madame, je mi hanba!"

"A to vám být nemusí," pravila malá vévodkyně se smíchem tak upřímným, že mě to nadchlo. "Nebýt tohoto pohledu, nic by se bývalo nestalo, avšak on mě znenadání zpátky uvrhl do mých snů a milionkrát mi je přiblížil. A tak jsem nakonec dospěla stran vaší osoby k jistému rozhodnutí, ale váhající ještě je uskutečnit, vyznala jsem se z něho otci Guignardovi."

"Jakže, má drahá!" pravil jsem všecek zděšený. "Vy jste o mně hovořila se svým zpovědníkem?"

"Aniž jsem vás jmenovala."

"A co jste mu pravila?"

"Pravila jsem mu, že jsem vzplála láskou k jednomu urozcenci z dobrého rodu, který však není sdostatek vznešený, aby mě pojal za choť, jakkoli není ženat."

"Jenomže já žena jsem, má milá."

"Ach, markýzi, tak málo! A měla jsem snad povědět holou pravdu svému jezuitovi, který by se neprodleně vytasil s hříchem cizoložství? Měla jsem, zaplať Pán Bůh, už spoustu práce s tím, abych jeho námitky odrazila."

"Neboť on se nejdříve vzpouzel vašemu libému záměru?"

"Jako šílený! A dokonce i tomu, abych vás vůbec ještě uhlídala! Ale já jsem prolévala potoky slz. Pravila jsem k němu: 'Milý otče, já opravdu zahynu pro vaše tyranství! Já již spát nemohu! Já sotva jím! A co mi je platno, že jste mě od pústu osvobodil, když už jísti nemohu! Ach, to jste mi pěkný zpovědník! Který mě mocí mermo k hladovění nutí! Nebo který mě na jedné straně hladu zbavuje, aby mě na druhé hladem mořil!' "

"Má drahá," smál jsem se, "toto jste mu pověděla?"

"Arci," smála se opět ona. "Vystřelila jsem naň tento šíp přímo od ramene! Rovnou do tváře! Až z toho zůstal všecek zmaten a bez řeči!"

"A co pravil poté?"

"Že si znovu přečte dobré otce, kteří byli o tomto psali, aby nahlédl, zda u nich nenalezne nějaké pravděpodobné mínění, jež by se na mě mohlo hodit."

"Nalezl je?"

"Kdyby se mu to bývalo nepovedlo, ležela bych ve vašem náručí?"

"Je možné, že přece jen ano," pravil jsem se smíchem.

"Ach, ohavniče!" pravila, tisknouc mi ruku, "pochybuje snad, že mám svědomí?"

"Nikoli, můj anděli," pravil jsem. "Máte všechno: svědomí i milovníka."

"To je věru pravda!" pravila s prostotou tak upřímnou a svatou, že jsem nemohl tentokráte udržet svoje polibky a svoje mazlení. Ale abych to zkrátil, čtenáři: nechtěl bych tě ani unavovat, ani dohánět k žárlivosti naším dětinským štěstím, a to tím spíše, že dobře cítím, jak jsi do malé vévodkyně takřka stejně zamilován co já. A přitom ona je tuto toliko co papír, slova, vzpomínání. Kdybys býval mohl uhlídat jiskření jejích modrých očí, byl bys ji doopravdy zbožňoval.

"Má drahá," pravil jsem, když bylo po všem, "vy jste mi nepověděla to pravděpodobné mínění, jemuž vděčím za to, že jsem tam, kde jsem."

"Abych pravdu pověděla," pravila vévodkyně, "nevzpomínám si již na jméno dobrého otce, který je zastával. Ale podle něho setrvává-li kdo, slyšte mě dobře, v okolnostech blízkých hříchu a nemůže-li se z nich vymanit, aniž mu z toho převeliké újmy vyplynou, je mu dovoleno v nich setrvat a zpovědník mu musí dát rozhřešení."

"Můj anděli," pravil jsem, "jeví se mi, že my oba dva setrváváme v okolnostech hříchu více než blízkých ..."

"I mně se to jeví," pravila malá vévodkyně s tváří zadumanou. "Ale mohu-li za to? A mohla-li bych se z nich vymanit, aniž by mi z toho vyplynuly převeliké svízele? A následkem toho, věřím-li v tom dobrému otci, nemohu nedostat rozhřešení. Ale milý Petře," zvolala znenadání, "jak jsem sobecká! Myslím toliko na svou osobu! A co vy! Co vy, milý Petře! Jak bych byla zarmoucená, kdyby mělo být vaše spasení ohroženo! Máte-li dobrého zpovědníka?"

"Dobrého? Nevím. Je tuze přísný."

"Blahoslavená panno!" pravila vévodkyně, "musíte ho hned nazítří vyměnit!"

"Ale kdepak, můj anděli," pravil jsem s úsměvem.

"A pročpak ne?"

"Poněvadž se domnívám, že moje spasení nespočívá v rukou zpovědníka, byť už přísného či nikoli, nýbrž v rukou božích."

"Ach, ohavný hugenot!" pravila jakoby rozhořčená. "Jak málo úcty chová k přímělu naší svaté církve! Otec Guignard dobře praví: škrábejte konvertovaného, naleznete vespod kacíře. Bečka je vždy cítit slanečkem ..."

"Madame," pravil jsem s předstíranou vážností, "jsem-li cítit tak, jak pravíte, ihned budu ten tam."

"Ach, ohavník," pravila, krčíc se mi do náručí. "Neví-li pak, že jsem do něho k zbláznění zamilována?"

Spanilá čtenářko, někdo mi klade ruku na rámě a do ucha mi šeptá, že v této kronice podléhám slabosti a tuze vám lichotím. Ale kdo toto praví? Urozenci! Nikdy dámy! A kdyby jedenkrátě jediná z mých čtenářek - pravím čtenářek, neboť k těm, jež nad mými díly nos ohrnují, mohu ovšem pociťovat jisté křesťanské milosrdí, nikoli však lásku -, kdyby mi napsala, že se cítí nelibě z přemíry mých přívětivostí, nemohl bych jinak než v okamžení jim konec učinit, zarmoucen ovšem, že skrze nedůtklivost jedné musím se zřici potěšení, abych vyjadřoval všem vděčnost, kterou zakouším při myšlence, že jsou na světě a že dávají našemu šedému žití teplo, barvu i mrazení.

Račte mi tudíž dovolit, spanilá čtenářko, prve než dostanu onen shora řečený dopis - ježž doufám nedostanu nikdy -, abych pokračoval v těchto malých rozhovorech s vámi, jež jsou pro mě jednou z radostí mého psaní. A pakli vám vpravdě nejsou proti mysli a pakli mne těší, kdopak by nás tedy mohl donutit, abychom v našem nevinném styku nepokračovali?

Byl-li můj styk s vévodkyní z Guise nevinný čili nic, to musíme ponechat jediné na vůli ctihodného otce Guignarda, který se opíral o pravděpodobné mínění toliko jediného dobrého a učeného doktora z jeho slovutného tovaryšstva, a toto mínění on sám ani možná nesdílel. Ponechme soudit ty, kteří soud nad námi na sebe berou! Ať nás osvobodí nebo nás zatratí! Po mém domnění jejich úřadky se mění toliko málo na tomto světě i na onom. Pro mě, jak jsem to už dal na vědomost vévodkyni, je toliko jeden soudí, a pohříchu nikdo, kdo se byl před ním objevil, potom se na zem zpátky nenavrátil zpravit nás o dobrotivé či nelitostné povaze jeho ortelů. Pročež dovoluji si usuzovat, že jsa bytostí nejvyšší dokonalou, je dokonalý i ve své milostivosti, jež přesahuje představivost i našich nejshovívavějších posuzovatelů. Hněv, zášť, nenávisť, pomsta: to jsou vášně lidské. Jaká běda by to byla, kdybychom se s nimi shledali tam nahoře! Nicméně, čtenářko, ještě jsme neodložili svou smrtelnou schránu a jsme naživu, vy i já. Já, abych psal tyto řádky, a vaše krásné oči, aby je četly. Račte mi tudíž poskytnout tu milostivou přízeň a buďte v tomto okamžení mou oddanou důvěrníci, abych mohl sdělit vašemu oušku způsob a podstatu svých nejniternějších hnutí mysli.

Kdybych se pokoušel učinit výčet svých minulých lásek, pověděl bych, že dam, které jsem miloval, bylo sice sdostatek, ale okamžení mého štěstí byla řídka a prchavá. Mám též málo chuti si je připomínat, tyto vzpomínky přivádějí s sebou nemálo zármutku, mnohdy tuze bolestného: Hélička zesnulá v prvním rozpuku mládí, Fontanetka pověšená na vysokém stromě, má nejvěrnější přítelkyně Alizon, musím to nakonec povědět, sklácená čtvrtodenní zimnicí při obléhání Paříže. Tak je to s mými nebohými mrtvými. Ale s živými na tom nejsem lépe: paní z Joyeuse upadla na sklonku života svého do nejzakyslejšího pobožňůstkářství. Tomassina bolestivě zchromla. Moje krásná soukenice v Châteaudunu se opět provdala a sešla. Lady Markbyová byla od královny Alžběty do žaláře uvržena.

Co se mě Angelíny dotýče, bylo by to jakési znesvěcení, kdybych o ní hovořil stejným dechem, jímž jsem vzdychal po svých zesnulých láskách. Miluji ji dosud. A myslím si nolens volens, že ji budu milovat vždy. Ale jaké rány mi zasadila! A jak daleko, vskutku daleko jsme teď jeden od druhého!

"A co Luisa?"

"Ach, spanilá čtenářko, pročpak se mnou hovoříte o Luise, k níž mám sic jistý závazek vděčnosti, která však ponechává mou duši přenesmírně žíznit? Nikoli, nikoli! Moje bytost - doufám na rozdíl od vaší - počala být pustší než poušť v Arábii, když se na chvějivém obzoru teď objevila vévodkyně, tato oáza plná vody tak svěží a čisté, že jsem se naráz do ní zamiloval tak, jak jsem už dlouho zamilován nebyl."

27. Zlořečená sekta

Ale poslyšte spíše Miroula, když jsem se nakonec do svého domu v ulici Na rozkvetlém lánu zpátky navrátil:

"Jakže, vzácný pane! Již zde! Váš talíř se strašlivě nudil za ty čtyři minulé hodiny! Dala vám vévodkyně něco k snědku?"

"Vůbec nic."

"Musel to být rozhovor tuze zábavný, že na to zapomněla."

"Byl."

"Proboha, vzácný pane, posaďte se. Čtyři hodiny! Čtyři drahé hodiny bez kouska jídla a kapky pití! U všech rohatých! Jezte! Vypadáte tuze zmoženě. Vzácný pane, slovo nepromluvíte, jste zaduman! Ten kapoun je vynikající, byť je tak málo mužný. Vezměte si ho! A okuste tuto bayonnskou šunku. Je-li s dostatek jemná? Bohu díky, jíte za čtyři, protože jste byl čtyři hodiny pryč. Hrome, už se nedivím, že jste oněměl. Musel jste si nejspíše s tou svou dobrou vévodkyní jazyk až ke kořenu obrousit."

"Co to pravíš, Miroule?" pravil jsem nerudně.

"Že jste si musel tolikermým žvaněním jazyk obrousit."

"Ba věru."

"Vzácný pane, jsem-li snad dotěrný? Přejete si se svou krmí sám zůstat? Ta krmě byla ve vašem vlastním hrnci uvařena a upečena? Mám-li tomu rozumět," pokračoval, vstávaje, "že už nejsem vaším nejbližším přítelem a důvěrníkem?"

"Miroule," pravil jsem a rychle ho za ruku chytil. "Přítel jsi a budeš jím vždy, a nikdo mi nebude bližší. Než ..."

"Ale důvěrníkem být nemohu!" smál se Miroul, "poněvadž jste přísahal. Vzácný pane, dosti na tom! Já vás chápu!

Raději mít ústa zašitá! Ach, milý Petře! Jak jsem blažen za tebe pro to mlčení!" dodal, vstal a políbil mě na obě tváře (ty polibky jsem mu bez hrdlení vrátil). "Hrome! Uhlídal jsem to ihned na vašem vzhledu! Vzhled tuze unavený, leč zrak tuze čilý a nicméně zasněný, tvář tuze rozjasněná a cosi bujarého v chůzi, třebaš údy jsou únava ztuhlé! A k tomu všemu huba zavřená! Na zámek zaklapnutá! A právě skrz toto nedobytné uzamčení celé zkazky vyprávěla! Milý Petře, ty máš přec obvykle tak znamenitou vyřídilku! Myslel jsem, že se mi to zdá! Ostatně už budu také ztichal Moje mlčení se přidá k tvému, jako se tuk hromadí k tuku v břichu Mayennově. Budeme mít tuto sudy a sudy mlčení! Žádný klášter nebude takto němý! Nicméně ještě slovíčko, pane markýzi!"

"Pane podkoní, poslouchám vás."

"Není přec možné, že dobrá vévodkyně si s vámi za uplynulé čtyři hodiny nevyměnila ani slůvko - a dokonce ani takové, o němž by se dalo povědět, že je ad usum puerorum."

"Vyprávěl jsem jí o Remeši. Vyprávění, jež znáš tak dobře co já. A ona mi pověděla o svém jezuitském zpovědníku."

"I toto! To je námět tuze lákavý!"

Poté na jeho několikerou prosbu jsem mu o tom vyprávěl a on naslouchal s potěšením, jež narůstalo, čím více jsem zacházel do oněch pravděpodobných mínění.

"Milý Petře, třeba přiznat, že to je vzácná shoda! Zatímco vaše hezká vévodkyně vám vyprávěla o svém zpovědníkovi, přišel vás navštívit farář od Germaina Auxerrského a tuze zklamán, že vás doma nenalezl, pravil, že za vámi opět přijde o čtvrté hodině."

"Bože dobrý!" pravil jsem, vrhaje pohled na hodinky. "To už bude záhy! K ďasu, zdali vím, co mi ten pantatik chce, leda snad že nechodím tak pilně na služby boží, jak by si přál."

Vskutku, sotva jsem spolkl poslední sousto, Franc uvedl pana faráře Courtila. Spatřiv ho povstal jsem, běžel jsem k němu s tváří usměvavou, a tiskna mu oběma rukama pravici, ujišťoval jsem ho o svém dobrém přátelství, zkoumajíc přitom jeho tvář, jež se mi jevila vpravdě na výsost z míry vyvedená.

Pravil jsem "z míry vyvedená" a nikoli znepokojená, neboť farář Courtil nevyhlížel na člověka, který by upadal do metafyzických úzkostí, tvář měl širokou, zardělou a lesklou jako šunku, černé třpytivé zraky, hubu ruměnou, zuby pevné, nudy rozložené a břich, který se mu líbezně kulatil pod sutanou.

Po barikádách a po čas obléhání Paříže měl kázání ligistická, ale bez oněch výstřelků v proklínání, v nadávání a ve výzvách ke krveprolévání, do nichž tolik jiných upadalo. Nenásledoval tudíž po králově příchodu vozy španělské posádky a požíval dobrodiní milostivosti Jeho Veličenstva, s dobrou vůlí se mu podřídil, modlil se za ně a vyzýval k modlitbám za ně z kazatelny, očekávaje bez netrpělivosti, až papež zruší jeho exkomunikaci.

"Franci," pravil jsem, když jsem ho byl usadil, "nabídní panu faráři Courtilovi pohár toho dobrého cahorského vína, abychom si mohli, pan z La Surie a já, s ním připít."

"Pane markýzi," pravil farář Courtil, "přijímám z dobra srdce, ale toliko pro čest připítí, neboť co se vína dotýče, piju ho tuze málo, jedině při mši. Ostatně toto je tuze dobré," dodal, mlasknuv jazykem.

"Franci," pravil jsem, "pošleš dvě láhve na faru u svatého Germaina Auxerrského."

"Srděčné díky vám, pane markýzi," pravil Courtil. "To je od vás tuze počestné."

"Pane faráři, víte přec, že můžete spoléhat za každé okolnosti na moje přátelské city k vám."

"I na mé," pravil pan z La Surie s půvabnou úklonou.

"Pane markýzi, jsem vaším služebníkem," pravil Courtil. "A vaším jakbysmet, pane podkoní."

To řka, jediným hltm vysrkl svoje víno, a povzbudiv takto svoji zmužilost, vrhl se přímo do útoku. "Pane markýzi," pravil, "od času, co jste opět nabyt svůj příbytek Na rozkvetlém lánu, vídal jsem vás na mši, ale pokud mě paměť nemýlí, nikdy u zpovědi, což mě tuze kormoutí."

"To proto, pane faráři," pravil jsem, vrhaje očkem po Miroulovi, "že se zpovídám toliko o velikonocích, a o velikonocích jsem byl u Laonu s vojsky pana krále."

"Pane markýzi," pravil dále Courtil po chvilce mlčení, při němž jako by vážil moji odpověď na jemných vážkách,

"mohu-li se vás otázat ve veškeré prostotě, zda tu nebyla jiná příčina vaši neúčasti na zpovědi?"

"A která třeba, pane faráři?" pravil jsem, vstupuje převelmi opatrně na tuto půdu, poněvadž. jsem se v duchu tázal, zda ten pantatik mě nepodezírá stejně jako moje hezká vévodkyně, že jsem ještě cítit slanečkem.

"Třeba jste se zpovídal u někoho jiného?" pravil Courtil.

Ach, přemýšlel jsem, hledě ze strany na Miroula, konečně ti rozumím, milý kmotře! A tvé pečení, jak se mi zdá, nebude sůl chybět.

"Pane faráři," pravil jsem důstojně a jako bych se halil do své ctnosti, "vyjma času stráveného na cestách domníval bych se, že se zpronevěřím povinností farníka, kdybych se zpovídal někomu jinému než faráři své farnosti."

"Ach, synu můj!" zvolal Courtil, "kéž Bůh a všichni svatí vám požehnají za toto mínění! A kéž by se Bohu zlíbilo, aby je sdíleli všichni významní lidé u dvora a ve městě! Žel, není tomu tak! A právě tam mě škorně tlačí! Neboť shledávám každý den, že moje zpovědnice je opouštěna těmi nejznamenitějšími farníky! Podobá se mi, že navzdory mým modlitbám k Bohu všemohoucím tento neblahý odliv se nikdy nezastaví, a jsem vskutku na nejlepší cestě, že ztratím postupně svoje nejvzácnější kajícíky, tolik se mezi nimi šíří ta móda - co to pravím - ta nakažlivá vzteklna, běhat ke zpovědi k jezuitům."

Dobry farář vyslovil slovo "jezuitům", jako by byl pronesl slovo "kacíř" nebo "odpadlík". Přímou jako byste slyšeli důtky nad nahými zády praskat.

"Ale pane faráři," pravil Miroul, který vida, že farář se pustil dobrým směrem, chtěl ho dále postrčit na tomto svahu, aniž já se zaplétám do této nebezpečné rozmluvy, "jakkoli sdílím mínění pana ze Sioraku o závazku zpovídat se svému faráři, račte mi povědět, proč je zpověď někomu jinému než vlastnímu faráři a svatě přijímání z rukou toho jiného počináním tak zavrženíhodným?"

"Poněvadž," pravil Courtil s ohnivým zaujetím, "dochází tu k přenesmírné újmě, jak pro faráře, tak pro kajícíka."

"Rozumím," pokračoval Miroul. "Kajícík, nedá-li se zpovídat svým farářem, bude k němu méně štědrý a bude si schovávat svoji štědrost a možná i svoje odkazy pro toho, kdo řídí jeho svědomí. Ale proč kajícíku hrozí taková újma?"

"Ach, pane podkoní!" pravil Courtil s tváří bolestnou, "újma je tu nepochybná! Odejít ze své farnosti a jít ke zpovědi a k přijímání jinam, to znamená opustit chrám jeruzalémský a jít obětovat do hor samarských."

"Promiňte mi, pane faráři," pravil Miroul, "vaše přirovnání sice ctí vaše vědění velice velmi, je však spíše biblické než přesvědčivé. Pročpak svátosti, jsou-li udělovány knězem, měly by mít menší cenu v horách samarských?"

"Inu poněvadž je tam člověk sám, pane!" zvolal Courtil, pozvedaje obě ruce k nebi. "Nazývá-li se tato svátost přijímáním, je to tudíž právě proto, že je třeba přijímat ji v chrámu ve shromáždění věřících. Vězte, pane, vězte," pokračoval věšteckým tónem, "že k odpuštění hříchů dochází v zásadě skrze sílu společné modlitby, kterou celý chrám k nebesům vysílá, nutě je takřkajíc k tomu, aby se rozevěřela našim prosbám!"

Mimořádná prostota tohoto mínění mě celkem ohromila i rozveselila, a tak nemohu prozradit ani jeden, ani druhý z těchto pocitů, zůstal jsem jako předtím němým, ponechávaje Miroula, aby se přel, jak dovede, s tímto ohromným zajícem, jehož byl vyplašil. Což on učinil se svou obvyklou dovedností, a jeho hnědé oko tuze jiskřilo a oko modré zůstávalo chladným.

"Ach, pane faráři!" zvolal, "jak je toto krásné! A jak případná se mi jeví tato metafora! Ten portál nebeský, který zůstává uzavřen kajícímu osamocenému, ale jež spojený a silný tlak všech věřících s nutností úspěšně otvírá, to věru promlouvá k srdci i k obraznosti! Pane, vy jste mě venkem předsvědčil, a já vám zbraně odevzdávám!"

"Pane podkoní," pravil Courtil s očima skromností se blyštícíma, "vzdávám díky nebesům, že jsem byl nalezl slova, jež vás zasáhla. Protože pak mi prokazujete čest, že je shledáváte příhodnými, zopakují je zítra ve svém kázání."

"Jemuž neopomeni být přítomen," pravil jsem, "a v první řadě proto, protože si přeji setrvat v věrnosti své faře i svému faráři, aniž ustoupím té módě, jež ho olupuje o nejlepší kajícíky."

"Pane markýzi, olupuje je správné slovo," pokračoval Courtil. "Co se mne dotýče, doznávám, že nemohu strpět tyto jezuitu (poznovu toto slovo prásklo jako rána bičem), kteří církvi tolik škodí. A víte-li toho příčinu?"

"Nevím," pravil jsem s dychtivostí vskutku nepředstíranou.

"Poněvadž nejsou to kněží ani světští, ani řeholní, v krátkosti ani ryba, ani rak, ani dobrá ryba, pravil bych, ani poctivý rak! Říkat, že jsou řeholníci, ale kde jsou jejich kutny a jejich uzavření v klášteře? Nosí sutany jako my, žijí světsky, jsou rozesetí po světě. Ba dokonce navlékají příležitostně občanské odění, opásávají se mečem, cválají na velkých koních (a nikoli jako my na skromných mulách), cestují přes hory a doly, přelouvají oceány ... Krom toho odmítají uznávat autoritu biskupů a tvrdí, že poslouchají toliko svého generála, který je Španěl, a papeže, který je Vlach. Znásilňují privileje univerzity a otvírají školy, kam lákají děti předstíranou vlídností, a současně si podplácejí rodiče pohoršlivými zpověďmi."

"Pohoršlivými, pane faráři?" pravil jsem, zvedaje obočí.

"Běda, pane markýzi, o tom není pochybnosti: pokud je kajícík urozený, bohatý a ve společnosti osobou významnou, jezuité omluví, prominou a odpustí všechno: soubor, krivou přísahu, zradu, krádež a také," dodával s truchlivou tvářností, "souplehavičství a cizoložství, pravím to s úděsem. A vizte, pane, skrze toto zavrženíhodné činění jsou v Paříži ctěni a vzývání jako bůžkové, jsou správci svědomí jednoho každého a nesmírně zbohatli."

"Zbohatli, pane faráři? Domníval jsem se, že učinili slib chudoby?"

"Ach, pane markýzi, vy neznáte ty prokleté chytráky! Mají dva sliby. Slib prostý, jež pronášejí, když vstupují do svého tovaryšstva (bezostyšně nazývaného Ježíšovým), a který jim dovoluje přijímat pozůstalosti a odkazy. Když pak je nabyli a již nic více neočekávají, pronášejí slib slavnostní. Co mne se dotýče, troufám si přímo povědět, nesázel bych na jejich slib chudoby více než na jejich slib prostoty. Jezuiti chudí! Jezuiti prostí! Bože dobrý! Co všechno slyšíte v tomto slzavém údoli! Pod žíněnou košili jezuité skrývají purpur! Pod popelem plamen ctižádostivosti! Pod svatými řeči lačnost požiračů závětí! Vidíte je, ty licoměrníky, jak chodí po cestách s očima sklopenými, ale k zemi hledí toliko

proto, aby tam hledali majetky a pocty!"

K ďasu, přemýšlel jsem, jaká to výmluvnost! A jak málo svatá se mi jeví! Kdo by si pomyslel, že takto mluví kněz o řeholníkovi? Jak živé a zběsilé jsou tyto nenávisti v církvi, a netoliko proti kacířům!

"Pane farář, " pravil jsem, "mínění, ježto tuto vyjadřujete, sdílíte toliko vy?"

"Co vás napadá!" zvolal Courtil vášnivě. "Je to mínění; můžete mi věřit, všech farářů a všech biskupů: prvních, poněvadž jezuiti jim loupí jejich kajícíkníky. Druhých, protože jezuiti pohrdají jejich příkázáními. Pročez jsme stranou v procesu, jež Sorbonna vede proti této zlořečené sektě, aby byla z království vyhnána a do svých Španěl se zpátky navrátila."

Byl jsem v pokušení pravit "amen", ale držel jsem jazyk za zuby, poněvadž jsem si nepřál, aby se farář Courtil mohl chlubit mým souhlasením. Postupuje v této záležitosti opatrně kočičím krokem, s ušima našpicovanými a s kníry pozorně naježenými, nechtěl jsem, abych byl pokládán za nepřítele jezuitů, což by mi vyneslo z jejich strany nepřátelství, jež soudíc podle toho, co k nim choval farář Courtil, nebylo by malé a dozajista by mi vadilo v mém pátrání. Ostatně abych tu hovořil bez zastírání, ani jejich vlídné zacházení se žáky (s výjimkou těch, kteří se chtěli modlit za krále), ani jejich nové způsoby vyučování, ani podivuhodná pružnost jejich schopností zpovědních (z nichž jsem celkem převelmí těžil) nebyly mi tolik proti mysli. Právě naopak. Ovšem dobře jsem rozeznával, že jejich ústupnost je toliko prostředek. Prostředek, jejich bohatství. Prostředek, jejich udivující kouzlo. Leč ten nejzazší konec, jemuž tyto prostředky sloužily, nejevil se mi ještě v přesných obrysech, jakkoli jsem už počínal mít o něm jakous takous představu, kterou jsem si nicméně ještě zakazoval nahlas vyslovovat, nechtěje přesměru rychle závěry vynášet.

Nemoha: z těchto příčin projevit nahlas souhlas s farářem Courtilem, daroval jsem mu opět několik vlídných slov, a co více jest, deset zlatých od cesty, které hbitě do kapsy strčil, ponechávaje mě jako vždy v úžase nad hloubkou kapsy v sutaně, poněvadž aby z ní vytáhl třeba pouhý kapesník, musel do ní vnořit ruku až po loket.

"Vzácný pane, " pravil ke mně Miroul s ústy posměvačnými, jakmile Courtil odešel, "víte-li pak, že po celý ten čas pan z Hvězdy, nechtěje se před farářem objevit, dlel jakoby do šatlavy uvržen v jizbičce Lizetině?"

"Kdopak by netoužil po šatlavě tak sladké?" pravil jsem se smíchem. "Běž ho vysvobodit, Miroule. Nerad bych, aby se jeho paní choť znepokojovala nad jeho předlouhým zdržením, než se domů navrátí."

Umiš si představit, čtenáři, že jak se Hvězda objevil, snažil jsem se vzápětí poté, co jsme si navzájem obvyklé poklony vyměnili, převést s ním hovor na onen velký proces s jezuitu, o němž se mluvilo u dvora i ve městě, ale můj dobrý Hvězda, jsa svou přirozeností nad zajíce opatrnější, mlčel o tom jako hrob a kázal jako obvykle o úpadku mravů, neboť nikdy nebyl tak přísný ve svých soudech jako potom, co se vydováděl v náručí mé komorné. Nicméně měl-li jako vždy pysk zatřpklý a obočí káravé, zdálo se mi, že v jeho oku rozeznávám pozůstatek labužnického lesku, který jeho slova ze lži usvědčoval.

Nicméně dal přec jen k lepšímu o Ignácovi z Loyoly anekdotu, kterou jsem kupodivu nenalezl na žádné stránce jeho proslulého deníku, což mi přivedlo na mysl, že na ni nikoli snad zapomněl (jak by byl mohl on, který sbíral všechno až do posledních drobtů historie), nýbrž že ji zcenzuroval, a ne snad myslím pro její rozpustilost - neboť ve svých spisech byl tento moralista tuze kluký -, nýbrž poněvadž neukazovala zakladatele tovaryšstva Ježíšova ve světle tuze evangelickém.

"Milý Sioraku, " pravil, "není vám tajno, že svatý Ignác z Loyoly byl hejtmanem ve vojích španělských. Z příčiny té dal potom nejvyšší hlavě řádu, jež založil, jméno generál."

A že neštěstí nebo spíše štěstí tomu chtělo, aby byl poraněn na pravé noze odštěpkem z bombardy, když bránil Pampelunu proti Francouzům. Pojal proto nejdříve proti nám tuze velkou zášť, a když po zranění zůstal kulhavým, ve stejný čas pocítil, že je osvícen milostí, a opustil celkem vznešené řemeslo vojanské i život tuze nespořádaný, jež byl dosud vedl."

"Toto všechno mi nebylo známo, " pravil Miroul, "ale rád se dovídám, že jeho kulhání mu bránilo běhat jako předtím za fraucimorem. Milost je závislá na maličkosti. O palec méně na pravé noze a vizte, jste uvržen na cestu svatosti ..."

"Pane podkoní, " pravil Petr z Hvězdy, "znám leccaké, kterým chybí celá noha ..."

"Ach, pane, " pravil Miroul s malou úklonou a hnědé oko se mu tuze lesklo, "na kterého z nás tří tu narážíte?"

Zasmál jsem se, ale změnil jsem smích v úsměv, jakmile jsem uhlídal, že Hvězda se ke mně nepřipojil.

"Pokračuji, " pravil Hvězda s tváří zakaboněnou. "Svatý Ignác se vydal na zádech muly po svém obrácení do Montserratu, aby tam studoval teologii pod Franciskem Jiménezem z Cisneros, a cestou potkal vzdělaného Maura, s nímž zprvu docela spokojeně rozprávěl. Ale když zmínil jméno Panny Marie, Maur zvolal:

„A odkudpak máte, seňore, že Miriam (to je arabské jméno pro Marii) byla panna?"

„Přece z Pisma svatého, " pravil svatý Ignác nerudně.

„Nevěřím tomu, co se o tom tvrdí, " pravil Maur. „Budiž, k početí mohlo snad dojít bez přispění muže, Pán Bůh je všemohoucí, ale co se slehnutí dotýče, to je jiná věc. Niño, vycházející z lůna matčina, musí přec porušit hymen. Miriam nebyla tudíž už pannou."

„Bídny nevěřící! " zvolal tehdy svatý Ignác, tase meč, „budeš ztrestán za toto ohavné rouhání!"

A vrhl se na Maura se zbraní v ruce, což vida ten nešťastník, dal se na útěk, pronásledován prchlivým svatým Ignácem, který ho nicméně nedohonil."

Smáli jsme se tomu.

"Nevím, " pravil jsem, "máme-li se tomu takto smát. Přemýšlím-li o tom, shledávám, že na takto bojovném světcu je cosi děsivého. Připomíná mi jezuitu Samarcase, který zasadil svůj proslulý úder Angličanu Mundanovi a hrud' mu proklál. Miroul a já jsme byli toho svědky a dnešního dne teprve se dovídám, že Samarcas, jednaje takto, mohl se dovolávat svatého patrona svého řádu."

"Jedna vlaštovka jaro nečiní a podle jednoho jezuitu nesuďme celý řád, " pravil Hvězda, který rád rýpnul mimochodem

do tovaryšstva Ježíšova, leč který je ani mezi přáteli nehodlal přesmíru očerňovat.

"Ostatně," pravil jsem, "je třeba přiznat, že onen Maur měl ducha přesmíru puntičkářského a svárlivého, neboť panenská blána může být proražena i náhodně a dívka nepřestává být Pannou."

Miroul se usmál a podle toho zvláštního úsměvu jsem cítil, že připadl na *gioco di parole* a že hodlá tu hříčku uplatnit.

"Toliko panák zkazí pannu," pravil, "a nic jiného. Maur se tudíž mýlil. Maur si tudíž smrt zasloužil!"

"Nikoli, nikoli," pravil jsem. "Milý Miroule, neobětujme toho chudáka Maura slovní hříčce. Svatý Ignác tu podal, zdá se mi, tuze truchlivý příklad nesnášenlivosti."

"Tvrdí se nicméně," pravil Hvězda, "že snášenlivost jezuitů jakožto zpovědníků zachází dnes převelice daleko a oni pryč odpustí bezmála vše. Je-li toto pravda, nijak by mě netěšilo, kdyby byli správci mého svědomí. Bohu díky, můj zpovědník je farář po starofrancouzsku. Ten mě peskuje! Ten mě plísnil! Ten mě tresce! Nepřestajně mě má k tomu, abych se za své neřesti a za svoje hříchy hanbil! A mocně mne vyzývá, abych se kál."

"A kajete se, pane nejvyšší dveřníku?" pravil Miroul.

"Upřímně," pravil Hvězda s pyskem zatrpklým a s víčky sklopenými. "Ale pokaždé do svých obvyklých poklesků znovu upadám."

Poté pohlédl na hodinky a omlouvaje se, že nemůže déle prodlévat v naší přátelské společnosti, neboť ho jeho paní choť doma čeká, odešel s čelem starostlivým, ale krokem čilým.

"Náš dobrý Hvězda," pravil jsem, "má zdá se veliké výčitky, že sem tak často chodívá."

"To je zcela přirozené," pravil Miroul, usmívaje se na půl úst. "Je to otázka tíže a proti tíže. Hvězda tíží Lizetku a Lizetka tíží jeho svědomí."

"Miroule," pravil jsem, "nevím, zda se mi toto *gioco* zamlouvá."

28. Auvergueská sopka

Pokoušel jsem se nazítří navštívit Antonína Arnaulda a poslal jsem mu cedulku po jednom ze svých pážat, jež se vrátilo od slavného advokáta o dobré dvě hodiny, později (Arnauld zůstával pět minut od mého příbytku) s cedulkou tuze zdvořilou, v níž stálo, abych ráčil trpělivě vyčkat se svou návštěvou kratičký týden, poněvadž právě sepisuje: obžalobu proti jezuitům a chce ji dokončit, prve než se s někým setká, výsledek tohoto procesu je pro krále i pro národ velevýznamný.

O šest dní později, když jsem se po večeri svlékal ve své jizbě, zaznělo zaklepání na dveře, jež, jak si čtenář vzpomíná, vedou na točité schůdky v rohové věži, sdílím tuto pohodlnost s Luisou, jež spí v jizbě nade mnou, a buďto může ona ke mně sestoupit, nebo já k ní vystoupit, aniž někoho rušíme.

"To jsi ty, Luiso?" pravil jsem, udiven tímto klepáním.

A slyše v odpověď její hlas, šel jsem otevřít dveře, jež byly na závoru, Luisa pak vklouzla do mé jizby nikoli jako obvykle v nočním rouchu, nýbrž v živůtku a sukničce. Což mě překvapilo a ještě pak více odhodlaný vzhled na světlé a růžolící tváři mé vysoké Champagnanky.

"Vítej, Luiso," pravil jsem, "copak si přeješ v tomto oblečení?"

"Pane markýzi," pravila, "potkala jsem včera, jdouc na nákup s Mariettou, v ulicích tohoto města jednoho kupce čepičáře z Remeše, jehož znám a jenž se s dobrým zbrojním doprovodem do kraje champagneského navrací, ten pak byl té lásky, že by mě pozítří s sebou odvedl a do svých služeb přijal, kdybyste mě ráčil ze své domácnosti propustit." Tato slova pronesla v jednom zátahu a takřka jedním dechem s oběma rukama v bok, se očima odhodlanými a s tváří pevnou.

"Luiso," pravil jsem, "toto si žádá jakés vysvětlení. Posad' se tu přede mnou na stoličku a pověz mi, proč si přeješ mě opustit."

"Pane markýzi," pravila, sedajíc si dosti prkenně a držíc trup pěkně vzpřímeně s rukama na kolenou zkříženými a s obličejem jako z mramoru, "není to z té příčiny, že si vás přejí opustit, ale spíše že chci odejít."

"Má milá, toto se mi zdá jedno a totéž."

"Vůbec ne," říká Luisa a zmlkne, nad sochu němější a kamennější. Já pak jsem se neodvážil ani rukou hnout a toho pomníku se dotknout, tak se mi jevil mrazivý.

"Luiso," pravil jsem dále, sdostatek znepokojen jejím chováním, "copak to znamená? Už se ti nelíbí tato veliká Paříž? Stýská se ti po tvém venkově?"

"Nikoli, pane."

"Někdo ti zde ublížil?"

"Kdepak," pravila s jistou veselostí. "Lidé v tomto příbytku jsou ke mě vskutku hodní. Budu toho litovat."

"A Vilemínka?"

"Ach, tahleta!" ožila Luisa, "stačí občas malý políček, aby se jí účta navrátila."

"Má milá, chceš-li, abych ti mzdu zvýšil?"

"Kýho výra, pane markýzi! Myslíte si, že jsem hamižná? Platíte mě už tak dobře!"

Toto pravila nikoli bez jisté prudkosti, opět však strnula do kamenné nehybnosti.

"Luiso," pravil jsem, "neváže-li tě nějaké přátelské pouto k tomu čepičáři, pouto, které je sdostatek pevné, aby sis přála nás opustit?"

"Pan markýz zajisté dobře ví, že nikoli," pravila Luisa ohnivě, "ani k tomu kupci, ani k nikomu jinému."

"Luiso," pravil jsem s jistou nerudností, "jsem v koncích se svými otázkami. A nechceš-li mi povědět zpříma a upřímně příčinu svého rozhodnutí, nuže, u všech čertů, nepropustím tě ze svých služeb!"

"Pane markýzi," pravila rozhorleně, "byl byste věru pěkný tyran, kdybyste mi nedovolil odejít."

"Budu tedy pěkný tyran, nebo se u všech rohatých dovím, proč sis vtloukla do palice, že odejdeš z domu, kde se přesmíru nenadřeš, dobrou mzdu dostáváš a shledáváš, že s tebou lidé dobře zacházejí."

"Ne však všichni."

"Jakže?" pravil jsem, "ne všichni! Jmenuj mi toho darebu, který si troufá tebe si nevážit!"

"Pane markýzi," pravila a na její tváři se jevil převeliký zmatek, "není to žádný dareba, jste to vy."

"Já?" pravil jsem s ústy zejícími. "Já si tě nevážím, Luiso?"

"Pane, za posledních pět dnů mi před nosem ve dne v noci zamykáte tyto dveře, ke kterým jsem pojala velikou nenávist, poněvadž jsem na ně tolikrát darmo klepala."

"Byl jsem unaven."

"Pane můj, promiňte mi. Maličko lžete. Nikdy jsem vás neviděla unavena, nanejvýš když běželo o to, nějakou holčici obskákat."

"Možná mě trápily nějaké starosti."

"Pane, promiňte mi. Minulé tři dny jsem vás pokaždé přesně o polednách sledovala k jistým zeleným dveřím, od nichž máte klíč."

"Hromské dílo! Jaká zrádnost!" volal jsem všecek rozzlobený.

"Pane," pravila přísně, "to není zrádnost. Nevím a ani nechci vědět, kdo tam přebývá. To není moje věc. Žádám vás o propuštění toliko z té příčiny, že se cítím vámi uražena."

"Uražena, Luiso!" volal jsem užasle.

"Arci, uražena! Ne tak proto, že chodíte, kam se vám líbí, leč proto, že už nemáte po mně toužení."

Toto mi zavřelo zobák a přimělo mě, abych šel maličko do sebe. Poněvadž komorná pochází z nízkého rodu, slouží nám a jeví se našim choutkám povolná, zapomínáme, že je také žena, také žárlivá a stejně se dovolávající ženské cti jako nejurouzenější dáma. Přemítal-li jsem o tom maličko více, moje nešťastná Luisa nejednala nijak nerozumně, ba ani nedůstojně.

"Luiso," pravil jsem tiše, vstávaje, "odpusť mi, prosím tě, že jsem tě byl bez zlého úmyslu urazil. Je pravda, vzplál jsem láskou k jedné dámě a nemohu na jinou pomyslet. Přeješ-li si odtud odejít, čiň, jak ti libo. Přivolím k tvému propuštění a krom toho ti na cestu poskytnu dar sdostatek veliký, aby ti co věno posloužil, až se budeš chtít provdat. Nicméně chtěl bych, abys věděla, že tvého odchodu budu hrubě litovat, protože si tě tuze vážím za tvoje dobré vlastnosti a převelice tě mám rád."

"A já vás!" zvolala, berouc mě za ruce, a z očí jí slzy prýštily. "Ach, pane můj," dodávala, "člověka lepšího než vy na tomto světě nenaleznu, tak srdce dobrého, tak na peníze štědrého, trpělivě poklesky odpouštějícího a ke mně, dobře víte v čem, něžného a laskavého."

Byl jsem nadmíru překvapen, že mě chválí tak, jak já obvykle vychvaluji ženy, totiž plnými hrstmi, i mlčel jsem, vřele jsem ji objal a líbal na obě líce, maje sám slzy na krajíčku, a nebudu to zapírat, i z očí a po tváři mi stékaly, jakmile se za ní dveře zavřely. Snad ne, povíte si, naříkat pro služku, plakat pro tuto milostenku! Inu ano, čtenáři, srdce je prapodivně utvářeno. Pokud tu Luisa byla, zdálo se mi samozřejmým miliskovat se s ní pokaždé, kdy jsem měl po ní toužení, i nevážil jsem si tohoto pohodlí zdaleka tolik, jak bych býval měl. Jakmile však mě náhle překvapilo pomyšlení, že už tady nebude, cítil jsem se takřka jako vdovec ve svém pokoji, zbaven svých nejsladších zvyklostí, jakkoli jsem byl tolik zamilován do své hezké vévodkyně a tolik jí chtěl zůstat věrným.

Pozitíí má nebohá Luisa, obdařená mým peněžním darem, odešla tuze nerada, a ani já jsem neviděl rád, že mě opouští. Svěřil jsem jí dopis pro Péricarda, jemuž jsem přál štěstí a úspěch v jednáních, jež vedl s vyslanci královými stran vydání Remeše, a doprovodil ji s veškerou svou domácí chasou až na práh. A abych všechnu pravdu pověděl, pokoj se mi zdál, když jsem se do něho navrátil, po jejím odchodu pustší a truchlivější.

Naštěstí nemohl jsem o tom dlouho dumat, Franc odevzdal mi cedulku od mistra Antonína Arnaulda, kterou právě donesl malý skočtam a která pozměnila běh mých bedných myšlenek, neboť mě zvala, abych o desáté hodině navštívil velkého advokáta. A kdopak se zčistajasna objevil po této dobré novině, aby k ní přidal svůj přítomnost, ne-li můj pavoučí Fogacer, všecek do černého oblečený, s obočím vysoce zvednutým a se rty do křivky stočenými.

"Ach, mi fili," pravil, jak se dověděl, s kým se chystám toto dopoledne rozprávět, "jdi tam ke všem čertům, ale s kloboukem na očích a dobře do pláště zachumlán, třebaš tento červenec je teplý, neboť to je dům, jež naši pošpanělštění jezuité a jejich přátelé drží ve veliké nenávisti, poněvadž se tam mísí v pekelných nádobách prach, který mří toliko k tomu, aby byli z Francie vyprášeni!"

"A co víte o tom, kdo mísí?"

"Antonín Arnauld? Ach, jsou-li jezuiti sama ohebnost, on je vtělená tvrdost. Je to Auvergnan. Je vytesán z onoho auvergueského čediče, jímž se cesty štěrkují! Po nich se může sto let chodit a ony se neopotřebují! A co se jeho schopností advokáta dotýče, slyšel jsi o nich, mi fili?"

"Nikoli."

"Auvergueská sopka, ale po starodávnu. Rozpálí se, rudne, praská, má ohnivou výmluvnost, složenou z lávy a plamene. Chudáci jezuiti!"

"A jaký je to člověk?"

"Je mu něco přes třicet čtyři let, ale jaký je to neúnavný dřič! Bůh sám ví, že nešetří potem ani olejovou lampou, bdí nad svými obhajobami až do půlnoci, brzy vstává, pozdě uléhá a ještě se okrádá o spánek, aby obtěžkával svoji ženu, které už čtrnáct dětí natropil."

"A jaká je ta jeho plodná choť?"

"Slyšte, slyšte, moji milí přátelé!" zvolal Fogacer, zvedaje k nebi pavoučí paže, "slyšte tu krásnou historii!"

Nejslovutnější advokát Šimon Marion slyší jednoho dne našeho muže, když v rozpuku mládí pronáší obhajovací řeč v pařížském parlamentu. V tom okamžiku je jím získán, odváží si ho s sebou v kočáru, pozve ho na oběd, oťuká si ho, prozkoumá a dá mu svou dceru za manželku! Jaké to znamenité štěstí pro onoho auvergueského venkovana, že byl naroubován na tuto starou větev pařížského měšťanstva, plnou peněz a ctností!"

"Je-li Antonín Arnauld sám také tak ctnostný?"

"Mi fili! Ve srovnání s ním samotná přímka zdála by se křivá! Je to člověk křesťálově věrný svému národu, galské církvi, králi i svým názorům."

"Hvězda také," pravil jsem, "a starý Thou rovněž, a díky Bohu velká část měšťanských sudích."

"Ale Thou je starý a chorý," pravil Fogacer se svým zakřiveným úsměvem, "a Hvězda si nerad připaluje kníry přílišnou blízkostí u ohně! Arnauld se nebojí ani ohně, ani sněhu. Pobouřen v čas obléhání Paříže kralovražednými kázáními faráře Bouchera blahé paměti a jezuity Commoleta, napiše a uveřejní drtivý pamflet na bandu šestnácti, na papežského legáta a vévodu z Ferie, a pamflet nazve bez dlouhých oklik Antišpaněl. Nepodepíše jej svým jménem, ale jeho talent ho podepíše za něj, a tuze podezírán šestnácti, kteří si už brousí nože, aby ho života zbavili, uprchně z Paříže převlečen za zedníka."

"Ach, jak se mi toto chování líbí!"

"Mi fili! Nemůže se ti to nelíbit," pravil Fogacer, zvedaje obočí, "protože sám jsi tak oddán převlečení."

"Mám na mysli," pravil jsem, "že se mi ohromně líbí toto statečné pero, jež kladu na roveň statečnému meči."

"A teď," pravil Fogacer, "když statečnost nahrazuje meč, vizte našeho Antišpaněla, který chce jako Panna Orleánská cizince z Francie ven vyhnat!"

"Spíše našeho Vercingetorixe," pravil Miroul, "protože se narodil v sopce."

Miroulova poznámka jevila se mi vynikající a také jsem mu to pověděl, což ho potěšilo velice velmi, poněvadž jsem před několika dny ohrnoval nos nad jedním z jeho žertů, a také poněvadž byl smutný, že nemůže se mnou navštívit Antonína Arnaulda, k němuž jsem se dostavil vskutku úderem desáté hodiny a byl přijat nejprve jeho paní chotí, jež se mi jevila stejně zdravá jako krásná, a ví Bůh, že musela být zdravá, poněvadž přivedla na svět čtrnáct dětí, po mém soudu jedno za druhým, neboť podle vzhledu nepřekročila ještě třicítku. A spanilá čtenářko, v hodině, kdy píši tyto řádky, na úsvitu století nového, dovidám se, že počet jejích dítek dosáhl dvaceti. Pravím správně dvaceti, a matka, jak mi bylo řečeno, je stále tak zdravá a čiperná, jak jsem ji viděl onoho dne v červenci měsíce roku 1594. Z čehož jsem usoudil, že tato Pařížanka skrze sílu a houževnatost své tělesnosti se věru vyrovná svému auvergueskému muži, do jehož pracovny mě neprodleně uvedla, neodvažujíc se tam sama ani krůčkem vstoupit, jako kdyby běželo o nejsvětější svatostánek.

"Pane markýzi," pravil Antonín Arnauld vstávaje, "jsem vaším nejpokornějším služebníkem, ale račte dovolit, abych dokončil větu, jež mi visí na konci pera, neboť mám strach, že mi unikne, pakli ji ihned na papíře nezkrátím."

"Račte! Račte, ctihodný mistře!" pravil jsem, "nebudme k sobě navzájem tak obřadní, moje Périgordsko není tolik vzdáleno od vaší Auvergne, abychom si nemohli říkat krajané. Budme k sobě upřímní po starofrancouzsku."

"Pane markýzi," pravil, znovu usedaje, "jsem vám velice zavázán za vaši počestnost."

A jal se "krotit svou větu na papíře", jak byl tak pěkně pověděl, a já měl sdostatek času si ho prohlédnout. Nezdál se mi tuze velký, když stál, ale jak si opět sedl, shledával jsem, že je statný, ramenou rozložitých, hrudi klenuté, údů, jak jsem uhadoval, šlachovitých a svalnatých, tváře rovněž spíše široké než dlouhé, zraků smolně černých, vlasů barvy havraních křídel, pokožky temně šedé, kterou bych byl v pokušení nazvat čedičovou, ten muž byl tak obrostlý, že chlupy mu i z nosu lezly takřka v chomáčcích, nos byl dlouhý, čelist silná a rty nikoli tenké, nýbrž tuze pevně k sobě přitisknuté. Kabátec měl z černého aksamitu, navzdory vedru celý upnutý, okruží malé, jakoby hugenotské. Ostatně Arnauld mi připomínal strýce Sauveterra skrze jakýs oheň doutnající pod jeho drsností a přísností.

Přísný nicméně pokojík, kde pracoval, zdaleka nebyl, do zahrady měl řadu čtyř oken znamenitě připravených, krásné čalounění na dvou ostatních stěnách a na třetí shora dolů a zprava doleva řadu skříněk uzavřených skvostnými dvířky vzácným dřevem vykládanými, do nichž možná ukrýval své nejtajnější papíry, řečená dvířka otvírala se myslím skrze zařízení v podstavci schované, jež se v činnost uvádělo nohou. Myslím si to, poněvadž tyto skřínky tak hezky zavřené a které pokrývaly, jak řečeno, celou stěnu, jsem byl viděl v pracovní komnatce Kateřiny Medicejské na hradech v Blois, a tak Antonín Arnauld, který byl tehdy jejím generálním prokurátorem, měl do jista nejdříve příležitost také je obdivovat. A po úmrtí královny matky nemeškal je napodobit ve svém krásném pařížském domě, nevyjímaje ani tajnou pružinu v podstavci ukrytou. Důkaz, že peníze mu nechyběly. Ani že je nešanoval, když běželo o to, vlastní příbytek zkrášlit.

"Nuže, jsem hotov, pane markýzi," pravil Arnauld, odkládaje pero nikoli bez notného uspokojení na přísné tváři. "A teď vám pozorně naslouchám a jsem všecek oddán k vašim službám."

29. Tovaryšstvo řečené Ježíšovo

"Ctihodný mistře," pravil jsem, "král mě požádal, abych se s veškerou důvěrností poptal na proces, jež univerzita a kněží vedou proti jezuitům. Učinil jsem to. O této sektě a o její dvojí podobě, řeholní i světské, vábivé skrze vyučování, jež poskytuje, o ochotném odpouštění hříchů osobám vysoce postaveným a o jejím nenasytném bažení po odkazech zvěděl jsem mnohé věci sdostatek znepokojující, ale nedosti odsouzení hodné, aby ospravedlňovaly vyhoštění jejich tovaryšstva. Není možné, abyste nepozoroval vy sám, Mistře, protože vedete při proti nim za univerzitu, že tato je proti nim převlece zaujata z té příčiny, že jezuité porušili její privileje a že přivedli na mizinu její školy skrze znamenitost a bezplatnost škol svých. Co se farářů dotýče, ti k smrti nenávidí jezuitu za to, že jim uloupili nejbohatší kajícíky, a biskupové zuří, že jezuité pohrdají jejich pastýřskými listy. Ale není-li patrné, že v obou případech jde v zásadě

toliko o kramářskou žárlivost a že tento veliký rumrajch proti jezuitům se toliko skrze ni vysvětluje?"

Nebylo to zdaleka bez jisté d'ábelskosti, že jsem se učinil takto advokátem d'ábla. Ale nakonec mi nebylo tajno, že významné osobnosti - vévoda z Nevers, Cheverny, pan z O, Epernon, prokurátor La Guesle, Antonín Séguier a dobrá polovina soudního parlamentu - uvažují o tom stejně, jak jsem to uváděl já, a náramně tlačí, aby se proces odročil. Také jsem počítal s tím, že tímto úskočným tvrzením sdostatek rozpálím Mistra Antonína Arnaulda, aby jeho hněv vypukl v plamenech, jež by mě mohly osvitit. Což se vzápětí přihodilo: neboť mrač se, mžikaje, s nozdrami sevřenými, se rty rozechvělými, s temně šedou pleť pod návalem rozbouřené krve takřka do černě přecházející a buše oběma sevřenými pěstmi do stolu, který nás odděloval, křičel dunivým hlasem:

"Ach, pane! Jsem věru přesvědčen, že tato slova v hloubi duše své neberete za bernou minci! Neboť se jeví tak neznalá, tak nedostatečná a tak nejpáná, že k pravdě věci se mají jako pěna na hřebeni k dmoucí se vlně: nemají hloubku, sílu ani podstatu. Cožpak se domníváte, že bych se tělem i duší do tohoto klání pustil, kdyby v mých očích běželo o bědnou při skrblických zájmů? Starou belu! Ta záležitost má mnohem větší závažnost, zdaleka přesahuje zájmy univerzity a farářů, dotýká se života krále, míru této země a budoucnosti národa, ba co dí, celé Evropy."

"Ach, ctihodný Mistře!" pravil jsem, "má-li tak nesmírnou důležitost, poučte mě tedy! Netoužím po ničem více, než být obeznámen a vidět tento proces v pravém světle."

"Pane markýzi," strožil řeč Mistr Antonín Arnauld hlasem tak mocným, jako by se obracel k parlamentu, "nemůže vám býti tajno, protože jste byl sloužil, jak jsem se dověděl, Jindřichovi Třetímu i Jindřichovi Čtvrtému s horlivostí nejznamenitější, že Filip II. Španělský, vida se zásoben zlatem z Indií, nepojal naději o nic menší, než že se učiní monarchou a císařem Západu skrze lest a násilí. A že největší podíl řečené lsti záleží v předstírané ochraně náboženství katolického proti obnově, neboť mu nebylo tajno - tomuto madridskému lišákovi! -, nakolik předsudky náboženství ovlivňují mysl. Z té příčiny si získal většinu Vatikánu skrze hojné dary vyplácené kardinálům a vyjma Sixta Pátého získal si vždy pro sebe veškeré papeže. Protože však římská kurie je těžkopádná, nemotorná, dbající složitých pravidel a nepružná, Filip II. potřeboval lidi hbité a pohyblivé, připravené na všech místech a rozeté po všech stranách, aby záležitosti Španělska vpřed poháněli. Těmi lidmi jsou jezuiti."

"Jakže, ctihodný Mistře," zvolal jsem, "jste-li o tom opravdově přesvědčen? Jsou-li pak veskrze v rukou Španělska?"

"Jak možno o tom pochybovat?" odvětil. "První a hlavní z jejich slibů je být poslušen perinde ac cadaver svého generála."

"Perinde ac cadaver!" pravil jsem, "jak zlověstná je tato metafora!"

"A ještě zlověstnější skutek, že tento generál je bezpodmínečně španělský a vybraný skrze krále španělského."

"Domníval jsem se, že skrze papeže."

"Co vás to napadá! Papeži jezuité - to jejich čtvrtý slib - vyhlašují naprostou poslušnost, ale jejich generála jmenuje Filip II."

"Není-li to," pravil jsem, "nebezpečí srážky mezi naprostou poslušností příslušející papeži a mrtvolnou poslušností příslušející jejich generálu?"

"Nebezpečí pro čas přítomný tu není," grál vážně Arnauld, "papež byl zvolen pod převelice vlivným tlakem Filipa II."

"Nuže, pane můj a Mistře," pravil jsem, "pokračujme. Vy soudíte, že jezuité jsou hlavním nástrojem panství Filipa II. ve Francii."

"Ve Francii a v Evropě."

"Promiňte mi," pravil jsem, zvedaje obočí s výrazem pochybnosti, "jak to dokážete?"

"Primo," pravil Arnauld, "skrze převelice významný podíl, jež brali jezuiti na rebelii Francouzů proti královské moci."

"Ach," pravil jsem, "všichni ti ve Francii, kteří si pravili ligisté, nebyli z jednoho těsta: velmoži co Guise, Mayenne a Nemours měli na zřeteli toliko francouzskou korunu, jiní, kteří nechtěli krále hugenota, připojili se k Jindřichovi od prvního dne jeho konvertování. Další posléze se poddali Jeho Veličenstvu, jak byl dobyt Paříž."

"Ale jezuité," pravil Arnauld, "ti podporovali odnož Ligy nejtvrdší, nejkrajnější a nejneoblomnější: šestnáctku."

"Jak toto opět dokážete?"

"Skrze tuto okolnost," pravil Arnauld, "že nejtajnější schůzky šestnácti se konaly nikoli v radničním domě, jež přece měli obsazený, nýbrž v síni koleje clermontské v ulici Svatého Jakuba a za přítomnosti rektora jezuitů. Po vašem soudu, pane markýzi," dodával rétoricky Arnauld, rozvíraje doširoka paže, "kterápak ze dvou stran ovlivňovala tu druhou?"

"Jezuité," pravil jsem. "To se rozumí samo sebou, těch šestnáct bylo sebrankou hrubých a nevědomých pomatenců."

"A tím spíše, že jezuité byli vytvořili teologii, podle níž je dovoleno poddaným zabít svého krále, jakmile je možno považovat ho za tyrana nebo jakmile ho papež exkomunikuje."

"Víte-li pak, na koho toto míří?"

"Na luteránská knížata německá, na prince Oranžského, řečeného Mlčenlivý. Na královnu anglickou Alžbětu. Na Jindřicha Třetího po zamordování kardinála z Guise, třebaž byl tento Jindřich katolík. A pohřchu na našeho nynějšího krále."

"Vizte tedy," pokračoval Arnauld, "jak nová teologie jezuitů o královraždě zázračně nalezla uplatnění ve skutečích. Dne 11. července měsíce roku 1584 - ale vy to víte stejně dobře co já - jistý Baltazar Gérard zamorduje v Delftách prince Oranžského ranou z bambítky. Tento Gérard byl tuze povzbuzen ve svém zločinném činu jezuitou, s nímž se byl setkal v Trevíru. Téhož roku anglický urozenec William Parry pod vlivem jezuitu jménem Codreto osnoval spiknutí proti životu královny Alžběty. O dva roky později nastrojil novou léčku proti královně Alžbětě Babington: spiknutí bylo v život vyvoláno a řízeno skrze jezuitu Ballarda, který byl zatčen, do temnice uvržen a o hlavu zkrácen. Roku 1589 byl Jindřich Třetí v Saint-Cloudu zahuben ranou nožem."

"Ale skrze jakobína," pravil jsem, "a nikoli skrze jezuitu."

"Známka," pravil Arnauld, "že jejich teologie o zákonnosti královraždy podnítila i soupeře. Zato při zločinném úkladu o

život Jindřicha Čtvrtého skrze Barriera opět nacházíme jezuitu, který byl popraven in effigie, obrazně. Dosti jsem toho pravil, pane markýzi," dodával Arnauld mocným hlasem, "abych vás přesvědčil, že jezuitství je dílna satanášova, v níž se ukuly veškeré mordy, jež byly zosnovány v Evropě za posledních deset let na exkomunikovaných králích, králové, kteří byli skrze nejzáračnější náhodu rovněž hlavními překážkami při ovládnutí Západu Španělskem. Víte-li, že v Paříži na koleji clermontské otcové jezuiti - všichni Francouzi rodem - odmítají modlit se za krále francouzského a nedovolují modlit se za něj věřícím?"

"To vím."

"Ale na oplátku se modlí ráno a večer pro rege nostro Philipo. A není-li to nestvůrné zkažení, pakliže vás náboženství nutí zrazovat vlast nikoli pro větší slávu boží, nýbrž proto, aby vám vytvořilo vlast jinou, nepřátelskou té, v níž jste se zrodili, a sní toliko o tom, že tu vaši zotročí? Jezuité, pane markýzi, nedávají Bohu, co patří Bohu, a Césarovi, co patří Césarovi. Dávají Césarovi, co patří Bohu..."

Tato poslední věta Antonína Arnaulda zaznívala ve mně po naší rozpravě celý den a celou noc, a v noci pak především, poněvadž tyto noční hodiny byly pro mě svízelné a beze spánku, přerušované občas zlověstnými sny, v nichž jsem viděl Jindřicha IV. hynout jako jeho předchůdce pod ranami fanatického mnicha.

Nicméně přemítal-li jsem o tom více v okamžicích bdění, nejevilo se mi, že by věta Arnauldova o jezuitách, kteří dávají Césarovi, co patří Bohu, odpovídala zcela jádru pravdy, alespoň takové, kterou jsem já viděl. Bylo dozajista známo, že tovaryšstvo řečené Ježíšovo bylo založeno ve Španělsku skrze španělského hejtmana a že poslouchalo perinde ac cadaver od svého založení generála jmenovaného králem španělským. Nicméně složeno jsouc v běhu let z nekonečného počtu jezuitů, z nichž mnozí sáli mléko z jiných vlčic v jiných královstvích, bylo by po delším čase odšpanělštěno (abych hovořil jako moje hezká vévodkyně), kdyby bývala obnova čili reforma nezpochybnila samotné základy církve katolické. Od toho času a právě z té příčiny, že jejich víra byla tak naprostá, tak horlivá a tak fanatická, jezuité dospěli k tomu, že podporovali všechny, byť i nejkrvelačnější záměry vladaře, který vystupoval v Evropě co meč a štít církve římské.

Ještě lépe: rameno světské pro ně nakonec platí více než hlava duchovní a španělský generál vybraný Filipem II. více než papež. Není-li udivující, že biskup římský přijímal od nich poctu jejich poslušnosti až ve čtvrtém řádovém slibu, zatímco generál přijímá přísahu naprosté a mrtvolné poslušnosti už v slibu prvním? Krom toho a podle jejich vlastních slov in illo (totiž v generálově) Christum velut praesentem agnoscant. Zvláštní modloslužebnictví, jež bylo toliko úvodem k udivujícímu pokroucení ducha evangelia: exkomunikovaného bylo možno všude zabít, a zabít ve jménu Boha, který předpísal vraždění bližního.

Jezuité se dozajista neprojevovali tak bláhově co jakobín, který pohroužil nůž do břicha mého nebohého vřele milovaného pána Jindřicha Třetího. Nevraželi sami nůž do útrob exkomunikovaného krále. Spokojovali se tím, že povzbuzovali toho, kdo se hodlal obětovat. Ve svých kolejích učili, že je dovoleno zahubit tyranu na trůně. Z vysokosti svých posvátných kazatelen šli ještě dále. Vyzývali svými sliby Ahoda, aby řečeného tyranu odstranil. A kdekoli v Evropě se vyskytla pošetilá hlava, jež se jim přišla vyzpovídat z náhlé touhy zabít protestantského panovníka - Viléma Oranžského, královnu Alžbětu nebo Jindřicha IV. Francouzského -, vždy ji povzbuzovali na této zločinné cestě skrze sliby věčné blaženosti. Nic naplat, že Jindřich Čtvrtý konvertoval: jeho konvertování neuznávali. Vzpomínám si, že ráno po této úzkostné noci byl jsem tuze sužován temnou věštbou svých snů, i dohadoval jsem se dlouho s panem z La Surie, nemáme-li co nejdříve varovat krále - který prodléval v Laonu a přijímal tam města ze severu, jež po kapitulaci města shora řečeného padala mu "jako slívy do huby" -, neboť počínalo být jasné po všem, co mi bylo praveno o jezuitách a jejich více než těsných poutech s Filipem II., že král španělský, jehož armády byly znovu a znovu skrze Jindřicha poráženy, kolikrát se byly pokusily postavit se mu na odpor, nebude si moci teď nic jiného počít, chce-li ho přemoci, než zaslíbit se démonu vražednictví. Ale pan z La Surie mě odradil od této cesty, protože mně vyličil, že králi hrozí toliko malé nebezpečí v táboře, kde je obklopen mocnou armádou a bdělými hejtmany, a že bude čas dáti mu výstrahu, jak se do Paříže navrátí. Nalézaje jistou rozumnost v jeho slovech, dal jsem se nakonec přesvědčit. Nicméně Miroul, když mě potom shledával mlčenlivým, zadumaným a neklidným, pravil ke mně:

"Vzácný pane, pokud je mi povědomo, dnes není čas smutku a rmoucení. Teď je král zdravý a čilý a slyšel jsem, že v Laonu, kde se slavilo jeho vítězství, veselil se lovem, míčovými hrami, chytáním kroužků při cvalu a miliskováním s krásnou Gabrielou. Vzácný pane, nebudeme naříkat nad ním, který se směje jako v sedmém nebi, ani vzdychat při vzpomínce na něj, když je v současnosti tak čilý a tak při síle. Vzácný pane, dovolíte-li mi dát vám moudrou radu..."

"Dej, Miroule, dej!"

"Pročpak byste nešel teď po jídle tam, kam jste zvyklý chodit každé odpoledne a odkud se navracíte vždy tak vesel a tak zotaven, že je radost uhlídat vaši dobrou míru. Dáte-li na mě, odhodte k čertu nynější tísnivou starost a jděte si omýt duši k čisté studánce, kde tak rád svoji žízeň hasíte."

"Ejhle, Miroule můj, toto bylo praveno jenně a z dobra srdce. Učiním podle tvé rady."

30. Bídák a zrádce

Běda, tato návštěva zdaleka neumenšila moje starosti, naopak znásobila je. Neboť jen jsem strčil klíč (jež mi byla Kateřina z Guise svěřila) do zelených dvířek (vedoucích do zahrady, jež zabírala zadní část domu, a umožňujících mi vstoupit potají do příbytku Guisů), zpozoroval jsem k nemalé své zkoprnělosti, že řečený klíč sice patřičně do zámku vnikl, avšak zarazil se tam a ani trošku nepohnul západkou, byť jsem jím sebevíce lomcoval a sebevětší úsilí vyvíjel, a tak tímto zápolením znaven a všecek na čele zpocen (jak z rozčilení, tak z namáhání), vytáhl jsem klíč a přiblíživ zrak k zámku, jasně jsem podle zbrusu nového lesku kovu a podle několika čerstvých rýh na dřevě rozpoznal, že byl vyměněn. Srdce mi tehdy zabušilo tak prudce v hrudi a nohy se pode mnou tak křečovitě zachvěly, že jsem málem na

zem klesl, i opřel jsem se oběma rukama o zárubně, snaže se zpátky nabýt vládu nad svým tělem i nad svým duchem, které se také octly strženy do nekonečného víru, poněvadž jsem ve stejné vteřině věřil i nevěřil jak svědectví svých smyslů, tak i neuvěřitelně surovému a ukrutnému významu tohoto vyměnění zámku. V tom poblouznění znovu jsem klíč dovnitř vrazil a přemožen náhlým vztekem cloumal jsem jím s takovou silou, že se v zámku zlomil, zub ostal uvězněn uvnitř a zůstatek jsem v ruce držel.

Cítil jsem se tak hloupě a tak zahanbeně s tímto zhola neužitečným kusem klíče v prstech (jež byly z mého nesmyslného lomcování zarudlé, otlučené a bolavé), že jsem ho hodil do splašků, leč pošetilost mého počínání mě tehdy zaplavila plnou silou a stud, jež jsem nad tím pocítil, mi přec jen vrátil jistou rovnováhu, zvláště když jsem si všiml, kterak si mě prohlíží a obhlíží zvědavci a zevlouni, kteří nikdy v pařížských ulicích nechybějí a kteří se zastavovali, jsouce tuze pobaveni mým daremným úsilím. Začal jsem se tedy tvářit co nejkldněji a domů se navracel, kymáceje se maličko při chůzi a také dech popadaje, jako bych býval hodinu běžel přes hory a dolů.

"Vzácný pane," vece Miroul, jak uhlídal, že se vracím za krátký čas poté, co jsem byl pokoj opustil, "vždyť jste blbý jako rubáš! Ba ještě hůře: jako sama smrtka! U všech čertů, copak se událo? Vzácný pane, posadte se tuto, pro smilování! Na tuhle stoličku! Vždyť se sotva na nohou držíte! Hola, Franci! Rychle víno!"

"To nic není, Miroule," pravil jsem vyhaslým hlasem. Nato jsem naráz vypil polovici poháru, který mi podal Franc a který mě určitě z blízké mdloby vytrhl.

"Milý Petře," pravil Miroul, měkce na mě spočívaje očima plnými zděšení, "co to má být? Je-li to pak náhlá nevolnost? Záchvat horké nemoci? Nebo něco horšího?"

"Co tě nemá," pravil jsem, vynakládaje jistě úsilí, abych se usmál. "Nic z toho mi nehrozí. To duše mě bolí, nikoli tělo." A vida, že Franc odešel ze síně, vyprávěl jsem Miroul, co zlého se mi přihodilo.

"V krátkosti, milý Petře," pravil Miroul, když jsem skončil, "ta dáma vás vykvinďovala."

"U všech rohatých, Miroule," pravil jsem mrzutě. "Musíš-li pak mi toto sdělit? Cožpak jsem to sám nepoznal?"

"Ale je vykvinďování a vykvinďování," pravil Miroul, "a toto je ze všech nejdrsnější, nejpřikřejší a nejnezdrvořilejší!"

"Dozajista," pravil jsem, "a to mě bolí ze všeho nejvíce, neboť dáma, ježto mě takto zapuzuje, je anděl."

"Anděl, milý Petře?" otázal se Miroul a jeho hnědé oko se tuze blýskalo a modré zůstalo chladné.

"Arci. Anděl!" pravil jsem ohnivě. "Za to dám hlavu na špalek."

"Už tam je," pravil Miroul. "Ta dáma by si jí mohla svoji zárubeň vyzdobit."

"Miroule!"

"Tisíckrát se omlouvám, vzácný pane! Ale přemýšlím-li o tom déle, jeví se mi, že když se žena z anděla démonem stane, je to proto, že k vám vzplála nějakou záští. Povězte mi, urazil jste řečenou dámu? Pohmoždil jste jí maličko ta její andělská křídla?"

"Ani trochu."

"Cožpak jste jí je nezvochoval?"

"Miroule!"

"Odpuštění, vzácný pane. Čím více na to myslím, tím více shledávám, že vyměnit zámek ve dveřích, kudy milovník k vám a do vás vchází, je nejhorší věc, kterou lze muži učinit ..."

"Zdalipak to nevím, hrome! A musíš-li mi to znovu opakovat?"

"Vzácný pane, nesmíte si to už déle zakrývat: ta dáma k vám pojala tuze silné záští pro nějakou urážku, kterou jste jí podle její minky učinil, a teď vás chová ve velikém opovržení a veliké nenávisti."

"U všech rohatých, pročpak?" zvolal jsem. "Pročpak? Co jsem učinil?"

"Vzácný pane," pravil Miroul a obě ruce rozpráhl, "mne se na to netažte! Já se optejte!"

"Jakže!" zvolal jsem, "mám-li se jí plazit u kolenou, když mi takovouto pohanu učinila?"

"Vzácný pane," pravil Miroul na půl huby se usmívaje, "není to poprvé, co se budete plazit u kolenou nějaké dámy, nebo jí dokonce, jako té v Remeši, nohu olizovat."

"Měl jsem na ni tenkrát převelikou chuť."

"To vám věřím, poněvadž jste začal tím, že jste jí palec u nohy okusoval."

"Pane z La Surie, u všech rohatých! Je-li pak toto vhodná chvíle k žertěství! Unavujete moji trpělivost!"

"Vzácný pane, vy tu moji už dávno unavujete! Mám-li vám to zpřímá povědět, jste veliký blázen, že nebudete navštívit toho svého anděla hlavní branou, a to ihned. Je třeba kouti železo, pokud je žhavé!"

"Jakže! Navštívit ji? Po té urážce, již mi učinila!"

"Vzácný pane, je vám dobře povědomo, že když nás ženy urazí, nemají pokoje, dokud je nepřiběhneme o odpuštění poprosit."

"Jakže! O odpuštění žadonit! Po tom, co mi provedla!"

"Vzácný pane, nejste-li pak alespoň zvědav, jaká je ta nespravedlivá příčina hněvu jejího? Nemáte-li toužení smýt ze sebe její podezírání?"

"Vůbec ne! Pohrdám tím, kdo mnou pohrdá!"

"Jděte, pane! Vy nemáte kouska srdce!"

"Já?"

"Nevidíte-li skrze zdi, že ta chudera v této minutě, co s vámi promlouvám, leží na břichu na svém lůžku s hlavou v polštáři a slzy roní, div si duši nevypláče?"

"Jakže! Ona pláče!" zvolal jsem. "Ten netvor mi ztropil strašlivé trápení a má tu drzost plakat? Tomu-li mám věřit?"

"Ach, vzácný pane! Je třeba přiznat, že ženy jsou vskutku podivní živočichové. Nečiní nic jako my. Jsou zraňovány bolestí, kterou nám tropí. Ale vsadím se s vámi o své zboží La Surie, že až ji přec jen půjdete navštívit, naleznete ji s očima zarudlými a s tváří strhanou."

"Sázím se, že nikoli! A půjdu za ní jediné proto, abych opak dokázal!"

Nato se můj Miroul usmál a zmlkl. A spanilá čtenářko, která skrze líčení, klenoty a oblečení cítíte svoje zbraně před utkáními, jež se vám jeví nanejdůležitějšími, dojdete si pomyslet, že byť jsme seberozdílnější, vy a já - logika Aristotelova nepřiložila stejná mládátka k vašemu něžnému prsu a k mé drsné hrudi - , jedním v této danosti přesně tak, jak byste byla učinila vy sama, a počal jsem se upravovat od hlavy k patám, dal jsem se umýt v plných vědrech vody od Vileminky, vlasy si načesal od Lizetky, oblékl jsem se do nového kabátce, zkrátka uhladil jsem si peří odshora dolů a krom toho jsem se provoněl, abych zahnal dokonce i vzpomínku na ten ohavný pach úzkosti, jímž mě bylo toto přikování zaplavilo. A vskočiv na koně (abych se nezablátil v ulicích), s obrovským Francem po boku klusal jsem k příbytku vévodkyně, před níž jsem zastavil, slezl, hodil otěže Francovi a obracel se k lokajovi, rovněž obrovitému, který dveře hlídal, pravil jsem k němu (protože jsem ho dobře znal):

"Pikarde, ohlaš mě své paní."

"Pane markýzi," pravil Pikard, na jehož zrzavé tváři se tuze jasně rýsovaly nejživější rozpaky, "já nemohu, paní vévodkyně není doma."

"Pikarde," pravil jsem, mluvě velice vztekle, leč potichu, a přiblížil se k němu až na dotek, "nelži mi, nebo na mou duši dýku popadnu a ze stěv ti krajky nasekám! Je doma! Já to vím!"

"Pane markýzi," pravil Pikard a jeho zarudlá tvář posetá pihami tuze zbledla, ale on přitom nic ze své venkovské důstojnosti neztratil, "je to od vás tuze nepěkné, že mi hrozíte. Jsem dobrý služebník a pravím toliko to, co mám nakázáno pravít."

"Totiž to," pravil jsem, "že vévodkyně už nebude nikdy doma, když se u jejích dveří ohlásím?"

Nato Pikard na mě hleděl s tvářností tuze vyplašenou a mlčel, ale jeho mlčení odpovědělo za něj, já pak se očima přilepenými k jeho tváři dostal jsem zčistajasna chuť - červenám se, když se přiznávám - v tu chvíli ho dýkou propíchnout, jak to prý činili římsí imperátoři posílům špatných zpráv. A co mě tehdy zadrželo - mám-li to rovněž vyznat, tak je ta věc tak nesmyslná? - , byly jeho pihy, jež mi náhle připomněly mého rozmilého bratra Samsona.

"Ach, Pikarde!" pravil jsem hlasem nezvučným a hlavu skláněje, "nebylo by vpravdě spravedlivé zazlívati ti, že vykonáváš, co ti je přikázáno, a že své paní co nejlépe sloužíš. Zde máš malý obolus, abych tě odškodnil za zlou vůli, kterou jsem k tobě měl."

Což řka, vložil jsem mu do ruky jeden zlatý, a klopýtaje, poněvadž žal mě takřka zraku zbavoval, opět jsem na koně nasedl, a byl bych myslím domů nedojel, kdyby Franc, poznávaje můj stav, nevzal moji klisnu za otěže a nevedl ji.

"Ach, Miroule!" pravil jsem, vrhaje se opět na stolicí na vrcholu zoufalosti, "vše je ztraceno! Vévodkyně svým lokajům rozkázání vydala, že mě mají ode dveří odhánět."

"Ztraceno," pravil Miroul s káravým pousmáním, "že vám není hanba! Nic není nikdy ztraceno, vzácný pane, nejde-li o život. Kdyby býval náš král Jindřich rozumoval jako vy, nikdy by Laon nedobyl. Ta kráska odrazila váš první útok. Je třeba bez meškání vrhnout se do útoku podruhé. Myslíte si snad, že zvítězíme bez jediné rány? Franci, hola hej! Psací náčiní, prosím tě!"

"Než co jí napíše?" pravil jsem hlasem bez síly.

"Že ji chcete stůj co stůj vidět, byť by to bylo jen proto, aby vám pověděla příčinu vaší nemilosti!"

Což jsem vzápětí učinil, a jak Miroul kartku zapečetil, povolal jedno z mých pážat (Lukáše, pokud mi paměť slouží) a s nemalým nadáváním mu slíbil, že mu metlou zadek a kůži na zádech zmaluje, neodnese-li rychle a s náležitým spěchem tuto cedulku, aniž se bude cestou zdržovat a lelky chytat, a že se má navrátit toliko s odpovědí, leč ihned. K těmto strašlivým hrozbám přidal jsem slib, že mu dám jeden zlatý, uhlídám-li ho s odpovědí v ruce do půl hodiny.

"Ach, vzácný pane," pravil Miroul, jak Lukáš zmizel, "vy mi toho panáčka zkazíte! Zlatý! Zapomínáte, že mu mzdu vyplácíme?"

Ale já byl zticha s hlavou v dlaních, jakoby ztuhlý a zchromlý na duchu i smyslech, nechtěje se přít s Miroulem o mizerný zlaták, když ve hře byla moje veliká láska. Dobře to pochopil i Miroul, který ztichl rovněž, posadil se vedle mne a už ani nemukl. A abych všecku pravdu pověděl, spanilá čtenářko, třebas se vydávám v nebezpečí, že budete mít o mně špatné mínění, jediná osoba na světě, jež by mě mohla v tomto okamžení uklidnit a utěšit, byla by moje Luisa s dobrými modrými očima, s jasnou tváří a s krásnými oblými pažemi kolem mého krku. Ale pravda byla pohříchu kyselá co ocet a hořká co žluč. Obětoval jsem komornou vznešené dámě a teď jsem byl obě ztratil.

Minuta mi trvala rok a půlhodina celé století, prve než se Lukáš navrátil, a ten malý ničema zůstal na místě civět bez hnutí a zcela nešetně a nezdvořile, pokud jsem mu nedal zlaták a Miroul kopanec do zadku. Ruce se mi tak trásly, že mi trvalo nekonečný čas, prve než jsem rozlomil pečeť a rozložil psaníčko, ježto bylo psáno rukou vévodkyně a jejím zvláštním pravopisem.

Milej pane,

ste bídák. To je jednou jistý. A vodnýčka vám zakazuje psátmy a vobjevytse sesvoji zrádlivou tvář u mejch dveří.

Kateřina,

vévodkyně z Guise

Když jsem to přečetl a zbaven takřka řeči obsahem toho lístku, podal jsem jej Miroulovi, který po něm okem mrskl a k mému prevelikému úžasu a rozhořčení smíchem vyprskl.

"Jakže, bídáku!" zvolal jsem. "Ty máš to srdce posmívat se mi?"

"To je tím, vzácný pane, že třebas jsem sebevětší bídák - ale mám-li věřit vašemu andělovi, vy jste jím také - , jsem touto cedulkou tuze za vás spokojen."

"Jakže, zrádče! Ty se paseš na mém neštěstí?"

"Pasu se na této cedulce."

"A cožpak je na ní tak chutného?"

"Svědčí o velké lásce."

"Ach!" pravil jsem a zády se k němu otočil. "Dosti toho vysmívání, Miroule. Jsi veliký blázen. Mlč, prosím tě!"

Rozhněváš si mě nadobro."

"Vzácný pane," pravil Miroul, "je-li pravdou, že v běžném životě dobře ženy znáte?"

"Alespoň mi to samy pravily."

"Nuže čím to je, že jakmile vás láska popadne, v tom okamžení přestanete jejich způsobům rozumět. Cožpak nevidíte, co je tak očividné? Totiž že ta cedulka byla napsána ženou smyslů zbavenou. A jaká vášně může tou měrou otřást osobou ženskou, ne-li žárlivost?"

Což slyše, vzal jsem mu cedulku z rukou, četl ji a četl a zticha zůstal.

"Vzácný pane," pokračoval Miroul, "dejme tomu, že vévodkyně by k vám chovala jiné záští než hoře lásky. Co já vím? Objevila by třeba, že jste ponoukal Remešské, aby se Jeho Veličenstvu vydali proti vůli mladého vévody. Vykvindovala by vás způsobem uhlazenějším a chladnějším. Napsala by vám asi takto:

Pane,

zpravili mě o vašich piklech s Remešskými za zády mého syna, proto pak trvám na tom, že nelze být současně přítelem rebelů a přítelem mého domu, byla bych vám převelmi zavázána, kdybyste napříště zbavil můj dům své přítomnosti.

Toliko za této podmínky zůstanu, pane, u dvora i ve městě vaši oddanou služebnicí.

Kateřina,

vévodkyně z Guise

"Vizte," pokračoval Miroul, "toto je odměřené, pohrdlivé a neodvolatelné, zatímco slova ‚bídák‘ a ‚zrádlivá tvář‘, jež váš anděl používá, na dvacet mil páchnou škorpéním mezi milenci. Všimněte si ostatně, vzácný pane, že jste použil skoro stejných slov před okamžením vůči mně, když vás můj smích pobouřil."

"Ach, Miroule!" volal jsem a běžel k němu, poté ho pevně objal a vše ho líbal na líce. "Jsi nejlepším z lidí a z přátel!"

"Inu hleďme!" pravil ke mně zpola se směje, zpola dojat, "vy máte chuť líbat moji zrádlivou tvář?"

"Ach, Miroule," pravil jsem, "neprav tato slova! Bolí mě!"

Nicméně tuze povzbuzen jeho patřičnými poznámkami, jal jsem se s rukama za zády a s hřebínkem opět vztyčeným po síni sem tam přecházet, citě věru, že poté, co Miroul vytáhl moje plachtoví, stal jsem se znovu kapitánem své duše a byl jsem s to opět řídit svoji bárku. A znenadání jsem vskutku cítil takřka rozhořčení proti sobě samému, že jsem byl doposud tak ubrečený a bezhlavý. A když mě přešla první zoufalost, počal jsem se též vzpírat tomu sledu urážek, jež mi byly učiněny, a hledat tu nesnesitelnou rozeklanou nohu s kopýtkem, která u této příležitosti popouzela mého krásného anděla. A uvědomuje si, že můj první lístek byl možná maličko mírný a prosebný, aby odzbrojil hněv mé dámy, rozhodl jsem se vložit do svého hlasu maličko více drsnosti a povýšenosti, aby byl skrze ni lépe slyšen.

"Pane podkoní," pravil jsem s vřelým úsměvem, "ráčil byste laskavě zapomenout, že jste teď pan z La Surie, a napsal byste dopis dle mého diktátu?"

"Pan z La Surie," pravil Miroul, "rád vzpomíná, že byl vaším sekretáriusem, a nebojí se o svou důstojnost, stane-li se jím opět."

"Upřímné díky, Miroule. A takto zní můj list: Paní ..."

"Jakže?" pravil Miroul. "Pouhá paní? Žádná vévodkyně?"

"Žádná vévodkyně. Pokračuji:

Paní,

když pan vévoda z Guise v Remeši proklál hrud' pana od Svatého Pavla a poté meč mu z ruky vypadl, ‚bídák‘, jak ho nazýváte, odvrátil od něho zbraň barona z La Tour a uchoval milovaného syna vašim láskám.

Co se onoho ‚zrádce‘ dotýče, o němž se zmiňujete, od okamžení, co jste mu věnovala svoje přátelství, zřekl se neprodleně všech ostatních pout, aby byl vaši osobě křišťálově věrným. Kdokoli pak vám snad pověděl něco jiného, v hrdlo lhal, a pokud se dovím jeho jméno, tuto lež mu v hrdlo zpátky navrátím.

Odjíždím zítra na svoje panství U osekaného dubu, kam se musím vydat kvůli chorobě svého majordoma, abych dohlédl na sklizeň úrody. Máte-li však přání před mým odjezdem napravit podezření z nevděčnosti a nespravedlnosti, jež jsem mohl pojmout k vám po opětovných a falešných výtkách, setrvám ve svém příbytku až do sklonku dne a vaše odpověď mě vynatrečí takového, jaký vždy jsem a toužím zůstat!

Vaším pokorným, poslušným a milujícím služebníkem.

Petr ze Sioraku

"To je krásně vykaděno vyzpíváno!" pravil Miroul.

"Nevím," pravil jsem. "Není-li to maličko příkré?"

"Ani zdání. Jak má ta dáma uvěřit ve vaši nevinnost, nebudete-li se stavět maličko uraženým? Nicméně být vámi, napsal bych takovýto dopis vlastní rukou. Moje písmo mohlo by v záležitosti tak choulostivé vévodkyni popudit." Souhlasil jsem, usedl před psací stůl a opsal dopis vlastní rukou, pozoruje nikoli bez uspokojení, že už se netřese.

31. Růže odhalena a trn se objevil

"Franci," pravil Miroul, "zavolej mi Lukáše."

Přiběhl však Thierry, který na prahu šestnácti let, roztomilý plavovlasý klučina s očima blankytnými a s jítřními červánky na tvářích, byl v ulici Na rozkvetlém lánu a v ulicích sousedních nejzdatnějším kohoutkem všeho stvoření.

"Nechtěl jsem Thierryho, chtěl jsem Lukáše," pravil Miroul zamračeně.

"Pane podkoní," pravil Thierry s půvabnou úklonou, "Lukáš a já jsme s veškerou spravedlností a rozumností usoudili, že je-li tu naděje opět získat zlaták, je řada na mně, abych běžel jakožto skočtam."

"U všech rohatých! Jaká to drzost!" huboval Miroul.

"Jen pojď, Thierry!" pravil jsem, směje se na celé kolo, "pro tentokráte ti to odpouštím. A pro tentokráte daruji tobě též jeden zlatý, pokud mi do půlhodiny odpověď doneseš."

"Pane markýzi," pravil Thierry a tvářil se jako v sedmém nebi, "vrátím se za čtvrtinu půlminuty."

To pravil, sebral psaní, přeletěl po jizbě jako vlaštovka a byl tentam.

"Ach, ach, vzácný pane!" zvolal Miroul, "vy mi ty panáčky rozmazlujete!"

"Vem to nešť, Miroule," pravil jsem. "Rozesmál mě."

Ale jak minuty plynuly, smích mi tuhl na rtech, a přecházeje sem tam po jizbě, nenalézal jsem ani sdostatek slin v ústech, bych promluvit mohl.

"Vzácný pane," pravil Miroul, "co to má být? Vy ani nedutáte?"

"Já nemohu, Miroule," pravil jsem.

"Vzácný pane, vypijte ten pohár. Je v něm ještě do půlky vína."

Což jsem učinil.

"Vzácný pane, je vám lépe?"

"Nevelmi."

Řka to, vrhl jsem se do křesla a pravil zesláblým hlasem:

"Srdce mi tluče a nohy se mi třesou. Miroule, není-li s podivem, že nechávám do sebe bušit takovým těžkým kladivem pro nějakou ženskou maličkou, která se mnou navíc tak ohavně zacházela. Pro pána krále! Zámek mi vyměnila! Na ulici mě nechala s klíčem k nepotřebě v ruce! Od dveří mě odehnala! 'Bídákem' a 'zrádcem' mě nazvala! Být to nějaký muž, tisíckrát by byl skolen, kdyby se opovážil tolik pohan mi učinit!"

"Nemilujete muže!"

"Hrome! Ale není-li to bláznovství tolik se k nějakému božimu stvoření připoutat! Boha bychom měli především milovat!"

"A Ježíše," pravil Miroul s tváří zbožnou a dobrotivou, "a Ducha svatého. A žít co mniši v klášterní kobce na modlitbách a tělesnost umrtvovat. A objímat v myšlenkách toliko bytosti nehmotné. Vzácný pane, máte pravdu. Milujeme přesměru stvoření a ne sdostatek stvořitele."

"Miroule, žerty si tropíš."

"Ani zdání. K čertu s tím, co není věčné! Odcházím teď rovnou zamluvit pro nás dvě nejpustší kobky v klášteře augustiniánů. Ach, vzácný pane! Jaká to slast žít toliko myšlením na smrt!"

Ale já to téměř neslyšel, máje v hlavě toliko svého anděla.

"Ach, Miroule, jak je možné, že tato žena, již celý svět a sám král mají za dámu nejlaskavější a nejdobrotivější z celého království, byla ke mně tak ukrutná?"

"Poněvadž vás miluje."

"Jakže! Milovat že by bylo také toto? Být ukrutným?"

"Vzácný pane, to byste měl vědět."

Ale déle jsme se už přit nemohli, protože Thierry se objevil na prahu s obálkou - v zobáčku, málem bych pravil - a já mu ji vytrhl.

"Vzácný pane," pravil mi do ucha Miroul po provensálsku, "neotvírejte to před tím mládenečkem. Dejte mu ten zlaták a ať pryč odejde!"

"Tady máš zlatý, skřivánku!" pravil jsem a hodil mu jej, on pak jej v letu chytil a vzápětí odletěl, aby ho šel ukázat nejspíše Lukášovi, a jak jsem se později dověděl, veškeré domácí čeládce.

Rozlomil jsem pečeti a přečetl lístek, jehož pravopis byl bídný a obsah přestručný:

Čekám navás

Kateřina

"Ach, vzácný pane," zvolal Miroul, když jsem mu lístek podal. "Vyhráli jsme! Takový má spěch vás uzřít, čeká na vás! Ani vám hodinu nestanoví. A co více, podepisuje se Kateřina! Aniž za jménem uvádí svůj titul jako obvykle. To vám píše žena a nikoli vznešená dáma."

Ale já ho už neslyšel. Sotva jsem stačil zapnout si okruží a meč si připásat, a v maštali, kam jsem doběhl, jsem přešlapoval nedočkavostí, než mi Poscanec koně osedlá a Poprda Francovi, Franc, který mi později pověděl, že k jeho velikému znepokojení cválal jsem jako blázen po dlažbě zmáčené čerstvým přívalem deště a moje klisna Pompéja málem dvakrát uklouzla a na zem spadla, aniž jsem o to dbal.

Vévodkyně mě přijala nikoli, jak jsem se domníval, v nádheře salónu, nýbrž ve své komnatce, jež byla vpravdě více mimo doslech služebnictva a také méně osvětlená, bylo v ní toliko pár svící, a tak jakkoli zvědavě jsem zkoumal její tvář, která byla mimochodem silněji nalíčena než obvykle, neshledával jsem na ní stopy, jež byl Miroul předpověděl, a nemohl jsem poznat, byla-li vlastní ukrutností sdostatek sužována, aby plakala. Ach, spanilá čtenářko! Jak je láska podivná a kolik tajných sveřepostí skrývá! Já, který jsem miloval tohoto anděla víc než sebe sama, cítil jsem se jakoby zklamán, že nebyla, opouštějíc mě, kamenů nešťastnější!

Nicméně nalíčení, svíce a pýcha nejsou zdaleka všechno: je třeba též hlasu, který jako by chyběl mé malé vévodkyni, protože mi pokynula, abych usedl na stoličku, a dlouhý čas si mě prohlížela s hrudí stísněnou a se rty pootevřenými, leč ani nedutala, možná z té příčiny, že k řeči neměla sílu. A poněvadž i já držel jazyk za zuby, celé století jsme beze slova na sebe hleděli, třebas jeden i druhý měli jsme ducha myšlenkami více nadítěho, než je v psím kožichu blech. Co mne se dotýče, povím ti to, čtenáří, úplně otevřeně: když jsem ji uhlídal tak krásnou, měl jsem toliko jedinou myšlenku v hlavě, chytil ji do náručí, stáhnout z ní živůtek a suknicí a svými hubičkami ji odít. Ale běda, dobře je ti povědomo, že k takovému počínání je třeba plno předmluv, slov a obřadností: nikdy jsem nepoznal ženu - komornou či vznešenou

dámu - , ježto by se chtěla bez toho obejít.

"Nuže, madame," pravil jsem nakonec s úklonou sdostatek prkennou a hlasem nejistým, "oznámila jste mi, že mě očekáváte. Jsem zde."

"Vidím to věru," pravila hlasem tuze chladným, jakkoli notně rozechvělým.

Poté se náhle zamračila a pravila:

"A trvalo vám to nekonečně dlouho."

"Madame," pravil jsem s ústy zejícími nad donebevolající nesmyslností této výčitky, "byl bych přišel mnohem rychleji, nebýt toho, že jste zámek vyměnila, skrze lokaje jste mě odehnat dala a ve svém prvním lístku mi to výslovně zapověděla."

"Pane," pravila s očima náhle pobouřenými a s plamenem náhle z mramoru vyšlehnuvším, "měl jste toho nedbat!"

"Jakže, madame, hrdlovat se s vašimi lokaji? Snad je i zapíchnout! A násilím překročit váš práh poté, co jste mě - černé na bílém - zrádcem a bídákem nazvala!"

"Měl jste ke mně běžet a smýt ze sebe tyto urážky!"

"Madame!" křičel jsem, "toto je ryzí bláznovství! Strávil jsem den tím, že jsem vaše dveře obléhal!"

"To nestačilo, pane," vykřikla všecka bez sebe a se očima takřka pomatenými, "kdybyste mě vskutku miloval, přelezl byste zde!"

"Ale já je přelezl, proto jsem zde!" pravil jsem soudě, že je třeba bláznů odpovědět podle jeho bláznovství. Což řka, vrhl jsem se jí ke kolenům a chtěl jí ruce uchopit, ona je však vyprostila z mých a počala mě škrábat a tlouci - hříčky, jimiž mě často povzbuzovala ke hrám libějším -, ale pozoruje, že tentokrát není v tom u ní něžnost, zajal jsem ty její drápky a držel je v sevření na jejích kolenou, tyto pak jsem uvěznil lokty, aby mě nekopala (o což se dvakrát pokusila), a pravil jsem:

"Madame, už dosti těch hloupých her! Mluvme jasně a zpřímá, po starofrancouzsku. Odkud a od koho pochází to špinavé a urážlivé slovo zrádce, jež jste mi do tváře vmetla?"

"Pane," křičela. "Vy mě vězníte! To je nedůstojné! Zapomínáte-li, kdo jsem? Pusťte mě, nebo zavolám lokaje, by vás ven vyhodil."

"Madame, vy už jste jim dala rozkázání, by mě odehnali, potom rozkázání, by mě vpustili, a kdybyste jim teď přikázala, by mě vyhnali, co si počnou myslet, co budou kdekomu povídat, vyprávět a žvanit!"

"Málo mi na tom záleží! Pusťte mě, nebo budu křičet!"

Já pak domnívaje se, že v této pošetilosti, do níž upadla, snadno by se mohlo stát, že by křičela, náhle jsem její ruce pustil, ale současně jsem vyskočil a od ní se odtáhl; v čemž jsem dobře učinil, neboť ona s neuvěřitelnou hbitostí obě ruce napřáhla a její nehty jen o málo minuly mou tvář.

"Madame," pravil jsem vážně, udržuje mezi ní a sebou vzdálenost dobrého sáhu a zády se o zeď opíraje, "tyto hry a takovéto praní je nedůstojno vás i mne. U všech rohatých, madame! Pán vám svěřil jazyka dar! Použijte ho! Bude vám u mne k většímu užitku než nehty! Madame, znovu opakuji: kdo vám namluvil, že jsem vás zradil?"

"Nikdo mi to nenamluvil!" křičela tuze divoce a její modré oči se změnily v ocelově šedé, "já jsem si tím jista, neboť mám veškeru důvěru v toho, kdo mi oči otevřel!"

"I toto!" pravil jsem, "to byl dozajista někdo, kdo mě tuze miluje! A co vám pravil tento ohňostrůjce?"

"Že jste si byl dovezl z Remeše jakous couru kuchyňskou, s níž jste se nepřestal pářit co myš ve slámě od svého návratu do Paříže."

Čemuž jsem se začal smát, až jsem se za břicho popadal, a tuze se mi ulevilo, že moje "spiknutí" s Rousseletem a Remešskými za zády mladého Guise nebyly příčinou jejího záští.

"Jakže!" křičela, mou veselostí všecko z míry vyvedena, "stydět se máte, a vy se drze smějete!"

"Madame," pravil jsem, usedaje znovu na stoličku, ale maličko ji zpátky odstrkuje, "váš ohňostrůjce chtěl mě srazit z božské přízně, kterou jste mě obšťastnila. Ale naštěstí jeho petarda byla zvlhlá. Nechytila. Výslechněte mě, madame, až do konce, a pro smilování, položte ten hezký hřeben ze slonoviny na stolek: budete-li s ním dále takto zacházet, určitě ho rozbijete."

"Mluvte, pane," pravila se zuby zaťatými, "a vězte, že nebudu věřit ani jedinému slovu, jež pronesete."

"Madame," pravil jsem, "neběží tady o slova, nýbrž o skutky. Primo: Luisa, poněvadž o ní je řeč, není coura kuchyňská, leč zdravá a statná venkovanka z kraje champagneského."

"Cože!" křičela, "vy máte tolik drзости, že hájíte tu kuběnu?"

"Madame, já vás varoval: rozbila jste si ten hezký hřeben."

"To je tvoje vina, bídáku!" vykřikla a hodila mi kousky hřebene do tváře (ale já jsem byl tu ránu očekával a sehnul jsem se).

"Secundo," pravil jsem s tvář neproniknutelnou, "a mohu vám už předem povědět, madame, že nejdůležitější bude quarto. Je pravda, že to děvče mi bylo prokázalo jisté služby, a když ji paní od Svatého Pavla při svém odjezdu z Remeše propustila, vzal jsem ji do svých služeb a odvezl do Paříže."

"Cože!" zaječela, "máš tu drzost, zrádče, že to přiznáváš?"

"Madame," pravil jsem vstávaje a mluvě důrazně, vpíjeje se očima do jejích očí, "nepřiznávám nic z toho, co vás ranilo. A vidím věru, že musím přeskočit svoje tertio, prve než mi na hrdlo skočíte, a že přistoupím neprodleně ke svému quarto, čímž vás odzbrojím, madame, a vašeho ohňostrůjce zhanobím. Ode dne, madame - slyšte mě dobře - , ba co dím, od té minuty, co jste mě přijala za svého přítele, přerušil jsem veškerý styk s Luisou, pročez ona, tuze zarmoucená, že byla pozbyla moji přízeň, odjela právě dnes ráno do Remeše s jakýmsi kupcem soukeníkem."

"Veškerý styk!" vykřikla na vrcholu zlosti, "přiznáváš tedy, zrádče, že jsi s tou helmbrechtnicí smilnil!"

A chopíc ze stolku želízko na kadeření vlasů, hodila mi je do tváře. Načež soudě, že bombardování teprve počíná, uchopil jsem stoličku, obrátil ji a držel ji před obličejem, odrážaje nevim kolik kartáčů a kelímků, jež na mě vrhala, a přestala myslím toliko proto, že jí došla munice. Nicméně toto cvičení ji připravilo o síly a o dech, slyšel jsem ji supět, a odvažuje se vystrčit oko za krajem stoličky, uhlídal jsem, jak zpola leží ve svém křesle, tuze vyčerpána a vztekla si rty kousajíc.

"Madame," pravil jsem, pokládaje stoličku na zem a k ní se přibližuje, "nechtěla jste mě vyslechnout! Od toho dne, co jsem vás poznal, pravím, opakuji to a přísahám, přerušil jsem s Luisou veškerý styk."

"A důkaz?" pravila a vyrazila přitom to dů, jako by z bambitky vystřelila.

"Důkaz," pravil jsem, "je tedy v tom, že do Remeše odjela."

"A důkaz," vyštěkla zarputileji než německá doga, "důkaz, že opravdu do Remeše odjela?"

"Požádáte o něj Péricarda, madame, má mu odevzdat v Remeši list mou rukou psaný."

Tento poslední tah ji přesvědčil. V tom okamžení mi uvěřila, všechna se uvolnila, její chladnost mžikem roztála, pohlédla na mne, potom pohlédla na všechny ty trety, jež mi byla do tváře házela, a zčistajasna se jala smát tak dlouho a tak hlasitě, že se mi zdálo, jako by nikdy neměla přestat.

Co následovalo, bylo tak slastné a tak snadno představitelné, že bych nejspíše čtenáře urazil, kdybych se pokoušel pomoci jeho obrazivosti. Nicméně jak se tato zábava uklidnila a jak naše vzdechy byly vystřídány souvislými větami, tyto věty byly tak hodny pozoru a jejich dosah tolik přesahoval moje soukromí, že nemohu než je na těchto stránkách uvést.

"Miláčku," pravil jsem, zvedaje se na lůžku, o loket se opíraje a přehlížeje rozkošný nepořádek, který na něm po našich bouřlivých kláních zůstal, "dlužíte mi teď jméno toho lišáckého ohňostrůjce, jenž svými pikly vyhloubil mezi námi toto odcizení, málem pro nás osudné."

"Milý Petře," pravila vévodkyně a v jejím modrém zraku se zračilo převeliké znepokojení, "ten muž vás vůbec nezná a vy sám jste se s ním nikdy nesetkal. Uváděl vaše jméno a váš styk s tou nestoudnicí jako příklad úpadku mravů a já jsem si jista, že neměl v úmyslu vám těmito slovy uškodit."

"Můj anděli, vaše prostota mě okouzluje, já však si budu jist, že tu nešlo o zlou vůli, teprve až zvím jeho jméno."

"Milý Petře, promiňte mi, než já nemám v úmyslu vám je povědět."

"Madame, cožpak chováte k tomu člověku tak veliké přátelství?"

"Ale kdepak," pravila se smíchem, "a neříkejte mi madame, prosím vás. Chovám k němu toliko úctu povinnou..."

"Čemu, miláčku?"

"Jeho úřadu."

"Můj anděli, obáváte-li se, že až se dovím jeho jméno, půjdu mu, jak jsem pravil, hrdlo podříznout, zažehně tuto bázeň. Nemohl bych to učinit, aniž bych vás do řeči přivedl. Tudíž to neučiním."

"Neměla jsem tuto bázeň," pravila se zajiskřením v modrých očích. "Ten neznámý přináleží ke stavu, kam váš meč dosáhnout nemůže."

"Jakže? Je to nějaký princ?"

"Nikoli, nikoli!" smála se, "naopak!"

"Nuže nějaký člověk neurozený, jehož úřad ve vás vzbuzuje jistou úctu. Možná nějaký muž stavu soudcovského?"

Ale vida, že se nehýbe, a připomínaje si náhle, že Fogacer se byl dověděl o mém příjezdu do Paříže s Luisou mezi mými zavazadly od duchovních kolem monsignora Du Perrona, upřel jsem zrak na ně.

"Možná nějaký kněz?" pravil jsem se spikleneckým pohledem, jako kdybych už věděl jeho jméno.

"Ach, milý Petře!" pravila s nejrozkošnějším našpulením, "jsem příliš prostoduchá nebo vy máte tuze bystrý rozum, abych vám něco mohla tajit."

"Miláčku," pravil jsem, "vy nejste vůbec prostoduchá. Máte více než svůj díl ženské důvtipnosti. Vaše jediné pochybení je v tom, že příliš prostomyslně se domníváte, jako by celý svět byl tak dobrý a laskavý jako vy sama. Stran onoho neznámého," dodal jsem dotčeně, že mi ještě jeho jméno nepověděla, "co vás vede k domnění, že mi nic zlého nepřeje?"

"Nu přece to, že mluvil zcela nevinně, aniž věděl o mém obcování s vámi."

"Jakže," pravil jsem, pokračuje dále tímto směrem, "vy jste mu o něm nepověděla při zpovědi?"

Vedl jsem ten úder sic nazdařbůh, leč strefil jsem se. Má Kateřina se prozradila.

"Ach, milý Petře!" vykřikla jakoby popuzeně, "pokládáte-li mě za takovou hlupačku? Pro něj jste ,urozenec dobrého rodu' a to je vše."

Nastojte! přemýšlel jsem, zraky skláněje, tajemné růže jsou odhaleny a se trn objevil. Otec Guignard! Ctihodný otec Guignard! Zpovědník pravděpodobných mínění, tak pružný a tak přizpůsobivý! Ale co se markýze ze Sioraku dotýče, je náhle přísným mravokárcem, obviňuje mne, a jak můj anděl praví, nevinně. Jezuita nevinný! Dobrý Bože!

"Milý Petře," pravila, "jste znenadáni tuze vážný."

"Můj anděli, to proto, že vám musím položit otázku převeliké závažnosti. Viděla jste některou svou komornou, že by s otcem Guignardem rozprávěla?"

"Arci," pravila, vraštíc něžné obočí, "viděla jsem, že otec nejednou vyměnil několik slov s Korinou, a tuze potají. Mám-li ji pak propustit?"

"Vůbec ne," pravil jsem. "Pošlete ji na své venkovské sídlo. A rozšiřte mezi svými lidmi, že byla přesmíru klábosivá. To jim nasadí brouka do hlavy a oni si dají pozor, aby nežvanili s vašimi návštěvníky. Ještě jednu otázku, můj anděli. Co soudí otec Guignard o vyjednávání mezi vašim panem synem a králem stran vydání Remeše?"

"Že můj syn musí tuze pevně stát na svých žádáních a že král mu musí ustoupit."

"Miláčku, víte-li něco o žádáních prince z Joinvillu?"

"Nikoli."

"Já vám o nich povím. Vymáhá pro sebe to, co drželi jeho otec a jeho strýc, prve než jeden i druhý byli v Blois zahubeni, totiž: primo, úřad velmistra královského domu. Secundo: guvernérství Champagne. Tertio: prebendy z arcibiskupství remešského."

"Ač jsem trdlo hloupé," pravila vévodkyně se vzdorovitým pousmáním, "mám ten dojem, že tato žádání jsou oprávněná."

"Můj anděli, jsou skrzaskrz oprávněná a skrzaskrz nesplnitelná."

"Pročpak to?"

"Z příčin, jež vám povím. Po zamordování Jindřicha z Guise a kardinála z Guise v Blois úřad velmistra královského domu byl svěřen hraběti ze Soissons; guvernérství Champagne vévodovi z Neversu; výnosy z arcibiskupství remešského (jež připadaly kardinálovi) panu z Beku. Nuže, hrabě Soissons, jak dobře víte, je bratrancem královým. Vévoda z Neversu nejpevnější oporou trůnu. A pan Bec příbuzným krásné Gabriely. Kdyby tudíž Jeho Veličenstvo přistoupilo na žádání vašeho pana syna, učinilo by si tři smrtelné nepřátele, z nichž jeho favoritka by nebyla nejmenším. Tudíž otec Guignard, doporučuje skrze vás, aby váš pan syn pevně stál na svých požadavcích, pracuje ve skutečnosti na tom, aby jednání ztroskotalo. A v tomtéž čase, obávaje se, aby můj vliv na vás nepůsobil ve smyslu opačném, očerňuje mě ve vašich očích, aby nás jednoho od druhého odloučil."

Je málo povědět, že Kateřina poslouchala moje slova s ušima nastraženými, ona je přímo pila. A byl jsem sám překvapen, jak hbitě opustila názory svého jezuita, aby si ty moje osvojila.

"Ach, ten bídák!" křičela, rudnouc nevolí a vztekem, ale tentokrát proti Guignardovi. "Tolik mi ublížil a tolik mě sklíčil skrze to svoje v hrdlo lhaní! Hned dnes ho vyhodím a už mi na oči nesmí!"

"Ach, miláčku," pravil jsem posléze, bera ji za ruce a polibky je pokrýváje. "Střežte se toho! Zpověď je nabitá bambitka, kterou kajcník světuje svému zpovědníku proti sobě. Guignard od vás dostal příliš zástav, ale abyste se mohla vystavit takovému nebezpečí, že byste si ho znepřátelila. Přijímejte ho jako předtím, ale svěťte mu toliko maličkosti, stavte se zbožně a nevěřte ničemu, co vám poví. Nicméně tvařte se na něj přívětivě!"

"Přívětivě, já!" zvolala. "Ach, milý Petře, zapomínáte, že jsem stvoření ze všech nejméně pokrytecké x nejméně licoměrné!"

"Madame, milujete-li svého syna?"

"Miluji!"

"A mne také alespoň maličko?"

"Maličko," pravila s úsměvem.

"Miláčku, musíte se tedy naučit předstírat, abyste chránila ty, jež milujete."

"Cože!" zasmála se. "Vás chránit! Budiž, ještě tak mého syna, který je stále takovým holobrádkem. Ale vás, Petře! Vás, který si v životě tak dovedně a tak moudře počínáte!"

Na to jsem jí slůvkem neodpověděl, ale položiv jí hlavu mezi krásné prsy, učinil jsem si tam hnízdečko a mlčky jsem si ji prohlížel odzdoła nahoru, zatímco ona mě oblažovala svým sladkým pohledem.

32. Proces za zavřenými dveřmi

Dva nebo tři dny po svém usmíření s Kateřinou - jež mě naučilo málo o ženách, ale velice velmi o jezuitaech a o způsobu, jakým řídí prostoduchá svědomí jim se svěřující - dověděl jsem se, že řečení jezuita si vymohli na parlamentu díky zakročení pana z O, guvernéra pařížského (který je mocně podporoval), že jejich pře proti univerzitě a pařížským farářům se povede s vyloučením veřejnosti, což mi bylo arci proti mysli, poněvadž jsem mocí mermo musel být přítomen jednání, abych o něm mohl podat zprávu Jeho Veličenstvu, a, nechtěl jsem povědět panu z O, že král mě byl pověřil tímto posláním, neboť jsem věděl, že má o jezuitaech mínění zcela odlišné od mého.

Šel jsem tudíž za panem z O, který mě přijal na lůžku, protože trpěl zástavou moče, tato pak choroba mu působila kruté bolesti a nijak nezlepšovala jeho náladu, jež byla už od přirozenosti nesnášenlivá a prchlivá. A vskutku přijal mě dosti nevrle a pověděl mi zpřímá, že zavřené dveře jsou zavřené dveře a že parlament v tom neučiní žádné výjimky, ba ani pro prince královské. Poté, poněvadž jsem mu v tom maličko odporoval, ukázal mi dopis napsaný v Laonu králem kancléři Chevernymu, dopise, v kterém Jeho Veličenstvo projevilo naději, že soudní jednání o této záležitosti se bude konat bez hluku, který by mohl podrážditi mysli a vyvolat půtky mezi národy. Věta, o níž se byl opřel Cheverny, další zarytý obránce jezuitů, aby mohl vyhovět jejich žádosti o projednávání za zavřenými dveřmi, a pan z O byl tuze spokojen, že tento návrh může v parlamentu podpořit.

Bylo příliš pozdě, abych se odvolal ke králi proti tomuto rozhodnutí, tato pře měla býti projednávána 12. dne července měsíce, a jak vidno, bylo zhola neúčelné pokoušet se, aby pan z O odvolal svoje osobní odmítnutí, jež mi byl do cesty postavil. I rozloučil jsem se s ním s tváří usměvavou, leč v nitru vzteklý, a ponechal ho jeho nevrle zakyslosti a jeho nafouklému močovému měchýři.

Když jsem se tuze sklíčen tímto protivenstvím domů navracel, narazil jsem na točitém schodišti své věže na Petra z Hvězdy, který odcházel z Lizetiny jizbinky s pyskem jako obvykle zahořklým, leč s očima přesto rozpustilými, a pozval ho do své jizby, jež se nalézala, jak řečeno, v prvním poschodí, vylil jsem na něho všechno svoje zášti k panu z O.

"Ach," pravil pan z Hvězdy, "ani já ho nemám v přílišné lásce. Králi se přisuzuje záměr, pakli z O zemře, nebude-li už moci močit, že sám sebe jmenuje guvernérem Paříže. Dobře učiní. Není nic škodlivějšího pro královskou moc než ti lidé, kteří vládou hlavnímu městu, ať už co profous kupců jako Etienne Marcel, nebo co guvernér jako Nemours za obléhání, nebo dokonce bez žádného titulu co Jindřich z Guise po barikádách. Paříž je město tak důležité, tak krásné a tak skvoucí, že kdokoli v ní požívá veliké úcty, stává se ipso facto jakýmsi malým králem, který může upírat hlavní

město a dokonce i království samému králi Francie. Krom toho je to hodnost, jež svého nositele převelmi obohacuje, obzvláště připojí-li se k ní úřad státních financí jako u pana z O, který, zatímco král měl u Laonu nedostatek potravin a munice, protože nebyl od něho zásobován, hodoval s dámami, jichž měl potřebu, "dodával Hvězda, pokyvuje zkroušeně hlavou, "nemalé množství. Ctihodný doktor Fogacer mi včera pravil, že ze zástavy moče se vyléčit nelze. Je-li toto pravda a zemře-li nebohý O skrze úd, bude možno pohříchu pravít, že zemřel na to, skrze co hřešil ..."

"Byť si ho tak málo obliibuji," pravil jsem, "nepřeji mu to: je to prý utrpení ukrutné. Nicméně jsem tuze zkormoucen, že nemohu být přítomen procesu za zavřenými dveřmi ..."

"Jakpak to?" pravil Hvězda s úsměvem. "Není-liž vám povědomo, ctný můj Petře, že v mnoha případech je lepší obrátit se - na rozdíl od přísloví - spíše na svaté než na pána Boha. A jakkoli náčelník stráží málo si zasluhuje jméno svatého, bude vám moci myslím vyhovět."

"Cože, Lugoli?"

"Lugoli, milý Petře, je Jindřichovi IV. tím, kým byl Tristan Hermite Ludvíkovi XI. Neopovažuji se pravít jeho "duše prokletá", abych nepředbíhal přes míru, než nicméně k prokletí ochotná. Není zákona, jež by Lugoli nepřekroutil, ani zavřených dveří, jež by nevyrazil, pokud by byl přesvědčen, že to králi poslouží. A je možné," připojil Hvězda s lišáckým úsměvem, "že budete ochoten povědět mu dokonce i více než mně o tom, jak živý a velice osobní zájem máte na tovaryšstvu Ježíšově ..."

Vzápětí poté, co Hvězda odešel, napsal jsem Lugolimu následující psaní, a Miroul si je četl mně přes rameno:

Pane náčelníku,

věda, že jste tuze oddán .Jeho Veličenstvu, rád bych vás navštívil převelmi důvěrně ve věci týkající se služby jemu.

Váš dobrý přítel

markýz ze Sioraku

"Vzácný pane," pravil pan z La Surie se smíchem, "toto 'dobrý přítel' je skrze svou přátelskou shovívavost vpravdě královské!"

"Nu počkejme si," pravil jsem, "uvidíme, jaké budou toho účinky."

Ale tyto účinky byly patrné až tuze pozdě z té příčiny, že Lukášovi trvalo dvě dlouhé hodiny, než se vrátil z pochůzky, jež si žádala dvacet minut. A tak po jeho návratu Miroul, sebrav mu jednou rukou odpověď, aby mi ji odevzdal, uchopil druhou mládenečka za ucho, oznámil mu přísně, že jeho zdržení mu vynese dvacet ran rákoskou, a odvedl ho na přední dvůr, aby ho odevzdal Poscancovi, našemu rameni světskému, který vzápětí stáhl odsouzenci kalhoty, poté si ho ohnul přes kolena a započal výkon rozsudku, já však jsem předtím okno otevřel a po provensálsku na něj zavolal:

"Toliko než zadek zčervená, Poscanče! Nechci vidět krev!"

Poté jsem okno zavřel a přečetl si lístek od Petra z Lugoli.

Pane markýzi,

poněvadž nejsem sdostatek neznám obyvatelům a měšténinům tohoto města, abych vás mohl navštívit, aniž bych rozkmital dlouhé jazyky a rozhýbal dlouhé uši ve vašem sousedství, lépe by bylo, máte-li to za příhodné, kdybyste mě přišel navštívit o deváté hodině večerní do mého soukromého domu v ulici Střelnické. Poznáte můj dům podle toho, že figurka na mém klepadle je rarášek. Račte zaklepat dvakrát.

Očekávám vás, pane markýzi, zůstáváje vašim pokorným a oddaným služebníkem.

Petr z Lugoli

V tom okamžiku ke mně dolehlo veliké vřískání z předního dvora, i otevřel jsem okno a křičel po provensálsku (aby mi Lukáš nerozuměl):

"Ne tak zprudka, Poscanče!"

"Vzácný pane markýzi," pravil Poscanec, "tohle, co činím, je takřka hlazení!"

Což rozesmálo všechny moje lidi, kteří rozuměli provensálsky, totiž mého druhého Gaskoňce Poprdu, kočího Lachaise, kuchaře Caboche (oba dva byli Auvergnané) a Périgordána Faujaneta, který přiběhl klopýtaje ze zahrady, aby se potěšil divadlem, a jak jsem uhlídal, vykláněje se, toto představení bylo také zvědavě sledováno z oken prvního a druhého patra skrze všechny mé komorné, jež klábosily tuze nevázaně o této domácí události.

"Že se nestydíte," křičel jsem na ně zdola, "zavřete v okamžiku okna a zticha buďte, nebo vás vlastní rukou všechny přes zadek vyplátím!"

"Dej to Pánbůh!" pravila Vilemínka, jež byla ještě drzejší teď, když tu už nebyla Luisa, aby jí jazyk krotila.

"Milý Petře," pravil Miroul, pokládaje mi ruku na rameno, "prosím tě, nezkracuj tu exekuci, jak to činiš vždy. Ti dva ničemové se teď už vůbec nedají zvládnout od toho času, cos jim dal každému zlaták za to, že dělali skočtam."

"Slibuji ti to, Miroule," pravil jsem dosti neochotně. "Ale s tou podmínkou, že po skončení trestu dáš Lukáše Grétě natřít mastí a ovázat."

"Vzácný pane, Francovi by se to nikterak nelíbilo, ten mládeneček je tuze hezký."

"Nuž tedy Mariettě."

"Vzácný pane, Caboche by tomu nebyl rád."

"Snad tedy Heloise?"

"Vzácný pane, vaši Gaskoňci by se mračili."

"A proč ne Vilemínce?"

"Vzácný pane, to bych žárlil já," smál se Miroul.

"Čiň si tedy, kterak chceš."

"Bude to tudíž Lizeta," pravil Miroul. "Což pana z Hvězdy mrzet nebude, protože se o tom nedoví."

Léčení se konalo na prkně, na něž Lizeta obvykle prádlo žehlila, a já se přišel podívat, zda Poscancovo "hlazení" nezpůsobilo krvácení, v té případnosti by se nesmělo zranění mastí mazat, nýbrž pálenkou pokropit. I shledal jsem

Lukáše na břiše na prkně ležícího s kalhotami spuštěnými a s tváří nijak trpící, a když jsme s Miroulem vstupovali, právě k Lizetě promlouval:

"Lizetko, dal bych se bičovat každý den boží, kdybys mě měla. takto hnísti svýma něžnýma ručkama."

"Hleďme na toho neopeřence!" pravila Lizeta, berouc si nás líceměrně za svědky. "Jen se z vajíčka vyklubal a ještě se skořápkou na zadku, už by se chtěl milovat!"

"To je špatné," pravil Lukáš podrážděně, "když slepice kdáká hlasitěji než kohout!"

"Ticho, Lukáši!" pravil Miroul. "Chceš-li, aby ti znovu napráskali? Nevíš-li, že máš zakázáno mít freje s komornými i rozbroje s nimi vyhledávat?"

"Ech, pane podkoní!" pravila Lizetka, která měla srdce slitovné, "nechtěla bych, aby ho znovu spráskali. Chudák, je notně ztlučený. Vidíte, do krvácení nemá daleko. A jeho hýždě," pravila, přejíždějíc po nich dlouze rukou, jsou sice pevné, tvrdé a svalnaté, ale kůži má jemnější než holčina."

"To stačí," pravil Miroul velice po sauveterrsku. "Lizeto, už jsi ho sdostatek namazala. Lukáši, natáhni si kalhoty a zmiz."

Kdybych býval po poledni nenavštívil svoji malou vévodkyni, čas by se býval vlekl do devíti večer jako na olověných nohou, takové jsem měl toužení dostat se blíže k Lugolimu (jehož jsem znal toliko z dálky, podle vidění a z doslechu) a dovědět se od něho, zda mi může pomoci projít těmi zatrachtilými dveřmi zavřenými. Ale není-li udivující, že i hodina, jež se zdá tak dlouhá, stává se znenadání krátkou, když ke svému konci dospívá? Tak je tomu myslím i s naším žitím, když se na konci smrt objeví.

Lugoli mě nijak nezklamal stran své schrány tělesné, jsa mužem postavy prostřední, ale dobře rostlý, údů rozložitých, rysů ostře řezaných jako na římské medaili, kůže snědé, vlasů temných a očí v celé této černi obdivuhodně modrých, jinak pohledu pronikavého, pohybů čilých, v řeči bystrý a hovořící tuze po soldátsku, bez příkras a ozdobností, ale jeho blankytné zřítelnice, jakkoli upřímné, měly v sobě současně náznak zchytralosti i moudrosti.

Všechno, co jsem o něm byl slyšel a co on byl slyšel o mně, nás navzájem tolik přibližovalo, že jsme se takřikajíc poznali v tom okamžiku, kdy jsme se uhlídali. Je pravda, že zprvu prozrazoval jistou zdrženlivost - poněvadž se obával, že z příčiny nízkého původu jeho domu budu si před ním hrát na markýze - , ale jeho opatrnost roztávala jako sníh, jak jsem ho srdečně objal, protože Lugoli dobře cítil, že to nebylo z dvorské uhlazenosti, ale z dobra srdce, tolik jsem byl blažen, že člověk z tak dobrého kovu tak zblízka a každodenně bdí nad životem mého krále.

"Ach, pane!" pravil ke mně, jakmile jsem ho byl požádal, aby ponechal markýze stranou a nazýval mě Siorakem, což si zprvu netroufal, "jak jsem rád, že se s vámi konečně setkávám, protože jsem byl tolik slyšel a ještě více toho uhadoval o vašich dobrých službách, jež jste byl při svých posláních a ve svém převlečení trůnu prokázal."

"Hleďme," pravil jsem a smál se; "vy jste slyšel o mých převlečeních?"

"Arci," pravil a smál se též, "a nevím už přesně, od koho, ale vězte nicméně, že za obléhání měl jsem mušku ve svých službách u jedné z princezen lotrinských, a býval bych se tuze divil, že nějaký kupec soukeník, přecházející naše linie, měl by tu opovázlivost potravinami je zásobit, kdyby mi Jeho Veličenstvo nebylo povědělo, že onen kupec je v jeho službách. Což mě uklidnilo, ale moje muška nadále poletovala kolem princezen, když král vstoupil do Paříže, a šla je navštívit s vámi, i zvěděl jsem tehdy, kdo se skrýval za tím dlouhým vousem. Což ve mně vzbudilo, pane, na výsost hlubokou úctu k vám, neboť málo urozců by bylo ochotno k takovému kupeckému ponižení ve službách králi."

"Já to jako ponižení nepociťuji," pravil jsem s úsměvem. "Ba naopak, já se při tom bavím velice velmi. Měl jsem se asi narodit kejklířem či komediantem, tolik miluji převlékání."

"To je další rys, který je nám společný," pravil Lugoli s veselou tváří, "neboť jakkoli na profouství hlavně mušky podřízené musí kůži měnit, ani já nepohrdnu příležitostně tím, že nějakou osobu napodobuji. Pohled'te," pravil, otvíraje velikou truhlu, "tady máte znamenitý počet starého šatstva, do něhož se mi přiházelo oblékat se, abych přistihl žebrácké bratrstvo."

Což řka, vytáhl čilým pohybem z truhly mnohá z těchto oděů, mezi nimiž jsem poznal, všecek pobavený, kněžskou sutanu.

"Ach," smál jsem se, "sluší vám dobře?"

"Obstojně," pravil, "ostatně to nejtěžší není sutana, nýbrž tvářnost, jež ji musí doprovázet. Je o strach, aby se nečinilo příliš mnoho nebo příliš málo."

"Pane," pravil jsem, "mohu-li vám položit otázku?"

"Arci," pravil s úsměvem, "pakli z příčiny svého stavu nebudu muset zobák držet."

"Sám posoudíte! Kolem koho vaše moucha teď poletuje? Kolem paní z Montpensieru? Paní z Nemours? Nebo paní z Guise?"

"Pane," pravil Lugoli s pousmáním převelice účastným, "budete doufám se mnou spokojen, povím-li vám, že vám sic nemohu na vaši otázku odpovědět, ale že nadmíru dobře chápu, proč mi ji ráčíte klást ..."

Tentokrát jsem ho opět já tuze dobře pochopil a vrátil mu úsměv, poněvadž mi toho byl dosti pověděl, aby mě osvětlil v pochybnosti, jež mě až dosud přepadala, totiž mám-li či nemám-li povědět Jeho Veličenstvu, až je uhlídám, o svých stycích s vévodkyní. Ale pakli král ví o mých vztazích ke Kateřině, jak mi to Lugoli právě naznačil, rozumělo se samo sebou, že moje přísaha Kateřině už mě neváže, alespoň pokud jeho se dotýče.

Přešel jsem tehdy k jádru věci a pravil k Lugolimu, že jsem tuze zarmoucen nad tím jednáním za zavřenými dveřmi, k němuž pan z O a pan ze Cheverny, opírajíce se o příliš jednostranný výklad králova listu, byli takřka donutili parlament.

"Než proč nepovíte panu ze Cheverny, že král vám dal přikázání sledovat rokování?"

"To bych mohl," opáčil jsem, "kdybych si byl jist jeho smýšlením stejně jako vašim. Ale jak je vám dobře povědomo, proces jezuitů rozděluje Francii na dva tábory, a jsa sdostatek přesvědčen, že pan Cheverny není na stejné straně co já, netoužím se mu odhalit, a to tím spíše, že král je v této záležitosti nestranný."

"Nestranný?"

"Na oko, poněvadž tu neběží o nic menšího než o jeho život."

"Běda, tomu věřím," pravil Lugoli s tváří náhle tuze ztrápenou. "Od toho času, co jsem zatkl Barriera v Melunu, jsem si tím dokonce jist, poněvadž ten zlosyn mi pověděl toho dosti, abych dal vypovědět jezuitu Varada, ale nikoli druhého jezuitu, který byl nestvůrně dal přijímání kralovrahovi, aby ho k tomu mordu povzbudil. A jakkoli byl stejný zločinec co Varade, je živ a zdrav, možná i v Paříži, možná i v clermontské koleji, a možná přímo v tomto okamžení, co s vámi hovořím, zanáší se vyráběním jiné loutky, za jejíž drátky bude tahat ve vhodnou chvíli a která poté, co bude chycena, neprozradí ani jeho jméno, tak dobře bude nasáklá jezuitským učením. Ach, Sioraku, jak mě to zlobí! Tisíckrát raději bych čelil tisícům odranců než těmto fanatickým záhubcům, kteří mordují ve jménu božím! Neboť tyto nikdy nemůžeme zdolat, dokud sekta, jež je povzbuzuje, nevyklidí království!"

"Lugoli," pravil jsem (zpozorovav, že v zápalu rozhořčení mě byl nazval "Siorakem", jak jsem ho byl o to na počátku požádal), "co myslíte, odsoudí ji parlament?"

"Ach, parlament," pravil Lugoli, "jak víte, po barikádách jedna část odjela za Jindřichem Třetím do Toursu. A jedna část setrvala v Paříži, přiklánějíc se k Lize, a v této části, jakkoli se byla teď připojila ke králi, jezuité čítají četné přátele, zjevné i méně zjevné. Ale co pravím! Čítají je rovněž i v té druhé polovině!"

"V té tourské!"

"Arci! A muže nikoli nejmenší! Abych uvedl toliko dva: advokát králův Séguier. A generální prokurátor La Guesle!"

"La Guesle!" zvolal jsem, nemoha tomu uvěřit. "La Guesle, který nic netuše přivedl Jakuba Clémenta do Saint-Cloudu a zjednal mu přístup ke králi v onen den na věky neblahý. Má-li pak být podruhé slepým?"

"Není se co divit," pravil Lugoli s úsměvem, "že jezuité mají tolik obránců. Oplývají schopnostmi, ctnostmi, udatností, vírou, odříkáním, a byli by zkrátka hodni bezmezného obdivu nebýt toho, že jsou při tom všem činiteli krále Španělska. Ale Sioraku," pokračoval (a neuniklo mi, že pronáší moje jméno jazykem labužnickým, jako by byl blažen, že mě nemusí nazývat panem), "jedna myšlenka mě napadla: nemůžete-li být přítomen jednání procesu pod pravým jménem a tvárností, vyplývá z toho, že je můžete sledovat toliko potají."

"A jakpak?"

"V převlečení."

"V převlečení?"

"Za seržanta profouství."

"Přisám svatý Antonín! Vždyť mě poznají!"

"Budete-li mít klobouk pořádně do tváře naražený, sázím se, že nikoli! Koho z těch údů parlamentu tak nadutých svou důležitostí by napadlo, aby vrhl pohled na nějakého seržantíka? Krom toho bude jich kolem mne dobrých třicet, abychom odráželi a ven vyváděli pány, kteří se budou snažit proklouznout do obvodu soudu, aby vyslechli obžalovací řeč."

"U všech rohatých!" smál jsem se. "A já je mám odhánět! To bude krásná fraška! Nicméně se obávám, že mě poznají!"

"Poznovu se sázím, že nikoli! Seržant profouství neznamená pro ně víc než židle nebo koberec. Chcete-li mít o tom jasno?" dodával s úsměvem tuze významným. "Buďte zde zítra o sedmé hodině. Vyhledám vám šat seržanta na vaši postavu a odvedu vás s sebou na návštěvu lidí, kteří nebudou tuze nadšeni, až mě uvidí. Přijďte, Sioraku! Prosím vás, přijďte!"

Mohu vás ujistit, že toho nebudete ani za mák litovat!"

To pravil, vrhal na mě pohledy tak tajemné a tak spiklenecké a tak se tvářil, že jsem nakonec dal k tomu souhlas, a to tím spíše, že prve než se vystavím nebezpečí objevit se v tomto oděni před celým parlamentem, bude po mém soudu dobré, učiním-li s ním pokus, aniž budu dávat tolik v sázku. Co se Lugoliho dotýče, ten se zdál tak uspokojen mým souhlasením a přísahal mi tolikrát, doprovázejí mě ke dveřím, že nebudu zklamán, až na výsost podráždil moji zvědavost a já si kladl otázku, k jakému mimořádnému druhu darebů mě nazítří hodlá odvést, že s tím dělá tolik okolků.

33. Rubín

U dveří na mě čekal můj malý zbrojný doprovod, neboť jít samotný v noci z ulice Střelnické do ulice Na rozkvetlém lánu (což nečinilo víc než dvacet minut chůze) znamenalo vrhat se v nebezpečí života, neboť po západu slunce stávali se pány pařížských ulic mládenci nanicdobří. Očekávali mě tudíž u východu z domu Lugoliho Poscanec, Poprda, Franc a kočí Lachaise, ti dva poslední měli sic tak málo zkušeností v boji jako ti dva první jich měli požehnaně, ale já si je nicméně vybral pro jejich obrovité křtaly, jež po mém soudu měly odradit i ty nejodhodlanější lumpy, a krom toho jsem je byl navlékl do kyrysů, které rozšiřovaly jejich plece a na něž planoucí pochodně vrhaly ocelové odlesky. A tak Poscanec, Poprda a já s mečem v jedné ruce a s bambitkou v druhé (tento způsob byla uvedla do všeobecné módy hugenotská jízda) kráčeli jsme tuze hrdě prostředkem ulice (vydávajíc se v nebezpečí, že se lejny pošpiníme) a tuze hlučně jsme dupali v blátě, před námi Pantagruel a za námi Gargantua. Čtenáři, ujist'uji tě, kdokoli by nás uhlídal kráčet takto směle seskupené v noci za svitu pochodní, tomu by srdce do kalhot spadlo.

Zato nazítří takřka za svítání vracel jsem se bez doprovodu do ulice Střelnické v koženém kabátci a ve svém nejhorším klobouku, neboť jsem oprávněně soudil, že sleduje-li vrchní profous Ligu, ta dozajista opět sleduje jeho příbytek. Lugoli, který mě nejspíše očekával hned za dveřmi, otevřel je, jakmile mě skrze špehýrku okem přejel, a po mocném objetí mě vzal za paži a zatáhl do jizby, kde jsem uhlídal na lůžku rozložený šat seržanta profouství, šat, který jsem neprodleně oblékl - nikoli bez notného veselí mého i jeho a nikoli bez jistých moudrých rad z jeho strany.

"Sioraku," pravil ke mně, "stáhněte si ty krásné prsteny a schovejte si ruce tady do těch barchetových rukavic. Vaše

ruce jsou přes míru pěstěné a mohly by vás prozradit. Zujte si rovněž škorně a natáhněte si tyto, jsou neohrabanější. Co se vašeho klobouku dotýče ..."

"Je to můj nejhorší," pravil jsem.

"Nicméně je vidno, že býval tuze krásný. Nasadte si tento, je z obyčejné plsti a černý, jako když ho pošl. Ne, ne! Nedávejte si ho na stranu a po kavalírsku. To příliš páchne urozenectvím. Úplně rovně, prostě, vypadáte tak maličko přihloupě jako robotník ze zapadlého venkova. A pokud kráčíte, nohy dávejte od sebe a krok musí být těžký."

"Ach, toto já umím," smál jsem se, "naučil jsem se tomu v čas, kdy jsem byl kupcem soukeníkem."

"Je to dobré, co se nohou dotýče, ale nikoli břicha, které je u kupce vystrčeno dopředu, ramena pak ustupují dozadu a hrud' se nadouvá. Seržant, který k nám obvykle přichází rovnou ze své dědiny, má ramena dopředu, jako když tlačí rádlu nebo pluh. Ostatně moji seržanti musí už teď stát přede dvěma. A pokládám vás za převelmi dobrého komedianta, abyste dovedl znamenitě napodobit jejich habitus corporis. Ale Sioraku," vrhl zrak na svoje hodinky, "je čas vyjít, chci-li vybrat naše ptáčky v hnízdě."

A přede dvěma jsem vskutku uhlídal šest seržantů profouství, kteří čekali s tvářností trpělivou a těžkopádnou, kteří měli co veškeru zbraň toliko meč po boku a které já zvědavě pozoroval, abych napodobil jejich nemotornou chůzi. Pozoroval jsem rovněž, že mají takřka všichni tváře a nosy zarudlejší než já, což po mém mínění pocházelo spíše od božské láhve než od slunce, i přikázal jsem si, že musím v den procesu nanést maličko karmínové barvy na tyto partie, abych se jim více podobal.

"Sioraku," pravil Lugoli, "pojdte prosím vás po mé pravici a poslouchajte mě, abych vám osvětlil, oč v této záležitosti kráčí. V červnu měsíci roku 1590 za obléhání bylo skrze Nemourse nařízeno, že se ve prospěch chudých prodá část pokladu od svatého Diviše, a tak byly zpeněženy velký kříž z těžkého zlata a zlatá koruna přibližně stejně vážící, za něž se utržilo bídých tisíc zlatých, hubená úleva pro národ tak četný. Nicméně řečená koruna měla v sobě zasazené tuze krásné kameny, jež při dopravě - věřil byste tomu? - zmizely, mezi nimi i tuze velký a tuze objemný rubín neocenitelné hodnoty, o němž jsem se z jistého pramene dověděl, že je v jistých rukou, a já mám v úmyslu jej za tohoto časného rána z těch rukou odejmout."

"A k tomuto nebezpečnému činění," pravil jsem, zíraje, "berete s sebou toliko pět či šest seržantů sotva ozbrojených?"

"To proto, že ruce, o nichž pravím," odvětil Lugoli, hledě na mne ze strany s veselým a chápavým blýskáním v očích, "nejsou ozbrojeny, třeba jsou obávány. Já však," dodal s tvářností tuze škádlivou, "nebudu se už o tom déle šířit, prve než na jejich vrata zabušíme."

To pravil, odmlčel se, a poněvadž za chvíli zdála se mi cesta dlouhá, pravil jsem k němu:

"A mohu-li zvědět, Lugoli, jak se vám na vědomost dostalo, že řečený rubín se nalézá v rukou, o nichž pravíte?"

"Protože čtyři roky poté, co byl ukraden, ti, kteří ho mají v držení, chtěli ho prodat včera jednomu klenotníku na Směnárenském mostě, který, když ho lupou zkoumal, poznal v něm rubín z jedné z korun od svatého Diviše, největší, jaký byl kdy spatřen v tomto království. Nabídl jim zaň bez váhání částku tuze vysokou, ale předstíraje, že bude potřebovat čas, aby shromáždil tolik peněz, odložil koupi o dva dny, dal sledovat prodávajícího poté, co odešel, skrze svého malého pomocníka až do jeho příbytku a přišel mě bez prodlení o řečeném příbytku zpravit, nechť se si ani koneček prstu u nohou smočit ve vodách tak kalných."

"Ale znáte-li toliko obydlí těch odranců," pravil jsem, "jak víte, že nejsou ozbrojeni?"

"Poněvadž jejich příbytky nebyl mi neznám a za minutu, Sioraku, nebude neznám ani vám. Blížíme se k němu."

"Jakže? Ti odranci bydlí v ulici Svatojakubské? To je krásná čtvrť na žebrácké bratrstvo!"

"Oni jsou totiž tuze zámožní," pravil Lugoli s pousmáním, "a budou sotva o něco chudší, až jim ten rubín seberu. Jsme zde," pravil, zastavuje se před krásnými dubovými vraty.

"Jsme zde?" křičel jsem s ústy zejícími. "Ale toto je kolej clermontská!"

"Právě ta!" pravil Lugoli, buše ze všech sil kladem do dveří. "Nepravil jsem vám, že nebudete zklamán?"

Špehyrka se odklonila a Lugoli pravil tónem strohým a vojenským:

"Znáš mě, fortnýři. Jsem Petr z Lugoli. Otevři, prosím tě, chci hovořit s důstojným otcem Guéretem."

Dveře se otevřely a do jejich otvoru se vecpal Lugoli, já a šest seržantů, což vida fortnýř, který neočekával tolik návštěvníků, jevil se maličko podezíravým, a řka "zpravím o tom důstojného otce Guéreta," natáhl ruku k provazu vedoucímu ke zvonku, ale Lugoli mu zarazil paži levou rukou, a přikládaje mu špičku dýky k břichu, pravil k němu s vlídným úsměvem:

"Není to potřebné. Já to tady znám."

Poté dva seržanti se mnohem nevlídněji chopili fortnýře, vrazili mu roubík do úst, postavili ho zády ke sloupu a za ním mu ruce svázali. Na další znamení jeden ze seržantů zatáhl špehyrku, dveře na závoru zavřel, s mečem v ruce zůstal stát vedle fortnýře a hlídal ho, myslím, aby ho nepřišli osvobodit za našimi zády. To všechno se odbylo tuze rychle a bez jediného hlásku, Lugoli nám pak rukou přikázal, abychom ho následovali.

"V této hodině," pravil ke mně sotto voce, "dobří otcové jezoviti jsou v refektáři a my jim jdeme popřát dobré chutnání a zažívání."

Lugoli nevtrhl do refektáře. Vstoupil tam se zdvořilým úsměvem a s kloboukem v ruce, zatímco jeho seržanti se hbitě, nikoli však během, šli postavit ke dvěma dveřím a k oknům.

"Ctihodní otcové," pravil Lugoli s úklonou, "zoufale mě mrzí, že vás musím rušit při snídani, ale dověděl jsem se včera z jistého pramene, že máte v držení veliký rubín náležející k té z korun od svatého Diviše, která byla prodána v roce 1590 na rozkázání pana vévody z Nemours, přišel jsem požádat vás, byste ho navrátili, patří tento kámen k dědičnému statku našich králů."

Toto prohlášení bylo přijato s hlubokým mlčením a aniž se jediný z otců pohnul na lavici nebo toliko od své misky zrak pozvedl. Po mém soudu bylo jich asi třicet kolem dlouhého klášterního stolu, jedni holohlaví, jiní vlasatí, ale nikdo z

nich s tonzурou po způsobu mnichů a všichni v sutanách jako kněží.

"Důstojní otcové, slyšeli jste mě?" pravil Lugoli stále stejně zdvořilým tónem, ale s lehkým prásknutím biče v hlase.

"Pane," pravil jeden z otců, který seděl na konci stolu a zdálo se, že mu předsedá, "vaše žádost mě dosti překvapuje a rád bych se z vašich úst dověděl, je-li toto povědomo panu z O."

"Pan guvernér pařížský," pravil Lugoli tónem nanejvýše uctivým, ale v jeho modrých očích se maličko zablesklo, což se mi nejevilo jakožto známka nejvlídnější, "nemusí o tom nic vědět. Dostávám příkázání od krále. Důstojní otcové," pravil po delším okamžení, "očekávám, jak se rače rozhodnout."

Načež otec, který byl už hovořil, ani slůvkem neodpověděl, leč pokračoval v jídle, jako by Lugoli se náhle stal průhledným. Tento otec, o němž jsem potom zvěděl, že se jmenuje Guéret, měl hlavu tuze krásnou, dlouhou a jemnou, oči hluboce zapadlé v důlcích a čelo vysoké.

"Co se toho rubínu dotýče," pravil náhle jeden z otců hlasem nerudným, "vůbec nám není povědomo, o čem tu hovoříte."

Tato poznámka jako by vzbudila jistou nelibost v otci Guéretovi, který vrhl na řečeného otce nespokojený pohled a stiskl rty.

"V této případnosti, ctihodní otcové," pravil Lugoli, "jsem nucen zadržet vás tuto a prohledat vaše cely jednu po druhé."

Jakkoli otcové se snažili zůstat klidní, mlčenliví a neproniknutelní, s očima sklopenýma a s tvářemi skloněnými nad miskami, zdálo se mi, že rozeznávám u nich po těchto slovech jakési chvění, a Lugoli to musel také pociťovat, neboť dalek toho, aby první porušil mlčení, jak to byl činil až dosud, setrval v něm dále. A nezklamal se v tom, neboť po dobré minutě tohoto čekání - minutě, jež je krátká na papíře, ale jež se mi jevila dlouhá, neboť probíhala v napětí vládnoucím mezi řeholníky a námi - jeden z otců pozvedl nos a promluvil; dověděl jsem se později, kdo to je, v danosti tuze pro něj dramatické, kdy jeho špatná fortuna, třebaž dobře zasloužená, ve mně vzbudila lítost navzdory záští, jež jsem k němu choval za to, že se mě snažil odloučit od mé hezké vévodkyně. Řečený jezuita - Guignard, abych ho jeho jménem nazval - byl tuze černých vlasů i snědé kůže, zabarvení tak temného, že se jevil takřka jako mouřenin, oči tmavých, lesklých a duchaplných, rysů jemných, tvářnosti neveselé, ale ve zjevu jeho nebylo nic podlého.

"Pane profousi," pravil hlasem tichým a melodickým poté, co se byl zrakem dohodl s otcem Guéretem, "ten z nás, jenž právě promluvil, zhřešil toliko nevědomostí. Nebyl mezi námi v roce 1590, když naše tovaryšstvo získalo, aniž znalo jeho původ, rubín od dámy, jež pravila o sobě, že je vdova s mnoha dětmi a zcela bez peněz. Koupě, kterou jsme tenkrát uzavřeli, vycházela z pohnutek milosrdných a dobrá naše víra v této záležitosti nesmí nám být upírána."

"Já ji neupírám," pravil Lugoli s chladnou a úzkostlivou zdvořilostí. "Byla zneužita. Ale od toho okamžení, co se z mých úst dovídáte o nepochybném původu tohoto rubínu, nesmíte si jej ponechat u sebe, jinak by se na vás vztahoval edikt Františka I. z 29. dne ledna měsíce roku 1534, týkající se nabyvatelů a přechováváčů, kteří budou podle ediktu postiženi stejnými tresty co lupiči a lapkové, odmítnou-li navrácení ukradených statků."

Mlčení následující po těchto slovech - o to hrozivějších, že byla pronášena hlasem tuze odměřeným - jevílo se mi těžké a pochmurné. A podle bezděčných škubnutí, jež porušovala nehybnost řeholníků, dobře jsem pozoroval, že postupně ztrácí pocit své nedotknutelnosti - o to více, že vyhlášení druhého procesu stran slavného rubínu by mohlo nepříznivě ovlivnit výsledek blízkého řízení za zavřenými dveřmi.

"Pane profousi," pravil Guéret s krásnou a ušlechtilou hlavou maličko ke straně nachýlenou, "pokud mě paměť neklame, naše tovaryšstvo zaplatilo za tento rubín pět tisíc zlatých, a připadalo by mi spravedlivé, když jsme ho nabyli v dobré víře, abychom skrze pana z O dostali z financí Jeho Veličenstva náhradu škody, pakli se zbavíme vlastnictví tohoto kamene."

"Důstojný otče," pravil Lugoli, aniž upustil od své zdvořilosti, "ten z vašeho tovaryšstva, jenž učinil onen obchod s vdovou, o níž praveno, byl věru neopatrný, že se nevyptal důkladněji na původ rubínu největšího, jaký kdy byl spatřen, leč na oplatku se projevil tuze obratným, protože zaň vyplatil čtvrtinu jeho ceny. Dnes pak musíte trpět i za tuto neopatrnost, i za tuto obratnost, jež byly jedna i druhá nadměrné."

Je věcí pana z O, bude-li ochoten nahradit vám vaši ztrátu. Je to věcí též Jeho Veličenstva, které možná nebude náchylně svůj majetek zpátky vykupovat. Ať však jeden nebo druhý dodatečně rozhodnou cokoli, tento rubín musí mi být bez meškání odevzdán."

Tato slova profousova jako všechna ta, jež byla předcházela, vyvolala stejný účinek: mlčení. A nic, přemýšlel jsem o tom déle, nebylo působivější nad toto zatvrzelé mlčení těchto třiceti mužů, kteří s nosem nad svou skrovnou miskou ohýbali záda v bouři, jsouce si jisti, že přejde a že jejich pomíjející nezdarý toliko dláždí cestu k příštím triumfům jejich věci, triumf, který je jistý, poněvadž oni slouží Bohu. Měřeno tímto loktem nic nemá opravdovou cenu, ani mučednictví otců jezuitů v Indiích, ani trest smrti jezuitů Ballarda v Londýně, ani vyhnanství jezuitů Varada - ba ani ztráta tohoto rubínu, věru malý přívazek k nesmírnému bohatství, jež byli nashromáždili, nikoli ovšem k osobnímu užívání, jejich život jest tak prostý, nýbrž k tomu, aby sloužilo ke splnění jejich nesmírného záměru: vyhlazení veškeré hereze na světě, byť pohanské, nebo protestantské.

V tomto mlčení se mi tenkrát zřetelně vyjevilo, že hejtmanem těchto vojáků Kristových je otec Guéret, neboť za tohoto mlčení jejich oči, zarputile upřené do misek, občas potají klouzaly k jeho tváři, jako by hledaly v jeho obratnosti útočiště poslední. V čemž nebyly zklamány.

"Pane profousi," pravil Guéret s hlavou ke straně nachýlenou a hlasem mírným, "naše pospolitost nemůže rozhodovat o postoupení jednoho ze svých statků, aniž to uváží a proberou všichni její údové. Neboť naši otcové nejsou ani zdaleka všichni přítomni. Někteří jsou na misii. Jiní káží po venkově. Další konečně dli na našem venkovském sídle. Musíme tudíž započít tím, že je shromáždíme, což si vyžádá dobrých čtrnácti dnů."

A za těchto čtrnácti dnů, přemýšlel jsem, úžasné pobaven tímto vychytralým odkládáním, buďto parlament odsoudí

jezuity a oni se vydají do vyhnanství - s rubínem - , nebo je parlament očistí, že budou sněhu bělejší, a rubín se jako dým rozplyne v mlze jejich nevinnosti.

Uhlídal jsem podle zalesknutí v očích Lugoliho, že dokonale pochopil příčinu tohoto protahování, a také, že jeho trpělivost už visí na vlásku a ten že se už přetrhne.

"Důstojný otče," pravil hlasem ostřejším a drsnějším, "potřebujete-li shromáždění všech svých údů k navrácení - pravím věru navrácení a nikoli postoupení - majetku náležejícího koruně, já vám k tomu dopomohu tím, že vás v tuto hodinu všechny a jednoho každého do Bastilly uvrhnu. Načež snadno srotím vaše otce rozptýlené po provinciích a k vám je připojím, abych vám umožnil to vaše shromáždění uspořádat."

"Pane profousi," pravil tehdy otec Guéret všecek popuzen, "vy používáte proti nám násilí!"

"Nikoliv, důstojný otče," pravil Lugoli s úklonou, "plním povinnosti svého úřadu a věřte mi, že při této příležitosti mne v zoufalost vrhají."

Nicméně tento cit se nezračil na jeho tváři, když otec Guéret dal znamení Guignardovi, ten pak opustil světnici a vrátil se o minutu později, přinášeje váček z juty, uzavřený zdrhovadlem. Lugoli je otevřel, vnořil do něj ruku a vytáhl z něho rubín, jež držel na světle mezi palcem a ukazovákem a který se mu vskutku zdál překrásné rudé barvy a znamenité velikosti. Nicméně Lugoli se nezdržoval tímto pozorováním, ale jak byl zvyklý, krátce, zprudka a hbitě pravil k jezuitům s malou úklonou:

"Důstojní otcové, král bude s vámi spokojen."

Načež, aniž co odpověděli, svěsili nosy s hřebínkem tuze splasklým a s tváří na výsost chmurnou, jako by tento rubín odnášel ve svých průsvitných lescích všechnu krev jejich srdcí.

Když jsme fortynře odvázali a ven vyšli, uháněli jsme na Směnárenský most, kde Lugoli, odváděje klenotníka stranou, dal mu rubín do ruky, aby potvrdil, že je to vskutku ten pravý.

"Ach, pane profousi," pravil ten muž, s lítostí mu jej vraceje, "tento drahý kámen je nenapodobitelný, a co mne se dotýče," dodal s pousmáním, "dal bych za něj ..."

"Peníze na dlaň," smál se Lugoli.

"Milý Lugoli, pravil jsem, jak jsme byli venku, "komu hodláte svěřit tento klenot, když je král nepřítomen?"

"Právě tady mě škorně tlačí," pravil Lugoli, "neboť se vám přiznám, že cítím-li jej v kabátci, pálí mě hrud', a doufám, že se ho co nejrychleji zbavím. Komu-li po vašem soudu měl bych jej svěřit?"

"Nevím," pravil jsem, kráčeje mu po boku a vynakládaje jisté namáhání, abych mu stačil; takový měl spěch. "Logika by chtěla, aby to bylo panu z O, poněvadž má na starosti finance královny."

"Pan z O," pravil Lugoli s úšklebkem, "má už trápení se svým močovým měchýřem. Nerad bych, aby měl ještě k tomu trápení s drahým kamenem ..."

Čemuž jsme se zasmáli.

"A není-li vám tajno," pokračoval, "že mnohé vchází do kapes pana z O, ale věru málo z nich vychází, co by králi bylo k užitku?"

"Pravdu díte," pravil jsem, stále se směje. "Co si myslíte o kancléři Chevernym? Je to prý poctivý muž."

"Je, ale je také milencem Gabriely tety."

"A co je na tom špatného?"

"Nic, než co myslíte, dokáže zatajit své milence, že má v držení největší rubín na světě? A myslíte, že řečená milenka to nepoví své neteři Gabriele? A myslíte, že spanilá Gabriela, aby se ho zmocnila, nebude ve dne v noci - hlavně v noci - krále obléhat? Hrome! Obléhání Laonu bude ve srovnání s tímto toliko žertěství! Inu, Sioraku, abych s vámi hovořil naprosto upřímně, nevyrvál jsem tento klenot z jezuitských sutan, aby pak zdobil cecík nějaké favoritky."

"A tak je krásný."

"O čem mluvíte? O rubínu nebo o cecíku?"

"O obou."

"Dobrá. Kdo však ví, jak se chová cecík, když se ze svého živůtku vyprostí?"

"Lugoli," pravil jsem, "jste nálady rozpustilé. Rubín vás zdaleka do hrudi nepálí, řekl bych, že vám ji hřeje."

"Hřeje mě i pálí! Bože pomoz! Do kterých rukou jej svěřit, prve než král se do svého sídelního města zpátky navrátí?"

34. Průběh procesu

Petr z Lugoli svěřil rubín z koruny předsedovi parlamentu Augustinovi z Thou, u něhož si každý mohl být jist, že věc svěřená do jeho rukou nezmizí v kapse jeho kabátce, ani se nevrátí do sutan jezuitů, aniž bude zdobit hrdlo nějaké krasavice, pan z Thou nebyl ani skrblik, ani přítel jezuitů, ani nevěrný manžel; ostatně byl to muž nadmíru poctivý, zájmu státu pamětlivý a králi křišťálově věrný. Jedním slovem pravý Francouz po starofrancouzsku a nikoli jeden z těch Francouzů pošpanělštěných a popapeženštěných, jakých mezi sebou tolik čítáme i dnes, navzdory opětovným porážkám Ligy.

Proces s jezuity za zavřenými dveřmi dostal se 12. dne července měsíce roku 1594 před parlament a v převlečení za seržanta profouství byl jsem jedním z těch, co měli za povinnost odhánět některé dvorské urovince, jimž by nikdy ani nenapadlo účastnit se takového přeličení, kdyby bylo veřejné, ale od okamžení, kdy veřejné nebylo, pokládali by se za dotčené, kdyby se nepokusili silou dovnitř se dostat. Bylo jich nejméně třicet a seržantům i mně dalo neslýchanou práci je odrážet, přičemž jsme byli od nich častováni slovy jak špinavými, tak zlobnými, jsouce nazýváni "vyvrheli", "dareby", "lumpy", "odrancí", "ničemy" - a to neuvádím vzteklé hrozby, že nám uši uříznou, že nám zadky skrznaskrz rozkopou a že nás vykleští: na tyto nadávky jsme slůvkem neodpovídali, toliko jsme je hrudí proti hrudí ven vytlačovali

a nijak jich nešetřili, i bylo na té věci hrozně zajímavé, že jedno okamžení jsem se octl nosem proti nosu nebo spíše hrudníkem proti hrudníku ke svému švagrovi Quéribusovi, který mi strašidelně spílal, aniž mě poznal, a jemuž jsem při té půtce a tahanici, rozhořčen jeho chováním, potají urval knoflík z jeho kabátce věda, že nic ho nemůže zarmoutit více než tato ztráta. Ten knoflík, čtenáři, byla oválná perla zasazená do stříbrného kroužku, a já mu jej nazítří vrátil s výtkou stran jeho hanebného chování.

Dvěře byly konečně před těmito zlostníky uzavřeny a proces započal latinským proslovem rektora univerzity Jakuba z Amboise, proslov, který byl málo poslouchán, nikoli že by latina nebyla údům parlamentu známa, nýbrž krom toho, že odporovalo běžnému zvyku užívat jí v těchto prostorách, očekávala se obžalovací řeč Antonína Arnaulda natolik dychtivě, že nikdo nechtěl dopřávat sluchu rozkladům rektora, který ostatně, třebaž útočil na jezuitu, útočil ještě tvrději na ty ze svých univerzitních kolegů, již se za ně postavili:

"Toto jsou všichni zběhové z našich řad," pravil rektor tónem nekonečného pohrdání, "a nezasluhují si, abychom na ně pohlíželi jako na lidi k nám patřící."

Nakonec povstal Antonín Arnauld a shromáždění, jež při proslovu rektorově bylo nepozorné a rozptýlené všelikým klábosením, náhle zmlklo s ušima našpicovanými a s očima na řečníka přilepenými, řečník, který netoliko požíval v parlamentu převelikou úctu, leč nadto byl pokládán takřka za jednoho z nich, jsa auvergneským štěpem naroubovaným na rodinu dobrého pařížského úřednického měšťanstva a z tohoto titulu jakož i sám od sebe skvoucí se ctnostmi a schopnostmi, jimiž se tento stav pyšnil. Krom toho už i jeho zevnějšek vzbuzoval pozornost, a když se napřimil ve svých dlouhých advokátských hábech, shledával jsem ho stejně širokým jako v jeho pracovně, ale vyšším, zatímco jeho černé oči, zdálo se mi, vrhaly více plamenů a jeho hlas mocněji hřímá. Ostatně prve než ústa otevřel, setrval několik vteřin v nehybnosti s tváří neproniknutelnou, očekávaje, až se rozhostí úplné ticho, a v této nehybnosti vzbuzoval takový dojem nedobytné pevnosti, že po mém soudu se Fogacer nemýlil, když byl o něm při naší rozmluvě pravil, že Antonín Arnauld "je vytesán z onoho auvergnanského čediče, jímž se cesty štěrkují".

Všechno bylo řečeno o této proslulé soudní řeči - spíše bych měl povědět řeči obžalovací - a nebudu unavovat čtenáře tím, že bych ji uváděl v celé její délce v těchto Pamětech, v nichž raději tryskem cválám ale ze široka klusám jako mimochodné klisny našich dam. Ostatně autor sám se postaral o veřejné vydání své řeči, jakmile byla pronesena, aby zhatil účinky ohavného projednávání za zavřenými dveřmi zosnovaného skrze O a Chevernyho v nepřítomnosti krále, i nevím, zda je potřebné opakovat ji na těchto stránkách. Alespoň mohu tuto povědět, jaký dojem učinila na soudce a na mne, dojem, který nebyl úplně stejný. Neboť pozoroval jsem dobře, že ti, kteří byli zkušenými řečníky, byli tou měrou uneseni radostí nad věstečkou výmluvností Arnauldovou, že se takřka na stolicích nadšením zvedali, zatímco skrze pohledy, posunky a znamení, jež si obapolně vyměňovali, shodovali se v obdivu, který přímo z příčiny tohoto shodování stával se každým okamžikem nadšenějším.

Já pak, který jsem měl na mysli především užitečnost a viděl jsem tudíž věci chladněji, měl jsem raději to, co řečník říkal, ale jeho styl. Dozajista, pravil jsem si, poslouchaje ho, stojí přede mnou advokát převelice schopný, převelice důmyslný, odkojený latinou už od nejčasnější mladosti a mající veškerý Ciceronovy soudní řeči v malíčku. Na tomto místě napodobuje řeč proti Rullovu, onde zase filipiku proti Verrovi. Hromadí apostrofu, hyperbolu, metaforu. Hovoře o jezuitěch, nazývá je "ty trubky válečné, ty pochodné vzpoury, ty nezkrotné vichry, jež nemají nic jiného na práci než nepřestajně bouřit a kalit klid Francie". Já, spanilá čtenářko, musím vám tu přiznat, že bych na místě Arnauldově obětoval trubky i pochodně, neboť vichry k bouři stačí...

Nicméně shledával jsem, že náš advokát je přesvědčivější a zábavnější v kousavé ironii a v sarkasmu: "Jezuité," pravil (cituji z paměti), "nepřišli do Francie s prapory rozvinutými. Byli by dříve zadušeni, než by vzešli. Avšak přišli se ubytovat na naši univerzitu do malých komůrek, kde dlouho lišácky číhali, než dostali doporučující dopisy z Říma pro ty, kdo byli ve Francii velcí a přízní zahrnovaní a kdo chtěli získat v Římě důvěru a čest, a takovýchto druhů lidí bylo vždy třeba tuze se bát, pokud šlo o záležitosti království. (Byl jsem nadšen, čtenáři, abych ti nic netajil, nad tímto nenápadným kopnutím do vévody z Nevers, vévody z Epernonu, pana z O, Chevernyho a ostatních jezuitofilů: známka to vzácné odvahy u úřednického měšťánka, když takto útočí na ty vysoké pány, byť je nejmenuje).

Arnauld nalezl rovněž převelice silné výrazy k odhalení nesmírného vlivu jezuitů na mládež, podivuje se především, že Francouzi poznali čas, kdy ten, kdo nedává studovat svoje děti k jezuitům, není považován 'za dobrého katolíka', avšak co jiného jezuité učí tyto děti, než aby si přáli smrt svých králů a usilovali o ni, využívajíce skutku, že dětinský věk pije blud spolu s prvním mlékem (puerorum infantia primo errore cum lacte bibit), a podávající jim tyto jedy toliko v medu obalené (nisi melle curcumlita). Nic není lehčího," pokračoval Arnauld, "než vtisknout do těchto nepevných duchů takové vášně, jaké chceme. Nic není obtížnějšího, než je těch vášní zbavit." Když jsem si na tato slova vzpomněl v okamžení zločinného úkladu mladého Chatela proti životu králově, měla na moji mysl mimořádný účinek.

Stran lačnosti po statcích pozemských všeobecně jezuitům připisované Arnauld, opovrhne mluvit o rubínu z koruny (který se stal hlavním námětem řeči ve městě i u dvora) zesměšnil několika slovy obratnost řečených řeholníků, s jakou v letu lapají odkazy a darování. "Co se tohoto řádu dotýče," pravil, "nic z něho nevychází a všechno do něho vchází, jak ab intestat, tak skrze testamenty, které oni mají každodenně, z jedné stránky vštěpující děs z pekla do myslí blízkých smrti a z druhé nabízející ráj otevřený těm, kteří dávají Tovaryšstvu Ježíšovu..."

Arnauld potom soudce upozornil, že univerzita nepožaduje smrt hříšníka, nýbrž toliko jeho vyhoštění, a vtípkoval nad lehkostí tohoto trestu: "Až se zvednete, pánové, abyste hlasovali, vzpomeňte si, jak mírný bude trest vyhnanství pro ty, kdo mají taková bohatství ve Španělsku, ve Vlaších a v Indii."

Tato zmínka o Indii vyloudila úsměv, poněvadž nebylo tajno, že jezuité připojivši se ke konkvistadorům nebyli poslední, kdo chytali ubohé Indiány za nohy, obraceli je hlavou dolů a třáslí jimi, dokud svoje zlato nevydávili.

Když ke mně nazítří přišel Petr z Hvězdy na návštěvu své Lizety, ohrnoval nos nad touto obžalovací řečí Mistra Antonína Arnaulda, kterou pokládal za "násilnickou ve všech částech", dodávaje, že kdyby býval advokát do ní vložil

více umírněnosti a méně vášnivosti, byla by shledána lepší právě těmi, kteří tak jako on nemilují jezuitu a "přejí si, aby všichni v Indiích pohany na víru obraceli".

Pravím zcela zpřímá a jasně: já toto mínění nesdílím. Co se mi v obžalovací řeči Arnauldově nelíbilo, tím on právě parlament uchvátil: byla to nabubřelost a rétoričnost. Ale stran umírněnosti, již mu Hvězda doporučoval, táží se věru, jak by bylo možné mluvit umírněně o sektě přející smrt králi, který vypudil Španěla z Francie a ze všech sil se snaží zavést u nás občanský i náboženský mír?

Shledával jsem závěr řeči Antonína Arnaulda ve všech bodech obdivuhodným. O několik měsíců později shledával jsem jej věšteckým a dnes, žel, nemohu jej číst, aniž mi kolem páteře probíhá chvění a celého mne roztřese.

Obraceje se k Jindřichovi IV., jako by byl přítomen v sále, v němž rokování probíhalo, pravil k němu: "Sire, přesmíru dlouho trpíte tyto zrádce, tyto mordýře uprostřed svého království ... Španěl je vaším odvěkým a sveřepým nepřítelem, který nikdy neupustí od svých nadějí a od záměrů proti vašemu státu, pokud živ bude. Veškery další jeho úskoky padly nebo se ukázaly přesmíru slabými. Nezbyvá mu tudíž nic než poslední prostředek, to je dát vás zamordovat skrze svoje jezuitu. Sire, zbývá vám sdostatek otevřených nepřátel, proti nimž musíte bodovat ve Francii, ve Flandrech a ve Španělech. Chraňte svoje boky proti těmto domácím vražedníkům! Pokud je odstraníte, neobáváme se ničeho! Ale ponecháte-li je mezi námi, budou moci vždy na vás posílat mordýře, které budou zpovídat a jimž udělí svátost přijímání jako Barriérovi, a my, sire, nebudeme moci pokaždé bdít ..."

"Vzácný pane," pravil pan z La Surie, když jsem mu podával zprávu o té plamenné obžalobě Antonína Arnaulda, "jak se bránili jezuiti?"

"S veškerou zbožnou ponížeností. Jsou prý ochotni složit přísahu věrnosti králi jakožto svému přirozenému a zákonnému vladaři. V budoucnu prý se podřídí řádům univerzity. Nebudou se už míchat do záležitostí veřejných."

"Dobří apoštolové!"

"Co se minula dotýče, není spravedlivé, praví oni, aby celé tělo bylo potrestáno za vinu jediného údu."

"Tím rozumější otce Varada?"

"Arci! Který podle onoho obránce ani v nejmenším neradil Barriérovi zabít krále."

"Slyšte, slyšte!" pravil Miroul, "a proč řečený Varade nezpravil krále o krvavých plánech Barriérových?"

"Příčina je krásná: otec Varade, soudě podle obličeje, pohledu, pohybů a slov, že Barrière se rozumem minul, nebral nijak vážně jeho řeči a poslal ho vyzpovídat se k jinému jezuitovi, aby se ho zbavil."

"Poněvadž byl blázen, nebyl tudíž nebezpečný! Podivné rozumování!"

"A které se po mém soudu zdálo podivným i soudnímu dvoru."

"Domníváte-li se tedy, že parlament rozhodne o vyhoštění jezuitů?"

"Ano, věřím tomu, Miroule, a nesmímě bych to přivítal, neboť čím déle je studuji, tím se mi tito lidé zdají hroznějšími. Nepřestávají ve svých školách zasévat semě královraždy a trpělivě čekají, až vzklíčí."

"Ale co je vám, vzácný pane?"

"Ach, Miroule! Od toho času, co mi, pan z Rosny přikázal konat toto šetření, takřka celé noci nespím, potím se po celém těle a srdce mi jako bláznivé tluč. Vidím, jako vidím tebe, jiného Clémenta aneb jiného Barriéra, jak krále probodávají a jak království se vzápětí opět noří do toho oceánu krveprolévání a občanských válek, v němž se už půl století utápíme a z něhož se vyprostit nemůžeme."

"Myslím na to také," pravil Miroul hlavu skláněje, "a ta myšlenka mě neplní nadšením. Není-li podivné, že osud a štěstěna velkého národa záleží na životě jediného člověka, tento život je tak křehký, že rána z muškety ve válce nebo nůž v Paříži může okamžitě jeho nit přetrhnout?"

Proces v parlamentu mě byl po dva dlouhé dny vzdaloval od mé hezké vévodkyně, a jakmile sudí vyhlásili poradu, běžel jsem do její komnatky a divil se jako pokaždé, když mě očekávala, že ji vidím oblečenu od hlavy k patám do nejkrásnějších oděů a ozdobenu nejkrásnějšími klenoty, poněvadž nakonec bylo jasno, že se byla oblékla toliko proto, abych ji svlékl. Ale představuji si, že milovala každou proměnu tohoto zvyku: i oblékání, i to, jak se to obléčení jeví mým okouzleným zrakům, i to svlékání.

"Ach, milý Petře!" pravila ke mně s našpulením nadmíru šibalským, zatímco jsem ji sloužil co komorná (k této povinnosti, abych pravdu děl, nestavěl jsem se nijak rebelantsky), "vy mě zanedbáváte! Dva dny! Dva dlouhé dny, aniž jste mě navštívili! Ještě jeden den a upadl byste do schrány mého zapomnění!"

"Můj miláčku, tomu nevěřím!"

"Hleďme toho nafoukance!" pravila a plácla mě maličko přes nos.

"Miláčku můj, já se nenafukuji. Soudím o vašem srdci podle srdce svého."

"Ejhle, on je konečně galantní!" pravila a zasmála se. "Nicméně dva dlouhé dny dával jste přednost společnosti těch obtloustlých sudí přede mnou."

"Můj anděli, sloužil jsem králi."

"A kdypak posloužíte mně?"

"Dnes. A pro smilování, můj anděli, přestaňte mě bít a škrábat. Jakkoli mohu v dešti ran odpínat ty nespočetné knoflíky, tak malé, že by bylo k tomu nehtů potřeba."

"To je vaše potrestání. Vizte, takto vás miluji: u svých nohou a třesoucího se nedočkavostí!"

"Nejsem u vašich nohou, ale teď, když jsem knoflíky rozeplnul, za vašimi zády rozšněrovávám váš živůtek, a k čertu zda chápu, proč je třeba tolik uzlů na té šňůře: jeden by postačil."

"Toto jsou ženská tajemství, jež unikají hrubému chápání mužů. Milý Petře, pospěšte si laskavě. Ten živůtek mě dusí."

"Nedusil vás, když vás do něho svazovali."

"To proto, že jsem tehdy myslela toliko na to, abych byla krásná."

"A teď máte jiné myšlenky?"

"Arci! A vy neuhádnete na co?"

Když byl živůtek svlečen a poslední suknice spadla k jejím rozkošným nožkám, dialog ustal a s ním veškerá možnost užitečného dohovoru. Co mne se dotýče, přiznávám se, že miluji svou malou vévodkyni, když je veselá. Miluji ji, když ji nějaké protivenství hněvá. Miluji ji, když v jedné minutě od radosti k hněvu přechází - podle své rozmarné letory. A dobře si pamatuji, že onoho dne, když se naše vzrušení uklidnilo a když jsem se jí tázal, jak vyhlíží vyjednávání s trůnem mezi vyslanci krále a vyslanci jejího syna Karla, ona se tuze zakabonila, stiskla bílé ručky, zaťala drobné pěsti a vyjekla:

"Za chciplou kočku to stojí! Na straně mého syna Karla máte Rochetta a Péricarda, což jsou k čertu dobří lidé. Ale na straně králově máte tři největší hlupáky všeho stvoření!"

"A kteří to jsou, miláčku?"

Jmenovala mi je, ale rač mi čtenáři odpustit, že neopakují tuto jejich jména, poněvadž tito páni jsou ještě naživu a jsou přesmíru důstojní, než aby hráli na těchto stránkách převelmi směšnou úlohu, jakou jim má vévodkyně přiřkla ve svém proslovu, který vedla nejprve tuze rozčertěná a potom sama pobavená a zpola se smějíc komedii, již mi předváděla. Neboť když jsem se jí zeptal, proč chová takové zášti vůči těm "budižkničím", zvedla se z lůžka, a jak byla nahá, jala se po jizbě sem tam přecházet a hrála a napodobovala nešťastné předměty svého hněvu.

"Ach, milý Petře," pravila, "s těmi třemi nikdy nic nedohodneme! Jsou jeden jako druhý a žádný z nich za nic nestojí, tak jsou špatní, každý svým zvláštním způsobem. Jeden na jakoukoli žádost mého syna, kterou Péricard a Rochette tlumočí, se zašklebí a pokrčí rameny s důležitou tvářností, aniž poví co jiného než To se uvidí! nebo Na to se musíme zblízka podívat! nebo Kdybychom to učinili jinak, bylo by to lepší!"

Čemuž jsem se smál, tolik mi připadala zertovná, ona, tak maličká a tak obloučká, když napodobovala - a takto bez šatů - nabubřelou osobnost, kterou jsem dobře znal.

"Ach, miláčku můj," pravil jsem smíchy prskaje, "pokračuj, prosím tě, pokračuj! Jak je to s tím druhým?"

"Ještě hůře! Ten druhý nekonečně žvaní, aniž kdo rozumí, ba ani on sám, tomu, co chce povědět. Stokrát opakuje 'abrakadabra' a nikdo z toho není moudřejší."

A tváříc se slavnostně a vážně, s hřebínkem vztyčeným a s obočím zvednutým, moje malá vévodkyně, stále sem tam po jizbě přecházejíc, opakovala "abrakadabra, abrakadabra" ve všech tóninách dvanáctkrát.

"A třetí?" pravil jsem, stále se směje.

"Ach, ten," pravila, "to je zuřivec! Knír vzhůru trčíci! Vlasý naježený! Hned z hloubi chřtánu vrčí, hned opět štěká co německá doga! Nezapomínejte nikdy, opakoval Rochettovi a Péricardovi, nezapomínejte nikdy, že váš vévoda a vy sami jste rebelové a odbojníci! Špatní Francouzi! Španělé! Že bychom s vámi ani mluvit neměli, haf! haf! Že vám nedlužíme vůbec nic, ani jediný sold! Ani jediný úřad! A ani jedině guvernéřství! A měli byste být šťastni, že král vás bere na milost a že vám dokonce, haf, haf, ponechává hlavu na krku!"

"Ach, miláčku můj!" křičel jsem, nekonečně se směje, "vy jste mě krásně rozveselila! Bez meškání se sem vraťte! Vaše lůžko se bez vás nudí!"

V mžiku byla v mém náručí, a třebaš byla smutná a zlostná z průtahů a odkladů tohoto vyjednávání, na němž závisel osud jejího domu, jala se smát spolu se mnou, tak se zabrala do přehrávání svých satirických portrétů a tak byla spokojená, že mě byla jimi rozveselila.

"Můj anděli," pravil jsem, "podíváme-li se na to zblízka," jak by řekl první z vašich 'budižkničím', jeví se mi, že nesnáž tkví buď v tom, že žádosti vašeho pana syna jsou pokládány za přehnané, jak jsem vám to byl pravil, nebo v tom, že vyjednavací královi mají zlou vůli, jsouce potměšilí a zlomyslní."

"Tomu věřím spíše," pravila se zápalem.

"Můj anděli, máte způsob převelice bezpečný, jak se o tom přesvědčit."

"Jaký?"

"Jak se král do Paříže zpátky navrátí, vrhněte se mu k nohám, skropte mu ruce slzami, zahřejte mu tuto malou komedii o těch třech nekňubech a požádejte ho, aby vyjednávání z jeho strany vedl některý jiný z jeho služebníků."

"Ach," zatleskala rukama, "třebaš ty! Milý Petře, ty!"

"Nikoli, třikrát nikoli!" pravil jsem, skrýváje za toto trojnásobné nikoli nejživější rozpaky. "To je nemožné, můj anděli! Ani Jindřich III, ani Jindřich IV. mi nikdy nesvěřovali úkoly tohoto druhu, nejspíše proto, že k tomu nemám potřebné vlohy. Mám-li pravdu dít," pokračoval jsem spěšně, "myslel jsem na někoho jiného, kdo je vám také tak blízek jako já, byť i zcela jiným způsobem."

"A kdopak to je?" pravila a její zvědavost byla na výsost podnícena, jak jsem s tím ostatně počítal.

"Přec pan z Rosny," pravil jsem. "To je nad slunce jasné!"

"Rosny!" pravila, obočí zvedajíc. "A proč Rosny?"

"Poněvadž je váš příbuzný a poněvadž vás miluje."

"To je věru pravda," pravila se svou libou, prostomyslnou a obvyklou dobrou vírou, upírajíc na mě blankytné zraky.

"Krom toho," pravil jsem, "král má k němu veškeru důvěru, protože dobře ví, že Rosny vás nadmíru miluje a nic neodmítne vašemu domu, vyjma," dodával jsem opatrně, "věcí nemožných nebo státu přesmíru škodlivých."

"Ach, milý Petře," pravila, "navracíte mi naději a život - na rozdíl od toho ošklivého otce Guignarda, který nezmešká jedinou příležitost, aby mi neopakoval, že od Jindřicha Čtvrtého nelze očekávat nic jiného vyjma..."

"Vyjma," pravil jsem zuby zatínaje, "vyhnanství pro něj a jemu podobné."

"Tomu on nevěří," pravila Kateřina.

"Miláčku, copak to pravíte? On tomu nevěří! Po tomto procesu!"

"Vůbec nemá hřebínek splasklý," pravila. "Naopak! Má i v této bouři čelo velice drzé a pravil mi dnes ráno, když se mnou hovořil, že jeho tovaryšstvo dosáhne, aby nynější proces byl připojen a přidán k tomu, který se vedl s nimi už v

roce 1563; aniž bude učiněno jiné rozhodnutí než nerozhodnutí a odročení na dobu neurčitou."

"Jakže?" pravil jsem, "parlament že jej odročí a na dobu neurčitou ..."

"Máto za jisté, pravě a hlásaje urbi et orbi, že král nezasahoval a na parlament netlačil a ten pak že si z vlastní vůle nikdy netroufne odsoudit pravé obránce víry v této zemi."

"Toto praví! U všech rohatých! Taková nestoudnost! Miláčku, poněvadž on všechno tak dobře vysvětluje, jakpak vysvětluje, že rubín z koruny se octl v rukou jeho tovaryšstva?"

"Poněvadž pan z Nemours jim jej dal do zástavy v čas obléhání za veliké množství vína, obilí a ovsu, které rozdělili lidu."

"Miláčku," pravil jsem, "je sice pravda, že rozdělili jisté zásoby lidu v čas obléhání, ale donuceni takřka násilím skrze pana z Nemours, který byl dal prohledat jejich kolej skrze profouse a odkryl tam potraviny na jeden rok."

"Na jeden rok! Neslýcháno! Je-li to proboha možné? Zatímco já umírala ukrutným hladem a zhynula bych na něj, to mi věřte, nebýt vašeho přispění, milý Petře ..."

Což řkouc a jakoby rozněžnělá touto vzpomínkou, moje malá vévodkyně se schoulila na mé rameno a svou malou pusinkou mi sázela tisíce polibků na krk. Nicméně hodina pokročila, její komorná Babetta klepala na dveře a skrze ně jí pravila, že přichází k ní na návštěvu paní z Nemours, i muselo skončit to slastné mazlení, a já se musel honem honem obléci a utéci malými zelenými dvířky. Nicméně jsa v duchu převelice zneklidněn tím, co mi právě Kateřina pověděla stran pýchy a jistoty otce Guignarda co do výsledku procesu s jezuitu, rozhodl jsem se zajet do ulice Střelnické, abych navštívil Petra z Lugoli; k nemalému štěstí našel jsem ho doma a rovnýma nohama jsem do věci skočil.

"Běda, Sioraku, běda!" pravil. "Guignard má jistou příčinu k tomu, aby si myslel, co si myslí. Čím slabší byli jezuité při veřejné obhajobě, tím se teď ukazují silnějšími při tajném jednání. Ach, Sioraku, nedovedete si představit ty intriky, brojení a naléhání těchto lidí, kteří jednají hned s hledím otevřeným, hned skrze přímlyvy všech jezuitských duší, které si byli v Paříži vycvičili, bouří nebe i zemi ve prospěch onoho odročení a děsí mnohé dobré a prostoduché osoby mezi našimi velmoži, jako by to byl Ježíš sám ve své božské podstatě, jehož mají vyhnat z království, a nikoli tovaryšstvo, jež si ve své šílené nestoudnosti troufalo uchvátit jeho jméno - to jméno, Sioraku," pokračoval a jeho modré zraky v temné tváři vrhaly plameny, "které jim porada mezi katolíky a hugenoty v Poissy výslovně zakázala nosit jakožto jméno vyhrazené Spasiteli světa."

"Ale jak by bylo možné," pravil jsem, "po všem tom, co bylo v parlamentu proti nim praveno, takové odkládání a nekonečné odročování?"

"Sioraku," pravil Lugoli, "vždyť vy zapomínáte, že ligističí soudí v parlamentu počtem převyšují ty, kteří byli následovali Jindřicha III. do jeho vyhnanství v Toursu. A že dokonce království údové parlamentu jako generální prokurátor La Guesle ..."

"Jakže? Opět on! Tomu bláznů není dosti na tom, že byl přivedl Jakuba Clémenta k Jindřichovi III., teď musí ještě jezuitu podporovat!"

"A netoliko La Guesle," pokračoval Lugoli, "ale i významné osobnosti jako generální advokát Séguier ... A mnoho dalších!"

"Ale já nemohu věřit," pravil jsem, "že tito údové parlamentu, kteří tolik trpěli pod šestnáctí, nevidí záhubu, kterou jezuité proti životu královu osnují!"

"Některí," pravil Lugoli s úsměvem plným výsměchu, "předstírají, že ji nevidí. Jiní ji nevidí v skutku. Další se obávají, postaví-li se proti jezuitům, že se jim budou dlouho mstit. Mnozí opět jsou oblouzeni jejich slávou: A co posiluje jedno jako druhé v této slepotě předstírané či pravé, je překvapivé mlčení královo. Zdálo by se, že tato pře, v níž se přec hraje o jeho život, se ho netýče."

"Arci, Lugoli," pravil jsem, "trefil jste hřebík na hlavičku! Jsem sám všecek užaslý nad tímto královým mlčením, a jsem přesvědčen jako jeden každý, že jedno jediné slovo jím na váhu vržené ... Přisám svatý Antonín! Pročpak je nepronese?"

"Nu vidíte, Sioraku!" pravil Lugoli, bera mě za ruku a silou ji tiskna, "pročpak ho nejdete o ně požádat? Máte k tomu pohnutku, příležitost, povinnost! Pověřil vás sledovat proces: běžte mu o něm zprávu podat! Povězte mu též historii onoho rubínu. Ba co dím: doneste mu ho! Zbavíte mě převeliké tíhy: předseda Thou je starý a nemocný. A kdyby nazítří zemřel, jak bych to učinil, abych vyňal řečený drahokam z pozůstalosti, toto uložení bylo tajné?"

35. Rozhovor s králem

Opouštěje ho, byl jsem už rozhodnut a zítřejší den mi sotva stačil, abych se na cestu přichystal, s vévodkyní se rozloučil a v noci v doprovodu Lugoliho a silného zbrojného průvodu navštívil předsedu parlamentu Thoua, který se mi v skutku jevil dosti nemocný a z té příčiny nás přijal na pár minut (ale tuze pamětihodných), neboť když mi odevzdal rubín (jemuž, zdálo se, přikládal tak malou váhu jako kamínku ve své zahradě), pravil k nám hlasem slabým, než velice zřetelným, že dobře vidí, kam vede všechno to jezuitské kolotání, a nepochybuje prý, že si pohříchu to odročení vymohou, půjdou-li věci tímto chodem. Načež přivřel oči a zdál se tak unaven, že jsme ho s Lugolim požádali, aby nám odejít dovolil. Dal nám tehdy rukou znamení, že nám to dovoluje, ale když jsme ven vycházeli, rozevřel náhle oči a pravil hlasem tak silným, že nás to překvapilo:

"Lidé královi (čímž rozuměl v parlamentu) jsou rozdělení a odročení z vítěz. Zločin, pánové, zločin! Ponechat takovýto proces nerozhodnutý znamená zůstat život králův v nejistotě!"

Věta tato, kterou si budu připomínat vždy, i kdybych měl žít celé století, zasáhla mne i Lugoliho tak prudce, že jsme urazili celou cestu až do mého domu v ulici Na rozkvetlém lánu bez jediného slůvka.

"Sioraku," pravil, když jsme stáli před mým prahem, "kdypak odjíždíte?"

"Zítřka před svítáním."

"S jakým zbrojným doprovodem?"

"S Quéribusovým a mým Čtyřicet v boji vycvičených mužů a stejně statných koní, rychlých a zdravých."

"To myslím půjde," pravil Lugoli, jemuž se jasný zrak leskl ve snědé tváři lunou osvětlené. "Ale zbavíte ochrany svůj městský, dům. Chcete-li, bych vám dal co stráž půl tuctu svých seržantů?"

"Do domu nikoli. Ale do jehlářství ano! Za to vám budu převelice vděčen!"

"Cože?" tázal se Lugoli, "do jehlářství?"

"To je můj vstupní hrádek."

"Vizme, máte to dobře zařízené," pravil Lugoli s úsměvem.

Po těchto slovech mě vřele objal a pravil mi do ucha:

"Sioraku, pro lásku boží, přesvědčte krále, aby se vyslovil!"

Po příjezdu do Laonu zvěděl jsem od pana z Rosny, že král právě vyjednává s vyslanci Amiensu o vydání města. Byl jsem přijat Jeho Veličenstvem nazítří jako tak často o půlnoci, tento čas si Veličenstvo vyhrazovalo pro nejtajnější rozhovory, poněvadž tehdy dvořané a hodnostáři, kteří je obklopovali, se už byli uchýlili jeden každý do svých domovů. Ukazoval mi tvář tuze rozesmátou, poněvadž držení Amiensu ho zbavovalo nemalé tíže, naučily ho jeho války, že nemůže se pokojně těšit z hlavního města, je-li nepřítel před branami.

"Nu pověz, Vousáči!" pravil ke mně poté, co dal příkázání jednomu ze sloužících, že má přinést k nohám lůžka polštář, aby se mi lépe klečelo, "jak to vyhlíží s tím proslulým procesem a jak moji pánové v červených talárech (čímž rozuměl údy parlamentu) se staví k této věci?"

"Sire," pravil jsem, "abych dobře pochopil, jak se to má s procesem, usoudil jsem, že bude nejlepší a nejprospěšnější dobře poznat tovaryšstvo, jež je jeho předmětem. Z příčiny té jsem o něm učinil sdostatek blízká a zajímavá zkoumání."

"Dobře usoudil, Vousáči," pravil král s úsměvem. "Dobré poznání je základem dobrého chápání. Pověz mi tudíž nejprve o svých zkoumáních a potom o procesu."

Pověděl jsem mu o tom se všemi podrobnostmi, jež čtenář už zná, čítaje v to i onu zpupnou jistotu otce Guignarda stran odročení procesu."

"A od kohopak máš, Vousáči," pravil král, "že Guignard pronesl tato zpupná slova?"

"Od paní vévodkyně z Guise."

"Ach," pravil král, a hledě na mě zkoumavě maličko ze strany, pokračoval: "Vídáš-li často moji dobrou sestřenku Kateřinu?"

Tato otázka naoko zcela nevinná mě nenalezla nepřipravena, protože Petr z Lugoli mě zastřenými slovy poučil, že král má svou mouchu v okolí vévodkyně, a tak v přesvědčení, že stran styku s ní neprozradím mu nic, co by už nevěděl, rozhodl jsem se předem, že s ním budu jednat s upřímností nanejvýš prostoduchou.

"Převelmi často, sire."

"Tos asi do ní tuze zamilován," pokračoval s úsměvem.

"Ano, sire," pravil jsem, "přenesmírně. Ale nikoli tou měrou, že bych kdy mohl zapomenout na svoje povinnosti vůči Vašemu Veličenstvu."

"Nevěděl bych," pravil král s jiskrou v zrácích, "že tvoje věrnost ke mně a tvoje oddanost k mé sestřence by si měly odporovat. Právě naopak. Copak si ona myslí o jednáních mezi jejím synem a mnou?"

"Průtahy ji znepokojují a zlobí a ona vzplála k vašim vyjednávačům takovou nenávistí, že jsem ji navedl, aby vás požádala o jejich vyměnění skrze pana z Rosny."

"Ach, Vousáči!" smál se král, "jaký to krásný mnišský úder, jak pravíval Karel IX., když můj míček při hře spadl dvě stopy za provazem. Čím více tě používám, Vousáči, tím více obdivuji tvoji dovednost!" dodal s chápavým úsměvem.

"Jsi chytrý až do té své upřímnosti ..."

A poněvadž uhlídal, že jsem po tomto žertěřství poněkud zmaten, připojil zpola posměšně, zpola vážně:

"Jaká škoda, Sioraku, žeš tak vlažný ve své víře katolické a možná i ve víře vůbec. Učinil bych tě biskupem!"

"Sire," pravil jsem, "netoužím ani po fialové barvě ani po purpuru. Krom toho jsem ženat."

"To je pravda," opáčil, "jakkoli na to nejedenkrát zapomínáš Ale shledávaje nepochybně po tomto posledním žertěřství, že mě byl sdostatek vypeskoval, pokračoval klidným hlasem:

"Co se mé dobré sestřenky dotýče, nezdá se mi také, že by tvoje náklonnost k ní byla něco špatného, ani její k tobě."

"Ach, sire!" pravil jsem hlasem rozechvělým, chápaje se jeho ruky a líbaje ji, "tato slova Vašeho Veličenstva skýtají mi větší radost, než kdybych od něho dostal dvacet tisíc zlatých."

"U svatého Nalitého, Vousáči!" pravil Jindřich, směje se na celé kolo, "kdyby každé z mých slov mělo cenu dvaceti tisíc zlatých, nebyl bych nucen hrát míčem v roztrhané košili."

Což byl učinil včera k převelikému pobavení celého dvora, jak jsem se to dověděl později.

"Pan z O," strožil dále řeč král, který byl vždy tuze zatrpklý stran svých pokladníků, "nezadržuje toliko moč: zadržuje také moje peníze. Krom toho ponechává takřka v nepřestajném pústu mou hugenotskou sestru v Paříži, někteří z jeho lidí si troufají pravit dokonce i nahlas, že poněvadž se nechce stát katoličkou skrze vdavky a z té příčiny se jí nemohou dostat na kobylku spodem, pokusí se vyhladověním podrobit si ji horem."

"Ach, sire!" pravil jsem, "jaká to slova hnusná a ohavná! Sire," pravil jsem dále, vkládaje ruku do průramku u svého kabátce, kde jsem měl tajnou kapsu, "mám tu něco, zač si můžete dovolit zakoupit si přinejmenším jednu nebo dvě košile."

Což řka, vytáhl jsem ze skryše rubín, a zatímco on se jím kochal, vyprávěl jsem mu, jakým znamenitým způsobem jej byl znovu nabyl Petr z Lugoli. A usoudiv tehdy, poněvadž se Jeho Veličenstvo při tomto setkání tolik na můj účet

pobavilo, že mu mohu opět já posloužit drobnou škodolibostí ze své zahrádky, pověděl jsem mu vzápětí s tvárností tuze nevinnou, z jaké příčiny jsme svěřili rubín raději panu z Thou než Chevernymu, neboť jsme "nevyrváli tento vzácný klenot z jezuitských sutan, aby ozdobil hrdlo nějaké krásky ..."

Načež se král, dalek toho, aby se chmuřil, zasmál a pravil:

"Ach, Vousáči, vidím, že tvoje upřímnost má více než jedno ostří! Ale nijak se nestrachuj! Tento rubín bude mít mladé, což budou zlatáky, a tyto zlatáky budou mít mladé, což bude munice do úst i do války pro moje soldáty, a pro ně žold a pro mě košile! Vousáči," pravil, potlačuje zívání a jevě jistou únavu po svém dlouhém dni, "je-li pak to všechno?"

"Nikoli, sire," pravil jsem hlasem, ježž moje rozzechvění maličko škrtilo, "zbývá povědět nejdůležitější: ti v království, kteří mají oči dokořán, usuzují s předsedou parlamentu s panem z Thou, že ponechat takovýto proces nerozhodnutý značí ponechat váš život v nejistotě: a podle toho, jak věci vypadají, kráčíme přímou cestou k odročení, pakli Vaše Veličenstvo neráčí vystoupit ze své zálohy a pronést potřebná slova."

"Která já nepronesu," pravil král, upíraje oči do mých s tvárností veskrze odhodlanou, "poněvadž by to znamenalo rozkmotřit se s papežem a ztratit veškeru naději, že mě zproští exkomunikace a uzná moji konverzi: uznání toto, Sioraku, je hlavním cílem mé politiky a jediné ono mi může umožnit, abych natrvalo Francouze smířil."

"Sire," pravil jsem nikoli bez jistého zápalu, "pakli však jezuité zůstanou v této zemi, hrozí vám nejsmrtnější nebezpečí. Smíte-li je podeceňovat?"

"Ani v nejmenším, Vousáči. Ale to nebezpečí není horší onoho, jež podstupuji dennodenně už dvacet let při válčení, zašit jako želva ve svém krunýři. Vousáči, jako jeden každý jsem v rukou božích. A On sám, který mi až doposud před nejhoršími úskoky život ratoval, bude mě opatrovat i nadále, je-li to jeho úmyslem. Vousáči, dobrou noc! Je čas, aby mě spánek uspal!"

Zdůrazňuji tuto větu, poněvadž jsem ji v životě neslyšel z jiných úst než jeho, i soudím, že náleží toliko jemu, a tak po tolika letech nemohu si na ni vzpomenout, aniž se mi hrdlo stáhne a aniž mi řečená věta zazní v uších oním čilým a bujarým hlasem, jaký měl, když ji pronášel, neboť Jindřich byl tolik okouzlen věcmi tělesnými, že z nich miloval všechno: chůzi, jízdu koňmo, pití, jídlo, milování, tanec, spaní i probuzení! Jaký smutek, že tento krásný a plný život, Francouzům tolik užitečný, byl přet'at v mužném věku!

36. Žně

Pan z Rosny mě ráčil pozvat nazítří s panem z La Surie v poledne na oběd a já mu podal zprávu o svém šetření, o procesu s jezuitu, o jejich rejdech za účelem jeho odročení, a ta zpráva ho ohromila. Ale když se sám byl snažil přesvědčit krále, aby pověděl potřebná slova, a když to král chladně odmítl, uváděje o sobě dobré důvody čtenáři již známé, Rosny nemohl než mě utvrdit v dojmu, ježž jsem už měl, totiž že Jeho Veličenstvo se pevně rozhodlo a že jeho stanoviskem nikdo neotřese, byť by se o to tisíc lidí pokoušelo.

Král si mě chtěl ponechat u sebe, ale já jsem dostal dva dny před odjezdem z Paříže dopis od svého majordoma, v němž bylo praveno, že jsem očekáván na panství U osekaného dubu z příčin žní, jež nelze beze ztrát déle odkládat, i ukázal jsem list Jindřichovi a on mě ráčil propustit, poskytuv mi dostatečný peníz na cestu, neboť byl šťastně prodal rubín z koruny, o kterémž obchodu mi pověděl mezi čtyřma očima a vyžádal si ode mne mlčení, obávaje se tuším toho, aby se to nedověděla Gabriela, nebo, což by bylo ještě horší, aby se to nedoneslo k panu z O, který by mu odmítl poslat peníze, jak to byl slíbil.

Ostatně navrátil se do Paříže, prodlel jsem tam čtyři dny, maje za to, jak se praví v bibli, "že je čas na všechno", čítaje v to i milování, což bible nepraví. Nicméně po těchto čtyřech dnech dostal jsem poselství od majordoma ještě naléhavější, i vyrval jsem se z náručí své Kirké a ujížděl do Montfort-l'Amaury, kam jsem dorazil za noci tuze unaven, leč tuze šťasten, že jsem opět ve svém venkovském domě, který je mi v mužném věku tím, co bych Mespech pro mé dny mladosti, až na to však, že se tu cítím méně šťasten od toho času, co mezi Angelinou a mnou nastalo odcizení, neboť pakli se poranění časem vyhojilo a pakli hořkost byla nahrazena vlídnějšími city, jízva je tu stále a tak citlivá na dotek, že se varuji toho, přikládat na ni prsty. Navzdory tomu a jakkoli se Angelina stala pro mě časem spíše příbuznou než manželkou, pociťuji stejnou radost se shledání s ní jako z opětného setkání se svými krásnými dětmi, jež jsou všechny zdravé a statné a díky Bohu dnes i tuze odrostlé.

Po všecek čas, co trvala sklizeň, bylo třeba, abychom pan z La Surie a já, můj majordom a ozbrojená družina, všichni na koních a válečně vyzbrojeni, jezdili bez přetrží od jednoho pole k druhému a střežili žence před napadením skrze roty ozbrojených lapků, jež velická bida oněch časů na cesty vyhnala. Ještě jsem musel postavit u každého pole pozorovatele na koni s rohem, aby povolal ku pomoci hlavní jádro našich sil, kdyby viděl, že se na obzoru podezřelá horda objevila.

Můj majordom dostal od chudých lidí z Grosrouvru (naší nejbližší dědiny) tolik žádostí, aby směli po skončení žní paběrkovat, že si s nimi rady nevěděl a s touto nesnází se mi svěřil. Pravil jsem k němu, aby je všechny pozval na nádvoří mého statku, a tam, jsa udiven jejich počtem (který sám o sobě svědčil o převelikém hladu, který krutě doléhal na toto království po půl století občanských válek), dal jsem nejprve zapsat jejich jména do seznamu a potom k nim pravil, že chtějí-li paběrkovat klasy na mých polích a na polích pana z La Surie, musí si své paběrkování zasloužit, a k tomu konci primo, přede žněmi musí hlídat po řadě naše pole ve dne i v noci, ozbrojeni buď kosami, nebo vidlemi (a ženy a děti kamením) a odrážet kradače, a kdyby těch bylo přemíru, poslat za mnou nějakého mládence se zprávou; secundo, v den žní, až budou chodit za ženci, musí dávat sebrané klasy na vůz, ježž jim zapůjčím, aby řečené klasobraní bylo na mém nádvoří mezi všechny spravedlivě rozděleno skrze mého majordoma a tak se předešlo tomu, že by silnější ostříhali vlnu na zádech slabších: poté jsem jim slíbil, že budu-li s nimi spokojen, dám jim každému celý snop.

Pan z La Surie se mezi čtyřma očima maličko chmuřil nad touto štědrostí, ale já ho poučil, že netoliko je křesťan a že

tudíž nesmí být necitelný k těmto chudákům, kteří se nás tak zblízka tykají, ale také že nám oni sami budou tuze vděční za to, že si zasloužili svoje paběrkování nikoli jakožto almužnu, nýbrž skrze práci, jež není bez nebezpečí. Nicméně moji sousedé zemánkové mi zapískali zcela jinou písničku než La Surie a já jim odpověděl zcela jiným refrénem.

"Bože pomoz, pane markýzi," pravili ke mně, "vy nám kazíte lid spodní skrze tu svou nesmyslnou štědrost! Bože pomoz! Hledte, ti naši dnes žádají o stejné stran paběrkování klasů, a čertví, nebudu-li rozdávat rány a kopance do zad a do zadků těm drzým kmánům."

"Pánové," pravil jsem, "uhlíř je pánem doma u sebe, já na svých pozemcích, vy na svých. Ale jsem ochoten vsadit se s jedním každým z vás o deset krásných zlatých, lesklých a neořezaných, že tímto způsobem, jak já si počínám, budu méně okraden než vy!"

Načež na mě pohlédli s očima kulatějšíma, než má vrána.

"A jakpak to?" pravil nejstarší z nich pan z Poussignotu, jemuž nechyběl zdravý rozum ani lišácká lstivost.

"Z té příčiny," opáčil jsem, "že nemáte sdostatek lidí, aby vám ohlírali pole za noci v týdně, kdy klasy jsou takřka zralé, ne však dosti, abychom je mohli kosit. Moji sběrači se o toto hlídání postarají ..."

"Ale oni vás okradou!"

"A co na tom záleží, seberou-li sem tam nějaký klásek, uzmu vám toho méně než jezevec a nekonečně méně, než by učinili kradači."

Není mi povědomo, zda jsem je zouplna přesvědčil tímto rozumováním, ale od okamžení, kdy uvěřili, že jsem byl jednal ke svému prospěchu, uklidnili se a stáhli. Ostatně nebyli to zlí lidé a alespoň žili na svých statcích a uprostřed svých venkovanů, místo aby byli jako ti vysocí pánové, kteří si naloží svoje obilí a svoje dříví ze satěnu na hřbety a jdou se co pávi ke dvoru nadouvat, ponechávající skrblivým správcům péči o stíží svých robotníků, přičemž největší část těchto vzatků nejde do kapsy pánovy, jak je každému povědomo.

Setrval jsem na svém panství U osekaného dubu do 7. dne září měsíce, zaměstnán tím, že jsem vnášel řád do svého malého království, užíval radosti rodinných a okoušel svěžestí léta daleko od smrduté Paříže. Ale onoho sedmého nás zastihla zhoubná novina, že se našla většina v tom parlamentě vyližprdů, jež odhlasovala klid v řízení s jezuity. Jinak řečeno, že pověsili tuto záležitost na hřebík, aby se jí už nikdy více nedotkli! Byl jsem tak zkrušen tímto nespravedlivým a záhubným rozhodnutím, skrze něž po mém soudu král o mnoho více ztratil, než činila všechna města, která byl skrze pád Laonu nabyt, že jsem pojednal s panem z La Surie a oba dva se srdcem zlosti kypícím nad touto děsivou zpupností rozhodli jsme se neprodleně do Paříže navrátit. Ne že by bylo toto navrácení nějak naléhavé, porážka pravých Francouzů byla způsobena skrze ono sročení Francouzů pošpanělštěných a pojezuitštěných, kteří v parlamentu byli využili mlčení Jeho Veličenstva, aby podepřeli trosky Ligy, ale v pocitu neštěstí současného a ve strachu o budoucnost toužili jsme přiblížit se ke středu událostí.

37. Půtky o Remeš

Kéž mi má spanilá čtenářka promine, že promlouvám zde tuze zlostně a beze své obvyklé zdvořilosti a umírněnosti, ale já opět shledávám, píše tyto řádky, svoji hněvivost a zoufalost z té doby, kdy jsem se dověděl, že parlament byl odmítl ten mordýřský krám z Francie ven vyhnat! Ach, spanilá čtenářko, znovu mi to promiňte, ale po tolika letech ještě nad tím pláču a nehty si do dlaní vrývám!

Byl jsem v Paříži už dva dny, když za noci přišel za mnou Poscanec a pověděl mi, že na dveře klepe jakýs Kuba neznámý, s nosem hluboko do pláště zabořeným (pokud byl mohl skrze špehýrku uhlídat) a žádá si hovořit jediné se mnou a s nikým jiným. Poté, obávaje se nějaké léčky, šel jsem tam a drže se v rohu špehýrky, aby mě rána z bambitky nemohla zasáhnout, pravil jsem k tomu Honzovi neznámému, že se má maličko odhalit, abych mohl ve světle lucerny, kterou Poscanec držel, poznat, kdo je. Což on učinil, jak byl můj hlas uslyšel, a když shodil plášť, objevila se v komíhavé záři lucerny dobrá, kulatá a upřímná líc Remešana Rousseleta, zástupce lidu.

Byl jsem převelmí rád, že ho opět spatřuji po trampotách, jež jsme byli společně prožili v Remeši, a tak jsem ho vzápětí vpustil skrze branku pro pěší, upřímně ho objal, a bera ho za rameno, odvedl jsem ho do velké síně svého domu, prve než mluvit počal, a vida, že je tuze uondán, dal jsem mu podat co krmí sýr a šunku, na kterou se vpravdě vrhl jako hladový vlk, protože byl po ty dva tři dny tryskem ujižděl, aniž téměř jedl a spal, aby včas do Paříže dorazil.

"Ach, pane markýzi!" pravil, "je mi hanba, že se takto cpu, div se nezažívám, prve než vám sdělím věci přenesmírné důležitosti, jež vám chci prozradit stran Remeše a služby králi, ale je třeba nakrmit ubohé zvíře potravou, za niž vděčím vaší laskavosti, chci-li, abych dokázal skládat myšlenku k myšlence. Neboť po pravdě řečeno mám údy zpřelámané a hlavu prázdnou."

"Jezte, jezte, milý příteli," pravil jsem s úsměvem, "a jak nabudete opět sílu, poslechnu si vás s ušima našpicovanými." A na mou věru! Nikdy jsem neviděl chlapíka při jídle čilejšího nad tohoto Rousseleta, vyjma, vzpomínáte-li si, dobrého Poprdu, když jsme byli v lese u Laonu zajali vozy Španělů. La Surie a já jsme se nepřestávali radovat z obrovských soust, jež si cpal do široké huby, a ta sousta zaléval z láhve cahorského vína, kterou mu byl donesl Franc a která byla záhy svého obsahu zbavena. Řečený Franc strávil více času krájením šunky, než ho Rousselet strávil polykáním, a tak byl stále o jeden plátek pozadu; přestávky té využíval náš Remešan k pojídání kulatých kozích tvarůžků, jež mu předložili a jichž on pozřel nejméně tucet jakožto malé bezvýznamné pamlsky jednou do huby.

"Pane markýzi," pravil nakonec, otevřel si ústa a ruce do ubrousku, jež mu podal Franc (což mi připomnělo dobrého Michala z Montaigne v jeho příbytku, Montaigne, který jedl tak rychle a prsty a tak nečistě, že potřeboval ubrousek po každém chodu, aby si očistil tvář a vousy od mastnoty), "převělice vám děkuji za tuto maličkou krmí, která mi téměř život ratovala a do žil mi navrátila sdostatek krve, abych hovořit mohl. Pane markýzi, mohu-li se vás nejprve dotázat, zdali vyjednávání mezi vévodou z Guise a lidmi královými o odevzdání Remeše k cíli dospělo?"

"Pokud je mi povědomo," pravil jsem tuze opatrně a dávaje na srozuměnou, že o tom vím více, než toho chci povědět, "ještě nikoli, třeba má k němu dosti blízko."

"Ach," začal Rousselet s dlouhým povzdechem, který se, zdálo se mi, na konci změnil v říhnutí, "jsem hrubě rád, že se to dovídám! Bohu díky, přicházím včas! Pane markýzi, račte uvážít, že nepromlouvám k vám sám za sebe, já Rousselet, zástupce lidu ve městě Remeši, nýbrž všichni Remešští mě zmocnili a k vám vyslali, abych vám pověděl, že už mnoho měsíců si Remeš stýská na trýznivou nadvládu princů lotrinských a že město je ke své škodě a proti srdci svému stavěno do tábora Ligy, a jak známo, pokud bude počítáno za přívržence Ligy, nebude moci prodávat svá sukna v Paříži, jak to činilo dříve - což nese jako velikou bolest, újmu a zkázu -, a tak následkem toho by chtělo přes hlavu toho holobrádka Guise vydat se králi, doufajíc vytěžit z toho netoliko obnovu svého obchodu, nýbrž i osvobození od daní, privileje a svobody, jež král tak štědře byl daroval městům, co se mu vydala."

Poté Miroul a já jsme si vyměnili spiklenecké a veselé pohledy, tak prostoduše zdály se nám vyjádřeny důvody Remešských a tak opožděně probuzen jejich zájem o opětovné připojení ke králi.

"Ctný můj Rousselete," pravil jsem, "abych s vámi hovořil otevřeně a upřímně jako muž s mužem, mezi tím, co se chce a co se může, zeje možná hluboká propast. Nepochybuji, že jste se chtěli vydat králi co dobří a věrní poddaní, jimiž jste vždy byli (to říka, hleděl jsem ze strany na Miroula). Ale můžete-li? Ejhle, tak stojí otázka. Koneckonců vévoda z Guise má i nějaké vojsko."

"Leč nepatrné!" pravil Rousselet, "nepatrné! A převelmi malé, aby se postavilo na odpor všemu lidu ve zbraní. Neboť vězte, pane markýzi, vězte, že v noci jsme rozeslali strážné oddíly na hlavní náměstí a jiná pevná místa ve městě a ve dne na věže, valy a vstupní hrádky. A tak pan z Guise se byl na nás za ta opatření nahněval a zakázal nám, abychom je dále činili. Ale nedokázal ani poté močit výše, než mohl. Neuposlechli jsme ho a dokonce odmítli, aby do města vstoupily houfy, jež byl přivolal ke svému posílení. Vizte, kam až jsme se odvážili, a jsme ochotni na první slovo královo, stvrzené jeho podpisem a jeho pečeti, se sliby uvedených svobod a privilegií pro Remeš (zde jsem vrhl pohled na Miroula) buď donutit pana z Guise, aby se králi vydal, nebo přímo jeho osoby se zmocnit."

"Ach, milý příteli," pravil jsem, "to je věru krásné! A vzpomínáte si nepochybně, že jsem vám v Remeši pravil, abyste mě přišel navštívit, jakmile do Paříže přijedete, z příčiny té, abych vás zavedl za panem z Rosny, který je dvakrát vašim mužem v těchto okolnostech, neboť král mu dopřává sluchu a krom toho byl jím před krátkým časem pověřen sjednat dohodu s vyslanci Guisovými. Co jsem slíbil, to vykonám. Nicméně pan z Rosny nebude zítra v Paříži, i nemůžete se s ním setkat dříve než ve středu (tato věta, jak jsem uhlídal, hlídaje ho koutkem oka, uvrhla Miroula ve zmatek). Do toho času pevně doufám, milý příteli, že mi učiníte to potěšení a zůstanete mým hostem v mém domě."

"Pane markýzi," pravil Rousselet, červenaje se a hluboce se mi klaně, "činíte mi přenesmírnou čest, ale já jsem ponechal svoje zavazadla na hospodě U zlatáku při Novém městě."

"Nevadí. Zítra pro ně pošlu."

Poté na moje znamení Franc se svícem v ruce odvedl toho dobrého muže do jizby nade mnou, která zůstala truchlivě samotná a prázdná po odchodu Luisině.

"Milý Petře," pravil Miroul, jak Rousselet siň opustil. "Jaké to zmatení? A pročpak pravíte, že pan z Rosny nebude zítra v Paříži?"

"Abych si čas ponechal."

"Čas k čemu?"

"Abych vyhloubil pod tento podkop protipodkop."

"Toto je k čertu pěkné vysvětlení!"

"Zítra večer ti toho více povím."

"Cože? Ještě tajnůstkářství!" pravil Miroul s předstíraným zármutkem. "Milý Petře, nevím, zdali se vám jednoho dne podaří přejezuitovat jezuity, ale od teďka nahlížím, že jste s to přemachiavellizovat Machiavelliho."

Nazítří, jakmile den byl už sdostatek stár, aby moje návštěva nebyla neslušná, poslal jsem Thierryho ke Kateřině z Guise s lístkem, v němž jsem ji poprosil, aby mě za hodinu přijala. Což ona učinila.

"Miláčku," pravil jsem, vrhaje se jí k nohám a pokrýváje jí ruce polibky, "jsem vám dlužen vysvětlení, že předbílám hodinu, kdy jste zvyklá mě přijímat, ale mám tváře nafouklé zprávou veliké důležitosti, týkající se domu Guisů, zprávu, kterou se musíte dovědět bez prodlévání a odkládání."

"A jakou? Jakou?" pravila, rozevírajíc zděšeně blankytné zraky.

"Že Remešští vyslali posla k Jeho Veličenstvu se vzkázáním, že jsou ochotni vydat se mu sami od sebe, i kdyby to mělo být proti vůli vašeho pana syna a dokonce i kdyby ho měli jmot."

"Ach, ti zrádci! Ach, ti rebelové!" křičela, modré oči jí hněvem planuly a rukama lomila, "bodejť by se všichni ve vodě utopili nebo v plamenech pošli. Běda! Takto to dopadlo s mým domem! Ach, nebohý syn! Ach, já nebožačka!"

"Můj anděli," pravil jsem, vstávaje a bera ji do náručí, "netřeba si zoufat. Jste teď s Remešskými vyrovnána, ale je na vás řada, abyste míček odpálila."

Leč co činit?" volala, slzy jí prýštily z očí a po tvářích se jí koulely, velké jako bráchy, "co činit, milý Petře?"

"Můj miláčku," odvětil jsem, "napsat ihned Péricardovi, aby se co nejrychleji dohodl s panem z Rosny - hned toto ráno, může-li - a obětoval tři velké žádosti vašeho syna, jež činí největší nesnáze: totiž guvernérství Champagne, obročí zesnulého kardinála z Guise a úřad velmistra královského domu."

"Ale to je to hlavní!" vykřikla.

"Nikoli, miláčku, nikoli! Hlavní je guvernérství jakékoli a kdekoli, darování čtyř set tisíc zlatých na zaplacení dluhů vévody z Guise a znovu získaná přízeň krále. Napište v tuto hodinu Péricardovi: dopravím mu dopis osobně, bych si byl jist, že mu bude odevzdán do vlastních rukou."

"Ach, ohavníci! Už mě zase chcete opustit?" pravila.

"Vrátím se sem po polednách, dáte-li mi k tomu svolení."

„Blahoslavená Panno!" pravila, zvedajíc se a vrhajíc se mi do náručí, a po tvářích se jí ještě slzy koulely, "už jsem vám je kdy odmítla?"

Moje nešťastná malá vévodkyně usedla ke stolku, zmítána ještě strachy, jež v ní budila obava z budoucnosti jak jejího syna, tak jí samé i jejího domu. A nejsou s to dvě myšlenky dohromady spojit, poprosila mě, abych jí dopis nadiktoval: což jsem učinil, zmiňuje se o všem, co je už čtenáři známo, ale aniž jsem z opatrnosti Rousseleta jmenoval. Sice jsem se nedomníval, že by Péricard ho dal zamordovat, ale přál jsem si, aby článek řetězu, který má spojit Rousseleta s Rosnym, nebyl ani znám, ani naznačen.

"Spanilá čtenářko, vidím, jak krčíte hezký nosík a měříte si mě pohledem tuze podezíravým: co znamenají tyto náznaky?"

"Myslím si, pane, spolu s Miroulem, že tu hrajete úlohu převelice pochybnou; ani zbla nerozumím těm vašim čachrům; a táži se, komu vlastně nakonec sloužíte: Králi? Vévodkyni? Remešským?"

"Sloužím králi. Sloužím vévodkyni. A navzdory vnějšímu zdání, neškodím ani Remešským."

"Pročpak jste ihned zpravil Kateřinu o záměrech Remešských proti jejímu synu?"

"Aby slevila ze tří přehnaných žádostí, jež až dosud ochromovaly vyjednávání: však také, jak byly tyto překážky zdviženy, smlouva byla uzavřena."

"Byla uzavřena?"

"Arci."

"Poškodil jste tedy Kateřinu, protože jste ji svými úskoky k ústupkům donutil."

"Pravý opak je pravdou. Zájmem Kateřiny bylo, aby král vyjednával s Guisem, dokonce za cenu slevy z požadavků, a nikoli s Remešskými."

"A pročpak jste skrze jasné v hrdlo lhaní o den zpozdl setkání Rousseleta s Rosnym?"

"Aby Rosny nebyl v pokušení uzavřít dohodu spíše s Remešskými než s Guisem."

"Poškodil jste tudíž Remešské."

"Co vás nemá! Vždyť král, až se doví o jejich chvályhodných úmyslech vůči sobě, neopomene dát jim svobody, po nichž touží."

"Nebylo by však v zájmu králově, aby jednal s Remešskými? Ušetřil by býval svou pokladnici puštění žilou o čtyři sta tisíc zlatých ..."

"Výborně, madame, výborně! Není na tom dosti, že jste krásná, jste též chytrá a položila jste prst na jedinou okolnost, jež mě přiměla k malému váhání. Ale nikoli nadlouho! Neboť račte si povšimnout, spanilá čtenářko, že čtyři sta tisíc zlatých je málo, převelmi málo, ve srovnání s tím, co nás stojí, co nás stála a co nás bude stát krásná Gabriela, a to bez žádného užitku pro království vyjma toho, že udržuje Jeho Veličenstvo v příjemné pohodě. Ale co mne se dotýče, jdu ještě dále a tvrdím, že čtyři sta tisíc zlatých je převelmi nízká cena za to, že vévoda z Guise se připojil ke králi."

"A pročpak to?"

"Poněvadž toto připojení je politický čin velké důležitosti a nemálo zapůsobí i na Francii, i na Španěly, i na Vatikán."

Ech, madame, uvažte! Jaký to políček pro Mayenna, že jeho vlastní synovec ho opouští, aby se ke králi přidal! Jaký políček pro Filipa II., že Guise - Guise, madame, toto nesmírné jméno, takřka synonymum pro Svatou ligu a španělské spojenectví! - se usmířuje s Béarnanem! A jaká výstraha pro Vatikán, aby konečně přestal krále pohánět vějičkou absoluce ..."

"Pane, jak se mi to jeví, vy jste v tom hrál úlohu rozhodující?"

"Já, madame, i Rousselet, i Rosny, i Péricard."

"Hleďme, hleďme! Vy jste všecek skromný! To je pro mě novinka!"

"Madame, vy si ze mne šašky tropíte! Ostatně moje skromnost není předstíraná. Rozumím tím toliko, že není tak malý účastník v pohybu historie, jenž by nemohl skrze svého ducha, nebo skrze své zaslepení, nebo zcela prostě skrze náhodu zasáhnout do děje, který daleko od něho vyvolá nevypočítatelné důsledky. Zde jsou dva příklady. Jednoho letního odpoledne, kdy bylo tuze horko, Rosny se šel projít do lesa u Laonu, a následkem této procházky bylo, že ratoval krále francouzského před hanbou zajetí nebo zmordování skrze Mansfelda, když král pojídal slívy. Naopak můj nebohý vřele milovaný pán Jindřich Třetí vděčil za svoji smrt nezměrné blbosti generálního prokurátora La Guesla, který k němu dovedl Jakuba Clémenta, aniž ho napadlo dát ho prohledat. A týž La Guesle právě dokázal podruhé svou úžasnou zpozdllost tím, že se tolik zasazoval o odročení procesu s jezuitu! U všech rohatých! Pakliže jeho blbost přivodí smrt Jindřicha Čtvrtého, vlastní rukou toho hňupa zabiju!"

38. Nezdařená královražda

Tuto krvelačnou přísahu - tolik se neshodující s mou filozofií a s mou přirozenou letorou - vynutilo si na mě rozhořčení. Ale připomněl jsem si ji o tři měsíce později, v den, kdy král se navrátil z cesty po Pikardii, při níž byl navštívil města, jež se mu byla vzdala. Dorazil do Paříže až v noci za svitu pochodní a loučí v doprovodu asi padesáti jezdců a stejně pěšáků. Octnul se z převeliké náhody při jeho pochodu v ulici Pštrosí, sledoval jsem ho až do Louvru, kde se mě nikdo neptal, kdo jsem, snad z příčiny noci, nejasného světla a obecného zmatku. A tak jsem pronikl za ním až do jedné z velkých komnat v Louvru a snažil jsem se k němu přiblížit, což nebylo nijak snadné, tlačence urozců kolem něho byla tuze veliká. Používaje loktů a boků, uhlídal jsem krále toliko chvílemi nad vlněním hlav a plecí. Nicméně v náhlém odlivu tohoto bouřlivého moře spatřil jsem ho stát ještě s velkými škorněmi na nohou a s koženými rukavicemi na ruce (neboť tento měsíc prosinec byl tuze studený), jak žertuje s Mathurinou - byla to malá znetvořená drola, ale nadmíru duchaplná, kterou měl jako šaška - a jak se smíchem předstírá, že ji ohmatává. Ale bojuje stále o to, abych se k

němu dostal, nikoli bez mnohých štulců, jež jsem tu a tam uštědřoval i dostával, uhlídal jsem pány z Ragny a z Montigny, jak se přiblížili ke králi a vrhli se na kolena, aby mu ruce políbili, a král se svou obvyklou shovívavostí se sklonoil, aby je pozvedl. Přitom zmizel mému zraku a když se o vteřinu později opět objevil, krvácel na pravém rtu. Král si sáhl na řečený ret a když odtáhl ruku plnou krve, vykřikl, obraceje se k Mathurině:

"K čertu s tou bláznivou! Ona mě zranila!"

"Nikoli, sire, to jsem nebyla já!"

Nastalo tehdy převeliké zmatení a obrovité vzrušení mezi těmi, kdo byli přítomni, když spatřili tvář královu náhle krví zbrocenou, někteří křičeli, jiní oněměli a tuze zbledli jako pan z Rosny, ale všichni byli hrůzou ohromeni a jakoby na místě přibíti. Kdyby býval tentokrát vražedník ponechal na zemi svůj nůž - což učinil - a zůstal jako všichni nehybný - což neučinil -, byl by možná vyvázl. Ale on se chtěl spasit útekem a jeho náhlý spěch ven se dostat ho zahubil. Byl dopaden dva kroky od dveří skrze Petra z Lugoli, který, vida jeho kvaltování a jeho zmatek, počal ho vyslýchat, otázel se na jeho jméno a postavení, a jakkoli ten muž zprav zapíral, usvědčil ho ze zločinného úkladu.

Viděl jsem toho bidáka tuze dobře. Byl to mládenec ani ne dvacetiletý, malý, křehký, vyzábělý, červených rtů, tuze dobře oděný, nijak ubožácký, ale po mém soudu spíše se sklony k soupohlavnictví než k fraucimoru. Tísňen Lugoliho otázkami pravil s očima sklopenýma a hlasem tichým a rozechvělým, že se jmenuje Jan Chatel a že je synem kupce soukeníka.

Mezitím králův lékař byl ohledal ránu a prohlásil, že není nijak vážná, Jeho Veličenstvo mělo toliko horní ret poraněný a jeden zub maličko nalomený, zub, o který se byl nůž zarazil. Všichni se uklidnili, ale i v tomto uklidnění tkvěla hrůza, neboť bylo vidno, že vražedník, domnívaje se, že král má pod kabátkem drátěnou košili, byl mřířil na hrdlo - což potom doznal - a nezasáhl je z té dobré příčiny, že v okamžení, kdy vedl ránu, král se byl sklonoil, aby zvedl Ragnyho a Montignyho před ním poklekající.

Nicméně přítomní urozenci mluvili toliko málo nevědouce, mají-li se radovat, že král je zdrav, nebo se hrozit, že ho byli málem ztratili. Ale toto poloviční mlčení se změnilo rázem v mlčení jiného druhu, když Jan Chatel doznal Petrovi z Lugoli, že byl minulá tři léta studoval u jezuitů. Pozoroval jsem tenkrát, že čím se toto všeobecné mlčení prodlužovalo, tím se stávalo hrozivějším, a tak jsem se všude shledával s pohledy žhnoucimi, se zuby zaťatými a s rukama rukojeti dýk svírajícími. A co myslíš, čtenáři, že král činil uprostřed tohoto stoupajícího hněvu? Žerty tropil. A jakkoli ho horní ret dozajista bolel, když hovořil, pravil tónem tuze klidným a takřka žertěským, ale toto žertěství neponechávalo žádnou pochybnost o tom, co si myslel:

"Nebylo na tom dosti, že ústa tolika poctivých lidí hlásala, jak mě jezuité nemilují. Bylo snad ještě třeba, aby je o tom i moje ústa přesvědčila?"

Když král byl pronešl tato slova celkem tak duchaplná a tak smyslem hluboká, bouře jako by se uklidnila ve všeobecné úlevnosti, já pak vida, že Petr z Lugoli odvádí svého vězně, rozhodl jsem se ho následovat; neboť jsem počítal s tím, že mohu pro své poslání z prvního výsledku toho nešťastníka více nasbírat, než zůstanu-li v Louvru.

Šel jsem za Lugolim zprvu dosti daleko nevěda, zda za těchto tajných okolností chce mě mít u sebe, ale on, když mě koutkem oka uhlídal, poslal za mnou jednu mušku se vzkazem, že se mám vydat k němu domů, tam se opět odít do svého převlečení za seržanta profouství a pak s řečenou mouchou za ním do Bastilly přijít, kam mě na jeho rozkázání vpustí, a že nemusím pospíchat, poněvadž vězni nabídne víno a chléb, prve než ho začne vyslýchat.

Což vskutku o několik okamžení později učinil, než při vyslýchání nepoužil síly, ani mučení, ani vyhrůžek, naopak mluvil potichu a takřka laskavě, usoudiv podle mého mínění, že Jan Chatel bude odpovídat lépe, projeví-li se mu jistá útrpnost - která ostatně nebyla myslím u Lugoliho pouhým výpočtem, ten mládeneček byl tak mladý a tak křehký a měl před sebou taková muka, a věru ta nejukrutnější, prve než nalezne odpočinek v náručí smrti.

Zde tento výsledek, přepsal jsem jej podle poznámek, jež jsem po návratu domů nadiktoval panu z La Surie, který se uvolil při této příležitosti ujmout se svého bývalého stavu sekretářiuse z té příčiny, že píše rychleji než já.

Když si Lugoli od vězně vyžádal přísahu, že bude vypovídat toliko pravdu - což Chatel poslušně vykonal -, optal se ho tónem co nejnaléhavějším:

"Pravils mi v Louvru, že nůž nebyl jedem napuštěný. Je-li to pravda?"

"Je to pravda. Toho nože se používá v domě mého otce ke krájení masa, já ho vzal na polici velké síně a ukryl ho v rukávě kabátce mezi košilí a kůží."

"Kam jsi namýšlel krále zasáhnout?"

"Do hrdla."

"Proč?"

"Poněvadž král byl hodně oblečen z příčiny chladného povětří a já se obával, že kdybych ho bodl do těla, nůž by neprojel."

"Viděl-lis krále před dnešním večerem?"

"Nikoli. Ale stál jsem v ulici Pštrosí při jeho návratu z Pikardie, a když lid v ulici křičel ,ať žije král', tázal jsem se jakéhosi muže, kdo z těch velkých pánů je král, a on mi pověděl, že je to ten, co má kožešinové rukavice. Poté jsem šel za ním dovnitř do Louvru."

"A nikdo ti ve vstupu nebránil?"

"Nikdo. Branka byla otevřená a tísnění lidu převeliké."

"Jak se stalo, že jsi chtěl zahubit muže, jehož jsi nikdy ani neviděl?"

"Neměl jsem věru jinou volbu. Byl jsem přesvědčen, že budu zatracen jako Antikrist, neučiním-li to:"

"Jakpak to?" otázal se Lugoli, na jehož upřímné tváři se zračil nejživější úžas.

Jan Chatel nyní na dlouhý čas umkl a Lugoli trpělivě vyčkával, až odpoví, aniž se naň žádným způsobem obořoval nebo ho nějak nutil, i mohl jsem po libosti na toho nešťastného mladíčka hledět, a pozoruje jeho laní oči vyděšeně se

mezi víčky koulející, jeho chvějící se rty a jeho tělo náhlými hrůzami ochromené, usoudil jsem toliko podle jeho tvárnosti a po prohlédnutí jeho postavy, že je to bytnost nepatrná, nekonečně ustrašená, neklidná, roztřesená, melancholická, chvějící se jako osika v nejmenším vánku.

"Mluv, synu," pravil Lugoli mírně.

"Pane profousi," pravil Jan Chatel hlasem vyhaslým a upíraje zraky k zemi s výrazem zoufalým, "spáchal jsem mnohé hříchy ohavné a proti přírodě. A co horšího, tážán svým zpovědníkem, lživě jsem to popřel. A tak moje zpověď i přijímání byly samy o sobě smrtelnými hříchy, i jsem si jist svým zatracením."

"Ale jak se to krále dotýče?"

"Taktó: v zoufalosti, do níž mě uvrhlo přemýšlení o mém zatracení, přišlo mi na um, že bych měl spáchat znamenitý skutek, který by byl k převelikému užitku církvi svaté katolické. Přemítal jsem, že bych byl více potrestán na onom světě, kdybych zemřel, aniž bych ukládal o život krále, a že bych byl potrestán méně, kdybych ho násilím života zbavil. Usoudil jsem věru, že menší trest byl by jistým spasením ve srovnání s tím těžším."

"Ejhle, toto je teologie zcela nová," pravil Lugoli. "Kde ses jí naučil?"

"Naučil jsem se jí skrze filozofii," pravil Chatel s klidným přesvědčením.

"A kdepak ses naučil této filozofii?"

"V clermontské koleji od otce Guéreta."

Slyšíce to, vyměnili jsme si s Lugolim pohledy co nůž ostré, a všiml jsem si, že Petr z Lugoli učinil přestávku, aby umožnil písaři zapsat v plné šíři tuto pozoruhodnou odpověď. Zatímco písař se tímto zanášel, přistoupil jsem k Lugolimu a pravil mu do ucha:

"Zeptejte se ho, byl-li v clermontské koleji zavřen v komoře rozjímání!"

"Chateli," pokračoval Lugoli, "byl-li v clermontské koleji zavřen v komoře rozjímání?"

"Běda, byl!" pravil Chatel a strašlivě se roztřásl. "A viděl jsem tam i přemnohé čerty všelikých děsivých tváří a ti mi hrozili, že mě lapí a odnesou."

"Čím to, že tě tam uvrhali tak často?"

"Protože jsem byl spáchal, jak řečeno, hříchy ohavné a proti přirozenosti a při zpovědi jsem lživě popřel, že bych je byl páchal."

"Jaké to byly hříchy?"

"Soupohlavnictví a krvesmilství," pravil Chatel zajímavým hlasem a slzy se mu po tváři řinuly. "Ale krvesmilství toliko v duchu."

"S kým?"

"Se sestrou."

"A v oné komoře rozjímání ti na mysl přišlo krále zamordovat?"

"Nevím. Přesměru jsem byl hrůzou zděšen, než abych přemýšlel."

"Skrze koho byls nakonec přesvědčen, abys krále zahubil?"

"Slyšel jsem na mnoha místech, co třeba pokládat za nejvyšší zásluhu: že je dovoleno krále zahubit, poněvadž je kacíř, odpadlík, lživý konvertita a exkomunikovaný."

"Nejsou-li tato slova o zabití krále u jezuitů obvyklá?"

"Slychal jsem od nich, že je dovoleno krále zabít."

"Proč?"

"Poněvadž je mimo církev. Z příčiny té netřeba ho poslouchat, ani ho za krále pokládat, pokud mu papež nepromine, což ostatně se nikdy nestane."

Ozvalo se zaklepání na dveře a jízdní posel odevzdal Lugolimu příkázání parlamentu, že má odvést vězně do vězení soudního paláce, aby byl vyslechnut skrze pány soudce. Lugoli neprodleně přikázal písaři, aby sebral opis výslechu, neboť ho hodlal odevzdat sudímu skrze zástupce společně s Janem Chatelem. Poté mě odvedl stranou a pravil ke mně sotto voce:

"Dal jsem zatknout jezuity, jakmile jsem se v Louvru dověděl, že Chatel u nich studoval. A odcházím v tuto chvíli do clermontské koleje. Půjдете se mnou? Je teď řada na těch velkých zpovědnících, aby byli sami vyzpovíváni."

"Cože?" pravil jsem k němu cestou, "hotovíte se je vyslýchat?"

"Bez rozkázání parlamentu nemohu. Jsou toliko podezřelí. A ostatně dobře vím, že z nich nevytáhnou nic než pitvoření, huby zašité, oči k nebi, vzdechy, až srdce usedá, a tváře mučednické: Je-li to jejich vina, že to nešťastné dítě mělo ducha maličko narušeného?"

"Ostatně to je pravda," pravil jsem. "Ale co se tohoto tvrzení o jeho narušenosti dotýče, za ni vděčí toliko jim. Musel by to být bytelnější mozek, než má ten mládeneček, aby odolal tomuto mocnému lisování, jemuž ho podrobovali i ve třídě otce Guéreta, i v komoře rozjímání. Dobrý Bože! Jsem všecek rozhněván z toho, jak ho přesvědčili, že bude na věky zatracen pro nějaké soupohlavnictví, z něhož se neodvážil vyzpovídat! Potom to byla už dětská hra vštípit mu, když byl takto vyděšen, že se vykoupí vykonáním nějakého 'znamenitého skutku', který by svaté církvi prospěl!"

"Vštípit, nikoli však povědět!" pravil Lugoli se zuby zaťatými. "V tomto je jezuitství obratné! Nepověděli mu, dvě a dvě jsou čtyři: ponechali na něm, aby si to sám sečetl. A naši dobří otcové jsou bělostní jako sníh!"

"Lugoli," pravil jsem, když jsme došli ke vchodu koleje v ulici Svatojakubské, "jak budete moci jezuity zpovídat, nemáte-li přivolení je vyslýchat?"

"Prohlédnu si jejich cely a jejich papíry. Umíte-li latinsky, pane ze Sioraku?"

"Obstojně."

"A já obstojně neumím. Budete mi tedy k znamenitému prospěchu, pakli se vám tato práce zamlouvá."

39. Důkazy proti jezuitům

Ach, čtenáři! Pakli se mi zamlouvá! Celý svůj měšec bych až do posledního soldu vydal, abych získal tu znamenitou privilej hrabat se v papírech těchto lidí!

Nicméně co se cely otce Guéreta dotýče, kterého jsme podezírali především, jak z té příčiny, že byl mezi těmito jezuity jakýmsi převorem nebo opatem, tak z oné, že byl vyučoval, jakž víme, Jana Chatela filosofii, nenalezli jsme nic, co by ho mohlo obviňovat, a nic ani v deseti dalších, které dva seržanti profouství a Lugoli sám prohledali tuze svědomitě, aniž jsem ruku k dílu přiložil, poněvadž k tomu je třeba dovednosti, již já postrádám a jež ostatně není mé povaze vlastní.

"Lugoli," pravil jsem, odváděje ho stranou. "Nenalezli jsme nic u plukovníka, nemůžeme tedy doufat, že nalezneme něco u soldátů. Ale je možné, že budeme mít větší štěstí s hejtmanem."

"A koho takto nazýváte?"

"Otec Guignarda."

"Kdo je to otec Guignard?"

"Otec, jenž nám právě zde vyprávěl onen krásný příběh o rubínu z koruny zakoupeném ze soucitnosti - ale za čtvrtinu jeho ceny - od jakés vdovy s kupou dětí a do nuzoty upadlé ..."

"A co vám na mysli přivádí, že Guignard je mezi nimi cosi jako hejtman?" pravil Lugoli, podléhaje své vštípené zvyklosti vyslýchat.

"Hanebnost té bajky. Odvaha té osoby. Skutek, že se pokoušel naléhat na Kateřinu z Guise, jejímž je zpovědníkem, aby oddalovala usmíření krále s mladým Guisem."

"Inu dobrá!" pravil Lugoli. "Je-li to takové zvíře, prohlédněme si jeho doupě!"

A to doupě nás vskutku neklamalo, neboť tam v jedné zásuvce, jež ani tajná nebyla; nalezli jsme, co jsme hledali, a nikoli latinsky napsané, nýbrž francouzsky a dobrou francouzštinou. Neboť tento Guignard měl jakés stylistické nadání a nepochybně měl též tu slabost, že se jím honosil, poněvadž byl vrhal na papír to, co ostatní otcové si toliko mysleli nebo o tom povídali.

Pohledme na toho medvěda, a čtenář bude souhlasit, že není nikterak neobratný, třebas je prašivý a škodlivý.

1 - Item kdybychom roku 1572 na den svatého Bartoloměje byli pustili žilou baziliščí krvi (to jest krvi královské: Guignard tím rozuměl Condého a Jindřicha Navarrského, jež Karel IX. a Kateřina ušetřili, jakkoli byli hugenoti, poněvadž byli princové krve královské), nebyli bychom upadli do oné zlé horké nemoci, kterou jsme zakusili. Za to, že dali milost krvi, uvrhli Francii do ohně a krve (Karel IX. a Kateřina Medicejská).

2 - Item Nero ukrutný (Jindřich III.) byl zhuben skrze beránka Clémenta a mmich předstíraný (narážka na zbožnost Jindřicha III.) odstraněn skrze ruku mmicha pravého.

3 - Budeme-li nazývat králi Nerona Sardanapala francouzského (narážka na zhýralství Jindřicha III.), lišáka béarnského, lva portugalského, vlčici anglickou, honícího psa švédského a vepře saského? (Běží zde o veškery panovníky Evropy, jež Filip II. Španělský měl za své nepřátele; přejdu nyní body 4, 5 a 6, které opětovně urážejí Jindřicha III. a velebí jeho mordýře. A přistoupím k bodu 7).

7 - Item koruna Francie mohla a měla být přenesena na jiný rod než rod Bourbonů.

8 - Item Béarňan od onoho času, co konvertoval na víru katolickou, byl by počastován vlídněji, než by si zasloužil, kdyby mu na hlavu vsadili korunu mnišskou v nějakém kláštře, aby illic konal pokání za tolikeré zlo, jež byl Francii ztropil.

9 - Item nemůže-li být sesazen bez války, nechat' se válčí! Item nelze-li válčit, nechat' zemře!

"Bohu budiž děkováno!" vzkřikl Lugoli, mávaje vítězoslavně tím lejtrem v ruce, "šťěstěna se na nás usmála! Příteli! Příteli! Spějeme ku konci! Tento výron výmluvnosti má dvě jména: smrt pro jeho autora a vyhnanství pro jeho tovaryšstvo! Pane ze Sioraku, račte dovolit, aby prohlídka pokračovala beze mne a za vaší přítomnosti! Běžím s tímto rubínem, cennějším všech rubínů světa, za prezidentem parlamentu Thouem, aby oslepil svým světlem ty hňupy, kteří hlasovali pro odročení procesu!"

Mžiknutím oka byl pryč, ponechávaje mě v údivu nad tím náhlým odchodem a také maličko v rozpacích, poněvadž jsem neměl žádné oprávnění pokračovat v této prohlídce, protože jsem byl zde toliko jako tajný svědek a pod ochranným křídlem profousovým. Nicméně pozoruje, že seržanti mající účast na této prohlídce jednají se mnou následkem mého blízkého přátelství s Lugolim s jistou úctou, rozhodl jsem se přenést na ně důvěru, kterou mi prokazovali, a rozděliv je do cel, jež zbývaly k prohlédnutí, navrátil jsem se do cely otce Guignarda a zavřel se tam.

Není správné, pravím-li cela, neboť to slovo připomíná celu mnišskou. Spíše by se zde mělo hovořit o komnatce, prosté, ale nikoli holé, takové, s níž bych se býval rád spokojil za svých žákovských let na lékařském učení v Montpellieru.

Nalezl jsem tu dokonce violu, pěknou kupu knih, některé světské (mezi nimi Ovidiovo Umění milovat), zpěvácký pulťík; dva meče, z nichž jeden s tupým koncem na cvičení v šermu, jednu novou sutanu a krom toho i

kabátce a kalhoty (důkaz, že dobrý otec se při některých svých posláních snižoval do stavu světského), řadu dýmek na stojanu a jednu pátku na míčovou hru. To všechno bylo pečlivě uspořádáno a vanula nad tím prazvláštní vůně, kterou bych nijak nedovedl určit, toliko bych pověděl, že se jevila zvláštní v kněžské jizbě.

Musím přiznat, že navzdory všem příčinám, jež jsem měl k tomu, abych nemiloval otce Guignarda, přičinám soukromým i veřejným, pocítil jsem v tomto okamžení jistou útrpnost k němu pro osud, který jej očekává, neboť bylo zločinem nejvyšším schovávat písemnosti tak zavrženého z té příčiny, že podle Jindřichova dekretu o amnestii bylo povinností je zničit, i kdyby byly uloženy na papír před vstupem krále do hlavního města. A byly-li sepsány potom, jaká to žhavá, planoucí a ukrutná nenávisť se v těchto řádcích zračila k vladaři, který svým mlčením v čas procesu s jezuitu až doposud bránil vypovězení jeho řádu.

Advocatus diaboli čili ďáblův advokát by dozajista mohl nikoli bez jisté příčiny tvrdit, že otec Guignard byl sám první

obětí fanatického uspořádání, jemuž byl podroben a které v něm zatemnilo pojmy Dobra a Zla a poté ho dovedlo k myšlence, že při službě Bohu (podle úzkých hledisek jeho tovaryšstva) je dovoleno přestupovat "nezabiješ" z desatera přikázání! Toto utváření ho nadto postavilo nad zákony království, v němž se zrodil, vykořenilo ho a odfrancouzštilo, aby z něho učinilo horlivého služebníka, bez jakéhokoli svědomí sloužícího cizímu monarchovi.

Než není-li toto, čtenáři, obecná sudba a nemáme-li všichni nést osobní zodpovědnost za to, čím jsme? Neboť jak známo, třeba se i hájíme, že to není naše chyba, je to nicméně chyba v nás.

Takto jsem přemýšlel, zatímco jsem bral knihy Guignardovy jednu po druhé z poličky, kde stály, a zkoumal názvy, nikoli snad abych odhalil něco hodného odsouzení, neboť zápisky, jež v tuto chvíli Petr z Lugoli odnášel předsedovi Thouovi, k tomu dostačovaly (a vrchovatě), nýbrž poněvadž jsem byl zvědav na člověka, jenž je byl četl. A právě mezi nimi jsem objevil knížku vázanou v telecí kůži jako ostatní, která vzbudila mou zvědavost předně proto, že nebyla vytištěna, než rukou psána, a že rukopis byl týž jako na listcích, jež měly přivést před soud otce Guignarda, a že měla nápis psaný - nepochybně pro krásu - gotickými literami, nápis, který mě tuze mátl.

Kniha života

Což mi přivedlo na mysl, že je to možná jakási teologická meditace o životě a smrti. Ale omyl, čtenáři! Zdaleka nic takového! Šlo tu o věc mnohem méně neškodnou: o souhrn (podle chronologického pořádku) všech vědomostí o osobách žijících u dvora, vědomosti, které Guignard byl nabyt při jejich zpovídání...

Vzal jsem tuto Knihu života (která by se měla nazývat knihou životů, tolik jich tam bylo ve zhuštěném tvaru; životů syrových, neomaleně, často až ostudně vypisovaných), a přečetl jsem si toliko dvě stránky, tak jsem byl polekán tím, co jsem se tam dověděl, a více ještě poděšen z toho, jak by mohl kněz bez svědomí zneužít odhalení, za něž vděčil úzkostlivému svědomí svých kajcníků. Zakázal jsem si pokračovat v četbě, nechtěje ani já porušit tajemství, jež náležela toliko Bohu, zvláště když křestní jména a začáteční písmena byla tuze průhledná pro toho, kdo tak jako já žil u dvora. A vzpomena si náhle, že i moje Kateřina asi vystupuje uprostřed tohoto bahna, jež by mohlo na ni vyšplouchnout, kdyby řečená kniha byla zveřejněna, to nebezpečí tu hrozilo, jal jsem ji ve spisku hledat a připamatovav si, že počátek našeho styku se datuje od mého návratu z Remeše - a chronologie řečené knihy byla tuze přesná - ,vsutku jsem ji tam našel v těchto slovech:

"Kateřina la viuda que quiere consolarse žádá ode mne přivolení, by směla smilnit sine peccato s nějakým urozcem z dobrého domu; hrozí, že se obejde beze mne, pakli k tomu nedám souhlas. V tom případě pozbyl bych veškeru možnost působit skrze ni na neblahé vyjednávání mezi G. a lišákem béarnským. Rozhodnuto: 1° - vynalézt jí mínění pravděpodobné. 2° - snažit se vyzvědět skrze Korinu, kdo je ten frejř."

G. znamenalo očividně mladého vévodu z Guise, i stačilo toliko sledovat chronologii, abych se sám našel pod iniciálami P. ze S. Čtenáři, tuto jsem, viděn skrze Guignarda:

"Korina dixit: Rubikon překročen. Frejř je P. ze S., hugenot, který skasal plachtu za Nerona Sardanapala, ale bečka páchne vždy slanečkem. V archívech tovaryšstva raport o něm od otce Samarcase, mučedníka víry v Londýně (případ Babingtonův): 'P. ze S., zarputilý antiligista, homo libidinosus, tčavý, lstivý, ale v politice nikoli tak nestálý.' Podle ostatních nepodepsaných raportů úloha P. ze S. neurčitá od dne barikád do vzetí Paříže. Ale pravděpodobně převelice závažná, soudic podle jeho povýšení do stavu vyšší šlechty. Zpovídá se dnes jednou za rok faráři Courtilovi, jenž je nešťastnou náhodou zapřísáhlým nepřítelem našeho tovaryšstva. Přiblížení tudíž nemožné. Rozhodnuto: primo - vyšetřit, není-li kolem P. ze S. otra muje. 2° - Oddálit ho takto od viudy. 3° - Docílit, aby viuda zůstala pevná ve třech žádáních, jež lišák nemůže přijmout."

Jakkoli tento text ve mně probouzel vážné myšlenky, a najmě přímo o principu zpovědi (ale musel by to být spíše anděl než člověk, kdo by odolal pokušení moci, jež mu toto vědění dává nad bližním), dvě věci mě v něm rozveselily velice velmi. Primo: věděl jsem teď, od koho měla Kateřina rčení: Bečka vždy slanečkem páchne, jehož jednou vůči mně použila při žertovném praní a škádlení. Secundo: cítil jsem se sdostatek poctěn, že můj kontrfekt v životní velikosti je vyobrazen v archívech tovaryšstva řečeného Ježíšova. A pakli bych nesouhlasil s epitetem homo libidinosus, na oplátku úsudek Samarcase (který se tu posmrtně mstil), totiž, tčavý, ale v politice nikoli tak nestálý', jevil se mi případným, a proč bych to nakonec nepověděl, vybuchl jsem nad ním v smích.

Nalezl jsem P. ze S. o kousek dále, a tuze ohrožena v jeho milostných pletkách.

"Otra muje P. ze S. encontrada: Luisa, komorná dovezená z Remeše v jeho průvodu. Pověděl jsem to jenom tak mimochodem a jakožto pouliční tlach: viuda tuze obtížně skrývala svůj furor. Doufám v její zuby a nehty."

Ale o dva dny později poznámka v Knize života prozrazovala jistou nelibost.

"Síť neměla účinek: P. ze S. skrze ni ven proplul. Chytrák včas odeslal Luisu, která se do Remeše zpátky navrátila v průvodu jednoho kupce soukeníka. Řečená holčice donesla dopis od P. ze S. jistému P., sekretářiuvu G. v Remeši. Naše moucha u P. nemohla zjistit jeho obsah. Luisa se pohněvala se svým kupcem soukeníkem a vstoupila do služeb P.-ových: dixit mosca nostra, že smilní s P. Zpráva bez žádného užtku: P. es un hombre de todas las mujeres Tlačil jsem na viudu opět, aby pevně stála na třech žádáních G. Vštípil jí odpor a opovržení vůči třem vyjednavacům lišáka. Pokusil se v ní vzbudit zmatek stran jejího každodenního smilstva s P. ze S. Nadarmo. Co jsem jí rozhršení dal, shledává se zbavenou hříchu. Žádný strach z pekla. Nada que hacer s dušemi tak smyslnými."

Každým způsobem, přemýšlel jsem, je snazší utvářet mysl vyšinutou, jako měl Chatel, než mysl ženy zdravé, bujné a čilé, jako je má hezká vévodkyně. Zaznamenal jsem si potom ve svých mozkových závitech, co třeba učinit: upozornit Péricarda, že kolem něho poletuje ligistická muška. Ale věřila byste, spanilá čtenářko, že byť jsem byl tolik poblouzněn Kateřinou, pocítil jsem maličké bodnutí žárlivosti, když jsem se dověděl, že moje Luisa s týmnž Péricardem... Jak je lidská povaha ve všech svých záhybech a zákratech prapodivná!

O maličko dále Guignard ze svých nezdarů tak zatrpkl, že jeho rozhořčení se měnilo až v misogynství.

"Viuda vymohla na lišákovi béarnském, že odvolal tři vyjednavče a nahradil je skrze R.! Možná na popud P. ze S. Hugenet ryzí hasačert doporučen hugenotem konvertovaným! Horresco! Je nejvyšší čas udeřit železem na ty netvory, počínaje lišákem. Od té věci s Luisou ztratil jsem pohříchu veškerý vliv na viudu. Jmenuji-li před ní lišáka, s jakým pohrdáním křičí: „Nedotýkejte se ho, je to můj bratranec!“ Když prohodím opovrhlivé slůvko o R.: „Nedotýkejte se ho, je to můj příbuzný!“, když jakoby mimochodem narazím na P. ze S., nemá sic tu drzost vykřiknout: „Nedotýkejte se ho, je to můj frejř!“, ale zaškaredí se, pokrčí nos, zamračí se a její modré zraky na mě střely metají. Ženy nemají žádný cit pro stát. Pro ně mají váhu toliko svazky krve a pohlaví. Římské pořekadlo správně praví: Tota mulier in ventro."

Zápisy týkající se naší záležitosti nešly dále, a jak řečeno, učinil jsem si pevný závazek navzdory své zvědavosti, jež mě nejvyšší měrou dráždila, že nepřečtu jediný řádek z ostatního textu, a spokojil jsem se odstraněním stránek, kde vystupovali viuda a P. ze S. Než popřemítav o tom, že málo je platno, nepřečtu-li si sám zbytek, pakli ostatní jej mohou číst a rozšiřovat přinejmenším potají - a takto moje Kateřina a tolik ostatních budou svědky, jak veřejná zločinnost se nestydatě hrabe v jejich nejskrytějších tajemstvích. - , v mžiku jsem se ustanovil odcizit tuto zlořečenou knížku parlamentu, a skrýváje ji v kabátci (mezi kůží a košilí, jak to byl učinil Jan Chatel s nožem), běžel jsem za svou kráskou, a když jsem za sebou dveře uzamkl, přečetl jsem ji ten mrzký hanopis.

Myslel jsem, že omdlí, když konečně pochopila, co se bylo vařilo v těchto prokletých hrncích pod cukrem a skořicí smířlivých zpovědí otce Guignarda. Ale zotavila se vidouc, že leží živa a zdráva na lůžku, hýčkána v mém náručí a s tou knížkou v našem držení, a nevím pak, jaký ženský hádek jí do ucha zasyčel, že by si ráda prolisťovala ty jedem napuštěné stránky. Ale já to nechtěl. A vyrvav ji ten smrti páchnoucí spis z hebkých ruček, neprodleně jsem jej do ohně uvrhl, kde shořel od první stránky do poslední.

Čtenáři, na tobě je posoudit, měl-li jsem pravdu či nikoli, když jsem uzmul tuto písemnost sudím. Na celé záležitosti to nic nezměnilo. Jezuité se už vařili ve vlastní šťávě. V Paříži všecek lid vykřikoval vůči ním svou nenávist, protože chtěli zabít jejich dobrého krále a národ zpátky ponořit do hrůz občanské války a poníženosti španělské poroby. U dvora všichni se zapísalali, že je vstříci do vaku a do Seiny uvrhnou, jezuity i poslední ligisty. A co se těch v parlamentu dotýče, kteří hlasovali pro odročení, měli jste je vidět, jak se pohybují šikmo jako krabi s očima k zemi, s hřebínkem splasklým a s ohonem schlíplým. Prokurátor La Guesle - který se byl se Séguierem tolik přičinil o odročení - přijímal, kudy chodil, toliko opovrhlivé pohledy. A tak nakonec ten mrkvanec nedomrlý (na nějž jsem od toho času slůvkem nepromluvil) pokládal za vhodné omluvit se Jeho Veličenstvu, že aniž o tom přemýšlel, byl tenkrát té mínky, aby se jezuité v Paříži ponechali.

"Vizte, jak je tomu, pane prokurátore," pravil král tuze zatrpkle. "Vy jste byl příčinou smrti krále mého bratra, aniž jste o tom přemýšlel. I usoudil jste tedy, že budete příčinou též smrti mé ..."

Kdyby mně býval král pověděl slova tak krutá, byl bych se šel schovat někam na poušť. Než nikdo nemá kůži tak tvrdou jako hňup. La Guesle vytrval, snášeje všecko. Jak pravíval hrabě z Brissaku, v této věci odborník na slovo vzatý, korouhvička nemůže za to, že se točí. Může za to vítr. A tento vítr, věřte tomu, foukal dnes z opačné strany. Neboť nikdy, pokud lidská paměť sahá, nebyli ti parlamentní pánové čilejší ve svém rozhodování: proces s jezuity, jež byli před čtyřmi měsíci bez jakéhokoli závěru na hřebík pověsili, byl neprodleně sejmут a soudní dvůr, mině pravý opak toho, co byl tenkrát minul, odsoudil bez odvolání jezuity k tomu, aby království opustili. Podivuhodná hbitost sudích! Chatel se pokusil zabít krále 27. dne prosince měsíce roku 1594. V neděli 8. dne ledna měsíce roku 1595 - o dvanácte dní později - jezuité nastoupili cestu do vyhnanství.

Nijak nebažím po krvi, jak je vám povědomo, spanilá čtenářko, i nechtěl jsem brát účast na popravě mladého Chatela, ani na pověšení Guignardově. Ale toužil jsem na vlastní oči spatřit odchod dobrých otců, a zvěděv skrze Lugoliho, že k němu dojde o druhé hodině po polednách, vypravil jsem se do ulice Svatojakubské a přimísiv se do převelikého sběhu přítomného lidu - reptajícího, ječícího a skrze seržanty stěží na uzdě drženého - uhlídal jsem, kterak vystoupil vykonavatel soudního dvora, ozbrojený toliko svou holí, a přečetl otcí Guéretovi, stojícímu na prahu slavné koleje, ortel odsuzující k věčnému vyhnanství tovaryšstvo řečené Ježíšovo.

Když četba byla skončena, vrata se otevřela a tři vozy z nich ven vyjely, vezoucí otce nejstarší a nemohoucí. Zbytek za nimi kráčel pěšky a průvod uzavíral otec Guéret jedoucí na koníku. Spočítal jsem je: bylo jich třicet sedm. Prohlížel jsem si jednoho po druhém. Všichni měli oči k zemi sklopené a tváře neproniknutelné. Někteří rty pohybovali, jako by se potichu modlili. I měl jsem pocit, že byli to lidé znamenité horlivosti, kteří se málo starali o sebe samy a o svůj život, a že jejich víra by byla celkově tuze krásná, kdyby byla lepšímu účelu věnována.

40. S posláním do Říma

Opomněl jsem ve vyprávění o událostech, jež následovaly po zločinném úkladu Jana Chatela, jeden skutek na pohled nepatrný, ale prosím čtenáře, aby mi dovolil k němu se navrátit, neboť není bez zajímavosti a důležitosti ve spojení s novým posláním, jež mi král v lednu měsíce svěřil.

Když jsem byl před Kateřinou spálil knihu života, navrátil jsem se do ulice Svatojakubské, abych se pokusil odkrýt archívy jezuitů, jež byl otec Guignard, jak se pamatujete, kvůli mně byl zkoumal. Seržanti profouství, kteří stále s největší horlivostí kolej clermontskou prohledávali, je byli vyčenichali, ale ptáčci z tohoto hnízda švitořili po latinsku: nerozuměli tomu, ani co by se za nehet vešlo, a nevěděli, zda tato hromádka papírů byla by pro soudní řízení k nějakému užtku. Pravil jsem k nim, že se o tom přesvědčím, a uzavřel se s řečenými archívy do jedné cely, hledal jsem bez prodlévání raporty mne se týkající, o nichž se byl zmiňoval otec Guignard v knize života, a díky nebesům a také

díky vojenskému a přepečlivému pořádku, jež byli jezuité zdědili po svatém Ignáci z Loyoly, nalezl jsem se bez přílišného namáhání pod písmenem S.

Raport jezuity Samarcase - který byl hrál vám známou úlohu v nešťastné bytosti mé švagrové Larissy - vynikal, jak bylo vidno, zlomyslností, leč týkal se více mé osoby než mého zaměstnání u dvora Jindřicha Třetího, zaměstnání, které mohl Samarcas toliko tušit, prve než odejel do Anglie a nalezl tam potupný konec jakožto mzdu za své pletichy proti královně anglické. Následovaly raporty nepodepsané a dosti málo přesné, jež mě představovaly co hugenota špatně konvertovaného a označovaly za lékaře "Netona Sardanapala", který mě byl používal pravděpodobně stejně jako Mirona ke své tajné diplomacii.

Mnohem hroživější byl raport podepsaný L. V., o němž se Guignard ani nezmínil. Poznal jsem ihned vypsané, protáhlé a ostré písmo slečny z La Vasselière, která tvrdila, že jsem špěhýř v žoldu "anglické vlčice", což bylo lživé, a že jsem byl - což bylo pravdivé - ratoval, uzdravil a poté chránil jistého Mundana, jehož řečená vlčice byla vyslala k Béarnanovi v zavazadlech neblahého "poselství vévody z Epernonu" k Jindřichovi Navarrskému. L. V. označovala toto poselství za "neblahé", poněvadž se tam bylo počalo, dávno před slavným setkáním v Plessis-lez-Tours, spojenectví mezi posledním z rodu Valois a prvním Bourbonem.

Tento raport mě naplnil úžasem, poněvadž Vasseliérová, prve než byla mou rukou na onen svět poslána v souboji navzdory jí vskutku zákonitě, byla prozradila svoji příslušnost k náboženskému řádu, čemuž jsem tehdy nepřikládal víru. Ale její raport sdostatek potvrzoval, že byla ve spojení s jezuity.

Znovu jsem přečetl veškeré tyto texty, odvažuje každé slovo, a rozhodl jsem se zničit raporty Samarcasovy a L. V., ponechávaje toliko ty nepodepsané, jež pro svou nepřesnost byly neškodné. Zdálo se mi totiž, že kdybych u svého jména toliko prázdnotu ponechal, sama tato prázdnota vypadala by podezřele, vezmeme-li za to, že tyto archívy, jež se netýkají procesu, budou jezuitům opět odevzdány. A tak když se byl Samarcas odebral ke svému stvořiteli, item slečna z La Vasselière, jejich jedovatá svědectví budou zničena a nikdo je nebude moci už znovu sestavit. Já pak, nepochybuje o nepřestajném trvání Tovaryšstva Ježíšova, ani o tom, že údy této sekty, byť i byli z Francie vyhnáni, nepřestanou štvát svoje pšče proti mému králi, nechtěl jsem, kdybych jim opět zkřížil cestu, aby mě ihned mohli na šachovnici postavit.

Uhlídal jsem krále po odchodu jezuitů, po jeho obvyklém způsobu už na lůžku a kolem půlnoci. Item, vstoupiv do velké komnaty, nenalezl jsem u něho tvářnost tak veselou a posměvačnou jako obvyčejně a dovolil jsem si mu povědět, že se mi nejeví být spokojeným.

"Spokojeným, Vousáči?" zvolal prudce, "jak bych mohl spokojeným být, vidím-li národ vůči svému králi tak nevděčný, že jakkoliv jsem učinil a činím pro něj, co mohu, osnuje proti mně každým dnem nové a nové úklady! U svatého Nalítěho! Od toho času, co jsem v Paříži, o ničem jiném hovořit. neslyším!"

"Sire," pravil jsem, "lid sám vás miluje. Minulý čtvrtek, když jste jel v svém kočáře do chrámu Matky Boží, jásal vám vstříc tolik, že by jeho provolávání hluchého ze spánku vyburcovalo!"

"Bodejt'!" pravil Jindřich smutně a zadumaně, sahaje si rukou na malou černou náplast pokrývající jeho horní ret, "kdyby jel před ním v kočáře s takovou nádherou můj největší nepřítel, jásal by ještě hlasitěji. Ach, Vousáči!" opakoval s povzdechem (a máje v oku obvykle tak veselým výraz tuze unavený, který mě převelmi zarazil, protože tehdy poprvé jsem v něm četl takovéto rozčarování jak nad životem, tak i nad poddanými). "Lid, hlavně lid pařížský, je hovado, jež se dává věst za nos skrze lháře, mluvky a falešné proroky. Dobře to bylo vidno za obléhání!"

"Sire," pravil jsem, "lid k vám chová vděčnost, že jste mu mír přinesl!"

"V této případnosti," pravil král, jemuž se náhle jeho obvyklá posměvačnost navrátila, "nebude jej mít dlouho: neboť nazítří bude v Paříži zveřejněno a vyvěšeno moje vyhlášení války Španělsku."

"Ach, sire!" provolal jsem, "to je znamenitě rozhodnuto! Toho bohda nebude, aby Filip bez přetrží vedl proti nám tuto válku, jež se ani válkou netroufá nazvat, a abyste se vy nepokusil o konečnou odvetu nad ním za veškeré urážky, jež byl učinil Francii, Jindřichu Třetímu a vám! Snažně vás prosím, zařadte mě mezi první urovince, kteří budou slavně bojovat po vašem boku!"

"Starého čerta budeš bojovat, Vousáči!" pravil Jindřich, který mě nadále takto nazýval, jakkoli můj plnovous kupce soukeníka se zmenšil na úzký proužek urovince. "Dobře vím, že jsi smělý, a dobře to vědí všichni ti, kdo tě viděli bojovat u Ivry a u Laonu. Ty jsi však mnohem cennější, než abych vydával tvůj život všanc v šarvátce mezi a píkami."

"Sire," pravil jsem, "kdo však se vydává více všanc než vy při srážkách kyrysů?"

"To je něco jiného. Je přece třeba, bych šel příkladem své šlechtě, poněvadž jsem její hlava. Ale ty, Vousáči, budeš-li se bít v mých službách, nebude to tentokráte proti krunýřům, nýbrž proti hábitům."

"Hábitům, sire?"

"Hábitům černým, fialovým, purpurovým, bílým! Co já vím jakým ještě!"

"Jakže, sire! Proti sutanám!"

"Sutanám, a v Římě!" pravil a jal se smát, až se hory zelenaly, vida mě takto s ústy zejícími. "Ach, Vousáči!" pokračoval, sahaje si opět na malou černou náplast pokrývající jeho zranění, jež ho asi svědilo nebo bolelo, "mám výčitky, že tě tak nadlouho odtrhnu od tvých domácích lásek ..." (Usmál se na mě při slově "domácích").

"Nadlouho, sire?"

"V Římě," pravil s povzdechem, ale tentokráte spíše veselým než melancholickým, "v Římě všechno je dlouhé, všechno je podrobeno nespočetným kánonům, všechno ubíhá mravenčím krokem, všechno se činí po stupních. Primo, když jsem pojal úmysl konvertovat, poslal jsem do Říma markýze z Pisany. Ale on se tam nedostal, papež mu zakázal opustit Florencii a ani za živý svět tohoto mého vyslance nechtěl přijmout. Secundo, když moji biskupové učinili ze mne katolíka, vypravil jsem do Říma vévodu z Nevers, s nímž jednali zprvu tuze špatně, nicméně však byl přijat, ale jakožto vévoda z Nevers a nikoli jakožto můj vyslanec (obdivuj, Vousáči, tento mnišský úder! J. A o mé absoluci ani řeči!"

Nakonec díky abbému z Ossatu, pravému Francouzi po starofrancouzsku, abbé, který je nejsnaživější z římských včelek a neúnavně pracuje pro blaho mé záležitosti, jsme dospívali k cíli a chystal jsem se vypravit k Jeho Svatosti Monsignora Du Perrona s velkými tentokrátě nadějemi, že moje konverze bude skrze ni přijata, když nůž mladého Chatela mě donutil - správně pravím, Vousáči, donutil - vypovědět jezuitu! U svatého Nalitého! Jaký to dlažební kámen do vatikánské louže!"

"Sázím se," pravil jsem, "že papež blesky metá!"

"Je to mnohem horší!" pravil Jindřich s úsměvem, "on pláče! Je pravda, že Klement VIII. přijal od nebes dar slzí ..." Poznámka tato vyvolala v mém duchu úsměv z té příčiny, že Jindřich sám nebyl o tento dar ochuzen.

"Sire, všechno je tudíž ztraceno?"

"Kdepak. Ossat mě přesvědčuje o opaku. Ale nechtěje strkat všechna vajíčka do jednoho košíku, potřebuji ještě ujištění z jiné strany, prve než si troufám vyslat do Říma monsignore Du Perrona."

"Ale co si tam mám počít, sire? Podle toho, co jsem slyšel, abbé z Ossatu je veliký diplomat, tuze oddaný tomuto království a krom toho u papeže tuze oblíbený."

"Ale je mužem církve a tuze též své církvi oddaný, a jakkoli mám ten pocit," pokračoval Jindřich s úsměvem, "že tu běží stejně tak o zájem církve jako o můj, má-li se do stáda zbloudilá ovce přijmout, najmě je-li řečená ovce vládkyní mocného království, je možné, že Ossat věří tomu, čemu si věřit přeje, a koji se nadějemi na můj úspěch. Ty nejsi údem církve a posoudíš to jasněji."

"Sire, mám vám o tom napsat?"

"Ani řádku. Vyšleš za mnou pana z La Surie a on mi všechno poví mezi čtyřma očima. Ty sám, až odtud budeš odjíždět, povezeš s sebou toliko jeden dopis od královny Luisy abbému z Ossatu."

"Od královny Luisy?" pravil jsem, oči dokořán vyvaluje. "Věz, Vousáči, že královna Luisa od smrti Jindřicha Třetího žádá na papeži navrácení cti pro svého zesnulého manžela, jehož duše stále úpí pod papežskou exkomunikací. Navenek abbé z Ossatu dlí v Římě toliko proto, aby hájil zájmy královny. Abbé," dodal s úsměvem převelmi spikleneckým,

"není pověřen hájit zájmy moje. I může tedy navštěvovat, papeže tak často, kolikrát se mu zachce, aniž vzbudí podezření kardinálů španělských."

"Jářku, sire, to je lstivost převelmi vatikánská."

"V Římě uhlídáš ne jeden důkaz takové lstivosti, není řečený Řím toliko Věčné město, nýbrž místo na světě ze všech nejprohnanější. Odjedeš ve třech dnech," dodal tónem stručným a vojenským, "s panem z La Surie, s družinou Quéribusovou a s cestovním, jež ti daruji ze své pokladnice. Dobrou noc, Vousáči!"

A věřil bys, čtenáři? Byl jsem jakoby zklamán, že nedodal: "Je čas, aby mě spánek uspal," tolik mu bylo toto rčení vlastní a tolik mně bylo milé.

Shledal jsem se po odchodu z Louvru se svou družinou a s hlavou tuze třešticí všim tím, co jsem byl slyšel, kvačil jsem za Miroulem do svého domu Na rozkvetlém lánu a usedl k jídlu, jež mi byl dal připravit, kvačil oznámit mu velkolepou novinu o našem odjezdu do Říma, a byl jsem tuze spokojen, že i jemu dám nyní toto nejvyšší uspokojení, poněvadž on se byl převelmi trdil, že nemohl být účasten mých dvou návštěv clermontské koleje.

"Nu tedy," začal, pozoruje moje mlčení a ve zřejmé snaze prorazit to ticho, "jak se daří králi?"

"Nalezl jsem ho zprvu tuze zasmušilého a zkroušeného, a stran lidu tuze rozčarovaného, zatímco jindy pro něj láskou horuje. Nicméně když se rozproudil, zdálo se mi, že znovu se zotavil, čili jak se u nás praví, sebral chlup ze zvířete. Miroule, víš-li, v čem má původ toto prapodivné rčení?"

"Nikoli," pravil Miroul, jenž se vařil ve vlastní šťávě, ale nechtěl to vyjevit.

"Když byl někdo pokousán vzteklým psem, podle pověry stačilo k uzdravení vytrhnout tomu psovi pár chlupů ze hřbetu!"

"Divné to léčení," pravil Miroul, jehož hnědé oko bylo nyní stejně chladné jako modré.

"Co se jeho zranění na rtu dotýče," pokračoval jsem, žvýkáje lačně šunku, "má na něm malou černou náplast a často si na ni sahá, snad protože ho svrbí, jinak se mi však zdá, že ret už splaskl. A tak. soudím," pokračoval jsem, lokaje řádný doušek cahorského vína, "že do týdne bude moci líbat svoji Gabrielu na ústa."

"Tomu jsem tuze rád," pravil Miroul, který jako by na stovce hřebíků seděl.

Poté jsem pokračoval v jídle a pití s očima sklopenýma a mlče jako zařezaný. Vida to Miroul, povzdychl.

"Co pravíš, Miroule?" pravil jsem, zvedaje nevinně obočí.

"Niente," pravil Miroul se zuby zaťatými.

"Niente! Niente! pravil Filip II., když se dověděl o zkáze Neporazitelné armády. Miroule," dodal jsem, vstávaje, "me voy a dormir. Jsem tuze unaven. Dobrou noc, Miroule."

"Dobrou noc, Petře," pravil, vstávaje s tváří tuze zasmušilou.

"Dnes v noci musím rychle spát," pravil jsem. "Zítřka budu tuze zaměstnán. Miroule, buď té lásky a pomoz mi zítřka ráno sdělovat zavazadla. Ve třech dnech odjíždím do Říma."

"Do Říma!"

"Arci!"

"A sám?" vzkřikl s tvářností tak zarmoucenou, že jsem to už déle vydržet nemohl, pocit'uje dokonce i jistou nelibost nad tím, že jsem ho tak dlouho na rožni otáčel.

"Jápak sám?" pravil jsem hlasem udiveným, "pravil-li jsem sám? Není-li pak samozřejmé, že odjíždíš se mnou?"

"Ach, Petře milý!" zvolal zpola hněvivě, zpola nadšeně, "jak mě na skřípec natahuješ! Pročpak jsi mi to hned nepověděl?"

"Pročpak ses na to hned neoptal?" pravil jsem, otáčeje se k němu zády a vstupuje na schodiště vedoucí k mé jizbě. Ale on běžel za mnou, a spolknuv veškeru potupu, zahrnoval mě otázkami, na něž všechny jsem mu vleže odpovídal,

přičemž on seděl na mém lůžku, a byl jsem sic unaven, leč spokojen vida, jak mu v dvojbarevných očích tančí tolik radosti při myšlence, že se mnou bude cválat po velkých cestách světa na dobrých koních a s veselou družinou za zády.

Když pak Miroul odešel, asi se domníváte, spanilá čtenářko, že jsem usnul, jako by mě do vody hodil, ale nebylo tomu tak: pomyšlení, jež jsem byl tak odhodlaně vypudil ze svých mozkových závitů v čas setkání s králem, třebaže on sám byl na to učinil jasnou (a roztomilou) narážku, když litoval, že mě tak nadlouho odtrhne od mých domácích lásek (poslední slova pronesl se zvláštním pousmáním, hledě na mě ze strany), to pomyšlení stisklo mě náhle tím větší silou, že jsem až dosud odmítal jeho bytí, a k tomu ještě mě ranilo jakýmsi výčitkami, jako bych byl nevěrný své veliké lásce už jenom tím, že jsem se byl v prvním okamžení zpěčoval trápit se nad tímto odloučením, jednak poněvadž jsem v duchu jásal radostí, že mohu opět sloužit králi v záležitosti pro něj samotna i pro království nemalé závažnosti, jednak poněvadž kouzlo cesty i dobrodružství mi dávala křídla, jež v mé pokrytecké představě nebyla toliko křídly andělskými, ba ani zdaleka...

A třebaš mě spánek nakonec vyrval tomuto studu, shledal jsem se s ním nazítří v míře neztenčené a mé srdce se jím kormoutilo po celou cestu vedoucí k malé zelené brance a až do náručí mé milované, kde jsem se nejdříve pokoušel ho zbavit, všecek se noře do těch slastí, o něž budeme za dva dny připraveni, aniž ona to ještě tuší.

"Milý Petře," pravila ke mně, když po našich náruživostech nadešlo ono blahé okamžení, kdy těla jsou ukojena a srdce hovoří volněji. "Milý Petře, vaše oči mají, zdá se mi, pohled smutný a melancholický. Nevíte-li, že když vás nějaká starost tísní, jste povinen naši lásce horoucí sdílet ji se mnou?"

Běda, přemýšlel jsem, toto sdílení zdaleka nebude stejné, neboť ona nepochybně ponese díl mnohem těžší, neboť zůstane opuštěna ve svém příbytku, zatímco já budu na dobrodružné cestě vzrušován množstvím nových podnětů, jak krajinami, tak i městy a osobami.

Srdce mi hrubě bušilo při prvních slovech, jež jsem pronášel hlasem takřka přiškrceným a slovy zajímavými a koktavými, ale nakonec, třebaže způsobem tuze přerývaným, pověděl jsem jí všecko vyjma místa; kam se vydávám - moje poslání bylo tajné, ba i pro ni - , a též času, kolik ho na cestách strávím, poněvadž to jsem nemohl předvídat, rozhodování o této velké záležitosti bylo v rukou mnohem významnějších, než jsou moje.

Ach, spanilá čtenářko, dostávalo se mi od mé hezké vévodkyně více, než jste si dovedla představit u této lásky tak plné, tak vášnivě a v jejím životě tak opožděné: a nyní zděšené mlčení, kamenná nehybnost, dětinská nevěřičnost, křik, nesmyslné výčitky, hrozby, že mě víckrát nechce spatřit, přísahy, že se dýkou probodne nebo se do kláštera uzavře, a dokonce po její dětinském způsobu bití a škrabání, a tato činnost ji tolik vyčerpala, že upadla do ledového mlčení, jež náraz roztálo v přívál slz, a já neopomněl připojit k nim slzy své, cítě převelikou bolest nad tímto utrpením, jež jsem ji způsobil, převelikou bezmocnost, že ji nemohu toho utrpení zbavit, a převelikou vinu, třebaš jsem za to nemohl, že jsem příčinou tolikerého zla.

"Milý Petře," pravila hláskem, který mi srdce rozdíral, "napíšete-li mi alespoň?"

"Pohříchu nikoli, můj anděli, to není možné: nesmíte vědět; kde jsem. Ale král mě požádal, abych za ním příležitostně poslal pana z La Surie, a ten vám odevzdá ode mne dopis, pokud mi slíbíte, že mu nebudete klást přesmíru otázek, ani že se na něj nebudete hněvat, nebude-li vám moci odpovídat."

Slíbila mi to, vyptala se na den mého odjezdu, zděšila se náhle, že je tak blízký, a na moje dotázání, mohu-li ji zítra navštívit, odpověděla hlasem ochablým a s očima zoufalými, abych učinil, jak za dobré uznám, že užít mě nazítří nebo mě neuzít je pro ni téměř jedno a totéž, takový má pocit, že už jsem pryč a pro ni ztracen. Nicméně v okamžení, kdy jsme se loučili, přitiskla mě k sobě takovou silou, již bych od jejích heboučkových paží neočekával, a pravila mi do ucha hlasem tichým a plačtivým:

"Na shledanou zítra, milý Petře."

A nazítří s očima zarudlými a s tváří přepadlou nechtěla zprvu svléci suknici ani se milovat. Potom to chtěla a oddala se tomu s převelikou náruživostí, a když jsme skončili, kála se za to, a obracejíc se proti mně, vyčítala mi to řkouc, že musím být úplně bez srdce, mám-li choutky na tyto hry, když ji hodlám opustit; že ostatně, ona to dobře ví a věděla vždy, nečiním rozdíl mezi vysokou dámou a kuchyňskou nestoudnicí, a je jí též jasno, že co kohout obskáču všechny pokojské ze všech hospod, kde budu přenocovat, protože nic tolik nemiluji co lásky prodejně a veřejně, a až dorazím na místo, byť už jedu kamkoli, nebude to dlouho trvat a budu poset ženami jako pes blechami. Co pak jí se dotýče, nebude dozajista tak pošetilá, aby ode mne žádala sliby a přísahy věrnosti, můj zrádlivý jazyk je obratnější při olizování ženských vnad než při pravdy mluvení.

Když toto proslovila - modré oči se jí jiskřily, slova svištěla a drápky měla vytasené - , náhle se uklidnila, zhasla a hláskem zmučeným a lítostivým vyžadovala ode mne tytéž sliby a přísahy, jež byla právě odmřtila.

Spanilá čtenářko, víte to všechno stejně jako já; s přísahami věrnosti je tomu jako s komplimenty: třeba je dávat nikoli po lžičkách, nýbrž po řádných zednických lžících - anebo vůbec ne. A musel bych být Turek nebo barbar, abych, vida svou malou vévodkyni utápět se v zoufalosti, nepokoušel se jí ulehčit skrze veškerá ujištění, jež jsem jí mohl poskytnout a jež, třebaš nebyla tak jistá, vycházela mi nicméně ze srdce, protože jsem cítil přímo v okamžení, kdy jsem je na ni chrlil, jak jsou křehká a jak jsou přesto potřebná v danosti, v níž jsem ji shledával.

Nicméně uprostřed těchto přísah, tak silných ve slovech a tak slabých v účincích, styděl jsem se a vyčítal si, že vůči bytosti, kterou zbožňuji, zneužívám svého hbitého jazyka, ale ve skutečnosti jsem ji vlastně více miloval, poněvadž jsem tolik úsilí vyvíjel, abych jí lhal. Ona pak věříc mi, nevěříc, chtěíc mi věřit, četla v mých očích lásku tisíckrátě opravdovější, než pravily moje rty. A nakonec vyčerpána schoulila se mi mlčky do náručí a plakala tichoučké slzy, naplňující mi srdce něžností takřka větší, než jsem dokázal snést.

41. Nečekané setkání

Poté, co jsme s Miroulem mapy probádali, rozhodli jsme se, abychom se vyhnuli za plné mrazivé zimy přechodu přes Alpy, že zamíříme až k Marseille a odtamtud se vydáme podél pobřeží: což byla cesta dlouhá, hezká, příjemná skrze vlídné povětrí, ale živobytí se ukazovalo obtížné, neboť následkem neúrodné krajiny dostali jsme tam ke koupi tuze málo masa (až na jehňata a ovce), žádné mléko, máslo, ani sýr, a zdaleka ne tolik chleba, kolik bychom byli chtěli. Avšak ryb byla hojnost, čerstvých a chutných, jenže naše družina je neměla ráda a stýskala si, že ji každický den k půstu nutíme.

Domnívali jsme se, že jsme sdostatek silní a nemusíme se obávat loupežníků z velkých cest, loupežníci, kteří nekoušou nikdy tam, kde by si mohli zuby vylámat. Přesto nám bylo souzeno s nimi se utkat, neboť asi jednu nebo dvě míle za Nizzou, což je malý tuze pěkný přístav na Středozemním moři, uslyšeli jsme před sebou na cestě veliké povykování, některé hlasy byly zuřivé, jiné úzkostné, a když jsme v těchto rozeznali slova francouzská, pobídli jsme rychle koně a pustivše se do cvalu vjeli jsme přímo do zmatené šarvátky, v níž šturmem zápasilo asi dvacet po zuby ozbrojených ničemníků se stejným počtem poutníků, tito však byli na tom zle, poněvadž měli mezi sebou pět nebo šest žen, jež byly ozbrojeny toliko krátkými dýkami, jakou nosila za pasem moje švagrová paní Gertruda z Luku, ale jichž se tyto nebohé dámy na rozdíl od Gertrudy neodvažovaly použít, majice možná za to, že jsou ohroženy spíše na cti než na životě. Léčka byla důmyslná a poloha dobře vybraná, neboť na tomto místě velká cesta z Nizy do Janova běží mezi skalisky tuze z levé strany vyčnívajícími a po pravé straně vbíhá do moře kamenitá a příkrá průrva. A tito italští odranci zálučně zahradili cestu několika balvany a objevili se v zádech poutníků, čímž jim odřízli všecek ústup, ledaže by dali přednost utopení v moři.

Neznamenalo to, že by se někteří mužové v tomto houfci nebránili jako lvi, jmenovitě vytáhlý kněžský hasačert, který byl ke mně zády obrácen a který, když jsme dorazili, rozdával dlouhým mečem v předlouhé paži dobré rány a údery těm, kdo se opovážili k němu přiblížit.

"U všech rohatých, pane, vydržte!" křičel jsem, rozrážeje ranou z bambitky hlavu jednoho z ničemníků, který ho chtěl zastřelit z hákovnice zpoza barikády. Ale vidouc nás jádro loupežníků, zděšeno naším počtem, našimi zbraněmi a našimi statnými koňmi, ukázalo nám zadky a zlézalo s podivuhodnou hbitostí kamenitou strž k moři vedoucí, snad aby se nalodili do bárky, která se skrývala, z cesty neviditelná, v malé zátocce.

Pan z La Surie chtěl doprovodit tento zběsilý útěk střelbou z mušket, ale já si to nepřál. Dva poutníci byli zraněni, z toho jeden sdostatek vážně, a co se odranstva dotýče, to nechalo na cestě jednoho mrtvého, aniž počítáme raněné, neboť kameny strže, po nichž loupežníci prchali, nesly stopy krve, ježto se truchlivě leskly v horkém slunci. Ovázal jsem raněné, nechal jsem rozdat všem vodu a přikázal přivázat mrtvého na jednu z mul, abychom ho pochovali na hřbitově nejbližší vsi.

Takto postoupily naše přípravy; když Poscanec ke mně po provensálsku pravil:

"Vzácný pane, ti ničemníci tam dole mávají bílým hadrem."

A vskutku ve strži na poloviční cestě od moře za skaliskem uhlídal jsem jakýsi našedlý rozedraný cár, jímž sem a tam zešířila mávala neviditelná paže.

"Co chcete?" křičel jsem po italsku.

"Signore," pravil jakýsi hlas, aniž se však hlava objevila, "žádáme od vaší milosti přivolení, abychom si směli přijít pro toho z nás, jehož jste byl na onen svět odeslal."

"To je nějaká lest," pravil La Surie po provensálsku. "Nedůvěřoval bych těmto lidem, i kdyby je anděl doprovázel."

"Přijďte dva!" křičel jsem, "a beze zbraní."

Po těchto slovech jsem rozestavil podél rokli asi deset arkebuzířů; klečících a s doutnáky zapálenými, a dal hlídat také cestu vpředu i vzadu skrze dvě skupiny stejné síly. Což učiniv, nabil jsem obě svoje bambitky a uhlídal jsem, že pan z La Surie činí totéž s tvářností tuze zachmuřenou.

"Signore," křičel hlas, "mám-li vaše slovo uroence a křesťana, že nás ponecháte odejít s tělem živý a zdravý?"

Slovo "křesťan" v hubě toho rozparovače břichů mě tuze rozveselilo.

"Máš je," volal jsem, "ve jménu všech svatých a blahoslavené Panny! Ale pospěš si! Nemůžeme se dlouho zdržovat!"

Dva muži se tentokrát odlepili od skály a jali se vylézat po příkrém srázu rokli tak obratně a rychle, až jsem se tomu podívoval, když jsem s oběma pistolemi v rukou jedním okem hleděl na ně a druhým na okolí, zatímco Poscanec a Poprda odvažovali z muly tělo loupežníka, jehož jsem byl zastřelil, a kladli je na cestu.

Mezitím ti dva mužové se vynořili uprostřed nás a ten z těch dvou, který se zdál být jejich náčelníkem, vrhaje kolem sebe bystrý a nijak ustrašený pohled, přistoupil bez váhání ke mně, rozkročil se na obou nohách, pozdravil mě a pravil mocným hlasem:

"Signore, srdečný dík za vaši velkodušnost. Jmenuji se Catilina," dodal vznešeně, jako by jeho loupežnické jméno mi nemělo být neznámé.

"Signore Catilino," pravil jsem s tváří neproniknutelnou, "byl bych raději, kdybych vás býval potkal za jiné danosti."

"To je náhoda válečná," pravil Catilina stále se vznešenou tvářností, kterou nosil s přirozeností a bez nejmenší pýchy.

Po stránce tělesné byl to muž prostřední postavy tuze tmavých vlasů, vousů i kůže, ale tváře upřímné a příjemné, a jeho rozložitost prozrazovala nemalou sílu. Přemýšlel jsem, hledě na něj, že aristokrat antického Říma, jehož jméno nosil, nemohl se od něho tuze lišit co do stránky tělesné, ani možná co do povahy.

"Signore Catilino," navázal jsem, "vydal jste se převelikému nebezpečí ztráty života tím, že jste se mi svěčil. Musel jste převelmi milovat tohoto druhu, jemuž naše srážka byla osudná."

"Byl to můj bratr," pravil Catilina klopě zrak, "a převelice bych zůstal dlužen své cti, kdybych jeho tělo nepřinesl s sebou do rodné vsi."

To pravil, poklekl do prachu cesty před mrtvým, slzy mu náhle vyhrkly z očí a on začal pronášet modlitbu za mrtvé s

rukama sepjatýma a s tváří tak vážnou a tak smutnou, že se rozhostilo mlčení jak mezi poutníky, tak i mezi soldáty naší družiny. Co mne se dotýče, vyznávám, že jsem nemohl odtrhnout zrak od tohoto loupežníka tak dokonale zbožného a zdvořilého.

Nakonec Catilina povstal a se stejně nenucenou a vznešenou tvářností, s jakou všechno činil, obrátil se ke mně a pravil:

"Signore, račte dovolit, aby zde tento abbé přednesl krátkou modlitbu za mého zesnulého bratra."

A rukou ukázal na vysokého hasačerta kněze, jehož jsem byl viděl bojovat se lví statečností a jenž, opřen jednou rukou o převislou skalní stěnu, pokoušel se druhou otřít zkrvavený meč o křoví, jež nalezl zachycené ve skalní puklině. Ten chlapík musel rozumět italsky, neboť napřimuje uši při slovech Catilinových, vsadil meč do pochvy a pravil hlasem tichým a zpěvavým:

"Milerád, synu můj."

To řka, otočil se. A s ústy zejícími poznal jsem Fogacera.

S všelikými nesnázemi nalezli jsme v Janově hospodu sdostatek velikou, aby se v ní ubytovali i naše družina, i poutníci, kteří pociťovali takovou hrůzu z přepadení, v němž takřka škorně ponechali, že na nás byli žadonili, aby směli setrvat v naší společnosti až do Říma, cíle svého svatého putování k čemuž já jsem milerád přivolil, protože jsem tuze toužil po tom, aby Fogacer dlel po mém boku, jak z příčiny našeho dávného, důvěrného a neochvějného přátelství, tak i příčiny té, že jsem planul touhou zvědět, proč je v tomto zvláštním oblečení.

S italskými šenkýři je tomu stejně jako s francouzskými: za pět soldů vás uloží několik do jedné nepohodlné jizbičky a možná i do jednoho lože. Za jeden zlatý vám dají jizbu hodnou biskupa a jídelnu stranou, daleko od hřmotného ruchu hostinského stolu. A pakliže jako já přidáte ještě padesát soldů; poručí vám donést kád' na mytí, a zatímco si pochutnáváte na své krmí, dvě pokojské ji přijdou naplnit, nesouce v pěkných červených pažích kouřící vědra vroucí vody.

Byl jsem tak unaven po všem tom rumrajchu dnešního dne a tak lačný samoty, že jsem dostal od Janovanky, buclaté a kulaté matróny s velkým zadkem, jejíž rty byly ozdobeny černými chloupky (a jejich chomáče jí vylézaly i z výstrihu živůtku), dostal jsem, pravím, dvě jizby, nechťje ani za nic sdílet lože s panem z La Surie (ctihodný otec Fogacer na rozdíl ode mne přál si sdílet svoje lože se svým jáhnem). Nicméně byl jsem povinován přátelstvím usednout s nimi ke stolu v malé jídelně, kde nám nejprve Poscanec a Poprda stáhli z nohou škorně, zatímco jsme se, uvelebeni a takřka nataženi v křeslech a s břichy u stolu, chutě cpali jídlem a pitím.

Mezitím už byla hluboká noc a šenkýřka nám donesla tři svícny, jež položila na stůl doporučujíc nám, bychom se příliš u tabule nezdržovali, neboť každý z nás si musí odnést svoji svíci do své jizby, aniž smí doufat, že ona mu přinese další, neboť je na tom se svíceni tuze špatně.

A nyní, když při tomto ostřejším světle bylo vidět lépe, byl jsem tak překvapen tvářností jáhna, že jsem se osmělil mu pravit:

"Pane, znal jsem v Paříži služebnou u jednoho mého přítele, ctihodného doktora lékařství, byla to mladá komorná jménem Žanetka, jež se vám podobala velice velmi: táž oválná tvář, tytéž oči, týž nos, táž jahodová ústa, táž bezvousá brada ..."

"Pane markýzi," pravil jáhen mžikaje, "to vás nemusí překvapovat. Ta Žanetka je moje sestra a jsme dvojčata. Ale co mne se dotýče, já se křestním jménem nazývám Jeník."

"Tak tedy Jeník," pravil jsem, sleduje ze strany Fogacera, jenž poslouchal tento rozhovor, černé obočí nad hnědýma očima měl do oblouku vytažené a ani nemukal. "Jeníku," pokračoval jsem, "jak z příčin vašich duchovních činností u pana abbého Fogacera, tak i z přátelství, jež ve mně budí vaše dobrá tvář, buďte až do konce této cesty srdečně vítán u mého stolu."

"Pane markýzi," pravil Jeník, "děkuji vám velice velmi. A rád bych pověděl, že vaše vlídnost ke mně zvětšuje ještě vděčnost, kterou k vám budu chovat navždy za to, že jste byl ratoval život pana abbého Fogacera a tuze pravděpodobně i můj."

"Ledaže, milé dítě," pravil Fogacer se svým pomalým a zakřiveným úsměvem, "ledaže ti byl vyhrazen osud smrti trudnější ..."

Nato Jeník zrudl a přelétl anděl, který, nenalézaje pod touto připomínkou nic andělského, vzápětí odletěl.

"Pane abbé," pravil jsem (spanilá čtenářko, odpusťte mi, ale všechny tyto hovory se vedly s plnou pusou, zuby žvýkaly a hrdla polykala, poněvadž jsem byl tehdy stejně lačen vědomostí jako pozemské potravu). "Pane abbé, vězte, že jsem kromobyčej udiven okolnostmi našeho setkání, i mám převelikou chuť otázky vám klást."

"Mi fili," pravil Fogacer, "přijímám všechny otázky, aniž však vám zaručuji odpovědi a jejich věrnost pravdě."

"Povězte mi - ta otázka mě už tři hodiny páli na rtech - , jakpak je tomu tedy s vaší sutanou?"

"Pročpak?" pravil Fogacer, zvedaje d'áblovské obočí, jeví se vám, že je špatně střižená?"

"Pravil bych," ozval se La Surie, "že tato sutana tuze dobře podtrhuje vaši osobnost. Ještě maličko a věřil bych, že jste se v ní narodil."

"Milý příteli," pravil jsem já, "myslím to takto: zasloužíte si tuto sutanu?"

"To je vážná otázka," pravil Fogacer. "Petr z Epinaku, arcibiskup lyonský, zasloužil si svůj fialový háv, on, který byl smilnil s vlastní sestrou? Odpověď náleží toliko Bohu."

"Myslím to takto," pravil jsem já, "je tato sutana pravá?"

"Je-li pak pravá sutana jezuitů," odpověděl Fogacer, "těch, kteří co řeholníci měli by nosit žíněné roucho, provaz a sandály?"

"Myslím to takto," namítl jsem já, "je-li pak tato sutana maskou?"

"Všechna odění jsou pro mě maskou," pravil Fogacer, jehož hlas tentokráte se mi nejevil tak laškovným, "pro mě, jemuž se zakazuje pod pravou tvář vystupovat."

"Myslím to takto," pravil jsem já, "cítí-li se v ní vaše svědomí volně?"

"Moje svědomí není v mém odění," pravil Fogacer, zpátky se vrací k lehkému tónu a zakřivenému úsměvu.

"Nu tedy," pravil jsem já, "toto je můj poslední útok, když všechny byly odrazeny. Jak se vám jeví nošení sutany?"

"Je nepohodlné na cestě. Tuze pohodlné na místě určení."

"Vaším cílem je Řím, jak se mi zdá."

"A tam," pravil Fogacer s víčky sklopenými a s rukama nad svou krmí sepjatýma, "tam získám veškeré odpustky, jež mi byly doposud tak ukrutně odpírány ..."

"Je možné," pravil jsem po chvilce mlčení, "že váš šíp i můj, třebaš vystřeleny dvěma různými lučištníky, míří v Římě do stejného terče."

"To je více než pravděpodobné," pravil Fogacer. "Víte tedy, kdo ten můj stílí."

"Znám ho a ctím," pravil jsem vážně. "Nikdy žádný biskup nesloužil lépe králi, slouže při tom sám sobě."

"Amen," pravil Fogacer se zajiskřením v očích barvy lískových oříšků. "Toto lehké italské víno není z nejhorších," pokračoval. "Píjí se na zdraví svého dobrého pána, monsignora Du Perrona, na úspěch jeho velkého budoucího poslání a na jeho příští klobouk."

"Jaký klobouk?" pravil Jeník nevinně.

"Pane," pravil Fogacer, "přál byste si, aby kardinál chodil s hlavou obnaženou?"

Po těchto posledních odpovědích rozmluva ztichla k rozmazanému šepotu a na moje znamení La Surie uchopil svícen, přikradl se po špičkách ke dveřím a prudce je otevřel, ale za dveřmi nebylo nic než točité schodiště vedoucí k našim jizbám. Dveře opět zavřel.

"Nuže dobrá," pravil jsem. "Váš terč, pane abbé, je asi jistý malý abbé, a poněvadž lidé v kněžských rouších se obvykle znají, je možné, že byste mi mohl na něj posvítit, abych o něm více zvěděl."

"Mi fili, co toužíte znát," pravil Fogacer.

"Odkud přichází a kam jde."

"Přichází z temnoty černého hábitu; a odtud usiluje, nemá-li jej už, po skromném lesku hábitu fialového, a má-li jej už, po nádheře hábitu purpurového."

"Neměl jsem na mysli jeho soukromou fortune, nýbrž jeho úlohu veřejnou."

"Mi fili," pravil Fogacer s tvářností zpola výsměšnou, zpola vlídnou, "neboť tentokráte jste mi dvojnásobným synem, netoliko že jsem vás byl kojil v letech vaší mladosti z jalových struků Aristotelových, ale rovněž i tak říkajíc církevně a přímo následkem hábitu, jež nosím - vězte především, že k obhájení zájmů francouzských v Římě byl tu za všech časů francouzský vyslanec a kardinál protektor, jimž byl za vlády Jindřicha Třetího zprvu kardinál z Este, a ten pak, odevzdávaje svou duši Bohu, odkázal svému nástupci kardinálovi z Joyeuse neocenitelnou perlu, svého převelice oddaného sekretářiuse: abbého z Ossatu. Jehož pověst," pokračoval, zvedaje dlouhou a jemnou ruku, "co do poctivosti, pevnosti, oddanosti a diplomatické obratnosti byla taková, dokonce i ve Francii, že když Jindřich Třetí v Blois roku 1588 odvolal ministry své matce oddané, vybídl Ossata, aby nahradil Villeroye ..."

"U všech rohatých!" zvolal jsem užasle, "to však jsem nikdy nevěděl!"

"Církev ví vše," pravil Fogacer slavnostně.

"A jaké to znamenité povýšení pro malého abbého!" pravil La Surie.

"Které on nicméně odmítl," pravil Fogacer se svým pomalým, shovívavým a zakřiveným úsměvem.

"A víte-li pak proč?" pravil jsem.

"Ach! Jak by bylo zajímavé to vědět!" pravil Fogacer, zvedaje k nebi pavoučí ruce. "V té případnosti," pokračoval, obočí do oblouku, "že by mě církev jednoho dne pověřila napsat apologii abbého z Ossatu, neopomněl bych napsat černé na bílém, že řečený abbé se nechtěl stát ministrem velkého monarchy Západu z křesťanské pokory. Ale toto právě, mi fili, je jedna z věcí, kterou všichni kněží praví a ani jediný z nich jí nevěří."

"Není taková cetka, která by se jednoho dne neprodala!" pravil La Surie s úsměvem jen na půl huby.

"Ale taková je důvěřivost lidská," pokračoval Fogacer, "že nikdo řečenou cetku nekoupí, třebaš je i na prodej ... Ale pojďme dále. Můj milý Miroule, kdybyste měl volbu stát se ministrem nebo kardinálem, co byste si zvolil?"

"Ministři odcházejí, ale kardinálové zůstávají," pravil La Surie. "Vybral bych si tedy klobouk."

"To je správné uvážení. A krom toho vzpomeňte si, že Jindřich Třetí, převelmi protiligistický a protišpanělský, byl v Římě převelmi špatně zapsán. K tomu ještě byl soupohlavník. A jakkoli soupohlavnictví není uvnitř církve neznámo, není na ně vlídně pohlíženo, pakli vyvolává pohoršení. A posléze Ossat, vždy o všem dobře zpravený, nemohl nevědět, že zápas mezi Guisem a králem v Blois dosáhl punktu takového, že jeden z těch dvou musí být skrze toho druhého ze světa srovozen. Inu, kdyby král byl zamordován, co by se stalo s jeho ministrem? Ale na straně druhé, kdyby byl Guise zhuben a s ním jeho bratr kardinál (zločin u Jeho Svatosti nanejvýš ohavný), co by se stalo s ministrem exkomunikovaného krále? Tudíž můj Ossat odmítl pocty v tomto pochybném zápase a setrval rozumně v Římě, vyhřívaje se na slunci křesťanstva ..."

"Ejhle," pravil jsem, "toto promlouvá ve prospěch jeho opatrnosti."

"Ale hle," pravil Fogacer, pozvedaje dlouhou ruku, "toto naopak promlouvá ve prospěch jeho odvahy a jasnozřivosti: když Jakub Clément zahubil Jindřicha Třetího a když ten na smrtelném loži uznal Jindřicha Navarrského za svého následníka, kardinál z Joyeuse, náš biskup protektor v Římě, připojil se k táboru ligistickému a abbé z Ossatu v naprostém rozporu s ním ho opustil."

"Je tudíž protiligista?" pravil jsem, chvěje se radostí.

"Už drahnou dobu. Soudí, pakli Liga ve Francii sloužila králi španělskému, že ve skutečnosti škodila církvi katolické."

"Počínám toho malého abbého mít rád," pravil La Surie.

"Co činil, když se ocitl v Římě bez zaměstnání?"

"Královna Luisa se to dověděla a vzala ho do svých služeb. Jak víte, chtěla by od papeže vymoci," dodával Fogacer s náhlým zablesknutím v očích, "aby odsloužil zpívanou mši za odpočinutí exkomunikované duše jejího zesnulého manžela."

"Sancta simplicitas!" pravil La Surie.

"Tautologie!" pravil Fogacer. "Není jiná svatost než prostá... Víte-li pak, že Ossat, který je přece chytrý jako lišák, poradil jednou Jindřichovi Čtvrtému v jednom ze svých listů, že posílí dobývání svého království skrze odříkání se rozkoši, jež odnímají čas a vzdalují od činnosti."

"A co učinil král," pravil La Surie, "když si přečetl tuto nevinnou radu?"

"Pověděl o ní monsignorovi Du Perronovi a smáli se jí oba jako blázni."

Poté jsme se zasmáli také.

"Pánové," pravil jsem, vstávaje a bera jeden ze tří svíců, "rače dopít tuto láhev beze mne: odcházím."

"Sázím se," pravil La Surie se čtveráckým úsměvem, "že nastal čas, aby vás váš spánek uspal."

"Nikoli. Využiji tohoto kousku svíce, abych se umyl. Pánové, přeji vám dobrou noc. Co mne se dotýče, čeká mě dobrá kád'."

42. Ve Věčném městě

Což řka vydal jsem se na schodiště a stoupal do poschodí, kde jsem k nemalému podivení uhlídal na odpočívadle lidskou postavu nataženou ve výklenku, a uvažuje, kdo to tu spí v této nepohodlné poloze a navzdory nevlídnému času dokonce na podlaze, poklekl jsem na zem a naklonil svícen, abych si prohlédl tvář toho chlapíka, z něhož jsem mohl vidět toliko nos, tak byl do pláště zachumlán. A ten nos a ty rty zdály se mi být dětské nebo ženské, i nazvedl jsem levou rukou cíp kápě, do níž se neznámý z příčiny chladu byl zahalil. Potom v tetelivém světle svíce objevil jsem nejpůsobnější tvářičku všeho stvoření orámovanou rozkošnými černými lokýnkami, tvářička, která jevila se mi ještě krásnější, když neznámá se probírala ze spánku a otevřela oči, a ty byly obrovské, jiskřivě černé a ozdobené hustým obočím.

"Má milá," pravil jsem všecek udiven, že nejevila větší zděšení nad mým náhlým zjevením, "co tu činíš, že odpočíváš tuto na tvrdé zemi, místo aby sis hověla v teple na dobrém loži?"

"Pane markýzi...", pravila.

"Jakpak? Ty mě znáš?"

"Dozajista," pravila, "jsem z oněch poutnic, jež jste ratoval před nedávnem od těch loupežníků z velké cesty. Jmenuji se," pravila s tuze skromným přimhouřením očí, "Marcelina Martinová a jsem vdovou po soudním vykonavateli s holí parlamentu pařížského."

"Madame," pravil jsem dobře věda, že nic nenaladí měšťku lépe, než když ji nazýváme "madame", "jsem tuze zarmoucen, vida osobu vašeho postavení takto špatně opatřenu."

"Ach, pane," pravila, "srdečně vám děkuji za vaši útrpnost. Po pravdě řečeno šenkýřka mi dala lůžko, o něž jsem se však musela rozdělit s dvěma poutnicemi tak tlustými, tak nepořádnými, tak špinavými, tak chrápajícími a tak nepokojnými, že jsem to nemohla vydržet déle než deset minut, a zahalivše se do pláště, našla jsem útočiště zde."

"Ach, madame," pravil jsem, "nemohu strpět, aby osobu vašeho pohlaví rozbolely křehoučké kosti od spaní na podlaze. Rače se odebrat do mé jizby a na mé lůžko. Půjdu spát se svým podkoním."

Poté nastal, jak si zajisté představíte, spanilá čtenářko, zápas zdvořilosti, z něhož jsem vyšel co vítěz, a uchopiv krásnou paní vykonavatelku za jemné zápěstí, pomohl jsem jí vstát a odvedl ji do své jizby, kterou jsem se hotovil neprodleně opustit, když ona ke mně pravila:

"Jakže, pane! Kád' na mytí! A plná vody čisté a teploučké!" pokračovala, noříc do ní ruku. "Vy mně obětujete i jizbu, i lůžko, a ještě i tuto lázeň! Ach, pane, to je přesmíru! To nemohu strpět! Musíte se alespoň vykoupat, prve než odejdete. Pane, snažně vás prosím. Postačí vám zatáhnout tuto hezkou záclonu mezi kádí a lůžkem!"

"Madame," pravil jsem, "nechtěl bych v ničem urazit váš stud."

"Pane, ta záclona všechno zachrání. A nepřijmete-li koupel, při blahoslavené Panně vrátím se opět na podlahu!" dodala se vzdorovitou tvářičkou.

"Madame, vy na mně násilí činíte!"

"Pane, pro smilování, budete-li se ještě přít, nebude vám svíčka stačit, abyste se mohl vykoupat. Vizte! Už slábne!"

"Inu dobrá, madame," pravil jsem, "podrobuji se: plním vlastně vaše přikázání."

A svléknuv se, ponořil jsem se do vody v kádí, voda, která se mi jevila lahodná po tom prachu a únavě dlouhého harcování.

"Pane," pravila krásná paní soudní vykonavatelka zpoza záclony, "cítíte-li se dobře?"

"Madame," pravil jsem, "jako v ráji."

"Až na to," pravila s povzdechem, "že v ráji Adam nebyl sám."

"Ach, madame," pravil jsem s hlasem v hrdle přiškrčeným, "máte pravdu!"

"Pane," pravila ona, "nerada bych, abyste mnou pohrdal. Jsem osoba dobrého rodu a musím si chránit pověst a počestnost. Následkem toho byla bych přenesmírně raněna ve svých nejhlubších citech, kdyby ve známost vešlo, že jste se koupal nahý, jak vás Pánbůh stvořil, v jizbě, kde jsem spala."

"Madame," pravil jsem a hlas se mi maličko chvěl, "bud'te ve věci této úplně klidna: o laskavostech dam jsem vždy

mlčel jako hrob."

Potom nastalo ticho, při němž jsem zadržoval dech, pochybuje, zda jsem toho pověděl sdostatek, strachuje se, že jsem toho pověděl přemíru, a nijak si jist, na kterou stranu se váha nakloní, protože jsem dobře věděl, že když věci vezmou tento slibný obrat, jediné slůvko, jediný pohyb, jediný pohled v předposlední minutě všechno mohou zhatit.

"Pane," pokračovala v řeči, "víte-li pak, že vám závidím: měla jsem ke koupeli toliko umyvadlo sotva větší než pohárek, a s nelibostí poslouchám, jak se šploucháte v té dobré vodě, aniž sama cítím její laskání."

"Madame," pravil jsem, "ta voda by laskala i vás, kdybyste vstoupila za mnou do této kádě."

"Ach, pane!" pravila rozehvělým hlasem, "co si myslíte! To by bylo pro počestnou ženu tuze nepřípadné!"

"Madame," pravil jsem citě, že nastalo okamžení, kdy na ni mohu opět naléhat, "kdo vás ctí více než já? Ale nutnost je pro nás zákonem. Tato kád' je tak veliká, že se do ní můžete vnořit, aniž se vás vůbec dotknu. Krom toho kdopak se to kdy doví? Je půlnoc, dům je ztichlý, naše dveře jsou zamčeny a tma záhy odstraní vaše rdění, neboť svíce vrhá poslední plamének."

"Nu dobrá," pravila krásná paní soudní vykonavatelka slabým hlasem, v němž se však stranou pro sebe smál čertík, "ponechme ji, snažně vás prosím, zhasnout úplně. Budu se méně stydět."

"Ponechme," pravil jsem.

A s očima upřenýma na svícen, který odpočíval na stoličce vedle lůžka - krásná paní soudního vykonavatele jej měla při sobě, já pak naň hleděl skrze záclonu zhotovenou z červené, dosti průsvitné bavlněné látky - , hleděli jsme na tu svíci, a trvalo vpravdě nekonečný čas, než skončilo její skomírání.

"Vzácný pane," pravil Miroul, zatímco jsme klusali bok po boku v čele naší družiny, "dlužím vám omluvu, že jsem vtrhl do vaší jizby dnes ráno za svítání, abych vás vzbudil: jak jsem mohl tušit, že budete nevěrný své dámě stěží tři týdny poté, co jste ji byl opustil?"

"Pane z La Surie," pravil jsem studeně, "výčitky mě sdostatek trápí a nemusíte k nim přidávat svoje popichování."

A nadto, jsi-li pak ty tolik ctnostný? A nevíš-li pak, jak nesmírnou moc má na naše slabá srdce příležitost?"

"Arci," pravil s významným pousmáním, "nejméně je-li řečené příležitosti pomůženo."

"Pomůženo?" pravil jsem rozhořčeně.

A několika slovy jsem mu sotto voce všechno vypověděl, protože jsem se nestyděl sdělit mu premisy, když na vlastní oči uhlídal závěr.

"Vzácný pane," pravil Miroul, "slyším-li vás, jak ty věci podáváte, vidí se mi, že tentokráte hřešíte prostoduchostí. Zdá se mi to jasné jako blankytné nebe, že ta žínka, když užřela pootevřenými dveřmi vaší krásné jizby, jak pokojské přinášejí vědra vody do kádě, a když z toho usoudila, že první opustíte stůl, byste se vykoupal, položila se s úmyslem na místo, kudy půjdete, aby se dotkla toho, čemu pravíte srdce, a rozdělila se s vámi i o jizbu, i o kád', i o lůžko. Kdo chce klec, chce i ptáčka."

"A kdo chce ptáčka, chce i klec," pravil jsem stroze. "Já pak, aniž se chci přemíru holedbat, troufl bych si povědět, že ta hrdlička se nijak nevzpouzela mému činění. Právě naopak."

"Je možné," pravil Miroul, "že jste byl jednou z příjemností, na které měla chuť: kád', lůžko a vy."

"Nebo také," pravil jsem, nabývaje opět dobrou náladu, "já, kád' a lůžko. Můj milý Miroule, ty dnes ráno mrzoutíš a trpkneš jak abatýše v klášteře. Nehněvej se, leč já musím v tuto chvíli s Fogacerem promluvit."

"Který," pravil Miroul, "nemusi se honit za příležitostmi. Vozí si je s sebou. Soupohlavníci," pokračoval, snižuje hlas, "mají věru štěstí. Všecko je jim snazší."

"Cože?" pravil jsem, "další opět píchnutí! Fogacer rovněž dostává svůj díl! Milý Miroule, z té cudnosti kyšeš jak loňské pivo. Uhlídáme se za chvíličku."

A pozdrzev svého koně, našel jsem Fogacera a jel s ním bok po boku. Nicméně za půl hodiny přidal se k nám i Miroul, veselý a vtipný jako obyčejně.

Prve než jsme Řím dostihli, spali jsme ještě osm nocí cestou po všelikých hospodách, některých dobrých, jiných dosti nevalných, já však jsem se zařídil, jak povědomo, a do dnešního dne ještě si uchovávám slastnou vzpomínku na naše italské zastávky.

Na rozdíl od toho, s čím jsme se byli setkali v jiných městech této země, do nichž jsme byli o vstup žádali, papežská celnice u bran Říma byla nevidaně přísná: prohledali všechny naše svršky až do nejmenší nitky a přesně spočítali naše zbraně a sebrali nám všechny naše knihy; moje i Fogacerovy, aby si je prohlédli. Což zabralo dva drahé dny, a po těch dvou dnech jeden dobrý otec sdostatek úlisný, který však na dvě míle páchl inkvizicí, pravil Fogacerovi, že mu zadržuje jeho knihu hodiněk, poněvadž je od Matky Boží v Paříži a nikoli od Svatého Petra v Římě, a tudíž proto právě je jim podezřelá. Což ponechalo našeho ubohého abbého s ústy zejícími a ještě více pak, že mu zadrželi knihu Simlerovu s názvem Republika Švýcarů.

"Není to z té příčiny," pravil otec, "že bychom měli cokoli proti Simlerovi, který je dobrý katolík, ani proti jeho knize, jež je veskrze neškodná. Ale kniha je přeložena do francouzštiny a překladatel je kacír."

"Ale jeho jméno není ani zmíněno na titulní straně," pravil Fogacer.

"Nicméně my víme, kdo to je," pravil otec, "a v jakém mlýně mele svoje zrní. Je to hugenot ze Ženevy."

"Milý otče," pravil Fogacer se skromným pousmáním, "obdivuji vaše vědění, jež o lidech máte."

"Toho je věru zapotřebí," pravil otec s hřebínkem vztyčeným, "máme o hugenotech, najmě o těch, kteří se pletou do psaní, převelmi podrobné seznamy, neboť chceme zabránit tomu, aby jejich mor nakazil ovečky. Z té příčiny, signor marchese," pravil, otáčeje se ke mně, "zadržím Eseje Montaignovy, které vám budou navraceny, až budete z Říma odjíždět."

"Ale slyšel jsem, že Michal z Montaigne byl podrobil svoji knihu vašim cenzurám."

"Na něž nicméně nebral zřetel při dalším vydání své knihy. A tak vidím, že v knihách I. a II. hovoří vždy o Jiřím Buchananovi jako o ‚velkém básníku skotském‘."

"Co je na tom tedy špatného?" otázal jsem se.

"Signor marchese," pravil otec tónem otcovským, trpělivým a nadřazeným, jakýmž by byl k dítěti hovořil, "špatnost je tu značná. Buchanan je kacír. Nemůže být tudíž velkým básníkem."

Toto mi navždy zobák zavřelo - s výjimkou stránek v těchto pamětech - a držel jsem smutek po Ezejích, alespoň po všecek čas, co jsem v Římě prodléval.

"Ejhle," pravil Fogacer, když se naše truhly se svrsky uzavřely a otec nám byl se svým požehnáním (a poté, co jsme mu byli nábožně kapsy namastili) dal i přivolení ke vstupu do Říma, "ejhle, mi fili, jste smutným sirotem po svém Montaignovi."

"Který nicméně měl pravdu, že neustoupil papežské cenzuře," pravil jsem. "Smál se tomu, když jsem se s ním setkal v Blois. Zákaz napsat o Buchananovi, že je velký básník, je, jak tvrdí, podivuhodně zcestný způsob přemýšlení. Cožpak je nutné, dodával, je-li nějaká žena kuběnou, aby byla též štěnicí? Čímž rozuměl, aby páchla jako štěnice."

"A tou kuběnou rozuměl protestanta?" pravil Fogacer.

"Nikoli," pravil jsem, a můj meč se na půli cesty se zajiskřením srazil s mečem jeho, "tou kuběnou rozuměl soupohlavníka ..."

"Pánové, pánové!" pravil La Surie, "jsou jistá slova, která není radno v těchto zdech pronášet."

Co se dotýče toho, co bylo uvnitř zdí, totiž Věčného města, které vpravdě věčným není, nýbrž se skládá z mrtvých měst na sobě položených, měl jsem, čtenáři, takovou chuť je objevovat, ač jsem byl unaven, že sotva jsme uložili zavazadla a naše družina se zařídila na hospodě U dvou lvů (která stojí hned na pravé straně od Porta del Popolo, skrze niž jsme vstoupili); rozhodl jsem se, ponechávaje Fogacera lenošné slasti siesty, projet je s panem z La Surie, což mi zabralo přibližně tolik času, jako kdybych projížděl Paříží, obvody obou těchto měst mají zdá se stejnou velikost. Ale Řím nemá tolik obyvatel, ani domy tolik natlačené, ani tak do výše zvednuté, a nejméně třetina prostoru v hradbách není zastavěna. Zato jsem shledával, že ulice a veřejná prostranství jsou krásnější než v Paříži a domy se více podobají palácům, a na ulicích jsem viděl množství kočárů a krásných koní svědčících o velkém bohatství. Ale byl jsem tuze zklamán, že jsem nenašel žádnou ulici obchodní, zatímco krámy v Paříži, všechny s úžasnou spoustou zákazníků, zasluhují si, procházíme-li se po ulicích, abyste si je dobře napravo nalevo prohlíželi, třeba i hromádka penězů ve vašem měšci je k nakupování příliš nizoučká.

Město se rozkládá podél řeky Tibery (která má pověst, že dennodenně odnáší tolik zamordovaných lidí jako řeka Seina v Paříži) a na rozdíl od Londýna stojí na břehu levém stejně jako na břehu pravém, ale musím povědět, že nic se mi nezdálo krásnější nad staré město, jež je stupňovitě rozloženo v části s nejvíce pahorky. Viděl jsem tam překrásné domy, které jako často v Paříži vyhlížely nadmíru okázale, a když jsem se jednoho chodce otázel, komu ty domy patří, dověděl jsem se, že šťastnými vlastníky většiny z nich jsou italská kardinálové.

"Signore," pravil ke mně ten chlapík, "pakli se vám tyto domy tolik líbí, je vám možno některý si pronajmout, kupříkladu tento, jeho okenice jsou zavřené a který patří kardinálovi florentskému, poněvadž ten raději bydlí v jiném, jež rovněž vlastní."

Slyše to jméno, vrhl jsem hbitý pohled na Miroula, kardinál florentský byl jedním z mála římských prelátů, který miloval Francii a sloužil jejím zájmům.

"Ale pronajmout takovýto palác," pravil jsem, "musí stát jmění?"

"Vůbec ne, signore," pravil ten neznámý, který byl malý vyzábělý mužík s očima živými a slídivými jako veverka.

"Povězte mi toliko jméno a kde jste ubytován a ještě dnes večer vám od něho klíč donesu."

"Jsem markýz ze Sioraku," pravil jsem, "a bydlím se svou družinou na hospodě U dvou lvů."

"Ach, signore!" pravil ten mužík, spínaje obě ruce, "vy jste markýz a Francouz! To monsignorovi z Florencie postačí! Ještě dnes večer budete mít klíč!"

Měl jsem ho vskutku týž večer a nazítří jsem navštívil příbytek kardinálův ve společnosti včerejšího mužíka, který bral tuze vážně svou úlohu cicerona a zpíval mi o něm chvalozpěvy, všechny zbytečné, neboť jsem v něm našel krom velikých maštálí a prostorných hospodářských stavení na ubytování družiny a koní tuze krásnou zahradu, jakkoli v zimním chladu dosti nevlnidnou, a dům, který mě uchvátil, všude samý mramor, sloupy a sochy, nadto tuze zdobený, zdi společných síní, jež byly přinejmenším čtyři v řadě za sebou, byly potaženy zlacenou kůží a světnice vyčalouněny zlatým sukem a hedvábem: takovou skvělost viděl jsem toliko v Louvru. Neboť ani v paláci své malé vévodkyně, který platí přece za jeden z nejkrásnějších v Paříži, neviděl jsem podobnou okázalost. Ale copak, spanilá čtenářko? Vidím, jak mračíte půvabné obočí. Pročpak ty chmury?

"Pane, jsem všechna užaslá: vy toužíte nyní po nádhře, vy, který jste se v Paříži rozhořčoval nad přebytkem lokajů v domech velmožů!"

"Spanilá čtenářko, v tomto punktu jsem vskutku neoblomný. Mám ve veliké nenávisti tuto přemíru sluhů, protože soudím, že dvaceti nejsem lépe obsloužen než deseti a že výlohy na ně jsou tudíž daremné. Zato prostorný dům dobře ve všech částech vybavený mi laská zraky v každou hodinu denní, a pokud má všechny příjemnosti vhodné pro jeho užívání, rád se takřikajíc choulím do jeho vlídné přepychovnosti."

Měl jsem tento dům, o němž praveno, za padesát zlatých měsíčně, a jakkoli La Surie nad tím huboval, měl jsem mnohem více než za padesát zlatých štěstí, protože jsem si představoval uprostřed těchto soch, mnohých tuze obnažených, těchto sloupů, této zlacené kůže a těch zlatých suken, jimiž byly zdi vyčalouněny, že jsem velký kardinál florentský, žijící mezi těmito krásnými předměty v jakési církevní zahálčivosti, občas přerušené toliko pro jemnou dráždivost skrze nějakou důmyslnou politickou pletichu.

"Pochybují, pane, že tato zjemnělost by se vám na delší čas zalíbila, už i z té příčiny, že kardinál se mocí mermo musí bez

ženy obejít."

"Prosím vás, madame! Tomu vy věříte? Cožpak jste neslyšela, že někteří preláti se pokládají za vyňaty z povinnosti žít ctnostně a že v Římě samotném platí za lidi čistých mravů ti, kteří měli v létech mladosti toliko jediného levobočka?"

43. Návštěva u pana z Ossatu

Přivedl jsem s sebou Lukáše a Thierryho, poněvadž byli navzdory svému věku tuze v boji udatní a také poněvadž jsem je nechtěl ponechat ve svém pařížském domě, protože jsem pochyboval, že Franc, jemuž jsem byl svěřil otěže, by měl u nich sdostatek vážnosti a uměl by je krotit a ostříhat před tím, aby v mém domě tropili neplechy. A nazítří po svém ubytování v kardinálském paláci poslal jsem Lukáše za panem abbém z Ossatu s prosbou, aby mě přijal, k čemuž on dal přivolení s podmínkou, že to bude v noci, s malým doprovodem a tuze potají. Ve všech těchto věcech jsem ho důsledně uposlechl.

Pan z Ossatu bydlel na starém městě v domě skrovném, leč tuze pohodlném, útulná světnička, v níž mě přijal, byla tuze příjemně vyhřátá praskajícím ohněm, a k teplotě jizby přispívalo i to, že byla po všech stěnách potažena purpurovým sametem: barva tato měla myslím abbému připomínat jeho nejtajnější snažení. On sám seděl v tuze široké lenošce, v jejíž prohlubenině jevil se mi tuze malý, ale to bylo vidění toliko na okamžik, neboť jakmile mě uhlídal, čile vstal a ujišťuje mě s hlubokou úklonou o své účtě, poprosil mě, abych přijal místo v lenošce, on pak že se spokojí malým taburetem, také povlečeným purpurovým sametem. Rázně jsem to odmítl. A jeden po druhém jsme se překonávali v tolika zdvořilostech, uctivostech a křesťanských pokornostech, netoužíce jeden každý po ničem jiném než toliko půlkou zadku usednout na řečeném taburetu, že bychom se stále ještě o tom dohadovali, kdyby abbé z Ossatu, jemuž nechyběl zdravý rozum, se nerozhodl zazvonit na malý zvonek a přikázat svým lidem, aby přinesli druhou lenošku, na niž jsem se s veškerou uctivostí posadil, a sáhnuv od kabátce, odevzdal jsem mu od královny Luisy dopis jemu určený. Četl jej, vrhaje na mě občas nad papírem bleskově pronikavý pohled, což mi skýtalo sdostatek možnosti, abych si prohlédl jeho tělesnou schránku, jež byla malá, drobná a hubeňoučká k nevíře, nicméně nabitá znamenitou vážností, jako kdyby duchovní síly, majíce následkem malého rozsahu jeho údů menší prostor k probíhání a pohybování, se tím více soustředily do toho mála, jež tu bylo. Tato přenesmírná živost dodávala abbému z Ossatu tvářnost ptáka, tvářnost, která byla stvrzena úzkým nosem tvaru orlího zobanu a pohyby živými a skákavými netoliko těla, bez přetrží nohama, rukama i trupem házícího, nýbrž i hlavy, která se nepřestajně sem tam otáčela, jako by číhala po nejmenším nebezpečí, jež by ho přimělo pryč odlétnout.

Co se tváře dotýče, měl velké čelo ověšené krátkými plavými vlásky, hebkými a andělskými, jež mu pomaloučku počaly bělet, modré, sdostatek pronikavé oči, malý nosík tvaru orlího zobáku, jak už řečeno, ústa malinová a ženská, a na této laskavé tvářnosti se rozprostíral nenucený a spokojený úsměv člověka neodpírajícího si ony drobné příjemnosti, které si lidé stavu duchovního tak často dopřávají.

Pohlížel na mne s úsměvem maličko zmateným a tázavým, když byl přestal číst dopis od královny Luisy, a aniž slůvko pověděl, dával mi svým tázavým vzhledem na srozuměnou, že vskutku uvažuje, proč mě královna Luisa byla vystavila takovým nákladům a takové námaze této dlouhé cesty a přechodu přes Alpy, aby mu vzkázala, co už věděl. A tak jsem mu několika slovy osvětlil pravou příčinu svého poslání.

"Ach, pane markýzi!" pravil, "chápu dobře obavu Jeho Veličenstva, které se strachuje, že vypovězení jezuitů bylo zhatilo záležitost jeho absoluce. A vpravdě," pokračoval, pokládaje lokty na opěradla lenošky a spojuje k sobě konečky desíti prstů, "doznávám, že sám jsem pocítil tuto obavu při první audienci, kterou mi Jeho Svatost poskytla po této neblahé události."

"Slyšel jsem," pravil jsem, "že Jeho Svatost byla plakala."

"Pane markýzi," pravil Ossat s jemným úsměvem, "je třeba chápat, že tam, kde král se rozvzteklí a mračí, papež, jemuž tyto málo křesťanské projevy nejsou dovoleny, nemůže než se rmoutit, vzdychat a plakat. Jeho stav tomu chce. A co se Klementa VIII. dotýče, mám za to, že i jeho povaha ho k tomu předurčuje."

Byl jsem nadšen tímto rozbořem a od toho okamžení pohlížel jsem na Ossata jinýma očima, což ihned pochopil, poněvadž mi věnoval druhý úsměv, zatímco první platil jemu samému, aby si blahopřál ke své duchaplnosti. Bez prodlení jsem mu úsměv vrátil, a po této výměně, jež nás převelmi sblížila; pokračoval ve vyprávění, v němž zřejmě nacházel stejné potěšení, jaký já měl o ně zájem.

"Jsem věru zarmoucen," pravila Jeho Svatost, 'nad tím, co se událo ...' (Všimněte si, pane markýzi, že nepověděl žádné jméno, a slovo kacíř nebylo dokonce vůbec proneseno). 'Ale jsem také převelice zarmoucen,' pravila Jeho Svatost (a osmělím-li se takto hovořit, toto převelice zarmoucen bylo nesrovnatelně zarmoucenější než předcházející věru zarmoucen), 'nad rozsudkem, skrze nějž parlament pařížský vyhnal jezuitu z Francie, když Chatel byl proti nim nic nevypověděl ...'

"Copak jste tehdy odpověděl, pane abbé?" pravil jsem, udiven papežovým tvrzením.

"Nu přece mlčel jsem," pravil Ossat. "A papež pak pokračoval těmito slovy. Poslouchejte je dobře, jsou všechna dobře uvážena. 'Jako by chtěl zhoršit ještě zlo,' pokračoval svatý Otec, 'pařížský parlament prohlásil za kacířské to tvrzení jezuitů, podle něhož král nemá být přijat a uznán, nemá-li odpuštění Svaté stolice. To značí,' zvolal papež s dlouhým povzdechem, který jako by mu vycházel z hlubokostí srdce, 'to znamená, že toto odpuštění, jež se ode mne žádá, nemá žádnou důležitost! Ossate, pokračoval, zvedaje paže k nebi, vizte, je-li toto prostředek k urovnání věcí, které si přejeme a které byly už na nejlepší cestě...'"

"Ale to přece nijak nebourá mosty," pravil jsem. "Právě naopak!"

"A co pravil dále papež?" pravil jsem živě.

"Počal tehdy vzdychat a opět mi povídat, že je nekonečně zarmoucen."

"A co jste namítl vy, pane abbé?"

"Inu přece mlčel jsem," pravil Ossat. "Viděl jsem, že papež je přesmíru pobouřen, než aby mě poslouchal. A kdybych mu odpovídal, byl bych ho podráždil, aniž bych ho přesvědčil. V tom okamžení," dodal, otáčeje chytrou hlavou zprava doleva čile jako pták a vysílaje ke mně celkem hbitý pohled a úsměv, "v tom okamžení, kdy bolest je ještě čerstvá a krvácející, ani papež nebere tak snadno rozum v potaz ... Vyčkejme, až první bouře malíčko utichnou."

"Dovedu si představit," pravil jsem, "jak asi jezuité v Římě povykují o tomto vyhnanství jejich tovaryšstva."

"A Španěl ještě více," pravil Ossat. "Ale tyto křiky a toto vření budou trvat toliko krátký čas. Ve správném okamžení chopím se opět člunku a dále budu tkát nit. Úspěch na sebe nedá čekat."

"Pane abbé," pravil jsem, "obdivuji vaši důvěru."

"Já totiž vidím věci očima jasnými a chladnými," pravil Ossat. "Jindřich Čtvrtý je veliký hejtman, jeho voje jsou mocné a kráčí od úspěchu k úspěchu. Kdyby však byl největším katolíkem na světě a kdyby i denně jeden zázrak konal, přičemž by neměl štěstí ve válce, nebyl by nikdy v Římě uznán. Když naopak je katolíkem toliko obstojným, zato však získává vrch ve Francii silou svých zbraní, Řím mu nabídne odpuštění, které mu dnes odpírá. Řím může tímto odpíráním více ztratit než on."

"Jakpak to?" pravil jsem udiveně.

"Cožpak neznáte to přísloví?" pravil abbé s úsměvem a zajiskřením v krásných modrých očích. "Činí-li farář přílišné potíže se svěřením velikonočních vajících, snědí je farníci i neposvěcená."

"Co to znamená?"

"Že král má nad papežem nesmírnou výhodu: obhazuje, co mu patří. On má a vlastní. Rozdává biskupství a opatství a ti, jimž je dává, mají z toho užitek. Papež se mu v tom všem vyrovnat nemůže a jeho úcta na zemi leží. Vyloučiv krále z náboženství katolického, vylučuje sám sebe z prvního království křesťanstva a nemůže do něho zpátky vstoupit, pokud nedá Jindřichovi odpuštění. Bude-li umíněně na tom setrvávat, že mu je nedá, bude to schisma!" zvolal znenadání Ossat s bolestí, jež se mi nezdála předstíraná. "A Řím podstupuje strašlivé nebezpečí, že bude přihlížet, jak se z jeho poručení osvobozuje církev galikánská, jak to už učinila církev anglikánská za Jindřicha VIII. Anglického." Toto sousto jevílo se mi tak významné a podstatné, že jsem je drahý čas přezvykoval, prve než jsem odpověděl.

"Za těchto podmínek," pravil jsem, "papež nemohl nepozorovat nebezpečí, o němž pravíte, a proč tedy tolik prodlévá a nechce králi vyhovět?"

"Španěl, pane markýzi!" zvolal Ossat, "Španěl! Ta překážka, to je Španěl! Španěl, který je v Římě téměř papeže mocnější! Důkaz toho tu máte jako na dlani! Aby mi mohl audienci poskytnout, Svatý Otec musí předstírat i před svými sluhý, kteří jsou všichni skrze Filipa II. koupení, že se mnou bude rozprávět toliko o prosbách královny Luisy ..."

V té minutě, co jsem se do svého příbytku zpátky navrátil, nadiktoval jsem panu z La Surie verbatim záznam o této rozmluvě, a když se mě po skončení této práce dotázal, zda jej musí králi donést, pravil jsem:

"Nikoli, Miroule, musíš se tomu naučit z paměti, item všem záznamům, jež zapisuji poté o tom, co jsem byl nasbíral."

"Abych je nazpaměť odříkal králi?" pravil Miroul. "To je pro mě dětská hra. Připomene vám nepochybně, že když jsem se sám latině učil, naučil jsem se slovo od slova všechny řeči Ciceronovy. A na mou věru," pokračoval s úsměvem, kterým se sám sobě vysmíval, "domnívám se, že je umím ještě. Jakkoli můj věk se překulil přes čtyřicetku, díky Bohu moje paměť není na tom hůře než můj úd."

"Amen," zasmál jsem se.

"Mimochodem, vzácný pane, víte-li, či dcera je ta krásná paní soudního vykonavatele?"

"Nikoli."

"Jiné krásné paní soudního vykonavatele; jež zemřela krátce před nocí svatobartolomějskou na milostné prostopášnosti a na niž vám pan z Hvězdy přečetl jistě rozpustilé veršičky, jež vy často citujete."

"Bože na nebesích! Její dcera! A provdala se rovněž za soudního vykonavatele!"

"Soudního vykonavatele s holí," pravil Miroul. "To se rozumělo samo sebou. Vzácný pane, jak to, že krásná paní soudního vykonavatele vás zítra opouští, aby se do naší krásné Francie zpátky navrátila, a vy nejste nijak zasmušilý? Vy ji nemilujete, kterak se mi zdá."

"Nejsem jí nikterak uchvácen. Jakkoli žena, s kterou mám milostné pletky, ve mně vždy budí něžné city, tato, když první uspokojení mine, nudí duši moji k smrti. Čím je žhavější, tím je její srdce chladnější."

"Byl byste tedy raději, kdyby tomu bylo naopak?"

"Také ne. Ale nenacházím u ní ta sladká okamžení, jež přicházejí po nejdivočejších milostných bouřích. Hovoříme-li tehdy s milovanou bytností či nehovoříme, to je úplně jedno, stačí, když spolu ležíme s ústy u úst a do očí si hledíme. A pakli spolu rozprávíme, je to o těch tisícových nicotnostech, jež jsou nám v tom okamžení dražší než všechny filozofie ..."

To řka, obrátil jsem se se slzami na krajíčku, odešel jsem k okennímu výklenku a hleděl do své římské zahrady, na jejíž cypřiše dopadaly pruhy deště.

"Vzácný pane," pravil La Surie po chvilice mlčení, "je-li takováto vaše mysl, nebudete se asi přesmíru sužovat nad tím, co vám chci povědět. Včera večer, když jste byl u pana z Ossatu, překvapil jsem Thierryho, jak vychází s poklopem rozepnutým z jizby naší paní soudní vykonavatelky, a když jsem ho za uši chytil a peskoval ho, pravil ke mně způsobem omluvy, že Lukáš byl první té krásce suknice vyhrnul."

"U všech rohatých! V mém vlastním domě! To je drzost nesmírná! Napráskat, Miroule! Napráskat! Nikoli však do krve. Co se té ženštiny dotýče, ať si v jedné hodině zavazadla sbalí a klidí se ke všem čertům a ještě dále, je-li to možné!"

Odmítl jsem dát sbohem krásné paní soudní vykonavatelce, ba i pohlédnout na ni před jejím odjezdem. Nicméně věda, že není nijak zámožná (alespoň to tvrdila), poslal jsem jí po panu z La Surie (který se nad tím takřka vzteky dusil) dvacet

zlatých na cestu, což ona přijala, a toto by myslím málo žen na jejím místě učinilo, když to přicházelo od dárce, jenž ji ani vidět nechtěl.

Poté, co ptáček odletěl, zůstával jsem tudíž sám ve velké kleci, byť byla celá ze zlata. Nelitoval jsem krásné soudní vykonavatelky, leč pohodlného obcování s ní, neboť třebas mi duši nudila, alespoň mi tělesnost uspokojovala, která osiřela po ženské přítomnosti a vbrzku se cítila jako ryba bez vody. A to tím více, když jsem si začínal uvědomovat, jak jsem Řím více poznával, že italské dámy, byť jsou sebekrásnější a sebenyvější, bývají takřka nedostupné, jsouce podezřívavě hlídány od kuropění do noci plemenem na všech místech neblahým a v Itálii ohavnějším ještě než jinde: otcí, bratry a manžely.

44. V náruči církve

Dva týdny po odjezdu krásné soudní vykonavatelky Fogacer, který byl odmítl nocovat v mém kardinálském paláci, kam jsem ho byl pozval, přišel mě navštívit k jídlu o jedenácté hodině se svým jáhnem, a dověděl jsem se tehdy z jeho úst, že nebyl, jak jsem se domníval, pastýřem zbožného stáda, nýbrž že se byl připojil k poutníkům z příčiny pohodlnosti a bezpečnosti cesty: v čemž se byl hrubě mýlil, poněvadž bez našeho přispění byl by v tom býval škorně ponechal. Jakmile jsme pojedli pokrm po italsku upravený (kuchař i krb byli mně pronajaty spolu s domem), tázal jsem se ho, zdali byl navštívit Ossata.

"Nikoli," pravil, "ponechávám si ho co zákusek nakonec. Ale setkal jsem se s množstvím kněží převelice zasvěcených do tajemství Vatikánu a ..."

Odmklel se. Protože na mě hleděl hnědýma očima a s obočím do oblouku vymrštěným, ponechávaje větu lživě nedokončenou, cítil jsem, že se snaží, prve než o tom více poví, uzavřít se mnou jakýsi obchod.

"Prve než hodíte svoje nasbírané klásky do našeho společného vozíku," pravil jsem, "přál byste si, myslím, vidět moje? Ale v té případnosti, že se vám jich bude zdát málo ve srovnání s vašimi a že budou hubené, nebudete se cítit okraden? Nebo snad nerozdělíte se se mnou toliko o část svého paběrkování?"

"Mi fili, vari s takovouto lakotností! Vysypte mi svoje zrní! Moje bude následovat, aniž si jediné zrnko ponechám. Mé slovo abbého!"

Vyprávěl jsem tehdy Fogacerovi všechno, co mi byl Ossat sdělil.

"Důvěra Ossatova mě překvapuje," pravil, "a dojista, kdyby byl Klement VIII. tak jasnozřivý a rozhodný jako Sixtus V., dal by bez meškání Jindřichovi rozhrěšení, neboť jde tu o jsoucnost církve katolické, o to, aby Francie neopustila její lůno a nezřídila církev galikánskou, i o to, aby Španělsko přestalo napříště mít nad papežstvím poručnictví. Z té příčiny Sixtus Pátý byl odmítl pomáhat Svaté lize jak zbraněmi, tak i penězi. Zemřel na to."

"Chcete-li snad povědět, že byl zamordován?"

"Bylo by to možné. Jedy se přece občas objevovaly v historii Vatikánu. Vzpomeňte si, jak ti ohavní kazatýlkové Ligy útočili na Sixta V. z kazatelny! A co se Madridu dotýče, jeden jezuita se neobával označit ho za příznivce Navarrského a pomahače kacíře!"

"Ó, jaká hanba," pravil La Surie, "pochybovat o ortodoxnosti papeže!"

"A horší ještě hanba - jeho nástupnictví! Neboť Filip II. přikázal kardinálskému konkláve, aby vybralo nového papeže ze seznamu šesti jmen, a ten seznam mu dal odevzdat. A svaté kolegium čítalo sedmdesát kardinálů! Šedesát čtyři z nich byli skrze Filipa škrtnutí z nejvyššího pontifikátu!"

"Všichni ti papeži se mi v hlavě pletou," pravil jsem, "kdopak byl zvolen?"

"Nejhorší z nich, Řehoř XIV."

"Hodinář," pravil La Surie.

"Hledme, pane z La Surie," pravil Fogacer, vymršťuje obočí. "Vy to víte! Řehoř XIV. choval vskutku jakousi vášeň pro stav hodinářský. Trávil dny opravováním hodinek a přinášeli mu je z celé Itálie: A nepochybně toto zaměstnání," dodal Fogacer, zbožně ruce spínaje, "činilo ho krátkozrakým tou měrou, že neviděl věci časně. Přecházející od hodinek k orlojům, nepoznal ani, že byl přestal být hlavou křesťanstva a stal se kaplanem Filipovým. Činil vše, co Španěl chtěl. Dal Svaté lize ve Francii deset tisíc soldátů a sedm set tisíc zlatých. Deset tisíc soldátů pomřelo cestou skoro do jednoho na nakažlivou nemoc a Vatikán přišel na mizinu. Řehoř XIV. byl nicméně hodný člověk:"

"Pane abbé," pravil La Surie, "shledávám, že jste k hodináři věru shovívavý."

"Patřím církvi," pravil Fogacer se svým pomalým a zakřiveným úsměvem, "a u kněze je dobrotivost druhým šatem. Račte mi tudíž dovolit, bych přehodil plášť Noemův přes vazalství Řehoře XIV. i jeho nástupce Innocenta XI., který, přesmíru podle svého latinského jména nevinný, aby vládl v tomto světě pletich a rozbrojů, byl povolán Stvořitelem tři měsíce po svém zvolení."

"A co povíte o Klementovi VIII.?"

"Po mém soudu to bylo tentokráte omylem, že Filip II. ho napsal na seznam těch, co byli papabili: měl si pamatovat, že nynější papež byl učiněn kardinálem skrze Sixta Pátého."

"Což značí," pravil jsem nikoli bez chvějivé naděje, "že Klement VIII. není Filipovi z plna srdce oddán."

"Není mu ani neoddán, protože je to člověk moudrý a toužící zemřít ve vysokém věku. Krom toho je sám."

"Sám, papež?" pravil La Surie.

"Arci, sám! Slyšte mě dobře, La Surie: ze sedmdesáti kardinálů Svatého kolegia více než polovina vděčí za svůj klobouk nebo obročí Filipovi. A tak až do dnešního dne, kdyby se o absoluci Jindřichově rokovalo v konzistoři, byla by zamítnuta zdrcující většinou „ne“."

"Co se záležitosti svědomí dotýče," pravil jsem, "papež není nijak povinen svěřovat se s ní konzistoři."

"Dozajista. Ale za rozhodnutí, jež by sám pojal, sám by byl určen za obět' Filipovi."

"Niméně," pravil jsem, "Filip má na krku válku, kterou mu Jindřich vyhlásil. Co může nyní proti papežovi činit?"

"Mnohé. Filip drží polovinu Itálie a může zbavit Řím obilí z Apulie a ze Sicílie. Již to učinil. Může vrhnout šest set rváčů na území papežská. Již to učinil. Může také přestat bojovat proti tureckým pirátům, kteří pustoší italské břehy. A posléze může učinit ještě horší věci, jak jsme viděli ..."

"Soudím niméně," pravil La Surie, "že Klement VIII. není bez několika malých podpor."

"Arci! A nikoli tak malých. Podporují ho Benátky a Florencie."

"Pročpak právě tato města?" pravil La Surie.

"Poněvadž jsou bohatá a mají mnoho co ztratit. A obávají se, že nenasytná lačnost nekatoličtějšího krále po statcích tohoto světa je jednoho dne pohltí."

"Láry, fáry!" pravil La Surie. "Benátky! Florenc! Malé státečky!"

"Stát," pravil Fogacer, vztyčuje půvabně palec, ukazovák a prostředník, jako by kázal, "stát není nikdy malý, když má peníze a dobrou diplomacii. Niméně stran Jindřichova rozhršení Benátky a Florenc nemohou více činit než papeže podporovat a o všem ho zpravovat. To je málo, běží-li o člověka tak bázlivého, jako je Klement VIII."

"Fogacere," pravil jsem vyčítavě, "Ossat mě naplnil nadějí a vy mě doufání zbavujete."

"Mohu-li jinak?" pravil Fogacer, zvedaje k nebi pavoučí paže, "jsem z toho sám zkormoucen. Danost je taková, jaká je. Já ji neupůsobil. Pravil jsem vám, co se nyní v Římě mezi duchovními povídá."

"Ale koneckonců," zvolal jsem nikoli bez jisté prudkosti, "zdravý rozum, předvídavost, prostá lidskost, nezávislost Sváté stolice, dobře chápaný zájem Itálie, všechno přikazuje, aby papež zbavil krále Francie exkomunikace."

"Ach, mi fili," pravil Fogacer se svým pomalým a zakřiveným úsměvem, "od kterého času rozum vede lidi a přikazuje historii?"

Fogacer odešel a přestalo pršet, i přehodil jsem si plášť přes ramena a šel jsem se trochu projít do zahrady, která měla uprostřed dlouhou alej lemovanou cypřiši a vydlážděnou mramorem, a tak jste mohli po ní chodit, aniž jste se zablátili. Když jsem poprvé spatřil tu alej, slunéčko svítilo a nebe bylo blankytné, i nadchla mě tenkrát svou nádherou a příjemností. Ale tohoto pochmurného, jak řečeno, odpoledne cypřiše se mi zdály tuze tmavé, mraky tuze černé a budoucnost pro mého krále i pro mě tuze málo veselá. Neboť viděl jsem teď v této nešťastné záležitosti mnoho překážek a nepochyboval jsem tudíž, že se povleče měsíce, prve než dospěje k řešení, nebo k němu vůbec nedospěje, což nebylo vyloučeno, Filip byl v Římě tak mocný, kardinálové tak zkažení a papež tak slabý. Co mne se dotýče, dlouhý pobyt by mě ničil, a co horšího, byl by pro mě jistým způsobem vyhanstvím i z Francie, i z mého panství, i od mé velké lásky. Upadl jsem tehdy do velikého přemýšlení o mé malé vévodkyni, přemýšlení, které mi bolest tropilo, ale zvláštní věc, tropilo mi i maličko dobře, jako bych nalézal, jsa tak blízek slzám, ve svém dojetí jakýsi skrytý poklad.

La Surie přišel za mnou a nejprve kráčet po mém boku stejným krokem, ale bez jediného slůvka, protože byl uhádl moji náladu a chtěl mi v ní ulevit skrze svoji mlčenlivou oddanost. A tak, pocíťuje ji navzdory jeho mlčení tak přítomnou a přece tak nenápadnou, vynaložil jsem jakés úsilí, bych se probral ze svých snů.

"Miroule," pravil jsem, bera ho za paži, "domníváš-li se, že Fogacer se nyní stal knězem, či nikoli?"

"Zdá se mi, že ano," pravil La Surie. "Nedokázal by klamat všechny ty kněze, s nimiž se setkává, kdyby knězem nebyl. Ale pakli jím je, překvapuje mě, že se vrhl do náručí církve, která po staletí pronásleduje jemu podobné."

"Právě naopak," pravil jsem, "musí se cítit mnohem více v bezpečí poté, co se utekl do lůna své pronásledovatelky. A co pravíš jeho slovům a slovům abbého z Ossatu? Lze si představit zvony tak odlišně vyzvánějící?"

"Soudím," pravil La Surie poté, co byl maličko přezvykoval moji otázku, "že Ossatův pohled je odtud a zevnitř a Fogacerův z dálky a zvenčí. Tudíž moje důvěra patří Ossatovi."

"Rád bych," pravil jsem, "aby tomu bylo tak i u mne. Ach, jak bych rád pohlédl zblízka do tváře toho papeže, od něhož vše závisí!"

"Budete moci, vzácný pane, a v krátkosti. Ohlásil se u našich dveří mladý klerik od kardinála Giustinianiho s důvěrným sdělením, že zítra o jedenácté hodině nás očekává Jeho Eminence, která nás hodlá představit Jeho Svatosti."

"Bože na nebesích! A kdo je to kardinál Giustiniani?"

"Přece pán těchto míst, vzácný pane! Cožpak jste to už zapomněl?"

45. Audience

Ossat mi byl dal na srozuměnou, že opatrnost žádá, bych ho nechodil navštěvovat převelmi často, a že pro mě pošle svého jáhna, až tu bude nějaký nový pokrok, a rád jsem tudíž přivítal setkání s kardinálem Giustinianim, o němž jsem nemohl pochybovat; že co Florentin a jeden z činitelů velkovévody toskánského v Římě nebyl by přízniv věcí Jindřicha a Francie. Niméně když jsem byl pozván do jeho paláce (který si co do skvělosti v ničem nezadal s tím, ježž mi byl pronajal), postupoval jsem zprvu obezřetně co kočka - s jednou prackou vpředu a s druhou k ústupu připravenou. Ale Giustiniani, který jako by ze lži usvědčoval představu Francouzů o Italech, neboť měl zraky převelmi blankytné a zpod kardinálské čepičky mu vylézalo několik šedivějších světlých vlasů, vystřelil přímo od ramene a do terče, ukazuje mi ihned od vstupu do hry, že dokonale zná moje místo na šachovnici a kterého krále jsem pěšcem. Vystoupil jsem tudíž ze své zálohy jako zloděj z lesa a po prvních zdvořilostech - a on byl tak laskav, že je zkrátil - jsem se ho dotázal, zda podle jeho mínění vypuzení jezuitů nezhatilo záležitost absoluace.

"To se ví," pravil Giustiniani se zablesknutím v blankytně modrých zrácích, "vyhnání jezuitů vaší věci neprospělo. Ale neuškodilo jí tolik, kolik by si byli vévoda ze Sessy a jezuité přáli. Bůh jim odpusť," pravil Giustiniani s naznačením malého žertěrství, "jejich horlivost je přes míru daleko zahнала. Lhali papeži velice velmi, aby vašemu vládaři uškodili. Marchese, je mi hanba opakovat tyto lži, tak jsou nestoudné. Bojím se, že by vás urazily."

"Vostra Eminenza," uklonil jsem se mu, "kdyby mě ranit měly lži ligistických kněží, jež jsem slyšel v Paříži v čas obléhání, byl bych dnes ranami posázen ..."

"Bene," pousmál se Giustiniani, "tak tedy: jezuité tvrdí, že jejich vypovězení vyplývá z usnesení, jež vyneslo generální shromáždění protestantů v Montaubanu."

"U všech rohatých!" zvolal jsem, "ale toto shromáždění se konalo nejméně před dvanácti lety za vlády Jindřicha Třetího!"

"My to víme," pravil Giustiniani, dávaje mi tímto "my" na vědomost, že papež se těmito řečmi napálit nedal. "Jezuité také ujišťují, že po nich budou po řadě z Francie vypuzeni kartuziáni, minorité a kapucíni; že dobří katolíci jako Séguier byli už vyhnáni ze svých úřadů; že maršál z Bouillonu pustoší kostely lucemburské a šlape po svátosti oltářní. V krátkosti, že náboženství ve Francii je dnes na tom hůře než v Anglii ..."

"Ale toto všechno," pravil jsem, "je nehorázné v hrdlo lhaní!"

"Až k pláči nehorázné," pravil Giustiniani. "Neboť my dobře víme nanejvýš to, že ostatní náboženské řády ve Francii nejsou nijak ohroženy, jakkoli vladař béarnský (kardinál se neopovážil pravit král, protože ho papež neuznal) byl prý nelibě dotčen tím, že odmítly konat děkovné modlitby za uchování jeho života. Ale v tomto, marchese, jsme vladaře uspokojili; Sua Santità dala přivolení kartuziánům, minoritům a kapucínům, aby se napříště za něj modlili, aniž jim to arci oznámila písemně. Ale pověděla to ústně jejich protektorům v Římě, aby jim to dali vědět."

Toto mě netoliko uspokojilo (a pravil jsem to Jeho Eminenci), avšak v duši mé i rozveselilo jako dobrý příklad vatikánské zchytralosti, přivolení dané ústně dalo se snáze odvolat nebo popřít než písemné přikázání.

"Co se maršála z Bouillonu dotýče ...," pravil jsem.

"Ryzí pomluva!" pravil Giustiniani. "Pan z Bouillonu je dozajista hugenot, ale je nám též povědomo, že je ze své sekty jedním z nejmírnějších a že pustošení katolického kostela by mu ani na mysl nepřipadlo. V krátkosti, marchese, tyto zloajnosti a pomluvy ushodily více jejich původcům než věci vašeho vladaře. Není pochyby;" pokračoval kardinál, rozpínaje ruce od těla a rozvíraje blankytné oči, "že Sua Santità je převelmi jezuitům oddána a pokládá za nadmíru pohoršlivé, že jejich řád byl z Francie vypuzen. Než ..."

Toto "než", nebo spíše po italsku "ma", bylo tuze dlouhé, konečné a bylo protáhlé, modulované a prodloužené ještě rozmáchlým pohybem ruky a následným mlčením, kardinál současně přitom upřel oči k nebi a maličko rameny pokrčil. Poté na mne pohlédl s krátkým a významným zablesknutím v modrých zřetelnicích. A kdybych se pokusil, čtenáři, dáti obsah tomuto ma, které nic nepravilo, leč které celé svazky napovídalo, uvedl bych, že Klement VIII. není možná převelmi spokojen, je-li generál jezuitů jmenován Filipem II. a nikoli jím; přichází-li poslušnost jezuitů papeži podle regulí řádu svatého Ignáce až za poslušností jejich generálu; bojovali-li jezuité zuby nehty proti jeho ochránci Sixtu Pátému, neobávajíc se ho nazývat "navarrovcem" a "přísluhovačem kacířovým"; a konečně dávají-li jezuité ve svém řízení věci najevo, že jim leží na srdci více zájmy španělské než zájmy papežské. Veškery tyto výhrady dozajista nevadily papežovi, aby jim byl "převelmi oddán" a aby veřejně plakal nad jejich vyobcováním, ale také, jak jsem zvěděl o dva dny později, aby přikázal jejich generálovi, že má z Říma pryč poslat původce "zloajností a pomluv", které ho byly sklíčily.

Po tomto ma (jež jsem v hloubi srdce svého dlouze vychutnával) kardinál vrhl pohled na pozlacené bronzové hodiny, jež zdobily mramorový stůl, a pravil s jistou slavnostní tvářností

"Marchese, je čas vydat se za Jeho Svatosti."

Dodal v zápětí tónem mnohem přátelštějším:

"Tyto hodiny mi byl věnoval Řehoř XIV. Jak víte, nosili mu je k opravě z Itálie, z Francie, ze Španělska a dokonce i z Polska. Ale poněvadž jeho hlava byla dosti špatná a on už si nepamatoval, kdo mu je byl svěřil, a nikdo si ovšem netroufal chtít je po něm zpátky, byl nucen rozdávat je kolem sebe, aby nebyl zavalen jejich množstvím. Che peccato," dodal kardinál tišeji, když jeho maggiordomo se vzdálil poté, co mu rozprostřel na ramena velkou pláštěnku. "Che peccato, že tento dobrý papež nedovedl spraviti rozdělení části křesťanstva tak dobře jako hodiny ..."

Jeho Eminence ve své nejvyšší shovívavosti a italské dvornosti mě vybídla, abych před ní nastoupil do jejího kočáru, ten kočár byl znamenitě zladený a řezbami zdobený a čtyřmi krásnými koňmi tažený. Všiml jsem si, že kardinál dal rozkázání jednomu ze sluhů, aby uvnitř vozu záclony zatáhl, což mi přivedlo na mysl, že netouží být spatřen v mé společnosti, neboť toliko skutečnost být Francouzem vám nepochybně stačila, že jste byli ve věčném městě maličko cítit sírou, pokud jste nebyli ligisty nebo jezuity.

"Marchese," pravil Giustiniani, poklepáváje mi na koleno ukazovákem ruky v rukavičce, "zvyklost velí, aby cizí urozenec byl představen papeži vyslancem své země. Ale poněvadž papež nemůže nyní přijímat vyslance francouzského následkem toho, že neuznává za krále vladaře béarnského, uvedu vás k Jeho Svatosti já."

"Tisíckrát vám děkuji, Vostra Eminenza, ale co mu povím?" pravil jsem nikoli bez jistého rozrušení.

"Ma niente, niente," pravil kardinál s úsměvem. "Toto je představení, nikoli audience. Papež vám požehná a poví vám několik slov. Vy pak, hodný jako na obrázku, budete co obrázek němý."

"Jak se představím?"

"Marchese," kardinál mi znovu poklepal na koleno, "nemějte starost, ta věc je tuze prostá. Stačí vám toliko napodobit španělského markýze, který půjde před vámi."

"A proč tento španělský markýz půjde přede mnou?" pravil jsem maličko popuzen.

"Ach! Il puntiglio francese!" pravil Giustiniani s úsměvem, "marchese, prosím vás, uklidněte se. Jde-li první, není to z té příčiny, že je Španěl, leč poněvadž je španělský grand. Jmenuje se don Luis Delfín z Lorky."

"Don Luis Delfín z Lorky!" pravil jsem s ústy zejícími.

"Cožpak ho znáte?"

"Pomáhal jsem jedné jeho příbuzné v Paříži."

"Bene. To mu musíte povědět. Protože Španělsko a Francie jsou ve válce, není třeba, aby Španělé a Francouzi si v Římě hrdla podřezávali."

"Vostra Eminenza, budu toho pamětliv," pravil jsem s úklonou.

"Marchese," připojil po krátkém mlčení, "jak jste spokojen v mém paláci?"

"Znamenitě."

"Nepochybně se tážete," pokračoval kardinál, hledě na mě ze strany, "proč mám v Římě dva paláce?"

Vostra Eminenza," pravil jsem vážně, "nedovolil bych si klást podobnou otázku."

"Bene. Odpověď je prostá. Mám toliko jeden: ten, v němž jste vy. Ten, v kterémž bydlím já, patří Ferdinandovi di Medici, který tu pobýval v době, kdy byl kardinálem. Ale jak víte, jeho bratr zemřel, kardinál pak se stal velkovévodou toskánským, a aby zajistil poslušnost, musel svléci purpur a oženit se. Což ho rmoutilo velice velmi," dodal Giustiniani s lišáckým úsměvem.

"Slyšel jsem však," pravil jsem, "že Kristina Lotrinská je krásná jako den a dobrá jak anděl."

"To také je. Velkovévodu nesklíčovalo to, že se s ní oženil, nýbrž to, že se musel klobouku zřici."

"Není-li pak," pravil jsem, "pro vévodu toskánského nesmírnou výhodou, že byl po léta kardinálem v Římě a že do hloubky zná všechny uličky a zákruty vatikánské politiky?"

"Výhoda to je," pravil Giustiniani, vrhaje na mě významný pohled. "Najmě v přítomné danosti ..."

Kardinál mě ponechal v předkomnatě audienční síně, kam prý pro mě v dané okamžik přijde papežův komoří, a já tam prodlel čas sdostatek dlouhý, abych popřemítal, co by si pomyslel nebohý strýc Sauveterre, kdyby mě tu viděl, jak tu čekám nikoli bez netrpělivosti na okamžení, kdy se v srdci "nového Babylonu" budu plazit u nohou "papeženské modly" a budu jí pantofel líbat...

Ale nemohl jsem déle setrvat v tomto přemýšlení, protože do předkomnaty vstoupil velmož oblečený v černém sametu s okružím po španělsku, velmož, který měl tuze pěkné vzezření a po mém soudu mu nebylo dosud třicet let. A já vida, že může běžet toliko o dona Luise Delfina z Lorky, který byl španělským grandem, vstal jsem, smekl a hluboce se mu uklonil. Zprvu jevil se být jakoby udiven tímto pozdravem francouzského urozence, vážně na mě pohlédl a jsa myslím spokojen tím, co uhlídal, usmál se na mě a také on smekl: shovívavost z jeho strany arcinesmírná, poněvadž španělský grand nesmeká ani před svým králem. Načež chtěl mu dokázat, jak si vážím této cti, usmál jsem se na něj také a podruhé se mu uklonil. Na to on vzápětí odpověděl jak úsměvem, tak svým velikým kloboukem. Dobrou minutu jsme se takto zahrnovali zdvořilostmi, koutky rtů už mě bolely následkem usmívání a pravici jsem měl tuze unavenou smekáním a nasazováním pokrývky hlavy. Nakonec jakous společnou dohodou ponechali jsme klobouky na pokoji a přešli k souvislé rozmluvě.

"Señor marqués," pravil jsem po španělsku, "jsem šťasten, že mám příležitost s vámi se setkat, a je to pro mě převeliká čest."

"Pane markýzi," pravil po francouzsku, "veškera čest je dozajista na mé straně."

Zde, čtenáři, převelmi zjednodušuji naše věty, jež byly podle obecné módy v našich zemích mnohem nabubřelejší, item zkracuji naši výměnu zdvořilostí, jež byla tuze dlouhá, každému z nás na srdci leželo, aby dokázal, že Francouz není méně zdvořilý než Španěl, ani Španěl méně než Francouz. A když se nám po drahných pěti minutách zdálo, že tento důkaz nám oběma dostačuje, přešel jsem k předmětu, který mě přenesmírně zajímal.

"Señor marqués," pravil jsem, "přijal jsem ve svém příbytku za obléhání Paříže jistou doňu Kláru Delfinovou z Lorky. Je-li pak to vaše příbuzná?"

"Jakže? Jakže?" zvolal don Luis, zvedaje obočí tuze černé a tuze klenuté (jež však nedodávalo jeho tvářnosti chmurnost ani přísnost) a pohlížeje na mě, jako by mě nakonec viděl netoliko v mé tělesné schráně, nýbrž i v mé duchovní podstatě, "jakže, markýzi," pravil a jeho bílé zuby se rozzářily v nejlibějším úsměvu, "vy jste tedy ten slovutný Siorac, o němž doña Klára pje chvalozpěvy od jitřní do nešpor? Není jediné komorné ani jediného maggiordoma mezi mým služebnictvem (neboť ona žije se mnou a znamenitě se stará o moje děti od toho času, co moje žena ochořela), kdo by se od ní nedověděl o slávě vašeho jména a o vůni vašich ctností. Neboť dá-li se tomu věřit, ze všech urozenců, kteří zalidňují křesťanstvo, vy jste dozajista nejlepší a jakoby épitomé všech dokonalostí, jež se v muži mohou setkat."

Domníval jsem se zprvu, že žertuje, a cítil jsem při tomto pomýšlení jistou nelibost, ale nevypátrav v jeho sametovém oku ani nejmenší částčku posměchu, poznal jsem věru, že jeho slova jsou ze zlata a nikoli z mědi, a uhlídal jsem, že čas mě možná v mysli doni Kláry vylepšil jako dobré víno a odvrhl do zapomnění kyselost i hořkost. Neboť bylo vpravdě hodně daleko od krásných křídel, jimiž dnes zdobila moje ramena, k rozeklaným nohám s kopýtky, kterými ze mne ve svém listu na rozloučenou ďábla činila.

"Señor marqués," pravil jsem, "převelmi mě těší, že doña Klára takovými slovy o mně hovoří, a jsem víc než šťasten, že je nyní v Římě ve vašem příbytku, neboť stran toho dobrého, co si o mně myslí, bylo by třeba násobit je stem, aby dosáhlo účty a oddanosti, jež já k ní chovám. S nekonečnou lítostí jsem přihlížel, jak z Paříže odjíždí, a kdyby mě ráčila navštívit v mém římském příbytku, byl bych na výsost šťasten."

"To jí s určitostí povím," pravil don Luis.

Ale nemohl dále pokračovat, neboť v tom okamžik zacinkal zvoneček, roztáhla se těžká záclona z purpurového sametu, objevil se papežův komoří a pravil:

"Pánové, je čas. První se má představit don Luis Delfin z Lorky. A po něm pan ze Sioraku."

Vešli jsme za sebou, než zatímco já jsem zůstal stát u záclony, don Luis o dva kroky postoupil a poklekl na jedno koleno. Ale nepovím ihned, co činil, poněvadž jsem v dané okamžik učinil totéž, napodobuje každý z jeho pohybů, jak mi to byl poradil kardinál Giustiniani. Nicméně pozornost jsem měl rozdějenu, neboť sleduje pohyby dona Luise, poněvadž je budu muset opakovat, ve stejný čas jsem s nejživější zvědavostí hleděl na papeže.

Sua Santità seděla na jakémsi trůně a po jejím boku nikdo jiný, toliko jeden seňor povýšeného vzezření, který dlel po

její levé straně s kloboukem v ruce a o němž jsem usoudil, že je to vyslanec španělský vévoda ze Sessy, protože don Luis měl být skrze něj papeži představen. Místnost byla bez nábytku s výjimkou trůnu, u něhož stál vyslanec, a stolu, který po mém soudu neměl jiný význam, než aby na něm ležel zvoneček na dosah ruky Svatého otce. Než rozumí se samo sebou, že mé zraky se co nejlačněji na něj upíraly, a já jsem přemítal, poznám-li, hledě na něj, zda Jeho Svatost bude mít sdostatek pevnosti a vydrží, až přijde čas, španělský nátlak. A abych pravdu pověděl, nedokázal jsem to posoudit. Neboť zdálo se mi, že jeho tvář, byť maličko měkká, není ani bez ducha, ani bez laskavosti. Ale chováje v paměti kromobyčejnou tvářnost Sixta Pátého, tak jak představovala jeho rysy obvyklá malba, s planoucím černým očima a těžkou čelistí, měl jsem dojem, že ve srovnání s ním tvář jeho nástupce nese toliko jisté znaky vlídné umíněnosti. Ale možná tato vlídnost, alespoň věříme-li v tom evangeliu, stačí, aby zvítězila.

Neslyšel jsem, jsa příliš daleko, co Klement VIII. Právě donu Luisovi, ale pochopil jsem, že představování Jeho Svatosti skončilo, když jsem uhlídal, že španělský markýz se zvedl a pozpátku se zastavováním se ke mně navrácí. Tuze pozorný ke způsobu, jak zpátky kráčí, poněvadž jsem ho měl napodobovat, neviděl jsem odcházet španělského vyslance a byl jsem překvapen, vrhnuv kradmý pohled, že na jeho místě sedí kardinál Giustiniani. Řada byla tudíž na mně, ale komoří mi učinil znamení, bych ještě počkal, i setrval jsem v klidu, jakkoli srdce mi maličko bušilo, a uhlídal jsem dona Luise Delfína z Lorky, jak kráčí vedle mne, aby zmizel za sametovou záclonou, a miji mě, aniž na mě hledí, s tváří bledou a vážnou, s očima sklopenými a s pohledem soustředěným, jako by se právě vyzpovídal.

Komoří mi tehdy poklepal na rameno, i pochopil jsem, že nastalo okamžení, kdy já mám sehrát svou úlohu v tomto obřadu. Postoupil jsem tudíž v síni o dva kroky, poklekl jsem jedním kolenem na zem a vyčkal, až papež (který rozmlouval sotto voce s Giustinianim) mě ráčí uhlídat a požehnat mi. Což posléze učinil. Povstal jsem a krácel tehdy ke Svatému otci nikoli zcela přímo a přes jizbu, nýbrž stočil jsem krok kolem dokola kolem zdi, jak to byl učinil don Luis. V půli cesty jsem znovu poklekl na jedno koleno a papež mi znovu požehnal. I směl jsem poté opět vstát a dojít až k patám jeho trůnu, kde jsem nalezl huňatý koberec zvící sedmi stop délky, na nějž jsem tentokrát poklekl oběma koleny. Jakmile mě spatřil v tomto položení, kardinál Giustiniani (který nahrazoval v tomto úřadě, jak byl pravil, vyslance francouzského) poklekl na jedno koleno a rozhrnul šat Svatého otce na pravé noze, jež byla obuta do červeného pantofle s bílým křížkem navrchu. A tento pantofel byl mým terčem, jak jsem dobře věděl, i vybral jsem se tehdy za ním, jak to šlo, na obou kolenou po celé délce koberce. Horší bylo, že jsem musel v tomto položení dojít až na konec a sklonit tvář k řečenému terči, což mě přinutilo odložit stranou klobouk a opřít se oběma rukama o zem, abych neztratil rovnováhu. Nicméně nemusel jsem sklánět hlavu až k zemi, neboť Svatý otec, aby mi pomohl, ráčil maličko pozvednout nohu a přistrčit ji vstříc mým rtům, jež jsem položil na bílý křížek, aniž jsem opomenul všimnout si, že se zdá už tuze ošoupaným ode všech polibků, které byl dostal.

Papež na mě tehdy pohlédl s převelikou dobrotivostí, nazval mě jménem a pravil ke mně po francouzsku vlídným hlasem, abych nadále ctil církev francouzskou a sloužil království francouzskému (aniž však se o králi zmínil), on sám pak kdekoli bude moci, že z dobra srdce mu bude sloužit. Do dnešního dne bych nedokázal zodpovědět, měly-li tyto věty pronesené k Francouzi význam politický, nebo byly-li toliko obvyklou zdvořilostí.

Jakž byl pravil Giustiniani, "hodný jako na obrázku, zůstal jsem co obrázek němý", a papež mi uštědřil třetí požehnání, jež bylo současně rozloučením. Povstal jsem a pozpátku - neboť jsem musel jako don Luis z komnaty ven vyjít, aniž jsem přestal hledět Jeho Svatosti do tváře - podařilo se mi nikoli bez námahy dojít k sametové zácloně, již jsem prošel rudý a všecek zpocený, cítě se sdostatek zdeptaný a rozbolavěný ve svém starém hugenotském svědomí. Komoří mě následoval, aby mě doprovodil až ke dveřím předkomnaty, což pro mě bylo veskrze bez užitku, leč jemu ku prospěchu, neboť podle zvyklosti jsem mu na odchodu kapsu namastil, a vzápětí poté jsem si pomyslel, že to musí být jeden z nejzámožnějších mužů v Římě, pokud ovšem tento potůček peněz stéká toliko do jeho pokladnice.

46. Nová úloha

Když jsem ze dveří na nádvoří vyšel, malý boubelatý a šišlavý klerik mi pravil, že mám počkat na kardinála Giustinianiho v jeho kočáře, poněvadž Jeho Eminence má v úmyslu mě domů doprovodit. Protože tam bylo mnoho kočárů a jeden zlatější než druhý, mezi nimiž jsem se cítil ztracen, malý klerik mě dovedl k vozu svého pána a upozornil mě svým milým italským šveholením, že na jeho dveřích je vymalován znak Florencie. Daroval jsem mu několik soldů, a když kočí spustil stupátko, zaujal jsem s velikou úlevou místo v tomto hnízdečku sametem vystlaném, v němž jsem nalezl útočiště před ostrým větrem sychravého počasí.

Nemusel jsem dlouho čekat, Giustiniani za mnou přišel takměř okamžitě, a jakmile kočí bičem zapráskal, pravil ke mně, opět mi poklepáváje na koleno, což bylo myslím projevem přátelské důvěrnosti a bylo míněno jakožto pocta:

"Marchese, mám-li býti upřímný, dlouho jsem váhal, zda vás mám Jeho Svatosti představit, ale z jedné stránky jevílo by se tuze podivným, kdyby k němu nebyl uveden francouzský urozenec vaší hodnosti, a zakrátko by to na vás upoutalo pozornost Španělů v Římě, kteří mají oči všude. Ale z druhé stránky tím, že jsem vás představil, jejich pozornost jsme vzbudili také, leč možná maličko menší."

"A je-li to snad tak špatné," pravil jsem, ani za mák nerozuměje těmto jemnostem, "že budím pozornost těchto pánů?"

"Ani trochu," pravil kardinál, "neboť oni se doslechli, že se vede vyjednávání mezi vládařem béarnským a Vatikánem, ale nevědí, kdo je vede. Mají za to, že Ossat navštěvuje papeže toliko stran zpívané mše královny Luisy. A bude lépe, budou-li podezírat spíše vás než jeho, že jste tím tajným vyjednavcem."

"Což znamená, předpokládám, že Španělé mě budou ve dne v noci sledovat."

"Je dokonce možné," pravil Giustiniani s libým úsměvem, "že se vás pokusí zamordovat ..."

"Mám-li býti upřímný, Vostra Eminenza," pravil jsem tónem sdostatek mrazivým (neboť jsem počínal chápat úlohu,

kteřou mi byli Giustiniani a papež přidělili, přivítavši mě s takovou vlídnou laskavostí), "přijímám-li ve službě svému králi to, že sloužím co lep a vnadidlo, nerad bych v tomto zinním čase skončil v ledových vodách Tibery."

"V této případnosti," pravil Giustiniani, "měl byste snad být lépe hlídán."

"Jsem-li snad špatně hlídán?"

"Nevím. Vincenti mi pravil, že jste si ho nebyl povšiml, když vás byl sledoval od Porta del Popolo k mému domu."

"Kdo je to Vincenti?"

"Ten malý mužik, který vám byl pronajal můj dům. Je to můj člověk."

"Zasažen!" pravil jsem zvedaje ruku jako při souboji (nicméně v hloubi duše dosti popuzen). "Děkuji vám, Vostra Eminenza, za toto upozornění. Ozbrojím se."

"Marchese," pravil kardinál, "musím vám připomenout, že od časů Sixta Pátého je pod trestem smrti zakázáno chodit v Římě s palnou zbraní v ruce. Nicméně můžete schovat malou bambitku v rukávu svého kabátce."

"To tedy učiním."

"Domnívám se ostatně," pokračoval Giustiniani, "že nejlepší ochranou je nestýkat se delší dobu s Osssatem ani se mnou."

"Vostra Eminenza, co bude s mým posláním, pakli se zřeknu svých uší?"

"Vincenti vám poskytne svoje. A jinak," dodal Giustiniani s vážnou tváří, ježto mě nadmíru překvapila, "bylo by dobré, abyste pro změnu hodně vycházel a žil převelice hlučně ..."

Když mě Giustiniani vyložil před vraty svého bývalého paláce, shledal jsem, že tam sedí u vrat na patníku pro kočáry jakýs mendicante, který s bradou zadumaně opřenou o hřbet pravice spočívající na holi natáhl ke mně levici a pravil hlasem spíše vážným než prosebným:

"Signor marchese, fate ben per voi."

Toto vyjadřování, jež jsem ve Francii od žádného odrance nikdy neslyšel, mě pobavilo, i zastavil jsem se a pravil k tomu chlapíkovi:

"Proč pro sebe?"

"Quas dederis, solas semper habebis opes."

"Blahoslavená Panno!" pravil jsem. "Mendicante, jenž latinou vládne!"

"Byl jsem druhdy mnichem," pravil ten muž.

"A proč jím už nejsi?"

"Ze dvou příčin: Primo, raději se zimou třesu ve veselosti města než v klášteře. Secundo, dávám přednost žebrání pro sebe sama než pro řád."

"To je rozumné," pravil jsem. "Nicméně jsi hrubě statný. Tvoje ramena hlásají velikou sílu. Pročpak nic neděláš?"

"Il fare non importa, signor, ma il pensare."

"A na co myslíš?"

"All'eternità," pravil, vkládaje do těchto italských slov podivuhodný důraz.

"Nesmírný námět k přemýšlení! A proč ta hůl?"

"Signor marchese, od okanžení, kdy mi darujete peníz, počnou vás u vašich vrat obtěžovat jiní žebráci. A ta hůl udrží místo čisté."

"Co ti dává takovou jistotu, že ti peníze daruji?"

"Dvě příčiny, signor marchese."

"Tvoje příčiny přicházejí vždy ve dvou?"

"Co lidská dvojice."

"Pokračuj."

"Primo: pobavil jsem vás. Secundo: jste člověk, jenž umí činit rozdíl mezi un mendicante di merito e un mendicante di niente."

"Věřím-li tvému latinskému přísloví, zde vezmi tedy bohatství, ježto budu vždy vlastnit," pravil jsem, vkládaje mu několik mincí do ruky. "Krom toho ti dám donést starý svůj kabátec, by sis ho přes roztrhané háby přehodil. Pověťří je mrazivé."

"Grazie infinite, signor marchese! Ale s vaším přivolením budu jej nosit pod svými hadry a nikoli na nich. Žebrák stejně jako kardinál musí nosit hábit svého stavu."

Čemuž jsem se zcela hrdla zasmál.

"Rozumím-li ti dobře, jsi od nynějška můj dvorní mendicante."

"Si, signor marchese, pravil ten chlapík vážně, "a první služba, kterou vám prokáži, bude, že budu jediným: spolehněte se na tuto hůl."

"Prokážeš-li mi i jiné služby?"

"Che sará, sará," pravil zvedaje zraky, ale po pravdě řečeno byl poněkud na oči kulhavý, a když právě oko k nebi zvedal, levé zůstávalo k zemi upřené. "Signor marchese, "dodával, "abychom předešli převelice neradostným neshodám, račte povědět svým lidem, kdo jsem, a že moje rozedrané háby mají právo na tento patník."

"Neopomenu to učinit. Jak se jmenuješ?"

"Alfonso depa Strada."

"Pro všechny svaté," smál jsem se, "jsi-li snad urozený?"

"Nepravý urozenec jako mnozí v Římě. Dal jsem si sám toto jméno v ten čas, kdy jsem se převelmi procházel po velkých cestách světa. Nyní však už Řím neopouštím, neboť jsem se věkem stal stejným peciválem jako kočka nebo kardinál."

O tomto zábavném a žertěřském mendicante a o všem, co se mi dnešního dne přihodilo, vyprávěl jsem panu z La Surie, když jsme spolu o polednách svoje krmě žvýkali. A věru si pomyslíte, čtenáři, že stran políbení papežského pantofle

Miroul neopomněl pronést úvahu velice sauveterrskou, protože si trpce stýskal, jak někoho mohou tou měrou na Boha povýšit, že mu nohu líbají, a že se takto lidské bytosti pocta vzdává, která toliko Bohu náleží.

"Když je povědomo," pokračoval, "jak je papež svými rovnými volen, jaké výpočty, třenice, nátlaky a uplácení vládou při jeho volbě kardinály, jakpak je možno ho ctít jakožto náměstka Kristova na zemi?"

"Láry fáry, milý Miroule," pravil jsem. "Toto jsou toliko obvyklé obřadnosti. Poklekám na jedno koleno před Jindřichem, abych mu políbil konečky prstů. Pročpak bych si neklekl na obě, abych políbil papežův pantofel, který ostatně nepáchne česnekem jako ruka Jindřichova. Milý Miroule, nelitoval bych tohoto políbení nohy, kdyby Klement VIII. Králi rozhřešení dal."

"A věříš-li, že to učiní?"

"Přinejmenším věřím, že to učinit může. Papež navzdory veřejnému oplakávání jezuity nemiluje. A strachuje se Španěla daleko více, než ho uctívá."

"Rozumím-li dobře tvému podání, milý Petře," pravil La Surie, "Giustiniani zaujímá střed mezi naprostou důvěrou abbého z Ossatu a zoufalostí Fogacerovou. Ale jaképak to hrozby nad tebou visí?"

"Nejeví se mi o mnoho vážnější než jiné, jež jsme byli podstupovali při našich posláních. Nicméně bude třeba brát je v úvážení."

"Žasnu," pravil La Surie po chvílce mlčení, "že římský kardinál ti radil, abys pro změnu žil převelice hlučně ..."

"Tato rada," pravil jsem, "je cítit Toskánskem a jeho dvěma dalšími slavnými Florent'any: Machiavellim a Lorenzem z Medici."

"Pověz mi, quid s tímto Lorenzem?" pravil Miroul, který byl nadšen tímto latinským obratem quid.

"Šlechtný muž, který, chtěje zbavit Florencii tyranství svého bratrance Alexandra z Medici, účastnil se jeho zhýralství, aby získal jeho důvěru, a nakonec ho zabil."

"Přisám svatý Antonín!"

"Bohu díky," pravil jsem, "nebudeme muset vévodu ze Sessy na onen svět odeslat: toto není v naší úloze."

"Ale smilnění není tuto rovněž příliš snadné," pravil Miroul se zablesknutím v hnědém oku, zatímco modré zůstalo chladné. "Pelešit se v Římě, u všech rohatých! Ale s kým?"

Spanilá čtenářko, je vám už povědomo skrze to málo, co jsem o tom pravil, že byt' mi florentská rada Giustinianova nebyla ani proti srsti, ani proti mysli, bylo snazší ji přijmout než ji provádět, Římanky žily tou měrou stranou mužů na veřejnosti, že byt' to bylo v kočáře, při slavnostech, v divadle nebo v kostele, nebylo možné se k nim téměř přiblížit, aniž to pohoršení vyvolalo: a to je mnohem ještě mučivější, poněvadž nechodí s tváří maskou zakrytou jako naše půvabné ženy ve Francii, nýbrž zcela odkryté, odhalující netoliko oči převelmi laskající, ale i obdivuhodné rysy, v nichž se zračí celková něžnost a vznešenost. Připojte k tomu, že jsou oblečeny tuze bohatě, neboť jejich oděvy jsou posety perlami a drahým kamením, a že si neškrtí prostředek těla v nelidských živůtcích jako naše krásky, které se ve Francii podobají, takto vymoděny, přesýpacím hodinám, a které jsou tak staženy a přepásány, že jsou z toho ztuhlé a chodí jako stroje. Naše Římanky naopak ponechávají střed těla svobodný a uvolněný, což dodává jejich chůzi plynulost a měkkost, jež více k srdci promlouvají.

Item věc to věru pozoruhodná, že nejvznešenější a nejzámožnější Italové se oblékají mnohem jednodušeji a mnohem méně nákladně, než to činíme my ve Francii, avšak že na oplátku svoje družky rádi jako modly zdobí a vystrojují. Není v tom žádné tajemství. Tito mužové žijí toliko pro lásku, již chovají ke svým ženám, a vzrušují si city tím, co jim skýtá jejich krása, zatímco ve Francii míáme ke své náklonnosti k tomuto libému pohlaví přesměru cti a marnivosti, vlastnosti, které vnášejí do tohoto citu cosi okoralého a malicherného. V tomto punktu byl bych já mnohem spíše Ital než Francouz, protože dobře chápu, že mužové za těchto okolností dohánějí žárlivost na svůj nejdražší statek tak daleko, že brání cizím přiblížit se ke svým manželkám, hovořit k nim a jejich ruky se dotknout. Toto tuším přináší ženám jistou svízeľ, ale alespoň vědí, že jsou milovány. Ostatně soudíc podle jejich vyzývavých pohledů, jež jsou ostatně tím svobodnější, čím jsou jejich životy spoutanější, nepřisahal bych na to, že jsou v hloubi duše ctnostnější našich Francouzů. Ale jak uniknout puntičkářské bdělosti otců, bratrů, strýců a bratranců, kteří mají jako Argus sto očí, z toho polovinu vždy otevřenou?

A takto, spanilá čtenářko, jakkoli jsem "hodně vycházel" (ale se silným doprovodem) a takřka každodenně navštěvoval skvosty věčného města, nemohl jsem "žít převelice hlučně", neboť špaček neměl žádný přístup ke konopkám, a byl jsem nucen po odchodu krásné paní soudní vykonavatelky žít v onom odříkání rozkoši, jež roztomilý malý abbé z Ossatu tak prostomyslně doporučoval Jindřichovi Čtvrtému, "poněvadž o čas okrádají". Ale po pravdě řečeno času jsem měl tolik, že bych ho mohl prodávat, neboť kostely, obrazy, malovaná chrámová okna, sochy a staré pamětihodnosti, jimiž toto město oplývá, nestačily k jeho vyčerpání, a tak by mi ho zbývalo sdostatek k milování, kdyby se mi byla naskytla příležitost a kdybych ji mohl popadnout za pačesy, jakmile by kolem mne běžela. Kdyby alespoň moje poslání mě jako v Remeši zaměstnávalo celého v každíčkou hodinu denní, nyní však záleželo toliko v čekání, poněvadž jednání, na němž závisela sudba mého pána a Francie, pokračovalo s želví pomalostí mimo můj zrak, mimo můj sluch a zčásti i mimo mé chápání.

Strávil jsem dlouhý měsíc v tomto dolce farniente které pro mě nebylo ani za mák sladkým, ale naopak nesnesitelně tíživým, protože ještě k tomu zima v Římě není zdaleka tak vlídná, jak se domníváme v Paříži, nýbrž naopak deštivá, větrná a sychravá, a tak jsem ve svém nádherném kardinálském paláci uprostřed svých sloupů a svých soch a svých mramorů vedl, chvěje se zimou, vleklý a nudný život, a můj mozek se zanášel toliko vzpomínkami.

"Signor marchese," pravil ke mně můj osobní mendicante, zatímco jsem mu, vycházeje ze svého příbytku s panem z La Surie, dával svůj denní obolus, "zdá se mi, že se na vaši tak krásné tváři zračí un'aria imbronciata ."

"Un'aria imbronciata?" pravil jsem, moje italština nebyla zdaleka na výši jeho mluvy.

"Jinými slovy, signor marchese, jste smutný jako den bez slunce."
"To proto, že tento den je vskutku bez slunce."
"Ó nikoli, signor marchese, toliko vaší duši slunce chybí. Ve skutečnosti vás kruší malattia Francouzů v Římě."
"A jaká to malattia?"
"Vidí krásné Římanky a nesmí se jich dotknout."
"È la verità nuda e cruda," pravil La Surie. "Markýze sužuje tato malattia Francouzů a mě rovněž."
"Nicméně je tu lékařství," pravil Alfonso s očima k zemi sklopenýma a s tvářností sdostatek tajemnou.
"Alfonso, uši otvírám a poslouchám tě."
"Je una bella ragazza, znám ji."
"Nastojte!" pravil jsem.
"Una bellissima ragazza."
"To je ještě lepší," pravil La Surie.
"S níž," pravil Alfonso, "budete moci spát celou jednu noc za čtyři francouzské zlatáky."
"Proč za francouzské zlaté?" pravil La Surie.
"Poněvadž jim dává přednost před měnou papežovou."
"Alfonso," pravil jsem sdostatek chladně, "netoužím po láskách prodejných a veřejných."
"Ach, signor marchese!" zvolal Alfonso, zvedaje obě ruce k nebi, "to je zmýlená. Tereza není nevěstka: je to kurtizána."
"Jaký je v tom rozdíl?"
"Tereza nemá zákazníky. Má přátele. V převelmi malém počtu. A převelmi vybrané."
"Vybrané jak?"
"Mezi duchovenstvem nesestoupí níže než k monsignorovi. A mezi urozenstvem se zastaví u marchese."
"To jsem na tom špatně!" pravil La Surie.
"Alfonso," pravil jsem, "mám-li ti věřit?, Jakže? Žádný bohatý měšténín? Žádný zámožný kupec?"
"Sì, ma furtivamente," pravil Alfonso. "Jinak by ztratila svoje postavení. Nicméně jejím veřejným souložníkem je il bargello depa Corte, jakkoli je z nízké šlechty, aby její přátelé věděli, že její dům je převelice bezpečný, protože je ve dne v noci chráněn."
"Alfonso, velice ti děkuji; budu o tom přemítat."
"Signor marchese, myslíte rovněž na grande prestigio, kterému se budete těšit v Římě, pakli pasticciera přijme vaše přátelství."
"Pasticciera?"
"Signora Tereza, prve než se zařídila, pekla nejlepší koláčky v Římě."
"Sázím se," pravil La Surie po francouzsku, "že nejspíše shledala výhodnějším dát se hníst sama než aby svoje těsto hnětla ..."
Ale Alfonso tomu rozuměl tuze dobře a pravil s tvářností tuze bolestnou:
"Signor, col vostro permesso, nemluvte o ní neuctivě. Pasticciera je veliká dáma."
"Pohřichu pro mě příliš veliká," pravil La Surie, "jsem z nízké šlechty a přitom nejsem bargello."
"Ale Tereza má sestřenici," pravil Alfonso.
"Budu přemítat o sestřenici," pravil La Surie, směje se.
Vsedli jsme na koně, za námi Poscanec, Poprda a čtyři naši muži, před námi naše dvě pážata, všichni s meči a dýkami, nikoli však s bambítkami (ty jsme měli skryté v kabátcích), a po pravdě řečeno s očima převelmi pozornýma, upřenýma napravo i nalevo na okna do ulice a najmě na ta; jejichž okenice s mřížkami, zavřené nebo přivřené, mohly skrývat nějakého spadaccina s mušketou. Tato opatrnost, měl-li jsem věřit tomu co mi byl napsal Ossat, byla dobrá, ale podle jeho mínění daremná, poněvadž mordování uprostřed dne na ulici ve stylu zavraždění kardinála Colignyho nepatřilo k italským mravům, jež byly přichylny k činům méně otevřeným, ba co dím - dosti často i k jeďům.
"Pane můj," pravil ke mně La Surie, přijížděje k mému boku, "co si myslíte o návrzích Alfonsových?"
"Že mu z nich kyne prospěch."
"To je samozřejmé. Ale co ještě?"
"Že nemám nejmenší toužení po nevěstce, byť se zlatou ořízkou."
"Pane můj, nebyl jste takto vybíravý v létech své mladosti, a vzpomínám si na jisté jehlářství v Montpellieru..."
"To je něco jiného; Tomassiné jsem neplatil. A dokonce, pakli mě paměť neklame, ona živila mě..."
"Bylo vám tenkrát patnáct let a tváře jste měl růžové jako červánky. Ale když vlas šediví a vous houstne, láska stojí více."
"To není pravda," pravil jsem podrážděně, "vznešená dáma tobě známá nestojí mě nic."
"Krom strašlivého občas bušení srdce."
"Jak můžeš srovnávat srdce a měšec?"
"A věnoval jste nevím kolik prstýnků a náramků nevím kolika ženám."
"To byly dary dobrovolné."
"Ne tak dobrovolné: vzpomeňte si na Gavašetku a na Babetku a na ještě další!"
"To byly cetky a tretky!"
"Kdyby se to spočítalo, pěkné jmění by to činilo!"
"Měl jsem velké potěšení, Miroule, z těch dáreků a z upřímné radosti, s kterou byly přijímány. Ale platit za požitek tělesný hotově se zlatáky v ruce, to je hanba!"
"Žádné tedy hnětení pekařky!" A po krátkém okamžení dodal sotto voce: "A žádná pro mě sestřenice!"
"Miroule," pravil jsem, "lituješ toho?"

"Arci!" pravil nikoli bez jisté kyselosti. "Vězte, jak je zlé být podkoním! Na moje hledisko cti se nehledí hledím tak jemným jako na vaše!"

47. Pekařka

Na což neměl jsem kdy odpovědět, poněvadž Thierry, který měl hřebínek tuze schlíplý item zadek od toho času, co mi s Lukášem provedli onu lotrovinu, zadržel koně, počkal na mě a pravil ke mně tónem nanejvýš uctivým:

"Pane markýzi, račte mi dát přivolení, abych vás zavedl do jisté ulice, kterou jsem objevil včera, pobíhaje ..."

"Pobíhaje!" pravil La Surie, vrhaje na něj pobouřený zrak.

"A v níž úderem čtvrté hodiny se u oken ukazují nejkrásnější ženy Říma."

"Jedeme za tebou, Thierry," pravil jsem k němu, ale se zrakem chladným a aniž jsem se naň usmál, protože jsem k němu choval tuze veliké zášti za urážku, kterou bych býval potrestal ranou mečem, kdyby nebyl tak mlád. La Surie chtěl, abych ho i s Lukášem alespoň bez meškání k rodičům poslal, ale já jsem to odmítl jak z příčiny nebezpečí dlouhé cesty, tak i z té, že by ve Francii urbi et orbi vyžvanili, proč upadli v nemilost, což by mi u dvora dodalo jistou směšnost, nebo, jak se říká v Itálii, "posadilo masku na tvář".

Dobře jsem vlastně znal ulici, k níž nás vedl Thierry, ale věřte mi, nikdy jsem tudy nejel v příslušnou hodinu, neboť bych tam byl nalezl převelický sběh lidu na koních i v kočárech (ale v kočárech, jejichž hořejšek byl navzdor chladu otevřený), a takřka výlučně mužů, kteří stáli nebo kráčeli pomaloučku jako želvy a měli oči toliko pro okna domů, jež se vskutku po odbítí čtyř hodin na velkém orloji sousedního kostela takřka současně otevřela a zrakům odkryla sedící dámy s tvářemi odhalenými a s těly skvoucně vystrojenými. A abych pravdu děl, čtenáři, nikdy jsem neviděl více krásků na jednom místě pospolu shromážděných, a tak když jsem byl projel na koni hlemýžďí rychlostí celou dlouhou ulici, byl jsem ještě tak nenasycený, že jsem ji zpátky projel v opačném směru stejně pomalu, bych si poznovu zrak naplnil, jsa oslněn všemi těmi půvaby, jež jsem tam viděl a jež co do jemnosti, něžnosti, skvělosti a milostnosti převyšovaly všechno, co, jsem byl kdy ve Francii uhlídal.

A nyní podruhé jsem si více všímal velkého počtu přítomných mužů, kteří tam v neuvěřitelné tísní a tlačenci přecházeli, aniž slovíčko pronesli, jakoby ponořeni do zbožného prohlížení svých model. A zastaviv se nakonec před tou, která se mi jevila ze všech nejkrásnější, vpíjel jsem se do ní zrakem a pozoroval jsem kolem ní věru prapodivné počínání, neboť jestliže všichni ti muži před jejím oknem obcházející takřka nábožně před ní smekali, viděl jsem, že po všecek čas, co jsem tam dlel, ona odpověděla toliko třem nebo čtyřem z nich pohledem či úsměvem, její tvář však zůstávala z mramoru při pozdravu ostatních, ti pak se závistí zrakem sledovali ony, jež ona byla takto vyznamenala, a s nemalou úctou si šeptali jejich jména.

"Signore," pravil jsem k jednomu jezdcí, který následkem veliké tlačence na ulici octl se náhle vedle mne, "račte mi povědět jméno té krásky."

"Jakpak, signore?" pravil ke mně, aniž se uvolil na mě pohlédnout, nechtěje očividně odtrhnout svůj zrak od předmětu svého něměho obdivování a prozrazuje dokonce jakous netrpělivost, že jsem na něho promluvil, "vy ji neznáte? Ale jeden každý tuto ji zná!"

"A čím to je," pravil jsem, "že ji sic všichni zdraví, leč ona odpovídá toliko třem nebo čtyřem?"

Poté ten muž projevil takovou mrzutost, jako kdybych ho rušil při modlení, otočil se v sedle a záda mi ukázal.

"Signore," pravil tehdy jakýsi hlásek hluboko pode mnou.

Sklouzl jsem pohledem na dláždění a objevil ve výši levého třmenu asi desetileté bambino se svatozáří kudrnatých černých kadeří kolem tváře.

"Co si přeješ?" pravil jsem.

"Vysadí-li mne do sedla před sebou, povím vám jméno té krásné paní."

Zasmál jsem se, sklonil se, a chopiv pacholika za ruku, vytáhl jsem ho k sobě a usadil ho, jak si byl přál.

"Francesco," zvolal klouček vítězoslavně na jiné bambino, jež běhalo takřka pod nohama koní, "vidíš, kde jsem?"

Potom otočil ke mně smělé zraky a smavou tvář a pravil se slavnostním vzezřením:

"Ta kráska, kterou obdivujete, signore, je pasticciera, Bůh jí požehnej, a ti, které zdraví, jsou její milovníci."

Vincenti, malý mužík s živýma a slídivýma očkama, který mi byl pronajal kardinálův palác, přišel mě navštívit nazítří úderem jedenácté hodiny, protože pak jsme se s panem z La Surie chystali zasednout k tabuli, pozval jsem ho, by se k nám připojil, a za shovívavost tuto on mi děkoval s přenesmírnou hojností slov a zdvořilých rčení, již by žádný francouzský dvořan se svým králem promlouvající zaboha nedosáhl.

Krmě nám podávala naše pážata, Vincenti pak na mě obrátil výmluvná očka a poté, co mě požádal, může-li se před nimi vyjadřovat bez zastírání, pravil ke mně:

"Signor marchese, Jeho Eminence mě prosí, abych vám sdělil novinu veliké důležitosti: papež právě odeslal do Madridu co mimořádného vyslance svého synovce Giovanniho Franceska Aldobrandiniho."

"Je-li pak povědomo," pravil jsem s ušima našpicovanými, "jaký je důvod tohoto vyslání?"

"Diplomacie Vatikánu je tajná," pravil Vincenti s významným úsměvem, "i je to záležitost dohadů. Račte vidět, dal jsem kroužek na u."

"A které to jsou?"

"Signor marchese, v Římě je sedmdesát kardinálů, a kdybyste se jich měl všech optat - a předpokládáme-li, že by vám odpověděli - , dostal byste odpovědi tuze rozdílné."

"Ach, signor Vincenti," pravil jsem s úsměvem, "vzpomeňte si laskavě, že nebesa přidělila Francouzům méně chytrosti než Italům."

"Signor marchese," pravil Vincenti s úsměvem, "mám-li soudit podle vás a podle pana z La Surie, nemohu tomu věřit."

Ale zkrátme to..."

"A račte být tak laskav a také to zjednodušte," pravil La Surie.

"Pokusím se, abych se vám zavděčil," pravil Vincenti s novou lehkou úklonou mně a panu z La Surie. "Bene. Důvod nejčastěji uváděný - a možná ten, jež vatikánská povídavost chtěla podporovat - je, že Giovanni Francesco má s Filipem II. jednat o záležitostech v Uhrách, jež neskonale měrou papeže skličují z příčiny dvojího nebezpečnosti křesťanstvu hrozícího."

"Dvojího?" pravil jsem. "Není-li už na tom dosti, že Turci mají obsazenu největší část Uher?"

"Je to horší," pravil Vincenti a zkřížil před sebou obě ruce. "Turci, daleci toho, nastolit islám v zemích, jež mají obsazeny, s ďábelskou dovedností tam prosazují kalvínské. A takto se stalo, že získali pro svou věc Uhry protestantské a přeměnili válku za nezávislost ve válku náboženskou. Machiavelli by to lépe neučinil."

"Tudíž," pravil jsem, "Giovanni Francesco požádá Filipa II., aby skrze svoje zbraně a svoje zlato podporoval katolické Uhry."

"Certamente!" pravil Vincenti, "ma non si puo avere il dono dell' ubiquita. Filip nemůže ve stejný čas bojovat proti pirátům anglickým v Atlantiku, proti pirátům tureckým ve Středozemním moři, proti kalvínským Uhrům v Uhrách, proti flanderským guézům ve Flandrech a proti Francouzům ve Francii."

"Jinými slovy," pravil La Surie, "Filip se zakousl do více soust a nemůže je sežvýkat."

"Odtud," pravil Vincenti, "druhý dohad."

"Jakže, druhý?" pravil La Surie, "toliko druhý? Copak se stalo se sedmdesáti dohady sedmdesáti kardinálů?"

"Signore," pravil Vincenti s úsměvem, "neračte mi vyčítat, že jsem byl nesmírně slevil ze své florentské chytrosti, abych signoru marchesovi vyhověl."

"Já jsem byl pravil italské," zasmál jsem se.

"Ale právě z Florencie Italové odvozují svoji chytrost," zasmál se rovněž Vincenti. "Bene. Druhý dohad, že papež navrhuje Filipovi II. uspořádání, jež by zahrnovalo Uhry, ale neomezovalo by se toliko na ně..."

Tu Vincenti zachoval dramatickou přestávku, kterou jsem vzápětí zkrátil.

"Je to málo, signor Vincenti, řku-li, že jsem se celý v ucho proměnil. Já vaše slova piju! Nalívejte mi je tedy do uší a neváhejte tolik!"

"Slyšte, signor marchese. Giovanni Francesco má prý za úkol zvědět, za jakých podmínek by Filip souhlasil s uzavřením míru s vládcem béarnským, a papež by poté naléhal na vašeho Jindřicha, aby tyto podmínky přijal."

"A za to," pravil jsem, vrhaje na pana z La Surie užaslý pohled, "papež by ho zprostil exkomunikace."

"Si, signor marchese," pravil Vincenti. "Niměně za podmínky, že Francie se zřekne rovněž svého spojení s Turky a svých spojení s kacíři: totiž s Anglií, Holandskem a luteránskými knížaty německými."

"U všech rohatých!" vyhrkl prudce La Surie.

"Nevěřím svým uším," pravil jsem, krotě ze všech sil chvějivé rozhořčení. "Jindřich že by měl přes palubu hodit všechna svoje spojení a měl by být ještě rád, že se španělské obočí tolik chmurné sníží, aby mu zákon vyhlašovalo!"

Nemohl jsem více povědět, pověděl bych toho přes míru, a viděl jsem, že La Surie rovněž vztekem vře, neboť se zvedl od stolu a s pěstmi za zády sevřenými sem tam po jizbě přechází. Co mne se dotýče, snažil jsem se uklidnit, i chtěl jsem sebrat láhev vína a naplnit si pohár, ale ruka se mi následkem hněvu tak notně třásla, že jsem vyliil stejné množství na stůl jako do poháru.

Mezitím Vincentiův slídívý zrak přebíhal z pana La Surie na mne a ze mne na pana z La Surie, i přišlo mi na mysl, že Guistiniani mu byl svěřil úkol zpravit nás o poslání Giovanniho Francesca toliko proto, aby pozoroval působení toho na francouzské urozence, o nichž kardinál nemohl pochybovat, že jsou tuze dobře obeznámeni se záměry Jindřicha Čtvrtého i s jeho povahou. Je-li tomu tak, Vincenti musel být překvapen prudkostí našeho hnutí mysli. A my pak jsme nepotřebovali ani slůvko dodávat: naše šílená zlost byla promluvila za nás a není pochyby, že bude popsána Giustinianimu a skrze něj Svatému otci.

Jak se byl s námi Vincenti rozloučil, uchopil jsem Miroula za paži a odvedl ho do zahrady, kam jako by nás zval paprsek slunce, první za poslední měsíc.

"Papež trpí mámením!" procedil La Surie mezi zuby; jakmile jsme vešli do aleje vroubené cypřiši. "Papež žádá od Jindřicha, chce-li mír s Filipem učinit, aby se zřekl právě těch spojení, jež mu pomáhají proti němu se bránit!"

"Nikoli, Miroule, papež netrpí mámením. Handruje. Tápe. Chce možná dosáhnout, aby Filip přijal myšlenku Jindřichovy absoluace, tím, že ho vábí nadějí na výhodný mír. Ale na každý způsob, milý Miroule, nadešel myslím čas, aby ses do Francie navrátil se zprávou pro krále z té příčiny, že se mi jeví tuze výhodné pro Jeho Veličenstvo vyslat do Říma monsignora Du Perrona v též čas, co Giovanni Francesco bude v Madridu."

"Také jsem si to myslel," pravil La Surie. (A tvářil se při tom tuze zachmuřeně, tolik se vzpouzel myšlence, že mě má opustit.) "Ale přemítals o tom, milý Petře, že odjedu-li z Říma do Paříže ve stejný čas co Giovanni Francesco do Madridu, vévoda ze Sessy nemůže nespojovat tyto dva odjezdy a v důsledku toho bude přesvědčen, že ty jsi tajným vyjednavatelem mezi Jindřichem a papežem? A tehdy, milý Petře, ať už žiješ, převelice hlučně' či nikoli, budeš následkem toho ohrožen převelikým nebezpečím a já tu ani nebudu, abych je s tebou sdílel."

"Ach, milý Miroule!" pravil jsem, pevně ho objímaje a tváře mu polibky pokrýváje, přičemž mi srdce bušilo z té jeho ryzí náklonnosti ke mně, "to všechno jsem si pravil! Leč cožpak mohu důvěřovat dopisu, abych v něm vše králi vypověděl, neboť krom toho, že takový dopis může se ztratit nebo být ukraden našimi nepřáteli, jak na papíře vypsát nekonečné přeměňování, odstíny a jemnosti vatikánské politiky? Dopis pohříchu nemůže odpovědět na otázky, jež by mu chtěl někdo klást

O družině, kterou si s sebou měl La Surie odvést, musil jsem se s ním dlouze přít, neboť v touze zajistit mou bezpečnost

nejraději by mi ponechal větší část, což jsem rázně zamítl, a moje argumentum bylo, že přec žiji v městě spořádaném a nemusím tudíž čelit útoku čelnímu, nýbrž mnohem spíše úkladu potměšilému, proti němuž i velký počet arkebuzířů je zcela neužitečný. Z téže příčiny a poněvadž v širém kraji a na velkých cestách spásu proti nepříteli počtem převyšujícímu je třeba nejčastěji hledat v útěku, přiměl jsem Miroula, aby si vybral mezi mými koňmi ty nejrychlejší. Musím zde vzdát čest svému Miroulovi; jsa přesvědčen, že jeho odjezd, tak brzy následující po odjezdu Giovanniho Franceska, bude vykládán skrze Španěla co důkaz, že jsem byl tajným vyjednavatelem, pojal záměr převelice důmyslný k tomu konci, aby se pokusil zatajit svou cestu.

Hleďme, kterak jsme ho punktum po punktu provedli: Najal jsem kočár a v tomto kočáře jsme vykonali, zabezení, celou cestu z Říma do Florencie, kde jsme týden setrvali, prohlížeje si město i okolní města Toskánska. Načež v noci La Surie koňmo odjel do Francie s polovinou družiny, odvážeje v zavazadlech jeden dopis pro Angelinu a druhý pro mou hezkou vévodkyni. Sám jsem se do Říma zpátky navrátil s druhou polovinou družiny, stále v kočáře a se záclonami zataženými a aniž jsem z něho ven vylezl, dokud nevjel na můj dvůr a vrata nebyla uzavřena.

Poté jsem zachovával po deset dní ve svém kardinálském paláci přísnou klauzuru, která byla usnadněna nekonečným a sychravým deštěm, následkem čehož patník u mých vrat přišel o mého soukromého mendicanta, jak jsem se o tom přesvědčil, když jsem za ním vyslal Thierryho s obvyklým obolem.

Slunce se nám konečně navrátilo a soudě, že dav Miroulovi deset dní náskoku před jeho případnými pronásledovateli, mohu se objevit bez něho na světle denním, konečně jsem ven vyšel, a první osoba, kterou jsem uhlídal, byl Alfonso delta Strada, majestátně uveleбенý na mém mezníku ve svých hadrech, s pravou rukou na holi kolmo postavené, s bradou spočívající na hřbetě ruky a s očima tak zaměstnanými, jak musel pensare all'eternità, že neviděl ani svou levou ruku pro almužny nataženou. Moje ruka pak ho sdostatek překvapila.

"Signor marchese," pravil se slavnostním vzezřením, "dovoľte laskavě neponíženějším z vašich služebníků povědět vám, že když jste ráčil do své dnešní almužny započíst deset dní, v nichž mi římské deště zabránily zdobit a chránit vaše vrata, projevil jste meravigliosa delicatezza."

"Alfonso," pravil jsem vážně, "jsem šťasten, že tě tu vidím, poněvadž jsem tě pokládal za stížená nějakým neduhem."

"Nikoli, signor marchese. Ale když prší nebo slunce je příliš kruté, raději rozjímám vleže na svém lůžku než na ulici."

Nicméně minulé úterý, využiv chvilkového zlepšení počasí, navštívil jsem naši pekařku."

"Ty ji tedy znáš?" pravil jsem s úsměvem v koutku úst.

"Je to moje sestřenice," pravil s hřebínkem tuze vztyčeným a stejným tónem velkolepé prostoty, jako kdyby mi pravil, že papež je jeho strýček.

"Alfonso," pravil jsem, "vzdávám ti veškerý poklony, že máš v rodině krásku tak dokonalou, kterou jsem byl uhlídal v jejím okně a patřil na ni s obdivem neskonalým (čtenář si všiml, že i já jsem pozvolna nabýval italský tón.)"

"Signor marchese," pravil Alfonso s tvářností celkem vážnou a významnou, "uhlídat ji v okně není totéž co vidět ji opravdu ... Budiž tomu jakkoli," pokračoval s povzdechem, "nalezl jsem ji v slzách a zvěděl skrze její camerieru, že jeden z jejích milovníků právě zemřel na krutou střevní chorobu."

"Nastojte, to je pohroma."

"V nejednom smyslu," pravil Alfonso. "Neboť tento milovník, jehož z příčin počestnosti nemohu jmenovat, byl povahy vlídné a štědré."

"Pasticciera," pravil jsem, aniž jsem si dovolil úsměv, "oplakává tudíž i jeho vlídnost, i jeho dary."

"Signor marchese, nerad bych, abyste se domníval, že pasticciera je lakotná, lačná peněz a nepřejícná. Pravý opak je pravdou. Ale musí živit četnou rodinu a také vést způsob života hodný své krásy. Nicméně svoje milovníky z dobra srdce miluje."

"Věřím tomu," pravil jsem, "jakkoli to množné číslo mi vadí."

"Signor marchese," pravil Alfonso tónem uctivé výčitky, "nebudete nikdy dobrým Římanem, pakli nebudete mít ducha volnějšího ... Pasticciera miluje svoje milovníky z té příčiny, že si vybrala ty milování hodné, a proto také jsem se opovážil promluvit s ní o vás, když jedno místo v jejím srdci zůstalo prázdné."

"Mnoho sis toho předsevzal, Alfonso."

"A ještě více, signor marchese; příští čtvrtek úderem páté hodiny mám vás ji představit."

"U všech rohatých! Aniž ses mě nejprve na to zeptal?"

"Signor marchese," pravil Alfonso s lehkou úklonou, "kardinál Giustiniani se vás byl optal, prve než vás představil papeži?"

"Jakže," pravil jsem s ústy zejícími, "ty to víš!"

Ale nemohl jsem se déle divit; neboť malé páže oblečené po španělsku, když se mě bylo dotázalo, zda jsem markýz ze Sioraku, podalo mi cedulku, a prve než jsem mu mohl dát od cesty, uteklo.

48. Druhá audience

Neprodleně jsem se do svého příbytku zpátky navrátil a přistoupiv k ohni, který v krbu plápolal, natahoval jsem k němu střídavě nohy (moje dlouhá a nehybná rozmluva s Alfonsem mě tuze ochladila) a četl jsem ten lístek, který v mysli jeho pisatelky rovněž nebyl míněn tak, aby mě převelmi rozehrál.

Pane,

můj bratranec don Luis Delfín z Lorky, který se byl s vámi ve Vatikánu setkal, mi pravil, že jste byl k němu promlouval o mně slovy tuze dojatými a tlumočil mi vaše pozvání, abych vás přišla navštívit. Jsem vpravdě pohnuta, že jste si byl uchoval ke mně jistou náklonnost, a z té příčiny jsem ještě zarmoucenější, že si musím odříci potěšení vás spatřit. Ale stejné naléhavé příčiny, pro něž jsem opustila váš příbytek a které jsem vám byla ze široka vyložila ve svém listě na

rozloučenou, hovoří plně, ostře a rozhodně proti obnovení našich styků. Pravda, jste prý nyní osamělý, ale znajíc dlouho vaši povahu, nemohu než namítnout, že tento stav samoty potrvá toliko po čas růží a že vbrzku potáhnete za sebou, v Římě jako jinde, dav žen, k němuž se nesluší dámě z dobrého rodu více či méně se přimíchat.

Pročez moje přátelství k vám zůstane vzdálené, třebaš je tak živé a třebaš mohu zcela upřímně povědět, pane, že jsem vaše pozorná a oddaná služebnice

Doña Klára Delfinová z Lorky

Je mi jasno, že čtenáři a čtenářky neopomenou oceňovat toto psaní převelice odlišně, první řkouce: "Vizte ty ženy: poněvadž s ním nemohla strávit celý život, odmítá mu návštěvu na jednu hodinu!" a druhé řkouce: "Vizte ty muže! Odmítal ji v Paříži, když byla tou měrou do něho poblázněna, že se zříkala své důstojnosti, aby mu to naznačila, a teď, když se s ní setkává v Římě, osamělý a mrzoutský, by se s ní spokojil! A k tomu je to licoměrník! Neboť kdyby se ráčil vytasit se svými postranními myšlenkami, doznal by, že od ní očekává věru něco jiného než ono pobožnůstkářské přátelství, jímž se před ní oháněl!"...

Spanilá čtenářko, nepokračujte, pro smilování, v této obžalobě; dávám vám proti sobě venkoncem za pravdu s tímto jako hedvábí jemným odstínem, že chovaje mnohem větší lásku k doně Kláře, než bych býval chtěl, nepřestával jsem litovat, že moje opatnost (a strach, jež ve mně budila její pohoršlivá letora) mně ji byla z cesty odstranila.

Přiznávám také, u všech rohatých, všechny ty postranní myšlenky, kolik vám libo! A poněvadž už se vám válím v prachu pod nohama, povím vám, že dopis Doni Kláry mě tou měrou rozhněval a roztesknil, že jsem prudce ze svého příbytku ven vyběhl, a naleznuv Alfonsa na patníku před palácem (jako Diogena v sudu), pravil jsem k němu tuze zostra:

"Alfonso, přemítal jsem o tom dobře jsi učinil: pověz signore Tereze, že si budu pokládat za převelikou čest, budu-li jí ve čtvrtěk představen.

Následující den mi Alfonso vzkázal po Lukášovi, zda mě smí v mém domě navštívit, protože se mnou chce promluvit mezi čtyřma očima a vyhnout se tak nebezpečí, že by byl slyšen chodci. A když jsem ho byl bez meškání pozval, požádal ho, aby usedl k mému krbu, a přikázal, by mu vína nalili, shledal jsem, že jakkoli byl oblečen do svých obvyklých hadrů, bezpochyby se maličko upravil, aby mi v mém domě nozdry neobtěžoval. A měl sic rozedrané háby svého stavu, leč hlavu dosti ušlechtilou - nebýt nešťastného uspořádání očí, jež Miroul nazýval očima "papežským", poněvadž jedno mířilo k nebi, zatímco druhé zůstávalo k zemi upřeno.

Když se byl napil, Alfonso ke mně libě promlouval, a nejprv mi doporučil, abych nebral na lehkou váhu svoje představení pekaře z té příčiny, že sám skutek být jí představen - aniž jste vůbec vybrán za milovníka - je pro každého už o sobě záviděníhodné vyznamenání, a že za ně vděčím nikoli svému zlatu, nýbrž osobním zásluhám, jež on jí byl ze široka popsal; že především to musím mít na zřeteli a uzpůsobit se předepsaným pravidlům, neboť bylo by nejvyšší měrou nevhodné pro osobu mého postavení, kdybych se signore Tereze nedvořil po italsku; že určitě nesmím opomenout přinést jí dárek a další pro její mammu, nepočítajíc nějaké ty penízky, jež je třeba podstrčit vrátnému, komorné a sluhovi, který se v maštálích postará o moje koně a o moji družinu; že toto všechno jsou ostatně pouhé droboty a že důležité je moje chování vůči signore, a jsem-li, kterak on se domnívá, člověk přímočarý a nechávám se unášet svými city, nemám se i obávat být oslněn její krásou, aniž však vystoupím z mezí uctivosti; že nic ostatně nemá být ponecháno náhodě, avšak - mám se dát doprovázet početnou a skvělou družinou, odít se do saténu a perel, vzít si damascénské zbraně a na rukavice drahocenné prsteny, nikoli abych se co páv nadouval tímto přepychem, jak to obvykle činí nestoudní Španělé, nýbrž abych tím prokazoval čest signore; že nemám ostatně očekávat od ní mnoho slov, neboť ona se bude zanášet tím, že mi bude naslouchat, bude mě pozorovat a zvažovat mé přednosti na jemných vážkách, jež přináležejí toliko jí a jež se nikdy nemýlí; že po mém představení, až pokleknu jedním kolenem na zem, abych jí ruku políbil, ona mi naznačí, zda se jí líbím či nikoli, přijetím nebo odmítnutím mého dárku; pakli mě odmítne, že by bylo neslušné, abych projevoval hněv nebo nevoli, měl bych toliko prolít několik slzí a odejít; pakli mě přijme, že mám právě naopak mírnit své nadšení a požádat ji, prve než odejdu, tónem skromným a slušným, aby mně určila den; že stanu-li se posléze jejím milovníkem, bude ode mne očekávat, že následující neděli o desáté hodině budu stát u svatého Jana Lateránského vedle křtitelnice, abych se jí, až přijde, hluboce uklonil a podal jí svěcenou vodu, ale v naprostém mlčení z uctivosti k posvátnému místu; a že konečně, nechci-li se vůči ní těžce prohřešit, mám se každý den úderem čtvrté hodiny projet na koni pod jejím oknem, abych se jí hluboce uklonil; na tento pozdrav ona odpoví jemným úsměvem a vlídným pohledem, které budou vzápětí všemi zaznamenány a všude se o nich bude hovořit, což ihned v Římě přispěje k mému grandissimo prestigio ...

"Alfonso," pravil jsem, "nemám toužení ani tak po věhlasu, jako po štěstí."

"U urozence, signor marchese, je věhlas podstatou štěstí."

"Máš pravdu! Ale pročpak nazýváš italským dvoření, jež mám činit pekaře?"

"Taková je toho příčina: pozoroval jsem u cizích urozenců, že když za zlato získali krásnou kurtizánu, myslí si, že ji mají celou, poněvadž mohou užívat její tělesnosti. Italové jsou přesmíru důvtipní, signor marchese, aby upadali do tohoto omylu. Item dvoří se tuze vybraně dokonce těm, jež se jim prodávají, aby si dobyli toho, co ony neprodávají: jejich lásky. Neboť skrze tento něžný cit - i darovaný i přijímaný - doufají dosáhnout rozkoše nekonečně líbeznější."

"Alfonso," pravil jsem vážně, "toto je dobře řečeno a dobře promyšleno. Mnohému ses naučil od mnichů."

"Nikoli, signor marchese, ničemu jsem se nenaučil v klášteře, ale všelichému ve světě tím, že jsem se točil kolem mocných."

"Id est kolem Tereziných milovníků?"

"Ano, ale najmě kolem toskánských kardinálů. Nechci vám to déle tajit, signor marchese, ale byl jsem stálý mendicante kardinála Ferdinanda z Medici, který poté, co se stal velkovévodou toskánským, odkázal mě kardinálovi Giustinianimu, a ten po vašem příjezdu mě odkázal vám ve stejný čas, co vám pronajal svůj palác. Kardinál soudil, že bych měl jistým

způsobem nad vámi bdít."

"Nebo mě špehovat?"

"Signor marchese," pravil Alfonso s tvářností dotčenou, "neměl jsem vás špehovat, poněvadž váš vladař a velkovévoda toskánský jsou přátelé. Zapomínáte-li, že jsem Florent'an?"

Prisám svatý Antonín! pravil jsem si, když Alfonso odešel, už mi je jasné, co si o tom myslet: jen jsem do Říma dorazil, sleduje mě sieur Vincenti, který se tuto nachomejtné právě včas, aby mi pronajal palác kardinála toskánského, jenž ho užívá. Nazítří "zdobí" moje vrata, jak tomu praví, stálý mendicante řečeného kardinála a nedává si pokoje, pokud mě nepřiměje žít "převělice hlučně", přesně jak mi to byl doporučil Giustiniani, a přivoluje, že nade mnou bude "bdít", nicméně upouští od toho, jakmile přší. A Toskánci, bdíce nade mnou, aby chránili Ossata, mě nakrásně kompromitují v očích Španělů tím, že mě představí papeži. Já pak věda o svazcích mého pána krále s nimi, kteří se na něj spoléhají, že je ochrání před choutkami Filipa II., nemohu než věřit, že jejich zájem o mne je přátelský, leč přitom si musím přát, aby jejich chování vůči mně bylo trochu méně potměšilé. Nic ostatně při mém poslání není jasné, ze všech, jež jsem kdy měl vykonat, je nejzašmodrchanější a také s největším trápením spojené: neboť nastojte, jsem tu v cizím městě s úkolem pozorovat, aniž vpravdě tuším, co pozoruji, a podstupuji nepředvídatelná nebezpečí, aniž činím jinou věc, ale že se snažím ve všem vyznat, zatímco jiní než já tahají za drátky jednání. A posléze když takto po uši vězím v této nejasné danosti, jsem krom toho nejméně na dva měsíce zbaven svého Miroula a odkopnut sleze doňu Kláru.

Když jsem o dva měsíce později vyprávěl Miroulovi o svém představení signoře Tereze, snažil se v tom rozeznat obřadný a teatrální ráz římského ducha. Ten, pravil, se nikdy nerozvíjí svobodněji než při těchto velkolepých a okázalých slavnostech papeženství, tak uchvacujících spodní lid a tak nenáviděných hugenoty. A na mou věru kdybych se opovážil srovnávat - srovnání samo o sobě svatokrádežné, ale Alfonso mi je ve vši nevinnosti mimoděk připomněl - moje představení Jeho Svatosti a moje představení této málo svaté dámě, pověděl bych, že to druhé bylo neméně obřadné a důstojné co první a že tu bylo přítomno také divadlo, jakkoli u Terezy se v to mísil i prvek komedie, sám o sobě tak italský a tak parodický, že dodnes ještě se usmívám, připomenuli-li si toto představení.

Večer určený pro řečené představení - bylo to den před Velkým pátkem - uslyšel jsem drahnou hodinu před smluveným časem ťukání na dveře, i poslal jsem Thierryho a ten mi přišel povědět, že jakýs římský dobře oděný urozenec pravíci, že se jmenuje Alfonso della Strada, prosí o čest, aby byl mnou přijat, já pak nevěře svým uším, slyše to jméno, pravil jsem Thierrymu, by uvedl mého pozdního návštěvníka, neboť bylo už téměř šest hodin, a s úžasem jsem uhlídal svého úředního mendicante, jehož bylo moje páže nepoznalo, tak skvoucně byl oblečen do černého sametového kabátce, který měl cenu dobře stokrát vyšší onoho, co jsem mu byl daroval. Krom toho měl vous tuze dobře zastřížený a bílý vlas umně ostříhaný a nebýt vady jeho očí a také toho, že nenosil meč, vypadal by urostle a tuze vybraně.

"Pro všechny svaté, Alfonso," volal jsem, "jak jsi to vyšňořen! Nebojíš se, že si zničíš obchod, potká-li tě někdo takto vyfintěného na ulici?"

"Nikdo mě neuhlídá, signor marchese, poněvadž budu s vámi v kočáře a veškery záclonky budou zataženy, až pojedeme za pekařkou."

"V kočáře, Alfonso? Ale já kočár nemám! A dobře to víš!"

"Z té příčiny jsem si dovolil jeden pro vás najmout. Bude vás stát toliko dva zlaté za celý večer, signor marchese, a je hoden vévody nebo kardinála."

"A proč toto utrácení?"

"Poněvadž dnes je noc před Velkým pátkem, poněvadž tisíce Římanů budou konat procesí ke svatému Petru a poněvadž při návratu od pekařky budeme muset se navracet proti tomuto proudu. Na koni by nás nenechali projet. Ale za to budou mít ve vážnosti pozlacený kočár se zataženými záclonami, doprovázený mocnou družinou."

Kočár, který se vskutku vyrovnal vozu kardinála Giustinianiho, byl skvěle vyřezávaný a pozlacený a potahy z červeného sametu zdály se nové: důstojná schránka pro Alfonsa i pro mne, který ve svém nejkrásnějším odění skvěl jsem se všemi svými lesky, dokonce jsem si vzal přes prsa náhrdelník řádu Svatého ducha, který mi byl král udělil po Laonu.

"Copak to je?" pravil Alfonso, jak na něj vrhl zrak. "Je-li pak možné vymyslet si věc vybranější? Blahoslavená Panno, toto sřetěžení zlatých čtverečků tak jemně vypracovaných! A tento obdivuhodný kříž na špičkách perlami posázený!"

"Toto je," pravil jsem, "řád rytířstva katolicky smýšlejícího, vytvořený skrze Jindřicha Třetího. A zajímavé na té záležitosti je to, že tvůrce tohoto řádu, který sám byl zbožný velice velmi, byl později jedním papežem exkomunikován a jedním mnichem usmrcen."

"Ten náhrdelník převělní zvýší vaše naděje," pravil Alfonso. "Propůjčuje vám převelikou důstojnost a na ni je pasticciera tuze citlivá."

"Moje naděje, Alfonso!" usmál jsem se. "Hrozí-li mi tedy nebezpečnost, že nebudu přijat? Přiznávám se, že do této chvíle jsem neměl takněž pochybnosti co do výsledku svého představení. Viděl jsem v tom způsobu, jak mě přimět k tomuto dvoření 'po italsku', jež v mých očích a nepochybně i v očích Tereziných má přehodit cudný závoj přes hrubý a nahý obchod, který má řídit naše vztahy."

"Signor marchese," pravil Alfonso vážně, "raďte mi odpustit, ale musím vám povědět, že stran toho jste upadl v převelický omyl. Máte dozajista své naděje, ale pro nahrazení zesnutého milovníka nejste na kolbišti jediný a žádným ze zápasníků, kteří se vám staví v cestu, nelze opovrhovat."

"Nicméně ty podporuješ mě, Alfonso."

"A věřte mi, signor marchese, jste jediný, jehož podporuji. Ale třeba ještě brát v úvahu, že pasticciera je žena a že často žena jedná a capriccio. Viděl jsem, jak Tereza odmítla nápadníka, protože ho shledávala příliš pokorným. A jiného, protože ho shledávala příliš drzým. Váží přednosti muže na vázkách, jež toliko jí přináležejí," pravil jsem vám to."

"Byl bych všecek zoufalý," pravil jsem stále se usmívaje, ale v nitru svém tuze poplašený, "kdyby při vážení shledala,

že mám maličko méně karátů, než ona vyžaduje."

"Vaše čáky jsou dobré," navázal Alfonso po chvilce mlčení. "A nejlepší je, že jste Francouz. Italové mají k Francii dávnou náklonnost a úctu, jež nenávisť ke španělské všudypřítomnosti přednedávnem na výsost oživila."

Dům signory Terezy byl stejně skvělý jako palác Giustinianův a stejně dobře střezovaný, neboť bylo třeba, aby Alfonso sestoupil a předložil ověření u dveřního okénka - a teprve poté se před mým kočárem vrata otevřela. Netřeba dodávat, že jak jsme byli na nádvoří, dal jsem náležitě spopitné vrátnému i tomu, kdo po mém soudu měl hlavní slovo mezi sluhy, i komorné, která mě do příbytku uvedla, tuze švarné Maurice tmavých vlasů, očí i pleti, leč zubů bělostných, a tak rozkošně urostlé, byť byla malé postavy, že prve než jste její paní uhlídali, už se vám sliny v ústech sbíhaly. Jak přijala můj obolus, zavlnila se ve svých oblínách a učinila mi líbeznou reverenc, sledující mě ze strany spikleneckým pohledem a zdajíc se uspokojena jak mými obdivnými zraky, tak mými penězi.

"Signor marchese," pravila italštinou tuze hrčivou, "má paní se upravuje a bude vás moci přijmout za malou půlhodinku. Račte zatím porozprávět s mammu."

Což řkouc odvedla nás do malé síně, kam za námi za krátké okamžení přišla signora asi padesátiletá, malá, ale tuze statná, s hrudí, jež vděčila za svůj vzduť objem toliko prsům, s pažemi svalnatými, nohama krátkýma, ale pokud jsem viděl, rovněž svalnatýma, s tvářmi plnou, s bradou čtverhrannou, se rty labužnickými, s čelem vysokým, lemovaným lesem černých kudrnatých vlasů, a s kruhy pod nadmíru širokýma očima. Od počátku se mi líbila, poněvadž mi připomněla moji dobrou kojnou Barberinu, neboť se jevilo, že byla jako ona vystavěna z dobrého vápna a písku a možná že byla i co ona občas vzteklá a rázné povahy, ale bylo v ní i jisté mléko něžnosti. Hluoce jsem se jí uklonil a slovy tuze uhlazenými jsem ji poprosil, aby ode mne přijala skromný dárek, totiž brož uloženou ve skřínce, skříňku, kterou ona přijala, leč neotevřela a položila ji na mramorový stůl. Načež zkřížila boubelaté ruce na břiše a očima černýma a tuze pronikavýma si mě bez jedinkého slova od hlavy k patám důkladně prohlížela. Když toto zkoumání dokončila, poprosila mě, bych usedl, a dotázala se stručnými slovy na můj věk, na moje zdraví a na moje náboženství, přejíc si především vědět, neměl-li jsem nějaké oplétání s římskou inkvizicí.

Na tuto poslední otázku Alfonso odvětil za mne.

"Il signor marchese," pravil, "je chráněncem kardinála Giustinianiho, a jak jsem měl už čest povědět signoře Tereze, bydlí v jeho paláci."

"Nu to je znamenité," pravila mamma, a s nejkratším úsměvem a s nejlehčí úklonou z malé síně ven vyšla právě k nám, ze pro nás přijde, jakmile signora Tereza bude hotova.

"U všech rohatých!" pravil jsem, když odešla, "to je prapodivná matróna, a nikterak se mi nelíbilo, že se mi posmívala!"

"Ma tutt'altro," pravil Alfonso. "Tuze se jí líbí, a důkazem toho je, že se na vás usmála."

"Maličko."

"Signora nedává nic lehkého, ba ani úsměv; je to žena z toskánského venkova a tudíž tvrdá jako život, jaký tam byla vedla. Nicméně střída pod kůrkou je dobrá."

To pravil, pozdravil mě, řekl mi, že bude přítomen mé rozmluvě s Terezou, a s mým přivolením přál si odejít.

Malá síň, v níž jsem zůstal, byla potažena červeným sametem a vydlážděna mramorem a byly v ní toliko dvě sedadla a jeden stůl také z mramoru, na němž mamma byla svoji skříňku zapomněla, ale toto zapomenutí chtělo dozajista povědět, že ani její dcera, ani ona mě ještě nepřijaly. Což pozoruje a nejsa s to sedět na místě, přecházel jsem sem tam po světnici, chvíli s rukama za zády, chvíli konečky rukavic si kousaje.

"Malá" půlhodinka se pěkně protáhla, prve než Džamila (to bylo jméno oné Maurky) pro mě přišla. Také ona se byla upravila, její drobné tělo bylo oděno tuze pěkně do šatu stříbrem protkaného, což ji činilo podobnou Siréně, až na to, že jí bylo vidět nohy, jež byly bosé nepochybně z té příčiny, že ke střevíčkům chovala nepřekonatelnou nechuť. Pravila ke mně, pokukujíc po mně a usmívajíc se bělostnými zuby, že signora mě očekává, a běžela přede mnou krokem tanečním a s boky vlnivými.

Síň, kam mě uvedla a již chci nejprve popsat (jakkoli jsem ji vůbec při svém příchodu neznamenal, protože jsem měl oči toliko pro Terezu) byla rozlehlá a zlatou kůží potažená, strop byl bohatě pomalován a vyzdoben a na mramorové podlaze ležel tuze nádherný orientální koberec. Zrak jsem upíral na Terezu, která spočívala nikoli přesně na trůně, ale na dřevěném zlaceném křesle, a teprve za krátké okamžení užířel jsem za ní mammu s obléma a svalnatýma rukama opřenýma o opěradlo křesla; po pravé straně byl vznešeně usazen na stoličce Alfonso; a po levé, jakkoli tam byla i druhá stolička, dřepěla s nohama zkříženýma Džamila, jejíž temné zraky hleděly pronikavě a z jednoho na druhého přelétaly. Došel jsem až doprostřed síně, zastavil se, smekl klobouk a hluoce se ukláněje zametl jsem koberec chocholem. V tomto okamžení mi přišlo na mysl - a maličko mě to rozveselilo - , že s takovouto poklonou se urozenec obrací toliko na vévodu, a to ještě musí být vévoda vládnoucí a musí mít právo na oslovení "Vaše Výsosti", aby se mu mohlo dostat tohoto stupně hluboké úklony.

Poté, když mi signora Tereza byla odpověděla úsměvem milostivým a ukloněním hlavy vskutku královským, pravil jsem po italsku:

"Signora, jsem převelice poctěn, že osoba vaší znamenitosti ráčila mě přijmout. A byl bych vpravdě šťasten, kdybyste co skrovný příspěvek ke své čarovné kráse, jež z vás nepopíratelně činí královnu této země, přijala ode mne tento dárek."

Vytáhl jsem tehdy z kabátce skříňku, a ta, spanilá čtenářko, obsahovala zlatý náramek představující hada, který jako by se do ocasu kousal, a řečený had měl místo očí dva rubíny a jeho zakroucené tělo bylo zhotoveno z jemného zlata.

Nicméně se skříňkou v ruce jsem nepohnul nohou ani rukou, čekaje, až se pasticciera uráčí.

"Vezmi jej, Džamilo," pravila nakonec.

Džamila se bez meškání zvedla a vlníc se také jako had, vzala mi skříňku z ruky a vložila ji do rukou své paní, která, aniž ji otevřela, podala ji mammě, ta pak, také aniž do ní nahlédla, položila ji na cedrovou truhlici veleznamenité práce, jež

stála po pravé straně křesla, a tam zdála se být stejně zapomenuta co skříňka mammy na mramorovém stole v předkomnatě.

"Račte, signor marchese," promluvila tehdy pasticciera hlasem libým, tichým a zpěvným, "usednout na tuto stoličku." Postoupil jsem blíže, sedl si, a tehdy se rozhostilo dlouhé mlčení z příčiny té, že jsa všecek ohromen Terezinou krásou, nemohl jsem na nic připadnout, co bych jí pověděl. Ona pak, hned na mne hledíc, hned se v mých pohledech shlížejíc, nedomnívala se, že je její úlohou promluvit. Ne že bych ji považoval za omezenou, neboť její zraky stejně co zraky mammy byly bystré a chytré, a troufám si dokonce povědět, že její lehký, převelice lehký úsměv, který se zachvíval na jejích rtech, měl v sobě cosi zjemnělého a tajemného, co mi připomínalo krásnou a neproniknutelnou tvář oné druhé Florentinky Mony Lisy, tak, jakž ji byl namaloval Leonardo da Vinci: portrét tento jsem byl zhusta obdivoval v komnatách králových v Louvru. Ale tady končila podobnost z té příčiny, že oči Tereziny byly temnější a zasmušilejší, a její vlasy, jež uprostřed pěšinka rozdělovala, byly nekonečně hojnější. A zatímco Joconda byla oděna dosti jednoduše, oděni pekařčino, celé z brokátu a ze zlata, poseté šperky a drahým kamením, převyšovalo co do bohatství a skvělosti vše, co jsem byl viděl u dvora francouzského, s výjimkou krásné Gabriely a královských princezen. I učinil jsem jí o tom kompliment, vynášeje mimochodem italské dámy, že se nestahují a netisní v živůtcích co Francouzky, ale že ponechávají prostředek těla ohebným a vlnivým: což nadto, připojil jsem, více promlouvá k touze a představitosti. Čemuž se ona usmála, ale zuby při tom neodhalila, stejným nejasným úsměvem, jež jsem byl už popsál, a chtěla vědět, kdo je Gabriela.

"Signora," pravil jsem, "to je milostnice krále francouzského."

"Soudím, signor marchese," pravila Tereza s povzdechem, "že je tuze krásná."

"Je krásná, signora, ale co mne se dotýče, vaší kráse dávám přednost milionkrát větší před krásou její."

"Přec jen vás prosím, signor marchese, byste mi ji popsál."

"Nu dobrá, signora, dvořané praví, že její tvář je hladká a co perla průsvitná; že bílý satén jejího šatu jeví se černým ve srovnání s jejím prsem; že její rty mají barvu rubínu, její oči jsou nebesky modré a její vlasy zlaté."

"A vy sám co o tom pravíte, signor marchese?" pravila Tereza s tvářností maličko pobavenou.

"Že je to krása severu, signora, nudná, bledá a unylá, že Gabriela si dává kreslit obočí (což já ani za mák nemiluji), že já dávám přednost pleti ohnivější a že posléze vaše vlasy, signora, jsou jako les, v němž bych se rád ztratil."

Tereza se tomu zasmála, odkrývajíce skvělé zuby, a otáčejíc hrdlo, pozvedla tvář k mammě a vyměnila s ní několik slov v nářečí mně neznámém.

"Signor marchese," pronesla, vrhajíce na mne sdostatek líbezný pohled svých krásných černých očí, "ráda bych, byste se se mnou setkal u svatého Jana Lateránského příští neděli úderem desáté hodiny a byste mi podal svícenou vodu. Tuze mě mrzí," pokračovala s úsměvem z nejrozkošnějších, "že po dobu týdne velikonočního nikoho nepřijímám, ale příští úterý po jeho ukončení budu šťastna, přijdete-li se mnou povečeřet o osmé hodině večerní."

To řkouc, se stejným tajemným úsměvem natáhla ke mně ruku posázenou prsteny, což po mém soudu mělo též význam jako třetí požehnání papežovo: bylo to rozloučení. Vstal jsem a poklekaje před ní na bedno koleno, líbal jsem jí ruku s veškerou uctivostí, poté jsem vstal, uklonil se mammě a odešel se srdcem co zvon bušícím.

49. Šťastná hrstka

Alfonso se ke mně připojil v kočáře, a jen jsme ze dvora ven vyjeli, octli jsme se v zajetí obrovského lidského příválu, který se táhl k římskému svatému Petru a který se před námi sdostatek poslušně rozvířal, takže jsme mohli jet za ním krokem, ta tlačence byla přenesmírná. Byla tady veškera římská bratrstva (a ta jsou nesčíslná), každé oblečeno do vlastní barvy, tu bílé, tu červené, tu modré, tu zelené, a všechna byla mocně ozářena, každý druhý muž v tomto průvodu nesl pochodeň v ruce. Rumrajch to byl ohlušující, poněvadž před každým bratrstvem kráčel vždy vlastní sbor hudebníků a všichni společně zpívali nábožné písně.

Jat žhavou zvědavostí, jež mi dala maličko pozapomenout na Terezu (a na mučivou nejistotu, již jsem byl kvůli ní pociťoval), odhrnul jsem tuze potají záclonku u kočáru, a snaže se zůstat neviděn, s žasnutím jsem sledoval nekonečné procesí, patřičně dojat, vida tolik zbožnosti u tohoto velkého národa. Mezitím slyšel jsem uprostřed vznešených žalmů tlumené práskání, a když se kočár náhle zcela zastavil, jsa zmaten tímto nesouladným hřmotem (a noc byla vlhák a možná i zahřátá všemi těmi planoucími pochodněmi), vyklonil jsem se ze staženého okénka a stále se snaže, abych před sebou měl sametovou záclonu, viděl jsem valit se a kráčet podle kočáru dlouhý průvod kajicníků, většinou tuze mladých, kteří měli hrudě obnažené a bez přetrží se ukrutně bičovali provazy bez jediného výkřiku bolesti, a pokud jsem uhlídal ve svitu pochodní, dokonce s tváří pokojnou a veselou.

Někteří nabízeli těmto flagelantům víno, jež oni brali do úst nejprve, aby je pili, ale potom aby je vyprskli na konec provazů, chtějíce je rozplést a zvláčnit, poněvadž prýstící krev je byla slepila, neboť se bičovali nikoli biči v pravém smyslu slova, nýbrž tlustými důtkami s krátkými rukojeťmi, zakončenými chomáčem konopných provazů.

"Čím to," pravil jsem Alfonsovi, "že nejeví pražádnou bolest, avšak skáčí, křičí, volají, točí se, smějí a mezi sebou hovoří, jako by to nic nebylo, když si paží hřbet a hrud' rozdírají?"

"Mažou se prý jakous mastí," pravil Alfonso, "ale nevidím, že by ta mast mohla jim být k nějakému užitku, jakmile si maso do krve rozedřeli."

A dozajista bylo do živého rozedřeno, neboť v září pochodní viděl jsem toliko zkrvavené trupy, na nichž sedlá krev ztmavlé barvy sloužila takřikajíc za základní podklad pro potůčky červené a čerstvé krve, jež po každé nové ráně vytékala.

Třebas jsem si je prohlížel tuze potají, ponechávaje si záclonku před tváří a vystrkuje toliko jedno oko, byl jsem spatřen jedním kajicníkem, který se celý otočil a prudce se mrskaje, vrhl na mě pohled a usmál se. A já pozoruje jeho tvář, která byla mladá a úhledná, a vida, že nemůže být tuze bohatý, soudíc po jeho kalhotách a škorních, byl jsem dojat jeho

osudem a pravil k němu:

"Brachu, jsi-li takový hříšník před Bohem, že se takto trýzníš?"

"Ma signore," pravil usmívaje se od ucha k uchu, "nebičuji se za své hříchy, co vás napadá ..."

Tato odpověď mě zmátla, nicméně shledávaje, že jeho ubohá záda jsou ve stavu tuze žalostném, podal jsem mu minci řka:

"Příteli, dej se za to ovázat od lazebníka, jakmile s tím skončíš."

"Signore," pravil, odstrkávaje můj obolus rukou pevnou, leč pomalou, "nemohu přijmout váš peníz z té příčiny, že už jsem dostal zaplacenou za to, co činím."

Zůstal jsem s ústy zejícími, ale nemohl jsem v rozmluvě pokračovat, protože se kočár dal do pohybu a toho muže předjel.

"Signor marchese," pravil Alfonso hlasem dotčeným, "k čemu slouží, že jsem váš uznaný mendicante, jestliže rozdáváte almužny každému, kdo se nachomýtné? Ostatně kdybyste mi býval pravil, že hodláte nabídnout peníz tomu ubožákovi, byl bych vás od toho odradil, dobře věda jako jeden každý zde, že tento druh lidí si dává platit za své mrskání."

"Dávají si platit!" pravil jsem s ústy zejícími.

"Certamente!" pravil Alfonso s pousmáním. "Cožpak jste si myslel, signor marchese, che il signor conte tal dei tali, jenž si chce vymoci od Pána odpuštění za těžký hřích, bude sám sobě trýznit jemná ramena? Kýho výra! Zaplatí nějakému šibalovi a ten to učiní místo něho!"

"Alfonso," pravil jsem v bezmezném úžasu, "jak je proboha možné konat pokání na zádech druhých?"

Alfonso mi odpověděl toliko pokrčením ramenou a poté slůvkem ma, leč větu nedokončil, i pustil jsem záclonku, a opřel se o vyčalouněnou stěnu kočáru, zůstal jsem takřka omámen kroucením těch zkrvavených trupů a ukrutným praskáním důtek, žalmy i mihotavými světly pochodní, a dal psem si kapesník k ústům a k nosu, poněvadž jsem se takřka dusil dýmem pochodní. a ostrým pachem krve a potu, stoupajícího z těch tisíců lidí, kteří se ze všech stran sbíhali k římskému svatému Petru jako k prvotnímu zřídlu života a pravdy. Nicméně hledě takto zblízka, neshledal jsem toto divadlo lidové víry tolik dojemné jako z dálky. Je to s ním myslím stejné jako s nejkrásnějšími katedrálami, jež vypadají převelmi nádherně, a teprve když se k nim přiblížíme sdostatek blízko, rozeznáváme u jejich úpatí autodafé knih a hranice kacířů.

Pakli mě pasticciera zprvu přilákala skrze svou krásu, připoutala si mě k sobě skrze podivuhodnou laskavost své ušlechtilé a libé povahy. Měla tak nepatrný zájem o peníze, že by byla rozdala všechno všem a v krátkosti by uléhala v jediné košili na slámu, kdyby mamma nedohlížela na dobré vedení domu. Samotná Terezina povaha byla v podstatě šťastná a štedrá, byť jste na ni z kterékoli strany hleděli. Měla neskonale toužení po mužích a byla blažena, že jich má ve svém životě pět nebo šest současně, a kdyby byla ošklivá nebo bohatá, neváhala by jim platit, aby v jejím loži setrvali. Jsouc mladá, spanilá a celým národem zbožňovaná, pokládala se, žijíc ze štedrosti svých milovníků, za jejich dvojnásobnou dlužnici, jak za jejich dary, tak za rozkoše, jež jí skýтали, nijak neberouc v úvahu v přející ušlechtilosti srdce svého slasti, jimiž je ona bohatě zahrnovala.

Tereza své milence netoliko milovala, ale toužíc, aby se milovali navzájem, zvala je všechny společně na večeri v neděli večer, v jediný den, kdy ze zbožného předsudku chtěla se odříkat pozemských blažeností. I se mnou bylo jich šest, ale když jsem byl přijat skrze ni do počtu těch, jež by královna Alžběta byla nazvala the happy few, bylo jich toliko pět, protože ten šestý byl právě Giovanni Francesco Aldobrandini, synovec papežův, jehož Jeho Svatost byla vyslala do Madridu, aby navázal jednání s Filipem II., a jehož čtenář ať si laskavě neplete s Cynthiem Aldobrandinim, jiným papežovým synovcem, který byl kardinálem a státním sekretáriusem ve Vatikánu.

Mezi nedělními stolovníky byl nicméně vysoký klérus zastoupen dvěma monsignory, jejichž jména v těchto Pamětech zamlčím "z příčin důstojenství", jak by pověděl Alfonso, a ti pak ze stejných příčin byli jediní osvobozeni z povinnosti denně koňmo projíždět pod Tereziným oknem. Arci, jejich styky s pekařkou byly v Římě toliko un segreto di Pulcinella, a nebylo Řimana, jehož by napadlo myslet si proto o nich něco špatného, právě naopak.

Třetím z těchto urozenců, jak už povědomo, byl bargello depa Corte, a to byl jeden z potomků onoho nebohého Della Pace, jehož byl zbabělý Řehoř XIII. vydal vzbouřené římské lúze, aby svůj život ratoval. Jakkoli Della Pace byl méně povýšen co do urozenosti a důstojenství než kdokoli z nás, měl vznešené vystupování a profil jako na medaili, vyjadřující celkově vlídnost i pevnost, což především mluvilo v jeho prospěch.

Čtvrtým byl don Luis Delfin z Lorky, s nímž jsem se byl setkal v den svého představení papeži, urozenec tuze vznešený, markýz, kníže a španělský grand, překrásně urostlý, duchaplný a navíc příjemný, a tak ve složení jeho bytosti byste nenalezli sebemenší částičku oné naduté povahy, která se obvykle přičítá lidem jeho národnosti. Cítili jsme se přáteli od okamžení, co jsme jeden na druhého pohled vrhli, a naše hojná setkání u Terezy toliko stmelila naše pouto.

Aby nebyli poznáni, nemám v úmyslu popisovat ty dva monsignory co do jejich tělesnosti, jakkoli právě ta jejich měla dozajista veliký půvab pro hostitelku domu, v němž jsem je každou neděli vídal. Jeden co druhý byli převelice hezcí mladší synové z převelice dobrých a starých italských rodin a jediné nutnost uchovat rozsáhlá panství prvorozeným synům uvrhla je do stavu duchovního, v němž je papežská přízeň záhy povznesla až k fialovým rouchům. Dostali je v tuze mladém věku a aniž kdy nohou vkročili do svých diecézí, žili tuze dobře v Římě z důchodů těchto biskupství, hově si v oné "církvní nečinnosti", kterou Fogacer pokládal za tolik žádoucí. Z nás pěti, či spíše z nás šesti, čítám-li Giovanniho Francesca, byli zdaleka nejmladší a nejpošetilejší, jsouce přichylní vyprazdňovat láhve více, než bylo rozumné. V této případnosti jejich promluvy prozrazovaly jakousi pořouchlou náchylnost k bezbožnosti, kterou Tereza, jsouc tuze nábožná, zuby nehty zapuzovala: toto vzápětí sráželo hřebínek našich monsignorů a činilo je mírnými a poslušnými co beránky u struků matčiných. Ostatně právě něčím takovým byli pro Terezu. Neboť třebas byla mladší než kdokoli z nás šesti, bylo v ní tolik mateřskosti, že sedíce všichni společně u stolu, jemně předsedala, měli jsme

domnění, že jsme vlčata sající mléko života u nohou římské vlčice.

Co mne se dotýče, aniž ve mně v nejmenším pohasla vzpomínka na mou hezkou vévodkyni - tutt'altro -, za jediný měsíc byl jsem tak posedlý pekařkou, že za těchto vleklých a únavných dnů v onom nesnesitelném farníe, jež jsem už byl popsal, beze zpráv od abbého z Ossatu i od kardinála Giustinianiho, když veškeré vyjednávání jevílo se jakoby nehybné a zastavené po odjezdu Giovanniho Francesca do Madridu, trávil jsem nejpříjemnější hodiny sněním o noci, kdy budu přijat v loži Terezině, či spíše bych měl povědět o dvou nocích, neboť ona byla sdostatek laskava, že za nepřítomnosti Giovanniho Francesca věnovala mi hodiny, jež byly jemu vyhrazeny.

Nevidíme-li v Římě krásné obchodní ulice jako v Paříži, kupci tu nechybějí jako všude tam, kde je dvůr nebo urozenectvo bažící rozhazovat peníze, jakkoli jejich krámy, boudy a stánky jsou rozesety na přemnoha místech.

Kolikráte jsem při svých nepřestajných pochůzkách po městě spatřil nějakou pěknou věc, po níž by snad mohla mít Tereza toužení (neboť měla převelikou zálibu v krásnu), neprodleně jsem ji zakoupil, cítě, že tato koupě mi ji činí bližší skrze potěšení, jež se jí chystám darovat, a tak bych nedokázal povědět, kdo z toho měl větší radost: ten, jenž věnoval, nebo ta, jež přijímala. Též jsem jí psal každý den italsky v próze, a kéž mi múzy odpustí, francouzsky ve verších, jež jsem jí při setkáních překládal, a toto byla pro ni příčina k velikému dojetí, jakkoli poezie přitom přicházela zkrátka.

Prováděje za měsíc poté účtování, byl jsem tuze vyděšen nenadálým vzrůstem svých útrat a s nejzazší nelibostí jsem objevil, že nemohu pokračovat v tomto rozmařilém životě, aniž se octnu skrz naskrz na mizině a aniž se musím do Paříže zpátky navrátit, bych se opět penězi opatřil, což by znamenalo (k veliké mé hanbě) vzdát se poslání, jež mi byl král svěřil, byť se mi jevílo po odjezdu Miroulově tak málo užitečným. Rozhodl jsem se tudíž napsat řečenému Miroulovi přikázání, že má prodat jeden z mých lesů, který přiléhá k lesu v Montfort-l'Amaury, a že mi má výtěžek za něj donést. Nicméně jen jsem tento dopis odeslal, moje hugenotské svědomí jevílo se zděšeno pomyšlením, že ztenčuji svoje základní jmění, a k tomu jako bych už slyšel pohoršené hubování pana z La Surie nad mými bláznivými rozmařilostmi, v nichž bude neklamně odhalovat, jak si dozajista představíte, vliv papeženské okázalosti.

Večer onoho dne, co jsem ten dopis poslal, byl jsem sám u stolu v komnatě Terezině, tato byla noc skrze ni mně zasvěcena, a shledávajíc, jak jsem zadumaný a zasmušilý a jak žvákám svoje krmě jakoby půlkou huby, otázala se mě na toho příčinu. Zprvu jsem jí to nechtěl povědět. Ale ona byla tak něžně a lichotně naléhavá, že jsem jí nakonec nikoli bez jistého studu svěřil předmět svého mrzení.

"Carissimo," pravila vzápětí, oblažujíc mě libým svitem svých velikých očí, "na tom přece nesejde! Miluji tě pro tebe a pro tvoji dobrou povahu a nikoli pro tvé dary. Jsi-li s penězi na štíru, nemusíš mi zholat nic dávat!"

"Můj anděli," pravil jsem, vstávaje a vrhaje se jí ke kolenům, bych jí ruce zulíbal, "ty jsi nejtědřejší a nejlaskavější ze všech žen, ale tak zle na tom ještě nejsem. A co by pověděla mamma," pravil jsem s úsměvem, "kdybych náhle přestal žít, její truhly? Nicméně nerad bych, aby ses znepokojovala nad tím, že mé dárky jsou skromnější, a aby ses domnívala, že se ze mne stal skrbník nebo že tě méně miluji. Neboť jsem vpravdě tvou krásou tak zblázněn, jak jen lze, a nikdy se nenasytím pohledů na tebe a doteků - tou měrou, že není hodiny denní, v níž bych netoužil líbat plnými ústy každický kousek těla tvého ..."

"Carissimo," pravila, všechna se chvějíc při těchto slovech a při obrazech, jež v ní budilo jejich zakončení, "tvoje řeč je medová a tvoje srdce taktéž."

Což řkouc a přináležejíc k onomu pozeňnanému rodu vznětlivých žen, u nichž skutek je sestrou myšlenky, popadla mě za ruku, odtáhla k lůžku, svlékla se v okamžiku a vydala se na pospas mému cestovatelskému mazlení.

Drahnou půlhodinu jsem se věnoval tomuto slastnému počínání, a když, nezůstávaje sám k tomu necitelným, hotovil jsem se spojit s ní, abychom nakonec svoje rozkoše spolu završili, ozvalo se prudké zabušení na dveře a objevila se, následována Džamilou, mamma s očima zlostí takřka z koutků vylezlými, mamma, která aniž se v nejmenším starala o moji danost, přikročila po soldátsku k loži, strhla z Terezina krku malou zlatou svatou Pannu, jež tam visela na černé stužce z hedvábu, a ječela na celé kolo s ústy hněvem takřka zpěněnými

"Nestoudnice! Jak se opovažuješ zatahovat blahoslavenou Pannu do svého ohavného hříchu! Nestydiš se brát ji s sebou na lože, když se smilnění oddáváš?"

Poté s křížkem v dlaních, bez přetrží ho líbajíc a líbajíc a modlitby mumlajíc, odešla a Džamila za ní, i ona s rukama sepjatými a s tváří zarmoucenou. Když za nimi dveře zapadly, moje nešťastná Tereza propukla v slzy a s obličejem tuze zkrroušeným běžela, jak byla nahá, pokleknout na klekátko a jala se modlit s vlasy rozčuchanými, omílajíc svůj hřích a nemohouc se utěšit.

Zůstal jsem ležet na lůžku a viděl jsem jí toliko záda, dlouhé černé vlasy jí spadaly až k bedrům, a abych pravdu pověděl, čtenáři, shledával jsem ji rozkošnou v tomto zbožném rozpoložení, přičemž jsem maličko popřemítal o zcela vnější a přesmíru obřadné tvářnosti náboženského uctívání, v němž nějaký medailón lze pohanět, utěšovat a o přízeň prosit.

Modlení pekařčino trvalo drahých deset minut - což je snad krátká doba na pokání, ale sdostatek dlouhá na čekání. Poté soudíc nepochybně, že se jí dostalo odpuštění za urážku, které se byla dopustila na své malé modle, pokřižovala se, osušila si slzy a běžela na lůžko pokračovat v našem milování tam, kde jsme byli přestali.

Když byla po mém boku usnula - na krátký čas, neboť jako pták ohnivák se vždy neúnavně ze svého popela znovu rodila -, vzpomněl jsem si, že jsem ji byl vídal neméně než desetkrát, prve než šla se mnou spát, jak si snímá ten medailónek z krku, líbá jej a mammě jej odevzdává, ale nijak jsem nikdy netušil význam tohoto obřadu, skrze nějž, konečně jsem to dnešního večera pochopil, se svlékala ze svého katolictví, aby se na dobu jedné noci opět stala pohankou.

50. Otrávená polévka

Cítě se zahálčivým a zcela neužitečným, bez zpráv od abbého z Ossatu, od kardinála Giustinianiho a dokonce i od Fogacera, neboť vyjednávání, jak řečeno, po odjezdu Giovannioho Francesca bylo v ledu zamrzlo, vynakládal jsem jistou námahu, abych si svoje římské farniente učinil snesitelným skrze pravidelné uspořádání svých dnů.

Vstával jsem úderem sedmé hodiny a poté, co jsem pojedl a popil, byť dosti skrovně, věnoval jsem se celou dlouhou hodinu fechtování se zkušeným mistrem šermu Andreou di Giorgio (žákem slavného Agrippy), který ráčil přivolit, abych se stal jeho žákem dověděl se, že mým učitelem a švagrem byl Giacomo a ten že mi byl odkázal tajný úder Jarnakův, ježž jsem po úmrtí řečeného jediný na světě ovládal.

Po svých utkáních s Andreou šel jsem se dívat - ale míchal jsem se do toho toliko konečkem jazyka - na lekce v bodání a sekání mečem, které Poscanec dával Lukášovi a Thierrymu: seč jednoduchá a starodávná, v níž můj arkebuzír vynikal a která je věru jediným fechtováním v boji poněkud užitečným. Načež jsem vlezl do kádě na koupání, v níž jsem pookřival ve vodě teplé a čisté, která díky Bohu nebyla z Tibery, nýbrž z mé studně. Po čas, co jsem seděl v lázni, Poprda s onou neuvěřitelnou lehkostí ruky, kterou tak často vidáme u lidí tlustých, mi zastříhával proužek vousů kolem tváře a tuze přesně mi holil chlupy, jež do něho nepatřily.

Úderem deváté hodiny přicházel s přesností orloje Řehoře XIII. Fra Filippo, mnich tuze vzdělaný a můj učitel italského jazyka item krásné prózy, a překládal se mnou Dekameron od Boccaccia, dílo, u něhož, jak pravíval, možno "žetel jeho frivolnosti", ale které dobrý mnich pokládal za nejčistší zdroj italské prózy. Po překládání mi kladl otázky značně vtípné o povídce, již jsme právě přeložili - neboť Fra Filippo byl letory laškovně a veselý -, a opravoval gramatiku mých odpovědí, dotýkaje se nejčastěji tohoto trnu v mé patě: časování italských sloves.

V deset hodin jsem pojedl zeleninovou polévku, kterou byl můj florentský kuchař jmenovitě pro mě upravoval; psal jsem pak dlouhý dopis Tereze a po procházce po zahradě, dovolilo-li to počasí, vracel jsem se zasednout ke stejnému stolu k jídlu podstatnějšímu, ale tentokrátě nám u tabule sloužil Poscanec a mými společníky byli Lukáš a Thierry, jimž jsem byl za nepřítomnosti pana z La Surie dopřál této cti, když jsem jim byl poskytl odpuštění poté, co si je byli přišli ke mně na kolenou vyprosit, prolévající hojně slzy jako hráchy, tolik je byly sklíčily jejich dlouhá nemilost a moje dlouhá nelibost. Vzpomínám si na onen den, kdy jsem je byl naučil používat vidličky, způsob, který byl veskrze neznámý jejich rodičům, byť to byli mocní velmoži.

Po tomto stolování uchyloval jsem se do své jizby, abych si četl. A poněvadž můj Montaigne se pohříchu ještě nalézal v rukou papežské celnice, četl jsem - a tu a tam se přitom ke slovníku uchyloval - Ariostovo dílo Orlando Furioso, žasna nad způsobem celkově vtípným a lehkým, s nímž si tento moudrý spisovatel pohrával se svým námětem, a třebaš si ho oblíboval, posmíval se mu, aniž byl kdy jeho otrokem.

Ve tři hodiny jsem se počínal oblékat a nestydím se přiznat, spanilá čtenářko, že toto mé upravování zabralo skoro polovinu času strojení vašeho, poněvadž jsem potřeboval dobrou půlhodinu, prve než jsem přikázal svým pázátům, aby mi přivedli nejkrásnějšího z mých koní, už osedlaného a chocholem zdobeného. Když jsem se objevil na nádvoří, moje družina už tam byla shromážděna na koních hrabajících, podupujících, řehtajících a zadky do sebe narázejících, ale já nejprve pěšky ven vyšel a teprve poté, co jsem vyměnil několik slov s tím, kdo "zdobil" patník mých vrat, Lukáš mi přivedl mou klisnu, na niž jsem si pokládal za čest vyšvihnout se bez jeho přispění, pomáhaje si toliko třmenem. Úderem čtvrté hodiny na svatém Janu Lateránském byl jsem v ulici pekařčině v okamžení, kdy Džamila otvírala okno své paní, v němž se ona zjevila, sedíc ve svém nejskvoucnějším oblečení, předmět zbožňování celého národa, vpravdě bohyně skrze svou krásu a své velkolepé vnady. Před sebou máje svoje dvě pažata, jejichž odění květy poseté bylo veselejší a zářivější než louka v máji měsíci, a za sebou družinu, pobízel jsem svého oře skrze dav až k Terezině oknu, zastavil jsem ho a vztyčen ve třmenech, smekl jsem před ní klobouk, mával jsem jím, drže ho v ruce v rukavicích, a kreslil jím ve vzduchu osmičku. Poté ona ke mně vyslala spolu s drobným spikleneckým zajiskřením v oku onen nejasný, tajemný a rozkošný úsměv, pro nějž jsem ji přirovnával k Moně Lise. Toho srovnání, přemítám-li o tom více, maličko lituji, obávaje se, že jsem ve čtenáři vzbudil nesprávný dojem z té příčiny, protože Mona Lisa má v sobě cosi znepokojujícího a možná chorobného, zatímco pasticciera naopak vyzařovala zdraví a sílu, jsouc vlastně mnohem bližší Junoně skrze svá široká a plná ramena, své kulaté, pevné a mohutné prsy, a alespoň co se tělesnosti dotýče, podobajíc se spíše Tizianově "mladé ženě u toaletního stolu" než Moně Lise. Po tomto prvním pozdravení jsem zajel na konec ulice a vrátiv se ulicí rovnoběžnou, projížděl jsem opět před Terezou a tentokrátě, když jsem jí byl složil stejnou rozmáchlou poklonu a přijal od ní obvyklý okouzlující úsměv, vytáhl jsem z kabátce dopis - ten, ježž jsem jí byl právě napsal - a z dálky jí jej ukázal. Načež ona co nejpůvabněji se uklánějíc a už se neusmívajíc, nýbrž hledíc na mě krásnými něžnými očima pověděla několik slov Džamile u jejich nohou dřepící, která za okamžení ven vyběhla, vzala mi dopis z rukou a běžela ji ho donést. Jakkoli moje časování bylo chybné, Tereza byla mými dopisy uchváčena a já jí je psal každický den včetně těch, jež se končily mými návštěvami u ní.

Po návratu z této projížďky uzavíral jsem se doma do rozkošné malé síně červeným sametem potažené, v níž asi kardinál Giustiniani trávil svoje slastné chvílky, dával jsem si tam rozdělat v krbu velký oheň (čas ještě byl chladný) a počínal psát tyto Paměti, i setrval jsem v této činnosti při hořících svících, pokud nenastal čas k večeři. První svazek, který pojednává o mých letech mladosti na hradě Mespechu v Périgordsku, byl celý napsán v Římě za této zimy, kdy čas tak těžce na mých ramenou spočíval.

Od toho dne, co byl pan z La Surie do Paříže odcestoval, Lukáš a Thierry už nedostávali výprask za svoje neplechy, a je hodno zaznamenání, že tyto neplechy se nerozmnožily, právě naopak, tolik se oba obávali, aby znovu neupadli u mne v nemilost. Nemusel jsem je ani převelmi peskovat za jejich nevázané rozpustilosti, neboť italští otcové, manželé a bratři jim s holemi v rukou brali odvahu k tomu, by se k ženám přibližovali. A tak se nakonec cítili spokojeni, že se mohli podělit o švarnou vdovu, jež měla citlivé srdce. Jediná různice, mezi nimi a mnou chtíc nechtíc vzniklá, týkala se převelmi ošklivého a převelmi hladového žlutého psíka, jehož se ujali a který, jsa příliš starý na vycvičení, pobíhal sem

tam po domě a navzdory obrovským miskám žrádla, jimiž ho pážata krmila, sežral všechno, co do tlamy mu padlo. Nevzpomínám si přesně na onen den března měsíce, kdy jsem málem na věky odešel z tohoto světa tepla a pohybu, jež toliko živí znají a který je věru jediný, jež znají opravdu, neboť stran věčných blažeností je třeba vpravdě přiznat, že máme o nich zprávy tuze nepřesné. Ale soudím, že to bylo kolem 23. dne března měsíce, poněvadž jsem si později vzpomněl, že mezi dnem, kdy jsem tak tak unikl ze spárů smrti, a návratem Giovannioho Franceska do Říma uplynuly asi tři týdny. A v každé případnosti jsem přesvědčen, že to bylo úterý, z té příčiny, že úterní noc, stejně tak jako noc páteční, byly zasvěceny slastem čtenářů povědomým. A tak onoho jitra uvědomiv si, jak jsem se ze spánku probudil, že je úterý, svět se mi jevil náhle svěžejším, i vyskočil jsem z lože a pobíhal co hříbě na louce.

Nicméně jsem nevynechal obvyklá cvičení v šermu a v italském překládání, ale ponechával jsem při tom ducha svého bloudit, což převelmi rozjařilo Fra Filippa, který uhádl toho příčinu a učinil o tom několik drobných žertů, a naopak tuze pohoršilo mistra umění fechtýřského Andreu Di Giorgio

"Signor marchese," pravil ke mně, shlížeje na mě z výsosti své dlouhé, hubené a ohebné postavy, "nejste duchem při tom, co činíte. Místo abyste odrazil hrot mého meče, vyhnul jste se mu odskočením, což je počinání ohavné, neladné a zavrženíhodné, nejlepšími mistry hrubě nenáviděné."

"Maestro," pravil jsem, "vynasnažím se nyní, abych byl přítomen. Tisíckrát se vám omlouvám."

Ale tyto omluvy nijak neobměkčily Andreu di Giorgio, jehož černé oči, hluboce zapadlé v asketické tváři, plály nejposvátnější horlivostí.

"Signor marchese," pravil vážně, skláněje meč, "s ušlechtilou hrou mečem je tomu jako se mší pro kněze: lépe jest ji nesloužit, než k ní přistupovat s duchem nepřítomným."

"Maestro," pravil jsem, ukláněje se mu, "dávám vám úplně za pravdu."

Ale jakkoli zbytek fechtování se obešel bez mého "zavrženíhodného odskočení", Andrea di Giorgio mě opustil po skončení lekce s obočím vzhůru povytaženým a s tváří zatrpklou, moje hereze spočívala mu ještě na srdci.

Poscanec neměl onen posvátný přístup k fechtování s mými pážaty, a krom toho, že všechny údery a kryty zdály se mu dobré, pakli se podařily, jeho poučování bylo boдрé, veselé a žertéřské:

"Thierry," pokřikoval, "v tvém věku a jsi-li lehký jak pírkó, nejlepší krytí je vyrazit, u všech rohatých! Můj mečík div že ti úd neprobodl a moudí neusekl!"

To křičení onen tuze ošklivý žlutý pes, o němž řečeno a jemuž moje pážata říkala Tibera, doprovázel bláznivým štěkáním, a jakkoli jsem ho měl dosti rád (navzdory tomu, že mi jednu škorní rozkousal), jeho hlučnost mi byla tak nesnesitelná, že jsem odtamtud odešel a vyhledal si útočiště daleko od této vřavy v kádi na koupání, kam mi tlustý Poprda přišel oholit vousy až na proužek kolem tváře, napájeje mě plody své moudrosti.

"Na mou věru, pane markýzi!" pravil se svým strašlivým jižním přízvukem, "nikdy bych nevěřil, že je to zdravý zvyk, koupat se tak často, jak to vy činíte k nemalé škodě pro vaši kůži, která přesmíru změkne, a hrozí vám, že propustí veškerý náказы z povětrí."

"Milý Poprdo," pravil jsem, "velký mistr Ambrož Paré ti nedává za pravdu, Paré, který pokládal každodenní očišťování za blahodárné a osvěžující."

"S vaším přivolením, pane markýzi," pravil Poprda, vytahuje povzdech z hloubi obrovského břicha, "nikdy bych nevěřil, že voda by byla dobrá, ať už zvenčí nebo vevnitř. Krom toho jsem slyšel v našem gaskoňském kraji, že nepřisluší nikomu z dobrého rodu, aby se tolik myl, protože urozenec má mít podpaží nakyslé a nohy páchnoucí. A ostatně podle čeho se pozná, že se blíží dobrý král Jindřich? Podle jeho vůně ..."

Čemuž jsem se z plna hrdla rozesmál, nechť se se dále pítí, neboť příklad přicházel z takové výšiny. A když mě Poprda doholil, z kádě jsem ven vylezl, přehodil jsem si koupací roucho přes ramena a šel do velké síně, kde jsem uhlídal Poscance, jak klade na stůl moji hlubokou misku s polévkou nebo spíše s hustou jíchou, do ní byl chléb nakrájen. Nicméně protože se z ní kouřilo a já si tuze nerad spálím chřtán; šel jsem se nejdříve ohřát k pěknému praskajícímu ohni (tento březen měsíc v Římě podobal se spíše zimě než jaru) a uhlídal jsem tam rozvaleného psa Tiberu jménem, z jehož srsti padala načernalá voda a špinila mramorovou podlahu.

"Thierry, Lukáš!" křičel jsem všecek rozezlený, "co tu dělá ten čertovský pes? Cožpak jsem nepřikázal, že ho nemáte do domu pouštět? A není-li pro něj místa dosti v maštálích?"

"Mnohokrát se vám omlouvám, pane markýzi," pravil Lukáš a půvabně se uklonil (což Thierry neprodleně napodobil, avšak zobák neotevřel, nebyl z těch dvou on řečníkem), "ale po dobu, co jste se koupal, přšelo, jako když kráva ščí, a pes nemá rád, když voda na něj stříká, i vlezl si celý do kaluže, jak to vždy činí, a následkem toho jsme ho našli v předsíni, třásl se co osikový list a byl takřka zimou zkřehlý."

"Měli jste ho tedy do maštale strčit!"

"Tam pohřbítu není krb," pravil Lukáš s novou úklonou (následován němým Thierryem).

"Ale není tam mramorová dlažba, která by se zašpinila, nýbrž dobrá suchá sláma, v níž by se byl mohl vyvátet."

"Pane markýzi," pravil Lukáš a zatvářil se tuze smutně (což Thierry vzápětí zopakoval), "musíme ho ihned do maštale odnést?"

"Arci," pravil jsem. Ale pozoruje, že chudák Tibera se zimou třese, a máje psa sdostatek rád, jak jsem byl pravil (navzdory své sežrané škorní), dodal jsem: "Ale počkejte, až oschne."

Poté se mi Lukáš a Thierry společně potřetí uklonili s vděčným zajiskřením v očích, jež mě tuze dojalo - byli to ostatně hezcí a živí mládencečkové, lahodící zraku tím svým lučným a veselým oděním, oba dva s vlasy do lokýnků učesanými, jeden byl plavý, druhý černý, ale nebyli to žádní beránci, jsouce hašteřiví a rvaví co hasačerti, nicméně oba z dobrého kovu, i skrze udatnost, i skrze srdce.

Jako kdyby rozuměl, že nebude vyhnán ze svého teplého ráje, pes zavrtěl ocasem, já pak zamířil k řečené jíše a ponořil do ní lžici, když domem zadunělo prudké bušení na dveře. Po pravdě řečeno nevím, bylo-li tak silné, jak je slyším dnes v

paměti zaznívat, ale praviv Lukášovi, aby se běžel podívat, co se děje, a slyše od vchodu útržky hlasů, jako by šlo o hádku, upravil jsem si koupací roucho, a následován Thierryem a Poscancem, krácel jsem ke dveřím, za nimiž jsem uslyšel Alfonsa, jak mocným hlasem křičí:

"Vorrei vedere il Signor Marchese! Vorrei vedere il Signor Marchese!"

A když mu Lukáš skrze špehýrku pravil, aby měl strpení, že právě pojídám polévku, Alfonso zařval, až uši zaléhaly: "Pazienza! Pazienza! La tua pazienza lo uccide!"

Tuže znepokojen pravil jsem Lukášovi, aby bez meškání dveře otevřel, načež Alfonso vtrhl do domu co svíce bledý, a aniž mě uhlídal, běžel do velké síně (s námi čtyřmi v patách), kde se u stolu zastavil, obrátil se, spatřil mě, a padna na kolena, zvolal:

"Dio mio! Dio mio! Egli é salvo!"

A popadnuv mě za obě ruce, obě je políbil.

"Alfonso," pravil jsem, "copak se děje?"

"Signor marchese," pravil a povstal, ještě bledý a s očima takřka z důlků vylezlýma, "raďte přivolit, abych vám něco do ucha pošeptal."

K čemuž jsem dal svolení a byl jsem tak užaslý nad tím, co mi zašeptal, že jsem zůstal bez hlesu a s nohama jakoby k podlaze přibitýma. Ale cítě na sobě udivený pohled pážat, Poscance a Poprdu, kteří právě vstoupili, přilákání rámusem, vzpamatoval jsem se a pravil:

"Poprdo, jdi se podívat, kde je cuoco, a přiveď mi ho."

A vy ostatní, jak přijde, sledujte pozorně, co se tuto bude říkat a dít."

Tento cuoco byl Florent'an jménem Basilio, jehož mi kardinál Giustiniani pronajal spolu s palácem, a jakkoli vařil znamenitě a byl k mé domácí chaze tuze zdvořilý, neměl jsem ho tolik v oblibě jako ostatní svoje lidi z té příčiny, která se snad bude zdát čtenáři pošetilá: nemám rád, je-li kuchař hubený: A ten Basilio hubený byl. A nadto měl tvář truchlivou, hřebínek schliplý, ústa zatpklá, koutky očí pokleslé a víčka nepřestajně sklopená nebo přivřená. Z té příčiny Alfonso ho nazýval la gattamorta (mrtvá kočka) nebo, jak po francouzsku pravíme, úlisník či tichošlápek. Za necelou minutu poté, co jsem dal ono příkázání, Poprda se navrátil, tlačí břichem před sebou hubeného Basilia, který při vstupu smekl přede mnou čepici, vrhl jeden pohled přivřených očí na mé lidi a na Alfonsa, druhý na polévku, jež mě na stole čekala, a pravil bez nejmenšího zmatku

"Signor marchese, jsem zcela poslušen vašich rozkázání!"

"Bene, Basilio," pravil jsem. "Posaď se na mé místo u stolu před zuppu, vezmi lžici a jez!"

"Ma, signor marchese!" pravil Basilio, zbledl více než křída a jako by do něho hrom bacil.

"Basilio," pravil jsem rozhořčeně, "co to má být? Praviš, že jsi poslušen mých rozkázání, a neuposlechněš první rozkázání, ježto ti dávám."

"Certamente, signor marchese," ale opětne neusedl.

"Slyšel jsi mě, Basilio?"

"Certamente, signor marchese."

"Pročpak se neposadíš ke stolu, jak jsem ti přikázal?"

"Poněvadž se nijak kuchaři nesluší, aby seděl před svým pánem."

"Kašli na dvorské chování! Posaď se, prosím tě!"

Sedl si.

"A nyní, Basilio, vezmi lžici a jez."

"Ma, signor marchese," pravil Basilio a rty se mu třásly, "já nemám hlad."

"Nepotřebuješ mít hlad k tomu, abys pojedl tuto dobrou zuppu, tak chutnou a voňavou."

"Ma, signor marchese," pravil Basilio, vrhaje pohled na Lukáše, Thierryho a Poscance, kteří se beze slova postavili ke dveřím, "odpusťte mi, prosím vás, ale mám tuze špatný žaludek."

"Právě proto," pravil jsem, "tato zuppa je zdravá a vyléčí tě. Ba možná že tě navždycky vyléčí."

V tomto okamžení pes Tibera vstal od krbu, postavil se proti Basiliovi a bez sebemenší patrné příčiny zavrčel, leda že by ho k tomu podnítil tón mého hlasu. A Alfonso se po špičkách přiblížil za Basilia a držel svou hůl oběma rukama ve vodorovné poloze.

"Ma, signor marchese," pravil Basilio, vrhaje pohled za sebe a pokládaje ruce na stůl vedle zuppy, "nemám ani trošku hladu. Nemohu jíst."

To pravil, rozpřáhl obě ruce od těla, jako by chtěl dokázat svá slova, a tuže nešikovným pohybem obratně zavadil o misku a shodil ji ze stolu na zem. Alfonso vzápětí přehodil svoji hůl přes Basiliovu hlavu, dal mu ji pod bradu na ohryzek a zabránil mu v pohybu, zatímco ve stejném okamžení pes se vrhl na zuppu, rozlitou z misky na mramor, třikráte mlaskl a zhltl ji.

"Tibero!" vykřikl Lukáš, přiběhl k němu, sledován Thierryem, a jak jsem uhlídal, snažil se otevřít psovi tlamu, zatímco Thierry se pokoušel strčit ruku psovi do chřtánu, aby ho přinutil k dávení, leč marně, protože ho pes kousal.

"Poprdo," pravil jsem, "dej mi svůj kord a jdi pro provaz. Běž, hochu!"

Mezitím se přiblížil Poscanec, obávaje se jako já, že Alfonsovi se nepodaří zkrotit toho muže v jeho posledním zoufalém vzepětí, jakkoli se jevil se očima přivřenýma, se rty zatpklými a s rameny pokleslými, jako by byl zbaven života, a zůstal tak po celý čas, pokud se Poprda nevrátil, nesvázal ho a neprohledal. Alfonso vytáhl ze škorně toho bídáka nůž se žlutou rukojetí a z jeho kalhot malou prázdnou lahvičku, kterou mi podal a kterou jsem si opatrně přidržel u nozder.

"Pane markýzi!" křičel Thierry, všecek bledý a ke mně přibíhaje, "co činit? Co činit?"

"To, oč ses pokoušel," pravil jsem, řka to tónem živým a rozhodným, abych ho vytrhl z jeho bolu. "Když se to nepovedlo, měli bychom mu dát dávidlo, ale já je nemám. A než pro ně dojdeme, to nešťastné zvíře bude mrtvé. Poprdo

a Poscanče," pravil jsem, odvraceje hlavu, protože jsem nemohl snést pohled na umírání ubohého zvířete, "odneseš Tiberu do maštale. Ty ne, Thierry, ty zůstaneš zde! Musím ti ruku ovázat. Lukáši, zůstaň rovněž, mám v úmyslu poslat tě ihned k bargellovi."

"Ach, signor marchese!" pravil Alfonso s výrazem tuze poplašeným, "raďte mi dát přivolení, bych s vámi směl mezi čtyřma očima promluvit."

Přešel jsem tehdy do sousední síňky a očima jsem mu činil znamení, aby mě následoval. Což on, učinil a dveře za sebou zavřel.

"Signor marchese," pravil, "raďte ponechat bargella, úplně stranou této záležitosti."

"A pročpak to?" pravil jsem, zvedaje obočí.

"Ze dvou příčin."

Věta ona ve mně nevyvolala úsměv, tak jsem byl v duchu rozechvělý a rozhněvaný, byť jsem se snažil sebevíce, abych se jevil pánem sebe sama.

"První," pokračoval Alfonso, "je ta, že ten bastard cuoco je Florent'an. A zaprodav se Španělovi, stal se dvojnásobným zrádcem, jak svého pána kardinála, tak Florencie, neboť dobře ví, že Španěl nemá nic jiného v hlavě než na naši vlast ruku vztáhnout. Tudíž záležitost tato se musí vyřídit mezi Florent'any, neboť Římané nemají s tím nic společného."

"A druhá příčina?"

"Ještě naléhavější, signor marchese. Co učiní bargello, pakliže ho zavoláte? Uvrhne toho bídíka do vězení v hradu Svatoandělském a pontifikální justice s ním proces započne, při němž z příčin důstojenství jméno vévody ze Sessy ani vysloveno nebude. Beztrestnost tato vévodu nemůže než pobídnout, aby opět počal strojit nové úklady proti vám ... Zatímco my, Florent'ané," pokračoval Alfonso s jedním okem zbožně k nebi a s druhým k zemi upřeným, "budeme-li mít tohoto cuoco di inferno, učiníme z něho zbraň proti vévodovi."

"Tudíž," pravil jsem zcela přesvědčen, zcela zmaten, "ty ode mne očekáváš, že ti ho vydám a spolehnu se na tvou soukromou spravedlnost?"

"Nemáte-li nic proti tomu, signor marchese."

"Nemám nic proti tomu, ale s jedinou podmínkou: Basilio patří kardinálovi a kardinál ať zví, co se s ním stane."

"Kardinál," pravil Alfonso, "to zví, aniž se to doví. Kardinál je Florent'an, ví, co slova nechtějí povědět a co mlčení znamená. Krom toho kardinál, jak jeho stavu přísluší, má duši a tu je třeba mu šetřit. Já, který mu sloužím, nemohu než podle toho jednat, a je mi předem odpuštěno jak mou vlastní, tak i církvi."

"Alfonso," pravil jsem po krátkém mlčení, "cože ti mám povědět, bych ti vděčnost vyjádřil?"

"Niente," pravil Alfonso, vrtě hlavou.

"Jak to, niente? Nebýt tebe, nebyl by nyní v posledním tažení ten nebohý pes ..."

"Niente, niente, signor marchese," pravil. "Já jsem vám toliko tlumočil poselství od Terezy, která s ním v nejvyšším kvapu vyslala Džamilu."

"Tereza!" zvolal jsem s ústy zejícími, "ale jak Tereza se byla dověděla, že můj cuoco byl zakoupen Španělem a že se mě hotoví otrávit?"

"Skrze dona Luise. Jakž vidíte, signor marchese, je nejedna výhoda vtom, že žijete ,tuze hlučně' ..."

51. Urovnání

Protože v těchto Pamětech neklusu zvolna jako mimochodník, ale snažím se vždy tryskem ujíždět, máje tolik co vyprávět jak o neslýchaných protivenstvích svého života, tak o velkých událostech, do nichž jsem byl zapleten, mám v úmyslu přeskočit noc, kterou jsem ono úterý s Terezou strávil, ponechávaje na čtenáři, aby si představil ty záplavy něžnosti a vděčnosti; jež mě vrhaly k nohám té, která od nynějška a navzdory své mladosti nebyla toliko mou milostenkou, nýbrž i mou matkou se stala, poněvadž mi sic život nedarovala, ale alespoň mi jej byla ratovala. Když se naše vzbouřené smysly utišily, dlouze jsem o tom přemítal, hlavu máje uhnížděnu mezi jejími pevnými a mohutnými prsy a s rukou na jejím boku spočívající, zatímco Tereza, dobře chápajíc mé dojetí, celkově slastné a slzám převelmi blízké, hladila mi něžnou a lehkou rukou vlasy, aniž slůvko pronesla (vlastně ona tuze vzácnou ctnost, umět v příhodném okamžiku mlčet). Pakli život, jež jsem málem ztratil - a jehož si tím více vážím - , má nějakou cenu, kterou lze určit, právě v podobných okamžicích po mém soudu je třeba jej vychutnat.

Nazítí jsem poslal Lukáše za Fogacerem se vzkazem, že mám toužení veliké velmi spatřit ho, a to páže šibeniční se až za dvě drahé hodiny domů zpátky vrátilo. Zločin tento Miroulo regnante byl by potrestán výpraskem, ale v jeho nepřítomnosti já jej odměnil trestem mírnějším, neméně však dotyčnými obávaným.

"Lukáši," pravil jsem k němu převelmi přísně a s tvářností hrubě zachmuřenou, "co to má být? Cožpak jsem vám stokrát nepověděl, tobě i Thierry, že si nepřejí, abyste pobíhali po městě, když vás posílám co skočtat, neboť přemnoho věcí by se mohlo takovýmto zdržením zameškat. Lukáši, po dva dny o polednách a o nešporách nebudeš se mnou u stolu sedět."

"Pane markýzi," pravil Lukáš s půvabnou úklonou, "raďte pozdržet svůj ortel, pokud mě nevyslechnete. Neboť věřte mi, tváře se mi nadouvají novinami podivuhodně překvapivými."

"Poslouchám."

"Když jsem běžel za panem abbém Fogacerem, šel jsem kolem paláce, v němž má sídlo Jeho Výsost vévoda ze Sessy."

"Tudy nevedla tvoje cesta."

"Arci, nebyla to cesta nejkratší," pravil Lukáš s úsměvem.

"Ale uslyšev, jak jsem běžel, převeliký ryk a hřmot, odbočil jsem z cesty, nikoli z pošetilé zvědavosti, pane markýzi, ale

soudě, že byste docela rád znal příčinu onoho převelikého rumrajchu."

"Si la scusa non é vera, é bene trovata. Pokračuj."

"Ma la scusa é vera," pravil Lukáš, který, máje hubu dobře proříznutou a sluch jemný, měl lepší užitek z dobrých lekcí italštiny u švarné vdovy než Thierry. "A tím pravdivější," pokračoval s hlavou vysoce zdviženou, "že ta věc, jak uhlídáte, jeví se vskutku pro vás převelice důležitou, pane markýzi, a tak spravedlnost si zdaleka nepřije, abyste mě potrestal, nýbrž abyste mě odměnil jedním zlat'ákem za to, co se dovíte ..."

"Mor nechť tě schvátí za tu tvou hanebnou drzost, darebo!" pravil jsem zpola zlostně, zpola pobaveně, "sdostatek budeš odměněn, zruším-li tvoje potrestání. Ven s tím, hlemýždi pomalý, ven s tím! A to hned! Nebo ti dám od Poscance napráskat!"

"Nedostanu-li zlat'ák, pane markýzi," pokračoval Lukáš s dalším ukloněním, na něž nebyl skoupý, "mohu-li pak doufat ve vaši blahovlnost stran zvláštní přízně, již bych si od vás rád vyprosil?"

"Uvidíme. Nekupuji zajíce v pytlí. A nebylo-li praveno, že tě musím odměnit za tvoje loudání? Mluv, zelenáči, mluv! Mluv bez dlouhého meškání!"

"Nu dobrá, pane markýzi. Běžel jsem, kam mě uši vedly, a bylo to až k paláci vévody ze Sessy, i uzřel jsem tam dav tuze popuzený, křičící z plna hrdla hanbu vévodovi, nadávající jemu, jeho rodu i jeho pronárodu, házející kameny do skleněných oken, křičící na služebníky, kteří kvaltem zavírali. okenice, ba dokonce napadající i nešťastné páže v barvách vévodových, jež z domu ven vyběhlo, možná aby pomoc přivedlo. Já pak, divě se tomuto pozdvižení ..."

"Aniž jsi sám kameny házel, nemám pravdu?"

"Až na dva tři jsem ani jediný nehodil!" pravil Lukáš s očima andělsky nevinnýma, "protože jsem popřemítal, že jsem v Římě co vaše páže znám a že se mi nesluší brát účast na takovýchto bitkách ..."

"Pozdní moudrost. Pokračuj."

"Němčě optal jsem se jakéhos mužíka na příčinu toho velikého srocení a ten, nenalézaje hlas, aby mi odpověděl, tak byl zaměstnán nepřestajným křikem: Fuori il duca, ukázal mi prstem na muže, jehož jsem byl předtím nezpozoroval a jenž stál opřen o hrubý kůl v neoplocené zahradě naproti vévodskému paláci. I přiblížil jsem se a uhlídal, že ten chlapík byl k onomu sloupu odshora dolů provazy přivázán, což bylo dobře učiněno, neboť jinak by nevyhnutelně na zem spadl."

"A pročpak to?"

"Byl mrtev."

"Mrtev?"

"Do srdce měl zapíchnutou velikou kudlu, kterou jsem podle žluté střenky ihned poznal: byl to ..."

"U všech rohatých! Il cuoco!"

"Iipse. A jako mrtvý o nic veselejší než živ. A krom toho měl kolem krku potupnou ceduli."

"A co na ní bylo?"

"Pauca verba, leč případná:

Basilio,

cuoco

avvelenatore al soldo

del duta di Sessa.

"Vskutku tuze případné."

"Krom toho jeho pravá paže byla vodorovně natažená a v zavřené pěsti držel, nevím jakým zázrakem, prázdnou lahvičku."

"Ten zázrak," pravil jsem, "není nic jiného než ztuhlost post mortem. Stačilo sevřít mu ruku s lahvičkou, když ruka byla ještě teplá. Nelze popřít, že tihle Florent'ané mají smysl pro divadlo. A jářku, tos potřeboval dvě hodiny na toto koukání?"

"Po pravdě řečeno," pravil Lukáš, potřásaje plavými čupřinami, "chtěl jsem vědět, jak se toto lidové pozdvižení vyvine a zda se ti dobří lidé nakonec neodhodlají na palác červeného kohouta vhodit. Němčě neměli k tomu čas, poněvadž dorazil bargello se svými lidmi, nikoli sdostatek rychle, aby to pozdvižení v zárodku potlačil, ale nikoli sdostatek pomalu, aby se zvrhlo."

"Ejhle, synu, toť chytře viděno. A co se dalo potom?"

"Klidil jsem se, nechť se si v barvách vašeho domu zadávat s těmi vzbouřenými dareby."

"Dobřes učinil," pravil jsem, vrhaje se do křesla před krbem (tento konec března měsíce byl vlhký a studený). Němčě tvoje zdržení mě převelmi mrzí a ty 'dva nebo tři kameny' mě zlobí."

"Col vostro permesso," pravil Lukáš, "signor marchese, pravil jsem 'jeden nebo dva'."

"Nebo dva nebo tři. Ale navzdory těm třem ruším svůj ortel."

"Grazie infinite, signor marchese! Smím-li vám připomenout, že bych rád předestřel vaši blahovlnosti maličkou prosbu?"

"Sem s tou prosbičkou."

"Zatímco jsem se horlivě zaobíral tím, že jsem pro vás sledoval, co se děje před vévodským palácem, přidal se ke mně ztracený pes ..."

"A tys ho ani nezavolal, anis ho nehladil, ani nekrmil kůrkami chleba, jichž máš v kalhotách nepočítáno?"

"Lze povědět, že nikoli."

"A ty by ses chtěl toho chudáka psa ujmout a sem ho přivést?"

"Col vostro permesso, signor marchese," pravil Lukáš s jistým rozechvěním, jež jsem spíše cítil, ale viděl na něm item na Thierrym, který seděl, hodný a němý, na stoličce u krbu a upíral na mě velké černé oči.

"Všiml jsem si," pravil jsem nakonec, "že v čeledníku je malá jizbička, kterou mužové z družiny nezabrali, jakkoli je v ní krb. Možná že se jim zdá příliš malá. Ale vy byste v ní mohli toho psa ubytovat a dokonce tam i oheň rozdělát."

"Ach, pane markýzi!" zvolal Lukáš, vrhaje se mi ke kolenu, aby mi ruku políbil. Ale nemohl dát volný průchod svému děkování, neboť se ozvalo zaťukání na dveře a Poprda, když byl svůj břich až k nám dotlačil, přišel mi povědět, že mě chce navštívit il bargello delta corte. Nato, prve než jsem mohl povědět ano, Lukáš mě požádal, zda by mohl odejít, řka, že je čas, aby se s Thierrym šli cvičit v seči mečem k Poscancovi. Nicméně, čta v jeho očích zřejmý neklid, odmítl jsem. Bargello vstoupil a za ním dva muži, jeden, který byl po mém soudu soudním zapisovatelem, poněvadž byl černě oděný a nesl si psací náčiní, a druhý, asi seržant profouství v měšťanském přestrojení. V čemž jsem se nemýlil.

"Signor marchese," pravil bargello s půvabnou úklonou, ale aniž mě objal, jak to činíval v neděli v příbytku Terezině, "víte nepochybně skrze svoje zde přítomné páže, jež se na ní podílelo, o výtržnosti, jejímž terčem byl palác vévody ze Sessy?"

"Podílelo se na ní?" pravil jsem, vrhaje na Lukáše zlostný pohled.

"Nepříliš dlouho, neboť hodilo tři nebo čtyři kameny do oken."

"Tři nebo čtyři?" pravil jsem, zvedaje obočí.

"Nebo možná čtyři či pět," pokračoval bargello s tváří jako na minci veskrz neproniknutelnou, "ale jedna z mých mušek, která tam byla a kterou tuto spatřujete co mistra řemeslnického, mu do ucha pravila, aby v tomto pozdvížení nečinil hanbu barvám vašeho domu, a on vzápětí ustal. Angelo," pravil bargello, obraceje se ke své mušce, "poznáváš-li toto páže?"

"Si, signor bargello," pravil Angelo, "jsou tuto dva ragazzi a z nich je to ten plavý."

"Signor bargello," pravil jsem, "přejete-li si, aby ten mládenec strávil pár dní v žaláři na hradě Svatoandělském, stačí mi toliko povědět: je váš."

"To nebude nutné," pravil bargello s úsměvem. "Ten ragazzo jednal s nerozvážností svého věku a tato vada ho přejde spolu s mladostí, jejíž je plodem."

Pronášeje tuto uhlaženou větu, učinil mi poklonu co nejitalštější, kterou jsem se snažil bez přílišné nemotornosti opětovat.

"Co se Basilia dotýče," pokračoval, "jehož vystavené tělo vyvolalo ono pozdvížení, je-li pravdivé, že co váš cuoco pokusil se vás otrávit?"

"Zdá se, že ano," pravil jsem s tváří upřímnou a otevřenou. "Neboť když mi uvařil zuppu o desáté hodině, jeden z mých lidí ji svou neobratností na zem shodil, kde ji sežral pes mých pážat a vzápětí chcipl. Co se Basilia dotýče; ten utekl."

"Utekl?" pravil bargello a hleděl do země.

"Prve než jsem ho mohl za tu zuppu k odpovědnosti povolat."

"Dal jste ho hledat, signor marchese?"

"Nikoli. Nevěřil jsem v úspěch takového pátrání."

"Některí v něj věřili," pravil bargello ledově chladně.

"Zdá se, že ano."

"Signor marchese," navázal bargello po krátkém odmlčení, "prohlížejíce pokoj Basiliův, našli jsme v něm měšec s deseti tisíci dublonů, což zdá se naznačuje, že byl v žoldu nějakého Španěla. Máte-li příčinu k domněnku, že nějaký španělský pán mohl koupit Basilia, aby vás otrávil?"

"Žádnou," pravil jsem zčerstva a hleděl mu do očí.

"Marcello," pravil bargello, obraceje se k zapisovateli, "zapsal sis dobře odpověď signora marchese?"

"Si, signor bargello."

"Signor marchese," pravil bargello, "tisíceré díky .za trpělivost, s jakou jste na moje otázky odpovídal."

Vyměnili jsme tehdy zdvořilostní větičky, jež jeden každý shledává daremnými, aniž kdokoli pomyslí, že by si je mohl příležitostně odpustit. Poté bargello odešel i se svým zapisovatelem a svou muškou.

"Šibeníčníku!" pravil jsem k Lukášovi, jakmile bargello odešel, "běž si za svým psem a nechod' mi na oči dříve než za čtyři pět hodin: jedna hodina za každý kámen ..."

Mohl bych býval povědět "za čtyři až pět dnů" - a čtenář možná ocení, že jsem tu projevil vůči Lukášovi věru velkou shovívavost. Ale neměl jsem to srdce hněvat se, jsa sdostatek spokojen jak se sebou samým, tak s bargellem, tak i s Florentany. S těmi posledními z té příčiny, že se opovážili vrátit vévodovi ze Sessy jeho otrávený šíp, uchovávající mě bělostným co sněh; s bargellem, poněvadž se mu podařilo při svém pátrání (s mým přispěním) obvinít Španěla, aniž se dotkl vévody ze Sessy (což by bývalo tuze nebezpečné i pro něj, i pro papeže), a konečně se sebou samým, protože jsem si vymyslel onu báchorku o zuppě převržené nedopatřením skrze mé lidi, báchorka, která v očích vévody ze Sessy omývala dona Luise z podezření, že mě byl varoval.

Když mě v noci přišel navštívit Fogacer spolu se svým věrným nohsledem, málem mě svým objímáním zadusil.

"Ach, mi fili!" pravil ke mně, objímaje mě nekonečnými pažema jako had svými kroužky, "nikdy bych už nebyl vesel, kdybys býval v tomto úkladu škorně ponechal. Bohu díky, jsi živ! Protože jsi byl dobře chráněn, jak skrze ženskou spodnici, tak skrze sutanu!"

Slyše to, vymanil jsem se z jeho chapadel a hleděl na něj udiven, ani ne tak pro tu sutanu, neboť jsem dobře věděl, že Alfonso nemohl jednat tak, jak jednal, bez přivolení - alespoň mlčenlivého - kardinála Giustinianiho, ale pro tu spodnici, jež tak očividně Terezu označovala, že jsem držel jazyk za zuby, obávaje se, že povím příliš, pakli zobák otevřu.

"I copak, mi fili!" pravil Fogacer, z plna hrdla se směje, a jeho ďáblovské obočí se zvedalo ke spánkům, "jsi němý jako ryba! A opatrný jako kočka před ježkem! Nicméně, mi fili, nebesa jsou mi svědkem, že tvoje opatrnost je zbytečná!

Poněvadž mi není neznáma úloha kardinála Giustinianiho, Terezy a dona Luise v této záležitosti!"

"Dona Luise!" pravil jsem s ústy zejícími nad tím, že toto také ví.

"Ale kdo jiný než don Luis by mohl vědět, že vévoda ze Sessy tě chce otrávit?" pokračoval Fogacer se zajiskřením v očích. "Co mne se dotýče, pakli Giustiniani to zařídil tak, že tě představil papeži týž den co dona Luise, a pakli ti poradil potom, abys žil, přelivce hlučně, mám za to, že chtěl, aby don Luis a ty jste se u pekařky sprátelili."

"Pane abbé Fogacere," pravil jsem, toliko na půl huby se usmívaje, "je-li pak něco, co byste nevěděl stran mé minulosti, mé přítomnosti i mé budoucnosti?"

"Stran tvé budoucnosti, mi fili," pravil Fogacer se svým pomalým a zakrouženým úsměvem, "mohu ti předpovědět, že nezemřeš v Římě rukou vévody ze Sessy."

"A jakpak to?"

"Poněvadž bargello podal raport kardinálu státnímu sekretářiuvu Cynthiovi Aldobrandinimu a ten si povolal vévodu ze Sessy, aniž se mu slovem o této záležitosti zmínil, a oznámil mu, že Jeho Svatost odvolává Giovanniho Francesca z Madridu a že v krátkosti přijme v Římě vyslance Jindřicha Čtvrtého: monsignora Du Perrona."

"Noviny dozajista veleznamenité!" zvolal jsem. "Ale jak se týkají bezpečnosti mé osoby?"

"Pakliže du Perron přichází do Říma jednat o absoluci krále francouzského, znamená to, že tu není nebo už tu není tajný vyjednaváč a že není tudíž už užitečné tě zamordovat."

"Pochválen buď Aldobrandini!" smál jsem se. "A pochválen buď ctihodný doktor abbé Fogacer za svou vševědoudnost, od níž bych rád věděl, bude-li ochoten znovu ji přede mnou maličko poodhalit, proč papež povolal Giovanniho Francesca z Madridu?"

"Toto moje vševědoudnost," pravil Fogacer s povzdechem, "neví s určitostí, ale dohaduje se, že Ossat nejspíše přesvědčil papeže o tom, že Jindřich Čtvrtý nepošle Du Perrona do Říma, pokaváde Giovanni Francesco bude v Madridu, protože král vskutku nechce, aby jeho absoluce v Římě závisela nebo jevila se závislou na nějakém kupčení o smír se Španěly. A ostatně, mi fili, zdali právě proti tomuto kupčení neodešel pan z La Surie do Paříže varovat krále, jakmile ses doslechl o odjezdu Giovanniho Francesca do Madridu?"

"Zásah!" pravil jsem, zvedaje ruku, "Fogacere, já žasnu! Jak ses pro všechny anděle boží toto dověděl?"

"Příčina je v tom," pravil Fogacer, zvedaje ďáblovské obočí, "že přináležím ke dvěma bratrstvům stejně mocným a dobře zpraveným o věcech tohoto světa. K prvnímu patřím skrze svou sutanu. K druhému skrze své mravy. To druhé, jež není bez jistého spojení s prvním, je zpravené daleko nejdůkladněji a nejpřesněji, jakkoli sluší se i zde oddělovat dobré zrno od koukole a pravdu pravděpodobnou od záludné pomluvy."

"Pověz mi tedy, Fogacere, ve jménu těchto pravd pravděpodobných, k nimž ti tvůj dvojí stav skýtá přístup, co předpovídáš stran našeho blízkého příštího?"

"Že Giovanni Francesco se z Madridu navrátí v polovině dubna měsíce; pan z La Surie se z Paříže navrátí koncem téhož měsíce a monsignor Du Perron do Říma dorazí s pomalostí a okázalostí veskrze diplomatickou až koncem května měsíce."

Fogacer se neklamal stran Giovanniho Francesca a pana z La Surie. Ale tuze se mýlil stran Du Perrona, který dojel do římských zdí teprve v polovině července měsíce. Prodlení toto nadmíru znepokojilo Svatého otce, který poté, co se byl hrubě zachoval, jak povědomo, k vévodovi z Nevers, očekával nového vyslance Jindřicha Čtvrtého s překvapivou netrpělivostí, protože se tolik nyní obával, že král, k němuž se byli připojili všichni kardinálové francouzští a přes sto biskupů, spokojí se s odpuštěním církve galikánské, aniž si už bude přát odpuštění Vatikánu, čímž vytvoří schisma tak neblahé pro jednotu křesťanstva, jako bylo předtím schisma církve anglikánské za Jindřicha VIII. A tak papež, když byl tak dlouho chtěl vypudit našeho krále z lůna církve, obával se dnes, aby sám nebyl vypuzen z církve francouzské ...

52. Setkání se třemi sutanami

Znovu jsem se shledal se svým Miroulem a měl jsem přenáramnou radost, tak mi chybělo toto moje druhé já, neboť byl Miroul uplynulých třicet let mým každodenním druhem, statečný, moudrý, věrný a nadto v denním životě běhu tak veselý a tak vtipný, že ozařoval sluncem svým i den nejzachmuřenější. Dorazil ostatně do Říma jednoho takového dne za svítání, jež se navzdory blízkému jaru zvedlo s hrubou nechutí na nebi tak zčernalém, že byl patrný tuze malý rozdíl mezi ním a nocí, když tato se snesla. Já pak tiskl Miroula ohromnou kupou otázek na Angelinu, na své panství U osekaného dubu a na svoje krásné děti, a on chtěje vše vědět o tom, co se mi bylo bez něho přihodilo, uhýbal při každém odbočení věty mé zvědavosti a já jeho, i stalo se, že jsme setrvali při tomto rozhovoru celý den a celou noc a ještě celé nazítří. Prolil jsem tenkrát i několik slzí, do nichž se vmísilo i několik drobných výčitek, když mi pověděl, s jakým přenesmírným pohnutím - a takřka omdlévajíc - Kateřina znovu a znovu četla můj dopis, kladla mu tisíce otázek a snížila se až k tomu, že ho, ač vznešená vévodkyně, ráčila pozvat ke stolu, aby jí vyprávěl toliko o mně, chtějíc najmě vědět, kdy se navrátím do Paříže, což on jí za živý svět nesměl povědět, ba ani jí to naznačit, protože se obával; že by prozradil tajemství samým králem uložené jak stran účelu mého poslání, tak stran místa, kde jsem je plnil. A nakonec s ruměnci, s rozpačitou tváří a se slzami na krajíčku opovážila se ho zeptat slovy takřka nezastřenými, zdali tam, co jsem, zůstávám jí věren.

Na to La Surie mohl s veškerou upřímností prohlásit, že tomu tak vskutku je, poněvadž při jeho odjezdu jsem se ještě byl nesetkal s Terezou.

Monsignor Du Perron byl ubytován, a soudím, že to nebylo náhodou, v paláci ne sic k mému příbytku přiléhajícím, ale dělila mě od něho toliko zeď, jež strněla mezi jeho a mou zahradou, ty zahrady byly nicméně spojeny skrze nízkou branku proraženou v řečené zdi, až doposud uzavřenou, klíče od níž se však zázračně našly, jakmile Du Perron přijel. Podle toho, co mi pravil Alfonso, tato nenápadná branka byla umožňovala před stoletím jistému toskánskému kardinálovi, aby chodil vypomáhat své sousedce markýze z X při jejích pobožnostech, zatímco její manžel byl na lovu,

na němž nezůstával nikdy dobu kratší tří hodin, protože to byl urozenec srdce převelice laskavého a kardinál byl nejednou jeho dluhy zaplatil.

Za necelý týden poté, co se Du Perron tam usídlil s celou svou družinou, jež byla početná a skvělá, jak se sluší na vyslance velkého krále, vzkázal mi na kartce přinesené malým klerikem, že chci-li ho uhlídat ještě týž večer, mohu ho navštívit "po sousedsku" skrze nízkou branku, od níž máme jeden každý z nás klíč, a že on sám, bylo-li by mi to ovšem příjemné, dovolil by si příležitost využít stejné privileje. Du Perron dodával, že onoho dne, kdy král ho byl určil k této italské cestě, zaradoval se, že "za jeden z nejsladších plodů svého svěřeného úkolu pokládá štěstí těšit se ze zábavy a z rozmluvy s duchem tak vtípným, jako je můj". Co však povědět o duchu jeho, který byl jedním z nejskvělejších oné doby!

Odpověděl jsem mu neprodleně s nehlubší úctou a s komplimenty rovněž tak libými, že ho přijdu navštívit, ráčí-li mi to dovolit, nikoli týž večer (bylo to úterý a čtenáři není tajno, u koho jsem tento den večeřival), nýbrž nazítří. Ani deset minut neuplynulo a malý klerik se vrátil povědět mi, že budu očekáván monsignorem ve středu o deváté hodině večerní, a když poslední její úder odezněl, dostavil jsem se vskutku k nízké brance a na druhé straně nalezl téhož malého klerika, který, odejmuv z rukou Thierryho lucernu, poprosil mne, abych své páže domů poslal. Když se toto stalo, zamkl dveře na dva západy, kráčeje přede mnou, přešel zahradu a dovedl mě drobnými krůčky do velké síně nadmíru skvěle svícemi osvětlené, kde ke svému značnému překvapení nalezl jsem nikoli jednu, nýbrž tři sutany. První purpurovou: ta patřila kardinálu Giustinianimu; druhou fialovou: ta náležela Du Perronovi; třetí černou: v té byl pan abbé z Ossatu.

Ukláněje se každému podle jeho hodnosti a pronášeje příslušné komplimenty, pocit'oval jsem v hloubi duše jízlivé veselí, že jsem byl přijat v lůně těchto světél církve katolické, já hugenot, který jsem byl za Jindřicha Třetího, abych lépe sloužil tomuto vřele milovanému pánovi, skasával plachty a chodil na nucení, a navzdory tomu byl jsem stále podezříván, že ukrývám v srdci svém, špatně očištěném od kalu protestantství, pozůstatky hereze, neboť "soudek vždy páchne po slanečku", jak byla pravívala sama moje hezká věvodkyně.

Je pravda, že Du Perron, předchůdce Jindřicha Třetího v čase, kdy já byl jeho lékařem, rovněž v létech své mladosti skasal plachty, jeho otec byl kalvínským pastorem židovského původu a jmenoval se Davy, a to "Du Perron" se náhle objevilo co šťastný přídomek, což mi připomíná, zatímco toto píši, případ mého vřele milovaného mistra na lékařském učení v Montpellieru, u něhož se přídomek "z Assasu" podle jména jeho frontignanské vinice byl připojil k jeho rodovému jménu Salomon a později ho vytlačil.

Ale jakkoli ve velkých černých očích monsignora Du Perrona bylo lze rozeznat cosi židovského, jeho teologie za to byla tak dobře vymyla "soudek", že nyní už voněl toliko ryzí trestí římské ortodoxie.

Du Perron býval za svého pošetilého mládí básníkem, přítelem Ronsarda a krásných žen, ale dávno se byl zřekl poezie, odříkaje se světa, proto pak jeho skvělý duch plul se stejným zanícením, leč v jiném řečišti, zasvětil se skrze svoje spisy, svá kázání a veřejná rokování úkolu převést hugenoty ke katolicismu: úkolu toho se zhošťoval se zdarem tak skvoucím, že ho ve Francii nazývali velkým konvertitorem.

Pravda, Římu nebylo nikterak po libosti, že byl přijal do lůna církve Jindřicha Čtvrtého, jemuž ostatně Du Perron vděčil právě za biskupství évreuxské. Prelát, syn kacíře, jmenovaný biskupem skrze Jindřicha Čtvrtého (také kacíře a syna kacíře), a obracející řečeného Jindřicha na pravou víru bez papežské absoluce - bylo toho dosti, nad čím mohli andělé zplakat, přinejmenším andělé vatikánští.

Ale když se byl Jindřich Čtvrtý zmocnil Paříže, pověřil tenkrát Du Perrona, aby až do Montargisu doprovodil na cestě do Itálie kardinála z Plaisance, legáta papežova: úkolu tohoto zhostil se Du Perron s nekonečnou šetrností, s dojmavou uctivostí a s onou přívětivostí v chování k ostatním, jejíž důkaz mi byl právě podal ve svém lístku s pozváním. Cestou Du Perron kardinála jemně přesvědčil, že všechno, co byl učinil v Saint-Denisu, bylo v zájmu křesťanstva, aby po stupních navrátil krále a království do lůna církve katolické. A kardinál z Plaisance, okouzlen vmlouvavými způsoby francouzského biskupa, očarován jeho každodenními pozornostmi a přesvědčen jeho výmluvností, neopomněl po příjezdu do Věčného města pět na něho chvalozpěvy papeži.

Lze tudíž povědět, že když Du Perron vproštěd července měsíce sám do Říma dorazil, vůně jeho ctností ho předcházela, a tak za podpory nesmírné a skryté práce abbého z Ossatu bylo možno doufat, že velký konvertitor připojí nový titul ke své slávě a přemění se na velkého usmířovatele.

Co se osoby Du Perrona dotýče, kdybych si já, hugenot špatně přebarvený a soudek ještě páchnoucí, troufl postavit se na jeho místo a zabydlit jeho osvíceného ducha, pověděl bych, že tato cesta do Říma skýtala mu rovněž příležitost očistit své podezřelé biskupství, posloužit celkově svým vlastním osudům i osudům svatého Petra a zajistit svoje povýšení mezi syny církve. Neboť vám neuniklo, čtenáři, že mohl-li král francouzský učinit Du Perrona biskupem, toliko papež mohl biskupa évreuxského pozvednout ke kardinálskému purpuru - což se vskutku přihodilo o devět let později (tak pomalu vždy Řím kráčí, ale nikoli s pomalostí pro všechny stejnou, neboť malý abbé z Ossatu, jehož pokorná černá sutana jevila se dnešního večera vedle měnivého fialového roucha monsignora Du Perrona věru skromnou, dostal kardinálsství více než čtyři roky před ním). Je pravda, že abbé z Ossatu po odjezdu Du Perronově zůstal v Římě, aby nadále hájil francouzské zájmy, a že ve Vatikánu, stejně jako ve všech ostatních dvorech světa, paprsky slunce vás dostihnou tím rychleji; čím blíže jste jejich zdroji.

"Pane markýzi," pravil Du Perron poté, co byly ukončeny všechny poklony a ceremonie, "jsem šťasten, že se s vámi znovu setkávám, protože vím, jak velikou důvěru k vám chová Jeho Veličenstvo a jakou účast jste bral na nynějším jednání."

"Pražádnou, monsignore, pražádnou!" pravil jsem s úsměvem maličko nejapným, "ledaže jsem se měl dát zamordovat a měl jsem nedobrovolně sloužit panu abbému z Ossatu co štít."

"Signor marchese," pravil slavnostně kardinál Giustiniani, pohlížeje na mě blankytně modrýma očima, "podceňujete

svoji úlohu. Neboť jak jste uslyšel, že Svatý otec Giovannioho Francesca do Madridu posílá, vyslal jste pana z La Surie do Paříže, aby o tom krále zpravil, král neprodleně oddálil odjezd monsignora Du Perrona do Říma; tento odklad tolik znepokojil papeže, že Giovannioho Francesca z Madridu zpátky povolal a ochladl maličko ve své přísnosti stran absoluce."

"Toto je pravda," pravil skromně Ossat, sedící na stoličce poblíže Du Perrona, který jako Giustiniani trůnil v křesle, a zdál se být tak křehký, tak hubený a tak neduživý ve srovnání se statnou postavou francouzského preláta, že vyhlížel jako malý černý brouček vedle tlustého čmeláka. Krom toho malý Ossat byl oholen tak pečlivě, že se zdál být bezvousý jako panna, zatímco Du Perron měl vedle černého obočí převelmi klenutého a převelmi štetinatého, jež ukrývalo černé jiskřivé oči, i celou záplavu vousů, velebných a prorockých.

"Vostra Eminenza," pravil jsem, obraceje se ke kardinálu Giustinianimu, jsem šťasten velice velmi, že jednání je na dobré cestě, a jsem nekonečně vděčen monsignorovi Du Perronovi, že mě byl k sobě pozval ve stejný čas co vás a pana abbého z Ossatu."

Na toto díkůvzdání, jež bylo zároveň zahalenou žádostí o vysvětlení, Du Perron vzápětí odpověděl po svém oblíbeném libém způsobu.

"Pane markýzi," pravil, "jevilo se nám, poněvadž jste měl s tou věcí tolik trampot a málem jste v ní život ponechal, že byste měl být i společníkem v nadějích na její vyřešení nyní, když ta naděj už září na našem obzoru. Krom toho," dodával, pohlížeje na Giustinianioho a na Ossata, "nikomu z nás tří není tajno, že váš duch je v činech nekonečně vynalézavý, a rád bychom, aby nám ráčil pomoci zdolat překážku, před níž dnes stojíme a která nespokívá ani tolik v jednání samotném - papež, zdá se, přeje si teď královu absoluci tak rozhodně, jako ji za času vévody z Nevers odmítal - , ale spíše v zatvzlosti, s jakou se vévoda ze Sessy proti němu staví."

Nebyl jsem ani za mák přesvědčen, jak to ve své zdvořilosti Du Perron ráčil povědět, že by moje vynalézavost v něčem převyšovala nebo se dokonce jen vyrovnala vynalézavosti tří duchovních kolem mne sedících, kteří představovali vědění, důvtipnosti a zkušenosti v pravém slova smyslu podivuhodné, dokonce i ve Vatikáně, kde se přec setkávalo tolik duchů všednosti se vymykajících. Ale nechť je zatížil rozmluvu závoděním ve zdvořilostech, rozhodl jsem se povědět zcela prostě a převelmi po soldátsku:

"Pánové, nevím, budu-li vám k nějaké prospěšnosti a ku pomoci, ale běží-li o Jeho Veličenstvo, učiním vše, co bude v mé moci, abych pomohl naší věc vpřed popohnat."

"Bene," pravil Giustiniani, "abychom zkrátili tu dlouhou historii, kost v našem hrdle zve se dnes vévoda ze Sessy. Předpovídal druhdy, že monsignor Du Perron nikdy do Říma nedorazí, leč od toho času, co náš vřele milovaný přítel sem dospěl, vévoda ze Sessy běsní ve věčném městě co sršeň v lahvi, roztrhuje všude lži a klamně zprávy a navštěvuje postupně všechny kardinály dokonce i v noci, aby je získal pro svou věc."

"I v noci!" pravil jsem s ústy zejícími.

"Arci! I v noci byl viděn, jak pobíhá od brány k bráně a od klepadla ke klepadlu, a aniž se zdržuje vysvětlováním svých důvodů, jedním předkládá třeptivou vyhlídku tiáry, druhým nabízí obročí pro ně nebo pro jejich synovce - a všem důchody ..."

"Důchody!" pravil jsem. "Není-li pak ta šňůra s návnadou trochu tlustá?"

"Žel," pravil Giustiniani, "čím je tlustší, tím více chytá ... Jednomu nabízí tisíc zlatých, druhému dva tisíce, třetímu tři, a není málo kardinálů, kteří se dají koupit, ba i mezi těmi, kteří předtím byli ve prospěch absoluce hovořili."

Ach, přemýšlel jsem, kdyby můj starý hugenotský otec mohl slyšet tato slova, dozajista by mu vytanula na mysli i v ústech tato věta La Boétiova, kterou tak rád citoval: "Církev katolická je nekonečnými zlořády podivuhodně zkažená!"

"V krátkosti," pokračoval Giustiniani, "vévoda ze Sessy, cítí se nakonec jistým poslušnou většinou mezi preláty, jež byl navštívil, měl tu neuvěřitelnou drzost, že vyhledal papeže, znovu mu vyložil, jak nepřátelsky se jeho pán staví k absoluci, a přehnal svou neuctivost tak daleko, že mu doporučil, aby v té věci jednal opatrně a aby se v ní spolehl na rady konzistoře."

"A co pravil papež?" otázal se Du Perron.

"Jakkoli v nitru svém plál rozhořčením, že je s ním zacházeno jako s kaplanem Filipa II., Svatý otec vyslechl to všechno s tváří mírnou a dobrotivou, a prve než dal vévodovi ze Sessy požehnání na rozloučenou, pravil toliko jediné slovo: Audivimus."

Načež se na rtech monsignora Du Perrona, abbého z Ossatu a na mých rozprostřel úsměv a poté jsme si vyměnili nadšené a škodolibé pohledy, tak jsme byli šťastni, že Svatý otec byl drzému Španělovi jediným latinským slůvkem hubu zavřel.

Giustiniani byl pohlédl na tři přítomné Francouze, a dobře chápe jejich pocity, usmál se rovněž, poté však znovu nasadil veškeru vážnost a poklepává ukazovákem a prostředním prstem na opěradlo křesla, jak to byl činil na mém koleně ve svém kočáře, ale tentokráte, aby dodal větší váhu tomu, co hodlá povědět, pokračoval:

"Stran otázky tak veliké závažnosti, jako je zrušení exkomunikace krále francouzského, papež se musí poradit s kardinály. A pakli za současné danosti věci předloží záležitost konzistoři, spočítal jsem si to - je ztracena! Signor marchese, toto je nepřekročitelná zeď, kterou nacházíme před sebou, a my nemáme žádného Mojžiše, aby rozdělil vodstvo a umožnil nám přejít suchou nohou."

Toto vyhlášení bylo přijato za hlubokého mlčení. Jakkoli zůstal němým, prozrazoval Du Perron pomrkáváním černých očí očividný neklid, protože se počínal obávat nezdaru svého poslání. Co se abbého z Ossatu dotýče, ten otáčel hubenou hlavičkou doprava a doleva hbitě jako pták, asi že byl v nitru svém zděšen pomyšlením, že jeho nesmírná práce s vyjednáváním by mohla na tomto úskalí ztroskotat.

"Není-li však možné," pravil Du Perron, když se mu opět hlas navrátil, "aby Svatý otec v nutném případě sám rozhodl, aniž by bral v potaz kardinály?"

"Opakuji," pravil Giustiniani, "v předmětu pro křesťanstvo tak veledůležitého to možné není. A to tím spíše, že odpor kardinálů by se mohl opřít o tuze plamenná prohlášení, jež učinil proti absoluci před dvěma roky sám papež, když odmítl přijmout vévodu z Nevers."

"Vostra Eminenza," pravil jsem, "mohu-li se vás otázat, jaká byla podstata těchto výroků?"

"Utrhačná," pravil Giustiniani s očima sklopenýma. "Račiz vám je zopakovat pan abbé z Ossatu. Z francouzských úst vás méně pobouří."

"Podle toho, co jsem o tom slyšel," pravil abbé z Ossatu, "Jeho Svatost prý tvrdila, že nikdy neuvěří v upřímnost králova konvertování, pokud přímo anděl z nebes nesestoupí, aby mu ji potvrdil."

"Nastojte," pravil Du Perron hbitě, ale s náznakem malého žertěství, "zdálo by se, že o dva roky později anděl opravdu sestoupil ..."

Načež navzdory vážnosti té hodiny jsme se usmáli, ale převelice nehlučně, neboť tento anděl měl křídla, jež jsme přec znali: křídla vítězství, jež si byl Jindřich Čtvrtý vydobyl na Lize a na Španělovi. Po těchto úsměvech jsme opět upadli v mlčení, protože jeden každý z nás narážel hlavou na tuto překážku konzistoře, jež se jevila nepřekonatelnou.

"Vostra Eminenza," pravil jsem za krátký čas, "mýlím se snad v tom, že někteří z těch kardinálů, kteří, přijavše dublony od vévody ze Sessy, mluví na veřejnosti proti absoluci, nicméně činí to s jistou vnitřní nechutí, neboť mají pocit, že řečená absoluce byla by pro papežskou stolicí tuze prospěšná?"

"Signor marchese," pravil Giustiniani, hledě na mě blankytně modrýma očima, "dotýkáte se zde punktu nanejvýš choulostivého. Byť jsou někteří z našich bratrů jakkoli zbloudilí, musíme doufat, že jejich přesměru velké lpění na statech tohoto světa nezatemnilo úplně jejich svědomí."

"Kýho výra!" pokračoval jsem, "dejme tomu tedy, že Svatý otec, místo aby ponechal kardinály hlasovat veřejně v konzistoři - to znamená tak, aby se to doneslo k sluchům vévody ze Sessy - , vyslechne je jednoho po druhém; mezi čtyřma očima a v tajnosti; nelze-li pak doufat, že získá na absoluci úsudky upřímnější a následkem toho i s jeho nazíráním shodnější?"

"Nastojte, jaká to znamenitá myšlenka!" zvolal Giustiniani ruce k nebi zvedaje. "Signor marchese, můj příteli nejskvělejší! To sám Duch svatý vás osvítl! Item vaši moudrost, jež skrze vaše ústa promlouvá! Nemáme-li Mojžíše, našli jsme Šalamouna!"

Zčervenal jsem pod tímto přívalem komplimentů - k nimž se tuze vřele přidali i oba Francouzi - převelmi v duchu polichocen, že se mi přičítá moudrost krále biblického, a nadto ještě že kardinál viděl v mé připomínce vnuknutí Ducha svatého, v nějž věřit, musím to přiznat, dá mi mnohdy tuze velkou práci...

"Nicméně," pravil Du Perron, hladě si zadumaně vousy, "lze se obávat, že kardinálové poté, co tváří v tvář s Jeho Svatostí smýšleli bíle, budou po skončení rozmluvy smýšlet černě."

"Pročež bude třeba," pravil abbé z Ossatu mírným hlasem a sem tam ptačí hlavou otáčeje (která však v sobě tolik věcí chovala), "aby Svatý otec, až za zavřenými dveřmi kardinály jednoho po druhém vyslechne; zakázal jim pod trestem exkomunikace prozradit, co bylo praveno."

Tato myšlenka, jež byla tuze významným přídavkem k té mé, byla skrze nás vyhlášena za veleznamenitou, zatímco jsme si navzájem vyměňovali pohledy spokojené a spiklenecké, v nichž co nebylo praveno, nabývalo vrchu nad tím, co praveno bylo.

Spanilá čtenářko, tážete-li se mne, co tím rozumím, troufám si vás požádat, byste se maličko oddala své představivosti a přenesla se navzdory svému něžnému pohlaví na místo papežovo: povězte mi, co byste učinila poté, až byste se poradila s kardinály jednotlivě a za zamčenými dveřmi (a zobák jim zavřela bleskem exkomunikace) a odhalila byste, že váš názor nezískal úplnou většinu hlasů - nebyla byste v pokušení v zájmu křesťanstva použít zbožné lži a - kdo by mohl proti tomu slovo říci - výsledky převrátit?

"Pane, zdá se mi, že se co páv nadouváte tou svou ,znamenitou myšlénkou'!"

"Dozajista, madame! A tím více, že historie přikla její otcovství kardinálu florentskému, tak jako panu z Viku přikla usmrcení rytíře z Aumale. Hle, to je špatná stránka těchto tajných posláních. Člověk nemůže, alespoň ihned, uplatňovat svoje vlastní zásluhy."

"Pane, zdalipak přiřadíte k těmto zásluhám i vymyšlení malé lsti našeptané do ucha papežova?"

"Madame, v politice nelze nazývat lest malou, přinese-li veliké účinky ..."

53. Kočka v pytli

Vzpomínáte si bezpochyby, že když přijel můj Miroul, vyprávěli jsme si navzájem, co se bylo přihodilo, a to po celé dva dny. Protože pak mi přinesl z Francie dvě noviny, jež mě tuze překvapily a z nichž alespoň jedna se ho tuze zblízka dotýkala, rád bych poněkud přibrzdil svoje cválající vyprávění a navrátil se k naší rozmluvě, neboť mi není tajno, že můj čtenář si Miroula převelmi oblíbuj.

"Pověz, milý Miroule," pravil jsem k němu tehdy, "dobře-lis prodal můj les v Montfort-l'Amaury a přinášíš-li mi penízky, jež jsem byl od tebe žádal?"

"Na mou duši, vzácný pane," pravil s oním výrazem nevinnosti; který u něho ohlašoval peskování a šibalstva, "ani za mák jsem nerozuměl tomuto paragrafu vašeho spěšného listu: jak byste mohl za krátký měsíc tak pantagruelsky svůj majetek oklestit?"

"Ach, milý Miroule," odvětil jsem nikoli bez jisté nelibosti, "ze dvou příčin, jak by pověděl Alfonso: Primo: tys nebyl zde. Secundo: byl jsem tou měrou opojen krásou té, která se zve pasticciera, že jsem od rána do večera toliko o tom snil, že ji klenoty ozdobím."

"Vzácný pane, zdalipak jsem vám nepravil, prve než jsem odejel, že když vlas šediví a vous houstne, láska stojí převelmi ..."

"Ke všem čertům, Miroule! Nějaké čtyři zlaté týdně by můj váček neztenčily! Ty velké výlohy, jak víš, pocházejí z mých dobrovolných darů."

"A pročpak toto nadměrné hýření dary, ne-li proto, že jste se snažil o lásku té krasotinky skrze svou nesmyslnou štědrost?"

"Nikoli, mýlíš se! Milovala mě bez mých darů a důkazem toho je, že vůči mě nikterak neochladla, když ji nyní nemohu jako předtím zahrnovat svými pozornostmi, jež mě na mizinu přivádějí."

"Na mizinu přivádějí, to jsou ta pravá slova! Ach, vzácný pane, to mě mrzí! Stal se z vás marnotratník a rozmařilec, jako byste byl nějaký papeženeček! Vzpomínáte-li si na bláznivé slavnosti v Périgordsku u pana z Puymartin? A jak ho váš strýc Sauveterre káral, že za jednu noc utratí sklizeň jednoho roku?"

"To je něco jiného. Puymartin si tak počínal z pýchy a nadutosti. Ale já, když jsem u jednoho římského klenotníka okukoval přívěšek jemně provedený ve zlatě a s drahokamy, ihned jsem si představoval, jak znamenitě se bude na jejím božském hrdle vyjímat; a odolat jsem nemohl."

"Božském, vzácný pane! Skrze jaké bezbožné modloslužebnictví se cecík stává božským? A jak je možné, že jste tou měrou zamilován do ženštiny, o níž se dělíte s pěti jinými urození?"

"Dělení nemá s tou věcí pranic společného," pravil jsem udiven, že se slyším takto hovořit. "Alespoň mi nelže! A na mou věru nevím, zdali jsem po uši zamilován do ní nebo toliko do její krásy. Já na ni hledím jako na Tizianovu mladou ženu u toaletního stolku, jež ze svého rámu vystoupila, by si svlékla šat a přijala mě ve svém loži."

"U všech rohatých, vzácný pane!" pravil Miroul, "hledme, to mistrovské dílo italské školy vás důkladně oškubalo! Mám za to, že byste byl lépe učinil, kdybyste ten obraz koupil, nebo alespoň jeho kopii."

"Ty jsi šprýmař! S tím bych si nemohl takto užívat!"

"To věru chápu a shledávám ostatně, že váš vzhled je věru čiperný a svěží na člověka na mizinu upadnuvšího a otráveného!"

"Dosti! Dosti! Dosti!" zvolal jsem v crescendo, "prodals můj les? Kolik jiter jsi ho dal? A kolikpak jsi zaň dostal?"

"Ne! Ne! Ne!" zvolal jako v ozvěnu, "neprodal jsem váš les!"

"A pročpak?"

"Poněvadž vaši sousedé, vzácný pane, kteří jediní by měli zájem ho koupit, jsou tlustí a marniví venkovští zemánci, kteří prdí výše, než kam jejich řiť dosáhne, a utrácí více, než mají v měšci. I nemají tudíž ani vindru!"

"Miroule," pravil jsem, vrhaje se do křesla s hřebínkem tuze splhlým, "prosím tě, nemluv tak lehkovážně o mé současné danosti! Víš-li pak, že mi peníze stačí jen na čtrnáct dní? A že bude nutno zmizet odtud, aniž uhlídáme rozuzlení této přenesmírné záležitosti absoluce?"

"A opustit Terezu?" pravil Miroul, a jeho hnědé oko se tuze blýskalo, zatímco modré zůstávalo chladným. "Ledaže byste ji požádal, aby vám vaše klenoty navrátila!"

"Styd' se, Miroule! To by bylo hanebné!"

"A ještě hanebnější by bylo opustit vaše poslání!"

"Ach, milý Miroule," pravil jsem tónem spíše naříkavým než hněvivým, "musíš-li mě takto ukrutně peskovat a nestačí-li mi k tomu mé vlastní svědomí?"

"Vzácný pane," pravil, kráčeje sem tam po jizbě, "odpusťte mi, ale byl jsem vskutku hněvem bez sebe, když jsem váš dopis dostal. Přisám svatý Antonín! Prodat les, zkrátit váš majetek, a pro jednu ženskou! Když nás všechny zbožňují! Jak pochopit podobnou nerozumnost? Ostatně vy dáváte vždy přesměru, a netoliko ženštinám. Pážitům! Komorným! Item svým žebrákům!"

"Tobě také," pravil jsem, zvedaje jedno obočí, "když jsi byl mým sluhou."

"Mně také," pravil nikoli bez jistého dojetí v hlase i pohledu. Poté ke mně přistoupil a objímaje mě paží kolem krku, políbil mě na tvář

"Milý Petře," pravil, "nebudeme muset odjet odtud předčasně: pověděl jsem králi, jak tě peníze opustily, a on mi pro tebe daroval dvacet tisíc zlatých."

"Dvacet tisíc!" pravil jsem, skokem se zvedaje. "Dvacet tisíc! Ach, Miroule, pročpak jsi to ihned nepověděl?"

"To z té příčiny, pane markýzi, že bylo třeba nejprve maličko octa nalít, aby vám ten med lépe chutnal."

"U všech rohatých, pane podkoní, takto mě vyplísnit. Ze všech rádců, profesorů a cenzorů tohoto světa vy jste ten nejnecitelnější!"

"Pane podkoní?" pravil Miroul obočí zvedaje a toliko půlkou huby se usmívaje, "pane markýzi, odpusťte mi, ale vy jste o jeden titul pozadu: král nalezl takové zalíbení jak v mé osobě, tak i v mém vyprávění o našich římských záležitostech, že mě rytířem učinil."

"Ach, Miroule!" křičel jsem a běžel k němu, bych ho objal a tváře mu polibky posázel, "toto mě hřeje u srdce skoro více než mou kapsu těch dvacet tisíc zlatých!"

"To není stejné teplo," pravil Miroul, stále se usmívaje. "A já nezapomínám, komu od prvopočátku vděčím za to, že mě zpod šibenice vysvobodil a že mě z mého bláta povznesl."

Ve středu jsem se setkal v paláci s mým příbytkem sousedícím s řečenými třemi sutanami při oné rozmluvě, při níž se moje myšlenka o poradě s kardinály mezi čtyřma očima tak skvěle uplatnila (promiňte, že se tím ještě vychloubám).

A příští neděli při obvyklé večeři u Terezy se svými druhy (kteří jimi byli toliko v našem společném poutu s hostitelkou) měl jsem s dvěma z nich a s každým zvláště rozmluvy, jež si zaslouží být zde zaznamenány.

Oddělené rozmluvy nebyly možné při večeři, poněvadž každý byl tehdy na dohled a na doslech ostatních u kulatého stolu, kde se sedělo kolem Terezy podle přesného protokolu, protože Giovanni Francesco, synovec papežův, seděl po

její pravici, španělský grand po její levici, já vedle něho, bargello vedle Giovanniho Franceska a vedle bargella pak dva monsignori.

Tuto hierarchii pasticciera vážila velice jemně, jak jsem to poznal, vyptav se jí na to, když přec každý z těch šesti byl skrze ni pokládán za vynikajícího ve svém vlastním a zvláštním oboru. Giovanni Francesco byl ve státě nejvýše postavený; don Luis nejvyšší ve stavu urozeném; já nejvzdělanější; bargello nejkrásnější co do tváře a údů; monsignori nejbláznivější a nejroztomilejší, Tereza, obávajíc se nepochybně, že mě neocenila sdostatek vysoce, dodala šeptem, že jsem nejlepší milenec, ale já jí nevěřil, protože jsem měl povědomí, že jsem s ní za našich nocí netropil nic, co by přesahovalo zkušenosti všemu člověčenstvu obvyklé. Ostatně je možné, že ve své vrozené ušlechtilosti srdce sdělila stejný důvěrný kompliment jednomu každému z oněch happy few.

Po večeři přešli jsme do velké síně, kde jsme stáli, seděli nebo sem tam přecházeli a měli jsme volnost rozmlouvat, s kým nám bylo libo, Tereza sama pak přicházela a odcházela, ale stále dbajíc, aby se nezdálo, že někoho opomíjí nebo vyznamenává. Item řečené neděle přistoupil jsem k donu Luisovi, od něhož ona právě odešla, a pravil jsem k němu sotto voce:

"Done Luise, přiznám se vám, že jsem do dnešního dne neměl odvahu zmínit se před vámi o záležitosti, v níž podle toho, co jsem slyšel, býval bych škorně ponechal, nebýt vašeho zakročení."

"Señor marqués," pravil don Luis s tváří neproniknutelnou, "máte špatné zprávy. Osoba, které jste povinen vděčností, nejsem já, nýbrž moje sestřenka, nicméně bylo by od vás hrubě nemoudré jak kvůli ní, tak kvůli vám, děkovat jí za to dopisem či ústně."

"Ale jak se to přihodilo?" pravil jsem nanejvýš udiveně.

"Zdá se, že doña Klára, majíc sluch bystřejší než já, vyslechla náhodně rozmluvu vás tolik ohrožující a nechtějíc si zadat tím, že by vám přišla na vrata zabušit, běžela uvědomit Terezu. Já pak se to dověděl až dodatečně."

"Doña Klára zná tudíž Terezu?"

"Señor marqués," pravil don Luis s úsměvem dosti chladným, "dojista si umíte představit, protože víte o zbožnosti doni Kláry, item o její vrozené vznešenosti a nadto o citech, jež k vám chová, že toliko pomýšlení přiblížit se k ženě jako Tereza jí hrůzu nahání. Nicméně aby vás zachránila, tento odpor přemohla."

"Done Luisi," pravil jsem převelmi dojat, "jeví se mi, že je vskutku něco vznešeného v činu tohoto rázu. Nemohl byste doně Kláře povědět, že nikdy na její skutek nezapomenu?"

"Nepovím jí to nyní," pravil don Luis s úsměvem celkem zdvořilým i odměřeným, "leč až se do našich Španěl zpátky navrátíme, což myslím nedá na sebe, dlouho čekat."

Takřka příkře tento rozhovor usekl, ale pravil toho sdostatek, aby mi vyjevil, jak tábor španělský počíná pochybovat, že by mohl delší dobu činit překážky. absoluci mého krále. Krom toho mi podával výklad událostí zpochybňující vševědoucnost, již se honosil Fogacer, který byl viděl v donu Luisovi nástroj mé záchrany a měl za to, že Florent'ané mě byli uvedli k Tereze, abych se stal jeho přítelem. Dvojí zmýlená: Florent'ané radíce mi, abych žil převelmi hlučně, neviděli tak daleko, a doña Klára byla jednala sama, bez vědomí svého bratrance. Ach, přemýšlel jsem, Fogacere! Bratře můj! Můj předrahý příteli! Nesmím mít od teďka takovou důvěru v tvá slova, jež se očividně dávají skrze obrazotvornost nad skutky unášet...

Takto jsem přemýšlel, když přišel ke mně Giovanni Francesco Aldobrandini, s úsměvem mě vzal za paži a stranou mě odvedl.

Giovanni Francesco byl v papežském státě diplomat a papežův synovec, a tato druhá vlastnost vysvětlovala tu prvou. Neboť vpravdě bych ho nedovedl lépe popsat než tím, že nebyl ani velký, ani malý, ani tlustý, ani hubený, ani krásný, ani ošklivý, ani rozumem skvoucí, ani tupý. Nicméně pakli odzbrojoval utrhačnický skrze svou zlatou prostřednost, okouzloval dobré duše skrze blahovolnost, jež byla jedinou věcí u něho vskutku pozoruhodnou.

"Marchese," pravil ke mně, ponechávaje ruku pod mou paži, "je-li pravda, že jak jsem slyšel, vděčím za své odvolání z Madridu vyslání pana z La Surie do Paříže, musím přiznat, že jsem vám nekonečně vděčen z té příčiny, že jsem se v řečeném městě smrtelně nudil a ještě více v Escorialu, který je zpola klášter, zpola hrobka, leč hrobka přenesmírných rozměrů, neboť Filipova pochmurnost jej až k nestvůrnosti přehnala. Viděli jsme to ostatně na neporazitelné armádě a na všech jeho činnostech, při nichž se obvykle snaží spolknout více, než může pozřít. Z té příčiny navzdory tomu, že dostává tolik zlata na svých galleonách z Indií, je na nejlepší cestě na buben přijít, neboť utrácí více, než přijímá... Nadto strašlivě trpí dnou a hrozí mu, že oslepne na šedý zákal."

Giovanni Francesco mi to vše přednesl s tvářností otevřenou a lehkovážnou jako řeči světácké a nijak závažné, ale podle letného zablýsknutí, jež jsem přistihl v jeho černých zracích, zazdalo se mi, že není asi tak prostý a tak přihlouplý, jak se jevil, a že mi tímto sděluje - senza aver l'aria di accernavi - tuze cenné zprávy o bankrotu Filipovi hrozícím, zpráva, která pakli se potvrdí, naznačuje, že Filip z nedostatku peněz nebude moci převelmi dlouho vést válku proti mému králi. Mezitímco Giovanni Francesco mě vodil za paži sem tam po siní (přičemž don Luis na nás z dálky vrhl několik podezíravých pohledů), bylo mi jasno, když snížil hlas, že mi chce sdělit zprávu, jež co do důležitosti přesahuje možná i to, co mi právě pověděl, a náhle jsem ucítil, že se všecek chvěji, uši mám našpicované a ducha v pohotovosti.

"Vaše myšlenka, marchese," pokračoval sotto voce, "promluvit s kardinály jednotlivě, mezi čtyřma očima a pod pečeti tajemství Jeho Svatost nadchla, neboť v tom uhlídala veškerý výhody (usmál se, pronášeje tato slova), a když včera svolala všechny kardinály na generální kongregaci - pravím správně kongregace a nikoli konzistoř z té příčiny, že na kongregaci kardinálové se ani neusnášejí, ani nevolí -, vyložila jim obšírně své chování vůči vládci béarnskému od počátků svého pontifikátu a neužitečnost svého usilování, aby zastavila jeho vzestup, neboť řečený vladař kráčí od úspěchu k úspěchu. Svatý otec unaven válkou - a poněvadž tento vladař bez přetrží o svou absoluci žadoní - rozhodl se přijmout jeho vyslance. Dozajista, pokračoval Svatý otec s povzdechem, běží tu o záležitost důležitější a svízelnější, než jakou Svatá stolice za několik posledních století řešit musela. Prosí tudíž a zapřísahá všechny kardinály, aby tomu

věnovali veškerý svoje myšlenky; aby od sebe pryč odhodili všechny způsoby vášní a světských zájmů (zde si Giovanni Francesco dovolil usmát), aby hleděli jedině na čest boží, na zachování náboženství katolického a na společné blaho veškerého křesťanstva. Neběží zde, pokračoval Svátý otec a poznovu vydal povzdech, pohlížeje na kardinály s tváří s přelivem významnou, o člověka soukromého, ale (jeho hlas při těchto slovech zmohutněl) o velikého vladaře, který vládne armádám a mnohým národům; mají tudíž brát v úvahu nikoli jeho osobu, nýbrž jeho moc; a nemají se přidržovat při úlevě trestů tak velké přísnosti, jako když hříchy odpouštějí. „Vaše Eminence“, uzavřel Svátý otec, „budou tudíž povinny povědět mi bez vytáček, bez obav a bez šetrnosti, jedna po druhé a každá zvláště, co o tom soudí, aniž smějí řečený soud sdělit komukoli pod trestem exkomunikace.“

Vyslechl jsem tento papežův proslov, chvěje se od hlavy k patám, tak po mém mínění nás přibližoval k velikým cílům, jež můj král očekával od této absoluce už dva roky jím tak horlivě požadované: podmanění Ligy a nastolení míru ve Francii. A pan rytíř z La Surie, jemuž jsem to vše vyprávěl, jakmile jsem se téhož večera domů navrátil, sedě ve své jizbě na lůžku se svícem v ruce, pociťoval stejné úžasné dojetí.

"Ach, milý Petře!" pravil, "dospíváme ke konci. Triumfujeme! Máme konečně kočku v pytli! A pokaváde alespoň nějaká španělská zuppa předčasně Svatému otci na onen svět nepomůže, navrátíme se z Říma s absolucí Jindřicha IV. v zavazadlech!"

To řka, nejsa sto v klidu setrvat, vstal, přehodil si přes ramena domácí roucho a jal se hbitým krokem po jizbě přecházet, svíraje si hrud' oběma rukama, jako by sám sebe pevně objímal.

"Milý Petře," pravil s jakýms náhlým truchlením v hlase, "viz, jak se to má s během věcí na tomto světě, jež lze vskutku nazvat nízkým, lidé jsou takoví, jací jsou: král se zřekne své víry a po několika letech kupčení papež ho omilostní. Nuže ani v tom zřeknutí, ani v tom vyjednávání, ani v tom omilostnění není nic, naprosto nic náboženského. A co se ubohé královny Luisy dotýče, která je toliko žena a nevládne ani armádám, ani mnohým národům, sázím se, že nedosáhne ani té své zpívané mše!"

"Rytíři," pravil jsem, "vaše holubičí nevinnost mě překvapuje. Nejvyšší pontifex je panovník. Má stát, armádu, finance. A nevyplývá-li samo od sebe, že ve vztazích k jinému panovníku bere v úvahu nikoli jeho osobu nýbrž jeho moc ..."

54. Odpuštění

Opustiv Miroula, dospěl jsem nicméně k úvaze, že náboženský cit je s mým srdcem spojen asi menším počtem vláken, než je tomu u něho; z té příčiny nebyl jsem tolik co on těmito pozemskými tahanicemi pobouřen. Nicméně když jsem se dověděl, že 30. dne srpna měsíce papež byl shromáždil kardinály v konzistoři, aby jim vyhlásil poté, co byl přijal jejich hlasy v oddělených rozmluvách, že je byl "téměř veškerý" shledal nakloněny omilostnění krále francouzského, toto "téměř veškerý" vyvolalo můj úsměv. A ještě více, když kardinálové nejvíce získání španělskými dublony - a nebylo jich málo - pokusili se pozvednout hlas, aby rokovali o podmínkách absoluce, doufajíce, že při tom vyvstanou trny a dojde k prodlužování, papež řka, že se o to postaral, přinutil je k mlčení.

Vévoda ze Sessy skrze ně svedl poslední bitvu tím, že je přiměl navrhnout papežovi, aby poslal do Paříže s absolucí nějakého legáta, místo aby ji odevzdal v Římě. Úskok to byl hrubý a kardinál Giustiniani, s nímž jsem se téhož večera setkal u monsignora Du Perrona, pravil mi do ucha s úsměvem přelivem florentským, že by nebyl rád v kůži tohoto legáta, neboť tolik věcí by se mu mohlo po cestě přihodit...

"Eminence," pravil jsem, "zdali se domníváte, že Filip by se opovážil kardinála ze světa sprovodit?"

"Dozajista. Pomyslete na všechny ty mnichy, jež dal nekatolický král krvavě zmordovat při dobývání Portugal."

Jakkoli papež byl u velikém pokušení vyslat legáta a ještě více ho lákala myšlenka (kterou mu byli našeptali), že by sám do Avignonu Jindřichovi absoluci donesl, Ossat a Du Perron ho od toho odradili, v čemž jim mocně pomohl lid římský, který, tuze dychtiv uhlídat v samém Římě tu převelikou slávu, horšil se nad oddalovacími pletichami vévody ze Sessy (v Římě se všecko ví), napadal jeho pážata po ulicích, kamenoval jeho okna a tak, jakž to byl málem učinil při oné aféře s kuchařem, hrozil, že na jeho palác červeného kohouta nasadí.

Římané, mužové, ženy a děti byli tudíž na vrcholu blaha a seběhli se v nevídaném počtu na náměstí Svatého Petra v neděli 17. dne září měsíce, toto datum bylo určeno na omilostnění krále francouzského. Divadlo toto, pokud lidská paměť sahá, nemělo dosud obdoby, neboť k odpuštění papeže Řehoře VII. císaři německému Jindřichu IV. došlo v Canosse.

Po dlouhém čekání objevil se papež ve veškeré své okázalé nádheře, obklopen všemi svými kardinály (až na jediného), biskupy v Římě přítomnými a hodnostáři svého domu. Podařilo se mi, protože jsem na vše strany peníze rozdíl, dostat se do první řady přihlížejícího lidu, a viděl jsem, že kardinálové, jak jsem už byl pozoroval při jiných velkých slavnostech, kde se jich veliký počet shromáždil, nejví tvář nijak vážnou a usebranou, nýbrž spolu rozmlouvají, usmívají se a dokonce se co školáci smějí, zdajíce se spokojeni, že mají příležitost rozptýlit se, protože učitel je zaneprázdněn. A zaneprázdněn Svátý otec byl, protože na něm (a v druhé řadě na monsignorovi Du Perronovi a abbém Ossatovi) spočívala tíže té ceremonie.

Herold oděný v barvách pontifikálních vystoupil tehdy vpřed (chtělo se mi povědět vpřed na scénu), herold, který měl podle mne tři ctnosti: že uměl latinsky, že byl postavy a údů herkulovských a že vládl hromovým hlasem. Vyzval k utišení a k mému udivení ho dosáhl, třebaž národ, který se tam tísnil, byl nespočetný. Zazněly tehdy trubky a bubny, ale nakrátko, spíše aby mlčení podpořily, než aby je porušily. Když toto břeskne hlučení ustalo, Svátý otec učinil znamení a monsignor Du Perron ve svém fialovém rouchu vpřed postoupil, maje po pravici malého abbého Ossata v černé sutaně, ale nikdo neměl kdy smát se nepoměrnosti jejich postav a jejich objemů, neboť oba poklekli s hlavami obnaženými před Svatého otce na kobereček, který byl k tomuto konci před jeho trůnem rozprostřen.

Rozvinul se tehdy v latině rozhovor mezi papežem a oběma Francouzi, rozhovor, který po každé větě herold překládal

do italštiny, a překlad tento byl sledován v tichosti, již lze věru označit za nábožnou, poněvadž sami kardinálové ji zachovávali, spokojující se tu a tam několika posunky.

"Kdopak jste?" pravil papež, jehož úlohou bylo položit tuto otázku, třebaš tuze dobře odpověď znal.

"Přesvatý otče," pravil Du Perron svým krásným hlasem, libým a vážným, "jsme pokorní poddaní Jeho Veličenstva Jindřicha Čtvrtého, krále Francie; a dostali jsme od něho pověření požádat v jeho jménu, aby byl skrze Vaši Svatost hřichu hereze zproštěn a aby byl skrze vás za poslušného syna církve katolické; apoštolské a římské přijat, my sami pak v jeho jménu slibujeme, že vykoná přikázání, jež mu budou skrze Vaši Svatost nařízena."

Italský překlad této žádosti byl davem Římanů přijat voláním "amen" a radostným mručením, neboť Římané, jak dobře povědomo, milovali Francouze tím více, čím více Španěly nenáviděli. Zdálo se mi, že herold, který dojista sdílel tyto pocity, rád by býval ponechal vzrůstat a kypět toto vření skrze svou nečinnost, ale na znamení státního sekretariuse Cynthia Aldobrandiniho vzkřikl hlasem, který bez velkého jeho úsilí zaduněl po celém nesmírném náměstí Svatého Petra: "Ticho!", a ticho nastalo.

Aldobrandini odevzdal tehdy Svatému otci pergamen dole ozdobený červenou stužkou a voskovou pečeti. Dekret o odpuštění, jehož každé slovo bylo promyšleno a skrze obě strany uváženo, byl sepsán podle puntičkářské tradice vatikánské diplomacie a Klement VIII. jej četl po latinsku hlasem sdostatek pevným, ale přesměru slabým; aby se nesl dále než do třetí nebo čtvrté řady davu, ta nedostatečnost byla vzápětí napravena hlasem a italským překladem herolda, a dobře si vzpomínám, když na počátku dekretu byl pravil (bez žádné šetrnosti), že domnělé odpuštění dané Jindřichovi jedním francouzským prelátem je skrz naskrz neplatné, jak se kardinálská roucha maličko zavlnila a objevilo se několik posměšných úsměvů doprovázených pobavenými pohledy, mířícími na monsignora Du Perrona klečícího před papežem, neboť on byl ten francouzský prelát, jehož odpuštění dané Jindřichovi bylo skrz naskrz neplatné, a tak bylo možno se dokonce tázat, zda Du Perron měl vůbec povahu biskupa, poněvadž Jindřich to byl, kdo ho byl do této hodnosti pozvedl.

Nicméně poté, co Jeho Svatost byla tu věc rozstříhla, vzápětí ji zase sešila, potírajíc hojivým balzámem ránu, kterou byla tímto prohlášením otevřela: "Nicméně chceme, aby náboženské akty, ostatně katolické a hodné schválení, jež byly vykonány ve prospěch tohoto odpuštění, byly a zůstaly platnými, jako by Jindřich Francouzský byl námi omilostněn." Věta tato poznovu vyvolala převelmí významné úsměvy na rtech kardinálů, neboť papež zahrnoval do této platnosti toliko skrze zdánlivé opominutí náboženské akty učiněné před pseudoabsolucí darovanou francouzským prelátem, a mezi tyto akty třeba právě počítat povýšení řečeného preláta k fialovému rouchu...

Ossat a Du Perron, stále u papežových kolenou, pronesli tehdy ve jménu krále formuli zřeknutí se staré víry a vyznání víry katolické. Nato papež vydal svému synovci státnímu sekretariusi dekret o omilostnění a přikázal mu, aby přečetl podmínky uložené králi jakožto skutky pokání, podmínky, které se mi jevily sdostatek mírnými, a to tím spíše, že papež jejich vykonání ponechal na Jindřichově dobré vůli. Ossat a Du Perron byli ke všemu pravili ano, i přistoupil k nim pak písař s psacím náčiním, podal jim jednomu po druhém pero a dal jim řečený dekret ve jménu krále podepsat.

Když to bylo učiněno, chór mnichů tlačících se za kardinály zanotoval zpěv Miserere a jejich mocné a libozvučné hlasy zaplnily celé náměstí. Když zpěv započal, Aldobrandini podal Jeho Svatosti kajicnický prut, který, pokud jsem mohl vidět, zdál se mi být lískový, a tímto prutem - bylo uznáno za vhodné, aby tento prut nahradil důtky, jimiž se druhdy bila nahá záda kajících se kacířů - papež po všecek čas, co trvalo Miserere, se dotýkal jemnou a lehkou rukou střídavě ramen Ossatových a Du Perronových: což opět vyvolalo úsměv u několika kardinálů, kteří si možná vzpomněli, že Du Perron sám byl v létech zelené mladosti odvrhl protestantství a podstupoval toto pokání podruhé, ale tentokrát ve jménu krále.

Po skončení Miserere papež vrátil prut Aldobrandinimu, vstal a v tichu, v němž by bylo slyšet lístek na zem spadnout, pronesl s tváří vážnou a neproniknutelnou slova absoluce. Když to byl pověděl, opět usedl, a vzápětí propukly v jásavých tónech zvuky trubek a bubnů a s nimi se rozeznělo nekonečné radostné holdování, volání slávy a potlesk shromážděného lidu, který netoliko naplňoval rozlehlé náměstí Svatého Petra takovou měrou, že by tam špendlík nepropadl, ale i ucápával nezadržitelným přívalem ulice sousední. A dozajista ani rytíř z La Surie, ani já sám bychom se nemohli do našeho paláce zpátky navrátit, kdyby nás býval kardinál Giustiniani neráčil provázet ve svém kočáře, před nímž se jako před Mojžíšem (bychom si vypůjčili jeho metaforu) tento přívál rozvíral. Po všecek čas této jízdy jsem mlčel co ryba, srdce mi v hrudi bušilo a hrdlo se mi svíralo, tak jsem byl rozechvěn nesmírnou důležitostí události, kterou jsme právě prožívali.

"Pověz tedy," pravil jsem, když po návratu domů jsem dlel s panem z La Surie, "co o tom soudíš, milý Miroule? Není-li to znamenité polepšení záležitostí Francie? Liga je v niveč rozkotána, Mayenne a mocní k povinnostem navracení, království utišeno..."

"Arci," pravil La Surie zamyšleně, "prospěch bezprostřední je veliký. Ale je možné, že bez absoluce prospěch po delším čase by byl ještě větší. Neboť církev galikánská, kdyby se byla z přinucení stala na papeženství nezávislou, byla by více příchylá reformám protestantů a smýšlení Francouzů by se tím možná hluboce přeměnilo."

"Ale za tu cenu, že by se naše občanské války na neurčito protáhly," pravil jsem.

"Ovšem," pravil La Surie (přejímaje hugenotské "ovšem"), "cena by bývala převelice vysoká. Ale ... Odmlčel se při tomto "ale" a já nepokračoval, citě dobře, že ani já nejsem zcela "ve své kůži" po tomto vítězství, neboť bylo současně i jakýmsi odrodilstvím, jehož důsledky mohou mít na budoucnost království neodhadnutelné účinky.

55. Návrat do Francie

Odjel jsem z Říma nazítří po ceremonii absoluce a aniž jsem vyčkal radovánek, jež byly jejich prodloužením, neboť

monsignor Du Perron mi svěřil dopis pro krále, jež mi ráčil dát přečíst a v němž, jak jsem: vyrozuměl, se bránil, že byl učinil přesměru ústupků Svatému otci, věda dobře, že takovouto výtkou ho zahrnou francouzští hugenoti, až se navrátí, a to tím trpčeji, že patřil dříve k nim a že podle jejich výroků zaměnil náboženství za ctižádostivost.

Vzpomínám si, že v tomto dopisu Jeho Veličenstvu, jehož jsem byl doručovatelem, Du Perron použil výrazu, který mě tuze rozveselil. Mluví o vyjednávacích - to znamená o sobě a o Ossatovi - napsal, že ve svých jednáních s Vatikánem světskou moc královu o jediný chlup neobrali.

Můj náhlý odjezd hrubě rozhněval Terezu, ale uchýliv se za hradbu rozkázání Jeho Veličenstva a projeviv tolik smutku a lásky, které jsem k ní cítil, počínal jsem si tak dobře, že její hněv ustoupil zármutku a že jsme plakali v náručí jeden druhého, hledající melancholickou útěchu ve svém obvyklém obcování. Pozoroval jsem při této příležitosti, že pokud smutek z odloučení nejprve od těchto choutek odvrací, tyto pak při pomýšlení, že tak málo času zbývá na jejich ukájení, v krátkosti se probudí, a to tím silněji a slastněji, čím více vás tísní krátkost okamžení, kdy se jim můžete oddávat.

Vlekl jsem s sebou hořkost této melancholie až do Florencie, kde velkovévoda toskánský, tuze potěšen absolucí krále francouzského a urážkou, kterou utrpěl Filip II., učinil mi přenesmírnou čest, že mě přijal u své tabule a představil mě - nikoli možná bez jisté postranní myšlenky - své neteři Marii Medicejské, u jejíž nohy jsem klečel, ruku jí líbaje a zdaleka netuše, že tato princezna, jejíž prchlivá a mrzoutská nálada po dobu hodování mě zarazila, stane se jednoho dne královnou Francie. Ale velkovévoda na to už dozajista pomýšlel, touže upevnit svůj malý stát spojenectvím s velkým králem.

Nemohl bych povědět, že jakmile jsem opět na půdu Francie nohou vkročil, pasticciera se mi z paměti vytratila, neboť do dnešního dne po tolika uplynulých letech ještě je v ní živoucí, a já jsem s ní udržoval písemný styk, který se ztenčil toliko tím, že shledávala ve psaní přenesmírnou nesnáz: Nicméně jakkoli jsem si svoji náklonnost k ní v něžném a teplém koutku srdce svého uchoval, jak jsem hranici přešel, tato náklonnost jako by náhle ustoupila do mé minulosti stejně co Řím samotný, kam se sotva ještě někdy navrátím: Obávaje se, aby se mi poznovu nevytýkala vrtkost mých náklonností, alespoň pokud se libého pohlaví dotýče, poněkud se stydím přiznat, že od Nizzy, když jsem Itálii navždy za sebou ponechal, byla moje mysl především uchválena chvějivou a kypivou radostí, že opět svou hezkou vévodkyni uhlídám, vystřídaly moje domácí lásky mé sny toliko po úvaze a nikoli bez jistých výčitek, že jsem k nim byl dříve nepřihlídal.

Nazítí po příjezdu do Paříže, když mě zadek ještě bolel tím dlouhým harcováním po velkých cestách světa, král mě přijal v Louvru. Ležel už na lůžku; a když si byl dopis od Du Perrona a Ossata přečetl, požádal mě o úplnou zprávu o vatikánských pletichách stran absoluce alespoň od okamžení, kdy se Giovanni Francesco z Madridu navrátil, neboť to předcházející mu byl už Míroul vypověděl. Tuto zprávu snažil jsem se mu podat co nejstručněji, nejjasněji a nejzábavněji, jak jsem jen dokázal, věda, jak Jeho veličenstvo nenávidí květnatosti. Poté, co jsem zprávu zakončil, položilo mi Jeho Veličenstvo stran této veliké záležitosti několik -maličkých otázek tuze přesných a tuze výstižných, i vstoupilo mi na mysl, že měl v Římě v ten čas, co jsem tam já byl, i jiného dodavatele zpráv než mne, pana z La Surie a abbého z Ossatu. Nebyl jsem tím nikterak dotčen věda, že Jindřich ve věcech občanských item vojenských snaží se vždy poslouchat znění více zvonů.

Vyprávěl jsem mu taktéž o převelice milostivém přijetí, jež mi byl učinil velkovévoda toskánský ve Florencii, aniž jsem opomněl tu znamenitou poctu, že jsem byl představen Marii Medicejské, jejíž svěží a hezounké vzezření jsem velebil. Král mě poslouchal s usmíváním, aniž mi však položil otázku na její povahu, a já tudíž o tom moudře pomlčel. Neuniklo mi, že poté, co se Jeho Veličenstvo s papežem usmířilo, mohlo by ho požádat, aby zrušil jeho převelmi rozpojené spojení s Margot, a král by se mohl znovu oženit a dát trůnu dědice. Povídalo se, že ve slabé chvíli slíbil manželství krásné Gabriele, ale odpor k tomuto nerovnému manželství byl ve státě už silný velice velmi, i dalo se soudit, že Jindřich nebude mít odvalu ho přemoci a že v této případnosti bude si muset na dvorech evropských vyhledat princeznu sobě rovnou, která. musí být katolička, aniž by byla Španělka či Rakušanka, což výběr převelmi omezovalo. Krom toho Florentáné z příčiny nesmírné pomoci, kterou nám byli přispěli v záležitosti absoluce, dnes se na výsost v králově přízni slunili.

Jindřich mi byl slovy tuze vlídnými poděkoval za mé dobré služby a pravil ke mně, že jeho pokladník mi vyplatí na jeho poručení deset tisíc zlatých, ale musel jsem čekat dva roky, prve než byl tento slib dodržen, protože král mě poznovu zaměstnal až v březnu měsíci 1597.

Dobře si vzpomínám, že počátkem tohoto měsíce byl jsem na návštěvě u madame, sestry královny, poněvadž byla nemocná a já se byl dověděl, že ji hodlá o nešporách navštívit vévodkyně z Guise - s níž moje obcování zdaleka neskončilo, naopak natolik se prohloubilo, že už jsem ani netoužil po tom, být jí nevěren -, a jakkoli jsem se těšil ze společnosti své krásky celé odpoledne, byl jsem ještě tak lačen její přítomnosti, že i navzdory společnosti jiných bažil jsem ji opět spatřit. Krom toho jsem si madame nekonečně vážil, neboť sice nepobrala mnoho krásy (měla onen zahnutý a bourbonský nos, který u ženy zaráží), avšak skvěla se v tomto nepřívětivém století nejjasnějšími ctnostmi, z nichž nebyla nejmenší její démantová věrnost náboženství obnovenému, v němž setrvala pevná co skála i po konvertování svého bratra a navzdory strašlivému tlaku duchovenstva, papeže, šlechty, vysokých státních hodnostářů i lidu.

Jak jsem už při umírání svého vřele milovaného pána krále Jindřicha Třetího pozoroval, u členů královských rodin všechno je veřejné: jejich zrození, jejich churavění i jejich smrt. A kdyby tomu slušnost nebránila, dvořané by málem i v noci setrvali v komnatě svého krále, aby se ujistili, zda pilně pracuje na své povinnosti dát království kralevice.

Pročež jsem nalezl v komnatě madame v onen večer dav asi čtyřiceti velmožů a dam, z větší části hugenotů, a pokleknuv u lůžka princezny, která tu odpočívala bledá a zemlená, líbal jsem ruku paní z Guise, jež obsadila jediné křeslo v jizbě po pravici madame, a potají jsem k ní vyslal pohled tak rychle zachycený, jak byl vržený, ale který za celé knihy vypovídal a který ona přijala s tváří neproniknutelnou a s malým zajiskřením v očích ihned zakrytým přimhouřením. Poté jsem odstoupil a postavil se takovým způsobem, abych na ni mohl občas pohlédnout a pohládit ji

roztržitýma očima.

Všichni tito lidé pohromadě dlíci v jizbě nepřiliš veliké po mém soudu toliko obírali nebohou nemocnou o vzduch a odpočinek, čehož obého měla zapotřebí. A nadto jeden každý poté, co vzdal poctu madame, hovořil ten s tím, ten s oním o svých věcech soukromých, a třeba mluvili tuze tiše, vznikl z toho jakýs nepřestajný šumot při poslouchání tak únavný jako rozmluva mezi čtyřma očima. A toto hlmození, jak se domnívám, neobtěžovalo madame ani tak svou hlučností, jako svou světskou nicotností - neboť ona žila s očima k Pánu nebeskému upřenýma -, i pozvedla dlouhou a bledou ruku, aby si vyžádala ticho, a jak se jí ho dostalo, pravila hlasem slabým, než tuze zřetelným:

"Vausmenile, prosím tě, zahraj mi, viš co."

Což slyše Vausmenil, uchopil loutnu, kterou měl na zádech zavěšenou, a vyladiv vysoké i hluboké tóny, zahrál s akordy tuze melancholickými Davidův žalm, jehož druhá sloka zdála se být vskutku tuze blízká někomu, kdo se pokládal takřka už za uvízlého ve chřtánu smrti (a kdo se v tom chvála Bohu mýlil). Když pak tyto akordy zazněly (které byly přítomným hugenotům tak důvěrně známy), madame, aniž opravdu zpívala, nemajíc k tomu sílu, šeptala zřetelně slova, jež hugenoti takto povzbuzení zanotovali po ní hlasitě

Ó, kéž bych měl hlas andělský.
harfu, nástroj serafinský,
abych zpíval z hlubokosti
chválu Bohu na výsosti ...

K žalmu tomuto několik katolíků přítomných v této společnosti (bylo jich asi dvanáct); aniž se tvářilo nějak kysele - ten Bůh byl nakonec týž jako jejich - , nepřipojilo své hlasy, a jakkoli jsem měl k tomu sto chutí, znaje tuze dobře tyto verše, které otec a Sauveterre tak často prozpěvovali a k nimž se tolik sladkých vzpomínek na Mespech pojilo, třeba jim poetická krása chyběla, nepřidal jsem ani hlas svůj, neboť moje malá vévodkyně po mně očkem hodila s prosbou, abych byl rozumný, a rozkošnými rtíky vytvořila, aniž je pronesla, slovo "soudek". A já, dojat tímto obvyklým a nám známým žertěrstvím a dávaje jí ostatně za pravdu; neboť by vskutku stačilo, kdybych zazpíval, bych na věky u přítomných papeženců v podezření upadl - jako oni jsem mlčel, byť jsem byl v duchu zmítán pocity od jejich věru odlišnými.

V tomto okamžení vstoupil král, aby navštívil svou sestru, k níž choval city tuze vřelé, a za ním Gabriela, kterou před krátkým časem učinil markýzou z Montceaux - povýšení to v posloupnosti šlechtické bylo rychlejší mého, ale vpravdě jsem chápal, že ty službičky, jež ona králi prokazovala, jevily se mu nesrovnatelnými s mými. A je ostatně zcela spravedlivé, že jsem si to tolik nezasluhoval, neboť ta čilá ženština byla tuze krásná, znamenitě oblečená do šatu z bledě modrého saténu, a její dlouhé plavé vlasy se do červena leskly dýmanty a zlatými nitkami, jimiž byly posety. Král pak přistoupiv k madame, aby ji políbil, viděl, že tichým hlasem zpívá, jak jsem byl pravil, a buď byl dojat vzpomínkami na společné dětství, jež v něm tento žalm budil, buď chtěl maličko potěšit hugenoty, které jeho konvertování a jeho vytrvalé snažení po papežské absoluci převelmi rozladilo, buď obávaje se neblahého zakončení choroby své tolik milované sestry, chtěl jí ulevit v posledních úzkostech, a tak zatímco Vaumesnil se nadále strun dotýkal, jal se náhle zpívat s ostatními s patrným dojetím druhou sloku žalmu:

Lásku tvoji opěváme,
dokud ústa otvíráme.
Jméno tvoje velebíme,
dokud srdce v hrudi bije.
Až pak hlas náš sílu ztratí,
vzdechy budou promlouvati.

Tentokráte jsem uhlídal, že přítomní katolíci a paní z Guise se tuze znepokojili. Jedni se tázali, zdali král se nechystá ke své herezi potají se navrátit, vévodkyně se obávala toho, že nepřátelé krále - který byl její blízký bratranec a kterého ona milovala velice velmi - rozhlásí urbi et orbi tuto potupu učiněnou katolickému náboženství. A paní z Montceaux, které nechyběl důvtip a která si přála být zadobře s papežem a s duchovenstvem, a to tím více, že po králově rozvodu s Margot zamýšlela stát se královnou, jakmile uhlídalá něm pohoršení katolického klanu nad tím, že král zpívá žalm, rychle svlékla rukavičku a poněvadž ona sama jediná v celém království mohla si to dovolit, položila krásnou ruku na králova ústa. Král umkl. A madame vidouc, že její bratr je zticha, ustala ve svém zbožném šepotu, a tak i hugenoti nakonec přestali zpívat, ale byli rozhořčení a byli rozechvěni, a nejeden z nich vrhal rozhněvaný pohled na tuto Dalilu, která před jejich očima ostříhala vlasy nebohému Samsonovi, a někteří z nich prohodili tato slova, která nebyla pravena tak potichu, aby je všichni neslyšeli:

"Vidíte tu ohavnici, která brání králi ve zpívání chvalozpěvů ke slávě boží?"

U všech rohatých! Já jim to neměl za zlé! Jakže! Verše tak prosté! Slova tak nevinná! Je-li pak třeba, aby katolíci se jimi uráželi? Vévoda z Mayenne se s králem po jeho konvertování usmířil, Joyeuse se k němu opět připojil, Liga tluče toliko čtvrtinou jednoho křídla a Francie (vyjma Bretonska) takřka celá v míru žije - mají-li pak meče poznovu z pochev ven vyskakat, poněvadž jeden Francouz na mši chodí a druhý žalmy zpívá?

56. Přepadení žebavým bratrstvem

11. dne téhož března měsíce, který byl málem tolik pro Francii neblahý, jak to dále vypovím, byl jsem v Louvru a rozmlouval tam s panem z Rosny, když jakýsi urozenec patřící k maršálu Bironovi přišel nám povědět, že jeho pán pořádá tanec na počest roběte, jež se narodilo paní vévodkyni z Montmorency-Damville a jemuž král byl 5. dne téhož měsíce za kmotra. Leč nalezlo se do tohoto okamžení toliko třináct tanečníků (i s maršálem), a chtěje se vyhnout tomuto číslu, maršál prosí pana z Rosny, aby byl tím čtrnáctým.

"Nemohu ihned," pravil pan z Rosny (který na hugenota zdaleka nebyl suchoprd nerudný a jakožto dobrý francouzské matky syn rád si zatančil), "protože musím ještě s králem pojednat, ale je-li pan ze Sioraku ochoten přidat se do pólnoci k vašim tanečníkům, přijdu ho poté vystřídat."

Ohrnoval jsem nad tím maličko nos, neboť od toho slavného křtu konaly se u dvora toliko samé komedie, maškarní bály, pantomimy, nespočetné hry, hodokvasy, div vám žaludek nepukl, a poté baletění až do rána bílého, neboť je povědomo, že po žvanci se přejde k tanci. Ale pan z Rosny ke mně pravil, že co dobrý kavalír a milovník dam nesmím jim učinit takovou pohanu a pana maršála tolik urazit tím, že bych se chtěl z toho vyvléci, a urozenec řečeného maršála na mě také naléhal, i nakonec jsem podlehl.

"Sioraku," pravil ke mně pan z Rosny, když ten urozenec pryč odešel, "dobře jste učinil, že jste přijal, byť s takovou nechutí. Byl byste Birona převelice zarmoutil. A nadto dobře víte, pro koho a z jaké příčiny hodlá tento rej pořádát." Vskutku dobře jsem věděl, spanilá čtenářko, že maršál, který ve svých třiatřiceti letech vrhal všecek svůj oheň jak do boje, tak do kratochvilí, k zbláznění je zamilován do jedné z nejkrásnějších dam u dvora, která měla starého manžela (z příčin důstojnosti nebudu ho tuto jmenovat), a máje za záminku toto pachole, na němž mu ostatně starého čerta záleželo, uspořádal zčista jasna tento ples jediné proto, aby se s řečenou dámou setkal, mohl s ní mezi čtyřma očima promlouvat a možná i svoje bitevní prapory vpřed posunout.

Jen jsem vstoupil do domu Bironova, skvěle planoucího tisícerými svícemi, očima jsem hledal paní z Guise, ale nenalézaje ji, svět ihned v mých očích zešedl a samy svíce zdály se mi méně zářící. Nicméně musel jsem si udržet dobré jméno, i vynaložil jsem jisté úsilí, abych se dvorně choval k přítomným dámám, aniž jsem však zabíhal v té hře dále než k obvyklému a zdvořilému laškování, avšak stále jsem čekal toliko na příchod Rosnyův, abych se rozloučil se svým hostitelem. Rosny přišel posléze, jak byl pravil, o pólnoci, já pak se bez dlouhého prodlévání vytratil, a domů se navrátil, sotva jsem se svléci stačil a vrhl se na lůžko.

Item v okamžení, kdy jsem právě usínal, jaly se štěkat dvě německé dogy, které pouštím v noci na přední dvůr, i zatáhl jsem za zvonec, abych povolal France a poznal příčinu tohoto ryku a povyku, Franc pak zpola oblečený objevil se za čas, který se mi jevil tuze dlouhým, a pravil ke mně, že na dveře bušil jako šílený pan z Beringuenu; že ho byl poznal skrze špehyrku a pan z Beringuenu mu pravil, že přichází od krále, i přivázal dogy na řetěz a vpustil onoho pana, který zdá se být všecek z míry vyveden, bez přetrží rukama lomí a má tvář celou hořem a zděšením zbrzděnou.

Sám tuze poplašen vklouzl jsem do kalhot a do škorní; a aniž jsem ztrácel čas zapnutím kabátce, seběhl jsem po točitých schůdkách, vydávaje se v nebezpečí, že si vaz srazím, a nalezl Beringuena bledého co svíčka a s rysy strhanými.

"Ach, milý příteli!" zvolal, vrhaje se mi do náručí, "jaké neštěstí! Jaké ohavné neštěstí! Běda, nebohý král! Po všem je veta!"

"Jakže," pravil jsem, "co to má být? Král umírá?"

"Nikoli, nikoli!" pravil Beringuen hlasem přerývaným, "díky Bohu je živ a zdrav!"

"Nuž tedy po ničem není veta, milý příteli!" pravil jsem důrazně. "Ale hovořte, hovořte! Hrome, vysvětlete mi, oč běží! Jaké to tedy ohavné neštěstí, že se všecek třesete, vy, jehož statečnost je mi tak dobře známa!"

"Ach, pane, odpusťte mi," pravil. "Ale král mi zapověděl, abych se o tom slůvkem zmínil, a hodlá vám to sám povědět, přímo vám, a prosí vás, byste přišel za ním bez meškání do Louvru item pan z Rosny, jehož pohříchu jsem doma nenalezl."

"Ale já vím, kde je!" zvolal jsem.

A France povolav, dal jsem mu rozkázání, že mi má přinést zbraně item víno pro Beringuena, aby se maličko uklidnil, dokud já své oblečení nedokončím.

"Jakpak, Beringuene," pravil jsem, "vy nejste ozbrojen, a máte-li pak zbrojný doprovod?"

"Nikoli! Neztrácel jsem čas, bych jej dohromady sháněl, protože král měl myslím tuze naspěch!"

"U všech rohatých!" pravil jsem, "v Paříži v jednu hodinu ranní bez doprovodu! To je bláznovství. Rytíři," pravil jsem k

panu z La Surie, který právě přicházel, "shromážděte kvapně naše lidi a jedte za mnou na koni. Ujždíme k Bironovi."

Přikázal jsem, aby dali dvě pistole Beringuenovi a další dvě jeho kočmu, a aniž jsem čekal na doprovod, jež La Surie pilně na dvoře šikoval, nastoupil jsem do kočáru, jehož koně v dosti úzké ulici Na rozkvetlém láně se drobným klusem rozjeli, jakmile však jsme se dostali do Velké ulice svatého Honoré, jež je mnohem širší, Beringuen prostrčil hlavu okénkem a křikl na kočího, aby jel cvalet. Nicméně jak jsme dorazili do ulice Železářské, kočár musel znovu jet krokem, tak byla ulice, už sdostatek těsná, zúžena všemi těmi krámky, které byly s porušením královských výnosů postaveny co přístavky ku zdi hřbitova Svatých Neviňátek a zasahovaly do jízdní dráhy, ponechávající stěží místo pro jeden vůz nebo jeden kočár.

Tady právě - a čtenáři, rač věřit mému slovu, byť se ta shoda zdála sebepodivnější - tady právě, opakuji, v okamžení, kdy jsem přemýšlel, že je to místo jako stvořené pro nástrahu, kočár se zastavil.

"Bože pomoz!" zvolal Beringuen, "co to má být?"

"Pane," pravil kočí, "cesta je zatarasena dvěma ručními vozíky do sebe zaklíněnými. Jdu je odtáhnout."

"Opovaž se!" pravil jsem, "připrav si zbraně, sestup dolů a otevři nám!"

Což on učinil, a když jsme všichni tři byli na chodníku, objevil jsem za vozíky několik stínů, jež lucerny na kočáru

osvětlovaly tuze chatrně, poněvadž ke všemu ještě přšelo. A vida, že Beringuen ve své pošetilé netrpělivosti hotoví se do šarvátky vyrazit, prosil jsem ho tichým hlasem, ať mě ponechá věc tu zařídít.

"Pánové z žebavého bratrstva!" křičel jsem hlasem veselým a smělým, dobře věda, nakolik naši Francouzi, byť už odranci či nikoli, zbožňují tento chvástavý a rozjařený tón, "cožpak si přejete?"

"Ne mnoho," pravil vytáhlý dareba, který se vztyčil spolu z dobrým tuctem hrdlořezů zpoza barikády, ale jak jsem pozoroval, nikdo z nich se k nám nepřibližoval, možná z té příčiny, že byli rozeznali bambitky v našich rukách: "Ne mnoho," opáčil ten chlapík stejným tónem co já: "Kočár; koně, vaše měšce, a pokud budete odporovat, i vaše životy."

"Brachu," pravil jsem, chtěje získat dostatek času, aby nás mohl náš zbrojný doprovod dostihnout a posílit, "rozhodil jsi sítě tuze dovedně, leč chytil jsi zvěř pro sebe příliš tučnou. Kočár patří králi, koně rovněž, a komu bys je prodat mohl, jsou-li všem tak známi?"

"Baže!" pravil chlapík, "nejprv měšce, potom uhlídáme!".

"To je rozumné!" pravil jsem.

A uchopiv ve váčku hrstku zlatáků, rozhodil jsem je hbitě pod ruční vozíky: lest tato se mi za mých mladých let tuze zdařila proti odrancům v Montpellieru. A vskutku, jen mince zazvonily o dláždění; ti ničemové se vrhli k zemi a tahali se o ně.

"To je pro chciplou kočku!" pravil ten dlouhý chlapík, který jediný se neráčil sehnout. "Chci všechno!"

"Všechno?"

"Oba vaše měšce."

A vida, jak Beringuen dává si jednu bambitku pod paži, aby vytáhl měšec, zašeptal jsem mu do ucha:

"To nečinite. Jak budou mít naše peníze, budou požadovat více."

"Brachu," pokračoval jsem hlasitě, "pohledme na to. Tvoje postavení je méně šťastné, než se domníváš. V krátkosti nás dohoni náš zbrojný doprovod. A jinak, započne-li střelení z bambitek, hluk neklamně přiláká pážata a sluhy z paláce Bironova, jehož rozzářená okna vidím necelých dvacet sáhů za tvými zády."

"Z příčiny té musíme toto jednání dokončit," pravil vytáhlý chlapík. "Pospěšte si, pánové, už jste dosti prodlévali. Dejte nám své měšce, nebo na vás vyrazíme."

"Bože pomoz, Sioraku," pravil Beringuen mezi zuby, "počneme střílet! Nebudou tak křičet, až do nich olověné slívy nasypeme!"

"Beringuene," pravil jsem tiše, "vždyť přší. Můžeme-li se spolehnout na zápalníky našich bambitek? Pravda, mám v kabátci zápalníky suché. Ale budeme-li mít čas je připevnit? A nechytí-li nám, budeme mít proti dvanácti lotrům toliko svoje dva meče."

"Ale pro pána krále, co činit?" pravil Beringuen všecek zoufalý.

"Toto," pravil jsem potichu a rozhodně. "Hodte jim opět vy hrst zlatáků, a jak se sehnou, běžme, Beringuene! Běžme se schovat za kočár."

"A já?" pravil kočí třesoucím se hlasem.

"Ty také."

Beringuenova hrst zlatých byla větší než moje, buďto že měl širší ruku, buďto že hugenotská šetrnost (na samém prahu záhuby) byla mu skrznastrz neznámá. A ti ničemové se opětovně prali tak vesele o zásobu peněz na dlažbu rozházenou, že náš rychlý ústup za kočár vysokého chlapíka zaskočil.

"Brachu," pravil jsem tónem posměvačným tónem, "nech nás projet. Máte nyní takřka celý obsah našich měšců. Vydáte se všanc smrtelnému nebezpečí bitky pro to málo, jež nám zbývá? A co horšího, proti lidem, z nichž vidíte toliko nos za rohem kočáru? Ostatně stále jsou tu naše bambitky: šest ryzích dýmantů, jež mohou příležitostně mnoho ohně vyvrhnout."

Beringuen, který vystrkoval nos a bambitku na druhém rohu kočáru, se zatvářil, že se mnou chce hovořit, ale já mu všeptl do ucha, aby mlčel, protože jsem si přál slyšet, co se praví za barikádou. A zdálo se mi vskutku, že ti ničemové, majíce pocit, že si dobře vydělali na živobytí našimi zlatáky, nejsou už tak žhaví nabízet svoje střeva našim kulkám. Nicméně ten vyzábělý chlapík, jakž se mi podle jeho slov jevílo, nezviklal se ve svém rozhodnutí. Chtěl kočár a koně, možno ani ne tolik z bažení po zisku jako pro čest, že byl ukradl kočár králi a že se tím pak může až do skonání svých dnů co páv nadouvat.

"Kočí," pravil jsem tiše, "lehni si mezi dvě zadní kola kočáru a vystřel na každého, kdo se tvých koní bude chtít dotknout."

"Pane," opáčil kočí, "mezi zadními koly teče právě stružka prostředkem ulice a račte prominout, je plná lejn a scanek."

"Darebo," pravil Beringuen, "slyšel-lis rozkázání markýze ze Sioraku?"

"Račte prominout, slyšel, pane," pravil kočí. "Ale račte prominout, pane markýzi, nepatřím vám, leč králi."

"Kočí," pravil jsem, "tot' rozumné. Zde vezmi tedy dva zlaté, aby sis dal livrej vyčistit."

"Pane markýzi," pravil, "za to se budu válet v hovnu a scankách celou hodinu."

"Pospěš si tedy."

To řka, napínal jsem sluch, abych rozpoznal, co se za barikádou praví, a také jsem zkoušel, zda neuslyším za námi dusání kopyt našeho zbrojného doprovodu o dláždění. Pro svatého Antonína, přemýšlel jsem, Miroul mi chybí v tomto zoufalém nebezpečí! V tomto okamžení déšť zhoustl a začal jsem se strachovat o naše zápalníky.

"Pane," pravil kočí potichu, "pohledte, odtahují ty vozíky!"

"Chtějí se zmocnit koní a odvézt kočár. Umíš střílet?"

"Obstojně."

"Pravou rukou?"

"Arci."

"Opři si pravou ruku o levou paži a střílej jen najisto. Dej si pozor, abys koně nezasáhl."

"Arci."

Následovalo tehdy na obou stranách mlčení tak hluboké, že bylo zřetelně slyšet hudbu z domu Bironova a hlasitý ženský smích, jasný a radostný. U všech rohatých, přemýšlel jsem, oni tančí a nás tu mordují!

"Ke mně, Bironě!" křičel jsem, div jsem si hrdlo neroztrhl.

"Pane," pravil ten dlouhý ničema a šklebil se, "nevěříte na svůj zbrojní doprovod, že voláte Birona!"

"Brachu, však uhlídáš..."

"Já možná, ale vy už nic, milostivý pane. Neboť my z vašich střev italské krajky nasekáme."

"I toto!"

"Co slíbím, to dodržím."

"Pane," pravil kočí tichým hlasem, "vidím mezi oběma koňmi pár nohou."

"Střílejte!"

Kohoutek cvakl a rána nevyšla. Rychle jsem se sehnul, abych mu podal další zápalník, a tuze jsem ve svém chvějícím se srdci pochyboval, že bude mít čas připevnit jej.

"Hej," pravil ten dlouhý chlapík, "ta roztomilá bambitka selhala! Kamarádi," přidal hlasem pevným a pohrdavým, "koho to před sebou máte? Já vám to povím! Zvlhlé zápalníky a zmoklé slepice s křídly splhlými. Skoncujme s tím, moji milí vlci! Hr na ty zbabělce! A ponechte pro mě toho velkého žvanila zvyjebeného! Potřebuji jeho hrdlo, abych si o ně svou kudlu nabrousil!"

Tehdy práskly dva výstřely současně, kočího, který zkosil muže snažícího se uchopit uzdu koní, a můj, který díky Bohu neselhal a zasáhl dlouhého chlapíka. Ve stejném okamžiku jsme za sebou uslyšeli hlučný dusot kopyt o dláždění a křik z plných hrdel takovou hrůzu nahánějící, že zbytek našich krásných kohoutků se rozprchl jako kuřátka po dvoře, ponechávaje na dláždění dva muže, jednoho mrtvého, druhého oprátce zaslíbeného.

"U všech rohatých, rytíři!" křičel jsem. "Pročpak tak pozdě?"

"U všech čertů a ďáblů!" vykřikl La Surie všecek bez sebe, "pročpak z domu tak bláznivě kvalitujete a bez zbrojního průvodu?"

Na to jsem nic nenamítl, ač jsem vztekem překypoval, nechtěje hanět Míroula před Beringuenem, a toho pak jsem požádal, aby ráčil dovolit, že sám zajdu k Bironovi z té příčiny, že kdyby on, který je znám co králův muž, přišel rušit tanec ve dvě hodiny ráno, aby odvedl Rosnyho k Jeho Veličenstvu, Biron by ho chtěl mocí mermo doprovázet, což by dozajista popudilo Jindřicha, který ho nepříliš miluje, protože k němu důvěru nemá.

Beringuen přivolal a já pak, navenek usměvavý a bezstarostný, jakkoli srdce se mi tuze svíralo z toho "ohavného neštěstí", ježto bylo Beringuena takovou měrou sklíčilo, vešel jsem k Bironovi a nejprve jsem ho šel pozdravit, dobře věda, jak je malicherný co do pozorností, jež mu náleží.

"Jakpak, Sioraku," pravil, "navrátil jste se? Zdalipak to vy jste střílel dva kroky od mého domu?"

"Ničemní pobudové, pane maršále," pravil jsem s úsměvem, "chtěli mě přepadnout."

"Pročpak jste za mnou neposlal některého ze svých lidí? Bože pomoz, byl bych ty dareby na cucky rozsekal!" pravil, chvástaje se a co páv se naparuje jako obvykle, protože to byl hejtman velký a smělý, ale stále se tím musel urbi et orbi vychloubat, a toho jitra více než jindy, jeho byla kráska nedaleko.

"Ach, pane maršále!" pravil jsem co dobrý dvořan, abych s ním mohl rychleji skončit, "byla to drobná zvěř, nehodná vaší slavné ruky!"

Na to se on ještě více nafoukl, bylo-li to vůbec možné, a usmívaje se, obrátil se k dámě, do jejíž sladké přízně se toužil vlichotit. A já pak musím povědět, že kdybych přináležel k tomuto něžnému pohlaví, ani za mák bych nemiloval Birona s nosem jako orlí zoban a s očima černýma, tvrdýma a falešnýma, hluboce v důlcích zapadlýma.

Vrhaje pohledy kolem sebe, přecházel jsem od dvojice k dvojici, zdraven tu a tam slovy "Hej, Sioraku! Vrátil jste se?" na něž jsem odpovídal úsměvem, až jsem se dostal k Rosnymu, a stále se usmívaje rty, nikoli však očima, vrhl jsem na něj významný pohled a pravil mu do ucha: "Na slovíčko, prosím vás!" Přešel jsem, aniž jsem se zastavil, když hudba opět spustila, postavil jsem se do okenního výklenku, kde jsem Rosnyho vyčkal, přemýšleje o tom, hledě na ty velké pány pyšného vzezření a na ty krásné dámy, neúnavně tančící pod hojnými svícemi zářícími v benátských lustrech, že týká-li se "ohavné neštěstí" naší války proti Španělsku, ty tam jsou veškery tyto hry a tance.

Rosny ke mně konečně přistoupil, i pravil jsem mu sotto voce, že král si ho tuze naléhavě žádá v Louvru, že mu nemohu více povědět, protože toho více nevím, a že na něj počkám venku v kočáře s Beringuenem. Načež vida, že Rosny maličko zbledl, připojil jsem, že králi se vede znamenitě, že v tomto punktu je všechno v pořádku, on pak, Rosny, ať si pospíší, aby se odtud dostal, ztratili jsme s Beringuenem spoustu času tím, že jsme se museli vysekát z přepadení žebravým bratrstvem.

57. Obsazení Amiens

V Louvru jsme se setkali s panem z Viku, který nás čekal u branky s tváří co půst protáhlou a potichu nám vyčítal, že jsme se tolik zdrželi, a pravil k nám, že král je v komnatce za jizbou s ptactvem. Běželi jsme tam, Rosny zarudlý a zpocený hojným tancováním, a uhlídali jsme krále oděného toliko v nočním rouchu sem tam dlouhými kroky přecházet s rukama za zády a s tváří smutnou a zadumanou; v křesle seděla vévodkyně z Montceaux s plavými vlasy rozpuštěnými a v oděni polovinu jednoho prsu odhalujícím, markýza, která plakala slzy jako hráchy veliké; a posléze půl tuctu rádců u Jeho Veličenstva nejoblíbenějších, kteří zpřímá stojíce opírali se o zeď, aniž se pohnuli a slůvko pronesli; ale nejvíce mě při vstupu zarazilo to hluboké ticho v komnatce vládnoucí, jež bylo přerušováno toliko našlapováním Jindřichových nočních střeviců na podlahu.

"Ach, Rosny! Ach, Sioraku!" pravil, zastavuje se, než více už toho nepověděl, jako by mu dech a síla chyběly.

Jeden po druhém jsme před ním poklekli, on pak znenadání podržel Rosnyho ruku ve své, a pokládaje na ni druhou svou ruku, pravil k němu:

"Ach, milý příteli! Jaké neštěstí! Jaké ohavné neštěstí! Amiens je dobyt!"

"Amiens!" zvolal Rosny. "Hej, Bože dobrý, sire! Město tak veliké a mocné! Které je takřka předměstím Paříže - a hlavní město samo je nyní na dvě pídě od obléhání! Ale jak se to mohlo stát, sire?"

"Běda! Běda!" pravil král. "To je jako blesk z nebe spadlý! Ti nebožáci amienští odmítli malou posádku, kterou jsem jim chtěl ponechat, a tak málo se střežili, že do záhuby upadli!"

Král toho tehdy více nepověděl, ale co jsem se později dověděl, chci ti zde vylíčit, čtenáři, abych ti jasno učinil.

Když město Amiens, které bylo ligistické, se králi vzdalo, položilo si vskutku jakožto podmínku svého vzdání, že do jeho hradeb nebude dána královská posádka, jak ze skrblivosti (neboť nechtělo přispívat na udržování tohoto houfu), tak z onoho žárlivého bažení po městské svobodě, které shledáme všude v tomto království, protože naši dobří měšťáninové chtějí býti celkem předobře králem chráněni a nic za to neplatit. A nejhorší je, že naši měšťané amienští, nijak nejsouce ochotni nésti náklady a útrapy strážení, vysílali na tuto únavnou, nevďěčnou a jednotvárnou povinnost největší nuzáky z města. Ale běda, z ubožáka neučiníte soldáta tím, že mu na hlavu šišák a do ruky píku vstrčíte. To, co následuje, je toho důkazem.

Item kardinál Albert, který velel armádě španělské v blízkých Flandrech, dobře věděl o těchto slabostech od málo se kajících ligistů v městě se nacházejících, a když hejtmán Hernandello dostal od řečeného kardinála pět tisíc pěšáků a sedm set koní, harcoval celou noc z Doullensu do Amiensu a vyslal nad ránem několik soldátů za sedláky oblečené, soldáti, kteří přijeli s vozem plným masa a ovoce, požádali o vstup u brány monstrecutské a bylo jim vyhověno. A jak řečený vůz vjel pod zvednutou mříž, jeden ze soldátů, který nesl na hlavě pytel ořechů, rozvázal ho navrchu tak obratně, že spousta ořechů na zem spadla. Což vidouce ti chudí nuzáci, kteří bránu hlídali, nemohli odolat tomuto nenadálému pokušení a vrhli se k zemi, aby ořechy posbírali a kapsy si jimi nacpali. V týž čas voják, který řídil vůz, přetřhl postraňky koní, ti se vypřáhli a vůz zůstal pod mříží, a když ji chtěli strážci spustit, překážel jim v tom. Nešťastní strážci byli vzápětí zahubeni a hlavní voj Španělů, seběhnuvších se ze všech koutů a zákoutí, kde se schovávali, za necelou půlhodinu se zmocnil bran, věží, tvrze, kostelů, náměstí a křižovatek, ukořistil ohromné množství děl a střeliva a uložil měšťanům amienským, chtějí-li si život uchovat, výkupné tak nelítostné, že ti mrkvanci, poněvadž se byli chtěli vyhnout nákladům na malou posádku, mžiknutím oka o všechno přišli.

Král nemřhal časem na jeremiády ani na podrobné líčení celé té historie, jak jsem já právě učinil: pověděl stručně, co se stalo, a umklkl očekávaje, že Rosny a přítomní rádcové pronesou svoje mínění, možná poněvadž chtěl vyzkoumat, jak pevná je ještě jejich věrnost k němu po této hrozné ráně. V čemž nebyl zklamán, alespoň pokud o Rosnyho běželo.

"Nuže slyšte, sire!" pravil hlasem zvučným a jasným, "lékařství není ani v haně jiných, ani v obviňování sebe. Amiens je vzat. Je třeba jej zpátky vzít! Budiž to za cenu jakoukoli, musíme jej zpátky vzít! Inu, sire, už si nestýskejte! Svolejte hotovost i druhou hotovost své dobré šlechty, zadky do sedel vražme a zbraně do hrsti popadněme!"

Prizvukoval jsem mu a s malým zpožděním se přidali k mínění Rosnyho i přítomní rádcové - z nichž dva nebo tři, a já je nechci jmenovat, byli špatně se kající ligisté a v duši možná byli tuze málo znepokojeni tímto neštěstím Francie (tolik jejich prodejná srdce byla ještě připoutána ku Španělsku). Slyše to král, přelétl jednoho po druhém pronikavým zrakem, a projevuje uspokojení nad touto jednomyslností (jejíž odstíny nicméně tuze dobře vycítil), pravil oním živým a boдрým způsobem, jež byl toliko jemu vlastní:

"Děkuji vám, přátelé! Nad ránem na koně vsednu a odjedu, abych zařídil to nejnaléhavější: uklidním města v okolí Amiensu, jež jsou asi poděšena myšlenkou, že by je mohl stihnout stejný osud."

Potom se obrátil k markýze z Montceaux, která, sedíc v křesle, usedavě plakala, nicméně dbajíc na držení co nejpůvabnější a s jedním prsem zpola obnaženým, a promluvil k ní řka:

"Má znejmilejších, dosti dlouho dělal jsem krále francouzského: je načase, bych dělal krále navarrského."

Narážka to na doby, kdy zalezlý co želva do svého krunýře trávil více času na koni než na lůžku, pokud vůbec lůžko měl, cválaje přes hory a doly, aby léčkám unikl. Následovalo dlouhé mlčení, přičemž se zdál být zamyšlen, a musím se zde přiznat, že na čtvrt vteřiny moje bloudící oko padlo na onu z krás Gabrieliných, jež byla odkryta a o níž ona asi neměla povědomí, že ji ukazuje, neboť jakmile můj pohled skrze slzy zachytila, jež její zrak zahalovaly - a skrze onen šestý smysl u žen, který způsobuje, že se otáčejí, když sledujeme vlnění jejich zad - , rychlým pohybem a aniž ve svém vzlykání ustala, zakryla předmět mé nešetné zvědavosti, což nemělo jiný účín, než že na sebe přilákala pozornost všech, i krále.

"Moje z nejmilejších," pravil oním veselým a posměvačným tónem, který se tolik líbil jeho poddaným, "musíme opustit naše sladké zbraně, vy i já. A co mne se dotýče, musím na kuň vskočit, abych jinou válku vedl."

Nicméně prve než odjel "jinou válku vést", Jindřich si našel čas, aby se s námi sešel zvláště, s Rosnym a se mnou, a učinil rozhodnutí převeliké důležitosti i pro řečenou válku, i pro budoucnost království: svěřil vládu nad svými penězi Rosnymu, protože byl hluboce znechucen způsobem, jakou si byli pan z O a ostatní jeho peněžníci cpali kapsy na jeho útraty. I spočítav si, že bude potřebovat sto padesát tisíc zlatých na výživu nesmírné armády, kterou hodlá shromáždit pod hradbami Amiensu - a královská pokladna byla prázdná, jeho pokladníci stáli ho více než markýza z Montceaux - , král dovolil Rosnymu, že může koneckonců použít všech prostředků a činění, aby z národa co nejvíce peněz vymámil. Rosny se tehdy uchýlil k tomu dávnému, k tomu pradávnému prostředku, jež Jindřich III. byl zatratil, ale k němuž se byl potom sám utekl, prostředek, který - abych to konečně pověděl, záležel v tom, že byly prodány na tři roky jak v Paříži, tak v provinciích a krajích úřady a hodnosti těm, kdo nejvíce nabídli. Žalostný to zlořád, který šíří zkažení od jednoho konce státu k druhému a postupně jeho údy rozežírá, poněvadž samo sebou se rozumí, že kdokoli tuze vysoko zaplatil na tři roky třebas za úřad soudce, nebude mít pokoje, dokud na zádech souzených se nezhojí!

Když byly kanóny, náboje, potraviny i peníze shromážděny, mně připadl choullostivý úkol dopravovat je na vozech

každý měsíc nebo každou polovinu měsíce z Paříže do Amiensu, a buďto jsem sám řídil zbrojný doprovod, nebo toliko Rosnymu pomáhal.

58. Příběh o penězích

Nuže, spanilá čtenářko, ráčíte-li mi zapůjčit svoje rozkošné ouško, našeptám vám do něho příběh o těchto penězích, příběh, který vás netoliko pobaví, ale také vám možná osvětlí podivné móresy mocných tohoto království.

Madame (která se zotavila ze své choroby a odhodlala se vzdát ještě na pár let blaženosti věčných) pozvala nás koncem března měsíce, pana z Rosny a mne, ke své tabuli - velká ovšem pocta, leč malé hodování, strava princezny byla nadmíru spartánská.

Co mne se dotýče, vyznávám, že jsem Kateřinu Bourbonskou miloval velice velmi (navzdory dlouhému nosu, který jí krásu nepřidával) z té příčiny, že její prostota mě dojímala. Pravda, měla dosti krásné oči, připomínající oči jejího královského bratra, ale byly méně živé, jsouce jakoby nasáty jejími ctnostmi, jež jí nahrazovaly manžela. Vskutku navzdory jejímu postavení, jež z ní činilo nejzáviděníhodnější partii křesťanstva, ve čtyřiceti třech letech zůstávala ještě svobodnou, neboť nechťela si zít velmože katolického a Francouzi nechťeli pro ni prince protestantského. Nebe ji za to utěšovalo a také měla tu výhodu, že nepoznala nic z trpkostí tohoto světa, neboť nikdy zlo nepoznala a červenala se co novicka: toto přirovnání by ji ostatně zarmoutilo, byla tuze přísnou hugenotkou.

Skončilo hodování, které Rosnyho a mě nikterak hladu nezabavilo (naše živočišné pudy byly daleko hrubější než princezny), a hodovní stůl mezi námi byl ještě neuklizen, když její maggiordomo jí přišel ohlásit, že jistý Robin, který se prohlašoval za peněžníka, ji tuze poníženež prosí, aby ho ráčila k sobě přijmout. Pan z Rosny, který byl tuze zaměstnán, jak praveno, prodáváním úřadů království na tři roky, naléhal na princeznu, aby k tomu souhlas dala, soudě, že tento Robin přeje si stát se nabyvatelem některého úřadu.

Obávám se, spanilá čtenářko, že tento Robin vaše zraky zarmoutí, neboť se mohl tuze málo svou tělesností honosit, protože na jednu nohu napadal a na jedno oko šilhal. Činil nejprve naší madame nekonečné poklony, jež opakoval panu z Rosny a pro všechny případnosti i mně (jakkoli, sázím se, ani moje jméno neznal), a zdálo se mi, že jeho malá a zpotvořená postava představuje směs ohavné poníženež i potměšilé nestoudnosti, jež nepochybně nijak v jeho prospěch nehovořily. Krom toho nechat' jste hleděli do kteréhokoli z jeho očí, do toho šilhavého či do toho druhého, dojem falešnosti, jež ve vás ty oči zanechávaly, byl stejný a ničím se napravit nedal.

"Vaše Výsosti," pravil, "odpusťte mi pro smilování, že před vámi nepoklekám, ale (dodával s povzdechem, který vám srdce drásal) příčinou toho je moje nešťastná noha."

"Robine," pravila madame příkře a podél dlouhého nosu jí klouzal dosti chladný pohled, "nemám žádné toužení po takovémto poklekání, které po mém soudu by nemělo nikomu jinému přináležet než Pánu nebeskému. Ale prosím vás, zamiřte k cíli. Čas, jež travíme v tomto slzavém údolí, je krátký: Nepromarnujme jej v poklonkování. Povězte nám, oč vám běží, a již nemeškejte."

"Vaše Výsosti," pravil Robin, "poněvadž je třeba vás uposlechnout, slyšte: mám naději obdržet od pánů z královské rady pronájem úřadů v Toursu a v Orleansu za částku sedmdesáti pěti tisíc zlatých."

"Rosny, co znamená pronájem?" pravila madame, která, když něco nevěděla, měla sdostatek vtipu, že to pověděla bez studu, snažíc se vzdělat.

"Robin," pravil Rosny s tvář neproniknutelnou, "přeje si dostat od královské rady svolení prodávat místo nás úřady v Toursu a v Orleansu."

"A jaký užitek má z toho Robin?" pravila madame se svým prostým zdravým rozumem.

"Nesmírný," pravil Rosny, jehož zrak se počal lesknout.

"Jakpak to?"

"Rozdíl mezi cenou, kterou obdrží prodejem řečených úřadů, a celkovou částkou, kterou nabízí dnes královské radě, tento rozdíl, pravím, náleží jemu."

"S vaším dovolením, pane," pravil Robin s tvářností neuvěřitelně falešnou, "tato částka .nebude tak nesmírná. Zaplatí mi právě tak moji námahu."

Čemuž se pan z Rosny usmál, ale nic nepravil.

"Mistře Robine," pravila madame, "co však máme my s touto věcí společného?"

"Vaše Výsosti," pravil Robin, "slyšel jsem, že panu z Rosny bylo svěřeno řízení králových financí, a byl bych rád, aby nebránil, nebo kdybyste ho ráčila poprosit, aby nebránil pronájmu úřadů tourských a orleánských mé osobě, pronájem, který mám naději získat od královské rady, nebude-li se on proti tomu stavět."

"Už jste se o tom zmínil v řečené radě?" pravil Rosny.

"Ještě nikoli," pravil Robin, zraky sklápěje.

"Dobře-li tomu rozumím," pravil Rosny s neproniknutelným úsměvem, "pokládáte mě za hlavní překážku pro své plány. Inu, Robine, vy máte myslím tuze mnoho prostředků, povězte mi, jak to hodláte učinit, abyste tuto překážku na své cestě odstranil?"

"Pane barone," pravil Robin, maličko se svíjeje a s očima opět sklopenýma, "rád bych, abyste mi učinili, madame i vy, pane, tu převelikou čest a přijali ode mne co výraz mé úcty k vám tyto dva skromné dárky."

To pověděl, vytáhl z kabátce dva démanty a položil je na hodovní stůl, a náhoda tomu chtěla, že právě přede mne.

"Copak to je, Sioraku," pravila madame, jež byla maličko krátkozraká.

"Dva démanty, Vaše Výsosti."

"A který je pro koho, Robine?" pravil Rosny, jenž před takovou nestoudností jako by váhal, má-li se zlobit či smát.

"Ten menší," pravil Robin, "má cenu dvou tisíc zlatých a je pro Její Výsost, ten větší stojí šest tisíc zlatých a je pro vás,

pane barone."

"Robine," pravil Rosny, který tentokrát byl tuze blízek smíchu, "nejste příliš galantní. Měl byste nabídnout ten větší Její Výsosti."

"Pane barone," pravil Robin vážně, "při veškeré úctě, již jsem Její Výsosti povinován, Její Výsost není pověřena královskými financemi."

Nato madame a Rosny na sebe pohlédli a v smích vybuchli, ale krátce a chladně, a spíše s výsměchem než s veselostí.

"Robine," pravil posléze Rosny tónem tuze pohrdlivým, "vězte, že my tuto žádné rukavice nepřijímáme."

Prapodivný to výraz, který mě z jeho úst překvapil, protože byl vypůjčen ve Španělich, kde znamenal "přijímat spropitné."

"A po pravdě řečeno," pokračoval přísným hlasem, "král by na vašem obchodu tuze tratil. Neboť vězte, mistře Robine zbojníku, že jsem už prodal jednotlivcům polovinu úřadů tourských a orléanských za částku šedesáti tisíc zlatých, a tak mám naději, že prodám druhou polovinu za stejnou částku, což bude činit suma sumárum sto dvacet tisíc zlatých namísto sedmdesáti pěti tisíc, jež vy za pronájem nabízíte. To je věru krásný rozdíl! Co mne se dotýče, dávám přednost tomu, aby sloužil k vyzbrojení a vyživování armády královny u Amiensu, než aby vaši kapsu nacpal! Zpátky si vezměte ty dýmáky, mistře Robine," Rosny povstal a mluvil hlasem mocným a hněvivým, "a doneste je těm, kteří rukavice přijímají. Jiným, mistře Robine, jiným! Tuto přijímáme dary toliko od samého krále!"

Robin s očima falešnými a s hlavou skloněnou sebral svoje dýmáky s dovedností, jež ukazovala, že cpaní do kapes bylo mu přirozenější než z kapes vytahování, a breptaje omluvy a komplimenty, vytratil se, couvaje a čině tolik poklon a obrátů, kolik mu to kulhavý hnát dovoloval. Nicméně jsem věru přesvědčen, že kdybychom mu v toto okamžení mohli leb otevřít, nenalezli bychom v jeho mozkových závitech ani zmatek, ani stud, ale veliké opovržení k těmto prokletým hugenotům, kteří se chtějí vměšovat se svou počestností do čela státu.

Já pak jsem se v okamžení s madame rozloučil, takřka v patách za nim jsem ven vyšel, a odtáhnul Lukáše stranou, přikázal jsem mu, aby tuze potají Robina sledoval a snažil se vyzvědět, co bude činit tam, kam se vydává. A poněvadž jsem věděl, že Lukáš jakožto velký hráč v kostky item jakož velký sukničkář je stále na štíru s penězi, všeptl jsem mu do ucha: "Lukáši, dva zlaté dostaneš, povede-li se ti to." Slib tento mu křídla dodal.

Vrátiv se tehdy k madame, shledal jsem, že Rosny se s ní loučí, ale když jsem pověděl, jaké posláni jsem byl Lukášovi svěřil, madame ho poprosila, aby zůstal a vyčkal návratu mého pážete, a on opět usedl. A dobrou hodinu jsme pospolu rozprávěli, prve než se Lukáš vrátil všecek udýchaný, ale s očima tuze rozzářenými. Jen si čas dopřál, aby před madame poklekl, za tolik důležitá pokládal slova, jež hodlal povědět, a počal breptat, když madame k němu pravila dobrotivě, ale tuze pevně:

"Milé dítě, máte dost času, jenom si oddychněte! Mluvte zřetelně a stůjte zpřímá!"

Jakkoli měl Lukáš plavé vlasy do lokýnek a zraky blankytné, člověk musel být tak krátkozraký jako princezna, aby ho nazýval "milým dítětem", což Lukáše celkem potěšilo i rozveselilo, poněvadž mu bylo už skoro šestnáct let a měl veškerý příčinu domnívat se, že je muž.

Nicméně nepřináležel k onomu druhu holobrádků, aby ho to zaskočilo, i uklonil se půvabně před princeznou, napřímil se a pravil slovy hlasitými a jasnými:

"Vaše Výsosti, jsem zcela poslušen vašich rozkazů."

"Krátce," pravil Rosny, jenžto měl krátkou trpělivost.

"Ten mužik," pokračoval Lukáš, "poté, co odtud ven vyšel, běžel přímo k paní ze Sourdis."

"Slyšte, slyšte!" pravil Rosny, vyměňuje si se mnou pohled.

"Co znamená toto 'slyšte, slyšte'?" pravila madame.

"Že paní ze Sourdis má styky s kancléřem z Cheverny."

"Styky?" pravila madame.

"Madame," pravil Rosny, "vaši Výsosti není tajno, že jsou tomu tři léta, co král a markýza z Montceaux byli za kmotra a kmotru při křtu synáčka paní ze Sourdis, a když si markýza stěžovala v okamžení, kdy držela pacholík u křtitelnice, že je pro ni skoro přesmíru těžký, jakýs žertěf za markýzou stojící pronesl, že není třeba divit se jeho váze, poněvadž má na zadečku pečetě přivěšené ..."

"A co tímto chtěl povědět?" pravila madame, rozvírajíc velké oči.

"Inu, že otcem pacholika je kancléř z Cheverny, strážce pečeti."

"Proboha!" pravila madame rudnouc, "jaká hrůza! Cizoložství! Je-li pravda," dodávala, "že sám můj nebohý bratr ..."

Nedokončila větu, povzdechla a v řeči pokračovala:

"Horší je, že prý až se rozvede, pojme za choť princeznu katoličku."

Toto "horší je" vyvolalo na tváři Rosnyho pousmání, třebas byl tak dobrý hugenot.

"Vaše Výsosti, se vši úctou k vám, ještě jsem neskončil," pravil Lukáš.

"Hovoř tedy," pravil Rosny.

"Vím rovněž, kdo byl s paní ze Sourdis a co ten mužik v její přítomnosti činil."

"U svatého Nalítěho!" zvolal Rosny, který si byl toto zaklení od Jindřicha vypůjčil, "čert mě vem, zdali pochopím, jak ses to dovědět mohl!"

"Vím to proto," pravil Lukáš převelmi svatouškovsky, "že se náhodou znám s komornou paní ze Sourdis."

"A odkud ji znáš, mé dítě?" pravila madame.

Vrhl jsem na Lukáše rychlý pohled, který nebyl nutný, ten mládeneček věděl dobře, s kým má tu čest.

"Vaše Výsosti," pravil s jednou ze svých půvabných poklon, "ta děvečka náhodou v mé rodině sloužila a mně je převelice oddána."

"Zkrátka," pravil Rosny.

"Zkrátka, pane barone, zvěděl jsem, že u paní ze Sourdis byla paní z Deuilly ..."

"Ach, ach!" pravil Rosny.

"Pane, pročpak toto ,ach, ach?'" pravila madame.

"Poněvadž paní z Deuilly má styky s panem z Fresnes."

"Bože na nebesích!" zvolala madame poznovu rudnouc, "v jakém to světě žijeme!"

"Pokračuj, Lukáši," pravil Rosny.

"Podle té děvečky onen mužik dal větší dýmant paní ze Sourdis a druhý, menší, paní z Deuilly."

"A ony je přijaly?"

"Arci!" pravil Lukáš, "ale co se potom povídalo, komorná neslyšela, protože ten mužik mluvil tuze tiše."

"Pane na nebesích!" pravila madame, "kdyby mi toto před týdnem vyprávěli, nevěřila bych tomu, a ani dnes bych tomu ještě nevěřila, kdybych bývala toho Robina a ty dva kameny na vlastní oči neviděla."

"Zítřa uhlídáme; jaké účinky budou mít tyto rukavice na ostatní," pravil Rosny s výrazem člověka, který se blíží svému triumfu.

Nazítří, když jsem s Rosnym v jeho domu všechny způsoby probíral, jak dopravit v úplné bezpečnosti do Amiensu veškeré zlato, jež byl u sebe shromáždil, poslal k mému hostiteli kancléř ze Cheverny dveřníka s prosbou, aby neprodleně do rady přišel. Nato Rosny pravil, že přijde, a jak dveřník odešel, vrátil se tuze klidně k rozmluvě se mnou, a tak jsem k němu nakonec pravil:

"Nepůjdete-li do rady?"

"Třesky plesky!" usmál se Rosny na půl huby, "ať na mě počkají! Oni mě více potřebují než já je!"

Nicméně když se dveřník vrátil se zprávou, že si ho ten spolek žádá ihned, aby rozhodl záležitost, při níž král dostane, bude-li vyřízena, sedmdesát pět tisíc zlatých na ruku, Rosny na mě vrhl spiklenecký pohled, zvedl se, zašeptal mi do ucha, že mi po návratu věrně vyličí obsah své rozmluvy s těmi pány, a poprosil mě, abych na něj počkal.

Což jsem učinil, protože jsem měl dosti starostí s onou dopravou zlata do Amiensu, na tom zlatu by si tuze rády zkusily zuby vylámat mnohé bandy lapků, prve než by král jeho barvu shlédli. Ale nestačil jsem příliš dlouho přemýšlet o nejlepším způsobu, jak těmto pohromám čelit, poněvadž Rosny se navrátil stěží půlhodinu poté, co byl odešel, a omluviv se nejdříve, že musí napsat dopis králi, místo aby povolal jednoho ze svých sekretáriusů, napsal jej vlastní rukou, což mi na mysl přivedlo, že je to dopis tuze důvěrný. Poté se mu široké lícní kosti zvedly ve veselém smích, při němž se i jeho modré oči rozzářily, on zastrčil dopis do kabátce a pravil ke mně:

"Sioraku, nikdy jste nezažil takovou radu, a mohu vám přísahat, že to bylo věru naposledy, co se mi Cheverny a Fresnes pokusili spílat. U svatého Nalitého! Jak jsem jim hubu zavřel! Hádky započala, jakmile jsem vstoupil, kancléř Cheverny na mě chladně hleděl a pravil, ťukaje dvěma prsty do stolu:

„Pane, už drahý čas na vás čekáme! A dvakrát jsem za vámi dveřníka poslal! Dostali jsme z Amiensu dopisy od krále, které toliko a penězích mluví a na jejich nedostatek si nařikají, a přesto vy, o němž král se domnívá, že mu pilně zlaťáky sháníte, jste tuto poslední!"

„Pane," pravil jsem poněkud pobouřen, slyše tuto řeč a pozoruje toto ťukání prsty o stůl - jako když učitel školáka peskuje -, „jakkoli jsem tu poslední, nejsem nicméně neužitečný. Dnes ráno jsem uzavřel obchod za šedesát tisíc zlatých."

„Co to má být?" pravil pan z Fresnes, „naše obchody se těm vašim věru vyrovnají! Prodali jsme dnes ráno úřady za sedmdesát pět tisíc zlatých v hotovosti."

„A jaké jsou to úřady, pane?" pravil jsem.

„Veškery úřady tourské a orléanské," pravil tehdy kancléř ze Cheverny hlasem nadmíru vychloubačným, jejichž pronájem jsme shledali za vhodné přidělit panu Robinu z Toursu za řečenou částku sedmdesáti pět tisíc zlatých."

„Oho, pane!" pravil jsem tehdy, pohlížeje mu do očí. „Vím dobře, co je za tím! Že kdybych býval já rukavice přijal, jini by je bývali nedostali...! Ale běží-li o obléhání pro Francii tak důležité, při němž král každodenně život všanc vydává, item tolik dobrých Francouzů, domnívám se, že nelze nic za pár švestek prodávat."

„Jakže, pane!" vece kancléř ze Cheverny a maličko zbledne, „jak to myslíte s těmi rukavicemi?"

„Nemyslím nic jiného, pane, než že já jsem odmítl to, co Robin vám nabídl, z té příčiny, že doufám prodat souhrn řečených úřadů za částku takřka dvojnásobnou té, co on nabízí."

„Ale to je toliko naděje!" pravil tehdy pan z Fresnes, kyselý jako citrón. „A přesmíru se o tom dohadujeme! Uhlídáme, zda rada se bude držet toho, co rozhodla, nebo zda dovolíme změnit naše usnesení kvůli nějakému jednotlivci ..."

„Načež," dodával Rosny, "jednotlivec, o němž byla řeč, povstal, hluboce se těm pánům z rady uklonil a pryč odešel, ponechávaje všechny s ústy zejícími. A uvidíte, Sioraku, že v krátkosti opět vyplaší medvěda v jeho brlohu, aby se ho pokusili obměkčit. Radě se vskutku nelíbí, že chci prodat úřady, aniž to skrze ni projde, chtějí si někteří z těch pánů při tom procházení kapsy namastit, jak to vždy činili. Ale nic naplat! Král mi svěřil svoje finance, a ani jediný zlatý nezabloudí do nějaké cizí kapsy, ani jediný dýmant na tučné hrdlo nějaké krásy."

Sotva skončil a už mu jeho maggiordomo přišel ohlásit sekretáriuse Fayeta.

"Sioraku," pravil Rosny, "rače přejít do tohoto kamrlíku a dveře ponechte pootevřené, abyste na obě uši slyšel, co se tu poví."

Sekretárius Fayet, jehož jsem dobře znal, byl tak křehoučký, že by ho větřík na zem porazil, tvář tuze vyzáblá se mu k bradě do trojúhelníku protahovala, měl tuze řídké šedivé vlasy na lbi a sporé vousy na lících, nos dlouhý, úzký a špičatý, hlas pisklavý, vzezření vychytralé a zvláštní zvyk chodit se zadkem staženým a se stehny o sebe se troucími, jako kdyby byl vymiškován. Což nikterak ta případnost nebyla, ten mužik zplodil deset dětí se třemi po sobě jdoucími manželkami.

"Pane z Rosny," pravil svým fistulkovým hlasem, "rada králova mě k vám vysílá, abyste podepsal jako ostatní údové

rady prvopis výnosu, jímž se přiděluje mistru Robinovi nájem úřadů v Toursu a v Orleansu."

"To nepadá v úvahu," pravil Rosny.

"Jakže, nepadá v úvahu?" pravil Fayet s očima vyvalenýma a s ústy zejícími. "Co to má býti? Co to má býti? Pane, chcete-li povědět, že nepodepíšete listinu?"

"Dobře jste mě slyšel."

"Jenže, pane, ten výnos nebude platný, pakli ho nepodepíšete."

"Nebude tudíž platný."

"Odpusťte, pane, ale vy porušujete formy!"

"Inu, porušuji je."

"Pane, co poví král?"

"Na to právě se ho ptám," pravil Rosny, "v dopise, jež jsem mu nyní napsal stran té záležitosti."

"Oho, pane!" zvolal Fayet a hlas mu přešel do pisklavých tónů. "Cožpak byste ráčil napsat dopis Jeho Veličenstvu, který by mohl být k újmě některým údům rady?"

"Jak se to vezme."

"Pane, pane!" vzkřikl Fayet, mávaje ručkama před tváří, bylo by snad slušné, kdyby řečení údové znali obsah tohoto dopisu, prve než do Amiensu odejde."

"Není mi nikterak povědomo," pravil Rosny odměřeně, "že bych měl dávat číst kancléřovi z Cheverny a panu z Fresnes listy, jež králi píši ..."

"Pane," pravil Fayet (který byl stvůrou Chevernyho), "mohl byste je tedy mně přečíst a já bych jim jeho obsah pověděl."

"A k čemu by nám to bylo dobré?" pravil Rosny.

"Možná mezi sebou narovnáme to, co pokládáte za pokřivené, aniž budeme krále s těmito drobotami obtěžovat!"

"Inu dobrá, pane," pravil Rosny (který si nic jiného nepřál), "vaše laskavá dotěrnost přemohla můj odpor. Slyšte!"

Ach, čtenáři! Jak jsem litoval, že nevidím do tváře tohoto Fayeta, když Rosny mu hlasem jasným a zvučným předčítal dopis, v němž zpráva vyličil, jak madame a on sám byli odmítli Robinovy démanty a jak zmíněný Robin je byl donesl paní ze Sourdis a paní z Deuilly, což přivodilo známé účinky na rozhodnutí kancléře a pana z Fresnes stran pronájmu úřadů Robinovi...

"Pane! Pane!" vzkřikl Fayet, "dosti na tom, že v tomto listě nešanujete osoby ..."

"Ani pravdu," pravil Rosny odměřeně.

"Jenže," pokračoval Fayet hlasem koktavým a zajímavým, "dvě dámy jsou v něm jmenovány ..."

"Které neměly právo přijmouti démanty od Robina, neboť nemohly nevědět, že nic se nedává pro nic ..."

Dozajista! Jenže, pane! Není vám přec tajno, že paní ze Sourdis je teta markýzy z Montceaux!"

"Která," pravil Rosny ledově, "má démantů sdostatek, aby jeden mohla darovat své tetě, kdyby se jí zachtělo, a větší a krásnější."

"Ale není-li tu přec jen nějaké lékařství, pane?" pravil Fayet hlasem převelmi se třesoucím.

"Je, a vy jste je sám předepsal: pakli ti pánové narovnají to, co je pokřivené, vhodím tento dopis před vámi do ohně."

"Pane, nenapíšete jej pak znovu, až ho spálíte?"

"Fayete," pravil Rosny povýšeně, "nikdy neruším slovo. Ostatně je to toliko drobot, jak jste to byl tak dobře pravil."

Poté Fayet odešel tuze rozčilený a vrátil se za půl hodiny s dopisem Chevernyho, v němž stálo, že rada zrušila výnos ve prospěch Robinův a že zcela ponechává Rosnymu péči o příští prodej úřadů, poněvadž si to sám král přeje.

"Tomu přání se tito pánové podřizují věru opožděně," pravil Rosny.

Vystřeliv tento nenadálý partský šíp, pokračoval:

"Dostalo se mi tudíž zadostiučinění. Vízte, Fayete, dopřávám i vám uspokojení, spalte tedy tento dopis zde v planoucím ohni."

Což Fayet učinil, ale nejprve se přesvědčil přečtením dopisu, že je opravdu týž, který mu byl předtím Rosny četl.

Když jsem po návratu do svého domu celou věc vypověděl rytíři z La Surie, ten se nejprve na celé kolo rozesmál, až se za břicho popadal, a po tomto výbuchu ke mně pravil:

"Sázím se, milý Petře, že budeš vykládat celou tu věc králi, až dopravíme zlato do jeho tábora v Amiensu."

"Dopravíme, pane rytíři?" pravil jsem, obočí zvedaje.

"Zdali jsem, vám pravil, že mě budete doprovázet?"

"Že ti není hanba, Petře!" pravil La Surie, "dej pokoj s tím stálým žertováním! Vím od Poscance, že máš v úmyslu svěřit mu zadní voj zbrojního doprovodu a mně přední voj ..."

"Mor nechať jazyk toho Gaskoňce zachvátí!" zvolal jsem se smíchem. "Ostatně copak jsi o tom pochyboval, Miroule? Ale abych na tvou otázku odpověděl - arcí, povím tu historii králi, a to tím spíše, že znovu osvětluje ctnost Rosnyho a očeňuje chování Fresnesovo, Chevernyho a ostatních rádců nerozumných, kteří na nic jiného nemyslí, než jak by si v Paříži měšce naplnili, zatímco král a jeho dobrá šlechta vystavují svůj život nebezpečí u Amiensu."

"Nieméně," pravil Miroul zadumaně, "Rosny slíbil Fayetovo tajemství zachovat."

"Slíbil to za sebe, nikoli za mne. A pročpak myslíš, že mě schoval v tom kamrlíku s dveřmi pootevřenými, ne-li proto, abych o tomto divadle Jindřichovi svědectví podal?"

"U všech rohatých!" pravil La Surie, "konečně mám vtom jasno! Rosny dá slovo Fayetovi a zařídí to tak, abys ty je dodržet nemusel ... Je třeba přiznat, že ten tvůj Rosny je veliký Machiavelli ..."

"Můj Rosny je muž počestný velice velmi, ale zdalipak to, Miroule, nevíš stejně jako já? Dobrá politika se netropí nevinně ..."

59. Hospodská příhoda

Můj odjezd do Amiensu se ještě o týden zdržel, poněvadž část zlata, které byl shromáždil, musil Rosny vyměnit za munici a potraviny. Co mne se dotýče, stěží mi stačilo těch sedm dní příznivého odkladu k sešikování zbrojného doprovodu, který musel být sdostatek silný, aby mohl čelit přepadu, a nicméně dostatečně rychlý, aby mu unikl, kdyby přepad samotný byl přesmíru prudký, že bych jej nemohl jedním rázem smést, bylo důležité nikoli bodovat, nýbrž dopravit cenné zboží králi. Z té příčiny nechtěl jsem pěšáky, kteří by mě notně zdržovali, nýbrž jezdce, a nikoli těžké povozy, nýbrž cestovní kočáry, jež, byť naloženy tak těžce; jak to jejich nápravy mohly unést, osvědčily se jakožto mnohem pohyblivější.

Uprostřed této horečné činnosti cítil jsem, jak mě pobuřuje nepředstavitelná vratkost, lehkomyšlnost a důvěřivost francouzského ducha. Jak byl Amiens dobyt, zavládlo mínění, že král je ztracen, monarchie rozkotána, království obsazeno, každý se staral toliko o vlastní prospěch, velmoži započali se svými nekonečnými pletichami, protestantská šlechta se nepřipojila ke králi u Amiensu a zbytky Ligy znenadání opět ožily. Paříži začaly otrásat ty nejlživější zprávy, jejichž původ nebyl zdaleka nevinný, a pobuřovaly lid. Nebylo dne, kdy by se neoznamovalo, že nějaké veliké město bylo Španělem vzato, a jako by na Amiensu nebylo dosti, ohlašovalo se dobytí Poitiersu... Potměšilá zloba ligistů šla ještě dále. Roznesli zprávu, že král byl stížen smrtelnou nemocí a že jeho dny jsou sečteny, a tak už se započal kopat jeho hrob...

Tři dny před mým odjezdem do Amiensu vyhledal mě Poscanec a pravil ke mně takřka zuby skřípaje, že když si byl zašel v pozdní večerní hodinu s Poprdou vypít láhev do krčmy U zlaťáku, uslyšel, jak u vedlejšího stolu si takových půl tuctu chlapů připsjelo na zdraví a vítězství krále španělského. Poté zapáchli dýky do stolu a s nadávkami a hrozbami vymáhali na krčmáři a na jeho hostech, aby také připili. Což Poprdu i jeho samotného notně popudilo a oni se rozhodli, že se jim pomstí, když pak se od krčmáře dověděli, že řečení chlapi chodí k němu vypít si pohár každý den ve stejnou hodinu, mají v úmyslu s mým dovolením zajít tam oba dva spolu se čtyřmi nebo pěti našimi lidmi, aby těmto pošpanělštěným Francouzům sáhli maličko na kobyliku.

Já pak, nechtěje toto přivolení ani odmítnout, ani je udělit bez výhrad, protože jsem se obával, že by při tom někdo o život mohl přijít, rozhodl jsem se, že budu tomuto střetnutí osobně velet a že při jeho připravování učiním několik malých opatření, z nichž první bylo zpravit Petra z Lugoli o místě a hodině. Druhé bylo, že všem svým lidem jsem přikázal navléci si pod kabátce drátěnou košili, a posléze dal jsem skrze Faujaneta připravit několik pořádných obušků, jež zabalené v pokrývce donesli moji lidé do nejtemnějšího kouta krčmy maličko před příchodem našich buřičů. Já pak jsem se oblékl do onoho kabátce z tlusté buvolí kůže, který mi byl k dobrému užitku, když jsem byl stěhoval Bahueta ze svého příbytku po dobytí Paříže.

Vstoupili jsme večer do hospody U zlaťáku před těmi pošetilci, o nichž praveno a kteří v zaslepené své fanatické horlivosti raději chtěli žít pod jařmem a inkvizicí Španěla než pod převelmí dobrotivým zákonem panovníka, jehož byli přirozenými poddanými. Krčma byla ještě takřka prázdná, já pak se usadil u stolu sousedícího tomu, o němž mi byl krčmář pravil, že je oblíbeným místem těch darebů, a dal jsem si obušek, jímž jsem se vyzbrojil, mezi nohy tak, abych ho zakryl. Zbytek mé společnosti se usadil k dalšímu stolu za mnou, jeden každý z ní držel obušek v skrytu, jak jsem byl sám učinil, a klobouk měl hluboko do očí naražený, i byl tu rytíř z La Surie, velký a hubený Poscanec, břichatý Poprda a posléze můj majordom Franc a kočí Lachaise, jímž jsem dal přednost před Lukášem a Thierrym, jakkoli byli daleko průměrnějšími bojovníky navzdory obrovitým postavám, z té příčiny, že jsem neměl důvěru v rozumnost svých pážat tehdy, kdyby je opojením z boje soudnost opustila.

Uplynula drahá půlhodina, prve než přišli naši ligisté, půlhodinu, kterou jsem trávil pitím poháru vína a škádlením čišnice, což byla švarná, asi dvacetiletá tmavovláská s živůtkem nepříliš sešněrovaným, takže bylo vidět oblínu ceciku. "Má milá," pravil jsem jí, bloudě rukou lehce po jejích hýždích, nicméně máje se na pozoru, aby mě její pán neviděl, "dones mi druhou svíci, ani na špičku nosu si nevidím."

"Pro pána krále," pravila, jako by si mé ruky nevšímala, "bojíte se, že s pohárem do huby si netrefíte? Na co tuto hledět chcete?"

"Inu na tebe," pravil jsem sotto voce, "a na tvůj šibalský cecík!"

"Blahoslavená Panno!" smála se, "hledme na toho pěkného frejře, spokojí se díváním a kouřem z pečeně se živí!"

"Maličká," pravil jsem, "dívání je bratříčkem dotýkání. Zle vezmi jeden sold za druhou svíčku a jeden zlatý za rozvázání živůtku!"

"Pane můj a mistře," pravila s očima do kulata vyvalenýma nad takovou štědrostí, "vy si posměch tropíte?"

"Nikoliv, tady je sold a zlaťák," pravil jsem, cinkaje jimi o stůl.

"Žel!" pravila potichu, "mohu vzít toliko sold za svíci, krčmář je na mě tuze žárlivý. Ale pokud určíte strom, větev a list, samička si bude umět nalézt svého ptáčka, byť už se zlaťákem či bez něj."

Po tomto škádlení, když spolu s našimi ligisty přišli i jiní zákazníci, kráska mě opustila, by je žízň zbavila, ale neopomněla, krácejíc kolem mne, potají trupem kroutit, hýžděmi pohupovat, vlídně se usmívat, spiklenecky očkem házet a tisíce další hloupůstky tropit, skrze něž toto něžné pohlaví je zvyklé naše pohlaví do tenat lapat.

Nakonec tedy ti chlapi, na něž jsme čekali, přišli a usadili se ke stolu přede mnou, a bylo jich sedm: jak jsem usuzoval po jejich odění a chování, byli to lidé od soudu a kramáři, a jako by z oka vypadli oněm šestnácti, kteří byli vyhnali Jindřicha Třetího z jeho sídelního města, vylezli na povrch co pěna, jejíž pevnost měli, a ctižádost je dovedla až k tomu, že chtěli ovládnout Paříž, ba i celé království za pomoci prodejných kazatelů a Španělů, představující si ve své pošetilosti, že kdyby se Filip II. Francie zmocnil, strpěl by je nadlouho při řízení státních záležitostí; títo pokrytci nejlicomnější, kteří se oháněli domnělou obranou náboženství proti kacířství, bažili toliko po postavení a po penězích, spíše bych měl pravít po dublonech, jimiž Španěl neskrblil, aby si tyto stvůry koupil. A proč bych to nakonec přímo

nepověděl - byli to zrádci, arci zarytí zrádci! Jindřich Čtvrtý jim byl po dobytí Paříže šlechetně odpustil a oni, majíce duše od přirozenosti podlé, nenáviděli ho tím více, čím byl shovívavější, radovali se z jeho neštěstí a domnívali se, že nadešlo okamžení, aby na troskách Francie udělali si nové bohatství.

Ti hlupci zasedli k pravoúhlému stolu po třech proti sobě a jeden tlustý hňup s tlustým krkem (krk, který se mi jevil jako stvořený pro konopnou vázanku) zaujal místo na horním konci toho stolu, zamračený, s pyskem drzým, s tváří ruměnou a s řečí hlasitou, a měl (nebo si osoboval) nad svými druhy jistou moc. Všiml jsem si, že měl krom pořádné kudly (jaké měli i ostatní jeho druhové) i bambítku za pasem, což mě znepokojilo, neboť žádná drátěná košile před kulkou neuchrání.

"Braši," pravil ten tlustý chlapík dunícím hlasem ke svým soustolovníkům, "poněvadž naše věci jak po másle běží, k čertu s tou kramářskou skrbivostí! Vypijme každý dvě láhve! A kdo nechce, je zbabělec! Je-li mezi vámi, kamarádi, duše přes míru měkká s kulkami převelmi schlíplými a nedokáže vypít žbrďol tohoto dobrého vínečka montmartreského, ať si ke všem čertům běží! Pro živého Boha! Jsme přece chlapi! Žaketko! Žaketko!" řval, až se hory zelenaly, "sedm lahví sem na tenhle stůl! A hned! Neloudej se, darebačko! Nebo ti přísámbohu touhle dobrou čepelí (vytáhl z pochvy pořádnou kudlu a mával s ní) rozpáfu břicho od kepky až po chřtán!"

"Pane, to jsou slova špinavá a ohavná," pravila Žaketka nastražená jako kočka s oběma tlapkami vpřed nataženými a s drápky vystrčenými. "A co vína se dotýče, bude to trvat, než je načepuji. A mám toliko dvě ruce na to, abych sedm lahví nanosila!"

"Krčmáři," vzkřikl ten tlustý chlap, "zavři hubu tomu svému trdlu hloupému, nebo při zadku královny kurvy střeva ti kolem krku rozvěsím!"

"Jdi, Žaketko, poslechni, a kalupem," pravil krčmář, krotě svůj hněv, ale propouštěje pod těžkými víčky na toho darebáka pohled málo vlídný.

Žaketka zamířila beze spěchu ke sklepu, ale v okamžení, kdy práh překračovala, otočila se, a aniž na někoho pohlédla, pravila hlasem nebezpečně sladkým:

"Maminka mi říkávala: ten, kdo se při pitkách chvástá a vyhrožuje, že počestné lidi vykuchá, v boji zadek ukazuje."

"Bože pomoz!" zaječel ten tlustý och, "ty láhve okamžitě sem, krčmáři! Nebo ten tvůj hampejz podpálím!"

"Už jdu," pravil krčmář, který tuze dobře věděl, proč tu jsme, já i moji společníci, leč chtěl by, aby se rány snesly raději na nás než na něj.

Obrátil jsem se, jak odešel, a pravil sotto voce k panu z La Surie: "Cave hominem cum pistole."

Po pravdě řečeno nevím, jak se "bambítka" po latinsky poví, tato důmyslná zbraň nebyla Římanům známa. Ale Miroul mi tuze dobře rozuměl a beze slova víčko přimhouřil. V ten čas vylezl ze sklepa krčmář a za ním nikoli švarná tmavovláška, nýbrž stařena neobyčejně povadlá, která nesla tři láhve, tisknouc je k vyschlým prsům, zatímco krčmář se postaral o zbytek.

"Kýho výra, krčmáři," pravil ten tlustý chlap, "cos učinil s tou holkou bláznivou, s tou ropuchou zvyjebenou? Já jsem jí dlužen, musím ji zaplatit pár pořádných políčků."

"Už je dostala ode mne," pravil krčmář s víčky nad černými očima sklopenými, "za její drzost poslal jsem ji na lůžko a slíbil jí, že ji zítra vyhodím."

"To nestačí," pravil chlapík vstávaje. "Ukaž mi její jizbu, krčmáři! Musím ji bez meškání zpolíčkovat, zbít a do zadku zkopat, abych ji za její kdákání ztrestal!"

"V mě krčmě," pravil krčmář pevným hlasem, "jste jako doma, pane můj a mistře. Ale v mém domě jsem doma já."

"Bodejť, mistře Martinete," pravil jeden z ligistů, "bude vždy čas ztrestat tu hlupačku, až ty lahve vyprázdníme."

Nejprve pijme! Bude se nám lépe bít, až nás víno rozežhřeje!"

"Má pravdu, má pravdu!" ječel zbytek té společnosti a Martinet po chvílce váhání si opět sedl, brumlaje a vrče jako doge na řetězu uvázaná, buďto že byl více lačen vína než pomsty, nebo že ho zarazily krčmářovy černé zraky. Ale na jeho ruměné tváři a na jeho červených prasečích očkách bylo patrné, že kůže, byť sebetlustší, pálí ho ještě po šípu té děvečky služebné a po odbytí krčmářově.

Po všecek čas těch půtek zůstával jsem co myška tichý, klobouk jsem měl hluboko do očí naražený a nos v poháru, moji lidé za mnou rovněž ani nemukali a zákazníci sem tam roztroušení kolem stolů v malé klenuté a zakouřené síni (někteří pijáci tabák kouřili v malých hliněných dýmkách) také byli zticha, netoužíce se střetnout s tím tlustým a uřvaným chlapem, který tak lehko svůj tesák tasil a bambítku za pasem na tlustém břichu na odív vystavoval.

Řečený Martinet, zdálo se mi, těšil se z oné moci a vlády, kterou mu mlčení zákaznictva nad krčmou světovalo. Neboť vyprázdnil láhev, poručil si neprodleně druhou a s jednou rukou v bok pil s vyzývavým výrazem, rozhlížeje se kolem sebe prasečíma očkami.

"Hola, krčmáři!" zařval na celé kolo, "dones mi opečenou kůrku chleba a největší číši, kterou tu lze najít, abych pronesl připítek k rozveselení společnosti, jež se mi jeví dnes tak ponurá jako prd chciplého osla!"

Krčmář byl nepochybně zvyklý na toto Martinetovo žádání, neboť donesl takřka v okamžení veliký pohár (který mohl pojmout dozajista dvě třetiny láhve) a topinku, kterou Martinet vhodil na dno poháru, prve než jej vínem naplnil. Poté vstal.

"Přátelé!" zvolal hromovým hlasem, "komu věnujeme tento připítek?"

"Králi!" pravil jeden z jeho druhů, který nepochybně hrál úlohu jáhna v tomto prapodivném obřadu.

"Než kterému králi?" křičel Martinet triumfálním hlasem. "Nazvěme-li králem toho smrdutého kozla z Navarry, toho kacíře a odpadlíka? Pancharta té kurvy Jany z Albretu?"

"Kdepak! Kdepak!" zaječeli jedním hlasem jeho kumpáni.

"Nuže opakují: kterému králi?" pravil znovu Martinet.

"Králi nejkatoličtějšímu," pravil v odpověď jáhen.

"A kdo je králem nejkatoličtější, poslední baštou víry, zbožným a statečným obráncem církve svaté katolické, apoštolské a římské?"

"Filip II. Španělský!" zvolal jáhen.

"Nuže," pravil Martinet, tase kudlu z pouzdra a klada ji před sebe na stůl. "Pij tento připitek na zdraví a zdar Filipa II. Španělského, na jeho vítězství pod hradbami Amiensu a na jeho blízký vstup do Paříže!"

To pravil, upil doušek vína, a podáváje pohár svému sousedovi vpravo, zaječel:

"Nyní ty, kamaráde! A nebuď moc žíznlivý, vypij jen malý doušek! Musí nám zbýt pro celou společnost! A poslední, který utře hubu, sni topinku na dně poháru, a já, Martinet, se slovem zavazuji, že mu pak dám celou láhev, jinak ať mě zaživa všichni čerti z pekla sežerou!"

Takováto nabídka, která by obvykle jásot vyvolala, setkala se u hostů v krčmě se smrtelným mlčením, neboť byla doprovázena připitkem na zdraví tak zrádným. Tomu se Martinet rozesmál a dále stavěl na odiv svoji sílu.

"Hled'me, hled'me!" pravil, zatímco jeho společníci upíjeli z poháru doušek vína a jeden každý položil svou kudlu před sebe na stůl. "Hled'me, hled'me!" opakoval, rozhlížeje se červenými očkami zpola posměšně, zpola výhružně po hostech. "Někteří zde jsou jako ženské. Abyste je uspokojili a potěšení jim dali, nejprv je znásilnit musíte."

Nad čímž se jeho nohsledi rozchechtali jako "hejno much" - jakkoli nám chybí rabelaisovská obraznost, abychom viděli mouchy se smát. Ale jak povědomo, božská láhev převelmi povzbuzuje představivost, prve než ji celou uspí.

"Brachu!" pravil Martinet poslednímu, který se napil, "podej ten pohár tomuhle panáčkovi, co tu pije svoje víno sám po švýcarsku u malého stolku. Bože pomoz! Nejsem žádný skrbík a lakota! Když piju, chci, aby jeden každý žízeň měl! Když bzdím, toužím, aby každý bzdinka se mnou bzdil! Bože pomoz, přítelíčku!" pokračoval, upíraje na mě slídilská a zlá očka, "vybzdí se na tu svou ubzděnou samotu!"

Vezmi pohár, prones připitek na zdraví, však víš koho, a pij!"

Poté jsem nejprve vrhl pohled za sebe a byl jsem tuze uklidněn, že nevidím se svými lidmi Miroula, dobře věda, že je správně na místě, kde má být. Potomně obrátil jsem se k Martinetovi a líbezným hlasem pravil.

"Převeliké díky vám, že mi dáváte příležitost pronést připitek králi, jehož obdivuji a ctím."

A povstav, uchopil jsem pohár levou rukou, máje druhou opřenou o obušek.

"Znamenitě!" pravil Martinet, jakkoli se přítomněvil zklamán, že mě nemusí zastrašovat. "Ten panáček," pokračoval, obraceje se ke svým kumpánům, "patří k našim. Má pod čepicí. Smýšlí, jak se sluší a patří. Ví, co se šeptá nyní po kláštěrech a v sakristiích ..."

"Inu dobrá," pravil jsem, vylézaje od stolu a k nim přistupuje, drže pohár; jak řečeno, a obušek pravicí svíraje, "já piju!" Potom změnil jsem náhle tón a chování, rozkročil jsem se, a vypnul se, tvářil jsem se, že smáčím rty v poháru, a když jsem jej odkládal, zvolal jsem silným hlasem:

"Pil jsem na zdraví, zdar a vítězství svého krále a přirozeného panovníka Jindřicha Čtvrtého Francouzského!"

Po tomto svolání, jež ty darebáky úžasem ohromilo, uchopil jsem svou hůl oběma rukama a pravil tónem prachobyčejné rozmluvy:

"Pánové, bylo by nebezpečno, kdyby se někdo z vás chopil kudly, kterou jste si tak vesele do stolu zapíchli. Měl by ruce zpřelámané."

Šest ligistů pohlédlo tehdy na svého velitele, jako by na jeho rozkázání čekali, ten pak nejprve při mém prudkém útoku zbledl, ale vida mě samotna, neboť moji lidé se od svého stolu ani nepohnuli, nabral znovu sebedůvěru i rovnováhu, a předstíraje hrubý chechtot, jal se křičet:

"Bože pomoz, kamarádi, je nás sedm! A tenhle sluha kacíře je blázen sám! Sám s holí proti šesti kudlám a dobré bambitce! Snad se mi to zdá! Stačí na něj namířit, sebrat mu tu pastýřskou hůl a je náš! U všech čertů, tuze rád bych byl, kdybychom se maličko pobavili a kule mu odřízli, prve než ho propíchneme a ponecháme ho se Seinou se oženit."

"Pane můj a mistře," pravil jsem hlasem co nejkliďnějším, "zdá se mi, že si žerty tropíš! Ty bys mě života zbavil za to, že jsem já, Francouz, pronesl připitek na zdraví krále francouzského! To by bylo zbabělé a bezectné zmordování!"

"Ho, ho!" chechtal se Martinet, "zamordovat kacířského přísluhovače není mord! Činil jsem se mnohem líp v těch pozeňnaných dnech a nocích na svatého Bartoloměje! A budu se činit ještě více, až Filip II. Paříž dostane. To ti pravím, blázne ubohý! Ani jediný královský nám neunikne! Ty je nyní toliko maličko předběhneš!"

"Inu dobrá," pravil jsem, hledě mu do očí, "zkus na mě namířit, mistře mordýři, můžeš-li!"

"Dozajista mohu," pravil Martinet a sáhl rukou po pistoli, než nemohl ji uchopit: Miroul se za ním zjevil, chytil mu krk do kleští svého předloktí a píchl mu do řečené ruky, řka:

"Máš tlustou pracku, mistře chvástale, než můj nůž je dobře nabroušený a propíchnu ji co hroudu másla, jestli se pohneš!"

Jeden z nohsledů - jeden ze šesti, takovou měli odvahu! - pokusil se vůdci pomoci a chtěl svou kudlu popadnout, ale jeho ruka se nedostala dále než na okraj stolu: jak jsem byl pravil, přerazil jsem mu zápěstí. Zbytek těch ničemů se dal odzbrojit a svázat mými lidmi co hovada v maštali. Což vidoucí hosté v krčmě, všichni vstali a jali se křičet, že je třeba v tu chvíli a bez dlouhého prodlévání ty lotry pověsit. Ale Franc a Lachaise je svými obuškami odstrčili a já přivedl ty opožděné odvážlivce k citům křesťanství, že nabídnu každému láhev na cech Martinetův, pokud ráčí pronést připitek panu králi, což oni s horlivostí přijali.

Poté co deus ex machina vstoupil do krčmy Lugoli a předstíraje, že nezná ani pana z La Surie, ani mne, tázal se s největší vážností na převeliké řvání a rámusení, jež slyšel, po ulici kráčeje. Nikdo to nedokázal pohotověji vypovědět než krčmář a nikdo nemohl být zavilejší než krčmenní hosté při líčení Martineta, jehož učinili ještě černějším, než byl.

Když Lugoli odešel a jeho lidé odvedli naše ligisty, kteří měli ohony tuze schlíplé a hřebínky tuze spadlé, vidoucí se už na šibenici, krčmenná chasa si přála, abych s ní pil, což jsem učinil, a všichni jsme do ochraptění křičeli: "Ať žije král francouzský" a pilo co děravé škorně.

Kdo by si pomyslel, čtenáři, že ve městě Paříži se třemi sty tisíci obyvatel se špatný osud Martineta a jeho nohsledů jako bleskem roznese od čtvrti Svatodivíšské ke Starému městu a od Starého města ke čtvrti Hulepoix? A nazítří se zpráva o něm ke mně dvakrát vrátila, poprvé skrze Fogacera a podruhé skrze Petra z Hvězdy, který se hrubě radoval, že dobrý lid v krčmě "sám od sebe" byl těm nevyhubitelným ligistům hubu zacpal a jejich drzost odrazil, ligisté, kteří pučí jako bejlí na hnojišti našich neštěstí. Nicméně, čtenáři, máte-li srdce slitovné, buďte klidni, fraška se nezměnila v tragédii. Ani Martinet, ani jeho kumpáni nevrhli poslední pohled k nebi (které jim prý dalo vnuknutí) skrze konopnou oprátku, ale abych si vypůjčil obraz od řečeného Martineta, "oženili se" na několik měsíců s Bastilou, která, byť dívka drsná a nepřívětivá, není tak chladná co řeka Seina, kterou chtěl Martinet mně za ženu dát.